... que es justo que se imprima ...
de los fieles, y sea Dios alabado en vna obra tan marauillosa como esta. En fe ... lo qual lo firme de mi nombre ...
Pedro Martyr de Toledo a diez y siete de Iulio, de mil y quinientos y ochenta y siete años. Fray Ped...

¶ Doy licencia para q̃ se imprima como el padre fray Pedro de Contreras Prior de sant Pedro Martir de la o...

El licenciado Sim...

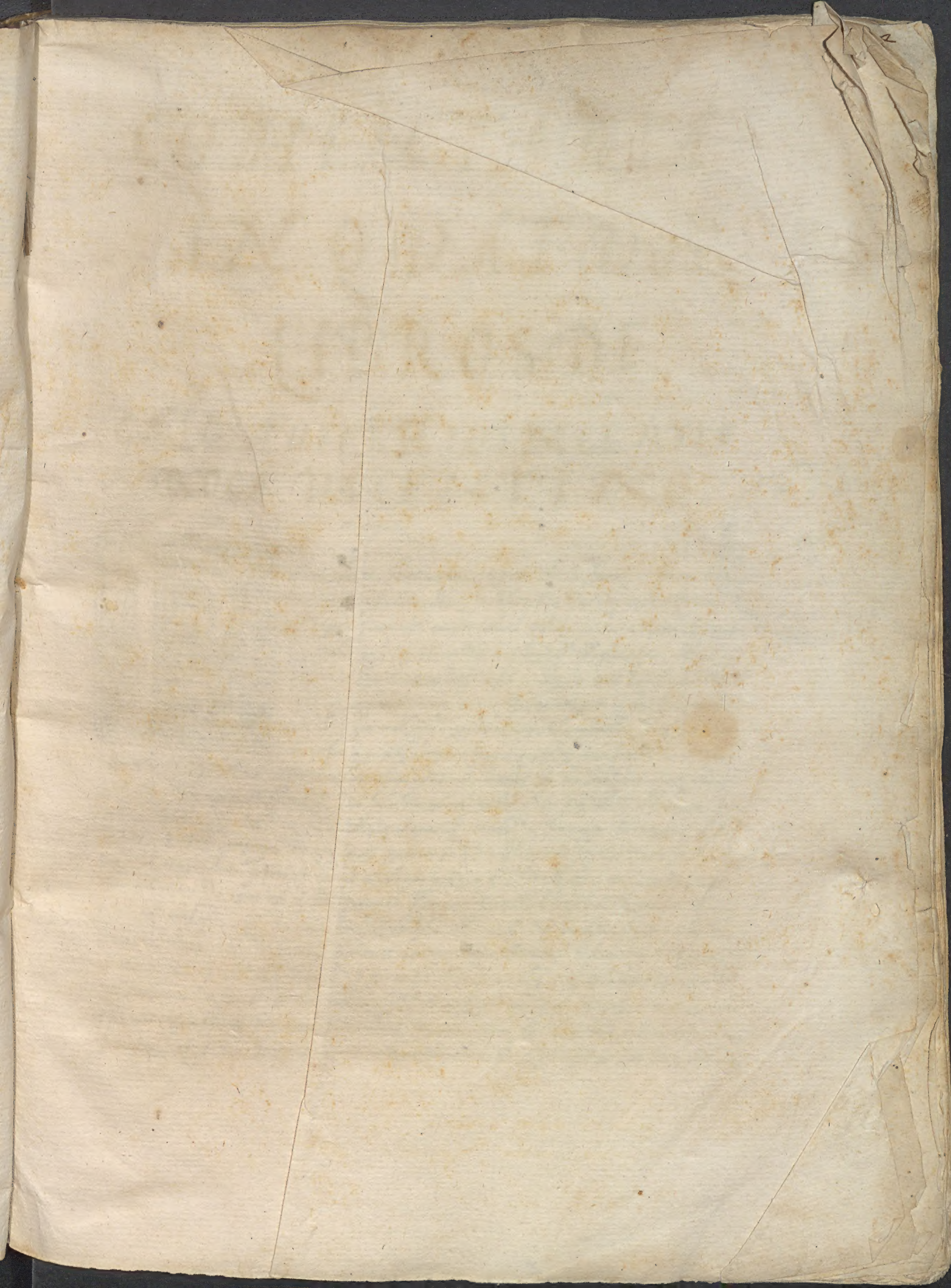
¶ Hechas las diligencias que para tal acto se requirian, por mandamiento del señor tiniente de Vicario ...
...de Toledo. Fue impressa esta figura en la dicha ciudad este año de 1587. Y agora siendo cosa tan ...
...cia del Illustrissimo y Reuerendissimo señor don Ioan de Ribera Patriarcha de Antio...

M. S. en 4.º pergamino, regular con 378 hojas

Commentaria in 4.or libros Aristotelis de Coelo. authore Vincentio Roca Valentino.

Rotulata

Commentaria in quatuor libros Aristotelis.

2

COMENTARIA IN QUATUOR LIBROS DE CÆLO AUTORE VINCENTIO ROCA VALENTINO

Post disputationem Physicorum in qua Ar. disseruit de principiis causis et affectionibus comunibus rerum naturalium dispem aggredit earunde rerum et corporu natium iuxta methodu no et compositionis qua sequit in tota hac disput. physiologica, cu autem corpora natia sint in dup. diffa: alia n. sunt simplicia ut celu et elementa: alia uo mixta seu composita, ut quo ex elementis componunt: i iuxta methodu dignitatis disserit de corporibus simplicibus s. de corporibus celestibus et elementis, qd quidem prestat his 4or libris de celo: Est tn difficultas et controversia inter interpretes Ar. de sub. huius disputaois que orta fuit ex multiplici sige qua het hoc nomen celu i. n. sigcat ultam spheram, sive ultimu celu: 2o sigcat ois orbes celestes in qua sige accipitur a Mercurio trimagistro, et Ptolomeo: 3o sigcat compagine totius universi, qua roe accipit a Platone in Timeo: 4o et ulto. prout sigcat tn compositione corporu celestiu et 4or elementoru, qua et solet appellari mundus superior seu maior — Fuit igr i sna quorunda phorum asserentiu subum horu libroru ee celum in 2a sige accepitu: 2a sna fuit aliorum asserentiu, celu in 3a sige sumptu ee adequatu subum huius disputaois: 3a sna fuit Jamblici et Siriani magni asserentiu subum huius disputaois ee celu in 4a et ulta sige sumptu ut s. complectit corpora celestia et 4or elementis: affermant ~~...~~ agere io et pse de corporibus celestibus 2ario uo et paucius de 4or elementis qd diversa roe explicat a Jamblico et Siriano: Jamblicus siquidem asserit Ar. in his libris disputare de elementis ~~paucius~~, ut s. intelligamus corpora celestia de quibus io et pse agit in hac disputatione

1

n° continere 4°r elem[enta]: et n° huiusmodi ultimati agi in hac disp[utatio]ne sed solum de elementis ipsis [illegible] tellu[s] contra cœlestia influentia in ipsa agentem, vel elementa [illegible] dependere — 4ª S[enten]tia [illegible] Thomæ Alexandri, Philoponi et aliorum asserentium, mundu[m] sive totum universum esse subiectam materiam huius disputationis de cœlo —

Tandem ult[im]a S[enten]tia ut o[mn]es amplectamur fuit Alberti Magni et aliorum affirmantium subiectum adæquatum horum librorum esse corpus mobile ad locum tantum, aut ad [illegible] seu [illegible] —

Quibus præpositis sit 1ª asser[tio]. Cælum in 1° aut 2° sig[nifica]to sumptum n[on] e[st] adæquatum subiectum huius disputationis quæ asser[tio] e[st] manifesta et confir[matur] ita in hac disputatione non tantum agit de ult[im]a sphæra aut de corporibus cælestibus tantum sed etiam de 4°r elementis in 2bus ultimis libris, ergo habet subiectum adæquatum huius disputationis n[on] erit cælum in 1° aut 2° sig[nifica]to sumptum —

2ª asser[tio]. Cælum in 3° sig[nifica]to sumptum ut sig[nifica]t compagem totius universi et complectitur o[mn]es partes mundi tam maiores quam minores n[on] e[st] subiectum huius disputationis, hæc asser[tio] ita confir[matur] Ar[istoteles] in hac disputatione nullibi agit de partibus minoribus mundi, ut de animalibus et plantis ergo etc —

3ª asser[tio]. Subiectum adæquatum huius disputationis e[st] cælum in 4° sig[nifica]to sumptum, quæ asser[tio] confir[matur] ex Ar[istotele] 1° cap[ite] 3ij libri huius disputationis ubi ita ait: Postquam de cælo et illius partibus egimus superest tam de elementis agamus. ergo ex s[enten]tia Ar[istotelis] subiectum adæquatum huius disputationis erit cælum in 4° sig[nifica]to acceptum —

4ª asser[tio]. Ar[istoteles] in hac disputatione p[er] se n[on] disserit de elementis per accidens et 2ario ut voluerunt Jamblicus et Sirianus, sed per se et 1°, confir[matur] asser[tio] ita Quæ per accidens tractantur in aliqua disputatione n[on] disputantur copiosa or[ati]one sed succincta et brevi, sed Ar[istoteles] 2bus ultimis libris disserit de elementis copiosa or[ati]one ergo etc —

Ult[im]a asser[tio]. Mundus si accipiat ut sig[nifica]t compagem corporum cælestium et 4°r elementorum subiectum e[st] adæquatum huius disputationis, in qua et sig[nifica]tione D. Tho[mas] accepit mundum cum illum constituit subiectum huius disputationis — Quæ asser[tio] ex 3ª asser[tio]ne remanet probata: 2° et confir[matur] [illegible] ad eandem disputationem spectat agere de toto et affectionibus illius, sed Ar[istoteles] hoc 1° lib[ro] disputat de affectionibus totius universi sive mundi, inquirit n[am] ut constat ex ultimis verbis primi cap[itu]li huius primi libri utrum universum sit unum aut multiplex, an sit finitum vel infinitum, an genitum vel ingenitum quæ o[mn]ia proprietates universi sive mundi ergo materia subiecta huius disputationis erit universum sive mundus —

Hinc colligimus s[enten]tiam Alberti Magni n[on] discrepare contra s[enten]tiam nostram asserit n[am] Albertus Magnus corpus mobile ad locum tantum esse subiectum huius disputationis nos vero asserimus corpora cœlestia et 4°r elementa subiectum e[ss]e adæquatum horum librorum, at corpora cœlestia et 4°r elementa ut de his disserit Ar[istoteles] hoc loco tantum sunt mobilia ad locum, tantum siquidem disserit Ar[istoteles] de elementis hoc in loco ut sunt partes maiores huius mundi, et moventur motu ad locum —

Sed in hanc s[enten]tiam sit 1um arg[umentum]. inscriptio alicuius disputationis desumitur a materia subiecta talis disputationis sed huiusmodi disputatio inscribitur de cœlo tantum et n[on] de elementis ergo corpora cœlestia et n[on] elementa erunt materia subiecta huius disputationis —

R[espondeo]: 1° disputationem hanc inscribi de cœlo accipiendo cælum in 4° et ult[im]o sig[nifica]to in quo

complectitur corpora colestia, et elem^ta. 2° Rx. Quotiescunque subiectum adequatum scil^t uno cu voce explicari inscriptio operis desumit^r a nobiliori obo unde eos adequatum subiectum huius disputationis de celo et elementis no^n potest uno simplici nomine explicare inscriptio desumitur a nobiliori obo q^r e calu^m, atq3 ita n^o sequit corpora tm^ celestia ee adequatu^m huius disputatio^is —

2^m arg. Ar. in sequentibus libris de ortu et interitu disserit 1° et p^e se de elem^tis ergo frustra in hac disp^e de celo de eisdem elem^tis disputat. —

Rx neg. conseq^am q^r diversa ro^e disserit Ar. de elem^tis in hac disp^e de celo, ac in libris de ortu et interitu, possunt n. elem^ta 2^bus modis accipi 1° pro ut sunt p^tes maiores totius universi, et movent motu ad locu^m 2° u^o pro ut concurrunt ad mixtione^m, in his igr^ libris de celo agit Ar. de elementis 1mo sumptis in libris u^o de ortu disserit de eisdem elem^tis 2mo sumptis —

3um arg. ad una^m et eande^m sciam, et disp^em spectat agere de toto et de partibus sed Ar. in his lib. de celo n^o disserit de partibus minoribus totius universi seu mundi ut planta, et alia et alia huiusmodi ergo neq3 disserit in illis de toto universo seu de mundo atq3 ita mundus n^o erit mata subiecta huius dispois —

Rx 1° si dicamus Ar. in hac disp^e agere de mundo ea ro^e qua complectitur corpora celestia. et elem^ta qui d^r mundus superior n^o aute^m mundo inferiori qui complectitur p^tes minores, et minus precipuas ut plantas et alia, qui d^r mundus inferiori 2° Rx ad una^m et eande^m sciam spectare agere de toto, et de partibus illius magis precipuis, n^o aute^m e necesse ut simul eadem scia disputet de partibus minutissimis illius, atq3 ita Ar. in hac disp^e disserit de toto universo seu de mundo, et de illius partibus magis precipuis cuiusmodi sunt corpora celestia et elementa n^o aute^m de partibus minutissimis cuiusmodi sunt planta alia et alia huiusmodi —

4^m arg. ad astronomia^m seu etiam astrologia^m iudiciaria^m spectat agere de astris et corporibus celestibus ergo id n^o spectabit ad hanc disp^em atq3 ita mata subiecta huius disputatois n^o erunt corpora celestia —

Rx neg. conseq^am possunt n. astra seu corpora celestia 3^bus modis consider. 1° sm^ propria natam s. ut constant tali nata, et movent motum orbem 2° ea ro^e qua inter se sunt varios aspectus oppositione, coniunctione pro ut dicunt varias longitudines, et latitudines 3° ea ro^e qua influunt in haec inferiora, disputare de corporibus celestibus 1mo l, pluviam siccitatem, caliditate^m aut frigiditate^m, disputare de corporibus celest. 1mo sumptis spectat ad phica^m natam q^r ad illam attinet agere de nata quae e princ^m motus et quietis de rebus mobilibus disputare u^o de illis 2mo sumptis spectat ad astronomia^m q^r haec e quae contemplat^r varios aspectus et coniunctiones

appositione astrorum, item et longitudines, et latitudines eorundem: Inde dispu-
tare de corporibus coelestibus 3o m. sumptis spectat ad astrologiam iudiciariam
at nullum e absurdum de una et eadem re sub diversis rationibus disserere, et
per varias et diversas scientias.

Ulterius arg. Ar. scripsit lib. quendam ad Alexandrum inscriptum de mundo, qui materia
subiecta huius dispositionis non e mundus frustra n. in aliquo ex his 2bus locis dissereret Ar. de
mundo. Respondetur Ar. in hac disputatione de coelo agere de mundo superiori, s. ea quae
complectitur partes maiores totius universi, s. corpora caelestia et elementa in lib. vero de
mundo ad Alexand. agere de mundo inferiori, s. de partibus minoribus totius universi
ut sunt plantae, lapides etc.

Distribuit autem totam hanc disputationem in 4or lib. in 1o disserit Ar. de mundo in communi et
illius partibus in 2o agit sigillatim de corporibus coelestibus in 3o vero et 4o disserit
de ellementis.

CAPUT PRIMUM UNIVERSUM SIVE MUNDUM ESSE PERFECTUM.

Disputaturus Ar. de mundo, et illius partibus maioribus, probat hoc 1 cap. totum universum sive
mundum perfectum esse, initio vero cap. assignat Ar. materiam subiectam circa quam philosophia naturalis versatur
inquit n. naturalem scientiam versari circa corpora et magnitudines, circa eorum affectiones, motus
et principia ex quibus constant et constat.

Tex. Eorum n. etc.) Philosophiam naturalem versari circa haec omnia demonstrat Ar. hac ratione, scientia naturalis disserit
de his quae natura constant, aut quae aliquo modo ad naturam spectant, sed illa quae natura constant
sunt corpora naturalia: reliqua vero quae aliquo modo ad naturam spectant, sunt affectiones et motus corpo-
rum naturalium, principia eorundem etc.

Hoc loco diligenter e observandum Ar. per corpora et magnitudines unam et eandem rem intellexisse s. res naturales
quae natura constant; quamvis alii velint per magnitudines intellexisse Ar. dimensiones corporas.
quod autem per magnitudines intelligat Ar. corpora naturalia, quae natura constant, sive res naturales fa-
cillime e colligere ex 2o cap. huius lib. statim in principio ubi ita inquit Ar. (Omnia n. corpora
et magnitudines quae natura constant per se loco moveri posse dicimus) Ex quibus verbis aperte
tissime colligitur per magnitudines intelligere Ar. res naturales, nam hae tantum sunt quae natura
constant, et per se loco moveri possunt.

Tex. Ac continuum etc.) Explicaturus Ar. quid sit corpus explicat primus quid sit continuum, non quia
continuum sit genus corporis, sed quia e genus magnitudinis sine qua non potest esse corpus naturale
continuum inquit est quod dividi potest in partes semper divisibiles et in infinitum.

Tex. Corpus autem etc.) Proponit nunc diffinitionem corporis ita corpus e quod ex omni parte dividi potest
l.f., l. seccari id e quod e divisibile secundum omnes dimensiones s. longitudinem, latitudinem et pro-
fundidatem.

Tex. Magnitudinum u° etc.) Proposita corporis defina ex alta cũ et recta confirmatur. dupl. roe ... pratio. habere tres dimensiones n° dat aliqua alias dimensio, et corpus constat hac tres dimensiones n° aut linea, aut superficies, qr linea tm dividit. sm una dimensione i. longitudine, et superficies sm duas dimensiones longitudine s. et latitudine, corpus u° sm trina dimensione. 2° id et probat qr numerus ternarius perfectus e et proposita diffo corporis tradit. sm numeru ternariu cu corpus oe sit divisibile sm trina dimensione —

Tex. Universum n.) Numeru ternariu pfectu eo confir. ftr. trib. arg. 1° et sna Pythagoreoru sumit, qui docebant pfectu 3bus contineri s. prio medio et fine, sed numerus ternarius constat prio medio et fine (g etc —

Tex. Itaq3 etc.) 2m arg. desumit ex n° quo veteres sacerdotes utebant in sacrificijs Deorum siquidem in eorum cultu utebant antiqui sacerdotes n° terno. Sed si numerus ternarius n° esset pfectus rca eo n° uterent in exhibendis sacrificijs (g numerus ternarius etc —
Quis aut sit huiusm modus referius in g° explicanda docebimus —

Tex. Cum et etc.) 3m arg. desumit ex coi m° loqdi duo n. n° solemus appellare oia quã i n° devent Le ad numeru tern. cum oia dicimus, sed oe et pfectu sunt unu et idem (g etc —

Tex. Itaq quoniam etc.) observat hoc loco ftr. p 3m hec vocabula oe universu et pfectu inter se n° differi sed mate tm —

Tex. Perfecto etc.) Probat ram dups. roe corpus eẽ quid pfectu i° e corpus constas ex oibus id e abus dimensionibus, sed oe et pfectu sunt unu et idem igr corpus e quid pfectu —

Tex. Sed et) 2a rao qua probat corpus eẽ pfectu ita se hz illud dr eẽ pfectu cui n° pot fieri additio sed corpori n° pot fieri additio qr constat oi dimensione igr corpus erit quid pfectu —

Tex. Atq3 singula etc.) Animadvertit ftr. hoc loco oia corpora inferiora in roe magnitudinis eẽ pfecta qr unumquodque corpus constat abus dimensionibus, eẽ u° imperfecta eã roe qua continent ab aliquo corpore superiori nam contineri ab alio imperfectione dicit —

Tex. Universu autem etc.) In fine cap. probat ram ftr. sm institutu s. universu eẽ pfectu id aute confirmat ita oe corpus pfectu e, sed universu e corpus igr universu pfectu erit et potissimu cu universu sit oi ex pte absolutu ut nomen ipsu sigcat neqz indigeat altero aquo conservet aut illi aliquid desit quare universu seu mundus erit quid pfectu —

Tex. Ac de universi rata) observat his ultimis verbis potea se explicaturu id e in sequentibus natura ipsius universi ut an universu sit infinitu et immensu an u° finitu magnitudine, et duratione —

Q° Unica Utrum quae ab ftr. dicta sunt hoc cap. sint uera

Verissima eẽ quae ab ftr. proponunt hoc i cap. oes ftr. interpretes ingenue fatent sed in illa possunt fieri aliqua argta 1m e n° solu corpus e pfectu sed et linea (g falso ftr. asserit corpus solu tm pfectu eẽ et n° lineas. aiq. probo pfectu dr

dr ab Ar. hoc corpus quod constat principio medio et fine, sed linea constat principio medio et fine; ergo etc. Respondetur non asseruisse Ar. lineam non esse perfectam in suo genere, sed tantum lineam non esse perfectam in genere dimensionis quia potest transferri in dimensionem alterius naturae; corpus autem perfectum esse quia constat ex omnibus dimensionibus et non potest transferri in dimensionem alterius naturae.

2um arg. Illud cui potest fieri additio est imperfectum, sed cuilibet corpori potest fieri additio quia unumquodque corpus potest accrescere si sit animatum a principio intrinseco sive inanimatum per appositionem partium similium ergo nullum corpus non erit quid perfectum.

Respondetur Ar. non asseruisse corpus esse simpliciter perfectum et ex omni parte sed solum in genere dimensionis quia constat ex omni dimensione et non potest transferri in naturam alterius dimensionis, quod linea et superficies.

tria 3um arg. 3a non sunt omnia quia plura sunt quam tria ergo falso asserunt Ar. 3a esse omnia.

Respondetur Ar. tantum docuisse 3a esse omnia non quia quaecunque sunt omnia sint tantum 3a, sed ex eo quod quando in devenimus ad numerum ternarium statim utimur hoc modo loquendi non tantum antiquam consuetudinem sed ad numerum ternarium.

4um arg. Perfectum illud dr cui non potest fieri additio sed ternario non potest fieri additio ut patet ergo ternarius numerus non erit perfectus, et ex consequenti falso asserit Ar. esse perfectum.

Respondetur Ar. solum docuisse numerum ternarium esse perfectum probabiliter, et secundum Pythagoreos, et proinde docuit esse perfectum quia continent his tribus scilicet principio medio et fine.

Respondetur 2o omnem numerum praeter binarium posse dici ternarium quia prima unitas habet rationem principii et ultima rationem finis, mediae vero unitates habent rationem medii atque ita omnes unitates reducuntur ad principium medium et finem.

5um arg. aliquod corpus dr imperfectum quia indiget alio a quo conservetur, sed mundus indiget alio scilicet Deo a quo conservetur ergo falso docuit Ar. mundum esse perfectum.

Respondetur propositionem esse veram si illud quod alio indiget sit eiusdem ordinis et conditionis cum illo non tamen si sit altioris et eminentioris ordinis. Deus autem altioris ordinis est atque ita non sequitur mundum esse imperfectum.

6um arg. Deus potest creare aliud corpus in hoc mundo ergo mundus non est perfectus cui illi posset fieri additio. Respondetur mundum non dici perfectum respectu potentiae Dei absolutae, quia potest semper Deus aliud atque aliud corpus creare et producere in mundo, sed dici perfectum tantum secundum potentiam ordinariam et prout res nunc sunt.

Ultimum arg. In hoc mundo dantur multa monstra, sed monstra non sunt perfectiones, sed imo imperfectiones et errata naturae ergo mundus non est perfectus.

Respondetur 1o Ar. nomine mundi tantum intellexisse corpora simplicia 4or scilicet elementa et corpora caelestia in his autem monstra non dantur; 2o Respondetur si monstra referantur ad particularem naturam dicere imperfectionem si tamen ad varietatem universi non dicere imperfectionem, quia varietas et multitudo rerum perfectio est huius universitatis scilicet mundi.

Quare asserit Ar. 1o cap. veteres sacerdotes consuevisse uti numero ternario in sacrificiis Deorum, proinde erit explicandum hoc loco quare numero ternario in sacrificiis uterentur.

Cœlius Rodiginus lib. 2° antiquarum lectionum cap. 9 inter alios modos quibus veteres in
sacrificijs Jovis, et aliorum Deorum utebant n° tern°, potissimum 3es proponit: 1us est
quod infundebant in victimis oleum s. aut vinum, sal, ordeum, aut alias fruges.
2us est quod in die ter sacrificium offerebant Jovi, et alijs Dijs, mane s. meridie, et
vespere. 3us est quod sacerdotes ter circumibant altare et triplici veste utebant.
Proclus in commentarijs suis Alcibiadem peculiarem proponit modum quo veteres utebant
hic autem talis est: fide s. veritate, et amore praesertim in Dijs ipsis volebant placere.
Virgilius huius numeri meminit ut Bucholicis ecloga 8a ubi docet Deos n°
impari gaudere.

CAPUT 2um CONSTITUENDUM esse 5um corpus simplex distinctum ab elementis

Instituit hoc 2° cap. probare dari 5um corpus simplex distinctum ab elementis et hac ratione intelligamus
qua partes sint nobiliores ex his quae hunc mundum perficiunt et componunt, prius statuit 3a theoremata.

Tex. De eius autem etc.) 1um theorema sic se habet, omnia corpora naturalia possunt loco moveri, quod etiam confir-
mat omnia corpora naturalia constant principio, sed in natura est primum motus loci etc.

Tex. Motus etc.) 2um theorema est motus ad locum triplex est s. rectus qui fit per lineam rectam circularis
qui fit per lineam circularem, et tandem mixtus qui ex his componitur, et cum motus rectus possit fieri
2bus modis contrarijs sursum s. et deorsum hinc fit triplex est motum simplicem circularem s. qui fit cir-
ca medium, Deinde motum rectum sursum qui fit a medio id est qui incipit a centro, qualis est motus
levium, et tandem motum rectum deorsum qui fit ad medium id est qui fertur ad centrum ut motus gra-
vium atque ita quod triplicia sunt corpora simplex et erit motio, sive motus: Alia enim sunt
corpora gravia alia levia; alia vero neque gravia neque levia ut corpora coelestia. Ita est triplex est
motus, motus s. gravium, levium, et eorum corporum quae neque sunt levium neque gravium.

Tex. Quoniam etc.) 3um theorema quod duplicia sunt corpora alia simplicia quae per se moventur motu
simplici et alia mixta, quae componuntur ex simplicibus s. ex elementis, et quae non moventur per se
motu simplici sed ratione elementi praedominantis ita et est duplex motus alius simplex qui per se convenit
corpori simplici, alius vero mixtus qui componitur ex recto et circulari ut motus quo cuncti aut aliquid aliud et
fertur hinc atque illinc sua sponte.

Tex. Quod si etc.) His constitutis theorematibus probat ratione hoc constituendum esse 5um corpus simplex distinctum
ab elementis quinque rationibus. Prima est in rerum natura datur circularis motus qui simplex est et debet con-
venire alicui corpori simplici sed non potest convenire elementis secundum naturam quia elementa naturaliter movent
motu recto ergo constituendum erit aliquod corpus simplex distinctum ab elementis cui talis motus circularis
per se conveniat.

Tex. Praeterea etc.) Antequam proponat 2am rationem statuit duo theoremata: 1um est motus contra naturam adversatur
motui naturali ut descensus ignis qui est motus contra naturam adversatur ascensui qui est motus naturalis.
2um theorema: Uni unum tantum est contrarium. Quibus statutis 2a ratio ita se habet: si motus circula-
ris conveniret elementis vel secundum naturam vel contra naturam sed non secundum naturam ut ex 1° argumento patet neque praeterea

contra

contra naturam quod convenit uni [illegible] est contrarium et motui elementorum cum sit rectus [illegible] compositum ... [illegible] alter motus rectus et non circularis [illegible]

Tex. Atque etc.) 2a ratio talis est, quod est perfectum prius est imperfecto, sed motus circularis est perfectus quia fit per lineam circularem qua perfectiori nulla alia non possit fieri addendo [illegible] motus circularis prior erit motu recto, sed elementa non sunt priora quam possunt esse motus recti, ergo necesse est statuamus aliud corpus perfectius et prius elementis cui talis motus circularis conveniat.

Tex. (Quod si etc.) Atque quam proponat 3am rationem statuit duas hyp. 1a omnis motus vel est naturalis vel violentus. 2a motus qui convenit alicui violenter et contra naturam necessario conveniat alteri corpori secundum naturam, ut descensus convenit corporibus levibus contra naturam et violenter debet convenire gravibus secundum naturam [illegible] ... 3a ratio motus qui convenit alicui contra naturam [illegible] alteri [illegible] ... motus circularis [illegible] elementis contra naturam [illegible] etc.

Tex. Quod si etc.) Ult[ima] ratio si motus circularis conveniret elementis contra naturam et non conveniret alicui corpori secundum naturam sequeretur violentum esse perfectum quod motus circularis perfectus est, ergo etc.

Tex. Quocirca etc.) colligit Ar. ex his omnibus in fine cap. dandum esse 5um corpus simplex cui motus in orbem naturaliter conveniat. —

Q. 10 VTRVM QVAE DICTA SVNT ab Aristotele sint vera

Omnes quotquot sunt Ar. interpretes affir[mant] non esse omnia quae ipse hoc 2o cap. docuit. Sunt in[super] nonnulla arg[umen]ta quae contrarium videntur concludere 1m est motus ille circularis planetarum non fit circa medium mundi ut probant Ptolomeus et alii astrologi, ergo falso docuit Ar. motum circularem esse qui fit circa medium mundi —

Resp. In his quae pertinent ad astronomiam Ar. raro aut fere nunquam loquitur ex propria sententia sed iuxta sententiam veterum philosophorum, atque ita hoc loco non docuit ex proprio sensu motum circularem fieri circa medium mundi sed tantum iuxta sententiam Eudoxii et Calippi, quos sequitur Ar. in rebus astrologiis, ut constat ex 12 met. — 2o Resp. Ar. loco citato solum docuisse motum circularem fieri circa medium, non autem circa medium mundi quod quidem verissimum est quia motus circularis uniuscuiusque planetae licet non fiat circa medium mundi id est circa centrum, fit tamen circa centrum proprii medii —

Sed in illud quod docuit Ar. s. idem corpus non posse moveri duobus motibus n[atura]li, aqua si constitueretur in centro terrae naturaliter moveretur sursum, si vero collocetur in regione ignis naturaliter fertur deorsum ergo idem corpus poterit moveri naturaliter duobus motibus —

Resp. aquam aut aliquod corpus medium 2bus modis posse considerari 1o ut talis res est, et hac ratione est unum corpus; 2o iuxta rationem movendi secundum quam potest dici multiplex formaliter quia ratio movendi in aqua est duplex gravitas s. et levitas, gravitas n. est ratio movendi deorsum levitas vero est ratio movendi sursum, quare resp. idem corpus secundum unam et eandem rationem non posse moveri multiplici motu naturali posse tamen secundum diversas rationes —

3m arg. adversus id quod docuit Ar. s. motum simplicem uni corpori simplici convenire

Si motus deorsum esset motus simplex, sed hic convenit aquae et terrae, ergo unus motus simplex posset convenire pluribus corporibus. R. motum deorsum esse duplex, alius enim est motus deorsum simpliciter, alius vero secundum quid, quod corpus grave, quod deorsum movetur, est duplex, aliud enim est simpliciter grave ut terra, aliud vero secundum quid et in comparatione, ut aqua. Ex quibus motus deorsum simpliciter soli convenit terrae, motus vero deorsum secundum quid tantum convenit aquae atque ita fit unicum motum simplicem non convenire multis corporibus, sed unico tantum corpori.

4m arg. Non sunt quinque corpora simplicia, sed pauciora, ergo falso docuit Ph. [illegible] ta prob. Ex motu simplici cognoscimus corpus simplex, et econtra, sed motus simplex solum est duplex, rectus s. et circularis, ergo tantum erunt duo corpora simplicia.

R. negando hanc ultimam consequentiam quia motus rectus subdividitur in motum deorsum simpliciter et secundum quid et pariter etiam motus sursum atque ita fit quattuor esse motus rectos simplices ex quibus quattuor elementa colliguntur et praeterea 5m corpus caeleste quod colligitur ex motu circulari illius.

5m argumentum secunda aeris regio perpetuo est frigida sed haec violenter et contra naturam est frigida, ergo iam illud theorema ab Arist. propositum scilicet nullum violentum esse perpetuum erit falsum.

R. concedendo partem aeris non posse esse perpetuo frigidam quia in 2a aeris regione generatur alia atque alia pars aeris et haec solutio est Petri Martinez 2o. Respondetur esse frigidam perpetuo non tamen per eandem frigifactionem numero et eandem sed per diversas sibi ~~ipsa~~ invicem succedentes quia 2a aeris regio refrigeratur a vaporibus elevatis a ~~terra~~ aut aqua et cum successive huiusmodi vapores elevantur et semper successive 2a aeris regio refrigeratur.

6m argumentum Aristoteles 2o argumento docuit ignem non moveri violenter motu circulari f. 90. et 3o argumento supposuit violenter moveri motu circulari ergo sibi repugnat. R. Aristotelem in 2o argumento docuisse ignem non moveri violenter motu circulari ex propria sententia, aliis vero duobus argumentis illud supposuisse ex sententia veterum Philosophorum qui asserebant ignem violenter moveri circulariter et non dari corpus aliquod quod per se moveretur tali motu.

7m argumentum orbis [illegible] inferior ignis et suprema aeris regio movetur perpetuo ad raptum primi mobilis sed hic motus est violentus quia fit a causa extrinseca, ergo violentum potest esse perpetuum. R. duplex esse violentum, aliud contra naturam, aliud vero praeter naturam. violentum contra naturam non potest esse perpetuum ~~[illegible]~~ violentum tamen praeter naturam potest esse perpetuum quamvis etiam fiat a causa extrinseca. huius ratio est quia motus violentus contra naturam fit inter extrema cum fiat per lineam rectam, motus vero praeter naturam non fit ~~per~~ inter extrema quia motus circularis non fit ab extremo in extremum. 2o

R. cum Antonio Cymera duplex esse violentum aliud per se, id est, quod aliquid movetur non ad motum alterius et hic non est perpetuus ut motus proiectorum quia virtus impressa tandem absumitur. aliud vero ex accidenti, i.e., quod fit ad motum

[illegible] q. [illegible] potest ee perpetuu qualis e motus quo ignis mouet. concludit
Vltimo respondet simplice ee motu videtur alius per expulsionem [illegible]
[illegible] potest ee perpetuus q fit per [illegible]
[illegible] [illegible] potest ee perpetuus
[illegible] fit per virtute attractiua que durat dum existit [illegible]
hoc motu ignis mouet. ad motu coeli. Vltimum argu. tu
corpora coelestia sint plura qua quinq; [illegible]. [illegible]
corpus coeleste e simplex [illegible] lib. sequenti [illegible] sit corpo
ra coelestia [illegible]. R. 2o. cap. solu probare praeter 4o. eleme
ta ee 5m corpus simplex id est. huiusmodi corpus simplex in unu non
instituit Ar. hoc cap. demonstrare sed lib. sequenti circa hoc 2m. caput e
obseruandu quare corpus aliquod dicat. simplex in primis non dicit. aliquod corpus simplex
q. oi copositione destituat. cu necessario ee corpus coponat. ex mat. et forma
ex generis et diffe. et ex partibus integrantibus. solu igit. dicit. aliquod corpus
simplex q. no coponit. ex aliis corporibus specie distinctis atq; ita corpo
ra coelestia et elementa dicunt simplicia 2o. e obseruandum motu
simplice no appellari simplice q. careat oi copositione. oīs enim
motus coponit. ex actu et potentia gene. et diffe. et partibus integra
tibus sed solu appellari aliquem motu simplicem q. no coponit. ex mo
tu recto et circulari no nulli dicunt motu circulare ee e qui co
uenit corpori simplici; alij uo asserunt motum simplicem ee illum
qui fit per magnitudine simplice huiusmodi tame copositione solu
explicat causa cognitionis, i, quibus cognoscimus motu ee simplice
expositio est. Ar. nostris proposita explicat ratione formale motus sim
plicis et reddit causa quare simplex appellat —

CAPUT 3um caelum expers esse grauitatis et leuitatis ecressionis et edecressionis.

Institutu Ar. hoc cap. e demonstrare quae in titulo huius cap. proposita sunt —
Tex (Quoniam etc) Proponit iam institutum huius cap. Tex (Ponendum est etc)
Antequam suu institutu probet Ar. proponit 4r diffes. prima inquit diffinitur
corpus graue, qd sua natura mouet ad medium id est ad ferm inferiore, corpus uo
leue diffinit qd sua natura a medio mouet id e ab inferiori ad superiorem
corpus grauissimu diffinit qd oibus substernit, ul qd sub oibus + [illegible] collocat. qualis
e terra leuissimu uo corpus qd oibus eminet id e qd collocat supra oia corpora
quae motu recto mouent. huiusmodi e ignis —

+ corporibus

Tex Necesse est etc). Ex his colligit Ar. hoc consectarium Quidquid mouet sursu, l, deor
su, l, e graue ut terra, l, leue ut ignis, l, partim graue, et partim leue ut alia

[illegible] aerem gravitatem et aqua sicut in elementis [illegible] si in aqua [illegible]
[illegible] corpus erit leve, vel si in [illegible] corpus erit grave — Σεf

(In)[illegible] etc.) Hic [illegible] probat Aristoteles celum esse expers gravitatis et levitatis etc. —
quodquod est grave vel leve, vel movetur sursum vel deorsum ut ex dictis patet, sed celum
nec movetur sursum neque deorsum ergo etc. Assumptum etc. probat Aristoteles: si celum moveretur sursum
vel deorsum vel ergo moveretur secundum naturam vel contra naturam, sed neutro ex his modis ergo etc.
assumptum probat [illegible] Aristoteles in primis [illegible] secundum naturam quia uni corpori simplici non duo sed unus motus
naturalis convenit ergo cum celum sit corpus simplex cui naturaliter convenit motus circularis illi
non potest naturaliter convenire alius motus, et inde neque moveretur motu sursum vel deorsum contra
naturam, quia quando aliquis motus convenit contra naturam alicui corpori motus contrarius debet
[illegible] convenire naturaliter, si igitur celo conveniret contra naturam moveri motu deorsum illi naturaliter
conveniret motus sursum, sed hoc absurdum est, quia sequeretur uni corpori simplici duos
motus naturales convenire scilicet motum rectum et circularem ergo etc. —
(Q)uoniam autem etc.) Infert Aristoteles hoc loco hoc corollarium eadem est ratio partis celi Σεf
et totius celi, id est quod celum totum neque est grave neque leve ita et neque pars
[illegible] gravis vel levis —
(S)imiliter etc.) Probat in 2° loco celum expers esse ortus et interitus etc. Quod Σεf
quod oritur et desinit in suum contrarium, et quodquod oritur fit ex suo contrario, et
ex materia praeexistenti disposita contrariis qualitatibus, sed in celo non reperiuntur
contraria ergo etc. Assumptum etc. probat Aristoteles contrariorum contrarii sunt motus, sed in
celo non reperiuntur contrarii motus, quia motui circulari nullus alius motus contrariatur ut Σεf
probat Aristoteles sequenti capite ergo etc. —
(Q)uin et etc.) Demonstrat tamen Aristoteles celum expers esse accressionis et decressionis etc., accressio
[illegible] motus quia est acquisitio magnitudinis, decressio vero est quaedam interitus quia est deperditio magnitudinis
[illegible] est celum neque [illegible] ergo etc. —
(Q)uocirca etc.) Ultimo probat Aristoteles corpus celeste expers esse commutationis seu alterationis Σεf
alterationis commutatio fit ad patibilem qualitatem ut 7° Physicorum capite 3° docemus, sed quae
possunt affici patibilibus qualitatibus ut calore vel frigore possunt oriri vel interire augeri
vel minui, ut patet in his inferioribus ergo si in corporibus celestibus reperirentur
patibiles qualitates et alterationes illa etiam possent oriri et interire augeri, et minui, sed
hoc est falsum ergo etc. — Σεf
(S)ic primum etc.) Ex his colligit Aristoteles differentiam celi, celum inquit est corpus sempiternum
expers gravitatis et levitatis ortus et interitus, accressionis et decressionis commu-
tationis et liberum ab omni senectute — Σεf
(V)idetur etc.) Probat celum esse sempiternum 3bus argumentis. Primum est ex communi sententia celum
est domicilium Dei, sed Deus est aeternus ergo etc. — Σεf
(Q)uod et etc.) 2um argumentum si celum non esset aeternum sed in eo commutabile aliquid tempore
ab aliquo visa esset aliqua in celo aliqua commutatio, sed talis commutatio
numquam fuit ab aliquo visa ergo etc. — Σεf
(V)idetur etc.) Ultimum argumentum celum dicitur corpus quod semper movetur et currit, deducit nomen
ad ethera quod dicitur perpetuo currere sed id quod perpetuo currit est sempiternum ergo etc. —

2 Et Ex hac textu in fine cap. colligit Ar. ex dictis praeter corpora simplicia enumerata n̄ dari aliud corpus simplex, idque probat, eo unicuique corpori simplici debet motus natus simplex, si ergo daretur aliquod corpus simplex, praeter haec, debet tribui illi aliquis motus simplex distinctus ab his simplicibus recto et circulari; sed praeter motum rectum et circularem n̄ datur alius motus simplex ergo etc.

Q.o PRIMA An cœlum sit graue aut vero leue

Pro huius q.nis sententia e Empedoclis Platonis et poetarum asserentium corpora cœlestia esse grauia, et si ab illis inquiramus qua rōe cœlum cum graue sit deorsum n̄ ruat, respondent poetae n̄ cadere deorsum quia sustinent humeris Athlantis quam fabulam refert Ouidius 5.o met.o et lib. sequente, Empedocles uero respondet cœlum n̄ ruere deorsum propter uelocissimum motum quo mouetur, quod aqua si contineretur intra aliquod uas, et illud uelocissime moueret n̄ cadere deorsum. Plato u.o dicit cœlum n̄ cadere deorsum quia detineretur ab intelligentia. Haec tamen sententia n̄ ualet, et refellit 1.o si cœlum esset corpus graue corpora huius uniuersitatis n̄ essent collocata et ordinata a Deo sm̄ proprias naturas hoc n̄ est asserendum ergo etc. Propositio probatur quia omne corpus graue sm̄ suam propriam naturam debet in loco inferiori collocari cœlum autem corpus graue est et n̄ collocatur in loco inferiori sed in suo superiori ergo iam corpora huius uniuersitatis n̄ essent collocata et subordinata a Deo secundum proprias naturas. 2.o refellit quia nullum uiolentum est perpetuum, sed si cœlum esset graue iam aliquod uiolentum esset perpetuum quia semper et perpetuo detineretur uiolenter cœlum in loco superiori ergo etc.

Alb. Ar. u.o refellit sententiam Platonis ex eo quia si cœlum esset graue, et ab intelligentia detineretur, sed certa intelligentia laboriosa agere, uti aliquid n̄ est dicendum: haec tamen responsio ipsius Ar. efficax n̄ est, tum quia ex illius sententia intelligentia perpetuo mouet cœlum sine labore, tum quia et si intelligentia detineret cœlum n̄ proinde defatigaretur quia id n̄ praestat uiribus corporeis, sed uirtute, quod cum magnes attrahit ferrum n̄ defatigatur.

Est 2.a sententia nonnullorum asserentium n̄ dari orbes mobiles sed solum esse planetas et stellas, et has esse corpora grauia detineri tamen sursum natura propter generationem et conseruationem horum inferiorum quod olim oleum supernatat aquam cum sit grauius aqua, et nubes detinentur in 3.a aeris regione dum n̄ dissoluuntur. huiusmodi tamen instantiae nullius sunt momenti, quia oleum est maxime aereum et proinde supernatat aquam nubes u.o propter calorem inclusum sursum feruntur in 3.a aeris regione uiolenter detinentur.

3.a sententia est cuiusdam Xeutherici existimantis n̄ dari orbes mobiles sed tantum planetas, et hos neque esse graues neque leues, sed sursum esse et ibi se mouere, haec tamen sententia reijcienda est quia negat motum circularem atque proinde asserere iste autor nil concludere argumenta quibus Ar. probauit dari 5.m corpus simplex quia supponit dari motum circularem quem tamen illum dari n̄ probauerit Ar.

Est tamen arg. contra huiusmodi autorem omne corpus naturale naturaliter potest moueri.

... planetae sunt corpora naturalia quae possunt moveri, et e converso, sed quidquid movetur motu recto vel circulari movetur ergo planetae aliquo ex his motibus movetur sed si dicat moveri motu circulari tamen [illegible] repugnabit et erit probatum quod intendimus. si vero dicat moveri motu recto vel quod movetur certe sursum vel deorsum, sed quidquid movet hac ratione vel esset grave vel leve ergo planetae erunt corpora gravia vel levia quod negant isti auctores

4a sententia est aliorum existimantium planetas esse astra et moveri proprio motu per supremam aeris regionem quia non concedunt aliud corpus inter aerem et caelum intermedium, et asserunt moveri per supremam aeris regionem, quemadmodum movent per aerem et veluti pisces per aquam; haec sententia longe a veritate recedit et refutatione non indiget quoniam et tota [illegible] complectitur asserentium orbes caelestes quibus astra affixa sunt neque graves neque leves esse, quam supra probavimus, in contrarium, et refutatione suis Empedoclis, Platonis et poetarum remanet probatum —

Q. 2a an cælum sit generabile —

Pro huius quaestionis explicatione est observandum propositam quaestionem duplicem posse habere sensum primus est an repugnet caelo produci et generari 2us est an sit in mundo aliqua virtus nata, et aliqua causa 2a quae possit producere caelum 2o observandum est 2bus modis accipi posse generationem 1o pro productione alicuius substantiae ex nihilo, qui modus improprius est quia productio substantiae ex nihilo proprie dicitur creatio 2o sumitur pro productione substantiae ex materia praeexistenti, Quibus observatis Sit 1a conclusio Nulla causa 2a vel particularis potest producere et generare caelum aut aliquam partem caeli. prob. omnis causa 2a et particularis producit aliquem effectum ex materia praeexistenti disponendo materiam contrariis qualitatibus, sed caelum non est capax contrariarum qualitatum ergo etc — et hoc ratione intelligendus est Aristoteles cum asserit caelum esse ingenerabile 2a conclusio Si generatio sumatur 1o modo caelum est generabile a Deo imo de facto generatum id est creatum probatur: ad generationem 1o modo acceptam tantum requiritur ex parte causae virtus infinita ex parte vero rei quae producitur nil possibilium, sed Deus est virtutis infinitae ergo etc. 3a conclusio si generatio sumatur 2o modo caelum iam potest generari et produci a Deo prob. quia si Deus potest caelum ex nihilo producere multo magis poterit ex materia praeexistenti illud producere —

Sed in hanc sententiam est 1um arg. Cometae sunt in caelo, et hi distinguuntur ab stellis quia stellae durant semper, cometae vero ad tempus ergo iam aliqua pars caeli est generabilis, tum practica quia astrologi experiunt varias inflammationes et incendia in caelo ergo caeli aliquam partem potest quis generare. Resp. cometas secundum peripateticos tum et inflammationes et incendia non fieri in caelo sed in suprema aeris regione

2um arg. in caelo sunt contrariae qualitates quia Saturnus est frigidus sol vero est calidus ergo poterit in caelo generari aliqua pars —

Resp. Saturnum non esse frigidum formaliter sed solum virtualiter et eminenter, sed eadem ratione probandum est de sole

Ultimum arg. intellectus potest applicare actiua passiuis ergo poterit applicare species alicui mat.; et ex consequenti aliquo [illegible] 2º [illegible]
Rx si esset mat. et forma disposita intellectus posset applicare formam mat. quia [illegible] applicare actiua passiuis at [illegible] intellectus non potest producere formam [illegible] ex [illegible]

Qo. 3.a An cælum sit corruptibile et an componatur ex quatuor elementis

Cum constat ex superiori quod cælum est ingenerabile nunc iam explicandum est utrum sit corruptibile procinus explicandi [illegible] 1º obser. 2bus modis aliquid posse esse corruptibile 1º aliquid potest corrumpi a causa extrinseca quamuis ex se sit incorruptibile 2º aliquid est corruptibile a principio interno ut est aqua nata. In hac igitur questione non inquirimus an cælum sit corruptibile primo modo quia certum est non solum esse verum et quancunque creaturam a Deo corrumpi posse et annihilari, sed solum inuestigamus an sit corruptibile 2º modo.
2º obser. 2bus modis aliquid dici corruptibile. Primo modo quia constat contrariis qualitatibus ut alterius corporis qualia sunt elementa: 2º quia est mixtum ex 4or elementis et compositum contrariis accidentibus ratio est ut inquit Ar. 2º de cælo cap. 2º quia cum elementa in mixtis sint contra sua loca unumquodque appetit suum locum [illegible] et consequenter conatur separare a mixto et alijs elementis cuius conatus requirit corruptionem mixti contrariam, itidem ex quibus mixtum constat mutua actione et passione mixtum corrumpi admittit.
Quibus obser. sit 1a concl. est Ar. cælum incorruptibile. Hanc tenet Ar. in his libris [illegible] phy. et 10 met.º quam secuntur hac nostra ætate et fere omnes interpretes et confir. 2bus rationibus. Prima est aliquod corpus est corruptibile vel quia constat qualitatibus contrarijs vel qualitatibus alterius corporis, vel quia est mixtum ex elementis, sed nullo ex his modis cælum est corruptibile [illegible] assumpt. prob. In primis cælum non constat ex primis qualitatibus contrarijs ut infra explicabimus, deinde neque 2º modo quia omne mixtum potest moueri motu recto, motu s. elementi prædominantis, sed talis motus cælo non conuenit [illegible]
2a ratio si cælum esset compositum ex elementis non esset suum natum in loco quo modo est, quia vel esset graue vel leue, et hac ratione deberet esse in loco inferiori vel leue et hac ratione ignis esset leuior illo quia nullum mixtum potest esse leuius elemento simplici cum mixtum sit tale ratione elementi prædominantis [illegible] cælum deberet esse infra aerem et ignem et non supra — Plato et et Empedocles contraria sententia [illegible] sunt existimant cælum corruptibile esse et compositum ex elementis ut constat ex Timæo et [illegible] quibus introducit Deum alloquentem cælos [illegible] vos corruptibiles estis et solubiles verum quia turpis videtur et iniqua pulchra dissolutio [illegible] mea potentia incorruptibiles et indissolubiles. quam etiam sententiam sequitur. [illegible] Ægid. Romanus et multi alij Theologi in commentarijs supra Genesim ex his tamen alij existimant esse corruptibile et compositum ex elementis alij [illegible] esse corruptibile non tamen ex elementis compositum sed potius esse corpus simplex constans primis qualitatibus quam sententiam confirmant [illegible]
[illegible] cælum est varium et densum atque rarum [illegible] et densitas [illegible] prouenit ex mixtione elementorum [illegible] —

R^t. ... de substantia ... congruentia ... aliqua
... qualitatibus qualitates ... con
... coelo ... no ... qualitatibus
2^m argumentu mat^a ... coeli ... privatione ... inferiori ... po
testas ... formis inferioribus potest expelli a coelo ... forma coeli
... corruptibile R^t. negando ... sequela ... non ... aliqua
... quae expellat formam ... coelum ... qualitatibus
3^m argumentu ... Ar^es docet ... coelu incorruptibile ... factu sed a
a ... solu no ee factu ... e ... ettc
R^t. Ar^em non affirmasse simpliciter coelu ee incorruptibile q^s no esse
... per vera generatione
4^m argumentu ... incorruptibile ... infi
nito ... nulla ... infinita potest ee in magnitudine finite
ex 8. phi^co cap^e. ultimo R^t. virtute infinita ee duplice
alia ... duratione quae proprie finita e ... potest
ee in magnitudine finita no tame ... de qua loco citato loquit^r.
Ar^es
5^m argumentu experientia ... incoelo fieri ... ut ...
cometa ... coelu ettc R^t. cometas no fieri in coeli ex Ar^le
... in suprema aeris ... explicabimus ...
6^m argumentu coelu constat mat^a eade cu mat^a horu inferioru ... mat^a
... causa corruptionis q^a e potentia passiva indifferens ad ... ettc
R^t. quavis coelu ratione mat^e sit corruptibile simpliciter
tame ee incorruptibile a propria forma ... forma coeli no potest
separari ab aliquo principio intrinseco ... no constet qualitatibus
contrariis
7^m argumentum coelu e lucidu ... e lucidu ... ab igne ...
compositu ex elementis. R^t. corpora coelestia ex sua nat^a lucida
ee ... ratione ignis. Deinde
confirmat^r haec eade sententia quibusda testimoniis sacrae scrip
turae p^o ex Psalmo 101 ubi ita legit^r initio tu domine terra fundasti
& opera manuu tuor sunt coeli ipsi peribunt tu aute permanes
... ettc. 2° ex illis verbis Mathei coelu & terra transibunt
... ettc. R^t iis locis no loqui scripturam simpliciter & absolute
sed conditionaliter ... immutabilitatis Dei
ita ut sit sensus si Deus ... defecturus aut illius verba futura
esset mutabilia prius coeli peribunt ... Deus ... mutabilis
... ut coeli & terra ... ee qua Deus mutaret. 3° ex
Ecclesiastis 17. cap^e ubi scriptura loquens de sole ... inquit
deficiat ... ettc

R. primo locum esse explicandum de Xpo qui venit ad solis ut sit ... sive deficiet id est morietur cum veniret ... R. 2° solem desinere non simpliciter sed secundum ... secundum modum quo in die iudicij sol cessabit a motu 4° ex Isaya qui sic habet levate oculos vestros in celos et videte sub terra deorsum quia celi sicut fumus liquescent et terra ... sicut etc. Ultimo ex 2a Petri ap. capite 3° celi magno impetu transibunt elementa vero calore solventur et alijs in locis quibus habetur igne omnia conflagrabunt sicut etc. R. secundum scripturas ... ita liquescere id est mutandum esse non ut desinat omnino sed quia in iudicio mutandum est in melius quia sole et luna magis fulgebunt et perfectiora reddentur tamen id fiet a principio extrinseco ... elementa calore solventur R. elementa esse calore solvenda non quia formae elementorum sint separanda ab earundem materia sed quia modo non ... pura elementa sicut omnia sint permixta ... ita solventur ut unumquodque elementum separetur ab alijs quibus modo permiscetur et purum relinquetur non aliter atque aurum ponitur in fornace ut dissolvatur non simpliciter et absolute sed ut separetur ab alijs metallis quibus permiscebatur atque ita purum et perfectum relinquitur ad illud etiam testimonium antediluvianum ... multa erunt signa in sole et luna et ... corpora caelestia multas patiantur alterationes R. ... alterationes non esse futuras a principio interno sed ab externo scilicet Deo qua ratione hic res non loquimur quia a Deo solum alterari sed etiam corrumpi et annihilari possunt.

Q.o 4a Utrum Caelum constet ex materia

In hac questione i.a sententia quae asserit constare caelum ex materia, quae s. est altera pars essentialis eius, quam sententiam amplectuntur fere omnes graeci latini, et arabes, et confirmatur hoc argumento Primo ... Ar. 2° de anima text. ... dividit substantiam in materiam, formam et totum compositum; sed caelum neque est sola materia neque sola forma ergo etc.

2um arg. 12° met.e cap. 2° probaturus Ar. praeter formam et privationem in transmutabilibus concedendam esse materiam, docet in effectibus et actionibus quale est caelum aliam et diversam esse materiam a materia transmutabilium ergo etc.

3um arg. Ar. i de celo cap. 2° docet physicum versari in corporibus in principijs, in affectionibus et motibus; sed caelum non est primum affectio aut motus rei naturalis ergo etc. 4um arg. Ar. hoc i lib. cap. 9° docet aliam esse rationem formae et speciei separatae a materia aliam vero speciei connexae cum materia, ut alia inquit est ratio formae caeli connexae cum materia alia vero separatae ergo etc.

5um arg. caelum vel est totum naturale vel est pars rei naturalis non pars ergo totum sed omne totum naturale constat ex partibus naturalibus s. materia et forma ergo etc.

...

6um arg. si cœlum constaret ex materia ... haberet ... in substantia ... ergo etc. sed corpus cœleste habet ... constat materia ... distinguitur a substantia in corpore
ergo etc. — 7um arg. Quidquid est actu, vel est ipse met actus, vel actus existens in materia
sed cœlum non est ipse met actus quia quae sunt ipse met actus sunt intelligentiae ut angeli
ergo cœlum est actus existens in materia ...
Ultimum arg. ... in cœlo sunt rarum et densum quia orbes cœlestis rarior est astro, sed rarum
diffinitur quod habet minus materiae sub maioribus dimensionibus, densum vero quod habet plus materiae sub
minoribus dimensionibus ergo etc. —
Est 2a sententia quae asserit cœlum non componi ex materia, quae est altera pars rei naturalis, sed esse corpus
simplex perfectum et completum ... quae causa materialis, et materiam quae reperitur in cœlo
non esse proprie materiam sed metaphoricè quia est subiectum ... accidentium intelligibilium
cui assistit intelligentia quae est actus completus ... causa formalis, quam sententiam secuntur
Themistius in paraphrasi super 1um de cœlo, Averroes 8o Phy. 1 de cœlo cap. 8.
lib. et de substantia orbis, et alijs in locis, Iandunus Antonius Cymara, et alij 8o
Phy. necnon Durandus, Gabriel, Marsilius, et alij 2o Sententiarum quae sententia probatur his arg.
1um arg. Ex Ar. 1o Phy. et alijs in locis materia est causa interitus, sed cœlum non potest interire
ergo etc. — Respondetur materiam esse causam passivam ortus et interitus atque ita respectu materiae corruptibile est
ratione ... forma incorruptibile, quae non quia forma expleat appetitum materiae ut docent Thom. sed
... ... naturalis et 2a causa, quae expellat formam cœli ab illius materia; ratio est quia
cœlum non constat qualitatibus contrarijs quantitatibus alterius corporis, et proinde non potest ab
alio expelli —
2um arg. Ex 12o met. quae non possunt non esse non constant materia, sed cœlum non potest non esse ergo etc.
Respondetur quae non possunt non esse non constant materia contrarijs qualitatibus affecta, non tamen his de —
negat materiam, et sic intelligendus est Ar. —
3um arg. Quae constant materia possunt corrumpi, et transmutari adinvicem, sed cœlum et
haec inferiora non possunt transmutari ergo etc. —
Respondetur Quae constant materia affecta contrarijs qualitatibus posse transmutari, non autem quae constant materia
destituta contrarijs qualitatibus —
4um arg. Nos cognoscimus haec inferiora constare materia ex transmutatione ratione cuius probavit
Ar. 1o Phy. dari materiam sed corpora cœlestia non transmutantur quia sunt perpetua ergo non
possumus cognoscere corpora cœlestia constare materia —
Respondetur non solum transmutationem esse viam quo cognoscimus aliquid constare materia sed et raritatem et
densitatem et accidentia sensibilia cuiusmodi sunt quae reperiuntur in cœlo —
5um arg. Materia diffinitur ex quo aliquid fit et in quam res ultimo resolvuntur, sed cœlum
non fit quia est ab æterno neque resolvitur quia est incorruptibile ergo etc. —
Respondetur res fieri ex materia id est esse atque componi ex materia, atque ita cœlum licet non fiat de novo
ex materia, tamen ab æterno est compositum ex materia ex Ar. sententia: ad aliam vero ... arg. ...

s; inquã ult.° reg resolvuntur. Respondeo ee in his quae transmutantur attente ab his q n transmutantur, cuiusmodi sunt corpora celestia. Vel resp. coelum si corrumperetur tunc in materiam et formam resolvi —

6um arg. Datur aliqua forma quae pot ee sine mã ut aĩa hoĩs et intellig.ae et dat aliqua mãta quae n pot eẽ sine forma ut mãta horu inferioru. Ergo datur aliqua mã quae pot eẽ sine forma — et sic conseqũr dabit aliqd corpus simplex perfectum in gñe subst materialis scilicet coelum, alias ita n constabit mã tanquã ex altera pte essentiali —

Rx arg. nil valere qr ex prioribus suppositionibus nullum sequitur absurdum et n sequitur sequitur maximum absur. s. mãtam eẽ sine forma —

7um arg. Ex 9° met.° pota passiva ut mãta e pota contradictionis id ẽ indifferens ad eẽ et n eẽ, sed coelum n pot n eẽ qr ẽ incorruptibile ergo etc —

Rx mãtam coeli indifferenter ad eẽ et n eẽ, ex se tñ eẽ determinatam ad eẽ semper ratione formae coeli qr haec n pot separari aĩa alias ita coelum ex pte mãe corruptibile ratione vero mãe incorruptibile —

8um arg. contra sol. pota passiva nalis correspondet pota activa natis, sed in coelo ẽ pota passiva natis ad interitum ergo illi correspondet aliqua pota activa natis, ergo coelum naliter pot corrumpi —

Rx Varii interpretes sti. huic argto, aliqui n dicunt potam passivam correspondere potem activam n tñ naturam quod illustrant his exemplis: homo sit potem passivam ad gloriam et tñ n ẽ aliqua pota sr natis quae ducat hominem ad gloriam; 2° mãta dicit potam passivam natem ad formam hoĩs, et tñ n ẽ aliqua pota activa natis quae reducat mãtam ad talem actum; 3° in 1a rerum constitutione limus terrae erat in pota passiva nali ad oĩa quae facta fuerunt ex illa, et tñ illi pota n correspondebat aliqua pota activa natis; alii dicunt in coelo eẽ potam passivam n naturalem sed obedientialem quae respicit agens supra naturale —

Ultim. arg. Ex 7° met.° cap. 4° in perpetuis n ẽ mãta aut si ẽ diversa ẽ a mãta horu inferiorum, quem locum autores huius opiois ita explicant, et si esset metaphorice mã appellat, sed coelum ẽ perpetuum ergo etc —

Rx. In perpetuis n eẽ mãtam aut si est diversa ẽ a mãta horu inferioru id ẽ n ẽ affecta contrariis qualibus

Q.io 5.a Utrum coelum constet forma

Ut facilius proposita q. intelligatur ẽ observandum nam duplicem eẽ formam unam inhaerentem et alteram assistentem — forma inhaerens dicitur quae intrinsece informat mãteriam et ẽ altera pars essentialis rei ut forma leonis forma aquae forma vero assistens dicitur quae intrinsece nõ informat mãteriam neque ẽ altera pars essentiae sed solum extrinsece assi

~~[illegible]~~ intelligentia in coelo q. igit. ~~[illegible]~~ non excogitat. re
forma existenti qua tenderet coelum ~~[illegible]~~ obgeretur. Sed solum
de forma inherente [illegible] an coelum sit aliqua forma
quae intrinsece informet materiam coeli et sit altera pars essentia-
lis coeli quo observato sit 2a. sententia quae asserit coelum cons-
tare huiusmodi forma. quam sententiam amplectuntur qui existimant
coelum constare ex materia, quae sit altera pars essentialis illius quae
sententia probatur his rationibus 1o. est omnis motus naturalis est ab aliquo
principio interno efficiente sed hoc solum potest esse forma naturalis ergo.
~~[illegible]~~ ab aliquo principio interno efficiente sed hoc solum est potest
esse forma inhaerens non autem intelligentia quae forma assistens se extrinsece ettc.
propositio probatur quia aliqua operatio alicuius rerum cum sit similitudinis rei
rerum a forma inhaerente [illegible] ab aliqua forma extrinseca atque
motus naturalis rei est propria operatio rei ergo ettc. 2a. ratio nulla
materia viribus naturae potest existere sine forma extrinseca inhaerente.
~~[illegible]~~ forma [illegible] assistens non dat esse rei quod dare esse est effectus formae
ipsius formae inhaerentis sed in coelo datur aliqua materia ergo ettc.
3a. ratio coelum est ~~[illegible]~~ res naturalis quae revera movetur ergo constat
materia sed potissima natura est forma inhaerens ut docet Aristoteles
2o. physico et 5o. Met. cap. 4o. ergo ettc.
Ultima ratio quod quod existit actu et realiter existit per
formam inhaerentem quia existentia fluit a forma inhaerente et
est effectus formae illius atque coelum actu et realiter existit ergo ettc.
2a. sententia est quae asserit coelum constare forma inhaerente
quam defendunt qui existimant coelum constare materia quae potentia est forma
materia his argumentis in mundo possunt considerari ex 2o extrema scilicet
et forma sine materia et subiectum ~~forma~~ materia sine forma sed datur aliquis
actus sine materia ut anima separata et Angeli ergo datur aliquod subiec-
tum et ergo sine forma sed hoc solum potest esse ergo ettc. R. negando
consequentiam ratio est quia actus gaudet propria existentia per quam
potest existere sine materia. materia vero cum sit potentia non
habet propriam existentiam sed illam habet communicatam a forma
atque ita nulla materia ab ipsa natura potuerit esse sine forma.
2m. argumentum si coelum constaret forma aut forma collocaretur aut in-
telligentia frustra poneretur. si si constat forma inhaerente ab
hac perpetuo mobilis et uniformiter cum intelligentia aut
data e coelo ~~[illegible]~~ perpetuitate aequabilitate sed absurdum
est aliquid poni in coelo frustra R. eam inhaerentem formam
quam intelligentia convenientem poni in coelo quae forma collocatur
tanquam principium intrinsecum data est et enim coelo intelli-
gentia esse possit vivificare et animare haec inferiora quae
intelligentia ergo

m m

ab intrinseco

~~tū cælū ab intrinseco~~ ... et ad cælū ...

ab extrinseco ~~ab intrinseco~~ sit animatū ut possit ... animae qr intellia mediō cælo tanquā instrumenta ... faceat haec inferiora

3um arg. quae mouent motu perpetuo et aequabili n. mouent a propria forma inhaerente, qr cū haec sit finita non pot infinito temp. mouere, sed cælum perpetuo mouetur ergo — R. falsam ee prop. qr formae finitae perpetuo pot mouere licet n. sed rōe formi motoris qr ... finitae mouere pot temp. infinito —

4um arg. Quidquid ē in hac uniuersitate ita ē dispositū ut qd magis accedit ad Deum sit simplicius, qd uo magis recedit compositius, et quae sunt inter haec duo extrema media constent compo. sed angeli qui magis accedunt ad Deū nō constat actu et potentia subiectiua inferiora uo constant mā et formā ergo corpora cœlestia quae media sunt inter haec debent componi media compositione quae ē ex partibus integrantibus. R. totū ee uerū, inde tn n. sequi cælū n. componi ex mā et forma et si medio compositione qr conueniat cū angelis ut constant ex actu et potentia subiectiua et accidentibus, ut cū his ex ... mā et forma constans mediis angelis ut constet partibus integrantibus quibus angeli carent et differt ab inferioribus qr constant mā cū contrarijs qualitatibus haec oia inferiora ... cæli autē tali mā destituitur

Q. 10 6a an mata cæli et horum inferiorum sit una et eadem spē et numero.

Pro ... huius ... ē 1o obser. mam ee dupl. 1am s. et 2am l. signatam matam ee dupl. Prima ē quae ex se et sua ... nulla includit forma: mata 2a l. signata dr mata cū forma l. in ordine ad formā, in hac autē qe nunc loquimur de mata qr de 2a l. signata nulla ē dubitatio inter ...

2o obser. ē illa conuenire spē quae s. conueniunt diffe et proprietatibus —

Ult.o ē obser. 2bus modis aliqua posse ee unū no positiue s. et negatiue illa dr unū no positiue quae sunt eandem formā numericā, dantem illis talem unitatem ut mata nutrimenti facta nutritione ē eadem no cū mata nutriti qr sunt una et eadē no formā aqua actuant; illa uo dr unū no negatiue quae n. sunt ... distinguunt sed abstrahunt quouis ... principio distinguente —

Quibus obser. in proposita qe ē dupl. snā Prima ē Egidij Romani 2o sent. dist. 12a Scoti 2o snārum dist. 4a Philosoph. et aliorum existimantiū matam cæli ee eandē spē et no cū mata horū inferiorū 2a snā ē Sancti Tho. 1a p. q. 66 ar. 2 et omniū Tho. asserentiū matam cæli et horū inferiorū n. solū distingui no sed ... cū ab intrinseco disting. et reddunt rōem qr mata cæli n. appetit alias formas neqz ē in aptitudine ut possit recipere alias formas neqz ex ... informata ab alijs formis: mata uo horū inferiorū contrario modo se habet. sit tn 1a conclusio — Mata cæli horū inferiorū spē n. disting. sed eiusdē sunt nāe et conditionis quae conclusio prob. his rōbus Prima rā distinctio specifica desumitur ab actu ex 2o met. ... distinctio, sed mā 1a cæli, et horū inferiorū si ex sua nata consideretur destituunt quolibet actu particulari et forma ergo spē n. disting. inter se. 2a

2ª raō. Quæ conveniunt diffeª conveniunt spē; sed mā cœli, et horū inferiorū
conveniunt in diffe mā 1ª proposita ab Ar. 1º Phy. cap. ultº ḡ etc.
3ª raō. Quæ conveniunt in proprietatibus et affectionibus spē n̄ disting. sed mā 1ª
cœli, et horū inferiorū conveniunt in eisdem propriºbus ḡ etc. Assump. prob. propter
mā 1ª horū inferiorū ē ut possit recipere quamcunque formā et appetat oēs formas etc.
sed hæc conveniunt et mæ cœli ḡ etc. Assump. prob. Deus pōt separare formā cœli
ab illius mā ḡ l, mā manebit sine forma l, informabit aliqua forma horū inferiorū
n̄ 1º q' id repugnat et Thomistis ḡ 2º Modo sic argumentor si mata 1ª informat
aliqua forma horū inferiorū ḡ iam erat in pōtā ad talem formā qr nil pōt aliquem
suscipere actu quin prius fuerit in pōtā ad illud q' si mā cœli ē in pōtā ad aliquā
formā horū inferiorū pari et roē erit in pōtā ad oēs, et ex consēq oēs appetit, et illarū
hēt privatione: 4ª raō omniū corporū tam cœlestiū quā inferiorū ē unica causa
efficiens, et unus ultimus finis s. Deus ḡ pari et roē erit et una mā 1ª
5ª raō Mata 1ª horū inferiorū ex se, et absolute considerata pōt quācunque formā
informare, nulla n. ē repugnantia ex pte mæ 1æ cū sit pura pōtā ḡ pōterat in
1ª rerū constitutione informare formā cœli, et ex consēq n̄ ē asserendū matam 1am
cœli, et horū inferiorū spē distingui et eē diversæ nāe
6ª raō Ar. In Physicis iuxta methodū sibi præscriptā disputavit de principiis
rerū omniū n. corū tam cœlestiū quā inferiorū sed disputans de principiis solū
meminit unius mæ 1æ ḡ etc.
7ª raō si mā cœli et horū inferiorū spē distinguerent ex eo esset q' mā cœli n̄
dicit aptitudinē ad alias formas et p consēq n̄ appetit illas formas neqꝫ ē privata illis
sed mā 1ª dicit aptit. ad alias formas, et appetit alias formas ex se et simpliciter con-
siderata ḡ etc. Assump. prob. q' seclusa forma cœli mā cœli pōt ex se quācunqꝫ
aliā formā recipere cū sit pura pōtā, et ex pte puræ pōtæ nulla sit repugnantia
2ª conclusio Mata cœli et horū inferiorū nº conveniunt n̄ positive, sed negative, hæc
conclusio prob. hac roē, In primis quo ad 1am ptem illa dīi convenire nº positive quæ
hēnt eandem formā numericā aqua sortiunt talē unitatē; sed mā 1ª cœli et horū
inferiorū p se et simpliciter, p considerata nullā hēt formā numericā ḡ etc, deinde
quo ad 2am ptem sic prob. Illa dīi convenire nº negative, quæ p se et p sua nata
carent oī prīo distinctivo, sed mā 1ª cœli et horū inferiorū p se et sua nata abstra-
hunt ab oī prīo distinctivo cū sit pura pōtā ḡ etc.
Sed in hanc snām in confirmatione snæ dūi Thæ adducunt varia argta 1m ē si
mata cœli, et horū inferiorū esset eadem nº ~~aliq~~ et in his eēt pōtā passiva, sed mā
1ª quæ ē in hoē v.g. hēt pōtām ad formā cadaveris ḡ et mā cœli; sed hoc n̄ est
asserendū ḡ etc. Assump. prob. omni pōtæ passivæ natē correspondet aliqua pōtā
activa natis sed n̄ dat aliqua pōtā activa natis quæ reducat pōtām et matam cœli
in actū respectu cadaveris ḡ etc.
Ad 2m responsū fuit 8º argto mæ quo quærebat utrū cœlū constaret ex mata

necne

2um arg. Ex libris de ortu et interitu, multis cap. quae habent eandem materiam ad invicem transmutantur mutuo agunt et patiuntur sed caelum et haec inferiora non possunt transmutari &c.

Rx aliqua posse habere materiam eandem 2bus modis: 1o affectas contrariis contrariis qualitatibus et haec non possunt transmutari. 2o destitutam contrariis qualitatibus et haec non transmutantur ad invicem cuiusmodi sunt corpora caelestia.

3um arg. Ex 9o met. Proinde corpora caelestia non defatigantur quia non constant materia quae sit contradictionis, sed materia horum inferiorum est potentia contradictionis &c.

Rx verba Ar. eo in loco non esse quae proposita sunt in argto. sed haec s. corpora caelestia non defatigantur in motu, quia dum haec faciunt non moventur a d. contrarii eo eorum motus caeli non fiat inter contraria extrema; quod si aliquo in loco legantur apud Ar. verba in argto proposita Rx non asseruisse materiam caeli non esse potentiam contradictionis per se et suapte naturam consideratam sed ut stat sub tali forma quia eo nunquam appellat a materia causa est ob quam materia in caelo non sit potentia contradictionis.

4um arg. 9o met. cap. 4o et 12o cap. 2o. perpetua non habent materiam et si habent diversa est a materia horum inferiorum &c.

Rx his in locis non loqui de materia 1a sed 2a, ita ut sit sensus aut in caelo non est materia 2a aut si datur diversa est a materia horum inferiorum quia haec constat contrariis qualitatibus, illa vero destituitur, alii vero respondent asseruisse Ar. materiam caeli diversam esse a materia horum inferiorum id est diverso modo dispositam quia materia horum inferiorum disponitur contrariis qualitatibus, materia vero caeli non est disposita tali modo, quae solutio coincidit cum 1a. Ex his manifeste colligitur materiam caeli, et horum inferiorum esse eiusdem rationis et speciei atque ita sententia Thomae falsa erit et reijcienda.

Est tamen hoc obser. Thomas non asserere formam caeli et formas horum inferiorum non solum distingui specie sed et modo, quia cum forma caeli sit perfectissima, explet totum appetitum materiae cum forma caeli virtute et eminenter contineat omnes alias formas formae sublunares cum sint imperfectae non complent appetitum materiae, atque ita materia est apta ad alias formas recipiendas et eisdem privatur, haec tamen expositio nulla est. Primo quia semper recurrit ad formas atque ita fundamentum illorum infirmum et minus stabile est. 2o quia sumit falsum cum asserit formam caeli complere totum appetitum materiae, formas vero inferiores eundem non satiare quia tam satiat appetitum materiae forma formicae quam forma caeli quia dum materia formicae est sub illius forma non appetit alias formas quia appeteret contrarium et interitum, sed cum ~~forma~~ formica et haec inferiora componantur ex contrariis tandem interea materia successive recipit aliam atque aliam formam cum vero forma ~~forma~~ caeli non subijciatur alijs et alijs formis, quod si per impossibile forma caeli separetur ab illius materia ex se et suapte natura appeteret alias formas et has informata haberet esse.

3o quia et assumit falsum cum asserit virtute et eminenter continere omnes alias formas

qr̃ continet formã hoĩs: hæc in a solo Deo ... formã hoĩs eminenter et virtute ... continet sentientem et vegetantem, ... corpus et subã ... conspicit ... ... misteriũ. Si vº ab illis inquiratur quare cũ forma hoĩs sit nobilior forma cœli nõ compleat totũ appetitũ mãe; et forma cœli compleat ... formam hoĩs ẽ nobiliorem ... propriã rationẽ quæ ẽ intelligere esse ... inferiorem ... modũ informandi qr̃ ... hoĩs solũ ẽ forma corporis particularis, forma vº cœli ẽ forma causæ universalis atq̃ ita cũ una eadem res ... ... alia ... post ... imperfectior; atq̃ ita cũ forma hoĩs sit inferior ... modũ informandi formã cœli, fit ut forma cœli compleat totũ appetitũ mãe nõ vº forma hoĩs —

Qº 7ª Utrum cœlum possit accrescere

... hac qª obser. ẽ accretionẽ nil aliud ẽ quã acquisitionẽ maioris q. quocunque mº fiat: 2º obser. ẽ accretionẽ ẽ dupl. propriã et improprium, propria ẽ acquisitio maioris qtis quæ fit p conversionem alimenti in propriã subam rei viventis, impropria vº ẽ augmentatio qtis nõ p conversionem alimenti, sed aliquo quocunque mº 3º obser. ẽ accretionẽ improprie dictã adhuc ẽ trip. alia ẽ accretio p rarefactionem ut qñ aliqd corpus densũ rarefit et dilatatur, ... accrescat ... mº 2º p appositionem partium similium, ita ut fiat ... continuũ quã roẽ augetur aqua. 3º p appositionem cuiuslibet subæ et quã ... præcedenti nõ fit unũ totũ continuum qua roẽ accrescit cumulus lapidum qº.

Quibus obser. sit 1ª concl. cœlũ nõ pot accrescere propria accretione. Prob. accretio propria dicta ẽ rei animatæ et viventis, sed cœlũ nõ ẽ animatũ (g. etc —

2ª concl. cœlũ nõ pot accrescere impropria accretione 1º mº dicta p rarefactionẽ. Prob. ita hæc concl. nil pot moveri ad raritatẽ et densitatẽ quin prius conveniat ad ... contrarias, sed hæ in cœlo nõ reperiuntur ut Ar. docet ... et seq. cap. demonstrabimus (g. etc

3ª concl. cœlũ nõ pot accrescere accretione improprie dicta 2º, l, 3º mº, hæc asser. ita confir. qr̃ nõ ẽ causa 2ª agens talis subæ et pars similaris producat (g. cœlũ nõ pot accrescere p appositionẽ partium similarium —

Sed in hanc snãm ẽ 1ũ arg. Astrum ẽ magis densũ quã sit orbis (g. cœlũ pot rarefieri et condensari — Rx. astrũ ẽ magis densũ quã sit orbis negamus tñ rarefieri et condensari qr̃ raritas et densitas in cœlo nõ comparantur p rarefactionẽ et condensationem, sed natũr illi congenitæ sunt —

2um arg. qñ fit aliquis cometa fit hac roẽ, qr̃ s. pars cœli in qua fit condensatur et illustrat radiis planetarũ fit cometa (g. cœlũ pot rarefieri et condensari —

Rx. cometã nõ fieri in cœlo sed in suprema aeris regione ut inferius cũ Ar. demonstrabimus —

3um arg.

3.ᵃ arg. Deus pot. quia facere caelu̅ cit amiūgere et illi aliam partem addere atq3 aliam ...

R. In hac q. nos n̄ loqui de pota Dei absoluta, sed tn̄ de pota Dei ordinaria et sm̄ ordinem prescriptu̅ qua roē caelu̅ augeri n̄ pot.

Quaeret tn̄ aliquis an ex Plato sna̅ caelu̅ cu̅ animatu̅ sit possit augeri —

R. caelu̅ ex sna̅ Platonis n̄ posse accrescere quamuis animatu̅ sit, tn̄ ex sn̄a Pla. ea accrescunt quae sunt imperfecta magnitudinis qd constat qr cu̅ animatu̅ peruenit ad perfecta̅ magnitudine̅ ulterius iam n̄ accrescit, et caelu̅ cu̅ sit perfectae magnitudinis proinde quamuis animatu̅ sit n̄ accrescet qd si aliquis dicat ex sna̅ Ar. caelum animatu̅ eē resp. n̄ eē animatu̅ a forma̅ inhaerente sed ab assistente s. ab intellig.ᵃ atq3 ita n̄ sequit posse accrescere —

Q.ᵒ 10 an caelu̅ constet 4.ᵒʳ qualitatibus

Est commu̅ sna̅ Ar. in 3.ᵒ cap. huius lib. asserentis in caelo n̄ reperiri has contrarias qualitates actu et formaliter, quam et sn̄iam amplectunt oēs Peripatetici atq3 ita asserunt caelu̅ eē corpus simplex distinctu̅ ab elementis, in quo reperiuntur raritas et densitas lumen, splendor perspicuitas fig.ᵃ et motus, docet q. corpora caelestia formaliter n̄ eē calida et frigida sed solu̅ uirtute et eminenter, quod uinu̅ formaliter n̄ ē ebrium et luxuriosum, sed solu̅ eminenter et uirtualiter, qd facit homines ebrios, et luxuriosos, quae sna̅ prob. tribus roibus Prima. Quia corpora caelestia si essent calida et frigida possent permisceri qr elem.ᵗᵃ ratione harum qualitatum permiscent. sed hoc dicere ē absur. q. etc —

2.ᵃ rao si caelu̅ esset calidu̅ et frigidu̅ formaliter esset corruptibile qr mutua actioē contrariaru̅ qualitatu̅ tn̄ corrumpit, sed caelu̅ n̄ ē corruptibile q. etc.

3.ᵃ rao causa anonyma et cōis tn̄ continet effectu̅ quē producet uirtute et eminenter sed caelu̅ ē causa anonyma, et uniuersalis respectu horu̅ quae producunt in his inferioribus q. etc — ut constat induct.ᵉ

Contraria sna̅ ē Empedoclis et Plat. et quorunda̅ recentioru̅ existimantiu̅ corpora caelestia formaliter eē calida et frigida a caliditate et frigiditate formaliter inhaerentibus quae sna̅ prob. his arg. Primu̅ ē in caelo reperiunt raritas et densitas et colores sed hae sunt qualitates fluentes a primis q. 1ᵃᵉ qualitates actu et formaliter sunt in caelo — R. duplicē eē caliditatē et frig. alia̅ in dita̅ aīa qualis ē quae reperit in caelo altera̅ uo quae fluit ex mixtione primaru̅ qlitatum, et haec solu̅ reperit in elementis et mixtis, ad illud uo de coloribus resp. in caelo n̄ reperiri colores ueros et reales, qd si in caelo appareant eē colores qr sol apparet lucidus Venus et Iuppiter argenteus, Mars Rufus et plumbeus, hi tn̄ colores sunt apparentes similitudinarii et intentionales n̄ aliter atq3 aqua caerulea cu̅ tn̄ nullo constet colore qd si hic de aqua quae apud nos ē sit colorata hoc n̄ hēt a propria natura, sed a loco in quo nascit, l, per quē transit, l, qr mixta ē

Iris seu arcus coloratus et nobis apparet cum tamen non sit talis a parte rei, apparent etiam corpora caelestia distinctis coloribus affecta propter varium modum dispositus quia unum astrum densius est alio atque ita illorum splendor varie reflectit atque ita varios colores referunt, his etiam accidit maxima distantia et vapores qui elevant quae oculum impediunt visum nostrum atque ita imbecillis factus apparet sibi varios colores videre in caelo etc. 2° resp. eadem ratione qua responsum fuit de raritate et densitate.

2um arg. Planeta aliquis videtur, sed obiectum visus est color ergo Planeta qui est pars caeli est coloratus. Resp. obiectum visus non solum esse colores sed et lumen sub cuius ratione planeta videtur.

Argum 3m Corpora caelestia et haec inferiora constant materia eiusdem speciei ergo constant eisdem qualitatibus. Resp. neg. conseq. quia primae qualitates ducunt ad interitum et sunt causae corruptionis at vero hae aliae qualitates non destruunt sed imo perficiunt et illustrant caelum.

4m arg. Sol calfacit haec inferiora, atqui non calefaceret nisi ipse esset calidus, ergo etc. Praeterea gelu producitur a Saturno, sed causa gelu debet esse frigidior gelu, ergo etc. Resp. his et aliis argumentis solum probare corpora caelestia esse talia eminenter, et virtute non tamen formaliter, et hoc sufficit ut varios effectus producant in his inferioribus.

5m arg. Via et methodus qua cognoscimus ignem esse formaliter calidum est quia semper et continuo calfacit, et aquam esse frigidam formaliter est quia semper et continuo refrigerat, sed corpora caelestia refrigerant et calfaciunt haec inferiora ergo formaliter sunt calida et frigida.

Resp. praetermissis aliis sol. methodum qua cognoscimus ignem esse calidum formaliter et solem virtute et eminenter habere esse quia ignis est causa particularis et sinonyma et semper calfaciens, et proinde formaliter debet esse calidus alioquin non esset causa sinonyma producens calorem; sol vero est causa omonyma et generalis, causa vero omonyma et universalis eminenter et virtute continet effectum quem producit atque ita sol eminenter continebit qualitatem quam et ob causam caelum non erit formaliter calidum et ex his colligimus in caelo non esse alterationem proprie dictam quia haec semper ducit ad interitum, sed solum alterationem improprie dictam quae non ducit rem ad interitum sed imo illam perficit et illustrat.

Ultm. arg. In caelo reperitur lumen raritas et densitas formaliter ergo formaliter etiam reperiuntur 4or primae qualitates.

Resp. neg. conseq. quia primae qualitates ducunt rem ad interitum et sunt causae corruptionis at vero hae aliae qualitates non destruunt imo autem perficiunt caelum.

Quaestio Ultima an si aliqua pars caeli separata a caelo collocetur in sphaera corruptibilium moveatur an vero quiescat

Haec quaestio quamvis fere nullius difficultatis sit aliquid difficultatis in se continet

in primis enim videtur non posse moveri hoc argumento Quod si tales portio coeli, l, moveret sursum l, deorsum, sed q. dicamus esset gravis vel, l, leve quod repugnat etc. Deinde neque videt posse quiescere quia si huiusmodi pars coeli quiesceret semper quiesceret et violenter atque ita saltem aliquid violentum esset perpetuum.

Rt nonnulli huic difficultati hoc esse impossibile si aliqua pars coeli separari a coelo, et dato uno impossibili dari multa alia: hac tamen solutio potius videtur effugere difficultatem quam illam dissolvere. Alij respondent data hac hyp. moveri circulariter et in illa sphaera moveri absolvere suas circulationes.

Hac tamen solutio Petro Martinez non placet, quia coelum et quaelibet eius pars habent ut moveantur perpetuo motu circulari ab intelligentia assistente, sed in hypothesi ista loquimur de parte coeli separata a coelo et ab intelligentia, et relicta sua natura atque ita respondet Petrus Martinez tunc temporis non quiescere hanc partem in sphaera corruptibilium, sed ab elementis expelli ad suum locum quia tunc temporis elementa ipsa conentur natura expellere illam partem a suis locis et regionibus quia a natura factum est ut elementa collocentur sub coelo atque ita unumquodque elementum appetere esse sub illa parte non aliter atque oleum aut unum si immergantur in aquam non solum movent sursum et supernatant aquam a proprio intrinseco et levitate, sed gravitas et aqua impelli et corpora sursum atque ita non solum movent a proprio intrinseco sed ab impulsu accidentali quia vero pars coeli revertetur ad suum proprium locum non contra naturam, sed praeter naturam.

Rt Ulo quidam vero Albertilla hanc partem in hypothesi data neque naturaliter, nec violenter quiescet sed non naturaliter et mere negative se habere cuius ratio est quia illud dicitur quiescere quod cum naturaliter posset discedere ab aliquo loco et proprio intrinseco impedit quominus discedat, unde cum pars coeli non possit discedere ab sphaera corruptibilium ab aliquo proprio intrinseco quia neque est gravis, neque levis proprie non dicitur quiescere in hac sphaera violenter quae oppositio probabilis videtur a Petro Martinez.

Ex his opinionibus quamvis quaelibet probabilis sit probabiliores tamen videntur haec ult.

QUARTUM Caput motui circulari nullum motum esse contrarium.

Qui superiori cap. asseruit Ar. sine probatione nullum motum contrarium esse motui circulari Quarto Ar. hoc cap. instituit hoc probare.

Tex. Conversioni autem etc.) Probat rationem Ar. suum institutum hoc argumento omnis motus seu est rectus seu circularis, sed motui coeli nullus ex his est contrarius ergo etc. Assumptum probat ab Ar. et in primis motum rectum non esse illi contrarium hac vero ratione uni tamen contrariatur, sed motui recto contrariatur motus rectus ut motui sursum, motus deorsum ergo motui recto non opponitur circularis, neque econtra.

Tex. Deinde etc.) Probat rationem Ar. aliam partem assumpti. ita si motus circularis contrariaretur

motui circulari aliud fieret alteri ex his modis. Primo ut motus circulares fierent in eodem semicirculo per diversas lineas: 2° in eodem semicirculo per eandem lineam: 3° in diversis semicirculis: 4° in eodem semicirculo integro aut diversis. sed nullum ex his modis fieri potest. Licet etc. Prob. Assumpsit in primis non 1° m° ut si aliquid moveat in eodem semicirculo per diversas lineas assumpto A ad punctum B quia cum assumpto A ad B possent dari infinitae lineae, et infiniti motus, infiniti et essent contrarii quod est absur- + Quod est

T. ex. Probat iam Ar. non posse fieri 1° m° si in eodem semicirculo per eandem lineam fieret motus ab uno extremo in aliud, quia haec extrema non essent contraria ratione lineae circularis sed ratione lineae rectae, quae educitur ab uno extremo ad aliud, sed motus contrarii sunt qui fiunt ad extrema contraria et motus in semicirculo per eandem lineam non sunt contrarii; quia respectu lineae circularis extrema non sunt contraria —

T. ex. Idemque etc.) Eadem ratione probat Ar. non contrariari 3° m° — T. ex. Qui ut etc.) Probat iam non contrariari 4° m° ita ut integra conversio contraria sit integrae conversioni non in eodem circulo quia motus contrarii sunt ad extrema contraria, sed haec non reperiuntur in circulo quia in eodem puncto terminat circulus a quo incipit non in diversis quia motus contrarii debent ad sua extrema contraria fieri per idem spatium. Cum ergo nullo ex his modis unus motus circularis possit contrariari alteri, nullus motus est contrarius motui circulari —

T. ex. Si enim etc.) Quia poterat aliquis existimare hos motus reperiri in diversis mobilibus hac ratione, in fine capitis demonstrat Ar. non posse dari huiusmodi mobilia quia vel haberent eandem virtutem et aequalem vel inaequalem, si eandem virtutem et aequalem haberent mutuo se impederent atque ita non daretur motus circularis si vero haberet inaequalem virtutem alterum vinceret et alterum vinceret atque ita quod vinceretur nunquam moveret proprio motu quia semper raperetur motu velocioris corporis neque aliquando consequeretur suum finem, sed Deus et natura nihil faciunt frustra ergo non possunt dari huiusmodi mobilia —

Arg.ta contra caput 4um

Contra quod docuit Ar. hoc in cap. nonnulla possunt fieri arg.ta Primum est 8 Phy. cap. 7. docet Ar. motui circulari motum circularem esse contrarium his verbis motus contrarii sunt qui fiunt ad extrema contraria ut motus qui fit ab A in B contrarius est motui qui fit a B in A per lineam rectam et ait Ar. idem esse iudicium si fiat talis motus per lineam obliquam et circularem, sed hoc cap. docet motui circulari nullum aliud esse contrarium ergo sibi repugnat — Rent nonnulli illos motus esse contrarios si fiant per lineam obliquam et circularem non ratione lineae circularis sed ratione lineae rectae, quae potest duci ab uno extremo in aliud extremum — Rs. M. Ar. 7° Phy. non tractasse hanc rem ex professo atque ita motus diversos contrarios appellavit hoc vero cap. quia ex professo hanc rem considerat docet motui circulari nullum motum esse contrarium —

2um arg.

2um arg. Motus primi mobilis fit ab ortu ad occasum, motus vero planetarum ab occasu ad ortum; sed ortus et occasus sunt extrema contraria, ergo eorum motus circulares aliqua sunt contraria.

Resp. 1o ortum et occasum non esse extrema contraria ratione lineae circularis sed ratione lineae rectae quae duci potest ab ortu ad occasum ratione cuius non fit motus ratione 2o resp. hos motus non esse contrarios quia fiunt per diversa contraria, et contrarius motus requirit unum et idem spatium ad id ut sit contrarius.

3um arg. contra sol. Motus planetarum qui moventur naturaliter ab occasu ad ortum et qui moventur raptu primi mobilis ab ortu ad occasum fiunt per idem spatium ad extrema contraria ergo sunt contraria. Respondent nonnulli haec extrema solum esse contraria ut explicat 1a solutio, scilicet in quantum fiunt ratione lineae rectae. 2o resp. ortum et occasum non esse differentias quae in caelo reperiuntur sed solum reperiuntur in terra ratione nostri Orizontis, et propterea ortus et occasus solum sunt a nobis ratione nostri Emisphaerii non vero ratione caeli quia ipsum semper movetur per circulum, et nunquam illius motus interrumpitur neque aliquo tempore cessat.

4um arg. accessus et recessus solis sunt contrarii, sed hi motus sunt circulares ergo etc. Resp. accessum et recessum solis esse contraria privative quia accessus et recessus se habent ut habitus et privatio, accessus ut habitus recessus vero ut privatio.

Ultimum arg. Ar. 5o Phy. cap. 8o docet motus contrarios esse qui se impediunt sed motus 1ae sphaerae impedit motum ergo sunt contrarii. Resp. motus contrarios esse qui se impediunt hunc reddere sensum id est qui se interrumpunt, unde cum corpora caelestia sint perpetua ~~eorundem~~ eorum motus non corrumpuntur.

Caput 5um Caelum non esse infinitae magnitudinis

Quia Ar. in 1o cap. promisit se in sequentibus explicaturum esse an mundus esset infinitus quia ex dictis aliquis poterat inferre mundum esse infinitum, verum quia 4or modis aliquid potest esse infinitum essentia et virtute scilicet magnitudine multitudine, et duratione, praetermisso 1o membro quo solus Deus est infinitus 5o 6o et 7o cap. probat non esse infinitum magnitudine 8o et 9o cap. probat non esse infinitum multitudine 3bus vero sequentibus demonstrat esse infinitum duratione, verum quia caelum est nobilissima pars huius mundi proinde in hoc cap. ostendit caelum non esse infinitum magnitudine, verum quia quis posset affirmare moleste hanc quaestionem pertractari ab Ar. hac de causa proponit utilitatem huius quaestionis quod raro consuevit Ar. praestare in artibus contemplationis, quia hae propter se appetuntur ut constat ex 1o Phy. cap. 7o

Tex Sed quoniam etc.) Proponit Ar. utilitatem huius quaestionis. Utilitas ait Ar. haec est quia tota cognitio nostra dependet ex hac quaestione et haec quaestio est initium eorum quae quaeri possunt in Physica, quare cognitio huius rei necessaria est ne in progressione disputationis incidamus in aliquos errores, quia parvus error in principio est maximus in fine

ut uno absurdo dato ... sequuntur multa, quale est in metaphysicis si fateremur dari minimam magnitudinem quae quamvis principio sit minima quantitate esset tamen maxima virtute ex libro de somno et 3° de partibus aliud ubi cecinit Dimidium facti qui bene coepit habet ... Et consequenter principij est bono futurae disputationi ex platone, cum tota futura disputatio ex Ar. lib° de reprob. sophis. capite ultimo —

Tex. Necesse etc.) Cum corpora sit Ar. sint in duas dicta, quae alia sunt simplicia ut elementa, et caelum, alia vero composita ut quae ex elementis componunt hoc loco non loquimur de corporibus compositis, quia si constitueret prius non esse infinita certum et erit compositum esse infinita quia infinitum non componitur ex finitis neque econtra unde solum est sermo, hac in causa de simplicibus —

Tex. At omne etc.) Probat corpus quod movetur circa medium scilicet caelum non esse infinitum magnitudine sex argumentis. Verum antequam primum proponat statuit duas hyp. 1ª est si caelum esset infinitum a centro versus peripheriam usque ad circumferentiam duceret lineam infinitam si ducat quantum potest —

Tex. At eorum etc.) 2ª est Quod lineae finitae intervallum est finitum, ita et lineae infinitae spatium debet esse infinitum —

Tex. Quod si etc.) Nunc iam proponit 1um arg. Si spatium caeli esset infinitum caelum non moveretur quia per spatium infinitum non est motus, sed hoc repugnat experientiae ergo caelum non est infinitum magnitudine —

Tex. Praeterea etc.) Antequam proponat 2um arg. statuit alias duas hyp. 1ª est si a tempore finito auferat aliqua pars reliquum tempus est finitum id est habet principium et finem — Tex. Si vero etc.) 2ª hyp. est tempus motus et magnitudo sunt eandem rationem finiti et infiniti l. si alterum habet principium et finem et alia sunt. Quod si alterum careat principio et fine alia sunt infinita. Quibus statutis magnum proponit apparatum in elementis ad 2um arg. quo praemisso est 2um arg. si caelum haberet spatium infinitum infinitum careret principio et fine sed hoc est falsum ergo etc. — — Propositio probat Aristoteles ita

Tempus quo illud spatium percurrit habet principium et finem; sed ex 2ª hyp. eadem est ratio temporis spatij et motus ergo etc. —

Tex. Altius etc. proponit Ar. duas alias hyp. tanquam fundamentum tertij arg.i Prima est si sint duae lineae finitae quarum altera circa aliam moveatur necesse est ad invicem separent tunc motus fit tempore finito 2ª est si sint duae lineae quarum altera finita sit et altera infinita, sive ambae moveantur et sive altera tantum et altera quiescat, sive finita movetur circa infinitam aut sive econtra necesse est det tempus infinitum quo fiet ille motus —

3um arg. Si caelum esset infinitum magnitudine moveretur tempore infinito ex 2ª hyp. sed hoc experientiae repugnat, quia videmus caelum singulis diebus naturalibus percurrere totum spatium ergo etc., propositum huius syllogismi longa oratione in litteris confirmat Ar. —

Tex. Praeterea etc.) 4um arg. omne corpus quod habet figuram est finitum magnitudine, quia figura ~~...~~ est

quo claudit terminus, terminis ut circularis, terminus ut alia figura etc. Euclide in elementorum, sed caelum constat figura rotunda ut in sequenti libro demonstrabimus (ex te...)

Ief Praeterea etc.) 5um arg. si caelum esset infinitum magnitudine, tamen finito haberet magnitudinem infinitam, sed hoc repugnat his quae 6o lib. proposita sunt (ex te...)

Ief Praeterea etc.) 6um arg. si spatium caeli esset infinitum, infinitum percurreret tempore finito, quia caelum 24 horis pertransit suum spatium, sed hoc est absurdum quia infinitum impertransibile est (ex te...). Ex his colligit Aristoteles caelum non esse infinitum magnitudine

Ostendit primum elementa non esse infinita magnitudine

Ief Sequitur etc.) Propositio hoc capitulo corpora quae moventur medio, et e medio, id est elementa non esse infinita duplici argumento —

Ief Contrarys etc.) Primum est quo demonstrat elementa non esse infinita magnitudine. loca horum elementorum sunt finita ergo et haec corpora, probatur consequentia quia infinitum non habet terminum, probatur antecedens, si corpora 2) g. terra moveret deorsum quiesceret naturaliter in centro medio in mundo et si ulterius progrederetur quocumque movebitur erit contra motus contra naturam (ergo locus inferior est finitus si una contrariorum est finitum et alterum et debet esse finitum quia sunt cuius dugris (ergo elementa extrema sunt finita, idem probat de elementis medijs hac ratione loca ad quae moventur elementa media sunt finita ergo elementa erunt finita quia infinitum non circumscribitur loco finito prob. antecedens primi argumenti loca extrema sunt finita (ergo et elementa media quae his contrariantur finita erunt — Ief ac praeterea) 2um arg. si elementa essent infinita gravitas et levitas elementorum esset et infinitae sed hoc absurdum quia motus ad terminum et locum (etc.) sed quia aliquis posset dicere elementa infinita qualitates vero finitas, has refellit Aristoteles sol. quia sequerentur 3a absurda, 1um est gravitatem corporis finiti esse aequalem gravitati corporis finiti 2um gravitatem corporis finiti et maiorem gravitate corporis infiniti 3um est diversarum magnitudinum eandem esse gravitatem;

Haec 3a absurda sequi sic demonstrat Aristoteles abscindamus corpore infinito aliquam partem gravitas quae est in parte abscisa additione augeri potest (ergo quousque augebitur ut sit aequalis gravitati corporis infiniti quia est finita et cum ulterius possit augeri quia superabit (ex te) —

Ief Neque refert etc.) Quod si aliquis dicat inquit Aristoteles gravitatem corporis abscissi non commensurari gravitate corporis infiniti. Respondeo 1o et si non sequatur hoc absurdum sequi duo posteriora s. gravitatem corporis infiniti superari gravitate corporis finiti, et diversarum magnitudinum esse eandem gravitatem —

Respondeo 2o et sequi gravitatem partis posse commensurari gravitate totius quia potest augeri quousque commensuret —

Ief Nihil interest etc.) Quod si obijciat aliquis ait Aristoteles hoc non sequi quia gravitas diffusa est per corpora non aequaliter, quadam ratione ut in maiori corpore possit esse maior gravitas, et in minori minor gravitas —

Respondeo ab Aristotele hoc parum refferre quia pars quae abscinditur potest abscindi ad libitum

libito ita ut commensuret gravitate totius. Tex. et huius etc.) Prob. deinde Ar. minimo arg.to gravitate et levitate non esse infinitam primus hic statuit haec duo fundam.ta Primum est ut se habet gravitas ad gravitatem ita tempus ad tempus et econtra, sed gravitatis ad tempus est aliqua proportio ita sicut sit gravitas ut duo moveat per aliquod spatium tempore unius horae gravitas ut 4or movebit per idem spatium dimidio unius horae, 2m fundamentum habetur finitum sive gravitas percurret hoc spatium tempore finito, Quibus praepositis est arg. si daretur levitas infinita corpus affecta tali levitate moveret et non moveret moveret ex hyp. non moveret quia si moveret ex 1a hyp. moveret tempore minimo infiniti quia si grave finitum moveret tempore infinito grave infinitum movebit tempore minimo infinito distantia a tali tempore in finito, l, imo non moveret in tempore sed omnis motus est in tempore ex sua natura ergo cum tale minimum tempus non det, quia quocunque tempore minimo dato minus illo potest assignari, corpus moveret, et non moveret ergo gravitas elementi non potest esse infinita, et eadem est ratio levitatis, praeposita hic 2a hyp. cui innititur hoc fundamentum adverte Ar. finiti ad infinitum nullam esse proportionem et comparationem —

Tex. Necesse etc.) In fine cap. longo contextu probat Ar. nullum corpus esse infinitum hoc arg.to sed si esset tale corpus l, componeret ex partibus dissimilaribus l, similaribus finitis l, infinitis, si finitis ergo erit finitus l. infinitus quia corpora simplicia ex quibus componitur pres sed sunt finita O.T. si diceres esse finitas spe et essentia non autem magnitudine reprobat hanc sol. ratione quia si daretur tale corpus infinitum mag.e occuparet omnem differentiam loci, quia si non occuparet eam non esset infinitum quia non occuparet illam differentiam, et illi posset fieri additio ut illam adimpleret occuparet omnem differentiam loci ergo non potest moveri quia quod movet movet ad eum locum in quo non reperitur sed omne corpus naturale aptum est moveri ergo non est concedendum dari ingenii corpus infinitum —

CAPUT 7um quo prosequitur eandem disputationem

Tex. Fieri aut etc.) Hoc cap. Ar. prosequitur eandem disput.em ostendendo quibusdam verbis nullum corpus posse esse infinitum id est omne corpus naturale potest agere aut pati, sed infinitum neque potest agere neque pati ergo etc. —

Tex. Quod etc.) antequam assumptionem confirmet statuit 4or hyp. 1a est movens aequabile movet mobile aequabile et aequali tempore 2a est movens minus movet mobile minus aequali tempore 3a est movens maius movet mobile maius aequali tempore Ultima est movens maius movet mobile minus minori tempore. Ex his hypothesibus connectit arg. Ar. ad prob. assumpt.em ita si infinitum ageret aut ageretur infinitum l, finitum et sic pateretur aut a corpore finito aut infinito sed neutrum dici potest ergo etc. — confir. assump. longa quadam oratione illustrata exemplis in lateribus et elementis quam praetermittimus quia partim longa est et partim quia inutilis est et et quia hoc institutum ex aliis arg.is satis confirmatum relinquitur —

Tex. Ac siccitas, 2a ratio Nullum infinitum potest esse sensibile quia omne sensibile agit patitur, sed omne corpus naturale sive sit elementum sive elementatum est in loco et

et perciperet sensu nec obstat si dicas intra hoc universum non esse corpus infinitum, extra ultimum caelum quia extra et intra, ut Phi. sunt differentiae loci, unde si supra caelum esset corpus infinitum illud esset in loco et sensu perciperet.

Text. rationibus etc.) Hoc idem probat Phi. rationibus logicis id est probabilibus id est si daretur corpus infinitum aut tale esset continuum aut discretum sed nullum potest affirmari ergo etc. Probat Phi. duabus rationibus non esse continuum id est si daretur hoc corpus immobile esset, sed nullum corpus naturale est immobile ergo etc. Probat propositionem si moveretur vel moveretur motu circulari vel recto non circulari quia id fit circa medium et infinitum caret medio non recto quia omnis motus rectus aut fit sursum aut deorsum et inter duo extrema, sed infinitum non clauditur extremis ergo etc. 2a ratio quidquid movetur secundum naturam aut contra naturam movetur ab aliqua causa extrinseca, sed infinitum non potest moveri a causa extrinseca quod sic probat Phi. si infinitum moveretur a virtute extrinseca illa motus esset infinita quia finitum non potest movere infinitum ut 1o ex argumento constat sed nulla motus infinita potest esse in corpore finito ex 8o Phy. cap. ultimo ergo essent duo corpora infinita quod fieri non potest alterum quod moveret et alterum movens. Quod si dicat aliquis illud infinitum moveri a se Respondet Phi. falsum esse quia moveri a se tantum convenit [...] et nullum [...] potest esse infinitum illud infinitum non movebitur a se.

Text. Quod si etc.) Probat iam Phi. non dari corpus infinitum discretum quod erat altera pars propositionis quod probat 4or rationibus id est si hoc corpus esset discretum alia essent eiusdem naturae omnia moverentur aut sursum aut deorsum et omnia essent tantum gravia aut tantum levia, sed hoc repugnat experientiae quia videmus alia sursum alia deorsum moveri ergo etc.

Text. Praeterea etc.) 2a ratio si haec corpora essent gravia aut levia aut essent in medio aut in extremo tanquam in proprio loco, sed infinitum caret medio et extremo ergo etc.

Text. Omnia etc.) 3a ratio si daretur infinitum tolleretur medium et extremum, sed sublatis his tollitur sursum et deorsum ergo et sublatis his differentiis tolletur motus rectus, sed absurdum est dicere, et experientiae repugnat non dari motum rectum ergo etc.

Text. Praeterea etc.) 4a ratio si omnia haec corpuscula essent eiusdem naturae deinde omnia moveri deorsum ergo motus sursum conveniet illis contra naturam, sed omnis motus qui competit alicui corpori contra naturam competit alicui corpori secundum naturam ergo dabitur aliquod corpus, cui motus sursum conveniat secundum naturam ergo non omnia possunt esse eiusdem naturae Ex his colligit Phi. nullum dari corpus infinitum.

CAPUT 8um Non dari plures mundos

Text. Hoc enim etc.) Docuit Phi. praecedentibus capitibus mundum non esse infinitum magnitudine iam hoc 8o cap. et seq. probat non dari plures et ex consequenti non esse infinitum multitudine initio tamen proponit 4or hypotheses 1a est omnia corpora naturalia possunt moveri et quiescere, secundum naturam et contra naturam

Text. Natura etc.) 2a hypothesis est Unumquodque corpus in eo loco naturaliter quiescit ad quem naturaliter movetur et in eo violenter detinetur ad quem contra naturam movetur ut terra v.g. in loco inferiori naturaliter quiescit quia ad hunc secundum naturam movetur et quiescit in loco superiori violenter quia ad hunc contra naturam movetur

Text.

Tex. Praeterea etc.) 3ª est si aliquis motus sit alicui corpori violentus motus huic contrarius conveniet tali corpori secundum naturam et si motus sursum convenit violenter terrae, motus deorsum illi contrarius erit naturalis terrae —

Tex. Praeterea etc.) 4ª est si essent plures mundi partes maiores corpora simplicia essent similes vel ... alterius mundi, et partes maiores huius mundi essent similes et eiusdem speciei, ~~neque mundi~~ quod probat duplici argumento —

Tex. Si non etc.) 1ª est si partes maiores alterius mundi et partes maiores huius mundi non essent eiusdem speciei [illegible] repugnat Democrito et Leucippo qui constituerunt plures mundos et eiusdem speciei, et cetera —

Tex. Haec autem etc. [illegible] habent eundem motum sunt eiusdem speciei sed corpora alterius mundi et corpora huius [illegible] habent eundem motum quia omnis motus vel est rectus vel circularis et cetera —

Tex. Nec igitur etc.) 3ª probat cum illo 4º argumento non esse plures mundos si enim essent plures mundi terra [illegible] alterius mundi vel moveret ad medium secundum naturam vel contra naturam, sed neutro [illegible] mundus [illegible] non [illegible] contra naturam quia quae sunt eiusdem speciei similiter moventur [illegible] contra naturam sed terra alterius mundi et terra huius mundi sunt eiusdem speciei [illegible] Deinde probat [illegible] terra alterius mundi [illegible] moveat ad medium huius [illegible] huius mundi [illegible] sed terra movetur ad medium huius mundi uno motu contrario et naturali et illa terra motu naturali et continuo movet sursum [illegible] descendit —

Tex. [illegible] si aliquis diceret partes maiores alterius mundi et partes maiores huius mundi differre specie [illegible] distantia [illegible] quia distantia non specie [illegible] —

Tex. Atqui etc.) 2ª est si corpora alterius mundi sunt eiusdem speciei cum corporibus huius mundi, debent moveri ad idem medium [illegible] et extremum sed idem [illegible] et extremum [illegible] sunt [illegible] omnium et cetera —

Tex. Quod si etc.) Dicit quod si potuit aliquis dicere medium et extremum huius mundi et medium et extremum alterius mundi esse eiusdem speciei differre numero non repugnat Philosophus [illegible] sol. omnes partes terrae [illegible] moventur ad medium locum numero, et ad idem medium, ex eo quod sunt eiusdem speciei, sed terra alterius mundi et terra huius mundi sunt eiusdem speciei et eadem est ratio partis et totius et terrae debent moveri ad idem medium numero mundi —

Tex. Omnino etc.) Digreditur aliquantulum [illegible] Philosophus et probat duplici argumento extremitatem quo sit motus non esset infinita duplici ratione. Primum est motus fit a contrario in contrarium ut sanatio a morbo ad sanitatem sed contraria sunt finita ut constat ex physicis et cetera —

Tex. Non enim etc.) 2ª est corpora naturalia quae propius accedunt ad finem velocius moventur sed non possunt velocius moveri in infinitum quia gravitas et levitas essent infinitae et cetera —

Tex. Nec non etc.) Supposuit Philosophus initio capitis omnia corpora posse moveri naturaliter, et quia

et qr aliqui asserebant oē corpus qd movetur moveri vi externa et expulsione, ideo refellit hanc sntām 3bus arg. Primū est si oīa moventur vi externa solum velocius moveret minima pars terra quā maior pars qr minima pars terra facilius pot expelli, sed hoc repugnat expra. et c.

Tex Praeterea celerius etc) 2m ē quae moventur expulsione, tardius moventur in fine quā in prio sed videmus aliqua velocius moveri in fine quā in prio et n. oīa expulsione moventur.

Tex Unde etc) 3m ē si aliqd corpus dimoveatur ab aliquo loco vi externa et expulsione ad eundē revocabitur sm natam, ut constat inductione, sed si sic negaret dari aliquē motū nalem et ideo sntā est reijcienda tanquā avoē aliena

Tex Qd et etc) 4m ē si essent plures mundi essent plures primi motores qr in uno quoque mundo debet eē unus p̄ius motor et sic erit via, quae ē causa multiplicationis individuorum sub eadem spē etc

Tex Cum vero etc) ultimū ē qr cum sint corpora simplicia ad substantiam spēs s. terra coelū et corpora media, quae inter haec continentur, aliqs ita triplex erit locus supremus s. medius et infimus, sed praeter haec 3a loca n. pot dari alius locus, qd ita probat, s. vel alter locus esset infra terram, s. supra terram vel infra qr corpora levia alterius mundi violenter ibi detinerentur, n. supra coelū qr corpora gravia alterius mundi violenter ibi essent et cū n. posset esse locus n. potuerunt eē plures mundi

Et in hoc loco obser. gravia et levia velocius moveri in prio et infine propter gravandū impetum quem acquirunt dum moventur qr maiori motu pot maior atqz ita quae eminentiori loco moventur velocius moventur infine quē impetū in levibus celeritatē accidentariā In gravibus vo. gravitatem accidentariā nuncupamus

Hinc colligimus In gravibus duplicem reperiri gravitatē alteram innatam insitā aqua gravia appellant, alteram accidentariā quae corpora velocius moventur in prio quam in fine

CAPUT NONUM

Suscepta disputatione prosequitur Phs. hoc ē cap. initio tn proponit quaedā argta et illa dissolvit quo aliquis potuerit probare eē plures mundos

Tex Mundum n. etc) arg. ē huiusmodi illa ē rao forma aūā abstracta alia ē coniuncta cū mā, ut alia ē rao circuli in coī, alia ut ē aureus aut ferreus, et qr forma separata pertinet ad diffem et essentiam, coniuncta vo. cū mata ē particularis qr n. ingreditur diffem, et hoc intelligi debet de mā sensibili tam in rebus nalibus quā artefactis, ut circulus tn sit in unico individuo parum inquit refert qr in unico individuo salvari pot rao spei qr tunc pot considerari sub roē circuli et ut ferreus est et caelum in genere et quae alia ē rao coeli in coī et alia in part. at illa rao cōis potest comunicari multis individuis

(9 possunt dari plures cæli, sed quia poterat aliquis asserere esse hic coem non tn esse
multa individua quibus conueniat quamuis ex se communicabilis sit sic argumentatur Ar.
Materia est causa multiplicationis individuorum sub eadem spe, sed cœlum constat
materia sensibili. Resp. Ar. uerum esse aliam esse rationem et illius forma separata et animata
alia uero ut est coniuncta cum materia unde dicit non sequi esse plures cælos deinde ait
Ar. materiam non quacunque ratione esse multitudinis individuorum sub eadem spe
sed diuisa in partes quia ex eo individua multiplicantur sub eadem spe quia
forma unius individui totam materiam non potest informare illius spei
quod si contingat non essent multa individua ut si universitas nasi
reperiret in omni carne et naso non essent multi nasi sed unus tantum
ut si aliquis constaret omnibus ossibus neruis, uenis etc non essent plures hoes.
Sed unicum cælum constat tota materia. proinde non possunt esse plures
cæli. Sed probaturus Ar. cælum constare omni materia proponit
significationes cæli prima qua significat ultimam spharam scz primum mobile 2a qua significat
octo orbes spharasque et 3a qua significat totam huius mundi universitatem in qua
significatione agit Ar. hoc lib. de cælo — (Cum his etc) Probat tamen
Ar. cælum constare omni materia hac ratione si cælum non constaret omni materia
extra cælum non esset aliquod corpus sensibile, et simplex quia sine hoc
non potest esse materia sed hoc fieri non potest, quod sic probat Ar. si esset
tale corpus vel moueret in orbem et hoc iam haberet locum in
hac universitate vel motu recto, et sic etiam haberet locum in hac
universitate vel haberet locum naturalem quod non est dicendum vel extra
cælum esset aliqua natura, sed locus qui conuenit alicui contra naturam
conuenit alijs secundum naturam ergo iam extra cælum non possit esse aliquod corpus
naturaliter, et contra naturam constabit tota materia — Perspicuum etc
Hinc colligit Ar. cælum constare omni materia esse unum perfectum et abso-
lutum, et non posse esse plures — Illud etc. 2o colligit extra cælum
non esse locum inanem neque tempus, non locus quia in hoc iam esset corpus sen-
sibile non uacuum, quia quamvis destituatur corpore non potest naliter repleri non
tempus quia est numerus motus et motus non est sine corpore sensibili, sed extra
extra cælum non possit esse corpus neque hæc 3a reperiri possunt, Itaque etc
colligit 3o Ar. esse quadam perfectissima ut Deus quæ non circumscribunt loco non men-
surentur tempore et sunt libera ab omni mutatione et in æterna et agunt uitam
beatam in omni seculo huius occasione proponit 3es significationes seculi: 1a est qua sumitur
pro longa quaddam duratione ut durao centum annorum seculum dicitur 2a pro duratione
totius universi quæ successiua est 3a est qua sumitur pro duratione æterna et perfectissima
sine successiua qua duratione Deus perfectus dicitur durare — Etenim etc) In fine cap.
probat Deum esse liberum ab omni mutatione 1o uetrum test.o qui hoc unanimiter asserebant
deinde 2bus arg. Nam etc) 1a est omne mouens nobilius est re mota sed Deo nil est perfectius ergo Deus nulla ratione mouetur
Hæc etc) 2a est quicquid mouetur acquirit aliquod bonum ut depellat aliquod malum, sed Deo nullum deest perfectio quia etc
Ex quibus colligit Ar. non esse plures mundos —

CAPUT X[um] Quo recensentur ueterum philosophorum sententiae de duratione mundi

Probauit hactenus Aristoteles mundum non esse infinitum magnitudine et multitudine nunc iam his sequentibus capitibus inquirit an sit infinitum duratione, prius tamen hoc 10. cap. aliorum philosophorum sententias proponit de mundi duratione ut sic melius deinceps propriam sententiam possit applicare —

Test. omnes etc.) Docet hoc loco Aristoteles de mundi duratione [illegible] ueteres philosophos locutos fuisse, ut omnes asseruerint mundum esse genitum et factum, diuersa tamen ratione, Plato enim docuit esse genitum non tamen habiturum esse finem; Democritus et alij asseruerunt mundum quidem ortum et esse interiturum, Empedocles et alij dixerunt mundum uicissim oriri et interire, et quod haec uicissitudo perpetua in mundo esset [illegible]

Test. At illud etc.) Refellit iam Aristoteles singulas has sententias [illegible] primum sententiam Platonis [illegible] argumento [illegible] est In rebus philosophicis illa [illegible] statuenda quae sunt in omnibus aut pluribus [illegible] asseruit Plato non sunt [illegible] quod non in omnibus aut pluribus sunt [illegible]

Test. [illegible] etc.) [illegible] Quod [illegible] [illegible]

Test. Quod [illegible] etc.) [illegible] pro Platone [illegible] asseruit Plato [illegible] facilioris difficultatis gratia [illegible] [illegible] singulas [illegible] [illegible] mundi constitutione esse inordinatam et incompositam [illegible] mundi [illegible] constitutione esse ordinata unde si simpliciter assereret mundum esse genitum sequeretur hoc absurdum [illegible] simul esse ordinatam et inordinatam —

Test. Vicissim etc.) 3[am] sententiam hac ratione refellit [illegible] [illegible] [illegible] eadem substantia [illegible] et [illegible] [illegible] sed Empedocles Heraclitus et alij docent hac ratione mundum oriri et interire [illegible] —

Test. fieri etc.) Refellit Aristoteles hanc sententiam hac ratione, idem numero non potest simul oriri et interire, Deinde, sed hac ratione Democritus docet mundum oriri et interire [illegible] propositio [illegible] falsa. Ex his colligit Aristoteles [illegible] asseruisse qui asserebant infinitos mundos [illegible] generaret [illegible] alio et alius desineret esse in alio —

In fine cap. docet Aristoteles deinde esse explicandum quod non habet principium posse interire, [illegible] principium nulla ratione posse —

CAPUT 11[um] Quo explicantur quaedam uocabula

Test. Sed 1[um] etc.) Quia multiplex significatio uocis [illegible] et perturbationem ingerere consueuit in progressu disputationis hac de causa in sequentibus ne in errores incidamus

incidamus explicat Ar. hoc cap. varias sig.es quarundam vocum quibus in seq.ibus usus e
illa autem sunt genitum et ingenitum, impossibile, et possibile, corruptibile et in-
corruptibile —

Dicitur etc.) 1° loco proponit 3es sig.es ingeniti 1° e ingenitum dr qd nondum e pot tn ee
n p. am generaoem sed p aliquam aliam mutatione ut motus et illa quae sunt p motus
antequam fierent 2a sig.io e qd nondum e pot tn ee n p a generaoem ut ho. lapis etc
3a sig.io e qd genitum n e neqz pot generari neqz alio modo incipere, qua roe solus Deus
e ingenitus — Tex

2bus etc.) Explicat 2bus modis aliquid ee impossibile 1° qd nulla roe pot fieri ut hoim ee
lapidem 2° qd n recte cito aut facile pot fieri ut adamantem frangi — Tex

Qd etc.) docet dici mortale 3bus modis 1° qd pot desinere ee n p naum intuitum ut
color frigiditas etc — 2° qd pot desinere ee p ueru intuitum ut ho leo etc — 3°
qd facile et cito potest desinere ee ut spuma — Tex

Eadem etc.) explicat totidem modis ee incorruptibile a contrario — Tex

Qd sicut) Qr in superioribus meminit pote et impote docet quomodo desinienda sunt pota
et impota, pota inquit debet deffiniri p maximum qd pot ut si aliqua pota pot mo-
vere pondus, ut centum mala deffinit p octoginta aut nonaginta impota vo.
deffiniri debet p minimum qd pot n n p magis neqz minus etc — Tex

Occurrit etc.) Sed obyicies inquit Ar. si videamus aliqua longe distantia pota plura
videt qm videt maius (q. falso docuit Ar. qui dicit a proximo loco magis videre — Sed
magis aut minus videre n ee referendum ad spatium sed obum qd magis distat minus
cernit qd vo minus distat magis videt — Tex

CAPUT 12um In quo proponit Ar. propriam snam de mundi duratione —

Quis autem etc.) Postquam explicavit Ar. quae necessaria erant ad qnem de mundi duroe
iam hoc ultº cap. proponit propriam snam de mundi duroe et ait mundum ee inge-
nitum et incorruptibilem, ee perpetuum et aeternum — Tex

In 1a pe cap. probat genitum aut corruptibile n posse ee aeternum prius tn profert 4or hyp.
Et (etc.) 1a e quae possunt ee et n ee necesse e habeant aliqd tempus certum et praefi-
nitum quo possint ee ac n ee aut semper ee aut semper n ee qd e falsum — Tex

Qd n. etc.) 2a hyp. e falsum et impossibile n sunt unum et idem qm aliquid e falsum qd
n e impossibile, ut Petrum sedentem deambulare falsum e n tn impossibile, qm dum sedet
habet potam deambulandi — Tex

Est autem etc.) 3a hyp. e ~~[illegible]~~ falsum verum possibile et impossibile dri 2bus mo-
dis 1° simpliciter et absol. 2° ex hyp. ut hoim ee et simpliciter e verum et lapidem
ee et vo ex hyp. id est si ~~Deus est~~ demus ee hoim eadem e rao de alys Tex

Sic etc.) 4a hyp. e aliquid simul pot ee in pota ad contraria n tn pot simul habere
utrunque actum, ut aliquid simul het potam et sedendi deambulandi n potest tn

simul sedere et deambulare, Quibus obser. ostendet 3um arg. genitu et corruptibile n posse ee aeternu aut pfectum

Tex (Qd si etc) Primu e Corruptibile illud e qd aliqn nc est postea n erit sed aeternu diffinitur qd semper e (g corruptibile n pot ee aeternu qd probat Ar. qr licet demus corruptibile n ee falsu n tn impossibile et eta et si illud fateamur n sequit absur. (g etc —

Tex (Propositis etc) 2o Quaecunque sunt duo extrema quorum posterius pendet a priori necessario ubi n e primus n pot ee posterius, sed hac duo extrema ita se hnt, n ee semper genitu et incorruptibile ut genitu et corruptibile necessario sequat n semp ee qr genitu diffinit qd modo e et antea n erat (g huic repugnabit n semper ee repugnabit et corruptibile aut genitu, sed aeterno repugnat n semper ee qr aeternu diffinit qd semp est (g etc —

Tex (Quoniam autem etc) 3um demus enunciationes contrarias semp ee, et nunquam ee, et duas contradicentes n semper ee et n semper n ee ubi sunt hae contradicentes n possunt ee illae duae contrariae qr ubi e negatio n pot ee affirmatio aut contra, qu sed genitu aut corruptibile n semper sunt aut n semper n sunt qr genitu diffinit qd e et semper n tn erat antea corruptibile uo e post semper n erit (g genitu aut corruptibile n possunt ee aeterna —

Tex (Nec igr etc) Hactenus comparauit Ar. nullu genitum aut corruptibile posse ee pfectum hac 2a pte cap. demonstrat oe ingenitu ee pfectu et oe incorruptibile ee aeternu, et hac oia reciprocari inter se nempe ingenitu incorruptibile, et aeternu aduerte tn se loqui de ingenito, et incorruptibile, in 4o et propria sig.e qd probat Ar. dup. argto Primu dessumit a diffe ingeniti et incorruptibilis, ingenitum dr qd nc e et antea semp fuit incorruptibile uo qd nc e et deinde pfectuo erit, sed pfectuum et aeternu sunt idem (g ingenitu et incorruptibile sunt aeterna —

Tex (Qd si etc) 2um arg. si ingenitu et incorruptibile n essent aeterna n reciprocarent cu aeterno, sed reciprocant (g etc. prob. prop. si ingenitu et incorruptibile conuerterent inter se et conuerterent cu aeterno qd patet qr ingenitu dr qd e et antea pfectuo fuit incorruptibile uo qd e et deinde pfectuo erit unde si aliquod incorruptibile et ingenitu reciprocarent inter se (g etc. Prob. assump. si dent 4or extrema quorum unu alijs repugnet 2bus, si illa duo reciprocant et alia duo debent reciprocari sed genitu et corruptibile, et ingenitu et incorruptibile ita se hnt ut ingenitu, et incorruptibile repugnent genito et corruptibili, et genitu et corrup. conuertatur inter se qr e qd genitu e corruptibile et econtra (g, prob. assump. quae sunt media inter semper ee et n ee reciprocant, sed genitu et corruptibile sunt media inter semper ee et semper n ee ut constat ex diffinitionibus (g reciprocant inter se et ex conseq. ingenitu et incorruptibile mutuo se conuertunt (g et reciprocant cu aeterno. arg. hoc explicat Ar. longo contextu 3o in litteris quod est 3um 1a partis capitis summa tn illius in explicatis propositae —

Tex (Dicere autem etc) 3a pte cap. reprobendit snam Platonis et aliorum asserentiu

mundu ee genitu et tn incorruptibile n. tn ex propria natura et substantia sed divina providentia et voluntate et constat ex Tymaeo ex his quae docuimus in q. 3 tn corpora caelestia essent corruptibilia, Ar. tn n. solu refellit hanc snam ut proponit a Platone. Sed ut proponit in coi, demonstrat nullu genitu posse ee incorruptibile et nullu corruptibile ingenitu. Qd probat 4or arg. 1m Si mundus eet genitus et incorruptibilis aliqu genitu posset ee corruptibile, et econtra, et econtra sequeret aliqd ee et n ee simul agere et n agere finito, et infinito temp. finito temp. ut statuit genito infinito ut incorruptibile, sed hoc e absur. qr tolitur 1m propositu initio cap. nempe qd pot ee et n ee habere tempus certu, et praefinitu, quodsit etc —

Praeterea qr n e maior rao ut Ar. ob qua qd e genitu si sit incorruptibile sit genitu hoc temp. qua et n antea et quoqz qd e mortale intereat hoc temp. et n posterori —

Praeterea etc) 2m Si aliqd genitu esset incorruptibile, aut aliqd incorruptibile genitu sequeret aliquid simul ee et n ee semper ut ingenitu et incorruptibile, sed hoc implicat contrad. g etc — Tex genitu

Immenso etc) 3m Si hoc esset veru sequeret idem absurdu probatu pota fieri e actu g si aliqd genitu daret qd e aeternu g hoc antea potuit ee qr qd e in pota ante actu n fuit g qd e genitu e possibile ex hyp. ut antea potuit ee n fuit simul sed hoc e falsus Tex

Nil n. etc) Veru qr poterat aliquis respondere pro Platone mundu sequidem ex propriis principiis ee corruptibilem, ee tn incorruptibilem casu et fortuna hac de causa est 4m arg. qd e contra sol. Casus et fortuna n reperiunt in his quae semper aut plurimu fiunt, sed his, quae aliqn, aut raro fiunt, sed oe incorruptibile e simul g sol. nulla — Tex

Ita necesse etc 5m arg. Si mundus posset oriri et interire haberet priu materia s. qua possit oriri et interire g pota aliqn redduceret in actu aliqs ita mundus interiret et n eet incorruptibilis n valet inqut si quis asserat n ee potam ad n ee futuru tn sed a n n fuisse praeteritu qr ois pota l. e ad praesens, l. ad futuru qr ois pota ad illud qd iam factum est, Cui illudens Ar. 6o Ethy. asserebat Deu hoc uno privari ut quod factu e semel n possit facere ut n sit factu — Tex

Aliqs et etc) 6m arg. Quae possunt oriri possunt et comutari sed mundus pot oriri g et comutari, deinde quae comutantur constant contrariis ducentibus ad interitu sed mundus pot comutari g constat contrariis quae ducunt ad interitu et ex consequenti interibit. Et hoc loco obser. hoc argta Ar. languida ee et nil concludere tn n. his mediis conat Ar. probare mundu n ee genitu 2o genere n aut n ee factu genere lata quada sige accepta, docuimus n. in superioribus mundu pendere a Deo in gene causae efficientis, ex sna Ar. et ipsi met Arist. nota fuisse creatione, unde n recte refellit snam Platonis qr Plato n asserunt mundu ee genitu 2o genere cu n. esset acutissimus plus novit hanc fieri ex praeostenti sub. sed tn refellit eam ut aliqua gloria sibi compararet.

Qo An possint esse plures mundi

Qr Ar. 9o cap. huius libri asserit n dari plures mundos proinde explicandu erit hoc loco

loco Utrum possint dari plures mundi pro cuius expl. e obser. mundu posse tribus modis considerari et accipi 1° quatenus sig.cat totam universitatem rerum: 2° pot accipi ut significat mundum superiorem idest eam ptem totius universitatis, quae continet ptes maiores et corpora caelestia, et elem.ta 3° et ult° pot accipi ut sig.cat mundum inferiorem eam s. ptem in qua res corruptibiles et mortales s. haec inferiora collocant, In proposita igr q.e n loquimur de mundo in 2a et 3a sig.e sed solum in 1° accepto 2° e obser. 4or e gradus entis: 1us e sub quo continent elem.ta mineralia lapides 2us e vivere sub quo comprehendunt plantae: 3us sentire sub quo collocant alia, 4us e intelligere sub quo continent hoies intellig.a et Deus opt. M. —

3° e obser. proposita q.em dupl. reddere sensum Primus e an possint creari plures mundi distincti solum n° 2us e utrum possint ee plures mundi spe distincti quo m° si accipiat proposita q.io pot et reddere dupl. sensum 1us e utrum possint plures mundi spe distincti creari 2um oes gradus entis nobis modo assignatos 2us sensus e utrum possint ee plures mundi spe distincti intra illos 4or gradus entis quo et modo si accipiat proposita q.io pot adhuc reddere dupl. sensum primus e utrum possint ee plures mundi spe distincti intra illos 4or gradus ita ut sm oes ptes spe distinguantur 2us sensus e an possint creari plures mundi spe distincti intra eosdem gradus n sm oes ptes sed solum sm aliquam ptem id e n ita ut oes ptes unius mundi spe distinguantur a partibus alterius mundi, sed an in uno mundo possit produci et creari aliqua pars intra eosdem gradus spe distincta ab oibus partibus alterius mundi —

Ultim. e obser. propositam q.em posse tractari et iuxta Dei potam absolutam et iuxta potam ordinariam id e sm ordinem rebus ipsis pscriptum —

Quibus obser. sit 1a conclusio Mundus de facto e unus et n plures, quam snam habuerunt Plato et Ar. et confir. 2us testimo. Divi Joannis 1° n cap. sic inquit et Mundus p ipsum factus e tum et et ex 17 cap. ubi sic het Pater clarifica me eadem claritate quam habui antequam mundus fieret quibus in locis Joannes loquit de mundo in n° singulari Ig mundus de facto unus erit et non plures —

2a concl. Si loquamur iuxta ~~potam~~ Dei ordinariam et sm ordinem rebus ipsis pscriptum n possunt ee plures mundi qd prob. si possent ee plures mundi sm potam ordinariam et ordinem rebus ipsis pscriptum hoc ideo esset qr s. fuisset ~~melius~~ melius ee plures mundos quam unum, qr quaecunque fiunt sm potam ordinariam fiunt qr melius est ita fieri, sed asserere ee melius fuisse plures mundos e falsum cum Deus unicum tm crearerit Ig etc —

3a concl. Si loquamur iuxta potam Dei absolutam n possunt ee plures mundi spe distincti sm oes gradus entis quae sna confir. qr fictitium e asserere posse aliquid produci in rerum natura qd n habeat aliquem gradum entis ex illis numeratis Ig etc — — — 4a conclusio Si loquamur sm potam Dei absolutam n possunt ee plures mundi spe distincti intra eosdem gradus entis ita ut sm oes ptes spe distinguant quae conclusio prob. nullo roe fieri pot ut terra l. quodlibet aliud elementum sit multiplex spe cum unumquodque constituat unam spem infimam

ut hac roē neq; homo leo, capra etc, fieri pōt ut unusquisq; sit multiplex spē ēt singula constituant unā spēm infimā ꝯ neq; possunt creari plures mundi spē distincti intra eosdem gradus entis ita ut sm̄ oēs pt̄es spē distinguant —
5ª concl. Si loquamur sm̄ potām Dei absolutā possunt creari plures mundi nō distincti prob. Deus ē infinitæ potæ, et infiniti uigoris nō dependens a rebus ꝯ quando creauit hunc mundū potuit et p̄ suā potām absolutā creare alium mundū nō distinctū, et conseruare simul alterū mundū creatū, consequā prob. quia quod nō implicat contr. pōt Deus efficere p̄ suā potām absolutā, sed ēē plures mundos nō distinctos nullā implic. contrad. ꝯ etc — 2º prob. quia quando Deus in iª rerū constitutione produxit matām iªm ex qua oēs aliæ res formauit ita et et pōt modo Deus producere aliā matām iªm in qua efformari possunt eædem res natæ spē quæ in hoc mundo sunt nō distinctæ ꝯ etc —
Ultima concl. Si loquamur iuxta potām Dei absol. pōt Deus creare plures mundos spē distinctos intra eosdem gradus nō ita ut oēs pt̄es illorū spē distinguerent sed ita ut unus Mundus spē distinguat ab alio quia unus contineat aliquā spēm quæ ab alio nō contineat prob. quacunque spē creata pōt Deus aliā atq; aliā de nouo creare cū sit infinitæ uirtutis ꝯ cū p̄ potām Dei absolutā possent plures mundi nō distincti creari Deus potuit et in mundo de nouo creato producere aliā spēm distinctā ab oībus spēbus alterius mundi; — Ex his colligit quod quando possent ēē plures mundi ita et possent ēē infiniti mundi Sincathegorematice id ē nō stat quin plures, ubi obseruandū ē si essent plures mundi nō ēē concentricos id ē nō hīe eundē centrū sed imo excentricos id ē hīe diuersos centros —
Rx ad argta. Ar. ad 1m. quod sic se hēt si essent diuersi mundi terra illius mundi appeteret centrū huius mundi quia quæ sunt eiusdem gnis inquā spēi appetunt eundē locū sed hoc ē absur. ꝯ etc —
Rx terram alterius mundi nō appetere centrū huius mundi sed propriū centrū et cū dr quæ sunt eiusdem spēi appetunt eundem locū nō intelligi debet de his quæ continent in eodem mundo nō trī de his quæ continent in diuersis — Ad 2m quod erat de iº motore Rx et si essent plures mundi nō essent primi motores plures quia cū iªs motor sit infinitæ uirtutis pōt gubernare plures mundos: ad oēs alia argta Ar. resp. oēā supponere falsū quia supponunt pt̄es unius mundi moueri ad locū alterius mundi quod falsū ēē docuimus: Tandem potest aliquis aduersus hanc snām argumentari si Deus p̄ suā potām absolutā possit creare aliū mundū l. quia illū crearet supra cœlū aut infra terram aut ad latus alterius mundi, sed neutrū ex his modis ꝯ etc Assump. prob. quia si essent supra cœlū corpora grauia ibi uiolenter detinerent, si autē essent infra terram corpora grauia et leuia contra natām essent in tali loco neq; deinde ad latus quia si corpora quæ in utroque mundo continent suapte natā relinquant ex his mundis fieret unus mundus continuus, quia si duo corpora simplicia eiusdem spēi se tangant fiunt unū corpus continuū, unde cum aqua alterius mundi tangeret aquā huius mundi ex his fieret una aqua Rx posse Deum p̄ suā potām absol. creare aliū mundū supra cœlū aut infra terram nō trī hic mundus posset ēē relictus suapte natā sed a Deo sustentaretur

neque sequentur incomoda quae in argumento proposita sunt et possetne ad latus huius mundi creare alium mundum non relictum sua sponte natura sed miraculose quia sic ex his fieret unus mundus continuus — 2° respondetur et melius si dicamus non sequi incomoda proposita quia quemadmodum elementa et corpora coelestia in hoc mundo sunt optime et recto ordine disposita ita et elementa alterius mundi atque ita corpora gravia violenter non detinerent neque corpora coelestia et levia contra naturam essent in tali loco non non unus mundus ab alio esset dependens: praeterea potest creari unus mundus ad latus alterius mundi neque hinc sequitur ex his 2bus mundis fieri unum continuum quia inter hunc mundum et alium semper esset aliquod spatium et inane —

Quaestio 3a Unde sumatur principium individuationis —

Sumpta occasione ex 9° cap. huius lib. ubi Aristoteles asserit materiam esse causam multiplicitatis et unitatis individuorum sub eadem specie hoc loco proposita quaestio a nobis agitatur in qua 1° loco quaedam proponemus observanda in 2° varias sententias philosophorum proponemus ex quibus falsas refutabimus et tandem veram statuemus, pro cuius explicatione est 1° observandum individua esse in triplici differentia alia sunt substantia materialia et corporea, ut Petrus hic leo, alia sunt substantiae incorporeae et spirituales ut hic angelus: alia denique sunt individua accidentaria de quibus hoc ordine disputabimus ut 1° loco de principio individuationis rei materialis agamus 2° de principio individuationis agamus, et ipsorum accidentium mentionem faciemus —
2° est observandum ad individuationem rei naturalis haec 3a concurrere, agens naturale, materiam et formam, et tandem accidentia — 3° est observandum duplex esse principium individuationis aliud extrinsecum ut agens naturale aliud intrinsecum de quo nunc est quaestio — 4° est observandum principium internum duplex esse aliud praestantissimum et nobilissimum aliud vero 1° ordine generationis de quo est sermo in hac quaestione constat non principium nobilissimum esse formam — 5° est observandum individuum esse incomunicabile a
Unde cum quaerimus quodnam sit principium individuationis idem perinde est ac si dicamus quodnam sit illud principium, et id a quo illa natura specifica quae ex se communicabilis est facta sit incomunicabilis, et res individua distincta ab omnibus aliis —
Quibus observatis est 1a sententia Egidii in cathegoriis cap. de substantia et aliorum existimantium principium individuationis substantiae materialis esse quantitatem certam et diffinitam quam sententiam ita confirmant quia diversae formae introducunt in diversas et distinctas materias sed haec distinctio et divisio non est in diversas partes proveniat a quantitate ergo principium ~~individua~~ distinctionis numericae est quantitas, sed hoc est idem principium individuationis ergo
Respondetur hoc argumentum solum concludere quantitatem esse principium extrinsecum vel conditionem necessariam requisitam ad principium individuationis pr
non autem esse principium primum et intrinsecum individuationis — 2° probatur divisibile et indivisibile dividuntur penes formam aut penes quantitatem ex Aristotele 7° metaphysicae cap. 3° sed individuum non est indivisibile et incomunicabile ratione formae, quia haec communicabilis est

i[llegible] individuum erit talis ag[ens]. R[espondeo]. falsa[m] e[sse] assumpt[ionem] q[ui]a licet forma specie possit communicari forma t[ame]n numerica quae princ[ipium] e[st] individuationis n[on] e[st] comm[unicabilis] atq[ue] ita res ab hac forma et ab hac mat[eri]a erit infinite individua.
Haec t[ame]n s[ententi]a falsa e[st] et refellit[ur] 1° Nullu[m] accidens potest e[sse] princ[ipium] internu[m] constituens subst[anti]am, sed q[uan]t[it]as e[st] accidens [er]go n[on] p[otest] e[sse] princ[ipium] constituens subst[anti]a[m] individuam sed princ[ipium] individuationis constituit substan[tiam] individua[m] [er]go etc. 2° Princ[ipium] individuationis n[on] debet e[sse] posterius individuo, q[ui]a princ[ipium] n[on] e[st] posterius re cuius e[st] princ[ipium] sed subst[anti]a individua e[st] prior q[uan]t[ita]te q[ui]a substan[tia] in[?] ordine prius est nat[ur]a accidentibus [er]go etc.
2a s[ententi]a e[st] nonnullor[um] asserentiu[m] collectione[m] accidentiu[m] e[sse] i[ntrinse]cu[m] princ[ipium] individuationis quam s[ententi]a[m] conf[irmant] his arg[umentis]. Primu[m] e[st]. Natura fit universa abstractione accidentiu[m] particularu[m] [er]go collectio accidentiu[m] particularis erit princ[ipium] individuationis.
R[espondeo] natura[m] n[on] fieri universa[m] et eo solu[m] q[uo]d abstrahat ab accidentibus sed solu[m] q[ui]a abstrahit ab intrinsecis et internis conditionibus et principiis individuantibus s[cilicet] ab hac mat[eri]a et ab hac forma: 2° —
2[u]m arg[umentum]. Illud e[st] princ[ipium] alicuius rei p[er] q[uo]d talis res differt, sed individuu[m] differt a Porphy[rio] cap. de spe[cie] p[er] accidentia [er]go etc.
R[espondeo] prop[ositione]m solu[m] e[sse] v[er]a[m] q[ua]n[do] diff[erenti]o e[st] essentialis individuu[m] aute[m] a Porph[yrio] n[on] diffinit[ur] diff[erenti]a essentiali, sed accidentaria. 3[u]m arg[umentum]. In individuo 3[ri]a sunt mat[eri]a s[cilicet] et forma, et collectio individuantiu[m] sed mat[eri]a et forma n[on] possunt e[sse] princ[ipium] individuationis [er]go erit collectio accidentiu[m], Assump[tio] prob[atur]. Mat[eri]a e[st] com[munis] multis q[ui]a reperit[ur] in variis compositis, forma itidem e[st] com[munis] multis, sed q[uo]d co[mmun]e e[st] n[on] p[otes]t efficere rem singularem et individua[m] [er]go etc. R[espondeo] hanc mat[eri]a[m] et hanc forma[m] e[sse] princ[ipium] individuationis huiusm[od]i aute[m] n[on] sunt universalia sed singularia etc.
Haec t[ame]n s[ententi]a falsa est et p[otes]t refelli his r[ati]o[n]ibus 1° e[st] ens p[er] accidens n[on] potest e[sse] princ[ipium] individuationis atqui collectio accidentiu[m] e[st] ens p[er] accidens [er]go etc.
2a ra[ti]o princ[ipium] internu[m] alicuius rei n[on] p[otes]t abstrahi a tali re mentis cogitatio[n]e sed abstrahentes a Petro v[erbi] g[ratia] mentis op[er]a[tio]e o[mn]ibus accidentibus adhuc Petrus manet et res constans hac m[ateri]a et hac forma [er]go etc. Haec s[ententi]a p[otes]t refelli eisdem arg[umen]tis quibus superior s[ententi]a refutata fuit.
3a s[ententi]a Avicebronis libro de fonte vitae statuit in unoquoque individuo dup[licem] forma[m] alia[m] specia[m] altera[m] v[er]o numerica[m], specia[m] qua fit e[sse] specium numerica[m] qua habet e[sse] individuu[m] et singulare, ut in Petro v[erbi] g[ratia] asserit alia[m] e[sse] forma[m] qua habet ut sit homo, alia[m] v[er]o qua habet ut sit hic homo individuus et singularis; atq[ue] ita princ[ipium] individuationis asserit e[sse] hanc formam singulare[m] distincta[m] realiter a forma specia, quam s[ententi]a[m] p[otes]t confir[mare] hoc argumento
Quemadmodu[m] se habet forma specia ad forma[m] specia[m] ita numerica ad forma[m] numerica[m], sed forma specia constituit spe[cie]m [er]go numerica constituit individuu[m].
R[espondeo] hoc arg[umentum] solu[m] probare forma[m] numerica[m] e[sse] princ[ipium] individuationis q[uo]d nos libenter concedimus, ut et in sequentibus manifestu[m] fiet homine[m] t[ame]n e[sse] i[ntrinse]cum princ[ipium] ordine gen[erati]o[n]is, haec aute[m] s[ententi]a falsa e[st] p[r]op[ter] solu[m] q[ui]a nititur p[rinci]pio falso cu[m] constituat in unoquoque individuo duas formas substa[ntia]les realiter

distinctas

4.a sna e nonnullorum assercentium actualem existentiam propriam cuiusque rei particularis esse 1.um prium individuationis: confir. 1.o illud e 1.um prium individuationis penes quod una res individua distinguitur ab alia sed per actualem existentiam una res individua distinguitur ab alia ergo etc.

R. illud esse primum prium individuationis penes quod una res individua distinguitur 1.o ab alia, at per existentiam non distinguitur 1.o et intrinsece una res individua ab alia sed imo 2.rio distinguitur autem 1.o et per se per hanc materiam et per hanc formam. 2.o prob. quod se het essentia ad speciem ita existentia ad individuum sed essentia 1.o et per se constituit speciem ergo existentia eidem 1.o et per se constituet individuum, et ex consequenti erit 1.um prium individuationis

R. neg. prop. quia essentia e eadem reipsa cum natura specica existentia n.o non e idem reipsa cum natura ex individua sed imo modus rei individuae proposita sna e falsa et refellitur his rebus. Prima e existentia fluit a principijs rei individuae, et e veluti quidam effectus formae, et essentiae particularis ergo non potest esse 1.um prium individuationis, et confir. quia existentia supponit naturam individuam et singularem. 2.a ratio natura humana Xi e individua et singularis sed haec non het propriam existentiam quia existit ad existentiam suppositi divini ergo etc.

5.a sna e quorundam affirmantium duplicem negationem, quae reperitur in unaquoque individuo esse primum prium individuationis, e autem haec dup. negatio non esse distinctum a se, et non esse idem cum alijs quae sna confir. dup. arg.to Primum ab hac dup. neg.e e incommunicabile indistinctum a se, et distinctum ab omnibus alijs ergo etc. R. individuum ab hac dup. neg.e esse tale extrinsece et aposteriori non autem intrinsece et apriori quia intrinsece id het ab hac ma. s. assignata et forma particulari: 2.o id quo posito ponitur res, et quo sublato aufertur e prium talis rei sed data hac dup. neg.e datur individuum et sublata tollitur ergo etc. R. neg. prop.em quia positis proprietatibus ponitur subiectum et sublatis aufertur et tamen proprietates non sunt pria intrinseca subiectum et quia dato corde aut capite datur at et his sublatis tollitur at et tamen haec non sunt pria intrinseca atis. haec tamen sna falsa e et refellitur 1.o Nulla negatio e prium intrinsecum rei positivae; sed individuum substantiale et materiale e quid positivum ergo etc. 2.a ratio haec dup. negatio consequitur individuum, et supponit individuum esse ergo etc.

6.a sna e Averrois 2.o de aia cap. 1. Avicennae 6.o lib. natur. 1.a p.e Gandavensis lib. de subia, Durandi 2.o snarum dist. 3.a q.e 2.a et aliorum existimantium formam et materiam esse prium individuationis, diversa tamen roe quia formam constituunt prium per se, materiam non ex accidente, ex eo solum quia recipit formam quae per se, et suapte natura singularis e, quae sna duo asserit alterum esse materiam et formam esse pria individuationis, alterum v.o solam formam prium esse per se quae ult.a pars potest confir. dup. arg. p.m e illud e prium per se individuationis a quo het individuum ut sit certum et diffinitum sed a sola forma het quod sit certum et diffinitum quia sola forma e quae terminat rem et diffinit ad certam speciem ergo etc.

R. formam diffiniri aliquid in spe et certo esse specio formam n.o singularem

et mat^am signata^m definire rem et constituere in certo e^e individuum q^r ab aliis
simul individua constituitur in certo e^e individui —
2um arg. q^d e^e prin^m unitatis p^r se e^e et prin^m p^r se individuationis, sed
sola forma e^e prin^m p^r se unitatis q^r e^e prin^m p^r se rei essentialis ergo etc. —
R^r neg. assumptum q^r n^o solum forma e^e prin^m p^r se unitatis et essentiae nu-
merica sed et mat^a assignata assignata —
Haec 1^a sn^a falsa e^e ex eo solum q^d statuit mat^am e^e prin^m individuationis
p^r accidens n^o aut p^r se, et reffellit illam, Ar. 1° Phy. constituit mat^am et
forma^m prin^a p^r se rei natis tam rei natis in co^i q^a individua, et particularis
tum et 2° met^a et 2° de a^io cap. 2° ergo etc. —
3^a sn^a e^e Alberti magni docentis mat^am e^e primu^m prin^m individuationis quae
sn^a si intelligat de m^a signata v^a est et fortasse de hac locutus fuit q^r
S. Tho. illius discipulus hanc eandem prin^m e^e individuationis defendit, si v^o
intelligat de mat^a 1^a aut 2^a falsa est et reffellitur his arg. Primu^m est
Mat^a 1^a e^e multis co^icabilis saltim successive q^r eadem m^a 1^a n^o quae praefuit
in corrupto deinde e^e in genito ergo mat^a 1^a n^o e^e prin^m individuationis, probat^r conseq^a
q^r prin^m individuationis debet e^e incoicabile — 2um arg. prin^m individua
tionis destinguit individuu^m cuius e^e prin^m ab a^ebus aliis, sed p^r mat^am 1^am
res individuae interse n^o destinguuntur ergo etc. —
3um prin^m individuationis debet e^e certum et determinatum, sed m^a 1^a e^e indiffe-
rens ad o^es formas, et indeterminata ergo etc. — 4um arg. Mat^a 1^a n^o pot
e^e prin^m alicuius rei individuae ut v. g. Socrates quia disponat et praeparet
ad forma^m rei individuae, sed q^a 1^a est ult^o disposita iam n^o est 1^a sed m^a
signata ergo etc. Deinde prob. mat^am 2^am n^o e^e prin^m individuationis, et si
est 5um arg. Nullum ens per accidens e^e prin^m entis p^r se, sed o^is m^a 2^a
est ens p^r accidens q^r constat sub^a et accidente ergo etc. —
6^m arg. primu^m prin^m individuationis componit 1° rem individua^m sed mat^a 2^a
n° 1° componit rem individua^m, sed 2^ario ergo etc. —
4^a sn^a e^e Scoti 2° snarum dist. 3^a et 3° met^a asserentis neque mat^am et forma^m
e^e prin^m individuationis, sed differentiam quandam substantiam positivam incoicabile^m
et individua^m, q^a co^i no^e appellat aequeitatem, In singulis aute^m rebus pro-
priis no^ibus eam appellat, ut in Petro petreitas quae op^o duo continet 1°
asserit neque mat^am neque forma^m e^e prin^m individuationis 2° asserit huiusm^i
prin^m e^e aequeitatem 1^am p^rtem confirmant Scotistae 3^bus arg^tis 1^m e^e prin^a
individuationis sed m^a et forma sunt co^ia q^r forma e^e quiditas et essentia
rei quae co^is e^e m^a u^o eadem n^o e^e ingenito quae antea praefuerat corrupto
(ergo etc.) — 2^m arg. forma sunt prin^m spei^i, sed prin^m spei sunt co^ia
ergo etc. — 3^m arg. Quo prob. mat^am n^o e^e prin^m individuationis e^e huiusm^i
prin^m individuationis constitutit individuu^m, sed m^a n^o pot constituere q^r ex
7° met^a constituentiis actus et mat^a n^o e^e actus sed pot^a ergo etc. —
R^r illo loco Ar. p^r constituere intelligere coarctare rem ad certa^m spe^m

quaro^e

qua roe sola forma constituit rem qr haec coarctat mattam ad ee spe cum nihilominus tn haec matta una cu forma constituat ad e componit individuu,
alteram spem conformant. et 3bus arg. 1m e. Illud e 1m prium individuationis
ad qd sequit unitas numerica, sed ad hanc differentiam sequit unitas numerica
qr qua 1m res est haec est una no lg etc. → Rx falsam ee assump. qr unitas
numerica n sequit huiusmi differentiam nimirum haeceitatem tanquam prium,
n. n. dat talis differentia, sed imo consequit mattam signatam et hanc forma
qd aute res sit haec, hoc sit aia signata →
2m arg. Illud e prium individuationis penes qd prium distinguit ab alijs, sed
cu 1m res est haec, e distincta ab alijs lg etc. Rx eadem sol.e
3m arg. Illud e 1m prium individuationis p qd ultimo res constituit in ultimo esse
subjicibili, sed haec haeceitas e huiusmi lg etc. Rx eodem mo haec tn sna
Scoti falsa est, ex utraque pa profitetur Scotus se ignorasse mente D. Tho
qr ma et forma quae statuunt 1a pria individuationis n sunt ma et forma
in coi, sed haec matta, et haec forma quae n cois sed singulares sunt, et sm
hanc spem haec sna n refutabit qr inferius demonstrabimus mattam et forma
ee 1a pria individuationis 2a no pars quae asserit differentiam quandam essentialem
positivam et incommunicabilem, et haeceitatem ee prium 1m individuationis sic refellit 1o humanitas solu distinguit ab hoie penes modu significandi
lg petreitas a Petro ~~petreitas~~ penes modu significandi, sed humanitas n e
1m priu constituens spem humanam imo sunt constituti ex matta et forma lg
neqz petreitas etc. → 2o si haeceitas eet 1m prium individuationis l,
noe haeceitatis intelligeret matta praecise l, sola forma l, aliquid compositu ex his quia praeter haec 3a n dat aliud membru subae ut constat
ex 7o met.o et 2o de aia, sed neutru ex his pot ee lg Prob. assump;
in primis n pot intelligi de matta aut forma qr hac roe Scotus sibi repugnaret, neqz totu compositum e quod individuatum, et n individuans lg etc.
3m arg. omne prium subae est suba, suba n. n componit ex n substantijs
sed haeceitas n e suba rei individuae, qr neqz ma neqz forma neqz totu compositu
est et praeter haec n dat aliquid in re individua qd sit suba ut constat
ex locis superius adductis lg etc. →
4m arg. Primu prium alicuius rei seipso debet distingui a prio individuationis
alterius rei qr alias n esset 1m prium individuationis et distinctionis,
sed una haeceitas n distinguitur ab alia seipsa, sed p hanc mattam et
p hanc formam, qr ideo Petreitas, Joanneitas distingtur. qr Petreitas
constat ex hac matta et ex alia forma lg haeceitas n pot ee 1m prium
Ultimo haeceitas nascit ex hoe huius mattae cum hac forma lg e effectus
principiorum individuantium, et n prium individuationis →
Ulta sna e D. Tho libello de prio individuationis, libello et de ente
et essentia cap. 2o in comentarijs sup 6m cap. 5 met.a 2o contra
gentes

gentis et multis in locis asserentis materiam signatam esse principium individuationis quem sequitur omnis Thomistarum caterva, et quamvis conveniant in asserendo materiam signatam esse primum principium individuationis maxime tamen differunt in explicando quid intelligat D. Tho. nomine materiae signatae —

Est itaque 1a expositio quorundam dicentium D. Tho. nomine materiae signatae intelligere materiam affectam hac quantitate ~~affecta hac quantitate~~ certa et determinata, haec tamen sententia falsa est et refellitur 1° quia aggregatum ex materia et quantitate est ens per accidens sed ens per accidens non potest esse primum principium entis per se quale est individuum ergo etc. — 2° refellitur quia si materia affecta quantitate esset primum principium individuationis, forma mediante quantitate uniretur materiae sed hoc est contra veritatem et D. Tho. — 2a expositio est aliorum existimantium D. Tho. per materiam signatam non intelligere materiam affectam quantitate, sed materiam ~~et~~ intelligere, ut stat sub quantitate certa et diffinita; quae expositio refellitur, quia D. Thom. in 1° de ortu et interitu cap. 3° et alijs in locis docet formam uniri materiae, ~~nude~~ et expoliatae omni accidente ergo per materiam signatam non intelligit materiam ut stat sub tali quantitate et sub dimensionibus determinatis 2° refellitur ex eodem eodem loco docente in genito nil manere quod ~~repugnat~~ praefuerat in corrupto praeter materiam primam ergo etc. — 3° refellitur si materia ut stat sub his dimensionibus appellaretur signata materia erit subiectum quantitatis sed hoc repugnat D. Thomae asserenti tamen compositum esse subiectum accidentium ergo etc. — 4° refel. quia haec sententia eadem re ipsa cum superiori — 3a expositio est Caietani libello de ente et essentia cap. 2° quaestione 5. Chrysostomi Javelli 5° metaphysicae quaestione 15. et multorum aliorum asserentium D. Tho. nomine materiae assignatae non intellexisse materiam primam quae ita est capax huius huius quantitatis et non alterius, quae ita est commensurata huic quantitati ut per non alijs et est quae ita apta est ad hanc quantitatem recipiendam ut non ad aliam, idem vero Caietanus 1a parte quaestione 49 ar. 1°. hanc sententiam reprobavit atque ita asserit eo in loco per materiam signatam esse intelligendam materiam ut est fundamentum et radix huius capacitatis — Haec sunt quae a doctoribus communiter in hac quaestione proponuntur nunc vero quid circa hanc quaestionem sentiamus explicabimus per has conclusiones; sit 1a concl.° Principia intrinseca et per se individuationis sunt materia et forma Prob. 1° quae sunt eadem re ipsa sunt eadem principia re ipsa, sed principia speciei sunt materia et forma ergo haec eadem erunt principia individui 1° et per se per quod unumquodque est ens, sed individuum simul per materiam et formam est ens ergo etc. —

3° Prob. Eadem principia sunt compositionis et unitate rei, et individui formalis et materialis, sed unumquodque unumquodque individuum substantiae materialiter componitur ex materia et forma tanquam ex principijs internis et per se cum sit ens naturale ergo eadem principia erunt per se et intrinsice unitate rei sed eadem sunt principia unitatis rei individuationis ergo etc. —

2a concl. materia non quocunque modo est principium individuationis, sed ut signata est prob. materia ut ex praecedenti constat est principium individuationis, sed non in statu 1a absque ut probavi superius ergo erit ut signata 3a concl. per materiam signatam non debemus intelligere materiam affectam quantitate neque materiam ut stat sub quantitate certa et diffinita

Hac concl. probata manet ex refutatione superius adducta, et ita constr. formae e. principium individuationis et compositionis dum unit et coniungit mam, et ante coniunctionem non erat principium ergo materia et eadem erit principium individuationis et compositionis ut unit formam praeterquam quod eadem e. ratio utriusque sed unit formam nullo medio accidente, sententia D. Tho. et Fr. denudata e. et spoliata quocunque accidenti ergo mam ut e. affecta quantitate l, ut stat sub quantitate certa non e. expectanda signata cum mam ex sententia Thomis. sit principium individuationis — 4a concl. per mattam signatam intelligimus mattam 1a quae ita e. capax huius quantitatis et non alterius, antequam concl. confirmet non nulla proponemus ad maiorem explicationem 1o e. obser. mattam fieri signatam ab agente nali hac ratione, agens nale introducit primas similes qualitates et expellit contrarias, et cum 1o expellunt contrariae qualitates omnia recedit formae praeexistens et simul cum ea omnia accidentia praeter entia tanquam ab ipso agente nali introducta, quae fuerant praeter quae ipsamet res habebat quod ad rem interitu subae euanescunt omnia accidentia existentia in tali subam quam 1um non ex accidentia omnia amata euanescunt relinquit sola mata nudata et spoliata omni accidenti et forma subali, et ex consequenti disposita ad hanc formam et non ad aliam et sic signata fit ab agenti nali, hoc ante possumus illustrare hoc exemplo sit v.g. aliquis ignis qui agit in aliquod lignum, ut in ipsum introducat formam ignis 1o ignis disponit lignum per suam actionem introducendo similes qualitates, et expelendo contrarias, quam 1o contrariae qualitates expelluntur forma et ligni et omnia accidentia quae erant in ligno, tam introducta ab igne quam obsequebant, expelluntur 2o formae ligni omnibus accidentibus, relinquit sola mata nudata et expoliata atque ita fit ult.o disposita ad recipiendam formam ignis, quae matta ult.o disposita dr signata ab agente s. igne quod proxime instanti mam fit capax quantitatis formae ignis et non alterius ex quibus colligimus 1o signationem mam nil aliud esse quam ultimam dispositionem et praeparationem mam ad hanc formam subalem recipiendam et non ad aliam. 2o colligimus tunc esse signatam quod e. ult.o disposita et praeparata, quod tunc dr determinata ad hanc formam subalem l, ad hanc quantitatem ita ut non ad aliam, tum et colligimus tunc mattam fieri capacem huius quantitatis et non alterius quo s. nuda e. et expoliata ult.o disposita et praeparata — 2o e. obser. simul esse in eodem instanti temporis hac omnia mattam esse nudam et expolitam omni forma, tam subali quam accidentali mattam ultimo dispositam ad hanc formam et non ad aliam, mattam esse signatam, et formam introduci in mattam, l, mattam et formam uniri: 1o tamen mam modo nostro considerandi nuda et expoliata deinde ult.o disposita, 3o et mata ult.a e. introductio formae in mattam, atque hinc colligimus cum mata nullo medio accidenti uniat formae subali, huiusmodi capacitatem sive signationem ad hanc formam, ita ut non ad aliam non esse aliquod accidens reale inhaerens mam sed solam dicere quandam respectum rationis e. n. eadem mam, et ita e. capax huius formae l, huius quantitatis ut non alterius et aliter atque posita mae 1a ipsamet mam ut possit suscipere varias formas

His obser. prob. iam proposita concl.o 1o per mattam signatam intellig

3. intelligit necessario materia prout est principium individuationis et compositionis, sed materia
tamen fit principium individuationis quatenus est capax huius quantitatis et non alterius (quod patet
materiam signatam debemus intelligere materiam prout est capax huius quantitatis
et non alterius, assumptum probatur. Materia fit principium individuationis alicuius
rei quatenus est expoliata omni forma contraria ergo materia nullo medio accidente
unitur formae et ultimo disposita et praeparata. Sed in hoc eodem instanti fit
capax huius quantitatis et non alterius ergo fit capax talis formae, et in hoc instanti materia
non considerat ut est affecta actu aliqua quantitate ut stat sub aliqua quantitate (quod patet etc.
2° probatur. materia fit principium individuationis, et compositionis in illo instanti in quo unitur
formae et non illud instans ut ex superius dictis colligitur. Sed considerat ut est
capax huius quantitatis et non alterius non autem considerat ut est affecta hac quantitate vel, ut considerat
ut stat sub aliqua quantitate, ut per materiam signatam quae est principium individuationis est intelligenda
materia affecta quantitate ergo non considerat pro illo instanti ut actu constat et affecta
quantitate in eodem instanti temporis sed immo materia prout est capax huius quantitatis utrum
alterius. Nam intellectus noster concipit hanc capacitatem ad recipiendam hanc quantitatem
quam concipiat actu esse affectam.
5a concl. materia et forma sunt simul tempore principia individuationis vel,
materia non fit prius tempore vel, generatione principium individuationis quam forma nec contra hoc
non intelligendum est de generatione realiter propria, quae concl. sic probatur. materia et
forma in eodem instanti temporis fiunt ~~principia ind~~ compositionis individui (quod patet
in eodem et instanti fiunt principia individuationis. Consequentia probatur quia eadem sunt principia
compositionis individui et individuationis et eodem modo ... certum est et confirmatur.
quia in eodem instanti temporis in quo ultimo materia est disposita fit principium indivi-
duationis sed in eodem instanti temporis materia unitur formae ut superius di-
ximus (quod patet etc. 6a concl. prius intellectus concipit materiam esse principium individuationis
quam formam, atque ita materia erit principium ordine generationis non realis quia a parte rei ita se
habeat sed ratione nostri intellectus, quia prius intellectus intelligit materiam esse principium
primum individuationis ordine generationis et sic intelligendum est quod contra dicitur a Thomistis
probatur 1° intellectus noster prius concipit materiam esse denudatam ex omni forma deinde dispositam
et praeparatam tum et et capacem esse huius quantitatis ita ut non alterius quam in-
telligat formam introduci in materiam (quod patet) prius intelligit et concipit materiam
esse principium quam formam quia quando 1° materia est ultimo disposita et praeparata fit
principium individuationis consequentia probatur quia forma fit principium individuationis quando 1°
recipitur in materia, sed intellectus ultimo loco considerat formam recipi in materia
et 1° loco materiam esse ultimo dispositam et praeparatam (quod patet etc. 2° probatur. illud
est primum principium individuationis ordine generationis nostro applicato quod prius percipiat ab
intellectu esse incommunicabile. Sed materia signata prius percipit ab intellectu esse incom-
municabile quam forma quae ab intellectu percipit ultimo disposita et ex consequenti
est capax solius formae ita ut non alterius et incommunicabilis quam percipiat
introductio formae in materia per quam forma fit incommunicabilis et aliis
indistincta.

3° prob. albus particularis supponit potam particularem ex 2° phy. cap. 3°
citu asa rei priorem saltem roe intellig. qr. s. ita concipit ab intellu
sed forma introducenda e albus particularis q supponit potam particular
priorem saltem intellu, sed haec pota e mata assignata q mata
signata prius concipit ab intellu qua forma, et ex consq erit 1um prin
geris ordine modo explicato —
7a concl. si mata comparent ad inuicem mia e indiuidua et p matam forma, ex
extrinsece prob. mata e ens propter forma q e una qr deinde e forma et
ens in ordine ad matam q erit et 1a oie qr aquo aliquid entitatis hit ab eodem
et hit unitatem nec proinde fit circulus uere et proprie qr fit in diuersis
gribus causaru mata n. e indiuidua propter forma in gre causa finalis
qr mata fit haec ut accipiat hanc forma et forma e particularis roe ma
ingre causa materialis qr s. introducenda e in hanc matam ex qs ita cofir
dr 1um prin indiuiduationis in gre causa materialis et forma prim in gre
causa finalis indiuiduat autem extrinsece una p alia qr mia n e quid intrinsecum
cu forma, neqs forma quid intrinsecu cu mia intrinsece indiuiduant assessus
qr mia indiuiduat p capacitatem, et signatione ad hanc forma qr capa
m citas intrinseca e materia —
Aduersus ea quae docui fit 1um arg. si prin indiuiduois esset mia signata ide huius capacitatis et n al
trius et haec capacitas seu aptitudo esset accidens, qr illus actus e accidens s. quantitas et pota et actus
debent ee eiusdem gris, sed hoc est absur. qr iam mia uniret forma medio aliquo
accidente —
Rx potam et actum qui prius respicit talis pota ee eiusdem catheg. n autem
~~actum~~ ~~quem~~ 2um quem 2ario respicit mata uo signata prius respicit for
ma ~~subalem~~ qua quantitatem et 1 e capax formae subalis 2ario uo quantitatis, et ita sequit
matam ee accidens, sed dices si mata signata prius respicit forma subalem qua quantitatem
cur n diffinit a thomistis ee capacem huius formae subalis ut n alterius, qmd diffinit
ita e capax huius quantitatis ut n alterius — Rx matam signatam ex eo q ed diffinit
qua ita e capax huius quantitatis et n alterius diffiniri et qua ita e capax huius formae
subalis et n alterius, qr propterea e capax huius quantitatis qr s. e capax huius formae
subalis, haec n. e rao et causa ob qua quantitas fit certa et determinata, diffinit tunc
p quantitatem qr haec facilius a nobis cognoscit alias ita mia signata p quantitatem 2ario et
a posteriori diffinit — Dicet tn aliquis cum quantitas facilius et a nobis cognoscat
qua subiectum et consequat et ipsam forma et requirat ad conseruatione formae
qmd quantitas quare mia signata n diffinit qua e huius formae capax ut n alterius
qmd diffinit qr e capax huius quantitatis et n alterius —
Rx aug. de causa 1a e qr quantitas prior e inter oia accidentia qr consequit unione
miae cu forma 2a e qr quantitas facilius nos ducit in cognitionem distinctionis unius
rei indiuiduae ab alia quantitas n. e cuius benefo mia distinguit in ptes ad uarias
formas recipiendas —

2um arg

2um arg. Ens per accidens non potest esse primum mundi ... sed materia signata est huiusmodi ...
... cum capacitate quae est accidens materiae ... et aliquo accidente
Resp. neg. assump. quia materia signata non est composita ex materia ... et aliquo accidente
sed est eadem materia, ita terminata ad hanc formam ut non ad aliam
3um arg. materia ... ex se non est determinata ad hanc formam ut non ad aliam ...
materia ... esse determinata ad formam hanc et non ad aliam ... materia signata
constat materia ... et hoc accidente et ex consequenti erit ens per accidens
Resp. accidere materiae ... esse signatam non tamen accidens esse materiae ... accidit enim esse hominem
et ... hominis non est aliquod accidens illi inhaerens
4um arg. ... distinguuntur ... sed materia signata non
distinguitur ... quia vere materia signata distinguitur ab alia per ordinem et capacitatem
ad hanc formam ... materia signata ... ratione ... ordinationis
Resp. neg. assump. et ad prob. dicemus hoc quod est ... materiam signatam distingui ab alia
per respectum et capacitatem ad hanc formam ... ad aliam nil impedire quo minus
materia signata ... distinguuntur, quia hoc ... superadditum materiae signatae
sed est eadem materia signata in ordine ... hanc formam et non ad aliam atque ita
distingui, et ex consequenti ... erit in materia signata
5um arg. per illam signationem, et ordinationem quae reperitur in materia ad hanc ... ad hanc
formam substantialem ... non ad aliam aut ponimus aliquid inhaerens materiae aut denique aliquid
extrinsecum ... denominationem denominantem ... materia signata erit ens per
accidens; et ... aliquid reale, et positivum, ponit additum materiae, per quod materia signata
est capax denominabilitur, ... certa materia nihilominus ... rei erit in potentia
ad omnes formas, et non magis unius formae quam alterius capax fiet nunc proprie
et capax unius formae quod non alterius ... generalis potentia ad omnes formas limitetur
et contracta reddatur ... ad hanc ut non ad aliam formam, certe haec per aliquid
reale superadditum ... materiae ut non solum per extrinseca illam agentis ordinationem et
signationem ... etc.
Resp. illam ordinationem nil formaliter inhaerens collocari in materia
quamvis in ipsa materia cum ... ordinata est ad hanc formam ... quae
in eodem instanti temporis reperiantur formae substantiales de novo
introductae ad certa accidentia quae talem formam consequuntur
denominatur ... signata ... et capax huius ... ut ... intel-
lecta ... intellectionis cum tamen nulla realis qualitas reddat rei
neque in illa fiat aliqua mutatio sufficit ... ad hoc ut materia dicatur
realiter signata, ut in illa procreentur qualitates aliquae disponentes
ipsam, beneficio enim harum qualitatum disponentium materiam, fit tamen
signata, et realiter capax huius ... ut non alterius, quamvis ...
rei

rei ut iam diximus in eodem instanti temporis in quo est sig-
nata contineat sub forma subalterna certam et determinatam quantitatem
et alia accidentia —

6um arg. differentia individuorum non est quantitativa, sed haec capacitas
est quantitativa ergo differunt per 4tam q. 6 etc. —

Rx. sumus in capacitate non differunt ... tum ... sumus capacitatis sed imo per formam subalternam haec non est 1us actus
qui respicit materiam —

7um arg. si per impossibile Deus separat ab aliquo individuo materiam
signatam ita ut eidem formae tribueret aliam materiam quam informa-
ret maneret idem individuum non ergo cum totum nil aliud est quam
partes, partibus mutatis mutabitur et totum individuum, praeterea
Deus quandam animam successive infundat in diversa corpora sumus in aio licet
sit una res est tamen multiplex forma ergo formam respectu materiae dr. talis —

8um arg. principium individuorum debet esse permanens ergo individuum est permanens sed materia est fluxibilis ...
dicitur cap. 5o 6 etc. Rx. materiam signatam non esse fluxibilem sed materiam ... ut eo in loco diximus

9 arg. materia ut docet D. Tho. totum suum esse habet a forma, sed esse singulare est esse ergo
materia singularis erit a forma — Rx. D. Tho. loculum fuisse de esse speci... ante ...
esse in coi, nam materia totum suum esse specificum habet a forma. 2o Rx. materiam extrinsice
fieri individuam et singularem a forma quod nos concedimus, verum intrinsice fit singularis
a se ipsa, ergo capacitas materiae ad hanc formam ita ut non ad aliam est ipsa met materia sin-
gularis —

Xum arg. D. Tho. in comentario super Boetium tractatu de trinitate in lib. 1o
de individuatione, et alijs locis quantitatem cuius materia signata est ~~nata~~ capax ita ut non alterius
modo appellat indeterminatam modo vero determinatam ergo sibi ipsi contradicit —

Rx. hanc quantitatem esse terminatam quia oes quantitates rei viventis ratione formae terminum habent, quem
non possunt transgredi res viventes, haec autem quantitas intra terminos quibus clauditur
dr. indeterminata, quia inter hos terminos potest augeri et minui, atque ita di-
versa ratione est terminata, et indeterminata, quare S. Tho. sibi non repugnat

2o loco est haec quaestio examinanda in substantijs separatis itaque breviter et suc-
cincte, quia haec difficultas imo ad metaphysicum et theologum quam ad physicum spectat —
obser. est 1o propterea numquam appl. substantias spirituales esse in duplici differentia alia non ita
sunt separata a materia ut nullum dicant ordinem ad corpus ut angeli, aliae vero
sunt quae et si a corpore possint separari dicunt tamen habitudinem ad materiam ut
anima rationalis; quo observato sit 1a conclusio: Angeli non individuantur per aliquam
differentiam intrinsecam sed se ipsis sunt individui quae asser. est D. Thomae 1a p. q. 5

q. 3.ª ar. 2.º et q. 5.ª ar. 1.º et post. ... habet quod sit hoc unum et etiam
quod sit incommunicabile et indivisum, sed angeli per se ipsos sunt ut sint hoc unum
quare ut constat ex 3.º libro cap. ... non est hoc unum ... hoc aliquid, si ...
loquamur de anima rationali est 1.ª sententia D. Tho. lib. de ente et essentia cap. 6. 2.º contra
gentes multis locis asserentis animas separatas individuari
quia est commensurata corpori cum ... sit unienda ... ut non possit uniri alteri corpori 2.ª
sententia est aliorum asserentium animas separatas distingui non ... per respectum ad diversas
materias sed ... distinctionem numericam animarum separatarum sumi ab
extrinseco s. ex corporibus quibus fuerunt unitae, ... animae
modo separatae modo separatae distinguuntur ... intrinsece quia quae
erant unitae erant in materijs non distinctis ... est dicendum
de animabus quas Deus posset creare extra corpora
sua, distinctio n. numerica et ... ab
extrinseco s. a materia in qua ... praedic-
tae animae sunt applicabiles materijs
non distinctis: sed duae sunt pro-
babiles sunt et unusquisque
defendere poterit quam
voluerit pro
libito

COMMENTARIA IN SECUNDUM LIBRUM DE CAELO

Superiori libro disputavit Aristoteles de toto universo et mundo in communi, iam in sequentibus disputare instituit de partibus integrantibus illius, caelo scilicet et elementis; verum quia caelum praecipua pars est inter partes totius universi, proinde hoc 2° libro disputat de caelo, 2bus vero sequentibus de elementis. Dividitur vero hic liber in tres partes: in 1a agit de partibus essentialibus a 1° cap. usque ad 6um; in 2a de astris et planetis a 6° usque ad 12. —
In 3a vero agit de terra non in quantum elementum est, sed ut centrum, punctum et medium mundi, a 12° cap. usque ad 14. 4or probabilibus arg. probat caelum esse aeternum.

Tex. Omne etc.) 1um est illa opinio est amplectenda quae paucioribus difficultatibus involvitur et ex qua nullum sequitur absurdum; non autem ea ex qua multa absurda sequuntur; sed si dicamus caelum esse aeternum nullum sequitur absur.; si vero fateamur non esse aeternum multa sequuntur incomoda, ut constat ex superioribus; ergo etc. —

Tex. Itaque etc.) 2um arg. Veteres philosophi affirmarunt dari corpus mobile cuius motus non haberet terminum, sed imo ipse esset terminus aliorum motuum; sed solum caelum potest esse corpus quod illius motus non est habiturus terminum et est causa et primum motuum inferiorum; ergo etc. —

Tex. Caelum etc.) 3um arg. Veteres philosophi tribuerunt substantiis separatis et Diis immortalibus quoddam domicilium aeternum, sed hoc domicilium non potest esse nisi caelum; ergo etc. —

Tex. Praeterea etc.) 4um est caelum est liberum ab omni molestia et defatigatione, sed quae sunt huiusmodi sunt aeterna; ergo etc.) Prop. prob. quae non sint motum contrarium, aut vim impellentem ad motum contrarium non afficiuntur molestia aut deffatigatione —

Sed in cælo n̄ ē motus contrarius, neq' uis intelligens ad motū contrariū q etc.
Tex. Quocirca etc.). In fine cap. proponit Ar. quasdā sniās falsas de grauitate
Cœli, 1a ē quorundā qui fingebant cœlū ee graue retineri tn̄ in loco sup-
Sstinens Atlantis. 2a fuit Empedocles, Anaxag. et aliorum asserentiū
cœlū ee graue n̄ tn̄ ruere deorsū propter velocitatem n̄ aliter ac si esset
uas plenū aqua, et hoc velocissime moueretur, aqua n̄ descenderet propter
velocitatē motus, hæ tn̄ sniæ liberæ sunt qr hac roē cœlū violenter et
contra natām eēt in loco superiori, præterea has sniās falsas ee docuimus
1o lib. cap. 4o. 3a fuit Platonis ut constat ex Tymeo æstimantis cœlū
detineri ab intelligentijs, quā snīā falsā ee, etc.

Q.o 1a Utrum cessante motu primi cœli Cessent et motus horū inferiorū

Qr Ar. superiori cap. in 2o eis asserit motū cœli ee priū et causā horū motuū
inferiorū ideo proposita qo hoc loco agitabitur, pōt tn̄ hæc qo dupl. fieri
sensu 1s ē utrū cessante motu p. cœli possint motus horū inferiorū manere
p potēm Dei 2s ē an cessante motu p. cœli possint iuxta potēm ordinariam, id ē
iuxta ordinē rebus pscriptū motus horum inferiorū pmanere an uo necessō auferantur
Sit 1a concl. Primi cœli motu cessante possunt remanere motus horū inferiorum
p potēm Dei absol. quæ concl. ita prob. Quidquid pōt Deus facere media causa
2a pōt se solo sed Deus mouet de facto hæc inferiora medio motu p. cœli
q potuit et illa mouere se solo sine motu p. cœli, et ex conseq. etc.
2a concl. sublato motu p. cœli n̄ possunt remanere motus horū inferiorū
iuxta ordinē rebus præfixū et potēm Dei ordinariā prob. 1o ex Ar. hoc 1o cap.
asserente motū p. cœli ee priū et causā horū inferiorū q sublato motu
cœli auferuntur et etc. qr sublato priō et causa aufertur principiatū et effectus
2o prob. ex 6o cap. huius lib. ideo dantur generatioēs et corruptiones in his inferio-
ribus qr dantur motus corporū cœlestiū q sublato motu corporū cœlestiū cessabunt et
generatioēs et corruptioēs horū inferiorū, qr si affirmatio ē causa affirmōis negō ē cā negōis
3o prob. ex Ar. 2o de gñrōe cap. 9 ubi asserit solem p accessū ee causā generatiōis
p recessū uo causā corruptionis q etc.
4o confir. ex 1o metheororū cap. 3o ubi asserit mundū hunc inferiorem debere
ee contiguū mundo superiori in corporibus cœlestibus ut sic possit gubernari
et regi a corporibus cœlestibus q etc. 5o prob. sublata cā a qua effectus
dependet in ee fieri et conseruari aufert et et effectus, sed motus p. mobilis
ē causa horū motuum inferiorū in ee fieri et conseruari q etc.
Assumpt. prob. qr in hoc distinguuntur causæ omonymæ a sinonimis qr sinonymæ
sunt causæ effectus in ee et fieri tn̄ omonymæ uo in fieri et conseruari
ult.o prob. sublato 1o in unoquoque gēre auferuntur cætera quæ sub tali gēre

continent

ut si tolleret 1um eius necessario desinerent esse omnia entia. Sed motus primi cæli est 1us motus inter omnes alios ut constat ex 8o Phy. et 1o de cælo ergo etc.
Sed in hanc sententiam est 1um argumentum intellectio et volitio sunt motus, sed sublato motu primi cæli non auferuntur tales motus quia non dependent a motu primi cæli ergo etc.
Respondetur huiusmodi motus non esse tales de quibus in hac quaestione loquimur, sed motus metaphorice intellectus et voluntatis. 2o Respondetur auferri etiam huiusmodi motus non per se, sed per accidens et per concomitantiam, quia sublato motu primi cæli desineret esse homo, et ex consequenti desinerent esse intellectiones et volitiones.
2um argumentum. Si cessante motu primi cæli cessarent motus horum inferiorum, quia tunc si pro illo tempore applicaretur ignis stuppæ stuppam non comburi et incendi, sed hoc videtur absurdum imo Stephanus Episcopus Parisiensis illos anathemate damnat qui asserunt stuppam tunc temporis non incendi ergo etc.
Respondetur in tali casu stuppam non incendi quia in illo instanti desineret esse ut ex sequenti quaestione patebit; ad auctoritatem vero Stephani dicimus Episcopum fuisse huius sententiæ et opinionis ac proinde contrariæ opinionis auctores anathemate damnavit, sed tamen minus recte fecisse: cum huiusmodi rei elucidatio ad fidem non spectet.
3um argumentum tempore Iosue cessavit motus primi cæli quia sol fuit detentus et tamen non cessarunt motus horum inferiorum quia fuit factum bellum quod fieri non poterat sine motu ergo etc. Respondetur 1o id fuisse factum per potentiam Dei iuxta quam libenter concedimus cessante motu primi cæli posse motus horum inferiorum manere. 2o Respondetur non cessasse motum primi cæli, sed tantum solem non raptum fuisse ad motum primi orbis.
4um et ultimum argumentum. Corpora cælestia agunt in hæc inferiora non solum motu sed etiam lumine et aliis modis ergo per huiusmodi influxus cessante motu primi cæli poterunt elevari vapores de terra et in aquam converti et tandem deorsum ruere ergo etc.
Respondetur quamvis corpora cælestia non solum motu agant in hæc inferiora sed etiam lumine non tamen proinde sine sequi vapores posse elevari, et terram et in aquam converti quia motus primi cæli est 1us omnium cæterorum motuum et sublato 1o in unoquoque genere auferuntur necessario reliqua etc.

Quaestio 2a an cessante motu cæli in eodem instanti hæc inferiora intereant

Antequam huic quaestioni satisfaciamus est 1o observandum. In hac quaestione non loqui de corporibus simplicibus quæ pertinent ad ornatum et compositionem huius mundi quia hæc post diem iudicii cessante motu cæli manebunt, imo nobiliori modo quam nunc sunt, sed solum loquimur de rebus mixtis ita ut sit sensus an sublato motu cæli huiusmodi res relictæ suæ naturæ possint ne durare per aliquod tempus an vero cum 1o tollitur motus cæli eodem instanti hæc intereant.
2o est observandum communi philosophorum sententia corpora cælestia influere, et agere et influere.
Quibus observatis sit 1a conclusio. cessante motu cæli in eodem instanti hæc

hæc inferiora desinunt esse, prob. ita. Quæcunque aliqua ita sunt affecta ut
pendeant ab aliquo in esse fieri et conservari sublato illo necess.o necesse est hæc
auferantur. sed hæc inferiora pendent a motu p.i cœli in esse fieri et conservari ergo etc.
assump. prob. causæ omonymæ et sinonymæ distinguuntur quia sinonimæ omonymæ, et
generales non solum concurrunt ad generationem, sed etiam ad conservationem, sinonymæ vero
solum concurrunt ad productionem, sed corpora cœlestia sunt causæ omonymæ
et causæ communis per motum ergo etc. 2a. de alijs rebus ab hoc. sublato fine
necesse est tollantur illa quæ sunt ad finem, quia Deus et natura nil faciunt frustra
sed Deus omnium rerum finis est homo quia omnia sunt creata ut homini inserviant, alia
ut illi præbeant alimenta, alia ut illi præbeant indumentum, alia vero propter
aliud usum, ut constabit ex seq. argto sublato motu cœli aufertur et homo ergo etc.
3a ratio viventia non possunt esse pro aliquo tempore sine aliqua operatione vitali animæ vegetantis
sed hæc operatio non potest esse sine motu cœli quia omnes operationes animæ vegetantis pendent a motu
cœli ergo etc. prop.o prob. vita nil aliud est quam continua quædam operatio animæ ve-
getantis ergo viventia non possunt existere sine tali operatione
Ulta ratio si hæc inferiora non tollerentur quamprimum auferretur motus cœli, sed durarent
pro aliquo tempore et postea interirent sane tunc in præcederent alterationes
quia rerum viventia languescerent, et propter actionem alicuius dominantis res inte-
rirent. sed hæ alterationes sunt veri motus qui sublato non possunt esse ergo etc.
prop.o prob. si tunc non perirent ob aliquam alterationem ducentem ad incomodum
rerum perirent propter defectum concursus cœlestis aut deest aliqua causa prop-
ter cuius defectum perirent ergo cum statim tolleretur motus huiusmodi res auferrentur, aut
deest alia causa ob quam tempore hoc, et non antea aut postea perirent
Contrariam sententiam defendunt multi theologi ac philosophi qui asserunt cessante motu
cœli hæc inferiora manere per aliquod tempus: alij dicunt per minimum tempus;
alij vero per longum tempus, quod hijs argumentis probant Corpora cœlestia non agunt
in hæc inferiora solo motu sed etiam lumine, et alijs influentijs nobis occultis,
sublato motu p.i cœli, hæc inferiora possunt conservari per alios influxus
ergo etc. Ex neg. conseqam quia motus est dispensator omnium virtutum cœlestium
in hæc inferiora, et præterea quia constat hæc inferiora non posse existere
sine aliquo motu, et motum inferiorem non posse esse cessante motu cœli
2m arg. sublato motu cœli perirent hæc inferiora, sed cuilibet inte-
ritum præcedit alteratio quæ cum sit verus motus fit in tempore ergo cessante
motu cœli hæc inferiora durant pro aliquo tempore
R. interitum inferiorum posse fieri 2bus modis, 1o per actionem alicuius corrum-
pentis et hac ratione interitum præcedit alteratio, alio modo ob defectum concur-
sus generalis, et hoc modo non est necesse præcedat alteratio, sed cum statim cessat
talis concursus evanescunt quæ indigent illo concursu et ita cum Deus con-
currat ad hæc inferiora secundum ordinem naturalem medio motu cœli, hoc sublato
necesse est ista auferantur

Ult.m arg. licet motus caeli sit i.us ingre motus n. tn ingre entis, qr ingre entis Deus e. prius q quamuis haec inferiora tollant sublato motu caeli quo ad motu necesse n. est ut tollant quo ad subam, qr quo ad hanc possunt conseruari concursu generali Dei qui i.us e. in gre entis —
R. sublato motu caeli haec inferiora i.o et p se solu auferri quoad motu i et p se; p accidens u.o et concomitantiam p subam, at haec Deus sm ordinem noe n. concurrit se solo ad conseruanda haec inferiora, sed medijs corporibus caelestibus, uqs roe motus atqs ita cessante motu caeli si Deus concurreret n. fieret sm ordine natm —

Q.o 3.a An caelum ita sit domicilium Dei ut Deus in alijs rebus non reperiatur —

Haec q.o anplius hoc loco explicat qr Ar. 8.o phy. cap. ult.o ingnit Deu in circumferentia, et 1.o de caelo, et hoc loco asserit caelu ee Dei domicilium quare explicandu erit an solu sit in caelo an u.o in oibus rebus et quo modo in his reperiat, pro huius tn expl. e 1.o obser. cu D. Tho. 1.a p. q.e 8.a ar. 3.o et eadem p.e q.e 43 ar. 3.o Deu ee in rebus 2.bus modis coiter s. et particulariter, dr ee coiter, qr hac roe in rebus reperitur, reperitur aute in rebus coiter tribus modis. 1.o p essentia 2.o p praesentia 3.o p potam, dr ee in rebus p essentia qr e causa efficiens omnium reru immediate illis tribuens essentia et subam p praesentia ud e p cog.em qr Deus oia cognoscit et illius oculis oia sunt nuda et aperta, et hominu cogitationes qr e scrutator cordium, et ipse scit cogitationes hominu cuanescere, et et tam cognoscit quae n. sunt, quam quae sunt, uocans ea quae n. sunt tanqua ea quae sunt. p potam qr oia illius nutu regunt, et oia illius potae subyciunt qr adludens illud Regis prophetae ait quo ibo a facie tua fugiam, et si ascendero in caelum illic es si descendero in infernu ades; praeterea particularitera in rebus dr qr hoc m.o essendi n. est in oibus rebus sed in quibusda tn et particulariter 4.or modis ee in rebus 1.o p gratiam 2.o p dona, 3.o p unionem hipostaticam 4.o p cognitionem — per gratiam solu reperit in creaturis rationalibus in quibus n. reperit peccatum, ut in uiris sanctis et pijs, p dona in his solu in quibus spiritus sanctus comunicat sua dona qua roe fuit in apostolis et alijs, p unionem hypostaticam solu e in na humana x.i p cog.em u.o in oibus intelligentibus, cog.o tn Dei quae pot haberi a creatura duplex est alia naty, alia u.o supranaty, et haec et e duplex alia e enigmatica et obscura qualis e fides sm quam solum e in x.i amatoribus, alia u.o e clara et intuitiva sm quam solu reperit in beatis —
2.o obseruandu e n. ee in oibus rebus tanqua p.em aut accidens reru, sed tn tanqua causa efficiente, quae immediate producit oia, et eadem mouet iuxta illud

illud qd dicit in actibus apostolorum In ipso vivimus, movemur et sumus
Ex his refellunt multæ hæreses et errores 1us fuit quorundā æstimantium
Deū solū ēē in cœlo ut certū et præfinitū locū occuparet qr credebant ēē corpo-
reum et humana facie præditū persuasi multis sacræ scripturæ locis male
intellectis quibus Deo tribuuntur terga manus, caput, pedes, et aliæ partes
et multæ actiones humanæ, ut videre, irasci etc quæ in Deū referunt for-
maliter sed tm̄ metaphorice contra què errorem pie, ac sancte docent patres
Deū ēē incorporeum, et ēē in oībus rebus p essentiā præsentiā et potā —
2us error fuit Manichæorū qui duo statuebant pria alterū bonū alterū malum
bonū vocabant Deum incorporeum, et hunc ēē princ. 1um omnium rerum incorporea-
rum malū vo fingebant ēē corpus, et princ. omnium corporū quā hæresim repre-
henderunt sancti dd profitentes Deum ēē in oībus rebus p potā qr oīa
reguntr Dei potā, et illi subijciuntr ut constat ex D. Joanne cap. 1o oīa p ipsū
facta sunt etc — 3us error ē quorundā dicentiū Deū ēē incorporeum,
et oīa ēē creata a Deo n tn Deū cognoscere et considerare quæ ab hoībus
fiunt, et hæc inferiora vilia et abiecta qr asserunt solū ēē occupatum circa
divina et cœlestia, et indignū ēē tanta maiestate hæc inferiora attendere in
quorū psona loquitr Scriptura Tobias 22o cap. circa cardines cœli deambu-
lat et hæc nostra considerant, quē errorem reprehendebant Theologi affir-
mantes Deū ēē in oībus rebus p præsentiā, qr oīa cognoscit sive bona sive
mala, 4us error fuit aliorum asserentiū Deū ēē incorporeum ut intelligā
et ēē in certo loco qmd et intellig. quo errore capte fuerunt plurium mentes
æstimantiū Deū solū ēē in cælo, hoc et errore fuerunt decepti multi
ex Judeis qui opinabantr Deū solū ēē in templo Salomonis in Hierusalem
quem errorem refutamus asserentes Deū ēē in oībus rebus p essentiā præsen-
tiā et essentiā — 5us et ultimus error fuit quorundam tradentiū oīa
creata ēē a Deo n tn immediate, sed p intelligentiā creavit immediate
et hæc creavit p orbem 2a vo intellig. producit 2m cœlū et sic de reliquis
et in quem errorem lapsus fuit Averroes hunc tn refellunt dd sacri
dicentes Deum ēē in oībus rebus p ~~potām~~ essentiam id est Deum tribuere oībus
rebus impartiri et coicare, essentiam immediate, sed dicet aliquis in sacris
libris legit sedem Dei ēē cœlum, terram vo scabellū &c etc —
R. Deum siquidē ēē in cœlo, hinc tn sequi n ēē in alijs rebus ex eo qd cœlū sedē
appellamus, et terrā scabellū, Deū n ēē in oībus rebus qr cū dicimus ēē in cœlo
et in terra proinde ē ac si dicamus ēē in cœlo et in terra, et oībus quæ in terra
et cœlo continentr sui resp. Jeremias 23 cap. hēt Ego impleo cœlū et terrā
id ē oīa signata noē cœli et terræ — Obijciet 2o quid sentiat Ar. de his
oībus. R. Ar. n cognovisse hos modos in rebus saltem particulariter potuit
tn cognoscere ēē in rebus p essentiā ~~ess~~ præs. et potā et cū asserit ēē in circunferentia cœli
solū asserit ibi residere præcipue, cū vo docet cœlū ēē domicilium Dei sequit

antiquos Phos asserentes solum esse in caelo, at uero si quaesitum fuisset ab illis num ne Deus elargit nobis essentiam et naturam, num ne Deus omnia cognoscit, et num ne omnia regit et gubernat Dei providentia, et omnia illius potestati subijciunt haud dubie respondisset omnes essentias et naturas a Deo esse Deum omnia cognoscere, et omnia illi subijci quia cognouit unicum esse primum principium et primum ens a quo cetera dependent et hoc primum ens esse uigoris infiniti —

Quaestio 4a Utrum caelum uere et proprie animatum —

Antequam dicamus quid sentiendum sit in hac quaestione explicemus uarias Phorum sententias: proponemus in primis omnes fere antiqui Phi stellas et caelum et alia uolunt Deos esse crediderunt et ita sacrificia offerebant ut fuerunt Anaxagoras Pythag. Caldei, Aegyptij, Plato in Timeo, et apertius multo in Epinomide omnes Platonici ut Zenon Cleantes, Lucilius Posidonius, et alij solum in Empedocles credidit stellas esse inanimatas quia credebant esse 60. in uentorum et turbine aliquo eo delatas, de qua re legendus est Plutarchus lib. 1o de placitis Phorum et Galenus lib. de historia Phiae —

Quod si aliquis quaerat an ueteres crediderint astra nutriri necne Respondeo solum Anaxagoram credidisse nutriri ac proinde accedere unoquoque die in oceanum submergi ut nutrirentur; alij uero Phi docebant non nutriri quia sunt corpora immortalia nisi nectare, et ambrosia, id est diuino quodam pabulo et diuina providentia conservari Platonici uero asserebant astra esse perfecta omnis quia non uariabant motum, sed motum quem elegerunt sine uariatione semper seruant, homines uero uocabant amentia uolunt quia sumus uarij in nostris actionibus — Theologi uero uaria sentiunt in hac re propter uaria testimonia sacrae scripturae, nam legimus in Script. Deuteronomio 32, et Isaiae Attende caelum et loquar, et Psalmo 95. laetentur caeli, Psal. 135 fecit caelos intellectu, et alijs in locis in quibus terra et caelum et astra laudare benedicere, et exultare, condolere, congemiscere distribuunt atque ita Philo Deus Rabinorum opinionem secutus, et uere Platonicus libro de somnijs interpretans somnium geneseos 24. ex lib. de opificio 5o ~~differunt~~ dierum et lib. de mundi fabricatione in opere quinti diei, et enarrando scribit sydera esse uere alia, et mentes purissimas, et omni uicio destitutas hunc sequitur Origenes 1o tomo comentariorum in Joannem homelia ultima in librum numerorum appellans sydera ~~uel~~ alia natura et solum differt a Phylone quia credidit multas stellas esse uiciosas id est peccasse propter illo loco Jobis stellae autem non sunt mundae coram Deo Augustinus lib. 2o super Genesim ad literam cap. 14o hanc controversiam sub dubio relinquit ut refert D. Tho. opusculo 10 ar. 3o Caietanus in comentarijs in Psalmos idem sentit explicat locum David qui fecit caelos in intellectu et asserit locum illum in praefatione missae caeli caelorumque uirtutes posse intelligi de

caelis

de cælis qui cum sint animati una cum angelis Deum possunt laudare. Basilius magnus homilia 3a non refellit hanc sententiam docens stellas non esse ratione, volo licet dicant narrare gloriam Dei, quia et nos, pruina, et frigus, id præstant. Damascenus etiam lib. 2o de fide ortodoxa cap. 6. sentit stellas inanimatas esse et per cælos in scriptura intelligendos esse angelos cum fingunt laudare dominum per figuram prosopopeiam qualis est illa mare vidit et fugit, et idem sentit D. Crysos. defendens Origenem. Diet. Hyeronimus in Epistolis ad Avicium dixit sentire cælum et stellas esse ratione esse unam ex heresibus lib. periarcon. Originis idem refert Augustinus Eugubinus et damnant ut hereticos qui credunt cælos et stellas esse ratione, et apud Nicephorum calistum in histor. ecclesiastica referunt duo concilia et duæ synodi Constantinopolitani congregatæ adversus Origenem, et in 2a Cynodo refert hoc decretum qui dixerit cælum et stellas ratione esse anathema sit, defendi posse, quia concilium Constantinopolitanum quod proponit a Nicephoro non est ex conciliis aprobatis a Sacra Romana ecclesia quare valebit illud decretum ad propositam opinionem aliquorum per doctorum, et ita sine nota heresis defendi posse —

Pro explicatione huius quæstionis est observandum 2bus modis aliquid posse appellari et esse animatum 1o a forma quæ unit per modum formæ intrinsice informantis 2o ab extrinseco s. a forma quæ unit per modum assistentis et motoris. Quo observato sit 1a conclusio: cælum non est animatum a forma intrinseca et inhærente sed ab extrinseco et forma assistente hanc sententiam defendit D. Tho. 1a p. q. 70 ar. 3o et quæstionibus disputatis q. 6a de spiritualibus creaturis ar. 6o quamvis 2o contra gentes ostendat vere et proprie cælum animatum esse ab anima intelligenti hoc non non docet simpliciter et ex propria sententia sed propter Averroem qui docebat cælum vere et proprie esse animatum et repugnare principiis Ar. proinde D. Tho. ostendit eo in loco non repugnare principiis Ar. imo posse colligi ex Ar. cælum vere et proprie animatum esse, hæc et defendunt Damascenus 2o de fide ortodoxa Albertus Magnus summa de homine, Basilius et alii citati commentatores quæ sententia prob. 1o corpus aliquod esse animatum cognoscimus ex actionibus operare quia nutrit se met hæc animam esse vegetantem et quia sensit et dolet cognoscimus animam sentientem obtinere, et quia utit ratione providet futuris, præteritorum recordat colligimus habere animam rationalem, sed in cælo nil horum experimur quia non nutritur, nam non sufficeret tellus hæc inferior mundus ad nutriendum unam stellam quia quævis stella est maior terra, nec dolet nec ratiocinatur nam id nulla certa lege probari potest, sed temere et libere asseritur quod ctc —

Ex auctores contrariæ opinionis colligi cælum esse animatum anima intelligenti ex pulcherrimo ordine et admirabili quo cælum movet ad prob. 1o Ex cælum non nutriri neque vegetari quia hæ actiones solum reperiunt in animatis corruptibilibus in quibus mutua actione elementorum l, caloris nativi humidum radicale deperdat nutritione restaurat at cælum cum sit incorruptibile non eget alimento — 2o prob. ex Ar. 2o de anima cap. 3o. Ubicunque est anima intelligens ibi est anima sentiens et vegetans ergo si cælum est animatum anima intelligenti

intelligenti, esset et animatu aia sentienti, et vegetanti sed hoc falsu e q[uia] coelu n[on] nutritur neq[ue] accrescit [ergo] etc. —
R[espondeo] Ar[istoteles] loco citato lo[qui] de corruptibilibus ut ipse met eo in loco explicat coelu aute corruptibile n[on] est —
3o prob. si coelu esset animatu aia intelligenti intelligeret p[er] spes acceptas a sensibus ut alijs in locis explicatum e, sed coelu destituit sensibus [ergo] etc. —
R[espondeo] coelu n[on] intelligere p[er] spes acceptas a sensibus sed amato angelorum
4 prob. si coelu esset animatu esset corpus organicum [quia] aia e actus corporis organici sed hoc loco Ar[istoteles] fatet coelu ee corpus organicu [ergo] etc. —
R[espondeo] dup[liciter] ee corpus organicu aliud simplex et aliud mixtu ut Ar[istoteles] solu negare ee corpus organicu mixtu — 5 prob. ee corpus organicu constat necesse ex 4or elementis q[uia] organa n[on] possunt fieri nisi p[er] mixtione elementorum, sed Ar[istoteles] negat coelum componi ex elementis q[uia] e 5a essentia s. corpus 5um simplex [ergo] etc. R[espondeo] prop[ositionem] ee falsam universaliter acceptã et ee veram de corpore organico mixto n[on] aute de simplici quale e coelum
6o prob. corpus organicu habet partes ~~organicas~~ distinctas situ et fig[ur]a sed coelu n[on] e huiusm[od]i [ergo] etc. R[espondeo] corpus organicu mixtu habere p[art]es distinctas situ et fig[ur]a simplex v[er]o solum vi et virtute distinctas —
Ultimo prob. anima e tota in toto, et tota in qualibet p[ar]te sed intellig[enti]a ex 8o Phy. solu e in circunferentia [ergo] etc. R[espondeo] et Ar[istoteles] asseruisse eã in circunferentia praecipue vide[ri] t[ame]n n[on] sequi n[on] ee in alijs partibus, quod et aia praecipue e in corde et tota in singulis partibus —
Contrariã s[ente]n[ti]ã deffendunt multi Phi, asserunt n[on] coelu ee animatu a forma assistente, et a forma intrinsece inhaerente et intelligente q[uod] probant his arg.
Primu e si coelu esset animatu solu a forma assistente pari roe navis diceret animata existenti in navi, sed hoc n[on] d[icitu]r animata [ergo] etc. —
R[espondeo] n[on] ee eandem roem q[uia] nauta assistit navi contactu corporeo atq[ue] ita n[on] utitur navi s[ecundu]m p[art]es internas, intellig[enti]a v[er]o contactu virtutis et ita intimas coeli p[art]es penetrat et coelu denominat ab extrinseco tum et q[uia] navis ita movet hanc navim ut posset movere alia et econtra at intellig[enti]a ita assistit huic coelo ut n[on] posset movere aliud coelu et ita movet ab hac intellig[enti]a ut n[on] posset moveri ab alia —
2um arg. si propter hanc causã coelu eet animatum corpora phantastica assumpta ab angelis eet animata hoc autem asserendu non est [ergo] etc. —

nil deest

R. corpora phantastica et posse appellari animata extrinseco. 2° resp. non appellari animata quia angelus ita assumit hoc corpus ut posset aliud assumere quod non est ita in caelo.

R. 3° corpora phantastica non appellari animata quia angelus non tribuit vim producendi res animatas quam tribuit caelum eadem ratione. R. ad arg. superius.

3um arg. Ex Ar. 8° Phy. in mobilibus non dari progressum in infinitum sed deveniendum est ad 1um mobile quod moveat se, et non ab alio, sed caelum est 1um mobile ergo movet se et non ab alio. R. Ar. loco citato solum docere non esse progressum in infinitum sed tamen dandum esse 1um motorem qui ita moveat ut non moveatur.

4um arg. Ex 2° de anima omnis actio tribuitur alicui aut propter materiam aut propter formam sed intelligentia tribuit motum caeli ergo cum non sit materia erit forma caeli. R. per materiam et formam intelligi actum et potentiam, et ita intelligentiam esse actum caeli extrinsecum tamen.

5um arg. Ex 2° de anima cap. 3° ubi est anima intelligens sunt aliae animae aut saltem earum facultates, quia intellectus debet inquit Ar. in rebus corruptibilibus non autem in incorruptibilibus, sed caelum tamen potest esse tale corpus animatum incorruptibile ergo etc. R. illud dixisse Ar. propter Platonem qui asserit caelum esse alterabile incorruptibile.

6um arg. 12° met. caelum movetur ab irascibili, et concupiscibili, sed hae sunt potentiae animae ergo etc. R. neg. consequentiam solum non concludit caelum ita moveri ratione intelligentiae assistentis.

7um arg. Unum corpus dicitur nobilius alio propter formam quia in materia omnia corpora conveniunt, sed caelum est corpus omnium nobilissimum iudicio Ar. quia est sua essentia inalterabilis et incorruptibilis ergo habebit formam nobiliorem quam haec inferiora, sed multae res inferiores animatae anima intelligenti ut homines ergo forma caeli erit et anima intelligens, et multo nobilior anima horum inferiorum.

R. unam formam dici perfectiorem alia aut secundum essentiam aut secundum aliquam actionem, forma caeli dicitur nobilior formis inferioribus non secundum essentiam quia quaevis anima secundum essentiam est nobilior forma caeli, sed dicitur nobilior secundum actionem aliquam l. secundum informationem quia nobiliori modo informat materiam caeli quam aliae formae suam materiam quia forma caeli adimplet totum appetitum ut Themistius asserunt, et quia servat caelum a corruptione cum autem formae inferiores non servant a corruptione.

R. 2° caelum esse nobilius extrinsece quia ad plura se extendit et aestimatione quia pluris aestimatur quam haec inferiora, esse tamen imperfectius secundum esse non aliter atque carbunculus secundum aestimationem perfectior est forma ipsius asini secundum tamen esse vilior atque abiectior.

8um arg. Ar. hoc cap. docet caelum esse animatum, et habere sex differentias positionis suae citus ergo erit animatum a forma intrinseca quia quod non est animatum a forma intrinseca non habet illas differentias ex natura rei. R. caelum esse animatum a forma assistente et quae ita sunt animata ab Ar. habere sex differentias positionis.

9um arg. causa debet esse similis effectui producto, sed caelum producit animata

in his inferioribus quia sol et homo generant hominem. R. causa propria et synonyma debere esse similis effectui producto actu et formaliter, universalem vero et omonyma ut est caelum solum virtualiter et ita caelum animatum erit virtualiter. Ultimum arg. Ar. 12° Metaph. et Hoc. 2° lib. ait caelum intelligere et velle quia est animatum anima rationali —

R. Ar. id non tribuere caelo sed intelligentiae quae movet caelum quia illa per voluntatem et intellectum movet — Dicet aliquis et caelum movet miro quodam ordine sed ordo est ab intellectu quia etc. R. caelum moveri miro ordine respectu intelligentiae assistentis; hae sunt duae sententiae contrariae circa hanc quaestionem quae probabiles sunt probabilior tamen videtur prior quae asserit caelum non esse vere animatum sed improprie scilicet ab intelligentia assistente, et prob. ita si caelum esset informatum anima intelligente esset intelligens quia posset peccare et esse capax gratiae et beatitudinis quia caelum peccavit simul cum aliis angelis — et hac ratione simul cum illis puniretur vel fuit creatum gloriosum quod nulli purae creaturae concessum est vel meruit beatitudinem simul cum angelis bonis quod in sacris litteris non legitur, vel caelum non est beatum potest tamen esse et tunc vel caelum debet dissolvi et fruatur beatitudine quod repugnat theologis asserentibus caelum esse incorruptibile vel nunc est in gratia et sic existenti illi communicabit gloriam quod non legitur in sacra scriptura aut doctoribus quia hoc opinio libere proponitur et nulla est neque ita tuta et sine periculo defendi potest quare non erit admittenda —

CAPUT 2um de differentiis situs et positionis quae in caelo reperiuntur —

Cum in caelo praeter partes integrales ex quibus componitur possint et assignari differentiae situs et positionis scilicet pars superior et inferior, dextra et sinistra ante et post, hoc 2° cap. quaerit Ar. an in caelo sint huiusmodi differentiae et quare in caelo reperiantur quam quaestionem tractat Ar. propter Pythagoreos qui asserebant partem dextram et sinistram in omnibus reperiri, et in aliis solum has differentias inveniri nempe ante et post inferior et superior; hanc sententiam esse falsam ostendit secundum utramque partem. In primis docet esse falsam ex parte qua docet partem dextram et sinistram in omnibus reperiri, mitto tamen quaedam proponit observanda —

Tex (Omnino etc.) Prima observatio disputare de his differentiis pertinere ad librum de progressu animalium ubi cap. 4° et 5° late de his agitur —

Tex (Perspicuum est etc.) 2a observ. has differentias reperiri in animalibus imperfectis non tamen omnes ut in plantis ~~partem~~ postea solum superiorem et inferiorem —

Tex (Clarum etc.) 3a observ. ex differentiis oriuntur 3es habitudines 1a reperitur inter superiorem et inferiorem 2a inter dextrum et sinistrum 3a inter ante et post, et has esse veluti quaedam principia quod prob. 1° ratione dimensionum 2° ratione motuum

Tex (Hoc in etc.) prob. 1° ratione dimensionum quia pars superior est principium longitudinis, dextrum principium latitudinis ante vero principium profunditatis —

Tex

Praeterea est) Prob. 2° quod sit eo motum quia pars superior est principium accessionis Text
et per hanc sumit alimentum ad accrescendum pars dextra eo principium motus ad locum gratia
quia aia hinc operatur sed sinistro movendo dextram incipiunt moveri, quod constat ex eo quia qui
ferunt aliquod pondus illud imponunt super humerum sinistrum non autem dextrum ne
virtus motiva impediatur, quia etiam magis per dextram inclinatur, et etiam ibi est maior
calor ante non est principium cessationis, quia in hac parte resident omnes sensus praeter tactum
qui diffusus est per universum corporis (g etc —
Itaque etc) Ex his omnibus colligit has differentias non reperiri in omnibus rebus animatis sed in Text
animatis cuius ratio est quia in omnibus non reperitur principium motus et explicatum ut alia facta
quatenus talia sunt non possunt moveri gravia uero et levia solum moventur aut sur-
sum aut deorsum ex quo motu nullam colligit differentiam positionis: quod si in alijs rebus ab
animatis hae differentiae reperiantur id solum fit per comparationem ad nos quae fit
tribus modis, 1° ut illa pars, quae correspondet nostrae dextrae appellatur dextra et sic de
alijs. 2° per similitudinem, ut in imagine, et sic de alijs solum reperiuntur hae
differentiae propter similitudinem quam gerunt. 3° ut illa pars quae correspondet nostrae
sinistrae sit dextra, et sic de alijs —
Itaque maior etc) Probat in animalibus solum reperiri per se dextram et sinistram 4or argumentis
1um est dextra et sinistra praetermittuntur a Pythagoreis quia hae distinctae apparent Text
sed non minus distinctae apparent aliae differentiae in animalibus (g etc —
Et superiores etc) 2um arg. Ubicumque reperitur id quod minus patet debet et repe- Text
riri id quod latius patet, ut ubicumque est homo debet esse animal, sed superior pars et
et inferior latius patent sinistra et dextra quia reperiuntur in plantis in quibus
non sunt dextra et sinistra (g etc — Text
Praeterea etc) 3um arg. longitudo est prior latitudine quia ex ductu longitudinis fit
latitudo (g principium longitudinis prius est et antiquius principio latitudinis, sed in animalibus
reperitur pars dextra quae est principium latitudinis g superior et quae est principium longi-
tudinis — Text
Praeterea etc) Ultimum arg. accretio in animalibus est prior alijs motibus sed
principium accretionis est pars superior (g etc — Text
Quod igitur etc) Ex his colligit Ar. dextrum et sinistrum non esse in omnibus rebus, et in
animalibus perfectis non solum reperiri dextrum et sinistrum, sed et alias differentias — Text
Quoniam etc) His stabilitis demonstrat iam Ar. in caelo esse collocandas has differentias Text
hoc argumento. Hae differentiae reperiuntur in animatis sed caelum est animatum (g reperiuntur
in caelo, quia in eo reperitur principium motus ut explicatum est — Text
Nequis non etc) Dissolvit iam Ar. duas obiectiones Platonicorum 1a est haec differentiae
in quibus reperiuntur distinguuntur vi et figura, sed in caelo non possunt distingui
vi et figura (g etc — Resp. Ar. nemini esse has differentias non esse distinctas in caelo
figura sed solum vi, et facultate, quamvis id minime appareat propter simi-
litudinem figurae — Text
Eadem etc) 2a obiectio pars dextra dicitur illa a qua incipit motus, sed caelum
non

n̄ incipit moveri q̄r motus cæli ē ab æterno (g etc. Ar. licet n̄ incipit
cælū moveri sm̄ dextram et sinistram in cælo reperiri q̄r si cælū incipit
moveri a p̄te dextra et ē impossibile quiesceret et deinde inciperet moveri a p̄te
dextra; et si quæras an sit āt rotandū hæc p̄es n̄ distinguerent —
Ar. reperiri in oī āīali q̄r illa pars ē̄t superior ubi maior ē̄t motus —

Tex Longitudinē etc.) his itaq; solutis probat duo arg. polū antarticū et articum eē sm̄ superiorem et inferiorem in cælo 1us ē pars superior ē prim longitudinis inferior uero terminus sed longitudo cæli dr̄ de polo ad polū (g etc —

Tex Dum etc.) 2m arg. Latera sunt ab hinc illinc a p̄te superiori et inferiori sed latera cæli hinc et illinc continent a polis (g poli sunt pars superior et inferior, et ita dup. ē Emisphærium, superius s. et inferius, superius dr̄ cui apparet polus antarticus, inferius uero cui articus (g etc —

Tex Uertex etc.) probat ex his polū antarticū eē sm̄ superiorē articū uero inferiorē q̄r ortus ē pars dextra occasus uero sinistra (g polus antarticus ē pars superior articus uero inferior. Prob. si fingamus aliqd āt æqualis magnitudinis in mundo, et respiciat sm̄ inferiorem et habeat sm̄ dextrā ad ortū sinistram uero ad occasū, hoc āt necessario habebit caput in polo antartico pedes uero in artico (g etc —

Tex Perspicuū etc.) Ex his oībus in fine cap. colliget Ar. nos habitare in Emisphærio inferiori ad p̄tem sinistram Antipodas uero in p̄te superiori, et ad p̄tem dextram cuius oppositū falsū inquit Ar. tenet Pithagoras, aduertit Ar. hoc eē intelligendū respectu p̄i mobilis, et cæli stelliferi. si uero loquamur respectu planetarū res alio m̄ se hent q̄r respectu horū nos n̄ colligimus Emisphærium superius ad p̄tem dextram Antipodæ uero Emisphærū inferius ad p̄tem sinistram —

Obseruationes in hoc caput.

Primo ē obser. in plantis solū reperiri p̄tem superiorē et inferiorē in aīalibus uero perfectis omnes dictas citus et positiones perfecta intelligimus quæ per se possunt moveri ab uno loco in aliū —

2° ē obser. dictam 1am posterioris et inferioris et dextræ partis n̄ eē Ar. sed ueterū philosophorū quā falsā eē ex eo constat q̄r ex ea sequitur in aīali prius eē sm̄ dextrā quā inferiorem q̄r latitudo prior ē profunditate, et āt prius accrescit deinde sentit atq; tandem movet unde 2a dictio ē eligenda

3° ē obser. cū Ar. docet hoc cap. grauia et leuia n̄ hēre primum motus n̄ ē ita intelligendū ut sit sensus grauia et leuia n̄ hent causā efficientem sui motus sed hunc eē sensū grauia et leuia n̄ hent p̄tem distinctā ab aliis aqua incipiant moveri —

Qio 1a Utrum intellig.a possit ee ua et propria forma

Huic q. breviter resp. si dicamus formā n. posse ee intellig.am vere et proprie qd prob. his roibus 1a e. q nullus actus pfectus pot ee forma alterius rei sed intellig.a e. huiusmi ex coi consensu Theologorū ; etc —
2a rao qd e. forma alicuius movet ad motus illius nam moto toto movent ps sed ex Ar. 12 met.o subae separatae sunt oio immobiles et celū mobile ergo etc —
3a rao si intellig.a eet vere et proprie forma celi celū eet vere animatū a forma inhaerente, sed ut ex q. superiori patet n. pot celū ee vere et proprie animatū a forma inhaerente ergo etc —
4a rao virtus infinita n. pot ee in magnitudine finita ut patet ex 8o phy. sed ex Ar. 12o met.o intellig.a movet celū tempore infinito ergo intellig.a n. pot ee in celo p informationē sed p applicationē —   Dicet hic aliquis ex Ar. 12o met.o celū movet q e intelligens, sed movet a sua forma ergo etc —
Rx celū moveri an[illegible] pfectio et aequabiliter, et mro ordine q e intelligens roe intellig.a unitae movet aute simpliciter et naliter a propria forma —

Qio 2a Utrum intellig.a assistentes sint motrices corporum celestium —

Constat ex superioribus corpora celestia ee animata ab extrinseco s. ab intellig.a qua cuilibet horū assistit, nunc iam explicandū e an huiusmi intellig.a assistentes sint motrices corporū celestiū 1o tn videndū e an aliquo firmo argto et efficaci convinci possit intellig.as assistentes celo ee motrices corporū celestiū — Cui dubio Rx nullo argto efficaci id posse probari, sed solū probabili, et ita argtum Ar. tum et Argtum Platonis nullius erit momenti argtum hic Ar. tale e. celū movet tempore infinito sed nulla virtus finita corpori coniuncta pot tempore infinito moveri ut Ar. patet 8o phy. cap. ulto ergo statuenda e intellig.a motrix qua moveat celū infinito tempore, hoc argum. leve e et supponit falsū s. celū moveri ab aeterno cū sm veritatē et fidem catholicā motus celi n. sit pfectus sed inceperit ie —
Argtum n.o Platonis sic explicat a D. Aug. supra gentes ad literā et refertur a Sancto Tho. opusculo 10. ar. 9o desummit aute ex ordine providentiae, et dispositionis divinae pot aute hoc roe conecti in celesti Ierarchia ita angeli sunt affecti ut inferiores regant a superioribus in ecclesia aute militari reperit quida ordo dant .n. Sacerdotes, Episcopi Patriarchae, Pontifex maximus ex quibus alii ab aliis regunt idem ex reperit in Republica humana et tum inferiora corpora regunt a superioribus, et superiora ab angelis — Et corporalis creatura p creaturas incorporeas, et spiritales, et a Deo media creatura spiritali gubernat

gubernat mundum, sed ad perfectam gubernationem mundi pertinent motus astrorum (q et intellig.ae et angeli respondent motibus astrorum ut Deus media intellig.a movet cælum suiusmodi arg.m n. e necessarium sed probabile, qr licet oes propriotates sint u.e et similiter credenda n. tn sequitur necessario intellig.am assistentem cælo ee motricem cæli, et datam ad cælo propter ipsius motum et possunt et collocari et assistere t. mot corpori cælesti propter alios usus, qmd nnissi fugas nostrum concessus e angelus custos alqui maiori pollet dignitate et officio plures hēt angelos custodes et tn nos n. movemur ab angelo sed tm movemur et exhortamur, et qmd dicimus in unoquoque elemento existere multos angelos bonos ut custodiant elementa ne perturbent et confundant a demonibus et tn n. dnr movere elementa sursum et deorsum qr gravia suapte nra tendunt deorsum, et levia sursum ita et angeli possunt assistere stellis et planetis et corporibus cælestibus n. ut illa moveant qr apte a forma et nra moveri possunt cum sint corpora natia, et nec credendum e Deum opt. M. n. tribuisse illis vim natem ad movendum sed assistunt illis ut tribuant aliquam vim qn opus fuerit, et propter alias causas i ut accelerare et retardare possit illorum motus ut contingit temp.e Josue in motu solis

2.o si aliquando stellę dari aspectus aliquid mali minet ut fames pestes quas per naturale vim generant possint mitigare imperante Deo sicut patet omnia rex benignus et mittis solet sacrificijs mitigari et mala adverteret intelligerent hoes stelas et planetas no ee. Deum. ut mutiuoluerit decepti dari aqua stellę vim accipiant pqua insiri posse.

ex ijs constat argta quib; Plato et Ar.es probant in concludere his no obstant colunnes in cælo ee. intelligas movices et unicuique orbi intelligentiam motricem ad movenda corpora cælestia sed commun Theologę persuas; a quib; doctrinas videt.

An in aliquo loco Scripturę possit deprehendi ee motrices corp;

R. ex nullo loco posse colligi quia ex matheo cap. 24 {virtutes} cæloru commovebunt et ex prefatione missę qua canit R.na scriptura cælicoruque virtutes no licet inferri, intelligas ee. motrices ~~quia possunt~~ corporum cælestium qr possunt nuncupari virtutes cælorum propter causas explicatas —

Qua roe intellig.ae moveant orbes cælestes

Cum constet ex superiori q.e dari intellig.as motrices corporum cælestium nunc rau explicandum erit qua roe intellig.ae moveant orbes cælestes utrum p. natam et essentiam an u.o p intellum et voluntatem, prius tn antequam suic q satisfaciamus obsw. e in angelis tres reperiri facultates ad agendum, quarum quælibet

e qualitas

ē qualitas 2ª sp̄ei nempe natius vis, sunt autē facultas cum virtus intelli-
gendi virtus volendi et virtus movens quae dr̄ a D. Tho. executiva quod et
et in aia rōle reperit hec trib. virtus intelligendi volendi et movendi corpus
qd autē intellig.ª speculativa intelletiū et voluntatem hēat triplicē vim et voluntatem
natem movantē cera accepta ē Deo probat Aug. homelia 3ª de angelis
angeli n̄ semper faciant id qd intelligunt et volunt quin aplicent virtuti moti-
nam, probat et idem Aug. angelos ꝑ hanc virtutem motricem applicatā movere
corpora natura, ex Danieli 14º cap. ubi angelus arripuit Abachum in aere
et produxit eum ad Danielem in lacū leonū. Item et qr sm hanc virtutem an-
gelus luctavit cum Jacob. probat et 3º loco idem Aug. angelos sm hanc vir-
tutem pugnare inter se, ex prelio qd habuerunt Michael et angeli eius
contra Luciferū et eius sequaces in quo Michael et angeli eius victoriā re-
portavunt, ex quo colligit in angelis ee maiorē l. minorem virtutem moven-
di et executivā, qr alii vincunt, et alii vincant qd et D. Tho. sentit
opusculo 11º. 2º observandū oēs virtutes angeli finitas ee et n̄ infi-
nitas ut constat ex D. Tho. opusculo 10 ar. 13, et opusculo 11 ar. 7º
cuius raō est qr angeli hnt naturam finitam et ita ex conseq. debent
habere virtutem finitā, aliter n. fieret ut angelus posset creare ali-
quid infra se, et quodlibet commutare qd falsum est —
3º ē obser. angelos hēre vim infinitā duroē n̄ qd Deus n̄ possit illos anichi-
lare sed qr n̄ hēt interitū proprium —
4º est obser. quamvis virtus movendi in angelo maior sit quacumque virtute
alterius creaturae iuxta illud Job cap. 41º n̄ ē potestas super terram
quae comparetur illi, n̄ tn̄ a nobis determinari posse quanta sit illius virtus, ut
ait sanctus Tho. opusculo 10. ar. 17º —
Vltº ē obser. aliquem angelum posse tm̄ corpus assumere ad movendū ut non suf-
ficeret solus nisi ab alio adiuvaret, et ita angeli mutuo ad invicem se iu-
vant praesertim cū aliqua poena ē infringenda qd prob. ita virtus angeli
est finita, sed quocumque corpore dato pōt dari maius ꝗ pōt dari corp.
qd angelus n̄ possit movere se solo —

Quibus obser. sit 1ª conclusio angeli movent et agunt ꝑ contactū probat
qr movens et id qd movet debent ee simul, et debent se tangere ut cons-
tat ex phi. 7 phy. cap. 1º qd asserunt et oēs phi et oēs Theologi —
2ª conclusio angeli agunt ꝑ contactū virtutis prob. angeli sunt incorporei ꝗ
ꝑ contactū corporeū n̄ possunt agere sed ꝑ contactū virtutis ~~prob. angeli sunt~~
incorporei 3ª concl. subae separatae immediate movent ꝑ virtutem quandam mo-
tricem praesupponit tn̄ suū intellium applicatam virtutem movendi et etiā velo-
citatem imperatam in intellii prob. ita qr quod hoēs movent ꝑ virtutem
motivā immediate, et angeli quaē et roē movent ꝑ virtutem suam. Sic expli-
cari pōt angeli ꝑ intellium et ꝑ divinā revelationem intelligunt qd illis faciendū
sit quo m̄ quo tempᵉ quo loco et agnoscunt etiā ad bonū ee qr sic dispositū ē
a Deo

qui est summum bonum quare illud vult voluntas ergo imperat intellectui ut applicet virtutem motricem et ipse intellectus illam cognoscens quam habet et concessam cum concessione applicat efficaciter ad id quod agendum est quia voluntas imperabit et ita applicat virtutem motricem ad movendum corpora caelestia quare quamvis aliquid movendo per applicationem corporis faciunt per applicationem virtutis motricis per intellectum et voluntatem et hinc est quod angeli dicuntur agere per imperium non possunt agere nisi praecedat imperium voluntatis ut docet D. Th. q. 11 ar. 3° et in hoc sensu intelligitur dum inquit corpora caelestia moveri per intelligere et velle quia scilicet virtus motiva praesupponit intellectum ad voluntatem. Advertendum tamen est quod quamvis corpora caelestia moveantur per hanc virtutem motricem naturalem non proinde unusquisque angelus dicitur agens naturale et contractum ad unum tantum effectum, sed dicitur moveri corpus caeleste per virtutem motricem naturalem tanquam per causam proxime attingentem effectum quae causa et virtus applicatur ab intellectu angeli et intellectus imperatur a voluntate unde si ad effectum producendum requiratur virtus ut tria intellectus applicat virtutem ut tria, et si requirit virtus ut 4or similiter et applicat virtutem ut 4or et sic de caeteris; Est et observandum angelos quando agunt per naturalem virtutem tantum facere opera naturalia quando vero agunt per vim de novo acceptam a Deo faciunt opera supranaturalia id est miracula. Est tamen dubium an angeli agant per modum naturae vel per modum intellectus et imperii, id est an angeli quando agunt agant secundum totam conatum naturae quemadmodum ignis qui totam suam vim adhibet quando calefacit cui dubio respondetur angelum bene posse agere secundum suam totam vim quo modo fortasse egerunt boni et mali dum praelium gerebant in caelo scilicet Michael et angeli eius contra Luciferum et angelos eius caeterum tamen non agunt secundum suam totam vim sed tantum virtutem applicant quantam intelligunt esse necessariam et utilem et non plurem, et hinc opinandum est solem et lunam et unamquamque stellam habere suam intelligentiam assistentem per quam moveantur non applicato non quod sol non movetur ab intelligentia hoc enim falsum est quia non movetur a sua forma, sed intelligentia data est illi ut sistat motum illius quando opus erit quod contigit tempore Josue, vel aliquando acceleret ut quando contigit in passione Christi ubi ecclypsis solis facta est luna existente in oppositione solis ut subito unita et coniuncta fuit soli quod factum fuit miraculose, et ab intelligentia movente lunam, deinde reducta est luna in eum locum quem habuisset si naturaliter moveret tum et ut augeat, et minuat vires quando opus fuerit, et Deus imperaverit, —

Sed in hanc sententiam est 1um arg. In creatura pura intellectuali non datur nisi potentia rationalis sed potentia rationalis est intellectus et voluntas ergo virtus movendi in angelo est rationalis et consequenter non distincta ab intellectu et voluntate — Respondetur distinguendo consequens per se vel participative virtus movendi est rationalis non per se sed in quantum applicatur ab intellectu qui est potentia rationalis itaque in creatura pure intellectuali non datur ~~dari~~ nisi potentia rationalis vel per se vel participative —.

2um arg. Si virtus movendi esset distincta ab intellectu et voluntate ergo in anima separata esset virtus movendi distincta ab intellectu et voluntate ~~ergo in anima separata esset virtus~~ sed hoc non est dicendum quia esset frustra ergo etc — Respondetur huiusmodi virtutem movendi non esse frustra in anima separata quia est impedita propter separationem animae a corpore —

Quaestio 4a Utrum motus caeli sit naturalis

Pro huius explicatione est observandum aliquid 3bus modis fieri posse naturaliter 1° quando fit communi ordine naturae

in quo sig[nifica]e correspo. dr nalis 2° aliquid dr natu[rale] qr oponit[ur] voluntario et artificioso, qua roe potie nales agunt qua p[er] distinguunt ab agentibus p[er] intellectu — 3° aliquid dr nale qr oponit[ur] violento qua roe natu[rale] e illi movere et tendere deorsu —

2° e obser. motu natu[rale] ee qui fit a p[ri]n[cipi]o intrinseco, et si ab extrinseco n[on] contra propriu ordine, sed s[ecundu]m propriu ordine rei quae movet, motus violentus dr qui fit a p[ri]n[cipi]o extrinseco, et contra propria inclinatione rei quae movet ut lapidis motus sursu violentus e Quibus obser. sit 1a concl. Motus caeli qui fit ab intellig[enti]a 1° m° e natus qr fit coi ordine nae ergo etc 2a concl: motus caeli q[ui] fit ab intellig[enti]a 2° m° n e natus. prob. qr intellig[enti]a movet caelu p[er] intellectu et voluntatem ergo etc — 3a concl. motus caeli nalis e 3° m° prob. motus violentus dr qui fit a p[ri]n[cipi]o extr[inse]co ut simul cu extr[inse]co n ab intr[inse]co fiat sed fiat contra inclinationem rei quae movet, sed motus caeli n e contra propria inclinatione caeli ut e ab intellig[enti]a et simul e forma caelo ergo motus caeli natus e 3° m° —

Q[uaesti]o 5a quisnam sit finis motus caeli

In hac q[uaestion]e multiplex e p[ro]bl[em]a s[ententi]a 1a e asserentiu fine motus caeli ee ipsu met motu caeli, et sic motus propter se expetit, haec tn s[ententi]a falsa e et refellit[ur] 1° qr nulla creatura e finis sui ipsius sed solus Deus ergo etc 2° refellit[ur] qr hac roe nunqua caelu a motu cessaret ergo etc 2a s[ententi]a e aliorum existimantium finem motus caeli ee caelu replend[um] et ornand[um] animabus beatoru haec tn s[ententi]a itidem e falsa et refellit[ur] his roibus 1a est caelu repleri aiabus beatoru e finis supranatis ergo est statuendus alius finis natis motus caeli 2a rao caelu n repletur tot beatoru aiabus quin possit pluribus repleri qr aia n occupant locu ergo caelu nunqua compararet fine et ita semper moveret — 3a o anima ee in caelo provide e ac frui divina essentia, sed gloria n tot comunicat[ur] quin pluribus coicari possint ergo etc — 3a s[ententi]a e quorundam asserentiu gener[ati]oem hominu fine ee motus caeli qr caelu movet[ur] ut haec inferiora generent[ur] et nutriantur haec s[ententi]a n e oio v[er]a et refellit[ur] ita, gen[erati]o refert[ur] alio qr unusquisq[ue] generat sibi simile ut conservet[ur] in spe[cie] p[er]petuo cum n possit conservari in individuo ergo ultimus finis motus n e gen[erati]o hoi[s] — ultimus finis mot[us] —

4a s[ententi]a e eorum qui asserunt fine natu[rale] motus caeli ee conservatione spei humanae qr si alia conservant[ur] solu sunt ut hoi serviant, quae s[ententi]a confir. a sufficienti divisioe finis motus caeli ita l[ice]t, e ipse met motus l[ice]t, caelu replend[um] aiabus beatorum l[ice]t, gen[erati]o hois l[ice]t, conservatio spei humanae nam n apparet quid aliud possit ee, sed 3a membra priora constat ee falsa ergo conservatio spei humanae e finis motus caeli et ita sublatis hoibus caelu iam n movet[ur] 2° prob. qr conservatio spei humanae alio n refert[ur] ergo etc. Sed in hanc s[ententi]am e 1m arg. ho[mo] ordinat[ur] ad beatitudine consequenda ergo hois conservatio n e finis motus caeli, finis. n. n debet alio referri sed imo caelu repleri aiabus beatoru — R[espondeo] natam humana intra ordine nae n referri alio refert[ur] aut ad beatitudine tanqua ad fine externu et supranale — 2m arg. finis praestantior e ea re cuius e finis

sed

Sed conservatio nāe humanae n̄ ē praestantior motu caeli nam motus caeli ē omnium praestantissimus ergo etc. R. si conservatio nāe humanae accipiat ut res quaedam sic n̄ ē praestantior motu caeli quod intelligere si consideret ut talis res ē imperfectius ē hoīe quia ē accidens et hō ē subst.a si n.o consideret ut ē finis n̄alis hōis perfectior ē hoīe —

Q.o 6.a Utrum caelum sit cessaturum amotu sm̄ naturam an n.o violenter

Pro cuius expl. ē obser. hanc q.em n̄ disputare iuxta dogmata Ar. qui existimavit caelum n̄ coepisse moveri neque cessaturum ēē amotu, sed perpetuo moveri, —
2.o obser. ē agens n̄ale propter finem agere quo acquisito cessat amotu ut docuit Ar. 2.o Phy. cap. 3.o Quibus obser. sit n.a concl. caelum cessaturum ēē amotu sm̄ natam prob. his rōibus 1.a ē oē agens n̄ale agit propter finem, sed caelum ē agens n̄ale ergo caelum agit propter finem ergo consecuto fine n̄aliter quiescit —
2.a rāo Nata ē prium motus et quietis, sed motus caeli est forma caeli ergo et quies et sic n̄aliter quiescet dum quiescet — 3.a rāo Elementa et corpora caelestia post Diem iudicij permanebunt perfectiora, sed quies n̄alis ē perfectior quiete violenta ergo die iudicij quiescet n̄aliter, Est tn̄ quorundam sniā asserentium n̄ ēē caelum cessaturum sm̄ natam, quam snām prob. his arg. Primum ē stante causa aqua aliquis effectus dependet durat et effectus, sed forma caeli et intellig.a aquibus pendet motus caeli sunt perpetua ergo motus caeli erit perpetuus et ex consequenti etc —
R. formas caeli et intellig.s ēē perpetuas ut tales sunt res n̄ autem ut sunt motrices corporum caelestium et ita n̄ sequitur motum caeli ēē perpetuum intellig.a et et forma caeli semper erunt n̄ tn̄ erunt semper causa motus quod in his inferioribus comparato fine forma desinit ēē causa motus, n̄ tn̄ desinit ēē simpliciter —
2.m arg. Ubicunque cessat caelum cessabit in medio cursus sed quod cessat in medio cursus n̄ cessat n̄aliter sed praeter natam aut contra natam ergo etc
R. caelum n̄ cessaturum ēē in medio cursus ut Sol cessavit temp.e Josue, sed cessabit in fine et termino motus et ex consequenti sm̄ natam —

Caput 3.um statuendos ēē plures motus caelestes

Qr Ar. superiori cap. meminit ortus et occasus qui sunt motus caeli, prout hoc cap. inquirit an in caelo sint constituendi plures motus —.
Tex. Quoniam etc.] In prio cap. docet Ar. hanc q.em difficilem ēē dup. de causa 1.a ē quia motui caeli nullus alius motus ē contrarius quia si aliquis ēēt contrarius motus facilis esset duo .n. ad minus essent motus quia contrarietas ad minus ē inter duo 2.a est quia nos cognosci per accidentia et propria, et accidentia caeli longe distant anobis loco et cog.a ——

Tex. cum autem etc.

4

Cum autē etc.) 2º loco observat Ar. oē corpus eē propter aliquā operaoēm ut dentes anteriores ut scindant cibum molares uº ut terant etiā Dei, l. cœli qd Deū appellant debe eē aliqua actio in vita immortali id ē operaō sempiterna Jdeo circularis ē et ex conseq. cœlū movebit motu circulari pp̄ petuo noē u. vitæ motum intelliget.

Cum (g etc.) his observatis docet constituendos eē plures motus cœlestes cœlū mṫur motu circulari pp̄etuo (g movebit circa aliud corpus qd ē in medio fixū u., sed huius mī corpus n̄ pot eē pars cœli qr semper moventur (g terra quæ fixa ē immobilis in medio rursus datur terra (g dat ignis nam dato uno contrariorū in rerū nā dat et alterum sed terra et ignis, sm̄ gravitatē et levitatē contrariant (g si dabit terra dabit et ignis, qd si terra et ignis dant in rerū nā dant et aër et aqua propter eandem roēm sed aër contrariat terræ 2ªbus primis qualitatibus nam aër ē calidus, et humidus terra uº sicca et frigida, tum et aqua contrariat igni 2ªbus primis qualitatibus qr ignis ē calidus et siccus, et aqua frigida et humida dabunt (g in rerū nā terra ignis aër et aqua, rursus dant hæc 4or elemta (g dant ortus et interitus qr elemta mutua actione et passione ad invicem, generant et corrumpunt, ita ut unū generet ex alio, et et corrumpat āb alio sed harū mutationū cœlū ē causa, quas unico motu causare n̄ pot qr ab uno motu divino et pr. mobilis uni formiter se habente n̄ possunt eē tot mutationes diversæ (g statui debent plures motus cœlestes diversi, et ita præter motū ab ortu ad occasū concedendus ē motus ab occasu ad ortū qui an sit unus an multiplex in sequentibus demonstrabimus, et ita cipue concedendus ē motus solis nam accessus solis ad nos fiunt geroēs et recessus corruptiones; est tn̄ hoc loco obser. cū Ar. asserit dato uno contrario actu debere dari aliud n̄ eē intelligendū actu, sed sola pota aut solū roē subi. et mē qr illud subiiū simul actu habet potām qd contraria, aut locus Ar. solū debet intelligi de contrariis pp̄ fectionis, et ctius qr si dat actu superius debet dari et inferius qr superius et inferius dicunt relaoēm et relata debent eē simul.

Caput 4um cœlum constare figª rotunda

Cœli autē etc.) Probaturus Ar. cœlū eē figª rotundā probat inter figªs planas figª circularem eē omnium 1ªm idqз 2bus arg. 1m est id qd ē simplex 1ūm ē composito, sed figª circularis ē omnium simplicissima qr solū constat unica linea (g etc. — Tex

Præterea etc.) 2um arg. qd pp̄fectius ē prius ē imperfecto sed figª circularis ē aliis pp̄fectior qr illis n̄ pot fieri additio (g etc. — Tex

Quoniam etc.) his statutis probat 4or arg. cœlū eē figªm rotundā 1m ē 1º pp̄fectissimo et 1º corpori debet 1ª et pp̄fectissima figª, sed 1m mobile et cœlū stelliferū ē corpus omniū 1ªm, et pp̄fectissimū (g etc. — Tex

Quod n. etc.) Ex his colliget Ar. orbes planetarū debere eē rotundos qr tangunt 1m mobile, et continent sub illo omni ex pte continens autē et contentu omni ex pte debent eē eiusdem figª. — Tex

Tex. Praeterea etc.) 2um arg. Si caelum esset alterius figurae a rotunda, triangulari scilicet, daretur locus vacuus, sed hoc est falsum, ergo etc. Prosequitur. Probat Philosophus anguli figurae triangularis supereminent lateribus et caetera magis sunt compressa, quare pervenient ad locum quem occupabant anguli, non poterunt illi adaequari, et ex consequenti non occupabunt locum angelorum, ergo dabitur vacuum, sed hoc dicere est absurdum, ergo etc.

Tex. Praeterea etc.) 3um arg. Motus caeli est omnium mensura minima brevis et aequalis, sed tali motui debetur figura prima et perfectissima, quae quidem est figura circularis, ergo etc. — Tex. atque etc.) 4um arg. Elementa constant figura rotunda, sed elementa debent esse figurae rotundae cum caelo, quare continens et contentum debent esse eiusdem figurae, ergo etc.

Tex. Atque etc.) In fine cap. demonstrat Philosophus aquam constare figura rotunda, quare in sequentibus demonstrabit de terra, prius tamen praetermittit hanc hypothesim: aqua sua natura movetur ad partes inferiores, et ergo iam arg. Ducantur duae lineae, quarum altera sit ab B, altera vero a C, centro terrae, sitque recta usque ad circumferentiam, et describatur alia linea per extremitates linearum rectarum, huiusmodi linea erit circularis, ergo et aqua quae movebitur per has lineas rectas erit circularis et rotunda.

Caput 5um cur caelum magis moveat ab una parte quam ab altera

Tex. Quoniam etc.) quaerit Philosophus hoc cap. cur motus caeli perfectissimi, immo vel potius mobilis, magis ab ortu ad occasum fiat quam ab occasu ad ortum, cum hi motus contrarii non sint, ut dictum fuit primo de caelo cap. 4o, asseritque in principio cap. difficile esse huiusmodi rei causam, neque affirmari posse hoc fieri casu et fortuna, quare imperfectius est caelum, non est casus et fortuna; et siquis inquit Philosophus huius rei causam redderet illi gratias ingentes ageremus tanquam primo inventori.

Tex. Sunt autem etc.) prosequitur Philosophus et reddit probabilem causam huius rei, quae talis est: natura semper efficit quod nobilius et praestantius est, sed primum mobile moveri ab ortu ad occasum est praestantius quam moveri ab occasu ad ortum, ergo etc. Assumptum probatur: ortus designat partem dextram, occasus partem sinistram, sed dextra nobilior est sinistra, sicut pars anterior nobilior est parte posteriori et pars superior parte inferiori, ergo etc. Est tamen observandum huiusmodi problema esse ex illorum numero quae explicari non possunt nisi nota stultitiae et audaciae.

Caput 6um motum caeli esse aequabilem

Probat hoc cap. Philosophus 4or rationibus motum caeli esse aequabilem, prius tamen antequam huiusmodi rationes proponant, est observandum motum caeli aequabilem esse nil aliud esse quam semper servare eandem rationem et proportionem, ita ut modo non sit velocior

et m° tardior sed semper equalis — Tex. De eius etc.) Primo ratio si motus cæli n. esset æqualis aliqn. intenderet et haberet vigorem, et aliqn. remitteretur gr. motus inferiores natur. ideo sunt inæquales qr. in medio et fine sunt remissi in prio n. intensi motus v. proiectorum in medio et fine sunt remissi in prio n. intensi, et huit vigorem, sed motus cæli neque hit prium neque med. n. qr. e. sp. se- tuus et æternus ergo etc.

Præterea etc.) 2a si motus cæli eet inæqualis l, inæqualitas proveniret ex p. moventis, vel p. mobilis, sed neutro m° ergo etc. Assump. prob. in primis n. ex p. mobilis nam cælum expers e. oium mutaois, deinde neque ex p. moventis qr. an. agens sit incorporeum .s. intellig. multo magis erit expers mutationis quam cælum ergo etc. — Tex.

Et n. etc.) 3a ratio si motus cæli esset inæqualis l, esset roe partium stellarum l, roe totius cæli, sed neutro m° ergo etc. Assump. prob. In primis n. roe stellarum et partium cæli qr. stellæ, et p.s cæli semper servant eandem distantiam, et roem, neque roe totius cæli nam eidem in aiubus e. debilitas et remissio motus qr. alia constant elem.tis contrariis quæ cum ibi detinent contra natam, et unumqdque appetat suum locum natlem vicissim sibi et agunt et patiunt unde alterum vincit alterum vincitur et ita vices debiles reddunt, et ex conseq. motus fit remissus et debilis, sed cælum e. corpus simplex, et n. constat ex 4or elementis ergo eius motus n. pot remitti, et ex conseq. erit æqualis — Tex.

Præterea etc.) 4a ratio si motus cæli eet inæqualis fieret uno ex 3bus modis .i. qr. hic motus temp.e infinito remitteret et temp.e infinito intenderet .i. l, qr. semper remittetur et semper intenderet sed neutro m° ergo etc. — Assump. probat ptes sigillatim, et in primis prob. dup. arg.to n. posse fieri i° m°: 1m est remissio et debilitas quædam contra natam prmaliam, sed qd e. contra natam n. pot temp.e infinito durare ergo etc. — Tex.

Nec fieri etc.) Intensio quæ fit sm. natam diutius durat quam remissio cum fiat contra natam ergo remissio n. pot fieri p temp.e infinito, alitr n. iam intensio quæ fit sm. natam diutius n. durare — Tex.

Nec n. etc.) ostendit iam dup. arg.to neque id fieri posse 2° modo Primum e. si motus cæli semper remitteret et intenderet eet incertus nam nunquam perveniret ad terminum sed quies et circulatio cæli finita e. et terminata, nam revertitur ad idem punctum ergo motus cæli n. semper intendit et remittit — Tex.

Præterea etc.) 2um Unusquisque motus postulat sibi certum tempus l, ita minimum ut n. posset fieri minimum l, ita maximum quo maius n. posset ea. ut n. posset fieri maiori sed si motus cæli semper intenderet et remitteret fieret minori temp.e ergo etc. — Tex.

Restat etc.) Iam probat neque 3° m° id fieri posse dup. de causa 1a qr. e. fictitium et roi minime consonum; et nullam hit causam, et e. præterea roem 2a e. qr. opposita iuxta seposita magis elucescunt unde cum intensio et remissio motus sint contrariæ si intensio et remissio convenirent motui cæli vicissim hæc inæqualitas magis nobis appareret quam n. experimur ergo motus cæli n. erit inæqualis sed uniformis —

Observationes in caput superius

In ea quae dicta sunt e 1um arg. Ubi motus p. mobilis velocior e motu planetarum, et motus unius planetae velocior e motu alterius planetae ergo motus coeli n. e aequalis —

Rx neg. conseq. nam Ar. tm loquit de uno et eodem motu qui sibi comparatus n. pot ee modo velox et mo tardus, sed motus unius coeli comparatus alteri pot ee velocior et tardior —

2um arg. Ar. in 1a roe sibi repugnat ergo etc., ans prob. Ar. asserit motu contra natam in prio ee intensu in medio vo et fine ee remissu et deinde in eadem roe asserit motu proiectionis in prio et in fine ee remissu in medio vo intensu, sed motus proiectionis e contra natam ergo sibi repugnat etc. —

Rx neg. conseq.am nam motus contra natam qui violentus dr e dup. alter qui dr atractionis alter vo expulsionis motus atractionis in prio e intensus in medio et fine remissus, quia bis vis deficit, et languescunt vires, motus vo expulsionis qualis e proiectorum in prio et fine est remissus in medio vo e intensus qr durat virtus impressa in suo vigore, et aer impellens e maior —

3um arg. Ar. 1o de coelo et alys locis docet in circulo ee prium mediu et fine, sed hoc cap. docet motu coeli carere huiusm. ergo etc. —

Rx neg. conseq.am qr n. Ar. docet motu coeli n. hre prium medium neque finem intelligendu e prium mediu et finem in motu coeli n. ee distantiam, nam unu et idem e prium medium et finis diversa roe —

4um arg. Ar. 1a roe et varys in locis asserit motu coeli ee infinitu effectum in ulta vo roe asserit omne motu debere ee finitu et lenitatu ergo etc. —

Rx neg. conseq.am qr qn asserit motu coeli ee infinitu et aeternu loquit de aeternitate durationis, in ulta vo roe cu ait omne motu ee finitu loquit de roe magnitudinis qr ois motus finitus p. magnitudinem finitam fit, l. roe velocitatis —

Caput 7um astrum et orbem cui e affixum ee eiusdem natura

Disputavit hactenus Ar. de corporibus coelestibus et orbibus nunc vero hac 2a pa libri suscipit dispm de astris et planetis hoc aute 7o cap. demonstrat astra ee eiusde nae cu orbibus coelestibus dup. argto —

Tex. Sequit et etc.) proponit suu institutu cu eiusdem explicatione —

Tex. Consentaneu etc.) 1um arg. Quae movent eodem motu sunt eiusdem natae nam motus pficitur a natae, sed astru et orbis movent eodem motu ergo etc. —

Tex. Ut n. etc.) Proponit 2um arg. desumptu ex sna veteru phoru Pythagorae et Platonis ut constat ex Calisto, asserunt astru ee igneu qr orbis e igneus et ob hanc causa astru et orbem ee eiusdem nae ergo multo magis debent ee eiusdem nae qr eodem motu movent

Calor etc.) Or Plato et alij asserebant corpora caelestia formaliter esse calida et ignita probat con. Ar. solum virtute esse calida qr Plato et alij asserebant esse calida astra qr sunt essplendida et efficiunt calorem in istis inferioribus multa corpora solida quae non sunt formaliter ignita eliciunt ignem in his inferioribus solum motu et confricatione ut constat de silice et alijs lapidibus sed corpora caelestia sunt solida ergo motu et confricatione possunt efficere et calorem et hinc docent modum quo orbes producunt calorem qr suprema aeris regio simul cum igne rapitur motu primi mobilis, et aer agitatus calescit, et aliquando incenditur quem calorem communicat his inferioribus, qr si sagitta plumbea ait Ar. si projicia(tur) per aerem vehementissimo motu ita calescit ut aliquando liquefiat qr multo magis corpora caelestia suo motu velocissimo possunt producere calorem in inferioribus

Unaqueque etc.) Quod si quis inquirat ait Ar. quare stellae non calefiant motu sicut caliginant haec inferiora. Respondetur Ar. qr stellae non sunt capaces caloris tum et qr agens non aget nisi in materiam dispositam et stellae non possunt disponi ad recipiendum calorem in fine cap. ait Ar. inter planetas solem magis calfacere, nam suo accessu causat calorem, ex his colligit Ar. astra et orbem esse eiusdem rationis, et corpora caelestia non esse formaliter calida hinc etiam manifeste patet deceptum fuisse Plutarcum 2° lib. de placitis phorum asserentem ex Ar. corpora caelestia formaliter esse ignita

Caput 8um astrum moveri ad motum superioris

Inquirit Ar. hoc cap. qua ratione moveantur astra an moveantur per se, l. ut pisces in mari an vero per accidens ad motum orbis ita ut illa sunt affixa quemadmodum nodi in tabula

Quoniam etc.) Respondetur difficultati docens astra moveri per accidens ad motum orbis cui affixa sunt, idque probat argumento ab divisione ita 4or modis possumus intelligere aliquod astrum seu planetam moveri, ita ut quiescentibus orbe et astro terra moveatur, 2° ita ut orbis et astrum simul moveantur per se. 3° ita ut quiescente orbe moveatur astrum, quemadmodum quiescente aere moventur aves ita 4° ita ut astrum moveatur per accidens ad motum orbis cui est affixum quemadmodum pisces moventur ad motum tohus sed 3es modi priores sunt impossibiles ergo astrum solum potest moveri ad motum orbis assumptio prob. sigillatim Imprimis 1us modus est impossibilis nam si caelum et astrum quiescerent, tolleret phaenomena cum apparentia, praeterea si stellae non orirent neque occiderent non esset dies neque nox hyems et aestas l. terra deberet moveri quod falsum esse demonstrabit quod autem sequatur non esse diem noctem hyemem aut aestatem prob. qr ista causantur ex motu caeli deinde 2us motibus fieri potest nam si caelum et astrum simul moverent sequeretur corpus minus aequali velocitate moveri cum corpore maiori quod si contradicit quae moventur eodem tempore et per eadem spatium aequi velocitate movent sed si caelum et astrum simul moveantur eodem tempore per idem spatium moverent, et caelum magis corpus est quam sit astrum ergo etc.
Deinde neque 3us modus est verus quod probat 3bus argumentis primum est qr si quiescente orbe moverent astra, l. hoc fieret in materia, l. acasu sed neutro modo ergo etc. assumpt.

Assumptus prob. quia si moverentur astra sequeretur quod astrum superius puta Saturnus collo-
caretur in orbe lunae, et luna in orbe Saturni astrum Saturni in orbe lunae ve-
locius moveretur quam luna in orbe Saturni cum sit corpus maius, sed hoc est fal-
sum corpus in orbe minori non potest velocius moveri quam illud quod est in orbe
maiori ergo etc. Deinde nec est casu quia in his quae fiunt ut plurimum aut sem-
per non fiunt casu.

2um arg. quia si quiescente orbe astrum moveretur quemadmodum cedit aer dum movetur aer
ita caelum divideretur et frangeretur, sed hoc est falsum ergo etc.

3um arg. si astra per se moverentur vel moverentur revolutione vel volutatione nam
hi motus sunt proprii corporibus rotundis, sed neutro modo moventur ergo etc.

Assumptus prob. In primis non motu revolutionis nam illa moventur revolutione
quae semper moventur et non mutant loca et semper ostendunt eandem faciem ut mola
pistrini quae numquam mutat locum et semper ostendit eandem faciem, sed astra mutant locum
alioquin tollerentur noctes et dies etc. ergo astra moventur revolutione deinde nec volu-
tatione nam quae moventur hoc modo non semper ostendunt eandem faciem, ut globus
aeneus, vel ligneus semper ostendunt eandem faciem ut patet de luna quae semper
ostendit eandem faciem in qua est macula ergo astra non moventur per se aliquo modo
Quod si quis inquirat causam cur luna habeat maculam in illa parte Respondetur quia in
illa parte est minus densa et ita radii solares facile illam penetrant, et hinc
est quod non reflectuntur, et ita illa pars non apparet lucida convenit etiam soli
non moveri volutatione. quia quamvis videatur tremere ille tremor non est a se
vel sed causatur propter distantiam inter solem et nostrum visum.

Tex. Et videtur etc.) proponit quandam obiectionem, et illam dissolvit. potest aliquis
dicere alios planetas puta Saturnum Iovem magis distare quam solem et tamen
non videntur tremere ergo maxima distantia non est causa tremoris.

Respondetur Philosophus solam distantiam non esse causam tremoris sed distantiam simul et splendo-
rem solis. Quod si quis quaerat quare sol maior appareat in ortu quam in
medio meridie Respondetur quia medium puta vapores e terra elevati per quos aspicimus
solem esse crassiorem in sole quam in meridie.

Tex. Praeterea etc. In fine capitis docet Philosophus astrum non posse moveri motu processivo
quia natura, ita si astra possent moveri hoc motu natura tribuisset instrumenta acco-
modata ad motum sed astra destituta sunt his instrumentis ergo etc.
Tum quia figura rotunda est inepta ad talem motum. Sed astra sunt figurae rotundae
ergo astra inepta sunt ad talem motum.

Caput 9um

Hoc caput tractat ab Philosophus propter Pythagoreos qui dicebant dum
moventur astra edere sonum probat autem Philosophus id fieri non posse quia moventur
per accidens et quae moventur per accidens non edunt sonum, sed

~~Hoc~~ ~~inf~~ et quo sunt maiora velociori motu moventur, et maiorem edunt sonum; sed astra sunt corpora solida maiora his inferioribus, et maiori motu agitantur ergo edunt sonum et quia musica et armonia nascitur ex velocitate et tarditate motus asserebant Pythagorici motum caeli esse musicam et armoniam —

Quoniam etc.) sed si quis obiiciant Pythagoreos asserunt hunc sonum non audiri Tex

Resp. hoc parum efficere quia propterea fiet eum omnino non audiri ab nobis non aliter atque fabri ferrarii assuefacti non audiunt neque discernunt ut percutiant sonum quem producunt —

Propositio etc. Haec tamen sententia falsa est ut Aristoteles non solum quia hic sonus non audiretur sed etiam quia dirumperet sua magnitudine maximas magnitudines et alta saxa, et montes, et caderent alia quia minores soni ni laedunt alia ut experientia patet ergo absurdum est asserere astra edere sonum dum moventur —

Illud etc.) 2° id refellit Aristoteles ita ad id ut aliqua corpora edant sonum debent per se moveri a proprio motu unde et cum navis movetur non producit sonum etc. debent dividere et frangere medium, et corpora caelestia moventur non frangunt medium ergo non sunt sonum — Tex

Caput . 10

Capitibus praecedentibus disputavit Aristoteles de natura planetarum et quomodo moveantur iam hoc capite tractat Aristoteles quo ordine moveantur, quae velocius quae vero tardius motu tamen capite advertit duplicem esse motum naturalem, alius est naturalis motus qui fit ab occasu ad ortum, alius vero motus est diurnus qui fit ab ortu ad occasum — 2° advertit has quaestiones ad astrologos pertinere et petendas esse ab astronomia —

Consentaneus etc.) Proponit ordinem planetarum velocitatis et tarditatis cum dicit esse sphaera siue primum mobile quod movetur ab ortu ad occasum ad raptum primi mobilis moventur planetae motu diurno, proprio vero motu ab occasu ad ortum ut planeta qui magis accedit ad primum mobile proprio motu et triginta annis percurrit suum spatium motu vero diurno 24 horis, planeta vero qui magis recedit a primo mobili breviori tempore percurrit suum spatium . 6 . spatium 27 dierum, et 8 horarum; ut alii dicunt spatio 28 . alii vero planetae iuxta ordinem quo distant a primo mobili magis aut minus retardantur et breviori tempore transeant proprium spatium motu naturali ut Iuppiter 12 annis Mars 2bus Mercurius Luna et Sol fere singulis annis; sed quo planetae sint collocati non proponit hoc capite illud tamen legitur lib. de mundo ad Alexandrum causa huius velocitatis et tarditatis motus planetarum ait Aristoteles est quia cum planetae accipiant motum primi mobilis quo viciniores sunt magis rapiuntur et retardantur a proprio motu qui vero remotiores sunt ~~mo~~ remissius rapiunt et retardant minus a motu caeli, et ita breviori tempore percurrunt suum spatium —

Cap. 11um astra esse rotunda

Si figura etc. Hoc primo capite supponit Aristoteles candem esse rationem omnium planetarum Tex

atq aliarum planetae unde si probaverim lunā ee rotundā certū est
etiā de aliis ... demonstrat duplici rōne lunam esse rotundam,
Prima ē luna tam in accessione quā in decessione apparet rotunda
in accessione sub circulo, in decessione sub semicirculo ergo etc —
2a rao Ecclipsis lunae ecclipsat sol sub circulū ergo luna ē rotunda eadem ē
sm rao omnium astrorum, et tn obser. lunā ee rotundā sm superficiem concavam,
et faciem quam nobis apparet n tn undique, unde fieri pot superficiem convexā
sit alterius figae —

Caput 12 in quo proponunt quaedā problemata

Tex (Cu ante etc) Proponit Ar. duas qs explicandas quarū cogno plurimū confert ad disputationem de astris ... tn has quaestiones ee astrologas et in hac disputationem necessesse ab astrologis, functus oratoris munere longa percurrit oroe ab Ar. nos tn quae ab Ar. proponunt in pauca redigemus —

Tex (Cum ergo etc) Proponit 1am q quo tali Cur 7 orbes planetarū ita se habeant ut quo minores sunt primo mobili pluribus motibus moveant quo vero magis recedunt pauciorbus motibus ut sol et luna qui magis recedunt paucioribus qr solū movent ab ortu ad occasū et ab occasu ad ortū, quinque vero planetae superioribus pluribus motibus movent, quā qem disputat Ar. qr multi crediderunt hos planetas superiores moveri et motu decessionis tarditatis et velocitatis, hac qo alia ē qr existimant Ar. cum Aegyptijs Platonicis et alijs asserentibus solem collocari in 2o loco mediate post lunam —

Tex (Hoc et etc) Proponit Ar. 2am q quare 1m mobile ē ornatū tot stellis, et orbes planetarū solū gaudent unica stella —

Tex (Sed n etc) Dissolvit Ar. 1am q Sed qr falsū ē asserere pluribus motibus moveri planetas superiores quā sole et lunā, qr nullus planeta movet alio motu quā ab ortu ad occasū quā et ab occasu ad ortū, et ea quae ab Ar. proponuntur ommittenda duximus —

Tex (Hoc n etc) 2a q assignat 3es causas probabiles quarū 1a ē qr 1m mobile ē caelorū omniū longe praestantissimū, 2a qr natura est aequa, et ita quod orbibus planetarū largita ē plures motus unicaque ē tn planeta 1o mobili tribuit unicū motū et plures stellas — 3a qr 1m mobile movet orbes inferiores, et ita n decuit orbes inferiores pluribus stellis constare —

CAPUT 13m in quo recensent varia phorum snia —

Superioribus cap. disputavit Ar. de motu figa et situ orbiū caelestiū tum et de astris nunc tam sequentibus capbus disserit de terra ut ē mediū et centrū mundi, circa qd voluit caelū de qua 3a inquirit, situm, motū et figam

In hoc 13° cap. varias aliorum sn̄ias proponit. Ult° u° cap. propria explicat

Restat etc.) Proponit institutum huius cap. et sequentis iam a nobis expli- Tex
catum — Tex. De situ etc.) Proponit 1am sn̄iam quae est Pythagoreorum
asserentium ignem esse in medio mundi, et circa ignem moveri terram circulariter quod
aliquod astrum quo motu terra facit dies et noctes, Quod autem ignis sit in medio
mundi confirmat 2bus arg. — Tex

Si n. etc.) 1um est praestantissimo corpori praestantissimus debet locus, sed ignis est
corpus nobilissimum, et in medio mundi est locus nobilissimus ergo etc — Tex

Quod praeterea etc.) 2um est praecipua pars universi custodiri debet, sed medium mun-
di est praecipua pars universi et locus nobilissimus, et ignis est corpus aptum ad cus-
todiendum huiusmodi loca ergo etc — Tex

~~Itemque~~ Quasi etc.) Dissolvit haec duo argta proposita quadam divisione medium ait
esse duplex aliud magnitudinis aliud vero rei sive virtutis, ut in homine, medium
magnitudinis est circa umbilicum et medium rei sive virtutis est cor, nam cor
est principium vitae sanguinis et motus, quod medium nobilius est medio magnitu-
dinis, unde ait Ar. terram esse medium magnitudinis supremam vero sphaeram esse
medium virtutis, quae est veluti forma, et terra veluti materia, et ita debet
illi medium nobilius quod est absurdum — Tex

Itemque etc.) Proponit 2am sn̄iam asserentium terram moveri circa medium mundi, et esse
multiplicem terram, hanc s. quam habitamus, et aliam quam antipodae incolunt
quae vocatur Antipoda, huic contraria, et ita ecclypses lunae plures essent
quam ecclypses solis quia lunae plura sit corpora quibus posset impediri eius lu-
men, quam sol, quod si illis obiciatur inde sequi nos non videre dimedium mundi —
Resp. parum referre quia nos non sumus in medio universitatis — Tex

Sunt quibus etc.) Proponit Ar. sn̄iam Platonis in Timaeo asserentis terram mo-
veri circa medium mundi in orbem et circulariter, et in medio mundi volvi
esse citam, quam sn̄iam multi existimant imponi ab Ar. Platoni, quia asserunt
Platonem existimasse perpetuo terram quiescere — Tex

Alii et etc.) Proponit quorundam sn̄iam de figa terrae ~~quam sn̄iam~~ asserentium
terram habere figam planam quod 2bus argtis confirmat 1um est sol quando movetur ab
ortu ad ortu ad occasum non dividit a terra per lineam circularem sed per rectam
ergo terra constat figa plana —

2um arg. figa plana est magis apta ut terra quiescat ergo terra constat figa plana
ad 1um arg. resp. Ar. solem posse dividi a terra per lineam circularem tanquam
per rectam quamvis sit id non appareat propter distantiam; ad 2um resp. terram
non quiescere suapte natura propter figam — Tex

Multi n. etc.) Permultae sunt sn̄iae ait Ar. de motu, figa, et situ terrae
magis tn̄ ait Ar. reprehendendae sunt qui veram sn̄iam protulerunt, et ineptas
causas reddiderunt quam illi qui falsam sn̄iam protulerunt inter quos est Xenophon
qui affirmavit terram quiescere in medio, et habere per se profunditates in infinitum —

quã snã recenter impugnat ab Empedocle his carminibus

Summo sunt immensa soli, imma et latior æther
Ut stultis celebrauerunt sermonibus olim
Omnia virorum spes quibus e incognita mundi

Proponit aliã snam asserentẽ terrã quiescere qr supnatat aquã quã snam quæ impugnat Ar. 3bus arg. 1m e. Si terrã supernatat cũ sit grauior aqua dubitaremus a quo sustineat. 2m Quod aer e leuior aqua sic aqua e leuior terra ergo sicut aer e superior aqua aqua e superior terra ergo etc. 3m arg. Si eadem e rão partis et totius si pars terræ infundat in aquã statim demerget ergo statim demerget et tota terra.

Tex. Anaximenes etc.) Anaxagoras Anaximines et Democritus putarunt terrã ee planã, et habere maximã magnitudinẽ contineregs sub se aerem qui constipatus latitudine terræ compressus n pot egredi sursũ et ita terrã sustinet, quã snam refellit Ar. 2bus arg. 1m est Terra imo e rotunda quã plana tum et terra imo dr quiescere p magnitudinẽ quã p figam planam sed terra constans figa rotunda pot habere maximã magnitudinẽ ergo etc. 2m arg. Si terra sustineret ab aere uiolenter sustineret, sed eius partiũ e ppetuus ergo daret ppetuũ uiolentum, sed hoc dicere e absurdũ ergo etc.

Tex. Alij etc.) Proponit 4tam snam quæ e Empedoclis dicentis terrã quiescere in medio mundi qr mediũ eius motus prohibet amotu cæli, propter velocitatem et tarditatem, has oes snas refellit Ar. hoc argto Si aqua tolleretur aut aer aut conuersio cæli quæ efficiunt ne terra moueat tum temporis terra moueret qr nec sustineret aqua aere aut conuersione cæli n. n. e maior rão ob quã in hanc pem quã in aliã moueat.

Tex. Præterea etc.) Refutat Ar. snam Empedoclis 4or rõibus 1o e olim qn elementa erant dissipata propter discordiã nondũ erat conuersio cæli ex snã Empedoclis ergo conuersio cæli n e causa quietis terræ. 2a est grauia et pes terræ naliter mouent deorsum, sed unumqdqz naliter quiescit in loco ad quẽ naliter mouet ergo terra n acausa externa sed sua nã in medio mundi quiescit; 3a rão Ignis naliter mouet sursũ et ibi naliter quiescit ergo terra in medio mundi naliter quiescit qr e contrariũ igni. 4a rão grauia et leuia n dependent amotu cæli ex snã Empedoclis qr antequã cælũ conuerteret iam erant elementa ex snã ipsius ergo terra n sit aconuersione cæli ut sit in medio mundi.

Tex. Sunt etc.) Ulta snã e Anaximandri asserentis terrã quiescere in medio mundi propter quandã similitudinẽ et æqualitatem quã ex æquo distat ab omni loco quã reprehendit Ar. 4or rõibus 1a e... Si propter hanc æqualitatẽ terra quiesceret in medio mundi pari rõe si ignis in medio mundi constitueret sublato

omni in spatio medio quiesceret quia habet eandem aequalitatem. Sed hoc experientiae repugnat ergo etc.
2a ratio partes terrae naturaliter moventur deorsum et naturaliter quiescunt in medio mundi ergo et tota terra. 3a ratio quia non est maior ratio propter quam ignis quiescat in loco superiori, et terra non quiescat in medio mundi.
4a ratio elementa naturaliter moventur ad suum locum et in eisdem naturaliter quiescunt quia idem est principium motus et quietis ergo ipsa terra naturaliter quiescit in medio mundi, et non propter aliquod principium extrinsecum.

Caput ultimum. In quo proponit Aristoteles propriam sententiam

Postquam Aristoteles superiori capite proposuit sententias veterum philosophorum et eas refutavit hoc ultimo capite proponit suam sententiam, et in prima parte capitis ostendit terram collocatam esse in medio mundi, et illic naturaliter quiescere.
Nos etc.) Proponit suum institutum rem a nobis explicandam. Tex
Quod fieri etc.) antequam probet terram collocatam esse in medio mundi praefatur hanc hypothesim, si terra moveretur circa medium mundi aut extra medium circulariter, huiusmodi motus circularis conveniret terrae, quia terra ut constat ex illius partibus naturaliter movetur deorsum motu recto, et uni corpori simplici solum convenit unus motus naturalis; hac statuta hypothesi probat Aristoteles 5 argumentis terram quiescere in medio mundi.
Unum autem etc.) Proponit 1um argumentum. Si terra moveretur circulariter in medio circa medium aut extra medium hic motus esset violentus ut constat ex hypothesi. Sed terra simul cum mundo est ab aeterno ergo etc. Tex
Praeterea etc.) 2um argumentum. Si terra moveretur in orbem ad minus moveretur duobus motibus circularibus scilicet ab ortu ad occasum, et ab occasu ad ortum quia omnia quae moventur circulariter moventur hoc duplici motu praeter primum mobile ut constat de planetis, sed hoc de planetis fieri non potest quia stellae fixae respectu terrae aliquando progrederentur aliquando vero regrederentur, et ita et eadem ratione non semper orirentur et occiderent et non semper eadem a nobis viderentur quae omnia experientiae repugnant ergo etc. Tex
Praeterea etc.) 3o probat idem est motus partis et totius, sed partes terrae non moventur in orbem imo motu recto ergo etc. Tex
Nam unde etc.) Cum medium mundi aut Aristoteles et centrum terrae sint unum et idem quaeritur aliquis an gravia moveantur ad medium mundi an imo ut est medium terrae. Tex
Respondet Aristoteles ad medium per se moveri ut est medium mundi per accidens vero ut est medium terrae quod accidit quia medium cum centrum terrae non tollitur sicut ignis in extremum movetur ut est extremum ignis sed extremum elementalis sphaerae. Tex
Fieri autem etc. Probat gravia moveri ad centrum mundi hac ratione gravia moventur per lineas aequo distantes sed per lineas rectas quae in terra aliquando maxime

quo in prio aliqn maxime distant. sed hae lineae quae magis protrahunt ad centrum magis propinquae sunt et in centro quiescunt et uniunt gravia movent ad centrum mundi ut si duo corpora moveant a 2a aeris regione in prio motus maxime distant quo vero magis accedunt ad centrum propinquiores sunt →

Tex Postremum etc.) Ex his infert phs terram quiescere debere in medio mundi; deinde proponit 4um arg. tum si aliquod corpus grave aut leve aut aliqua pars terrae proijciatur sursum absoluta vi proijcientis inde non reuerteretur deorsum per idem perpendiculum sed si terra moveretur non redderet ad eundem locum ergo etc. →

Tex Hoc etc.) Reddit causam ob quam terra in medio mundi quiescat quam docet esse formam non autem aliquod extrinsecum quia quod a prospera ferro sic ut moveat a medio mundi ita ab eadem sic ut in eodem quiescat motus enim et quietis idem est princ.

Tex Haec etc.) Docet 5um argumentum petitum ex astrologia si terra moveretur in orbem sequitur tollerentur multae observationes astrologorum quia ex eo quod terra quiescat certis temporibus observant ecclypses lunae et phenomena et alia ergo etc. →

Tex Eadem etc.) Iam in parte 2a capitis probat phs 5 rationibus terram esse rotundam 1a est quia sua natura elementa erant confusa quorum deinde ex aequo partes terrae fluxissent ad medium mundi, sed hoc non potest esse nisi terra sit rotunda ergo etc. prob. quia si ex aequo puncto fiat additio undique fit ex eo corpus rotundum ergo etc. → 2a ratio gravia movent versus terram ad pares angulos lineis rectis sed id fieri non posset nisi terra sit rotunda ergo etc. → 3a ratio luna ecclypsatur quia se ingerit in umbram terrae, sed luna ecclypsatur per circulum ergo etc. → 4a ratio progredientibus nobis a meridie versus septentrionem quaedam stellae tollunt quaedam vero deprimuntur, sed hoc non fieret nisi terra esset rotunda ergo etc. → 5a ratio Geometrae ex proprio munere incumbit metiri magnitudinem terrae per circulum colligunt terram esse 40 milia stadiorum ergo terra est rotunda ergo. Haec fuse multi negant magnitudinem esse 40 milia stadia → tum ultimo in phs. Haec erat communis opinio de magnitudine terrae, neque obstat dari montes et valles ad id ut terra

A sit rotunda quia montes respectu terrae sunt veluti puncti et parum pro nihilo reputantur → Ex his apte constat terram collocatam esse in medio mundi ibique naturaliter quiescere, et esse affectam figura rotunda →

Quaestio Prima Utrum sex differentiae positionis sint in caelo

Haec quaestio explicanda erat in 2o cap. huius libri ubi phs de his differentijs disserit quia tamen illo in loco praetermissa fuit inde ea nunc agitabimus → sit ergo 1a conclusio In caelo reperiri ex natura rei has sex differentias positionis pro cuius expl. est obser. has differentias positionis non solum reperiri in rebus vere animatis sed et inanimatis → 2o est obser. diversa ratione huiusmodi differentias reperiri in rebus animatis et alijs rebus inanimatis quae animata dicuntur non vere et

proprie; sed

Sed extrinsece s. a forma assistente, quia in rebus non animatis, ut in alibus pars superior, et inferior sumuntur ex motu accessionis, dextra et sinistra ex motu ad locum anterior et posterior ex motu [illegible] at vero in rebus animatis ab extrinseco sicuti in caelo solum referuntur suivis in dictae ratione influentiam, quia illa pars dicitur superior in qua magis viget virtus influentis et illius contraria dicitur inferior, deinde illa alia pars in qua est maior virtus quam in aliis dicitur dextra, et sic de aliis; 3° est obser. res animatas per animam inhaerentem sive has dictas propter varios motus ut constat ex 2a obser. quia propter accessionem dicitur in illis referri per superiorem et inferiorem etc. res vero animatas per animam assistentem sive has dictas respectu unius motus tantum. — 4a est obser. in alibus has dictas referri formaliter quia illa pars quae dextra dicitur semper et congruenter [illegible] est dextra, in caelo vero aliter res se habet nam pars quae modo est dextra deinde potest esse sinistra et econtra, cuius ratio est quia pars quae modo est in ortu ubi est maior virtus influendi [illegible] deinde potest esse in occasu.

Quibus obser. propositio concl. prob. his rationibus 1a est quod est animatum et habet primum motus constat has differentiis positionis, sed caelum est animatum et habet primum motum ergo etc. — 2a ratio, si daretur aliquid ut rotundum adhuc in ipso reperirent has dictas positionis ut constat ex [illegible] sed caelum est rotundum et animatum ergo etc. 3a ratio in alibus illa pars dicitur dextra in qua viget maior virtus et sic de aliis; sed in una parte caeli magis viget virtus caeli quam in alia ergo etc.

Est tamen 2a sententia aliorum existimantium in caelo non esse has dictas positionis ex natura rei, sed tantum respectu nostri ita ut illa pars quae correspondet nostro capiti sit pars superior, et sic de aliis quam sententiam his rationibus prob.

Primum arg. per explicationem nostram propositio esset recta sequeretur rotam quae movetur [illegible] habere has dictas positionis sed hoc est absurdum ergo etc.

Respondetur neg. sequellam prop. tum 1° quia rota potest moveri ab agente inanimato caelum vero nequaquam, tum 2° quia movens rotam non influit varias virtutes in distinctas partes rotae sicuti intelligentia influit varias virtutes in distinctas partes caeli, ut polis virtutem ad quiescendum primum arietis virtutem ad [illegible]

2um arg. dextrum est a quo res incipit moveri sed si caelum inciperet moveri non esset maior ratio ob quam modo [illegible] parte quam ab alia inciperet quia caelum est continuum et omnes eius partes sunt eiusdem rationis ergo etc.

Respondetur si caelum sumatur per se et simpliciter circumscripta intelligentia continuum est et habet partes eiusdem rationis quo modo accepta non est maior ratio cur modo incipiat moveri ab una parte quam ab alia, si vero accipiatur ut habet intelligentiam sibi annexam modo inciperet moveri ab una parte quam ab alia quia ab illa

parte

parte cui maiorem vim movendi applicaret intelligentia

3^m arg. Dextrum et sinistrum in celo, sunt partes fixae et mobiles, partes celi, sed n° sunt similia nam indivisibilia n° possunt esse partes celi et dextrum et sinistrum sunt partes celi; praeterea neque sunt aliae partes nam pars quae n° est in oriente deinde est in occasu

4^m arg. ortus et interitus n° sunt idem apud nos nam quod est ortus quibusdam aliis est interitus seu occasus ergo in orbibus caelestibus n° datur certus ortus neque certus occasus et per consequens neque dextrum et sinistrum

5^m arg. ortus et interitus n° sunt aliquid rei in celo sed tantum in comparatione ad nam terra quae rotunda est n° potest simul illustrari a sole unde illa pars terrae quae in nostro orizonte in quo desinit terra illustrari dicitur esse interitus ergo aliquid rei n° datur ortus et interitus

Ad his 3^bus argumentis verum est in celo quod dari istum certum ortum neque certum interitum datur tamen aliqua pars certa quae dicitur dextra, et alia certa quae dicitur sinistra, illa certa dextra a qua incipit moveri, cum intelligentia maiorem vim movendi applicaret quae nam non sit ista non est ita nota in particulari, in communi tamen cognoscit illi n° communicaret intelligentia maiorem vim in quo magis disposita est ad recipiendam maiorem vim pars vero sinistra certa est illa pars quae huic opposita est quia celum n° movetur ab occasu ad ortum neque a polo in polum sed ab ortu ad occasum, bene est quod pars dextra dicatur dextra, et pars sinistra occasus, et ubicumque fuerit illa pars erit ortus, et ubi pars sinistra erit occasus partes ergo celi bene servant ordinem et Pythagoreis dicatur pars inferior antarcticus vero superior quia intelligentia tribuit illi immobilitatem et illis quiescentibus celum movetur in gyrum, ortus dextra occasus sinistra et ante sit versus ortum posterior vero versus occasum in quem fertur, aliter et alii applicant partem dextram et anteriorem celi dicunt n° partem dextram collocandam esse in aequinoctiali, et in principio arietis quia opinandum est intelligentiam moventem celum potissimum residere in una parte cui tribuit vim ut celum moveatur et hanc est principium arietis anteriorem partem constituunt in tropico capricorni, seu initio capricorni communiter quia inde solent dies crescere

6^m arg. partes possessionis differunt situ et specie sed partes celi n° differunt specie quia sunt uniformes ergo etc.

Ad partes possessionis n° debere differre figura sed virtute, et ita in celo dantur partes distinctae virtute, nam poli habent vim quiescendi principium vero arietis movendi

7^m arg. Poli n° possunt esse partes superiores ergo etc. ans probatur imo pars in qua residet intelligentia est omnium prima sed sol potissimum residet in oriente ergo aries erit pars superior

Ad pars in qua residet potissimum intelligentia dicitur prior dignitate et superior nobilitate

et hoc solum concludit arg[umentum]. ad p^m arg. huiusmodi positiones sunt potentiales, sed potentie distinguuntur per motus, et actiones ex 2° de anima cap. 2°
et in celo stellato vero unus tantum est motus ergo una erit potentia et non multiplex
R[espondeo] potentias distingui per diversos motus aut per eundem diversa ratione consideratum
et hoc 2° modo distinguuntur positiones in celo
9^m arg. sursum est principium accretionis, dextrum principium sensationis sed celum non
assimilatur neque ab angelis ergo etc. R[espondeo] ille dicte positionis posite sunt
in rebus animatis anima informante que habent varios motus non autem in rebus
animatis anima assistente quale est celum in quo positiones non distinguuntur
per varios motus, sed per variam virtutem quam habent ad hunc motum, et varia offi-
cia unius motus
10^m arg. Ar. asserit polos esse secundum superiorem et inferiorem quia ab his sumitur lon-
gitudo celi, sed a quibuscumque circulis quos imaginamur in celo potest
duci equalis magnitudo atque duci a polis cum celum sit corpus rotundum
ergo poli non sunt per se superiores et inferiores
R[espondeo] non solum polum antarticum esse secundum superiorem quia ab eo ducatur longitudo sed quia in ipso
est maior virtus influens
11^m arg. Ar. 2° meteororum cap. 3° docet longitudinem non sumi ab ortu ad occasum sed a parte
superiori et inferiori duci longitudinem ergo ortus et occasus sunt pars superior et inferior
ergo quod asserit Ar. polum arcticum et antarcticum esse secundum superiorem et inferiorem falsum est
R[espondeo] duas esse longitudines aliam mundi, et hec sumitur a parte inferiori et superiori aliam
habitationis aliam scilicet que habitabilis est Ar. superiori cap. huius libri proponit
longitudinem mundi 2° vero meteor. longitudinem habitationis
sed quia hec sunt probabiles rationes in principio propositas ad suam Ar. confir. dissolvemus
ad 1^m non quodcumque animatum habere has differentias, sed solum animatum anima intrinseca et informanti
ad 2^m resp. si daretur tale at rotundum in illo reperiri has differentias quia esset vere et proprie
animatum, ad 3^m resp. has differentias non sumi a maiori aut minori virtute sed a triplici motu
accretione s[cilicet]. sensatione, et motu ad locum, et ita in plantis quia non est sensatio neque
motus ad locum non reperiri dextrum et sinistrum et secundum anteriorem et posteriorem

Q^o 10^a Utrum celum constet fig^a rotunda

In hac q^e est 1^a opinio quorundam asserentium celum esse fig^e rotunde columne quam falsam esse
sic ostendit, si celum esset ad modum columne omnes circuli celestes essent equales, sed
hoc experientia repugnat quia qui sunt iuxta polos sunt minores, et qui sunt remo-
tiores sunt maiores ergo etc. 2^a opinio est aliorum existimantium celum esse fig^e
cucurbite quia est ad modum et similitudinem cucurbite, quam primum asserunt qui
existimant celum secundum aliquas partes dilatari et secundum alias comprimi, et partes inqui-
unt que sunt reciprociores polis nimia frigiditate ibi residente aut propter

absentia Solis aut propter alias stellas frigidas quae ibi reperiuntur sunt compressae
et condensatae, aliae vero partes quibus Sol est propinquus dilatantur et rarae fiunt calore
Solis, et ita caelum est ad modum cucurbitae —
3a opinio est multorum astrologorum Eudoxi, Calippi, et Ptolomei in 1o lib. almagesti
cap. 3o Platonis in Tymeo Aristotelis in cap. 4o huius lib. et aliorum existimantium
caelum figurae esse rotundae, quam probant 4or argumentis Aristoteles Astrologi vero his 3bus
confirmant 1um est quia planetae movent in orbem et in gyrum, sed huic motui debetur
figura rotunda ergo etc. 2um est ex maiori et minori distantia planetarum etc.
quia quae magis recedunt sub minori circulo videntur qui vero magis accedunt sub maiori
ergo in caelo est figura rotunda et circularis — 3um est quia circuli qui fiunt iuxta
polos sunt minores, qui vero remotius maiores ergo caelum constat figura rotunda —
His argumentis respondetur frivola esse et nihil concludere quia solum probant dari circulum in
caelo et aliquem motum, atque non necessario non tamen concludunt caelum secundum superficiem con-
cavam et superiorem esse rotundum, quia hoc non possumus demonstrare unde licet
admittamus caelum secundum superficiem concavam esse rotundum non tamen colligitur secundum se totum esse
rotundum. Argumenta vero Aristotelis solum sunt probabilia et nihil concludunt necessario quare ad 1um
Dicitur ut corpori 1o et perfectissimo 1o et perfectissima tribuitur figura quia homo est perfectior
caelo et tamen non est figurae rotundae propterea hoc argumentum supponit esse orbes caelestes quibus
affixi sunt planetae, quod nullo efficaci argumento aliquid ab alio comprobatum —
Ad 2um respondetur multa supponere falsum quia supponit locum esse intervallum aut si dicat
esse per superficiem Aristotelis sibi repugnat, 1um quia supra 1um mobile non dat superficies
corporis continentis sive locus, et ex consequenti non dat inane, deinde supponit esse
A. motum in orbem quod multi negant, et firmo argumento non potest demonstrari dari motum
circularem — Ad 3um argumentum etiam supponere dari motum in orbem deinde quia quamvis
fateamur planetas moveri in orbem inde non sequitur dari orbes caelestes rotundos
quibus affixi sunt planetae. Ad 4um respondetur non esse certum elementa esse rotunda quia quamvis
mathematici immaginentur terram esse veluti punctum respectu caeli, at re vera non ita se
habet quia divisibilis est terra et partes habet refractas et reales, et alias eminen-
tiores ut montes; sed dicat aliquis si caelum non est figurae rotundae qualis ergo figurae
est praeditum. Respondetur si loquamur cum Aristotele et Peripateticis qui asserunt esse orbes
caelestes quibus affixae sunt stellae nos non negare simpliciter caelum esse figurae
rotundae sed solum affirmamus hoc esse probabile et nullo argumento efficaci affir-
mari possit, et nemini certum esse neque viribus nostris posse constare, quanam figura
sit caelum praeditum quia hoc solum per revelationem alicuius potest addisci
Si nomine caeli intelligamus corpus aereum quod supra aerem nullum aliud cor-
pus admittunt, per quod moveantur stellae sicut veluti pisces per aquam —
Dicitur caelum esse figurae cucurbitae quia partes aeris quae sunt iuxta polos quia
nimia frigiditate sunt compressae aliae vero calore Solis sunt dilatatae, ex his
solum colligimus non posse nos scire qua figura caelum sit praeditum quia caelum
longe abest a nostro sensu, verum probabilius videtur asserere caelum constare
figura rotunda

Q.o 3.a Utrum astrum et orbis cui est affixum distinguantur specie, l. sint eiusdem naturae

Conclusio sit affirmativa astrum et orbem cui est affixum esse eiusdem naturae immo
idem non distinguuntur tantum differentia accidentaria quia astrum est pars densior orbis vero rarior
haec conclusio est Alb. et prob. ex eodem Alb. hoc lib. cap. 2° Quae moventur
eodem motu sunt eiusdem naturae et speciei, sed astrum et orbis sunt eiusdem naturae ergo etc —
2um arg. astrum et orbis solum distinguuntur quia astrum est magis densum orbis vero rarior
sed quae solum distinguuntur secundum magis et minus sunt eiusdem speciei ergo etc —
Sed adversus hanc sententiam est 1um arg. Dentur duo densa quae distinguuntur specie et
duo planetae, sed rarum et densum magis distinguuntur quam duo densa ergo rarum
et densum distinguuntur specie, sed orbis est rarus astrum vero densum ergo etc —
Resp. neg. assumpt. quia etsi conveniant in densitate differentia accidentaria possunt
tamen distingui essentia non aliter atque corpus ~~corpus~~ Aethiopis, et corpus album distin-
guuntur colore et conveniunt essentia, pari et ratione sicut duo planetae ~~duo~~ conve-
niunt essentia distinguuntur vero densitate, orbis vero et astrum conveniunt essentia et
distinguuntur densitate —
3um arg. si astra et orbis essent eiusdem naturae omnes stellae caeli stelliferi et essent eiusdem
naturae, sed hoc dicere est absurdum quia habent diversos effectus et proprietates ergo etc —
Resp. omnes stellas caeli stelliferi esse eiusdemque naturae et solum efficere diversos effectus, quia
aliae aliis densiores, et lucidiores sunt, et ita non habent causas diversas et diversas pro-
prietates fluentes ab essentia, sed solum a maiori l. minori densitate —

Q.o 4.a Utrum orbes caelestes specie distinguantur

In hac quaestione sit 1a conclusio omnia corpora caelestia inter se comparata specie distinguuntur
Prob. sub eadem specie sunt multa individua quia individua sunt caduca, et ita
ne species deficiant est requirunt multa individua ut horum successione species
conservent, sed unumquodque corpus caeleste diversam habeat rationem influendi in
haec inferiora quibus adiungitur quia [illegible] cap. de specie asserunt speciem materialiter
sumptam id est ~~materialiter~~ pro ratione posse conservari in unico individuo quia ratio
speciei solum unico individuo conservat ergo corpora caelestia inter se comparata specie
distinguuntur — 2a sententia est aliorum asserentium orbes caelestes esse eiusdem speciei et solo ratione
distingui: haec sententia prob. his arg. 1um est hoc lib. cap. 7° et comprobat Alb. astrum et
orbem esse eiusdem speciei, quia moventur in orbem, sed omnes orbes moventur in orbem ergo etc —
Resp. Alb. probasse astrum et orbem esse eiusdem speciei quia moventur in orbem eodem motu
specie et naturali, quia hoc et illius orbis eodem motu naturali agitant at vero orbes cae-
lestes non moventur eodem motu naturali, sed unusquisque habet suum proprium

motū natūl ut constat, et hac formā ob quā orbes cælestes distinguant

2um arg. Ex eo qd p[rimum] mobile ē rotundū colligit phi. orbes inferiores eē rotundos sed si oia corpora cælestia n essent eiusdem speciei rão colligendi phi. esset diversa ergo etc. Rx 1m mobile eē rotundū qr movet in orbē et si ita ē subtiliter colligit phi. oēs alios orbes eē rotundos qr movent in orbem, cuic motui accommodata ē sphæra rotunda —

3m arg. Ex phi. 1o de cælo cap. 2o motus simplex debet corpori simplici, sed motus in orbem simplex ē ergo eodem loco debetur uni corpori simplici ergo oēs orbes cælestes sunt unius corpus speciei —

Rx motū simplicē uni corpori convenire, ita ut si sit quicq conveniat uni corpori quico multiplici in spē qr multiplex ē motus in orbem natus nam motus alius ē natus solis alius ū lunæ —

Qo 5a qua rōe ~~...~~ calefaciat cælum hæc inferiora

Huic q respondeo per has conclusiones 1a ē motus cæli ē causa caloris in his inferioribus prob. ita in unoquoque gñe 1m ē causa cæterorū, sed motus cæli ē 1us omnium et calefactio horum inferiorū ē motus ergo motus cæli calfacit hæc inferiora, insuper sunt modū cælū velocissimo motu rapit ignem et supremā aeris per quorū corporum confricatione producit calor in igne, et aeri qui corporibus inferioribus coicat. et hæc ē rão ob quā mundus iste inferior debeat eē contiguus in superiori — Qd si dicas si aer sm supremā aeris regionē rapiat motu cæli quare et n rapit sm mediā regionē aut alias ptes. Rx. 1o qr forsan n ulterius se extendit sm hunc effectū —

Rx. 2o qr proinde ita constitutū est a natura ut possint concrescere nubes generari pluviæ, grando, nix et alia —

2a concl. licet motus cæli sit mediū et dispensator virtutis cæli et causa sine qua n ageret cælū et concitator velut quod gladius sit vim scindendi n tn scindit quin moveat præcipua tn causa qua cælū calfacit hæc inferiora ē lumen qd expresse patet qr præsente sole inferiora calefiunt absente vero frigescunt, et si nubes operiant soli n calfacit et tn cælū semper movet æqualiter et ita expresse constat cælum potissimū calefacere per lumen, cælū igr est calefaciens motus causa sine qua n, lumen vero rão potissima unde qr oia astra sunt lumen impartitū et coicatū a sole, s. sol dr calfacere hæc inferiora qr magis calfacit per se et ipse sit lumen —

Sed adversus hanc sniam sunt multa arg. 1m ta ē motus cæli n ē causa caloris ergo etc. ãus prob. si cælū suo motu calfaceret hæc inferiora semper ex æquo calfaceret, et æquabiliter oia, sed hoc repugnat experientiæ ergo etc — prob. prob. causa natus æquabiliter disposita producit effectū æqualē nisi aliquid impediat ex parte passi, sed motus cæli per se ipso ē æqualis ergo etc —

Rx caelum non solum calfacere per motum sed praecipue per lumen quod non est aequale omni ex parte et radij solis in una parte reflectuntur per angulum rectum in alia per accutum aliqui impediuntur nubibus et alijs quominus ex aequo omnia calefiat

2um arg. Ignis est summe calidus ergo non potest calefieri a caelo, et idem est iudicio de aere

Rx in igne posse considerari duplicem calorem externum .s. et internum quem caelum producit non aliter atque in gravibus et levibus sunt graviora et leviora, et alia extrema quae acquirunt per motum

3um arg. Si lumine et motu calefaceret sol pari ratione calefacerent alij planetae quia per lucidi sunt et moventur, sed hoc est falsum quia luna humectat saturnus refrigerat et sic de alijs ergo etc. Rx alios planetas calefacere ratione motus, et luminis influentijs

4um arg. aer non est corpus percavatum neque rubosum, sed maxime fugatum ergo non rapitur motu caeli

Rx verum esse ans. conseqm. tamen falsa quia omne continens si velocissime moveatur secum ducit contentum ex virtutem quandam occultam

5um arg. Si caelum calefaceret per lumen et solem calidior esset 2a aeris regio quam infima sed hoc est falsum ergo etc. Rx caelum calfacere haec inferiora per radios reflexos qui non perveniunt usque ad 2am aeris regionem sed in 1a finiuntur et ideo magis viget calor in vallibus quam in summitatibus montium et 2a aeris regio est frigida ratione vaporum qui ex his inferioribus sunt delati

6um arg. In plenio luna ubi omnino magis ~~lux~~ lumen humida accrescunt ergo lumen non caloris sed frigiditatis est causa. Rx ex hoc argto inmo colligi lumen esse causam caloris quia partes rei humidae quae frigiditate erant compressae et condensatae calore luminis dilatantur, et rarefiunt, et ita videntur accrescere proprium non est caloris dilatari ut constat de cera existente in sole quae calore solis liquefit

7um arg. tempore Josue sol cessavit a motu non solum sol sed et tota moles caelestis sed tamen temporis rerum calefaciebat ergo etc. Rx non esse necesse cessasse a motu totam molem caelestem sed solem. Rx 2o illud factum esse divina providentia in hac autem quaestione tamen loquimur secundum potentiam Dei ordinariam

8um arg. Si sol calefaceret per lumen et motum calefaceret et corpora caelestia media inter solem et haec inferiora sed haec sunt libera ab omni alteratione ergo etc. Rx neg. prop. non enim est necesse ut quidquid agit in extremo agat in medio nisi medium sit capax unde cum corpora caelestia non sunt capacia caloris non calefiunt

Ultim. arg. lumen est causa caloris sed orbes quiescentes ex hijs infundunt lumen ergo

Rx lumen aptum esse calfacere, sed sine motu non calefacit non aliter atque ~~dam~~ gladius virtutem habet scindendi sine motu

Qo 6a. A quo planetae suum lumen accipiant

In hac quaestione tamen est prima sententia 1a est quorundam asserentium omnes planetas habere

lumen a primo mobili quam sententiam falsam esse probo. ita luna semper respicit primum mobile et quo distat ab eo a tempore luna modo maius, et modo minus habet lumen ergo etc. 2a opinio est aliorum asserentium unumquemque planetam ex sua natura gaudere lumine. 3a denique opinio est aliorum asserentium planetas habere lumen participatum, et communicatum a sole. Sed duae sententiae falsae sunt et consistant si dicamus quemque planetam lucidum esse et aliquid habere lumen ex quo tamen maximum non habere a sole et hanc opinionem veritati esse consonam confirmat ita. Quod cum patet. dilectum sumus illam planetam quae observatum non omnino deperdit lumen, sed tunc non illuminatur a sole quia terra est interposita ergo deinde sublata eclipsi lunae, luna plus maius habet lumen ut constat experientia ergo signum est lunam illuminari a sole quo quidem lumine luna non frueretur terra interposita, et lunam habere maximum lumen a caelo ait Philo. lib. de proprietatibus elementorum si iste liber extat, et 4o de generatione animalium cap. ultimo et 4o parte partibus animalium cap. 5o ubi asserit noctes in plenilunio esse tepidiores quia luna habet maius lumen communicatum a sole. Ex his conectitur ratio Philo. hoc lib. probat omnes planetas esse rotundos quia luna est rotunda et moveri a propriis orbibus quia luna ita movetur, sed ex his orbibus constat lunam habere lumen a sole ergo et omnes planetae ab eodem debent habere lumen, de hac re legite Caelium Rodiginum primo lib. antiquitatum cap. 11, Macrobium 2o lib. rerum naturalium et Ptolomeum lib. 1o de magna compositione sphaerae. Sed adversus hanc partem sit primum arg. si omnes planetae acciperent lumen a sole essent eiusdem coloris sed hoc experientia repugnat ergo etc.

Respondeo falsum esse consequens quia quod recipit non recipit per modum agentis, sed per modum recipientis, et ita cum ex stellis alia maius alia minus accipiat lumen fit ut diversorum colorum appareat quia aliae sunt rariores, et aliae densiores, et ita videntur magis aut minus lucidae, et ex consequenti varie collocatae. 2m arg. stellae aliunde habent lumen, ergo illud debent habere a corpore quod sit causa aliorum, sed tale corpus est primum mobile ergo non a sole sed a primo mobili accipiunt lumen.

Respondeo ratione motus hoc primum mobile esse omnium causam ratione tamen luminis solem quia proinde collocatus est in medio omnium et hoc argumentum solum concludit primum mobile solum concurrere ad illuminationem planetarum, elargitor tamen luminis sol concedendus est; Sed diceret aliquis an planetae superiores et stellae eclipsentur. Respondeo nonnulli aliquando eclipsare, alii tamen respondent non eclipsare quia inter solem et planetas superiores nullum interponitur corpus quod impediat quominus planetae superiores non accipiant lumen a sole, si tamen aliquando interponat aliquod corpus quod impediret lumen et eclipsarent.

Quaestio 7a Utrum corpora caelestia sint causa et frigiditatis et humiditatis.

Conclusio sit affirmativa. s. corpora caelestia frigefacere et humectare haec inferiora, unde astrologi dicunt lunam humectare, Saturnum refrigerare

Mercurium u° m° calefacere et m° refrigerare, alios u° planetas calfacere hanc s[ententi]am docuit Ar. 4° de gen[eratio]ne a[nima]lium cap. 2. et ult°. et alijs in locis ubi docet decrescente luna haec inferiora frigescere; haec s[ententi]a probari potest hac ra[tio]ne. Quaecunque sunt in his inferioribus pendent a corporibus caelestibus quae sunt causae synonymae et universales, sed in his inferioribus multa sunt frigida et humida ergo etc.

Sed in hanc s[ententi]am e[st] 1m arg. Aliquod mare magnum q[uo]d Oceanum d[icitu]r accrescente luna accrescit per magnum spatium, decrescente u° decrescit ut constat in Hispali, sed illa accrescio solum fit q[uia] calore producto lumine eius mare illud dilatat et rarefit ergo luna n[on] e[st] causa huius frigiditatis.

R[espondeo] lunam accrescentem e[sse] causam caloris et illud mare ita dilatatur et rarefit accrescente luna decrescente u° e[st] causa frigiditatis, q[uia] aquae illius maris condensant et ita minus occupant spatium.

2m arg. Caelum agit in haec inferiora lumine et motu, sed haec producunt calorem ergo caelum n[on] e[st] causa frigiditatis et humiditatis.

R[espondeo] et agere medijs alijs virtutibus nobis occultis quibus possit refrigerare et humectare.

Q[uaesti]o 8a an o[mn]es stellae concurrant simul ad o[mn]es effectus nat[ura]les

Pro cuius expl[icatione] e[st] obser[vandum] 3a in stellis reperiri lumen [et] 4or p[rim]as qualitates quae in caelo solum eminenter reperiuntur et virtutes quasdam occultas.

Quo observato sit 1a conclus[io]. Si spectemus ad effectus luminis 'in' sol conspirat ad huiusmodi effectus haec conclusio prob[atur] ita. Dies artificialis solum fit praesentia solis supra orizontem n[on] u° eiusdem absentia ergo etc.

2a conclus[io] si respiciamus effectus primarum qualitatum n[on] o[mn]es stellae concurrunt q[uia] luna humectat Saturnus refrigerat, Sol u° calfacit.

3a conclusio si loquamur de aliqua gen[eratio]ne et productione o[mn]es simul concurrunt prob[atur] 2abus ra[tio]nibus. Prima est stellae influunt in haec inferiora per radios sed radij stellarum sunt per misti ergo etc. 2a ra[tio] quia in mixtione o[mn]ia elementa concurrunt ita et ad quancunque productionem concurrunt o[mn]es stellae ita ut in unaquaque praedominetur alter ex planetis unde alij dicuntur Saturnini alij Jovinales, alij Martiales ergo etc.

Q[uaesti]o 9a Quaenam ex stellis sit robustior et efficacior ad agendum

Duo in hac q[uaestio]ne dubitari possunt 1m e[st] an a[liquo] m[odo] explicemus quaenam stella sit efficacior, alterum e[st] quaenam sit methodus per quam cognoscere possimus quaenam stella comparata cum alijs sit robustior et efficacior ad agendum: 1ae dubitationi resp[ondeo] soli Deo vel saltem angelis cognitum e[sse] hanc stellam e[sse] efficaciorem q[uia] purus homo id n[on] potest

cognoscere unde licet astrologi indicent hunc planetam esse robustiorem non tamen recte possunt diffinire ita hunc planetam efficacem esse ut sit omnibus robustior quia si intelligant esse robustiorem hoc vel illo planeta, non tamen esse potentiorem omnibus aliis

2ª dubitationi. Proposita hac distinctione causae et circumstantiae quae reddunt et efficiunt unam causam efficientem robustiorem alia, sed haec sunt tres internae 3es vero externae: causae internae sunt maior vis natius, modus subae et magnitudo agentis, propter maiorem vim experimur ignem magis calfacere quam aerem quia sit plus caloris quam aer propter modum subae experimur ferrum candens magis calfacere quam paleam quia ferrum densiorem habet materiam quam palea, propter magnitudinem agentis experimur plus calfacere magnam flammam quam minimam, causae vero externae sunt 3es s. vicinitas mora et motus, nam ob vicinitatem seu propinquitatem plus et magis calfacit ignis positus iuxta magnum quam procul, et flamma in hoc habitaculo quam Romae altera etsi illa Romae maxima sit, Deinde mora seu duratio causa est cur illa magis agat et ita non vero eiusdem vis diutius detenta plus agit, sed et maior vis diutius detenta fieri potest ut magis agat, motus et seu quies causa est et efficit ut eadem causa plus agant l, minus, et ita ignis quiescens sub ligno plus calfacit lignum quam idem ignis motus et agitatus, hiis addet 4am causam quae est maior directio ex his poterit facile unusquisque deprehendere quis nam ex planetis et stellis sit potentior ad agendum opere et auxilio astronomiae, nam ille planeta seu stella in qua plures ex his causis reperiunt robustiorem et efficaciorem habet vim ad agendum, unde sol potentiorem habet vim ad agendum quam caeteri planetae tum quia maiorem habet vim agendi et maiorem magnitudinem est enim maior tota terra sexaginta novem vicibus, tum etiam quia vicinior est nobis et habet substantiam densam unde dicitur ab astrologis Rex stellarum, et luna propter summam vicinitatem ab illis dicitur alter sol et unica stellarum, et hinc fit ut facilius experiamur mutationes solis et lunae, astrologi vehementiam alicuius planetae tamen considerant et iudicant ex duratione illius effectus, ut enim experimur effectus planetarum superiorum plus temporis durare Proinde asserunt planetas et stellas quo superiores sunt esse vehementiores et ita Saturnum vehementiorem esse Jove Jovem Marte Martem Sole Solem Venere Venus Venere Mercurio etc.

Methodus tamen superius proposita praestantior est quia cuius beneficio cognoscimus magnitudines planetarum distantiam moram et durationem et alia quae in corporibus caelestibus reperiunt—

Quaestio 7ª Utrum stellae moveantur duplici motu

Duplex fuit de hac re opinio 1ª fuit illorum Platonicorum Pythagoreorum et aliorum qui credunt dari orbes asserentium dari duplicem motum in planetis

i^m quod rapiunt a i^o mobili ab ortu ad occasum. 2^m quo naliter movet ab occasu
ad ortum, quod hac similitudine indicant: accipiamus rotam quae moveat et in
ipsa sex(?) et decem alia musca(?) vel formicas, quaelibet enim alia toladem mo-
vent circulationibus atque rota qui moventur ad motum rotae, et deinde proprio
motu contrario rotae et movent, quomodo fieri potest ut rota moveat a B in C
et formica a C in B. pari et ratione asserunt planetas moveri ab ortu ad occasum
rapta p^i mobilis, possunt tamen motu naturali ab occasu ad ortum moveri, unde cum luna
conficit unam circulationem p^m mobile conficit 28 quia i^m mobile fit singulis diebus
percurrit spacium lunae n° 28. Sane et secundum communem sensum huius vitae attalis
ipsi et mathematici, tamen differunt ab illis et veteribus qui illi existimavit stellas
quas fixas vocamus nullo modo moveri ab occasu ad ortum at vero mathematici obser- (+ uno gradu)
vant moveri ab occasu ad ortum 100 quoque anno. Deinde in planetis asserunt
dari alios motus latitudinis et aiunt aliquando esse planetas directos aliquando retrogra-
dos, aliquando stacionarios, planetam directum vocant qui movet ab occasu ad ortum
retrogradum vero qui movet cum retragredet versus occasum; qui vero neque movet ver-
sus occasum neque versus ortum vocant stacionarium, praeterea vocant planetam
velocem vel tardum vel mediocrem, mediocris dicitur qui tam est versus ortum quam
occasum, velox dicitur qui eius motus est maior mediocri motu; motus tardus qui eius
motus est minor motu mediocri —
Hanc opinionem probant his arg. i^m est experimur planetas singulis diebus percurrere suum
spacium et praeterea experimur scilicet cum sol occidit, lunam esse propinquam
soli alio die plus distare ab occasu solis, et magis accedere ad eius ortum
versus, alio et die esse propinquiorem ortui propter motum ab ortu ad occasum luna
movet ab occasu in ortum, et eadem est ratio aliorum planetarum (quod etc —
2^m arg. si omnes stellae moverent ab ortu ad occasum sequeretur quod in caelo nullus esset
motus regularis et uniformis et ita non daretur tempus, sed hoc est absurdum (quod etc —
3^m arg. si hoc esset verum fieret ut non darent planetae retrogradi et directi, unde
tolleretur tota astrologia iudiciaria sed hoc est absurdum (quod etc —
4^m arg. si haec opinio esset vera sequeret ut unusquisque planeta unoquoque die per-
curreret 12 caelestia signa, sed hoc est falsum (quod etc —
2^a opinio est aliorum asserentium qui tulerunt orbes affirmantium ridiculum esse et fic-
ticium planetas moveri ab occasu ad ortum putant enim solum moveri ab ortu
ad occasum, et ut dissolvant arg^ta p^e opinionis sane secundum eam explicant, pla-
netas movent ab ortu ad occasum, tamen propter quandam pigritiam et tarditatem
singulis diebus retardari a motu atque ita uno die magis accedunt ad ortum quam alio
non autem quod ab occasu ad ortum moveant huiusmodi autem tarditas observata fuit
ab astronomis et est varia in unoquoque planeta nam aliquando est maior aliquando
vero minor, et aliquando mediocris; In luna mediocris est decem et 3^es gradus
in Venere Mercurio et Sole 59 minutorum, In Iove quinque minutorum
in Saturno trium minutorum in stellis affixis in unoquoque anno 54 minutorum

S. 8º dictorum est in obser. hos planetas improprie dici retrogrados stationarios et directos proprie n° appellandos ee veloces tardos et mediocres dr̄ planeta mediocris qn̄ n° relinquit versus ortu⁻ ut si hodie ect Juppiter vinctus cu⁻ stella aliqua in puncto ca⁻ in media note q̄a meridiana —
Si nocte sequenti fuerit coniunctus et eet in meridiano dr̄ mediocris qr n° est relictus versus ortu⁻ n° debet dici stacionarius, qd si seq. die eadem media nocte fuerit stella in meridie, et Juppiter n° eet relictus versus ortu⁻ fuerit tunc dr̄ tardus, qd si hec tarditas versus ortu⁻ fuerit quinque minutoru⁻ tunc dr̄ minor in tarditate qd si fuerit minor 5º minutis dr̄ Juppiter tardus in tarditate, qd si fuerit maior 5º minutis dr̄ velox in sua tarditate —
Hanc sn̄iam probant hoc arg^{to} aliis multibus pretermissis — Nullu⁻ corpus simul pot moveri motibus distinctis et contrariis, sed motus ab ortu ad occasu⁻ et ab occasu ad ortu⁻ sunt contrarii ergo planete simul n° movent ab occasu in ortum et econtra — Ex prop. ee u^{m} de motibus pse n° aute pot si aut alter sit p se alter p accidens sicut formica mobet ad motu⁻ rote et simul p se in die contrario
motum rote — Unde cu⁻ planete p accidens moveant ab ortu in occasu⁻ p se eodem tempe poterunt moveri ab occasu in ortu⁻ sed qr hec sn̄ia probabilis e arg^{ta} p oppositis dissolvenda erunt ad 1^{m} q dictis pat solutio ad 2^{m} resp. neg. absolu. n° asserere n° dari tempus ut constrict
Ad 3^{m} u° n° dari planetas directos neq retrogrados neq prorsus tollit astrologia iudiciaria qr n° solu⁻ distinguimus noie et ratio concessu ad sensum
ad 4^{m} neg. conseq^{a} qr licet verum sit planeta facere integrum p se unoquo
que die tamen unoquoque die n° dr̄ currere oa⁻ 12 signa qr p currere
unu⁻ signu⁻ e oriri cum aliqua constellatione quam vocamus signum —

Q.^{io} 11^{a} qualis sit subst. celi

In hac q^{e} noe celi intelligimus corpus ipsu⁻ qd nobis ceruleum apparet —
Prima opio in hac q^{e} e Platonis asserentis hoc corpus ee mixtum ex 4^{or} elementis precue dico atque solido, hanc in sua .i. lib. expugnaturus. 2^{a} opio e aliorum existimantium ti⁻ ee unicu⁻ celu⁻ fixu⁻ et immobile qd et affirmant ee rarum et tenue ita ut possent cedere stellis et planetis ut moveant qua opio et si n° imitat arg^{is} facile defendi pot qr asserit hoc corpus simplex ee et distinctu⁻ ab elementis — 3^{a} opio e phi asserentis hoc celu⁻ ee distinctu⁻ ab elem^{tis} simplicibus et in orbem moveri solidu⁻ ee ita ut minime cedat stellis sed ipsa illi ens arcont quod probant Aristotelici 2^{bus} arg. 1^{m} e qr cernimus quoda⁻ corpus ceruleu⁻ 2^{m} e qr movent in orbem qui motus n° pot convenire elementis ergo etc. Hac in sn̄ia nullis n° placet quare ad 1^{m} arg. resp. illud corpus ceruleu⁻ qd cernit n° ee distinctu⁻ ab aere

sicut videmus quando in prospectu regionis distantis eminentes apparent ut colles atque aqua maris si sit nobis propinqua crystallina videtur, deinde remotiores usque caeruleos, atque maxime distant obscura. Respondeo non solum ex sensu planetas moveri non [illegible] ante illud corpus caeruleum quare ex hoc argumento solum concludit [illegible] planetas non ante caelum distinctum ab aere. 4º ex sensu aliorum asserentium illud corpus esse quod movet planetas non esse distinctum ab aere [illegible] raritate, et plus de raritate quia quanto altior est tanto multo rarior [illegible] respirantes [illegible] et altioribus [illegible] et aliqui quae hic probant [illegible] argumentis infirmis. Primum in toto mundo non dantur [illegible] argumenta ex caelo sed ex [illegible] caelum ut probavimus [illegible] planetas moveri [illegible]

Respondeo neque esse argumentum quia nullum datur argumentum efficax quod probet [illegible] caeliste [illegible] argumenta [illegible] constare debet ut [illegible] planetis [illegible] sit medium influendi in haec inferiora, sed nullum corpus [illegible] ad hos effectus [illegible]

Respondeo hoc argumentum [illegible] principio falso quia planetae non moveantur [illegible] affixi sunt orbibus quare caelum non debet [illegible]

3º argumentum caelum calefit et refrigerat et aliquando inflammat [illegible] planeta seu cometa in ipso quia in quadam inflammatione sed solum [illegible] caelum [illegible] superi et inferiora et cometa [illegible] caelo ut constat ex superioribus [illegible]

Sed quia hanc sententiam quae asserit corpus [illegible] quod movent planetae esse aereum et ob hoc regionem usque ad caelum [illegible] maxime probabilem [illegible] argumenta quibus hoc sententia impugnatur [illegible] Genesis 1º cap. creavit Deus caelum et terram et [illegible] aquas [illegible] qui possunt in scriptura intelligi nomine [illegible] aer distinctus [illegible] a caelo.

Respondeo eo in loco nomine caeli intelligi caelum [illegible] aquis distinguit aerem non ante aerem [illegible] quod movent planetae quia [illegible]

2um argumentum sunt corpora digna [illegible] planetis, aer [illegible] rarus et tenuis [illegible] in aere aliquando caderent deorsum sed hoc experientia [illegible] repugnat [illegible]

Respondeo propositionem esse falsam quia oleum est crassius aqua et [illegible] nubes sunt crassiores aere et [illegible] de causa planetae sustinent in aere, 1º quia non sunt corpora gravia. 2º quia Deus [illegible] collocavit stellas in aere [illegible] cap. supra Genesis. Deus posuit lunam in firmamento in aere ut constat ex superioribus. 3um argumentum [illegible] legitur caelos esse solidos, sed aer est tenuis et [illegible] Respondeo caelum aliquando apud graecos et latinos significare corpus [illegible] dimensionis [illegible] caelos esse solidos [illegible] constare [illegible] dimensione quare aer solidus est, alii respondeo nomine caelorum intelligi planetas qui solidi sunt [illegible]

4um argumentum [illegible] appellat caelos crystallinos sed aer non est crystallinus [illegible] Respondeo [illegible] crystallinos [illegible] nomine caeli intelligunt planetas qui [illegible] sunt. 5um argumentum [illegible] tolleret elementum ignis sed hoc [illegible] repugnat [illegible] Respondeo non esse [illegible]

[illegible] ut demonstrabimus in libro de ortu et interitu ubi haec quae in hoc [illegible] tractabimus.

Qo 12a Utrum dentur orbes caelestes

Respondetur quod probabiliter [illegible] explicatur quod cum caelum maxime distet a nobis nil
certo de hac re constare potest. Primum notandum est varias esse caeli species pro
1o sumitur caelum pro caelo Empyreo in quo sunt animae beatorum. 2o sumitur
pro compagine et compositione omnium corporum similium sive pro toto mun-
do. 3o sumitur pro aere in quo sensu accipitur in sacra Scriptura cum dicit
volatilia caeli. 4o sumitur pro corpore simplici quod movetur in orbem distincto
ab elementis cui affixa sunt [illegible] in qua significatione quaerimus an dentur
multi caeli quibus affixa sunt astra an vero sit unum immobile et per quod planetae
moveantur veluti pisces per aquam. Quibus observatis sit 1a sententia Caldeorum,
Assyriorum, Aegyptiorum quam secutus fuit Pythagoras, Plato, Trismegys-
tus, Aristoteles 12 metaphysicae et lib. de mundo ad Alexandrum et multi et praes-
tantiores sicuti fuerunt asserentium constituendos esse multos orbes caelestes.
Haec sententia est probabilis [illegible] hic argumentis 1um est corpus naturale solum movetur uno
motu ad locum sed stellae sunt corpora naturalia ergo naturaliter movent uno motu
sed experimur unumquemque planetam ad minimum moveri 2bus motibus uno
ab ortu ad occasum ob quem sol dicitur oriri et interire et facere dies
et noctes, et alio ab occasu ad ortum ut apparet in motu lunae nam si
luna sit coniuncta cum sole in occasu die sequenti cum sol occidet ex-
perimur lunam esse versus ortum et unoquoque die id experimur magis s.
lunam accedere ad ortum recedendo a sole et apparet in orbibus planetis.
Respondent [illegible] [illegible] [illegible] quod stellae et planetae qui corpora simplicia
sunt [illegible] moventur circa centrum mundi quod est terra [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] disputat de rebus [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae sapientes fingunt
apparet in orbibus planetis si conferant cum aliqua stella [illegible] necess-
ario asserendum erit dari plures orbes unum qui movetur ab ortu ad occasum
alium vero qui movetur ab occasu ad ortum quibus affixi sunt planetae ita
ut orbis qui movetur ab ortu ad occasum veluti rapit et inferiores orbes et [illegible]
[illegible] secum ab ortu ad occasum. Quod si quis inquirat qua ratione caelum
trahat inferiores [illegible] [illegible] a Platonicis debet habere virtutem occultam
quam magnes attrahit ferrum, Peripatetici respondent id fieri superioris intelligentiae
virtute non quod illa cogat inferiores nam ibi nulla est violentia sed summo
consensu quia omnes inferiores intelligentiae planetarum [illegible] ita movere orbes
quia ita docet movere et genus in hoc mundo esse [illegible].
Respondent nonnulli aliquod corpus posse moveri pluribus motibus naturalibus et [illegible]
argentum vivum cum sit grave movetur deorsum naturaliter, et aliquando quoddam

motu

motu trepidationis, naturaliter n. nunquam quiescit sed huc et illuc movet et
semper sic tremet. haec tn solutio, n. videt satis accomodata quia
arg. loquitur de corpore simplici quale est argentum vivum quare resp. ambo
falsum ee lari motum ab occasu ad ortum tn n. vere dat unus motus s. ab
ortu ad occasum —
2um arg. oe corpus simplex qd circulariter movet regulariter moveatur ut
probant phi in superioribus sed stellae sunt corpora simplicia et
circulariter movent sed experimur planetas moveri irregulariter circa
centrum mundi id e aliquando velocius et aliquando tardius ut clare
apparet in Sole qui duas immedietates Zodiaci, quae inter se sunt aequales
inaequali temp.e percurrit nam medietatem ab oriente ad libram percurrit
166 diebus fere nempe ab 11o die Martij usque ad 14um diem Septem—
bris aliam vo medietatem a libra ad arietem velociter percurrit
nempe 174 diebus fere s. a 14 die Septembris usque ad 11um diem
Martij et in hoc conveniunt oes astronomi, (q praeter centrum mundi debet
concedi aliud centrum, circa qd moveat regulariter sol sed cuicunque
necesso correspondet suus orbis, (q cum sol habeat centrum distinctum a centro
mundi, id est a centro pi mobilis sive pi coeli habebit et orbem distinctum
vo orbe et cum id qd distinctum e pro Sole dicendum et sit caeteris
planetis relinquet constituendos ee plures orbes distinctos —
Rx neg. prop. repugnat n. experientiae qr stellae, et planetae qui sunt
corpora simplicia irregulariter movent circa centrum mundi id e terram
ridiculum n. e fingere alia centra qr ... disputat de rebus 2
natae factis n de fictitijs

Qd si aliquis peripateticus ab his inquirat quo mo fieri posset ut stellae et planetae cum sint
corpora simplicia aliquo movent tardius aliquo velocius aliquo magis distent a terra
aliquo minus cum velocitas l, tarditas motus pendeat, l, ex crassicie l, tenuitate
medij, l, rigore virtutis moventis sit robustior l, languidior, cum stellis regiones movendi
dilatat neque angelis neque ibi ullum dat medium crassius aut tenuius — Rx causa
finalem cur stellae citius aut tardius aliquo moveant e ut tem—
varia mo fierent, qr stellae rarefactae sunt in annos et temp.e ut habet genesis
1o cap. et ita in fine mundi cessabit motus stellarum qr n. amplius sunt futurae generationes
causa vo efficiente ee l, intelligentiam ipsam moventem stellam quae cum moveatur
pro roe sua cognitionis accelerat l, retardat motum suae stellae nulla facta alterae

ipsa

circumferentiae vel, dicere possumus Deum opt. Max. talem tribuisse uni-
cuique stellae, ut hoc tempore celeriter moveat, alio vero tempore tardius,
alio magis distet a terra alio minus, et hanc virtutem tribuisse finitam id est finito
tempore duraturam quia in fine mundi cessabit motus stellarum.
3um arg. Mathematici et astrologi vere disputant et sine errore de motu stellarum
et planetarum distantiis atque altitudine aspectu et ecclypsibus vel praeteritis
vel futuris supponendo tamen orbes, ergo plures orbes caelestes sunt statuendi
alioquin nutaret tota astronomia.
Rx mathematicum vere supputare, et calculare motus et distantias planetarum
ex illis hypothesibus statutis non quod credant dari orbes ut existimavit Aristoteles
Quibus affixa sint astra, sed per orbes intelligunt circulos quosdam qui conspiciunt
in caelo unde Ptolomeus saepe saepius vocat circulos qui aliter dicuntur orbes, nam
orbes et circulus idem valent, et ita omnia argumenta eorum qui conantur probare dari
orbes solum concludunt circulos statutos a mathematicis apte et utiliter statui
Ita ... concipimus fieri Zodiacum aequinoctialem et alia huiusmodi.
4um arg. Si non sunt orbes caelestes sed astra moverentur vel, uti pisces per aquam, caelum
scinderent quod hoc est absurdum quia caelum est incorruptibile ergo etc.
Rx caelum posse scindi et dividi quia statim continuatur non aliter atque aer et aqua
dum dividuntur quia haec divisio non ducit ad interitum.
Rx planetas moveri per aerem non autem per aliquod corpus distinctum ab eis motu et ita
hinc non sequitur esse corruptibile caelum.
5um arg. si non darentur orbes sequeretur ut stellae et planetae non haberent certum effectum
quia sunt in hoc vel illo loco caeli quod est falsum et contra astrologos, nam sol et
planetae alios effectus faciunt cum sunt in ariete, et alios cum sunt in tauro
ergo etc. Rx unumquemque planetam varios effectus facere existentem in variis locis caeli
non propter varias caeli partes nam caelum nullam habet vim agendi quia ab hinc 6000
millia annis nunquam observarunt aliquem effectum caeli, quare planetae faciunt varios
varios effectus quatenus sunt in variis caeli locis quia in illis sunt variae constellationes
et imaginationes caelestes et ita experimur solem non facere eosdem in capricor-
nio vel alio signo hac nostra aetate atque olim quia hae imaginationes caelestes
mutant longitudinem et stellae quae olim erant in principio capricornio hoc tempore
sunt fere in principio aquarii, et planeta tota caeli facies mutata est.
6um arg. omnes philosophi asserunt dari stellas fixas et planetas ergo dantur orbes quibus
affixae sunt stellae. Rx neg. consequentiam quia stellae dantur fixae non quod revera sint
fixae ut nodus in tabula moventur ut pisces per aquam dantur tamen fixae
quia illae 7 8 imaginationes caelestes inter se comparatae semper servant
eandem distantiam ac si essent fixae alicui corpori tamen et quia nostris oculis ita
apparent et propter dissimilitudinem planetarum qui vario modo distant inter se.
7um arg. si non essent orbes caelestes non esset primum mobile et sic consequenter neque primus motus
neque tempus, sed absurdum est asserere tempus ergo etc.
Rx non dari tempus eo modo quo ab Aristotele statuitur sed quadam alia ratione et tamen ...

S

et tn̄ ēē immaginariu qr̄ immaginant aliquē motū circularē cuius numerū tempus
appellant, et ita Ptolomeus asserat tempus nil aliud ēē quā motū quendā immagi —
nariū circuli aequinoxialis nocat .n. Ptolomeus pr̄ aequinoxiales tempora nam
mente concepit quendā circulū in cœlo ubi Sol facit dies aequales noctibus et hunc re —
gulariter moveri cuius motū nocant tempus, cum tn̄ hic circulus n̄ moveat
cum sit res mathematica, et res mathematica n̄ movet —
8um arg. Astrologi omnes asserunt orbē Solis ēē quindecim graduū lunae 12 Satur —
ni, Jovis et Martis .9. Veneris et Mercurij 7. graduū q̄ constituendi
sunt varij orbes coelestes —
Rx ab astronomis constitui orbē Solis 15 graduū ēē nōē tn̄ orbis intelligunt
circulū quē conficiunt n̄ autē orbem et corpus caeleste cui affigu[ntur] sit astru —
9um arg. astrologi ostendunt cometas fieri in cœlo ita ut aliqui fiant in 1o aliqui
in 2o et 3o q̄ etc —
Rx multos ēē astrologos statuisse et plures orbes coelestes, et ita argum n̄ repugnat
contra hos, qui n̄ tollunt orbes respondent cometas fieri in 1o aut 2o cœlo id ē
fieri in illo loco ubi perspecti hi immaginant ēē 1um orbem aut 2um —
Ar. argta quae in 8o cap. proposita sunt falsa sunt qr̄ Ar. in illo oī discursu
supponit dari orbes, qr̄ ab Eudoxo et Calippo id sumpserat, et forsan Ar.
eo in loco nunquā instituit probare dari orbes in cœlo qr̄ id tanquā hypothe —
sin sumit probatū ab Eudoxo et Calippo sed tn̄ voluisse ostendere conso —
nū ēē rōi si dant orbes solidi et stellae stellas moveri fixas orbibus —
Quod si quis existimet institutū Ar. fuisse velle probare dari orbes in cœlo
et existimet argta Ar. ēē firma eā tn̄ in hunc modū dissolvemus —
Ad 1um resp. ēē nullius momenti nam illa suppositio qua supponit ut Sa —
turnus descendat ad locū lunae et luna ascendat ad locū Saturni libera est
et phi debent loqui de rebus ut sunt et ut n̄ sunt stellae movent pro —
pria vi et natura n̄ casu nam si Saturnus ascenderet et luna descenderet
tunc Deus cuius imperio id fieret illis tribueret vim ad suos motus pro
ut postulat rao providentiae et hoc certissimū orbes apparet —
Ad 2um resp. apud imperitos astronomiae nullū sequi absurd. et sna Ar.
apud peritos tn̄ astronomos varia absurda sequunt quorum praecipua sunt
l. qr̄ rumperent orbes l. qr̄ darent corpora penetratio —
Ad 3um resp. diminutū ēē Ar.m qr̄ praetermisit 3um modū quo moveri possunt
stellae, nempe conversione sit autē conversio qn̄ corpus movet circa aliud
ostendendo semper eandē faciem, qd membrū divisionis praetermisit calide
Ar. qr̄ n̄ potuit illud resultare —
Rx ad 4um nullius ēē ponderis qr̄ ut corpus p se moveat n̄ eget instru —
mentis ut apparet in gravibus et levibus, in Mercurio v° seu argento vivo id
apparet qr̄ inquietū fere sunt motū et tn̄ n̄ sunt instrumta in alibus
similiter cor et arteriae movent toto vitae tempe varijs motibus et tn̄

sine ullis instrumentis

Praeterea prob. eadē sna testimonijs sacrae scripturae In primis in cantico
triū puerorū, habet et aquae quae sup celos sunt etc.
R. noie celi intelligi firmamentū aut aerem ita ut sit sensus aquae quae
sunt sup celos id ē quae in 2a aeris regione generant. Deinde psalmo
18 sic habet celi enarrant gloriam Dei, et In praefatione missae dr
celi celorūq3 virtutes
R. noē celi intelli sanctos et si naturaliter loquamur aerem aut planetas
Praeterea in symbolo apostolorū profitemur Deū creatorē eē celi et terrae
et genesios 1 cap. sic habet in principio creavit Deus celū et terrā
R. noē terrae intelligi elementalē regionem, noē uo celi aut celū empireum
aut planetas iam in actibus apost. habet D. Paulū raptū fuisse ad 3um celū
g dant multi celi
R. cū oibus fere theologis noē celi in scriptura saepe aer intelligit
ut constat ex observatione
Ultio prob. ex illo loco sacrae scripturae ubi dr stephanū vidisse celos apertos etc
R. noē celi intelligi contemplationē trinitatis, l. celū empireū qd stephanus
vidit apertum
Est iam 2a sna quae asserit stellas et planetas n moveri per se orbis sed vagari
per celū sicuti pisces per aquā propria vi et natura et a Deo data et concessa
et ita tenet n dari orbes celestes ab arist. concessos sed illos eē fictitios et
imaginarios in qua sna fuerunt permulti gravissimi viri tam philosophi quam
mathematici et theologi oēs n medici ut constat ex libris de flatibus
Hippocratis inscripto crediderunt astra moveri per aerem, et aetate Divi
Augustini oēs fere mathematici ut ait D. Aug. 2o super genesios ad li-
teram, et ex aetate Arist. qd ex eo constat qr sane opinionē acerbe refutat
quā et secuti sunt Alpetragius Averroes 12o metho et lib. de celo
quamvis deinde consenescens mutavit snam ut testat Sanellus 12o met. Jo-
annes Pontanus 3o lib. de rebus celestibus cap. 1o Trapezuntius 2o lib. insti-
tutionū mathe astronomicarū cap. de stellis erraticis Alexander aquili-
nus in lib. 1o de orbibus, Antonius missaltus in sua planetologia cap. 3o
et ex theologis Origenes lib. 5o adversus Celsum et lib. 1o Periarchon cap. 7
Marsilius et 2o snarū et Durandus eodem loco et D. Isidorus et Lactan-
tius firmianus 3o lib. divinarū institutionū cap. 24 Eusebius Emissenus
Episcopus, et Diodorus Tarsensis Eps praeceptor D. Chrysostomi in com-
mentarijs in genesim cap. 1o asserunt n. celū fixum et immobile manere et astra
eē sicuti motores qui per celū movent. D. et chrysos. homilia 6a et 13
in genesim exponens locum illū stellas posuit in firmamento scribit absit
ut cogitemus qd Deus celo astra infixerit g etc et homilia 12 ad
populū antiochenū asserit celū eē immobile, qd probat ex psalmo
130 qui statuit celū tanquā testudinē et extendit ipsū tabernaculum.

sententiam, quod idem refert Homilia 14a et 27 in Epist. Pauli ad Ebreos
et Procopius, Gazaeus sequens S. Chrysostomi 1o cap. et 3o geneseos,
explicans haec verba In principio creavit Deus caelum et terram quae assertio aut
est dicentium caelum esse figurae sphericae, et circulari motu moveri non concordat orto—
doxae veritati. Sed contradicit philosophis Perfectissimo D. Paulo et Chrysostomo
D. et Aug. loco citato sentit hanc sententiam esse probabilem et testatur certissimis
demonstrationibus fuisse ostensam a mathematicis suorum temporum, et tandem hac nostra
aetate Doctus vir Hieronymus Muñoz Valentinus variis in locis s. in
commentariis in Plinium lib. 2 geneseos lib. aristotelis aliquid agunt contra Pto—
lemaeum in commentariis in alcabicium, et prob. his arg. —
Primum arg. Si essent plura corpora caelestia ex eo esset quod dant plures motus circu—
culares, et uni corpori simplici unus tantum motus naturalis convenit. Sed haec ratio non sufficit, 17
quia partes aliis movent motibus aliis et particulares proprio motu et tamen partes aliis non
constituunt diversa alia ergo propter diversos motus non sunt constituendi multi
orbes caelestes. —
Respondeo diversam esse rationem quia partes aliis sunt integrantes et ita non possunt constituere
diversa alia, orbes vero non sunt partes integrantes caeli sed subiectivae, et proinde
non efficiunt ~~idem~~ unum corpus. —
2m arg. Si darent plura corpora caelestia cognoscerent a nobis per aliquem
sensum, sed his non cognoscimus nisi unum corpus caeruleum ergo non dantur plura etc.
Respondeo neg. prop. quia distantia inter caelum et sensus nostros non est proportionata
quod si esset debita distantia et sensus essent approximati caelo et revera approximati
videremus varios esse caelos. —
3um arg. non est concedendum aliquod corpus quod non percipit sensu per se aut per proprium
effectum aut aliqua alia ratione ut docet Ar. 3o Phy. ubi irridet illos qui conce—
debant infinitum quia nunquam aliquo sensu sunt deprehensum sed nos non possu—
mus deprehendere neque per se propter aliquem effectum corpora varia caelestia ergo etc.
Respondeo neg. assump. nam licet non deprehendamus per sensum aut cognitionem intuitivam de—
prehendimus tamen cognitione abstractiva, ex eo nempe quod probabiliter cognoscimus pla—
netas affixos esse orbibus et moveri variis motibus deprehendimus varia corpora
caelestia. —
4m arg. Si essent statuendi caeli cum sint corpora solida ederent sonum dum
moverentur cum sint contigua sed hoc est contra Ar. cap. 8. ergo etc. —
Respondeo causam ~~ut~~ cur corpora edunt sonum non esse quia sunt solida, sed quia mo—
vendo dividunt medium et ita navis in mari quando flante ventorum non edit
sonum ex eo est quia non scindit medium, quando vero movet contra cursum aquae
scindendo medium edit sonum et ita corpora caelestia cum dum moveantur non
scindant medium proinde non edunt sonum. —
5m arg. Si caeli et planetae essent corpora solida viderent a nobis antillare
quia aer mittit per medium solidum et lucidum sed hoc est ex prima infringunt ergo etc.

Resp.

R. stellas non scintillare quia cernuntur per medium solidum sed videntur ex eo nobis scintillare quia nostri sensus languidi sunt et imbecilles et propter maximam distantiam iudicant stellas scintillare.

6um arg. Luna v.g. aliquando magis distat a sole secundum latitudinem aliquando minus ergo movetur per se et non ratione orbis et ex consequenti non dantur orbes caelestes.

R. non inde sequi non esse orbes quia luna v.g. movetur ad motum primi orbis et deinde proprio motu unde cum singulis diebus ratione proprii motus retardet sic ut aliquando magis accedat ad solem aliquando vero minus idque ratione planetae non autem totius mobilis, quia hae motus caelestes semper ex aequo distant.

Ultim. arg. Mathematici demonstrant lunam v.g. aliquando propinquiorem esse terrae aliquando remotiorem, sed hoc non fieret nisi luna vagaretur aut per aerem aut per caelum ergo etc.

R. si luna v.g. moveretur volutatione quod non est dicendum aliquando secundum esse planetae magis accederet ad terram aliquando vero magis recederet non autem ratione totius mobilis sed planetae ut diximus aut alterius partis, si vero moveatur conversione qua movetur nolo prestiti negamus lunam aliquando magis accedere ad terram aliquando vero magis distare, sed videtur nobis aliquando magis accedere quia sit secundum planetam magis in nostro hemisphaerio et ita aliter nobis apparet quia vero magis recedit a nostro hemisph. ut videtur esse propinquior terrae re autem tamen distantissimum.

Ex his constat utramque sententiam probabilem esse et defendi posse. Sententia tamen Ar. amplectenda est quia ex proprio munere nobis incumbit illius sententiam defendere si ex illa nil sequatur contra fidem.

Est tamen quaedam dubitatio secundum Ar. cum constet dari plura corpora caelestia an huiusmodi corpora sint subtilia tenuia ad modum aeris ita ut facile cedant et scindantur an vero sint solida et densa sicuti vitrum aut crystallum.

Cui dubio resp. corpora caelestia esse solida et densa secundum mentem Ar. quod probatur ex eodem Ar. hoc in lib. ubi appellat astrum densiorem partem sui orbis ergo orbis erit solidus et densus.

2o prob. quia astrum ex eodem Ar. est affixum orbi sed absurdum est asserere corpus solidum quale est astrum posse affigi corpori tenui non n. est asserendum clavum posse affigi aquae vel aeri ergo caelestis orbis erit densus.

Ultimo prob. quia 2o cap. huius lib. asserit Ar. cum Pythagora corpora caelestia esse solida et confricatione producere calorem quia solida sunt et reprehendit Pythagoram qui propterea credebat edere sonum ergo etc.

Q. 10 in quo numero orbes caelestes contineantur

Docuimus superius dari orbes caelestes nunc explicandum est quo numero orbes caelestes contineantur. In primis Aristotelici et multi alii astronomi probant statuendo esse 7em orbes.

orbes planetarũ ita debent eẽ orbes cælestes q̃d experimur esse motus
planetarũ atq̃ hi sunt motus plenarij et planetæ mouentur ad
motũ eorum ergo 7em sunt orbes planetarum Deinde præter motũ
ab occasu in ortum quo mouentur planetæ experimur planetas moueri
ab ortu in occasũ, sed hic motus n̄ pot̃ conuenire planetis sm̃ natam q̃
uni corpori simplici solũ competit unus motus simplex ergo præter 7em orbes plane-
tarũ concedendũ ẽ 8um cælũ, et cui huic motus ab ortu ad occasũ naliter com-
petat, et hos celos tm̃ constituunt astronomi ita ut 8a sphera n̄ sit in loco qui n̄
circumscribit a corpore superiori et sit 1m mobile —
Posteriores u° phi et astronomi experti sunt in 8a sphera duos motũ ab occasu in ortũ et
& contra, quare asserunt constituendũ eẽ 9um celũ cui naliter conueniat motus ab ortu
in occasũ: alij autẽ affirmant præter hos motus se expertos fuisse motũ trepidationis
seu accessus et recessus in 8a sphera unde sentiunt 10 eẽ celos, ita ut 8o conueniat
motus trepidationis 9o motus ab occasu ad ortũ 10 u° motus ab ortu ad occasũ —
Sed q̃r dubium ẽ an det̃ motus trepidationis, et si det̃ an sit distinctus a proprio
motu aliorũ planetarũ asserit D. Tho. et alij probabilius eẽ asserere tm̃ eẽ 9.
orbes mobiles, alij dicunt si constituendi sunt orbes constituendos eẽ 19 q̃r totidẽ
motus experimur, sed hæc oĩa incertis et infirmis experientijs nituntur
quare asserendũ ẽ cũ D. Tho. 8. eẽ orbes cælestes mobiles 7. planetarum
et 8am sphæram ubi currit dubiũ, an præter hos celos sit constituendũ celũ
Empyreũ immobile —
Cui resp. oẽs phi theologi scolastici 2° d̃ snarum dist. 2a cũ Magistro Diui Ba-
silij, et alij q̃d in comentarijs sup genesim dandũ eẽ celũ Empyreũ q̃d ita
probant statuendũ sit aliq̃d celũ q̃d sit sedes animarũ beatorũ sed hoc n̄ pot̃
eẽ aliq̃d ex hijs quæ mouent q̃r aut daret corporũ penetratio aut corpora beatorũ
uoluntarint simul cũ celo q̃d ẽ falsũ —
Q̃d si dicas hoc eẽ falsũ q̃r post diem iudicij cessatura sunt omnia corpora
cælestia urgemus ulterius q̃r hoc pos̃ uidet affirmare n° n̄ eẽ in celo aliqua
corpora gloriosa q̃d ẽ impiũ q̃d corpus xp̃i Virginis Mariæ, et omnium qui
simul surrexerunt cũ xp̃o sunt in celo scilicet —
Q̃d si quæras an celũ Empyreum habeat lumen a sole an ex se — Rx
n̄ a sole sed a se iuxta illud Apocalips. 21 cap. ubi ita habet̃ de domicilio
Sanctorũ Ciuitas illa n̄ indiget sole neque luna, q̃r claritas Dei illã gla-
rificauit, et lucerna eius ẽ agnus, quare n̄ indiget alio astro ut sit lucida
Q̃d si quæras 2° an celũ influat in hæc inferiora D. Tho. quolibeto 6.
q̃e 11a et 1a p. q̃ 66. ar. 3° respondet celũ Empyreũ emittere aliquã
influentiã in hæc inferiora suarius in 2° snarũ dist. 12m oppositum docere
uidetur nonnulli tñ putant n̄ influere in hæc inferiora q̃r modus fiendi ẽ motus
et celũ empyreũ n̄ mouet utraq3 opinio probabilis ẽ q̃r fieri pot ut solis
~~[illegible]~~ influat lumine aut alia uirtute — Deinde ẽ dubium an

an detur cælum aqueum seu crystallinum multi putant 9am sphaeram seu cælum
Empyreum esse cælum aqueum seu crystallinum quod probant quia doctores saepe
mentionem faciunt crystallini ratio tamen in nullo quia 9a sphaera ob claritatem
et diaphanitatem dicitur crystallinum sed licet multi philosophi sentiunt inter 9am
sphaeram et cælum Empyreum dari quasdam aquas maxime tamen differunt in modo
constituendi illas quia nonnulli dicunt illas aquas ibi miraculose detineri, alii
asserunt Deum in prima rerum constitutione quia corpora disposuisse naturaliter et aquas
ibi esse naturaliter quod confirmant his rationibus. Prima, quemadmodum oleum supernatat naturaliter
potest descendere usque ad centrum terrae et naturaliter supernatat aquas quae impediunt
ne oleum moveatur ad centrum ita aqua descendere possunt deorsum nihilominus
naturaliter supereminet cælos —.

12 R. diversa esse similitudinem quia oleum supernatat aquas quia aquae sunt gra-
viores oleo et vero orbes inferiores non sunt graviores illis aquis et proinde
et proinde aquae illae naturaliter possunt non supereminere cælis —

2um arg. quo magis corpora naturalia accedunt ad suum locum maiorem habent affectum et
ita possunt recedere ut multi affectum habeant redeundi ad suum locum ergo cum aquae
maxime distant a terra non afficiuntur descendere deorsum sed naturaliter ibi quiescant

R. aliquod corpus quamvis maxime distet a proprio loco semper retinere affectum
naturalem redeundi ad illum atque ita si ibi essent aquae violenter detinerentur,

3um arg. si sit aqua in aliquo vase quod velocissime moveatur naturaliter aqua ibi
detineretur sic et aquae illae naturaliter in cælo detinerentur propter velocissimum
illum motum —

R. falsum esse aiens quia et si velocissime moveatur vas aqua ibi violenter detineretur
quia si vas perforaretur aqua descenderet per aliquam particulam, alii non cum
animadverterint aquas ibi non esse miraculose neque posse esse per naturam asse-
runt aquas ibi dictas esse metaphorice quia cælum illud constitutum est ad modum
aquae congelatae quod probant ita cæli debent correspondere his inferioribus
atque ita cælum Empyreum ob claritatem correspondet igni primum mobile seu 9a
sphaera aeri propter diaphanitatem, planetae terrae propter densitatem ergo
stellatum debet cælum aqueum quod correspondeat aquae —

R. falsum esse cælos correspondere his inferioribus quia satis est corpora cælestia vir-
tute et eminenter contineant haec inferiora; cui dubio R. hac con-
clusione praeter 9 orbes mobiles et cælum Empyreum non datur cælum aqueum
prob. 1º si essent aquae inter 9am sphaeram et cælum Empyreum vel essent mira-
culose, vel naturaliter vel metaphorice quia non datur medium sed neutrum horum modorum
fieri potest ergo etc. assumptum prob. in principio non 1º modo nam Deus in principio
mundi omnia collocavit in suis locis, neque 2º modo nam aqua est corpus grave
et descenderet deorsum neque 3º modo nam Deus in rerum productione omnia produxit
proprie ergo inter 9am sphaeram et cælum Empyreum non dantur aquae —
2a ratio cæli aquei nulla potest assignari actio neque aut finis ergo non datur
cælum aqueum, —— sed adversus hanc sententiam sunt varia loca sacrae

Sacra Scriptura quæ huic contrariare videntur 1us est genesis cap. 1o Dixit
Deus fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis et Deus
fecit firmamentum quod divisit aquas ab aquis nempe aquas quæ sunt sub firmamen
to, id est iuxta terram ab aquis quæ super firmamentum sunt, sed nomine firmamenti
intelligit Scriptura quia statim firmamentum vocat cælum et statim adiungit Deum fecisse
luminaria et stellas et collocasse illas in firmamento et supra cælum concedendum
esse sunt aquæ congelatæ quæ fiunt similitudinem crystalli et dat cælum aqueum
inter 8am sphæram et cælum Empyreum. Deinde ex Psalm. 148o et aquæ quæ
super cælos sunt, et 3o cap. Daniel. et aquæ quæ super cælos sunt benedicite dominum
His 2bus locis dico nomine cæli intelligi aerem qua ratione dicitur volucres cæli id est aeris
ita ut sit sensus aquæ quæ in 2a aeris regione generantur et nubibus condensatis
laudent et benedicant dominum
Primo testimonio dico nomine firmamenti intelligi cælum et nomen cæli significat totum
illud quod continet ab igne usque ad 8am sphæram alias ~~multas~~ sphæras et multa
alia ita pariter et firmamentum, ita gen. 1o cap. nomine firmamenti intelligit
aerem ita ut sit sensus fiat firmamentum et dividant aquæ hoc est fiat aer et sit
medium inter aquas quæ iuxta terram sunt et aquas quæ in 2a aeris regione gene
rantur deinde ubi dicitur, et fecit luminaria in firmamento et collocavit stellas intelli
git orbes cælestes quia non in eadem significatione Scriptura utitur nomine firmamenti, et iuxta
hanc Scripturam aliquis posset probare stellas esse in aere quia in 1o loco dicimus
nomine firmamenti intelligi aerem, et eodem textu continuato habet et collocavit
stellas in firmamento, hæc expositio est D. Tho. 1a p. q. 68. ar. 2o cui etiam favet
Basilius et multi doctores græci et vox Ebrea qua utitur firmamento quia Rachyo
deducta a verbo græco Gyra id est extendere et expandere significat extensionem
et expansionem quare recte aeri accommodantur quia extensus est et illud quod habet
genesis 1o cap. S. Propheta Ieremias 10 cap. ubi ita legitur fecit Deus
terram in fortitudine sua præparavit orbes sapientia sua extendit cælum in pru
dentia sua et vocavit multitudinem aquarum in cælo elevans nebulas ab extre
mitatibus terræ quæ in pluviam convertunt in 2a aeris regione atque ita nomine fir
mamenti intelligit 2am aeris regionem
Dicet aliquis aer non erat factus antequam aquæ dividerent ab aquis et nomine fir
mamenti non intelligit aerem. Dico aerem iam fuisse productum simpliciter et absolu
te, fieri autem secundum quid ita ut esset dividens aquas ab aquis non aliter atque ante
4um diem, sol et luna iam erant producti ut habet in Scriptura et 4o
die fecit luminaria non simpliciter sed secundum quid ita ut 4o die exponunt ~~sed~~ quod
ad illuminandum mundum moveri, ut præesset sol diei luna vero nocti quia ante
4um diem luminaria non movebantur et mundus erat obscurus et in caligine po
situs, sed dicet aliquis 2o aer est flexibilis cæteris quare et ratione nomine firmamenti
potest intelligi aer
Dico apud doctores sanctos et etiam apud sacras litteras nomine firmamenti intelligi id quod
continet, qua significatione aer firmamentum dicitur quia continet aquam. Sed 3o dicet

Sed 3° dicet aliquis ex cantico trium puerorum i° ponunt angeli deinde aquæ
quæ super cælo sunt, deinde sol et luna et alia multa quæ supra cælos
dantur ex aquæ congelato —
Rx in illo cantico non servari ordinem creaturarum quod constat quia primus ponunt
sol et luna quam stellæ superiores sunt multo sole et luna, deinde
collocant ros et pruina quam ignis et tamen superior est ignis, quia hæc solum
fiunt in infima aeris regione quod constat quia in altis et excelsis montibus
nunquam inventus est ros neque pruina —
Ex his aperte constat quod esse cælos 7 planetarum et primum mobile et cælum
Empyreum et ita falsa est sententia asserentis primum mobile non esse in loco, et
huic sententiæ nil obstat Chrysostomus qui solum constituit unicum cælum quia nomine
cæli forsan intelligit totum illud quod continet ab igne usque ad supremum
cælum neque ea sententia eidem repugnat quia solum statuit 3 cælos scilicet ignem Dia-
phanum et stellatum quia per ignem intelligit cælum Empyreum quod propter maximam
claritatem ignem appellat, per Diaphanum intelligit primum mobile quod maxime
Diaphanum est per stellatum orbes planetarum neque huic contrariatur Da-
mascenus qui solum statuit cælum aereum, sydereum et supremum quia nomine
cæli aerei intelligit id omne quod continet ab infima aeris regione usque ad
cælum lunæ, nomine cæli Syderum intelligit orbes planetarum, nomine vero cæli
supremi intelligit cælum Empyreum quæ nunc hæc opinio nobis amplectenda est

Q° 10 ulta quo ordine cæli collocentur et disponantur —

Pro cuius explicatione est observandum cælum Empyreum communi concessu altiori et superiori loco collocari —
2° certum esse post cælum Empyreum collocari 8am sphæram sive primum mobile, quia inter 8am
sphæram et cælum Empyreum nullum datur corpus ut probatum est — 3° ex sententia omnium
doctorum planetas hoc ordine collocant, post primum mobile Saturnus 2° loco Jupiter 3 Mars
quod constat quia quo maiori tempore et diutius aliquis planeta absolvit suum cursum
quam Jupiter, et Jupiter quam Mars praterea omnes concedunt Venerem su-
periorem esse Mercurio, et lunam inferiori loco collocari unde tota difficultas posita est
de sole de quo queritur an collocetur 2° loco immediate post lunam, an vero 4° loco ita ut
sit hic ordo luna Mercurius Venus Sol, Mars, Jupiter, Saturnus de qua
re est prima opinio Ptolomei 2° lib. almagesti cap. 2° et omnium astrologorum et Theolo-
gorum hac nostra ætate asserentium solem 4° loco collocari quam confirmant his rationibus i° est
corpora quæ apparent supra orizontem, quo maiorem habent paralaxim sunt nobis
viciniora sed astrologi dicunt lunam habere maiorem maiorem paralaxim quam
Mercurium et Mercurium quam Venerem et Venerem quam Solem ergo etc —
2a ratio corpora cælestia quo maiori tempore percurrunt suum spatium sunt superiora sed
sol percurrit suum spatium 366 diebus Mercurius et Venus paucioribus scilicet ~~355~~
355 ergo etc — 3a ratio omnes planetæ accipiunt lumen a sole ergo debet esse sol
in medio planetarum, cum sit et sit dux et Rex omnium,

2ª opinio fuit Ægyptiorum Platonis et Ar. hoc loco cap. 10. et lib. de mundo ad Alexandrum et aliorum asserentium solem collocari 2º loco immediate post lunam Ar. autem fuit huius opinionis aut quia illam accepit ab Ægyptijs aut quia illius tempore nondum erat observatum, quem locum occuparet Sol quam opinionem probant his arg. Primum est si Sol collocaretur 4º loco Mercurius et Venus ecclypsarent Solem quam luna sed nulla experientia id constat ergo etc.

Rx. disp. de causa ecclypsari solem a luna, et lunam adimere nobis lumen Solis, non autem Mercurium aut Venerem, 1ª est quia luna respectu Mercurij et Veneris est obscura et opaca, et corpus quod ecclypsat debet esse opacum, sed si flamma intercipiat inter nostrum aspectum et Solem non dimittit nobis lumen Solis quia perlucida est. 2ª causa est quia cum luna sit nobis coniunctior impedit nobis lumen Solis non autem Mercurius aut Venus quia plus distant a nobis non aliter atque si aliquod corpusculum ponatur iuxta oculum impedit ne videamus lumen et aliquod corpus, et si maximum si illi opponet procul non impedit visum.

2um arg. corpora cœlestia quo maiora nobis apparent sunt nobis viciniora sed Sol maior nobis apparet quam Mercurius aut Venus ergo etc.

Rx. posse esse verum si corpora sint æqualia non autem si sint inæqualia, et ita Sol magis distat a nobis et tamen Sol maior nobis apparet quia est multo maior Venere aut Mercurio.

Vltimum arg. Sol et luna sunt quæ magis influunt in hæc inferiora ergo debent magis accedere ad hæc inferiora quam alij planetæ. Rx. non sequi eo quod magis influant in hæc inferiora magis accedere ad nos quia ratio maior aut minor influendi non est maior aut minor distantia sed vero maior virtus quia aer calidus propinquior est nobis quam Sol et tamen Sol magis calfaciet quam aer et hæc de toto hoc

2º lib. cum finem

Disputavit hactenus Ar. 2bus praecedentibus libris de corporibus caelestibus, nunc vero his 2bus sequentibus disputat de elementis ut sunt partes maiores huius mundi, considerat quoque ortum et interitum illorum, nam ut sunt causae ortus et interitus in libris de ortu de illis disserit, sed quoad numerum elementorum et qualia sunt solemus [illegible] et proprietates [illegible] intelligimus ut Ar. docet 1° Phy. cap. 1°, ideo hoc cap. primus disserit de ortu et interitu quoniam ortus et interitus tantum reperiuntur in elementis et his quae ex elementis componuntur, proponens varias sententias philosophorum de ortu et interitu.

Text. De 1° quidem etc.) Proponit institutum huius lib. et sequentis ambos explicaturus, respectu quorum superius proposuit atque ita asserit: cum hactenus disputatum sit de 1° elemento, id est de caelo, restat nunc disputemus de 2bus elementis, terra scilicet et igne, quae sunt extrema elementa; ex quo loco non licet inferre duo esse tantum elementa, quoniam eius ad eundem artificem pertineat agere de extremis et de mediis, qui disputat de elementis extremis, igne scilicet et terra, ex consequenti disputat de elementis mediis, aere scilicet et aqua.

Text. (Philosophi etc.) Proponit varias sententias philosophorum. 1a fuit Parmenidis et Melissi existimantium nullum dari ortum et interitum ex parte rei, sed solum ex nostra existimatione. Inciderant autem in hunc errorem qui existimabant praeter res singulas et singularia non dari universale, et tamen rerum singularium dari scientiam, cumque scientia sit aeternorum et perpetuorum, ex consequenti asserunt omnes res esse aeternas et immobiles, et proinde asserunt non dari verum motum et interitum, quae sententia falsa est et contrariatur scientiae philosophicae, quoniam tollit motum ut diximus 1° Phy.

Text. (Alii autem etc.) 2a opinio fuit Esiodi in Theogonia orphei, et Melissi asserentis omnia esse genita ex chao, ut ex chao primus generaret terram, deinde caelum, ex quibus tandem genita sunt alia et Dii, producta namque sola materia 1a prius et chaos sensit non oriri neque interire.

Text. (Alii alia etc.) 3a fuit sententia Eracliti existimantis omnia oriri et interire una dempta materia ex qua res fiebant, de qua ipsi credebant esse ignem.

Text. (Sunt etc.) 4a sententia fuit Pythagorae et Platonis in Timaeo asserentium omnia corpora naturalia componi ex superficiebus, et in easdem resolvi; ex quibus sententiis Ar. non refutat 3s priores, cum in 1° de ortu et interitu refutat, sed tantum opinionem Platonis reprehendit et refutat 2bus argumentis mathematicis atque naturalibus physicis, quoniam illius tempore maxime vigebant.

Text. (Nec de aliis etc.) Proponit arg. mathematicum ita: Corpus non solum dividitur in longitudinem

et latitudinem sed et in profunditate ergo non solum componit ex superficiebus et in easdem resolvit — Tex

Deinde etc.) 2^m arg. Quod haec opinio asserat corpus componi ex superficiebus ita et superficies componerentur ex lineis, sed hoc est falsum quia divisibile componeretur ex indivisibilibus ergo etc. — Tex

Quae autem etc.) Refellit eandem sententiam argumentis physicis, prius tamen proponit duas hypotheses 1^a est divisibile non potest reperiri ex esse in indivisibili 2^a est accidentia ut color v.g. non solum dividuntur in species per se sed et per accidens ratione subiecti in long. lati. et prof. — Tex

Itaque etc.) Proponit 1^m arg. Si corpus naturale constaret ex superficiebus grave et leve constarent ex non gravibus et gravibus, sed hoc est absurdum ergo etc. — Prop. prob. quia superficies constarent ex lineis et lineae ex punctis, sed puncta neque possunt esse gravia neque levia ergo etc. — Prob. assumpt. grave et leve aut est durum aut molle rarum aut densum sed haec omnia possunt dividi ergo punctum quod indivisibile est neque est grave neque leve — Tex

Si (ergo etc.) 2^m arg. Si ex superficiebus et punctis fieret corpus vel fieret ex his coniunctis aut secundum longitudinem aut latitudinem quod ex solis coniunctis fit liber, sed non est maior ratio ob quam fiat corpus ex superficiebus coniunctis secundum latitudinem quam secundum longitudinem ergo etc. — Tex

Praeterea etc.) 3^m arg. ex superficiebus coniunctis nulla fit figura ergo si corpus constaret ex superficiebus coniunctis nulla figura constaret — Tex

Praeterea etc.) 4^m arg. Si corpus constaret ex superficiebus vel unum corpus esset gravius altero quia constaret ex pluribus superficiebus aut gravioribus sed quidquid asseramus sequitur indivisibile esse grave ergo etc. — Tex

Omnino etc.) 5^m arg. Si corpus constaret ex superficiebus et superficies ex lineis et lineae ex punctis tamen tolleretur magnitudo, sed hoc est falsum quia magnitudo semper dividitur in magnitudinem ergo etc. — Tex

Haec eadem etc.) In fine cap. docet Ar. inferri eadem absurda si dicamus corpus componi ex numeris ut Pythagoras existimavit. Est tamen obser. non recte Platonem reprehendi ab Ar. quia Plato per superficies solum intelligit 2^am materiam et formam ut diximus 1° phy. — Tex

Caput 2um aliquem motum naturalem convenire elementis

Postquam superiori cap. refutavit Ar. sententiam Platonis iam hoc 2° cap. demonstrat elementis aliquem motum naturalem convenire id probat 2^bus arg. —

Omnibus etc.) 1^m est ex sensu constat ipsa elementa moveri quare vel moventur motu naturali vel violento si naturali constat institutum, si violento ergo habent et motum naturalem quia motus violentus aut contra naturam dicitur qui repugnat motui naturali ergo etc. — Tex

Quiet et etc.) 2^m arg. sumitur ex quiete prius tamen statuit dup. hypothesim. Prima est Quidquid quiescit vel quiescit naturaliter vel violenter 2^a est Unumquodque — Tex

naliter movet ad illud locu in quo naliter quiescit et violenter movet ad locu
in quo violenter quiescit, Ex quibus sequit arg. Experimur aliqd elementum
quiescere (g l, in sto loco quiescat naliter l, violenter si naliter (g naliter ad
illud movet sine vi alterius corporis l, illud aliud quiescit vi alterius corporis
et illud vi alterius et sic in infinitu, qd n e dicendum qr nata n patit infini-
tum (g deveniendu e ad aliqd corpus quod naliter quiescat (g motus quo ad illu
locu movet e natis (g corporibus simplicibus aliquis motus natis accommodat

Tex Itaqz etc) hoc loco reprehendit Leucippum et Democritu asserentes ante mundi
constitutionem praefuisse infinitas athomos et infinita corpuscula in spatio
quae infinito temp. vi externa moveant, Qua snam refellit 1o qr motus violen-
tus supponit natem 2o qr in moventibus n deveniet ad 1m motorem &c —

Tex Quo et etc) Deinde reprehendit Platonem asserente in Tymaeo ante mundi consti-
tutione praecessisse elemta confusa et indeterminata et infinito temp. moveri,
qua snam refutat 3bus arg. 1m l, elemta movebant motu nali l, violento si nali (g
in propria locu n igr erant inordinata in violento qr motus violentus et suppo-
nit natem, sed qr ar. falso huiusm snam imponit Platoni alia argta praeter-
mittemus solu. n. asserunt Plato chaos praecedere mundi creatione idqz n temp.
sed natura —

Tex Hoc aliquid etc) Hoc loco laudat Ar. Anaxagoram et Empedoclem qr praeclarius
philosophati sunt ~~Ar~~ quam Democritus et Plato In aere s. qr Anaxago-
ras docebat elemta praestetisse n tn moveri Empedocles vo ante mundi consti-
tutionem dicebat elemta p amicitiam et concordiam praestetisse concreta; Deinde
vo propter litem et inimicitiam fuisse dissipata, laudavit aute hos hoies qr ex eorum
opinioibus n sequunt absurda, quae ex snia Platonis et Democriti inferunt —

Tex Ac ex his etc) Colliget ex his Ar. dandu ee aliqué motu natem qui elementis conveniat

Tex Quaedam etc) Docet iam Ar. quaedam elemta debere ee gravia 1o qr si unu corpus
n eet gravius altero n moverent deorsu et tota rao ceteris paribus ob qua unum
corpus moveat velocius altero deorsum est qr e gravius et praeterea qr si n
essent corpora gravia aut levia n esset motus sursus aut deorsum —

Tex Praeterea etc) 2o illud probat motu violento qr si unu corpus n eet gravius alio
in motu violento et proiecta eadem velocitate moverent qd e absurdu; Elemta
igr cu motu recto moveant gravia aut levia debuisset motus —

Tex Quoniam etc) Proponit hoc loco ex quibus distinguit motus natis et violentus, et
illa quibus conveniat, distinguunt n. qr motus natis fluit a causa intrinseca
existente in re quae movet violentus vo a causa extrinseca id e a causa quae n ex-
istit in re quae movet qd n debet intellig. de causa 1a qr proiecta et proxime mo-
vent a virtute impressa conveniant tn qr tam motus natis quam violentus utitur
aere tanquam instrumto qr aer e mediu p perfectissimu ut p illud fiat motus —

Tex Ex his etc) In fine cap. probat etia n posse ee genita ex principiis verum
qr cum genita n fiant ex corpore praeexistente ut volunt veteres genita n occuparent
locu qr ante erat inanis et vacuus, et natura n patitur vacuum modo vo multa

multa generant quæ sunt ex corpore præexistente qd antea occupabat locū quē modo ipsa genita occupant —

Observationes in 2um caput

Ar. docuit eē mediū aptū aeris ipsi motui quem locum ita interpretant Alexand. et alij ē aptus motui natli ne fiat in instanti motu nō violento qr impulsus projicientis impellit aerem, et aer impulsus expellit procella quæ expositio falsa ē qr et si motus fiat in inanimatis p̄ inane in temp̄e fieret et nō in instanti cuius raō ē qr de raē motus ē successio, et oīs successio fit in temp̄e quare asserendū ē Arist. docuisse aerem eē mediū aptissimū nō simpliciter qr aptius medium ē ignis cū sit tenuior et rarior sed comparatione aliorū corporū aqua s. et terra —

Caput 3um quid sit Elementum —

Explicatis Ar. quæ proprie generent et intereant explicat 1º loco quid sit elementū qr intereat quæ proprie generant annumerant elemta —

Quæ restat etc) Proponit Ar. suū institutū vix explicatū — Tex fit (geti) Definit elementū ita corpus simplex in qd resolvunt mixta qr in ipsis reperit actu, l, potia et qd in aliqua alia corpora spē distincta nō resolvit qua p̄a diffinit corpus simplex distinguit a matia et forma quæ nō sunt corpora subiuncta actu l, potia, quæ dubiū ē et maximū qua raē elemta sunt in mixtis, qd quidem in libris de ortu anobis explicabit ipsū aute in alia corpora spē distincta minime peccat; Qd si dividat in matiā et formam hæc nō sunt corpora si nº partiat in p̄tes similares licet sint corpora eiusdem tn̄ spēi quā diffiā accuratā eē ex eo docet qr caī concessu recipit, — Tex

Qd si etc) Ex his probat dup. argto dari elemta 1m ē qr experimur si aliqd mixtū resolvat resolvi in simplici corpora, qr si lignū resolvat flamma indicat ignem, fumus aerem, humor aquā cineres vº terram (g constituenda sunt elemta — Tex

Quoniam autem etc) 2m arg. Motus simplex debet corpori simplici sed dat motus simplex amedio et ad mediū (g dant corpora simplicia quæ elemta appellantur — Tex

Hæc 2das argts nonnulli sinunt Ar. nō probare dari alia elemta sed solū diffiam elemti accuratā eē qr 1º argto ostendit mixta resolvi in elemta 2º vº eē corpora simplicia quæ oīa in diffiā elemti continent; Alij vº existimant Ar.um convincere danda eē elemta qr hæc sunt Ar. verba Quod si eo qd dictū ē elemtum aliqua simplicia corpora sint necesse ē., Utraque tn̄ expositio probabilis ē

Caput 4um quo refellunt duæ snīæ de nº elementorum

Verum autem etc) Refellit Ar. hoc cap. duas snīas de nº elementorū 1a ē Anaxagoræ asserentis eē infinita elemta id ē infinitas p̄tes similares quā snīam refutat Arist. 3bus arg. 1m ē qr confundit elementi nomen qr hac raē aurū argentū ossa carnes etc essent elemta qr sunt similaria (g etc — Tex

Præterea etc) 2m Qr tolleret snīa elementorū quare reitus alij dicunt 4or eē Tex

4.or ee elementa qr aque comode ex his fiunt mixta et si elem.ta essent infinita essent frustra ergo etc —

Tex. Praeterea etc) 3.um arg. Differentiae elem.ti sunt 4.or et finitae i. s. qualitates ergo elem.ta sunt finita —

Tex. Nec non etc) 2.o reprehendit Leucippum et Democritum existimantes ee infinita elem.ta s. ee infinitos athomos l. infinita corpuscula insectilia quorum concursu et congregatione fiunt mixta quae fig.a distinguunt multitudine aut paucitate athomorum qr ignem asserunt ee sphaericum quam sententiam impugnat Ar. 6 arg. 1.um etc

Tex. Primum etc) Primum arg. est frustra fiunt per plura quae fieri possunt per pauciora sed corpora mixta fiunt apte per elem.ta finita ergo etc —

Tex. Deinde etc) 2.m est Differentiae elementorum sunt finitae et certae s. 4.or i. qualitates ergo elem.ta sunt finita —

Tex. Praeterea etc) 3.m est quia sententia haec repugnat principijs mathematicorum asserentium corpus non componi ex indivisibilibus et insectilibus ergo etc —

Tex. Cum etc) 4.m est fig.ae quae fiunt ex athomis sunt finitae ergo et elem.ta debent ee finita —

Tex. Praeterea etc) 5.m est qr asserunt elem.ta constare figuris pyramidalibus et rectis lineis, sed fig.ae sunt finitae ergo etc —

Tex. Si simpl. etc) Ultim. arg. Tot sunt corpora simplicia quot sunt motus simplices qr motus simplex corpori simplici debet sed corpus simplex solum est duplex. a medio s. et ad medium ergo etc —

Caput 5.um non ee solum unicum elementum.

Superiori cap. reprehendit Ar. illos qui infinita elem.ta constituebant hoc uo cap. reprehendendo eos qui unicum tantum elementum constituerunt —

Tex. Quoniam etc) Proponit in hoc contextu institutam explicationem — Tex. Quidam non etc) Proponit sententiam veterum philosophorum qui alij dicunt hoc elementum ee aquam alij aerem alij uo ignem, aliique medium corpus inter ignem et aquam qd ee rarius aqua et densius aere nam autem horum autorum i. phys. proposita sunt. Refutat Ar. illorum sententiam qui sentiunt unicum tantum ee elementum s. ignem 2bus argumentis —

Tex. Oes etc) 1.m est si ignis fieret raritate aeris l. aquae ergo daretur corpus prius elem.to qr illud corpus est prius qd est simplicius et tenuius, sed ignis est corpus simplicius aere et aqua ergo ignis est prior elem.to et ex consequenti elementum non est aer tantum l. aqua

Tex. Praeterea etc) 2.m arg. fieri raritate et densitate nil aliud est quam fieri tenuitate et crassitudine qr tenue et rarum sunt idem, et crassum et densum, deinde fieri tenuitate et crassitudine est fieri paucitate et magnitudine qr tenue constat paruis partibus, densum uo magnis, sed magnum et paruum pertinent ad relata ergo oia quae fiunt sunt relata et nil dariet absolutum ergo non pot ee unicum elementum

Tex. Qui autem etc) Refellit Ar. sententiam illorum qui concedebant tantum ee unicum elementum s. ignem hi uo diuisi sunt nam alij asserebant ignem nulla fig.a constare, alij uo dicebant constare fig.a pyramidali [illegible]

de causa

decansa coeli: 1ª e Corpori apto ad scindendum debet figura apta ad scindendum, sed ignis e aptus ad scindendum, et figura pyramidalis valet ad scindendum ergo debet igni figura pyramidalis. 2ª e corpori primo et nobilissimo debet prima et nobilissima figura sed ignis et corpus primum et nobil. sed et figura pyramidalis e prima et omnium nobilissima ergo igni debet figura pyramidalis.

Utroque etc.) Refellit nam Ar. secundam sententiam hac ratione si unicum esset unicum elementum s. ignis si esset divisibilis vel indivisibilis non indivisibilis quia repugnat mathematicis nullum n. corpus constare potest ex indivisibilibus neque divisibilis quia cum ignis constet figura pyramidali quaevis pars figurae pyramidalis servit figuram pyramidalem quod non est dicendum ergo etc. Tex

Coë etc.) In fine cap. Unico argumento refellit Ar. omnium sententias si unicum esset unicum elementum solum esset unus motus simplex sed dantur multi motus simplices s. sursum et deorsum ergo etc. Tex

Caput 6um Elementa generari et corrumpi

Postquam Ar. probavit elementa non esse infinita et neque esse solum unicum elementum reliquum erat explicare quot essent et qualia verum quia horum cognitio colligi potest ex eorundem ortu et interitu hac de causa hoc cap. proponit duas quaestiones. Tex

Sed primum etc.) Proponit primam quaestionem an elementa ortui et interitui subijciantur, 2ª e an generentur ex se invicem ita ut unum elementum generetur ex alio: 1º q. Resp. Elementa ortui et interitui subijciuntur quod confirmat hac ratione. Ex prima constat Elementa dissolvi et corrumpi ergo aut elementa sunt aeterna quia huiusmodi corruptio sit aeterna aut quia aliqua pars elementi incorruptibilis, sed non primo modo quia si haec corruptio fieret tempore infinito quo insit generatio alterius et generatio fieret tempore infinito et ita unum infinitum esset post aliud neque 2º modo quia pars elementi ignis v. g. aut esset divisibilis aut indivisibilis quia corpus componeretur ex partibus integrantibus et indivisibilibus si divisibilis ergo potest corrumpi quod probat amaiori ad minus totus ignis potest corrumpi ergo pars ignis quia corpus minus facilius patitur et ignis 2bus ait modis potest corrumpi: primo a contrario ut cum patitur ab aqua 2º suffocatione et respexit id e consumptione materiae. Tex

Quoniam autem etc.) Resp. 2ª q. s. elementa ex se invicem generari et corrumpi, prob. Constat ex 1ª q. elementa corrumpi et generari vel igitur generantur ex corpore vel ex non corpore non 2º modo quod ita ostendo Id quod generatur in aliquo loco generatur vel igitur ille locus e vacuus vel repletus non vacuus quia daretur inane neque repletus quia cum elementum non fiat ex illo corpore quod replet locum penetraret illud corpus et ita daretur corporum penetratio quod e falsum ergo non e dicendum elementa generari ex non corpore verum igitur ex corpore quod vel illud corpus ex quo generatur elementum e simplex aut mixtum quod non mixtum quia daretur corpus mixtum prius elemento ergo e simplex et ex consequenti unum corpus simplex vel elementum generatur ex alio elemento tum et et illud corpus ex quo generatur elementum vel esset grave vel leve non si neutrum e neque esset in loco neque loco moveretur sicut corpus mathematicum sed ex corpore mathematico non fiunt corpora simplicia ergo etc.

Observationes In hoc caput

Prima ē phr. 7° met° docet mutatiōēm n̄ ēē corpus et cap. præcedenti affirmauit elem.ta fieri ex corpore (q elem.ta n̄ fiunt ex mā ā. Rz neg. conseq.am nam dicunt fieri ex mā ā et ex corpore diuersa ā roē; fiunt ex mā ā tanqua ex prīo permanente et q mā ē sub forma, et forma ē mercpore sunc dicimus elem.ta fieri ex corpore ndt ex mā quæ semper ē in corpore, qd si diceamus transmutationem fieri a corpore in corp

2a obiectio qr aliqd lignū ē, aliqd mixtus resolut in elem.ta asserendū est elem.ta generari ex corpore mixto (q n̄ generant ex aliquo alio elem.to

Rz neg. conseq.a qr qn lignū resolut elem.ta n̄ generant ex ligno in q resoluto

Caput 7um in quo refutantur 3es snæ ueterum de modo resol

Proponit phr. uarias snas de m° transmutationis Tex. Rursus etc. Proponit 1am opinioem quæ ē Empedoclis democriti, et aliorum asserentiū elem.ta transmutari p segregatione et separatione n̄ aliter alq̄ separat aqua quasi continente qd illustrabant hac similitudine qnd aqua exprimit ex spongia ita cū aqua generat exprimit ab ipso aere n̄ auti qd ex aere oriat tanquā ex mā; quā snam refellit 4or arg. Primū ē qr hac roē n̄ daret u° gerāo l transmutatio sed apparens

Tex Eadem etc) 2um arg. ē qr aqua segregata ab aere eet grauior ipsa mixta aerea qr segregata fluit deorsū

Tex Praeterea etc) 3um est qr aqua separata repleret maiore locū quā aeri coniuncta qd inquit n̄ ē dicendū qr duo corpora coniuncta maiore occupant locum quā unumqdq seorsū

Tex Sed deficiat etc) 4um arg. ita si hæc sna eet u° infinita p.es aquæ deberent contineri in ipso aere ut hæc transmutatio eet perfecta aut tñt ut hæc transmutatio tolleret qd n̄ ē dicendū (q etc

Tex (At si etc) Proponit 2am snam aliorū asserentiū elem.ta transmutari sm̄ figuras et dissimilitates quā snam 2bus modis explicabant ueteres phi 1° n. nonnulli ita explicabant transmutat elem.ta qr fig. unius transmutat in fig.am alterius unde aquā transmutari in ignem nil aliud eet asserebant qr cubum fieri pyramidem qr fig.am aquæ asserebant ēē cubum, ignis u° pyramidem quam snam refellit phr. ita si hoc eet uerum p.es aquæ n̄ essent aqua neq p.es ignis ignis qr pars pyramidis n̄ ē pyramis neq pars cubi ē cubus sed hoc absurd. ē ergo etc

Tex Sin autem etc) Proponit aliū modū quo ueteres phi propositā snam explicaban asserebant ait phr. elem.ta resolui in fig.as solidas qr componunt ex planis

planis et extremitatibus et constituebant hoc primum s. in igne aere et aqua re-
perire triangulum scalenum, et rectum angulum, in aqua non triangulum Isosceles
et rectum angulum atque ita asserebant ex consequenti ignem aquam et aerem mutuo trans-
mutari quia sunt composita primis terram autem non transmutari quia sit composita primum, quam
sententiam refutat Philosophus quinque argumentis —

Neque etc.) 1um est quia non est consonum rationi transmutari cum transmutatio conspicitur in omnibus elementis et id experientia constat — Tex

Sed hic etc) 2um arg. quia terra esset maxime elementum et non resolverentur in alia corpora quod non est dicendum — Tex

Huc ad etc) 3um arg. quia cum non omnia corpora componantur ex paribus triangulis et aliis figuris, subsistunt aliqua triangula quae non erunt in aliquo loco — Tex

Praeterea etc) Proponit ita 4um arg. quia si solum constaret ex extremitatibus non dividerentur in profunditatem et crassitiem — Tex

Quin etc) 5um arg. est Quia pars elementi neque est corpus neque elementum quia pars trianguli non est triangulus neque pars Isoscelis est Isoscelis quare proposita sententia falsa erit — Tex

Caput Ultimum Elementa non habere propria figuras

Quia ex sententiis veterum philosophorum colligitur post Elementa ex sua natura propriam habere figuram proinde hoc capitulo Philosophus refellit hanc sententiam decem argumentis ex quibus aliqua tantum proponemus — Tex

Omnino etc) Primum est quia si elementa haberent figuram tum haberent rationem continentis et eo non quia corpus continens est figura pyramidalis elementum et est figura pyramidalis ergo elementa ex sua natura non sunt propriam figuram —

2um arg. Elementa sunt veluti materia mixtorum quia elementa efficiunt unum corpus mixtum continuum, si ex se haberent proprias figuras non efficerent corpus unum continuum, quia distincte figurae non continuantur ergo elementa ex sua natura non sunt propriam figuram —

3um arg. Democritus tribuit aquae cubum propter suum motum Pythagoras igni tribuit figuram pyramidalem propter suum motum ad actionem et terrae tribuit figuram rotundam propter quietem sed elementa extra sua loca maxime inquieta movent ad suum locum ergo terrae ob suum motum tribuenda est alia figura et igni ob figuram alia quietem alia figura similiter et aqua ergo elementa ex sua natura non sunt propriam figuram.

4um arg. Ex eorum sententia ignis calfacit quia habet angulum acutum ergo omnia elementa debent calfacere — 5um arg. 1a actio ignis est congregare similia. 2a vero et secundus est disgregare similia sed ob 2am tribuunt igni pyramidem ergo propter 1am igni debent tribuere aliam atque aliam figuram. quinto idus De-
cembri anno a nativitate domini millesimo
quingentesimo octoagesimo octavo —

Superiori lib. proposuit plur. narrans priorum snias de elem.tis et easdem impugnavit nunc
iam hoc ult.o lib. de cælo disputat de elem.tis ipsis sm proprian snam n. quo oriunt
et intereunt sed qua gravia sunt et levia, et obtinent diversos situs hoc aut. i cap.
probat ad phu. natis spectare disputare de gravitate et levitate —

Text. De eo autem etc.) Proponit institutum huius lib. iam antea explicati —

Text. Quoniam etc.) Probat p.o ad phum. natm ptinere agere de gravitate et levitate
ad hunc modum, ad phm. natm ptinet agere de motu sursum et deorsum sed gravitas
et levitas sunt prin. horum motuum ergo etc. 2.o id probat qr oes veteres de gravi
tate et levitate verba fecerunt, quamvis hic motus difficilis sit qr motus a gravitate
distribuitur a propria noie et et a gravitate qd contrario m.o se hit in caliditate frigi-
ditate etc. qr a caliditate calfactio a frigiditate frigefactio —

Text. Nos igr etc.) Præscribit modum quo in sequentibus progrediendum sit primus inquit
proponemus aliquas snias eas qz impugnavimus deinde propriam sniam addu
cemus —

Text. Dr etc.) Proponit quandam divisionem inter grave et leve itaque grave et leve ait 2bus
mo dicitur simpliciter s. et absolute et cum comparatione grave simpliciter e terra
leve ignis, grave cum comparatione ut aer respectu ignis ubi reprehendit
veteres qr disseruerunt de gravi et levi cum comparatione n. aut de gravi et
levi simpliciter, sed solum de graviori et leviore —

Text. Illa n. etc.) Ut explicet quid sit grave et leve docet p dupl. ee motum ratm
a medio s. et ad medium id e sursum et deorsum unde reprehendit Platonem
Democritum et alios asserentes n. dari locum supremum et infimum qd refellit
qr cor omnium consensu locus qui e iuxta lunam e superius qui v.o e iuxta
terram inferius —

Text. Absolute etc.) Ex his explicat quid sit grave et leve gravius et levius, grave
ait e qd movet deorsum leve qd movet sursum gravius qd celerius et velocius
movet deorsum, levius qd celerius tendit sursum —

Caput 3.um in quo refellunt 3.es snæ veterum de gravitate et levitate —

Text. Oes quidem etc.) Refellit In hoc cap. 3.es snas de gravitate et levitate Prima fuit
Platonis in Tymæo asserentis illud corpus ee gravius qd constat pluribus partibus

partibus similaribus, levius vero quod coalescit ex partibus dissimilaribus quam sententiam refutat Ar. 3bus arg. Primum est quia ex hac sententia non potest explicari quid sit grave et leve (g etc.

Etenim etc.) 2um arg. quia maior ignis gravior esset minori igne quia constat pluribus partibus et maioribus quare magnus ignis tardius moveretur sursum quam minimus ignis quod absurdum est (g etc. Tex.

Praeterea etc.) 3um arg. quia maximus aer gravior esset minima aqua et minima terra quia constat pluribus partibus quare velocius aer moveretur deorsum quam aqua et terra quod est absurd. (g etc. Tex.

Alij etc.) 2a opinio est Democriti et Leucippi asserentium gravius esse quod sit plus solidi et firmi, levius vero quod sit plus inanis quam refellit primo quia cum dicitur gravius esse quod sit plus solidi debet opponi contraria pars et minus inanis: 2o refellit quia non explicat quid sit grave aut leve simpliciter. Tex.

Praeterea etc.) Ultimo reprehendit eos veteres qui asserebant materiam esse causam gravitatis et levitatis ita ut illud sit gravius quod constat magna materia, levius vero quod constat parva materia. Quae sententia falsa est quia ignis esset gravior terra quia constat maiori materia deinde quia non possunt explicare causam motus ultimo quia non explicant quid sit simpliciter grave et leve.

Caput 3um Cur gravia deorsum levia sursum moveantur

Tex.

Rorsam autem etc.) Veterum sententijs refutatis de gravitate et levitate propriam sententiam explicaturus hoc cap. proponit hoc problema Cur gravia deorsum et levia sursum moveantur cuius solutio ut facilior reddatur exponit quid sit moveri in proprium locum: Hoc statuto primo: cum 3o sint genera motus accretio et commutatio et loci mutatio non fiunt temere, sed a certo termino in certum terminum a contrario in contrarium et certa causa efficiente ut calefacio a frigiditate in caliditatem. Ita pariter motus ad locum fit a certo termino in certum terminum et a contrario in contrarium. Quibus statutis ferri motum ad proprium locum est moveri ad propriam actum et perfectionem cum terminum quia locus perfectio est eius et forma rei locatae, quia ambiens est veluti forma contentum vero veluti materia: atque hinc etc.) Laudat hoc loco Ar. veteres ipsos asserentes Tex.
gravia et levia moveri ad simile, quia simile solitum est moveri ad simile non dissimile in substantia et natura, sed ad simile virtute quod explicabant veteres hac ratione Si constitueretur terra in concavo lunae, et gleba terrae in 2a aeris regione non movebit ad terram existentem sursum quia similis est in natura sed ad medium mundi simile virtute. Tex.

Quoniam etc.) Dissolvit hoc loco Ar. problema propositum ita gravia moventur ad locum inferiorem quia locus inferior est perfectio gravium non aliter atque sanitas est perfectio rei quae sanatur. Tex.

Hoc tamen etc.) Est tamen ait Ar. discrimen inter ea quae moventur ad locum

expuna

ex una parte et illa quae accrescunt et sanant ex alia parte quia gravia et levia movent a principio intrinseco existenti in re quae movet et cum 1um constituta sunt non indigent aliquo principio extrinseco ut moveantur. illa vero quae accrescunt et sanant indigent principio extrinseco quia accrescunt alimento et quae sanant medicamento, huius modi rão ait Ar. ĩ q̃ nia gravium et levium magis accedat ad essentiam ut explicat Simplicius Proclivitas propensio et aptitudo gravium et levium magis accedunt ad formam id est ad locum et terminum ex quo loco colligit grave et leve moveri intrinsece a propria forma.

Tex. (Quanquam etc.) Quamvis aliqui ait Ar. quae curantur indigent principio extrinseco quia quaedam aliqua sine ope medicamentis convalescunt, maiori tamen ex parte principio extrinseco. Tex. Haec primus etc.) In fine cap. colligit Ar. ex his motum ad locum esse 1um quia paucioribus indiget quod constat ex principio quia cum ex aqua generetur aer cum iam aer est genitus pondere non movetur sursum nullo principio extrinseco ad movendum.

Caput 4um de differentiis gravium et levium

Tex. (Nunc distinctiones etc.) Explicat Ar. hoc cap. quot modis dicantur grave et leve, et quod sit magis dignum illorum. multis ait modis dici grave et leve 1° per se et sua natura 2° per aliud et per participationem. Rursus grave et leve per se et ex sua natura 2bus etiam modis dici 1° simpliciter et absolute 2° cum comparatione et respectu, grave simpliciter dicitur quod omnibus substernitur ut terra, leve vero simpliciter dicitur quod omnibus corporibus eminet et nulli subiicitur ut ignis. gravia vero et levia per comparationem dici quae cum 2bus comparata respectu unius sunt gravia respectu vero alterius levia v.g. aqua si n. comparetur cum terra dicitur levis, si vero cum igne dicitur gravis, similiter aer comparatus terrae dicitur levis comparatus vero igni gravis: gravia vero et levia per participationem sunt ipsa met mixta, quae ratione elementi praedominantis dicuntur gravia et levia nam si mixtum participet magis terram vel aquam dicitur grave per participationem quia participat gravitatem terrae vel aquae, si vero magis participent ignem aut aerem levia dicuntur.

Tex. (Sit autem etc.) Dubium est hoc loco quid instituat Ar. quidam n. existimant Ar. inquirere causam cur lignum centum librarum sit gravius sit in aere, plumbo unius librae cum velocius moveatur, et in aqua sit levius plumbo quia supernatat aquas et plumbum demergitur. Alii vero asserunt Ar. reprehendere veteres philosophos eo quod disputaverint de gravitate et levitate per comparationem et participationem vel de corporibus gravibus et levibus cum comparatione et participatione, non autem de gravibus et levibus ~~simpliciter et ex sua natura~~, et horum sententiam refellere 3bus arg. 1um est principium gravitatis et levitatis, 1° reperiuntur in gravibus et levibus ex sua natura et simpliciter, sed omnis cog[nitio] dependet et oritur ex primis principiis (g. primus debebant veteres philosophi disputare de gravibus et levibus simpliciter; et ex sua natura.

2m arg

3um arg. gravia et levia mista incerta gignunt eorum gravitatis et levitatis, quia illorum gravitas et levitas mutatur ratione elementi in quo reperiuntur et ita lignum in aere gravius est plumbo ratione aeris, quia gravitatem habet in suo loco, ergo ad perfectam eorum gravitatis et levitatis disputationem erant necessarii Philosophi, de gravibus et levibus simpliciter et per suam naturam —

3um arg. Quia constat manifeste dari grave et leve per suam naturam ergo etc. —

Alter vero alii interpretantur, ut iam diximus existimant Philosophum quaerere causam cur lignum in aere sit gravius plumbo et in aqua levius, huiusque rei causam reddit Philosophus quia scilicet in ligno praedominatur aer qui in suo loco gravitatem habet et proinde supernatat aquas quia pollet aer qui levior est aqua, plumbum vero quia in illo praedominatur terra, [struck out] demergitur. haec tamen causa multis non placet quia credunt in ligno praedominari terram, atque ita respondent lignum supernatare aquam et non plumbum quia lignum habet partes maxime porosas in quibus aer includitur detinetque lignum ne demergatur non autem aer praedominans ex quo coalescit et constat lignum, partes vero plumbi non sunt adeo porosae et proinde plumbum statim demergitur —

Medium etc.) Quia in superiori capite fecit in differentia gravis et levis respectum medii proinde Philosophus probat duplici argumento dari medium mundi. Primum est motus gravium et levium non est infinitus, sed fit certo termino in certum terminum ut terra movetur ad centrum, et ignis movetur ad suam spheram ergo datur medium mundi — Tex

2um arg. gravia moventur deorsum ad angulos pares per lineas rectas quae quo magis protrahuntur magis coniunguntur et uniuntur, sed uniuntur in puncto quod vocamus medium mundi ergo etc. —

Ut enim etc.) observat hoc loco Philosophus locum superiorem et inferiorem eadem ratione se habere, ad corpus grave et leve unde quemadmodum corpus simpliciter grave et simpliciter leve sunt contraria ita et loca in quibus huiusmodi corpora reperiuntur sunt contraria, et ut aer et aqua non sunt simpliciter gravia et levia sed comparatione ita loca horum corporum non sunt simpliciter superiora neque inferiora, sed comparatione — Tex

Quod autem etc.) In fine capitis docet Philosophus haec omnia ita se habere ut quod est superius habet rationem formae quia perfectius est quod vero est inferius rationem materiae quia est abiectius — Tex

Caput 5um de numero elementorum —

Docuit hactenus Philosophus dari elementa et quid et qualia sint nunc iam hoc capite ostendit duplici ratione 4or tantum constituenda esse elementa —

Sic Illud etc.) Proponit primam rationem ita. Datur corpus simplex quod simpliciter movetur sursum et aliud quod simpliciter movetur deorsum et praeterea duo corpora media quae partim moventur sursum partim vero deorsum et praeter haec corpora non datur aliquod aliud corpus simplex ergo etc. — Tex

2a ratio

2a ratio, quia corpus simpliciter leve et corpus simpliciter grave et praeterea dantur duo alia quae partim sunt gravia partim vero levia, et propterea haec non dat aliud simplex etc.

Text. Et in suo etc.) Digreditur hoc loco Ar. ab instituto et docet quod si terra removeretur aqua descenderet ad replendum locum terrae et si aqua tolleretur aer descenderet ad replendum locum aquae, cuius ratio ut ait Ar. est quia elementa inferiora [?] gravitatem in suis locis, si vero aer auferatur ignis non descenderet ad replendum aeris quia destitutus est gravitate. Quod intelligendum est tamen iuxta naturam privatam illius non ratione naturae universalis; descenderet nam si daretur vacuum in universo et si auferatur aer ignis non ascenderet aeri quod intelligendum est tamen iuxta propriam naturam non vero ratione naturae universalis.

Text. Praeterea etc.) In fine capitis reprehendit Ar. quosdam asserentes unam esse causam et materiam gravitatis et levitatis soliditatem s. aut vacuum vel triangulos aut alias figuras eiusdem hoc argumento: si sententia horum philosophorum esset vera fieret ut elementa solum differrent secundum magis et minus atque ita aut omnia essent gravia aut levia et omnia moverentur aut sursum vel deorsum. Hanc eandem sententiam impugnat Ar. aliis argumentis quae quia nullius sunt utilitatis [?] praetermittuntur.

Caput 6um quo reprehendit Ar. quosdam philosophos

Hoc ultimo capite reprehendit Ar. illos philosophos qui igni tribuebant figuram pyramidis et aquae figuram cubicam, ut moverentur docens figuram solum esse causam velocitatis et tarditatis quod ut facilius explicet proponit duo problemata ex quorum solutione manifestum fiet.

Text. Quaeritur.) Primum problema est quare ferrum planum aut latum aquae innatet et aliud corpus rotundum minoris ponderis longum aut acutum demergatur.

Text. Cur etc.) 2um problema est cur nonnulla corpora parva ut arena et reliquiae auri aut argenti aut ferri suspensa detineantur in aere et volitent in aere cum terrena sint et subternant aquis.

Text. Horum etc.) Antiquam assignat propriam solutionem proponit solutionem Democriti quam assignabat primo problemati. Dicebat ex aqua elevari et consurgere quaedam corpuscula ignea seu quasdam elationes quasi calidas quae corpus planum maxime attingunt et sustinent magis quam rotundum aut longum atque ita corpus planum magis sustinetur super aquam quam rotundum.

Quod si aliquis obiceret Democrito etc. Plures exhalationes et calidiores elevantur ex aere quam ex aqua ergo corpus planum magis detinetur in aere quam in aqua quod experientia repugnat. Resp. Democritus hoc fieri quia corpuscula illa quae consurgunt ex aqua elevantur magis unita et coniuncta ideo corpus planum sustentaret, quae vero elevantur ex aere consurgunt dispersa, et inde non possunt sustinere corpus planum.

Haec causa n̄ placet at ita Rx breus in obseruat corpora continua
p quae fit motus quaedam eē aqua difficilius diuiduntur ~~[illegible]~~ et magis re-
sistunt quaedam u° quae facilius eos diuidunt et minus resistunt, illa dnr
facile diuidi quae facile terminant termino alieno illa u° dnr diffi-
cile scindi quae difficile alieno pro omno claudunt ut terra
2° obseruat illorū quae mouent in aere et aqua alia eē quae hēnt
maximā uim scindendi alia u° quae minimā hēt atque
Rx pbr. 1° problemati proposito, corpus planum
et si grauius sit supernatare aquis qr comple-
tit sub se maiorem copiam aquae quae
magis resistit corpori plano corpus u° rotundū minimā copiam aquae
ambire ac proinde facilius scindere
aquam quo n. maior ē
aqua quae ē sub illo cor-
pore qū mergit
magis resistit
corpori
In
fine cap. Rx pbr. 2° problemati asserent illas corpora detineri in aere qr hēnt
figuram uim scindendi medium quare corpora rotunda et acuta sepius
mergunt qr roē figā facilius scindunt medium ꝯ ꝓ quibus patet
figūam n̄ eē causam simpliciter uelocitatis et tarditatis motus

6

Postquam Ar. disputavit de caelo, aggreditur iam libros de ortu et interitu in communi rerum naturalium, id est elementorum, et ea quae ex elementis colliguntur; sunt enim communes affectiones harum rerum. Ista autem disputatio continetur 3bus libris, quibus iste liber Metheororum adiungendus est. Et huic disputationi institutae ante Ar. est hoc in capite refellere sententias quorundam qui asseruerunt commutationem et interitum non distingui, sed esse unam et eandem rem, atque ita ex consequenti his verbis et vocibus promiscue utebantur.

Ortus autem etc.) Proponit Ar. in primo capite institutum huius disputationis docens se disputare de ortu et interitu eorum quae oriuntur et intereunt, idque ex professo, et etiam de accretione et commutatione rerum, sed accidentes non ita copiose ut de his; sed postea intelligere quae vocetur ortus et interitus a commutatione et diffusione distinguant, asseritque primo loco se disputaturum an interitus et commutatio distinguantur inter se. — Text. Veterum quidem etc.)

Refellit Ar. sententias eorum qui asseruerunt interitum et commutationem non distingui re ipsa et confundi inter sese. Primus tamen recenset varias sententias philosophorum de numero principiorum et elementorum, alii enim constituerunt principia plura ex quibus nulla infinita esse existimaverunt; alii vero finita. Hae tamen sententiae a nobis cum Ar. iam a nobis expositae sunt explicatae in physicis. Refellit autem primo loco sententiam eorum qui constituerunt unicum tantum principium, et ex consequenti asseruerunt interitum et commutationem esse unam et eandem rem, idque ita in commutatione manet semper idem subiectum singulare, etenim quando aliquis ex calido fit frigidus singulare cum remaneat eadem forma substantialis numerica et in interitu non manet idem subiectum singulare quia forma specialis et numerica evanescit ab eo re quae interit (quare interitus et commutatio distinguuntur —

Text. Qui autem etc.) Refellit sententiam aliorum asserentium dari plura principia rerum naturalium et commutationem et interitum non distingui. Procemiis quibus et nominibus istis et vocibus utebantur idque his verbis; cognoscimus enim distingui alterationem quia una et eadem res existens in eodem loco vel immota manens accrescit et decrescit; sed una et eadem res potest commutari absque eo quod intereat, similiter

et comutatio distinguunt et ex conseq. n' erit etc — Tex Suppositiones etc)
2ª raõ e contra Empedoclem qui priscorum etiam sniam amplexus fuit
Empedocles sibi contrariat q propposita sna reijcienda e aũs prob. Empe-
docles ex una pe asserunt elemta ad invicem n transmutari qr constituunt
formas elementorum 4or 1as qualitates et duas 2as s. gravitatem et levitatem 4or ãũ
1æ qualitates n possunt ad invicem transmutari qr q caliditas n transmutat in
frigiditatem etc — et ex alia pe asserunt elemta oriri et fieri ex sphera
et resolvi in spheram appellabant aute sphericum locum in quo latitabant elemta
tanquam in chao permixta et confusa, hoc aute idem e atq3 asserere elemta
ad invicem transmutari et unum ex altero generari qr proinde aer fit ex aqua q2
fit ex mã quæ antea erat sub forma aquæ: cum igr elemta ex sna Empedoclis
oriant ex sphera et resolvant in spheram ad invicem transmutabunt qr sic
recessu unum fit ex mã alterius q Empedocles sibi repugnat —
Tex Illas et etc) 3a raõ qr ex principiis sna Empedoclis n licet intelligere an
elemta sint priora qr ex ea pe qua priora sunt debent ee priora ex ea aũ
pe qua ex sphera fiunt et in spheram resolvunt videntur posteriora qr mã
ex quo aliquid fit prior e tali rc —

Caput 2um in quo Phr eandem prosequit disputationem

Tex Oio etc) Asserit Phr disputandum ee de ortu et interitu simplici rerum nalium et
de alijs motibus accretione s. et comutatione qr phi antiqui de principiis
motibus n disputaverunt — Tex Plato etc) probat phos antiquos n disputasse de alijs motibus, uno excepto democrito, Plato n solum disputavit de ortu et interitu elementorum n aute aliarum rerum praeterea neq3 disputabit de accretione et comutatione, nam licet Democritus de comutatione disputaverit, et de ortu et interitu modum in explicandi principiis ortum et interitum, et comutationem, erravit animo, qr existimavit res tales ee quales nobis apparent cum quo nobis videant variis figuris exornatae asserebant igr ex unione harum figurarum fieri et generare ortum, ex dissipacione vero interitum comutari autem res comutato situ, et ordine harum figurarum —
Tex Habent etc) observat Phr difficile ee explicare an congregatio sit ortus et disgregatio interitus et observat principium difficultatis explanationem qr ex utraque pe sunt argta. Tex Primum etc) Antequam explicat congregationem et disgregationem distingui ab ortu et interitu inquit 1o an elemta et 2o primo ex quibus corpora componunt sint divisibilia an vero indivisibilia et asserit Platonem putasse corpora nalia componi ex superficiebus et extremitatibus quae indivisibiles sunt quam snam impugnavit iam 3o de coelo —
Tex Democritus etc) Proponit 2am snam Democriti putantis haec elemta ee quaedam corpora insectilia qd confirmat hoc argto: ois magnitudo pot

pot dividi in infinitum, Demumque ergo esse divisam in infinitas partes l, ergo da partes sunt magnitudines divisibiles quod non est dicendum quia iam magnitudo illa non esset divisa in infinitas partes omni ex parte et amplius et amplius possit dividi l, si vero partes esset puncta quod est falsum quia iam magnitudo aliqua componeretur ex punctis l, sunt accidentia quod est absurdum quia corpus non componitur ex accidentibus l, esset nihil quod est paradoxum quia hic corpus componeretur ex nihilo ergo necessario asserendum est esse corpora insectilia quia non datur aliud medium

Itaque etc.) Ex philosophus falsum supponere scilicet magnitudinem esse actu divisam in infinitas partes quia licet magnitudo possit dividi in infinitum numquam tamen actu est divisa in infinitas partes quia licet magnitudo ex communi dicatur posse dividi in infinitum quia data quacunque divisione partium potest dari alia atque alia, et quacunque data potest adhuc talis pars in alias et sic in infinitum — Tex

Haec non etc.) Probat philosophus verum ortum et interitum rerum naturalium non fieri congregatione et disgregatione. alteratione quia congregatione et disgregatione mutantur accidentia, et actio qua mutantur accidentia commutatio est et non mutatio, cum non non mutantur accidentia sed forma essentialis. Dicit ortus et interitus probat non esse ortum neque disgregationem neque interitum etc. In congregatione et disgregatione semper manet idem subiectum sensibile, quia si congregentur lapides in cumulum an disgregentur semper manet idem subiectum sensibile sed in ortu et interitu non manet idem subiectum sensibile ergo etc. — Tex

Quo autem etc.) Observat philosophus congregationem et disgregationem iuvare maxime ad ortum et interitum rerum naturalium quia si aqua congregetur et condensetur nimis ex illa terra generatur, si vero disgregetur et rarefiat generatur aer — Tex

Caput 3um in quo proponuntur quaedam quaestiones

Hic autem etc.) 2bus praecedentibus capitibus proposuit philosophus varias sententias de distinctione inter ortum et interitum et commutationem, et easdem refutavit. Nunc iam hoc 3o capite proponit has quaestiones primo est utrum detur ortus simplex et non observatio ortum simplicem appellari ortum alicuius substantiae ortum vero ex parte dici ortum alicuius accidentis in genere itaque ergo philosophus an detur ortus simplex id est ortus alicuius substantiae probatque duo argumento non dari talem ortum — Tex

Si n. etc.) 1um argumentum est si daretur ortus simplex quod in ortu ex parte generatur ens ex parte et secundum quid scilicet accidens ex non ente ex parte et secundum quid ita et in ortu simplici debet generari ens simpliciter et actu ex non ente simpliciter et actu sed non ens simpliciter, et non ens actu idem est quod nihil ergo substantia quae generatur per ortum simplicem generatur ex nihilo l, saltem ex non substantia hoc est absurdum ergo etc. — Tex

De his etc.) Dissolvit philosophus propositum argumentum asseritque hanc simul nostram disputatam esse variis locis praesertim 1o Phys. capite 7o ubi nos diximus solemus advertimusque breviter tamen philosophus alternis ortum simplicem fieri ex materia 1a quae non est ens simpliciter et actu sed potentia tantum. Itaque neganda est assumptio si non ens

simpliciter et actu esse, cum sit nihil sit, sed substantia. Textus Quid autem etc.
primum argumentum. Si ortus simplex fieret ex ente in potentia s. ex materia prima, sequeretur materia prima esset destituta omni forma accidentaria vel haberet accidentia sed neutrum est hic (quod non datur ortus simplex) assumptio probatur quia in primis non est destituta quocumque accidente sic non materia prima existeret sine aliquo accidente quod non est dicendum deinde neque habet accidentia quia entia in actu cum huiusmodi accidentia sunt non possunt esse in ente nisi in potentia qualis est materia prima (quod etc.
hunc argumentum non solvit Philosophus sed ego illius solutio facilis est. Dico tamen materiam primam non esse destitutam omni forma accidentaria quia cum semper sit sub aliqua forma substantiali semper existet sub aliquo accidente. hoc autem non est ita accipiendum ut putemus formam substantialem uniri materiae mediis accidentibus cum contrarium imo s. uniri materiae primae nude et immediate asseramus sed existimamus ita in materia prima recipi accidentia ut prius nata antequam forma substantialis introducatur accidentia expellant neque asserimus accidentia quae entia sunt in actu esse materia prima quae est ens in potentia quia materia prima habet accidentia actuata iam ab aliqua forma substantiali

Textus De his (quod etc.) Proponit 2am quaestionem in qua inquirit quaenam sit causa ob quam ortus et interitus perpetuentur cum uno intereunte videatur non posse durare quia semper est ad non esse prius tamen observat hic hoc loco non inquirere causam efficientem incorpoream quia iam illam assignavit 8o phys. cap. 9. tum et neque indagare causam efficientem corpoream quia de hac aut pro disputaturus in sequentibus libris inquirit ergo causam materialem et asserit hanc esse mutuam vicissitudinem ortus et interitus causa autem huius vicissitudinis est materia prima, quia cum materia non possit existere sine forma necessario expulsa una forma debet introduci alia et expulsio unius formae, est introductio alterius et ex consequenti generatio unius sequitur ex corruptione alterius — Textus Cur etc.) Proponit 3am quaestionem in qua inquirit causam ob quam veteres philosophi ortum unius substantiae v.g. ignis appellaverint ortum simplicem et ortum alterius substantiae v.g. aeris aut terrae dixerint ortum secundum quid cum ortus cuiuslibet substantiae dicatur ortus simplex. Philosophus huic q. et asserit causam huius rei esse quia consueverint veteres philosophi ortum substantiae perfectioris appellare ortum simplicem ortum vero substantiae imperfectioris appellare ortum secundum quid atque ita cum ignis sit perfectior aere, et terra, ideo ortus ignis dicitur ortus simplex ortus vero terrae vel aeris dicitur ortus secundum quid. itaque ortus cuiuslibet substantiae absolute dicitur ortus simplex comparatione tamen facta inter duos ortus substantiales ortus perfectioris substantiae poterit dici ortus simplex ortus vero imperfectioris simplex secundum quid —
Philosophus eodem loco explicat Philosophus quisnam dicatur ortus perfectior ex sententia veterum proponens 3 sententias fuerunt n. nonnulli qui putarunt ortum superioris elementi esse perfectiorem ortum vero inferioris esse imperfectiorem quia superius continet rationem formae cum contineat inferius vero habet rationem materiae cum subiiciatur quod materia subiicitur formae forma vero perfectior est materia. Empedocles vero et alii dixerunt illum ortum esse perfectiorem qui est alicuius corporis habentis robustiores qualitates ad agendum, illum vero esse imperfectiorem qui est alicuius corporis habentis

ptes n̄ adeo aptas et robustas ad agendū atq3 ita asserebant altū ignis ee̅
pfectiore altū v° terra imperfectiorem. Alij tamē ut democritus dicebant
illū ee̅ altū pfectiorem qui nris sensibus obijcit illū v° imperfectiorem
qui nris sensibus n̄ apparet itaq3 profitebant altū terra pfectiorem ee̅
altū v° aeris imperfectiorem, hoc et loco refert Ar. quæ superius dixerat

Causa (quæ etc.) Proponit 4^am^ q.^m^ in qua quærit causā ob quā altus subā dicat | Tex
altus simplex et altus accidentiū dicat quodā pte et sm quid, Cui R. altū
subā appellari altū simplicē q^r^ subā ē ens simpliciter altū v° accidentis
appellari quodā pte et sm quid q^r^ accidens n̄ ē ens simpliciter sed imo ens
sm quid — Veruntamen etc. Animadvertit Ar. posse et in acciden- | Tex
tibus reperiri altū simplicē et quodā pte n̄ simpliciter sed comparatione facta
quid et altus unius subæ pot et appellari altus simplex et alterius subæ
altus quodā pte itaq3 si altus accidentiū inter se comparatur unius pot appellari
altus simpliciter qui s. erit pfectioris accidentis, et alius quodā pte qui s. erit
imperfectioris accidentis atq3 ita altus valetudinis erit altus simpliciter altus
v° ægritudinis erit quodā pte q^r^ valetudo præstantior ē ~~valetudo~~ ægritudine

Sed quæri etc.) Proponit 5^am^ q.^m^ in qua quærit cū altus ijs fiat inter | Tex
contraria quænam contrarietas reperiat inter huiusmodi extrema altus
et interitus Cui R. reperiri contrarietatē privativā q^r^ in mā i° quoda qua
fit altus et totū compositū generat reperit privatio quæ contrariat formæ
quæ quidem forma ens positivum ē —

Illud etc.) Proponit in fine cap. 6^am^ q.^m^ in qua quærit an in 2^bus^ con- | Tex
trarijs inter quæ fit altus reperiat una et eadem mā Cui R. reperiri unā
et eandem mām re ipsa rōe tn̄ distinctā q^r^ eadem ē mā quæ v° ē
sub forma aquæ et postea sub forma aeris distincta tn̄ rōe q^r^ antea
informabat forma aeris et v° forma aquæ —

Caput 4um de discrimine inter altū simpli- cem et comutationem —

Tex | Quid autem etc.) Hoc cap. proponit Ar. discrimen inter altū et comutationē et alterationē
asseritq3 ita inter se distingui q^r^ in altū simplici fit mutatio totius sensilis in
totū sensile ita ut nil sensile relinquatur in denuo genito quod antea
fuerat in corrupto in comutatione v° i. alteratione n̄ fit comutatio totius sensilis
in totū sensile, sed ex una qualitate contraria in aliā contrariā manente
simul eadem subō sensili V. g. q^n^ ex embrione fit hō nil sensile ~~nat~~

relinquitur in hoc quod antea fuerat incorruptio quia solum manet materia prima ut aqua cum plato et caliditate mutatur in frig. remanet idem subiectum sensibile quia remanet idem plato etc.

Tex. (In his etc.) Proponit quandam obiectionem adversus discrimen propositum inter ortum simplicem et commutationem ita quia ex aqua fit aer non solum remanet eadem materia prima sed etiam eadem perspicuitas raritas et frigiditas quae sunt accidentia sensibilia ergo in ortu simplici non fit commutatio totius sensibilis in totum sensibile. Huic respondet quia ex aqua fit aer non solum remanere in aere materiam prima sed etiam perspicuitatem raritatem et frigiditatem non etc. sed oportet unde autem non sequi manere idem subiectum sensibile.

Tex. (Itaque etc.) recenset Philosophus varias species mutationis easque propriis nominibus illustrat asserit non commutationem ad maiorem quantitatem appellari accretionem, mutationem vero ad qualitatem dici proprie commutationem vel alterationem et tandem mutationem ad substantiam appellandam esse ortum simplicem et generationem.

Tex. (Et materia etc.) Docet in fine cap. materiam primam subiectum esse saltem omnium mutationum diversa tamen ratione est enim subiectum ortus per se et immediate quia forma substantialis quae producit per generationem immediate unitur materiae primae aliarum vero mutationum est subiectum mediatum et per aliud scilicet ratione totius compositi quia id quod immediate et per se alterat et accrescit non est materia prima sed totum compositum.

Observationes in superius cap.

Ex his quae in superiori dicta sunt colligimus primo observando ortum simplicem esse mutationem a non substantia in substantiam id est a non substantia perfecta in substantiam perfectam vel animam primam in toto composito alterationem vero vel commutationem esse mutationem ab una qualitate contraria in aliam contrariam manente eodem subiecto sensibili itaque commutatio non erit mutatio substantiae sed accidentis. 2º est obser. in rebus naturalibus duo potissimum reperiri totum scilicet compositum et qualitates ex quibus solum totum compositum dicitur totum sensibile. 3º est obser. generationem vel ortum ex parte et commutationem vel alterationem esse unam et eandem mutationem respectu tamen unius appellari generationem ex parte respectu alterius commutationem quia respectu alterius extremi acquisiti per talem mutationem dicitur ortus ex parte id est quod acquirit et producit de novo in generatione ex parte accidentis est at vero respectu subiecti dicitur commutatio vel alteratio proprio nomine quia id quod alterat de novo sub qualitate de novo producta est totum compositum et ipsum subiectum et hinc colligimus Philosophum hoc cap. tamen adferre discrimen inter ortum simplicem et commutationem non autem inter ortum simplicem et ipsam commutationem cum sint una et eadem mutatio; ultimo est obser. 2bus modis distingui generationem simplicem et commutationem ratione scilicet subiecti et ratione termini distinguuntur ratione subiecti quia subiectum generationis simplicis est ens in potentia materia scilicet prima subiectum vero commutationis est ens in actu totum scilicet compositum ratione vero termini distinguuntur quia terminus generationis simplicis est substantia terminus vero commutationis est accidens.

Q.io 1a an det generatio simplex et qua ratione fiat

Ut quae ab Ar. praecedentibus cap. dicta sunt melius intelligantur proponen-
dae erunt aliquae q[uaestion]es, 1a erit an in rerum natura sit concedenda generatio simplex
aut talis generatio fiat ex nihilo omnino an vero ex ente in actu, an vero ente in potentia
Per generationem autem simplicem intelligimus mutationem in qua de novo producitur
aliqua substantia. Sit ergo 1a asser. Concedenda est generatio simplex in rerum natura
Prob. omnes actiones et operationes fluunt ab aliqua forma naturali et substantiali
sed experimur dari multas actiones naturales quae antea non erant ergo asse-
rendum est dari de novo productam fuisse substantiam aliquam a qua tales operationes di-
manent, et fluant, et ex consequenti concedenda erit generatio simplex —
2a concl. in omni generatione simplici praesupponitur semper aliquod subiectum. Prob. 1o agens
naturale agit mediis dispositionibus, et istae dispositiones cum sint accidentia debent
et recipi necessario in aliquo subiecto ergo in actione agentis naturalis praesupponitur
aliquod subiectum semper, et per consequens in generatione simplici etc. 2a ratio si generatio
simplex non supponeret aliquod subiectum rerum non distingueretur a creatione quia fieret
ex nihilo quemadmodum creatio, sed hoc est absurdum ergo etc. — 3a ratio omne agens
naturale agit circa aliquam materiam ergo in omni actione naturali supponitur aliquod subiectum
et per consequens in omni generatione simplici etc. — 3a asser. Semper subiectum quod
praesupponitur in generatione simplici non est ens in actu specifico et perfecto prob. his
rationibus 1a est natura tenet medium inter artem et Deum sed Deus agit et
operatur ex nihilo id est non praesupposito aliquo subiecto in actu perfecto et specifico quia
semper operatur circa aliquod individuum et suppositum ergo natura tenet medium inter
Deum et artem operabitur semper ex consequenti praesupposito aliquo subiecto quod non sit ens
actu specificum et perfectum, sed in potentia tantum ad ens specificum 2a ratio quia
si subiectum quod praesupponitur in generatione simplici esset ens actu et specificum haberet
formam specificam ex se sed subiectum quod praesupponitur in generatione simplici remanet in com-
posito generato, et per consequens alia pars forma specifica ergo duae formae substantiales reperiuntur
in uno composito et ex consequenti —
4a concl. id quod generatur in generatione simplici fit secundum quamlibet partem sui et secundum se totum
non absolute et simpliciter, sed quodammodo. Prior pars asser. sic prob. In generatione
simplici praesupponitur materia quae simpliciter est ingenerabilis ergo id quod generatur
generatione simplici non fit secundum quamlibet partem sui simpliciter et absolute quia non
fit de novo secundum materiam 2a pars asser. prob. Id quod generatur generatione simplici de
novo secundum formam specificam, et deinde fit de novo secundum materiam aliquo modo quia materia
quae antea erat sub forma v.g. aquae fit subiectum alterius formae v.g. aeris
sed adversus hanc secundam est 1um arg. Id quod simpliciter fit secundum se totum et secundum
quamlibet sui partem absolute et complete sed quod fit generatione simplici fit simpliciter
ergo etc. Respondetur dist. habere sensum propositionem 1us est id quod simpliciter fit secundum se totum

totu' fit, ut e' s'm quamlibet p'tem sui, qui sensus falsus e' et hac r'oe falsa
e' prop.o 2us sensus e' ut q'd fit simpliciter fit s'm se totu' ut e' ut q'd fit sim-
pliciter fit totu' p'fectu' et subale q'i sensus verus e' et prop.o. hoc modo
ad 2m arg. forma subalis g'rat ex nilo (g iam gerao' n' praesuppo-
nit aliq'd sub'm. ans prob. p'ria reru' nalium ex Aristot.: in physicis n'
fiunt ex alijs sed oia fiunt ex illis, sed forma subalis e' p'rium rerum nalium
(g n' fit etc. R'x 1o forma' subalem n' fieri et generari proprie sed
congenerari et comproduci q'r q'd proprie g'rat e' totu' composit.
2o R'x forma' subale' n' fieri et generari ex nilo q'r fit et g'rat ex m'a q'tan-
qua' ex sub'o praesupposito educit' n' de pot'a m'a ab agenti nali medijs
dispositionibus, ad probatione' n'o resp. p'rio reru' nalium n' fieri ex
alijs tanqua' ex proprietate q'md totu' compositu' fit ex principijs tanqua'
ex proprietatibus bene tn' unu' p'rium reru' nalium p'ot fieri ex alio
in g'ne causae materialis et subalis, et hac r'oe forma subalis fit ex m'a
n' et ita e' p'r intelligendus.
3m arg. agens nale in sua actione producit mat'am et forma' iam (g gerao'
n' fit ex aliquo sub'o praeexistente: ans prob. agens nale ut patet producit
formam subalem (g producit et mat'am. conseq.a prob. q'r forma e' nobilioris
entitatis q'a m'a, sed agens nale producit forma' (g a forciori producit
et mat'am. R'x neg. ans ad prob. n'o neg. conseq.a q'r licet forma'
subalis sit nobilioris entitatis m'a n'o minimae entitatis n' sequit' agens nale posse
et producere m'am r'o e' q'r forma subalis h't dispositiones quae iuvant agente'
nalem ad producenda' forma' quae dispositiones reservant' in m'a p'a at n'o m'a
n' h't dispositiones quibus agens nale iuvet ad producenda' m'am, 1am q'r dis-
positiones necess.o debent recipi in m'a m'a n'o p'r n' dat' alia m'a et hac e' ca'
obq'ua' agens nale possit producere forma' subalem n' u'o m'am, itaq' ad
productionem alicuius rei n' refert sit maioris aut minoris entitatis.
4m arg. q'r n' aliquid generat fit ex ente in actu (g sub'm quod praesuponit'
in g'roe n' e' ens pot'a sed ens in actu speci'o ans prob. aer solet generari
ex aqua sed aqua e' ens in actu speci'o (g etc.
R'x aerem n' generari ex aqua p' se sed ex accidenti q'r s' accedit ipsi m'a q'e ex qua
generat' aer ea' ~~fut~~ sub forma aquae itaq' aer dr' generari ex aqua n' q'r-
rend' generet ex forma aquae l. q' tota aqua sci q'r generat' ex m'a quae antea
existebat sub forma aquae.
Ultm arg. si gerao' e'et possibilis fieret gerois dari geroem sed hoc e' falsu'
q'r daret' prog. (g etc. prop.o prob. q'r si gerao' e'et possibilis de novo
fieret sed quidquid de novo fit generat' (g etc.
R'x quidquid de novo fit et producit' p'o et p' se generari at n'o gerao' licet de
novo fiat n' tn' p'o et p' se q'r e' p' totu' compositu' et forma' subale'.

Q^o 2^a An detur corruptio & interitus rerum naturalium

Sit p^a conclusio datur interitus rerum naturalium probatur experimur enim aliquando mutari
tales actiones et operationes quae antea erant sed actiones et operationes fluunt ab aliqua
forma substantiali et a composito naturali
2^a concl. Interitus rerum naturalium non fit hoc modo ut scilicet id quod interit in nihilum redigatur
sed semper manet aliqua pars corrupti prob. si id quod interit in nihilum fieret
corruptionem et et interitum unius rei non esset generatio alterius sed hoc est contra
Phi. hoc lib. ergo propositio prob. generatio fit ex aliquo subiecto praesupposito ut ex praece-
dentibus patet ergo si id quod interit in nihilum desineret tam generatio unius non conse-
queretur corruptionem alterius cum interitu nullum maneat subiectum, ex quo fieri
posset generatio tanquam ex praesupposito subiecto ergo etc
Sed in hanc sententiam est 1^m arg. corruptio non est possibilis ergo etc ant. prob. si
corruptio esset possibilis scilicet esset naturalis, et hac non quia nulla corruptio est naturalis
cum omne ens diligat semper manere nequaquam violentat, quia cum nullum violentum sit perpe-
tuum tamen desineret corruptio et ex consequenti generatio quia non potest esse sine corruptione
est n. generatio unius corruptio alterius ergo etc
R. corruptionem et interitum rerum naturalium posse 2^bus modis considerari 1° in ordine ad
suas causas scilicet Deum caelum, et particulare agens qua ratione si consideretur naturalis
est 2° modo in ordine ad subiectum naturale quod interit qua ratione si consideretur non erit
naturalis sed violenta corruptio atque ita in ordine ad subiectum non est perpetua nam sua
corruptione facta in ordine ad tale subiectum corruptio cessat in ordine vero ad causas
efficientes perpetua est corruptio et ita, perpetua est generatio
2^m arg. Ens naturale potest aliquid in nihilum redigere ergo potest fieri interitus rerum na-
lium ita ut id quod interit in nihilum desinat: ant. confir. agens naturale habet potentiam
tollendi materiam et formam ergo potest aliquid in nihilum redigere: ant. prob. In pri- +qui
mis agens naturale potest tollere formam praecipuam animatam, sed + potest tollere formam
potest auferre materiam immo necessario tollet quia materia non potest existere sine forma
ergo etc — R. qui tollet formam in communi tollere et materiam quia iam existerat forma
aliqua per quam materia posset esse, qui vero tollet formam aliquam particularem non
est necesse tollat materiam [illegible] introducit aliam formam particularem per quam materia
existit agens vero naturale non tollet formam in communi sed particularem et simul intro-
ducit aliquam formam, immo non potest agens naturale expellere unam formam quin
introducat aliam cum expulsio unius formae sit introductio alterius, et ita
agens naturale non poterit tollere materiam et ex consequenti aliquid in nihilum redigere
3^m arg. Agens naturale si potest aliquid in nihilum redigere ergo iam in interitu rerum
naturalium id quod interit desinit in nihilum, ant. prob. redigere aliquid in nihil
non est efficere sed deficere ergo quanto agentia sunt magis defectiva tanto magis

n nihil redigere sed agens nale e magis ~~nale~~ defectivum qua 1um agens Ergo etc
R. q. gr aliquis effectus sm se totu in nil redigit p defectum alicuius causae efficientis, hoc n erit nisi p causam illam qua sit causa totius entis et gr hoc n competat agentibus nalibus n. n. sunt totius entitatis sunt cõ rerum natium ideo p deffectu talium causarum id e agentium natium n potest aliquid in nihil redigi, itaq consequens illud (Ergo quanto agentia erunt magis deffectiva) erit distinguendum, si n. sumuntur agentia sunt causae totius entitatis erit verum si minus falsum —

Qo 3a Utrum gerao unius sit corruptio alterius et econtra —

Proposita qo dub. pot reddere sensus 1us e an gerao unius sit formaliter, corruptio alterius in quo sensu n e agitatur a nobis proposita qo gr certum e geroem et corruptionem diversas habere roes formalis 2us sensus e gerao unius rei importet, et secum simul ferat corruptionem alterius in quo sensu proposita qo agitat. Sit gr 1a conclusio gerao unius e corruptio alterius qua concl. confir. ita in mata n possunt reperiri duae formae subales neq mata pot existere sine forma Ergo cu in interitu alicuius rei remaneat mia necessario remanebit sub aliqua forma Ergo corrupo unius erit gerao alterius et econtra, l, expulsio unius erit introductio alterius —
Sed Jn sane suaii 1um arg. rao interitus repugnat atui Ergo interitus unius n e corruptio alterius —
R. arg. tm concludere corruptionem unius rei n ce geroem alterius in 1o sensu gr nos concedimus n aute in 2o sensu sm quem agitatur hoc qo —
2um arg. qn generat cadaver nil corrumpit in hoe gr in primis n corrumpit mia cu sit incorruptibilis, Deinde neq forma hois, l, aia rotis gr e immortalis p potua et alterna Ergo etc —
R. n corrumpi matm neq forma sed ff compositu corrumpit gr mia et forma ram n sunt unitae sed separatae, —
2o R. animã rotem n simpliciter et sm sua entitatẽ sed sm quid, et facii dicti gr .s. antea informabat matm et mo n informat itaq corrumpit sm istam informationem natem —
3um arg. qn introducit in hoe forma cadaveris n evanescit aliqua forma aia intelligens .s. Ergo introductio unius n pot ee expulsio alterius —
R. qn introducit forma cadaveris evanescere animã rotem n qd desinat ee et intereat, sed qd separat a mã —
2o R. eadem sole qua responsu e superiori, —
4um arg. si gerao unius eet corruptio alterius et econtra numerus individuorum

quae sunt in rerum natura non augeret neque minueret sed contrarium est prima com-
prob. ergo etc. prob. prop. quia si simul quo unum generatur aliud corrumperet et
contra, aeque multa intra manerent ut si ex aequalibus denarijs unus auferat et alius
adderet et econtra simul maneret idem numerus denarius ergo etc.
Resp. neg. prop. et sequela probos quod aliquando ex uno corrupto generant multa quia materia
dividitur in multas partes ut cum ex uno corpore corrupto generant multi vermes et aliquando
ex multis corruptis generatur unum ut est quod elementis corruptis unum generatur etc.
5um arg. quia interit eo non introducet in materia alia forma quia cum intertitus posset pro-
veniret adversis causis eadem forma posset produci adversis causis quod est absur. ergo etc.
Resp. non esse absur. formam cadaveris produci adversis causis et sine magna dispositione quia
est imperfecta.
6um arg. quia interit ea forma alimenti expellit et corrumpit sed tunc temporis non produ-
cit alia forma quia forma alia qua informat materiam alimenti iam erat corrupta ergo
corruptio unius nulla ratione potest esse generatio alterius.
Resp. neg. prop. ad prob. dicimus in materia alimenti introduci formam alius quae licet
de novo simpliciter non producat producit tamen quodammodo quia informat materiam
de novo quam antea non informabat. Resp. 2o Phil. tantum loqui de generatione totius
simpliciter et oratio non tantum de generatione partis qualis est nutritio.

4a Quaestio an generatio et alteratio distinguantur

Pro cuius explicatione est obser. generationem esse duplicem aliam simpliciter et aliam secundum quid ut constat
ex superioribus. 2o est obser. generationem posse accipi 2bus modis 1o pro dispositione dispo-
nente materiam ad introductionem formae substantialis qua ratione non differt ab alteratione. 2o modo
accipitur pro introductione alicuius formae substantialis, in hac igitur 2a tantum loquimur de generatione
simpliciter dicta quae significat introductionem formae substantialis generatio vero secundum quid cum sit
generatio accidentis ab alteratione non distinguitur ratione ipsa. Quibus obser. sit una concl. generatio
simpliciter dicta non est alteratio prob. 1o omnis mutatio quae incipit esse simpliciter non est
alteratio, sed in generatione simpl. dicta incipit esse ens simpliciter ergo prop. etc. prob. quia
in alteratione non incipit esse nisi qualitas aut ens quale sed qualitas non est ens simpli. sed
secundum quid cum sit accidens ergo etc. assump. patet quia per generationem incipit esse substantia quae
est simpliciter ergo etc. 2o prob. terminus generationis est substantia alterationis vero qualitas sed
qualitas et substantia distinguntur ergo etc. 3o prob. quod mutatur in generatione est natura in alteratione
vero totum compositum sed totum compositum et materia distinguntur ergo 4o quia subiectum generationis
est materia prima subiectum vero alterationis est totum compositum ergo.
Sed adversus hanc sententiam est 1um arg. Phil. 1o cap. suis libris asserit antiquos
Philosophos solum unum primum constituentes materiale generationis et alterationis non posse salvare
generationem distinctam esse ab alteratione sed est Phil. sententia unum est primum materiale generationis
scilicet materia prima ut constat ex 1o Phys. cap. 5 ergo generatio et alteratio non distinguuntur

R. Phr. soluit asseruisse illos in loco antiquos philosophos constituentes tantum unicam primam materiam, et illud esse ens in actu sicuti de facto constituerunt non posse salvare generationem esse distinctam ab alteratione Phr. vero constituit unicam primam materialem non tamen asseruit huiusmodi primam esse ens in actu specifico sed in potentia tantum et inde non sequitur generationem non distingui ab alteratione —

2um arg. alteratio est generatio ergo generatio est alteratio consequentia valet per conversionem simplicem antecedens vero sic probatur. alteratio est motus ad substantiam sed omnis motus ad substantiam est generatio ergo propositio. probatur generatio substantialis est finis alterationis vel ipsa substantia genita ergo alteratio erit motus ad substantiam tanquam ad finem —

R. neg. antecedens ad probationem vero respondetur 2bus modis posse aliquid motum esse substantiam vel dicendo ad substantiam 1o tanquam ad terminum intrinsecum et ad terminum et sic conceditur assumptum et negatur propositio 2o modo tanquam ad terminum extrinsecum et non proprium et sic conceditur propositio neg. tamen assumptum. alteratio est motus ad substantiam tanquam ad terminum remotum et extrinsecum ad qualitatem vero tanquam ad terminum proprium et intrinsecum —

3um arg. omnis motus quo aliquid aliter se habet quam prius se habuerit est alteratio ut patet ex nomine ipsius nominis alterationis sed generatio est motus quo aliquid aliter se habet quam prius se habuerit in generatione materia aliter se habet quam prius se habuerit ergo generatio est alteratio —

R. neg. propositionem universaliter et communiter acceptam si vero stricte accipiatur non erit ita ut dicamus omnem motum quo aliquid aliter se habet in qualitate quam prius se habuerit esse alterationem —

4um arg. generatio fit ex ente in actu specifico et positivo ergo haec in specie non distinguuntur ab alteratione antecedens probatur aer generatur ex aqua sed aqua est ens in actu specifico et positivo ergo etc. —

R. generationem posse fieri ex ente in potentia .s. ex materia prima tanquam ex subiecto et ex privatione, tanquam a termino a quo per accidens vero ex ente in actu positivo quia .s. materia prima nunquam est sine aliqua forma .s. —

5um arg. subiectum generationis est materia prima sed materia prima est ens materiale qui sit aliter [illegible] ergo generatio et alteratio non distinguuntur —

R. generationis subiectum quod licet ex se habeat actum entitativum non tamen habet actum specificum subiectum vero alterationis est totum compositum quod est ens in actu specifico, et ita ratione generatio et alteratio distinguuntur penes [illegible] subiectum —

6um arg. Quemadmodum qualitas quae acquiritur in alteratione est extra essentiam subiecti ita pariter forma extra essentiam materiae primae ergo quemadmodum subiectum alteratur per illam qualitatem ita materia per formam —

R. neg. consequentiam est non dispar ratio quia qualitas accedit enti consummato et perfecto et proinde illud alterat et ex illa qualitate et subiecto fit ens per accidens et forma advenit enti in potentia .s. materiae, et proinde ipsa non commutat vel alterat quia ~~commutatio~~ alteratio proprie fit penes qualitatem sed potius illa constituit in esse specifico

Q.io 5a quod nam sit subum accidentium

Quod indubium vertitur in proposita q.e est, an ma 1a aut totum compositum sit subum accidentium, quae q.o in utramque partem probabiliter agitabimus, procinges ph.
1o nonnulla observabimus, quae a doctoribus observabimus e igr obser. accida ee in dup. diffa, alia n. sunt corporea ut color qtas et gloria, alia vero incorporea ut intellectio volitio habitus intellectus etc. — De quibus in proposita q. n. disputabimus sed solum de corporeis. 2o e obser. duplex ee subum accidentium, aliud inhaesionis cui s. inhaerent accida, aliud vo denominationis de quo praedicantur accida, et qd denominatur ab accidentibus de quo n. e q.o igr oes concedunt subum denominationis ee totum compositum ex ma et forma, solu igr e controversia de subo inhaesionis. 3o obser. accida ee in dup. diffa, alia n. sunt quae consequunt totum compositum ut ita sunt proprie unius spei ut alteri n. conveniat, alia vero sunt quae sequunt matam et sunt eius genito et corruptibili de quibus tm quaeret in hac q.e an illorum subum inhaesionis sit ma 1a an vo totum compositum —,
Est ?a sna Thomis asserentium totum compositum ee subum accidentium n. autem matam vero, qua sna prob. sic arg. 1m e accida diffiniunt per subum et sic in ..., sed diffiniunt per totum compositum n. autem per matam 1am (ergo) etc. —
Rx diffiniri accida per subum denominationis n. vo inhaesionis —
2m arg. s. duc. e subum inhaesionis in quo recipiunt accida atqui recipiunt in suba q.a quae e totum compositum ex mata et forma (ergo) etc. Assumptio ph.e ee ... cap. de suba, ubi docet ee propriu subae ut una eademque numero manens recipiat varia accidentia contraria per ses: Rx convenire quidem per se subae p.e recipere contraria accida n. tm 1o sed per se nempe per matam 1am et quae consequunt suba 1.a quae accida s. et ... insunt ma 1a 2ario vo toti composito s. rone ma q.
3m arg. si ma 1a eet subum accidentium diceret quanta, qualis, locata, pr et sic etc.
gr omne accidens denominat subum sed hoc e falsum (ergo) etc. —
Rx neg. propositionem et ad prob. dicemus falsum ee oe accidens denominare subum in quo recipit, gr actio e in patiente tanquam in subo et tm patiens n. denominat ab actione —
4m arg. idem e subum motus et accidentium quae augmentat per motus, sed subum motus e totum compositum (ergo) etc. assump. prob. ex ph. 7o cap. huius libri ubi distinguens generationem ab alteratione asserit subum generationis ee matam 1am alterationis vo totum compositum, neque pot aliquis dicere hoc ee intelligendum de subo denominationis qr totum compositum et denominat agere (ergo) etc. —
Rx ad assump. n.am ee si intelligat de subo denominationis n. autem de subo inhaesionis ad authoritatem ph. resp. ph. solum fuisse locutum de subo de-

nominationis

Hec n. verba illius sunt accipienda mā 1ª ē subm̄ generis totū autē compositū alterius
vel mā 1ª subm̄ ē inhæsionis et denominationis generis melius vᵈ tm̄ inhæsionis
et totū compositū denominationis dr̄ et totum compositū denominari a generic
Rx totū compositū denominari a generē tanquā in termino proprium grª agi
rit hoc generici matam v. tª tanquam proprium subm̄ grª mā 1ª sit genei
tanquā in subo

3ᵐ arg. si mā 1ª est subm̄ accidentium forma substalis n̄ uniret matæ immedia
te tum etiā et in ente accidens fieret in per se, et inde ens per accidens esset per
ente per se sed oīa hæc sunt absurda ergo etc —

Rx falsam ē prop. grª licet mā 1ª sit subm̄ accidentium n̄ sequitur ea quæ
adducta sunt in propositione, grª illis accidentibus et ipsa mā n̄ fit totū compo
situm secundum quod mā et forma substali neque prius sunt accidª in mā quam
forma substalis, imo prius in mā forma substalis recipit in matam quā accid
et ita immediate unitur mā 1ª — 2ª opio ē aliorū asserentium matam
1ª ē subm̄ accidentium, et accidentia 1ª et per se inhærere mā 1ª quod pro
batur arg. prob. 1ª est dispositiones debent illi inhærere quod disponunt
sed totū compositū n̄ disponunt sed solum mā 1ª ergo mā 1ª est subm̄ acci
dentium Rx satis ē dispositiones inhæreant mā 1ª 2ª ut dicant dis
poni n̄ autē ē necesse ut 1ª et per se insint dispositiones imo fieri n̄ pot
2ª quia semper sit sub aliqua forma semper ē pars alicuius compositi, et
ita in illo composito 1ª recipiunt accidentia —

2ᵐ arg. grª in embrione fit 2ª forma spis introducitur in matam organi
satam, sed illa organisatio n̄ pot ē sine quantitate et aliis accidentibus ergo eā
illa accidª reliquunt in mā 1ª —

Rx matam 1ª n̄ ē organisatā vere et proprie sed metaphorice antequā
forma spis introducatur organisatur autē vere et proprie quando 1ª forma in
illam introducitur —

3ᵐ arg. si totū compositū est subm̄ inhæsionis et n̄ mā 1ª daretur migratio
accidentis ab uno subo in aliud grª et per manus eadem accidª manere in genito
quæ fuerant in corrupto, sed absurdū ē asserere unū accidens migrare de subo
in subm̄ ergo etc —

Rx falsā ē prop. et illud n̄ sequi grª n̄ manent eadem accidª nº sed solū spē
ultimum arg. forma introducitur in matam dispositā sed n̄ pot ē dis
posita quin dispositiones inhæreant mā ergo etc —

Rx 2ᵐ responsū fuit ad argª —

Qᵒ 10ª utrum in corruptione simplici fiat resolu —
tio usque ad matam 1ªᵐ

Hoc quo aliis verbis proponit a nonnullis utrū .s. eadem accidª nº quæ prius —
fuerant in

m

in corrupto maneant in genito, l, utrum in generatione et corruptione simpliciter fiat mutatio utriusque subiecti simplicis in totum subiectum simplex quam quaestionem in utranque partem examinabimus. Pro cuius expl. e obser. in proposito quod nos non inquirere an resolutio fiat usque ad materiam primam ita ut materia prima praeter aliquo tempore remaneat destituta forma tam substantiali quam accidentaria constat n. ratione ex i lib. phy. materiam primam non posse existere sine forma, sed quod investigat est utrum in corruptione simplici fiat resolutio usque ad materiam primam id est utrum quando aliquid corrumpitur in ipsa materia prima maneat aliqua forma l, essencialis, l, accidentaria quae antea in corrupto praefuerat an cum interit hoc remaneat materia prima quae tamen est sub forma cadaveris aliqua forma, l, substantialis l, accidentaria quae antea fuerat in ipso corrupto 2° e obser. non inquiri in hac quaestione utrum in corruptione simplici fiat fiat immediate resolutio usque ad materiam primam id est praeced. intelliguntur corruptionibus etc. n. concedunt eo fieri ex eo si ipsi qui materiam primam constituunt quam perpetua et simplicitatem certissimum est quando interit homo et generatur cadaver et deinde interit cadaver et generatur aliud, et praeterea aliud aliud corrumpitur, et generatur alia res etc. — In re ultimo loco generata non remanere aliquid accidens non quod praefuerat in primo corrupto s. hoc, sed quod inquirit in hac quaestione est utrum immediate fiat resolutio usque ad materiam primam id est utrum in unaquaque corruptione simplici fiat aliquid accidens quod praefuerat in corrupto, et remaneat in genito —

3° e obser. 4or modis accidens posse interire i° a suo contrario et quando frigiditas corrumpit a caliditate, 2a a corruptione subiecti corrupto n. subiecto corrumpuntur et accidentia existentia in illo subiecto. 3° e obser. ad corruptionem termini et alterius extremi qua ratione relatio desinit esse quando interit aliud extremum 4° accidens corrumpitur ad interitum causae conservantis qua ratione illuminatio desinit esse ad corruptionem lucernae l, alterius causae efficientis illuminationem — 5° e obser. 2bus modis accidens produci posse i° producitur accidens a suo simili qua ratione caliditas a caliditate producitur, et haec dicitur productio per se. 2° n. m° producitur per accidens et per concomitantiam qua ratione potest produci a suo contrario, et ad productionem subiecti —

Quibus obser. sit i a assertio sententia Thomistarum ut Capreoli 2° lib. de ente et essentia, et aliorum assertorum qui cum existiment materiam primam non esse subiectum inhaesionis accidentium neque unum accidens posse migrare ab uno subiecto in aliud asserunt et consequenter resolutionem in qualibet corruptione simplici fieri necessario usque ad materiam primam ita ut nullum accidens quod praefuerat in corrupto maneat in genito

Quae sententia confirmatur his argumentis. Primum est ex Arist. hoc lib. generatio fit ex ente in potentia sed si resolutio non fieret usque ad materiam primam sed imo in materia prima remaneret

neret

aliquod accidens quod in corrupto praefuerat iam generato non fieret ex ente in potentia sed ex ente in actu scilicet ex materia prima habente quoniam accidentia ergo in corruptione simplici etc. — Respondeo dum Philosophus asserit generationem fieri ex ente in potentia sic esse intelligendum esse, ut scilicet fiat ex ente in potentia in ordine ad formam specificam et substantialem, at vero quamvis in materia prima remaneant aliqua accidentia simpliciter materia prima dicitur ens potentia in ordine ad formam specificam, et ita dicitur fieri generatio ex ente in potentia —

2um arg. quando ex stuppa fit ignis nullum accidens quod praefuerat in stuppa remanet in materia existente sub forma ignis ut patet, tum etiam quando ex uno elemento dissymbolo generatur aliud dissymbolum nulla qualitas quae praefuerat in elemento corrupto remanet in elemento de novo genito v.g. quando ex igne generatur aqua nulla qualitas existens in igne remanet in materia prima existente sub forma aquae quia nec remanet caliditas et siccitas quae sunt qualitates ignis ergo in corruptione simplici fit resolutio usque ad materiam primam

Nonnulli propter hoc arg. dicunt necessario concedendum esse in aliqua corruptione simplici fieri resolutionem usque ad materiam primam non tamen in qualibet dicunt enim quando ex uno elemento symbolo generatur aliud symbolum non fieri resolutionem usque ad materiam primam quia remanet similis qualitas in qua elementa symbola conveniunt v.g. quando ex aere generatur ignis dicunt remanere eandem caliditatem in igne quae antea praefuerat in corrupto, unde non fieri resolutionem usque ad materiam primam alii tamen respondent in propositis corruptionibus fieri resolutionem usque ad materiam primam quia asserunt remanere eandem quantitatem quae est coaeva materiae, quamvis non remaneat eadem qualitas —

3um arg. si resolutio fieret usque ad materiam primam fieret dari in generatione unius migrare accidentis migrationem de uno subiecto in aliud, vel saltem in materia esse subiectum accidentium sed quodlibet ex his est absurdum ergo etc —

Respondeo non esse absurdum materiam primam esse subiectum accidentium ut patet licet absurdum sit unum accidens migrare de subiecto in subiectum —

4um arg. ex Philosopho hoc lib. cap. 4o in generatione non manet idem subiectum sensibile et ibi asserit in generatione nihil sensibile remanere, sed si maneret idem accidens in de novo genito quod praefuerat in corrupto maneret idem subiectum sensibile et aliquid sensibile ergo etc —

Respondeo locum Philosophi esse intelligendum hac voce non manere idem subiectum sensibile quia non manet eadem forma substantialis, quae efficit subiectum sensibile et quando dicitur nihil sensibile manere idem non manere aliquod sensibile substantiale quod constituat subiectum sensibile in esse substantiali et ita in ortu simplici totum mutatur mutatur in totum id est quando ex aere fit ignis totus aer mutatur in ignem quia recedente forma aeris quae constituebat totum sensibile introducitur

forma ignis: quae constituit totu igne n ante qr n manet eadem matria
et eadem accida —
5um arg. si n fieret resolutio usqz ad matam 1am sequeret calefactione
qua calefit at ita ut in illa intereat et qua calefit cadaver nullo
intercepto tempe ee unu et eundem motu continuu, sed motus aty et
cadaveris n possunt ee unus no qr idem accidens no n pot denomi—
nare duo subia distincta, et adaequata, qr sequeret ex hac ostepne one
qd at denominaret a calore, et ab eodem calore denominaret cadaver etc
R. at unum et cadaver posse calefieri eadem calefactione continua
no qr e idem terminus temporis continuatio, et idem subiu successionis
nia. s. et idem accidens n pot denominare duo subiecta distincta successive
n aute simul et bene pot ee migratio accidentis de subo in subiu de
nominationis n autem in successionis qr ad hoc sumit unitas numerica acci
dentis — Ultim arg. ex Ar. 2o de aia et alys locis n e generanda causa
ob qua ex actu et pota fiat unu ens per se qr hac ait immediate unit at si
in ma 1a remaneret aliqd accidens forma immediate n uniret mae sed
mediante hoc accidente etc — R. quod responsu fuit i physico qe
de dimensionibus indeterminatis —
Contraria sniam deffendunt Averroes Egidius et alii existimant n resolutione
n fieri usqz ad matam 1am sed uno aliqua ex accidentibus quae praefue-
rant in corrupto remanere in denovo genito, quae snia his arg. confir.
Primu ex Ar. qn ex aere fit aqua manet eadem perspicuitas et diaphaneitas
in aqua etc aliqua ex accidentibus quae praefuerant in corrupto manent
in genito et ex consequ n fit resolutio etc —
R. manere eandem perspicuitatem et diaphaneitatem n no sed spe tm —
2um arg. si accidentia quae praefuerant in corrupto manerent in genito
sequeret aliqua corrumpi sine corrumpente hoc e absur. etc prop. prob.
qr si tas, figa et alia accidentia quae reperiunt in aere n manerent
in mata qr informat formam ignis corrumperent, atqui n apparet aquo
corrumpant etc R. n corrumpi per se qr n sunt contrariu aquo corrum—
pant, corrumpi tn per accidens s. ad corruptione subi —
3um arg. si resolutio fieret usqz ad matam 1am sequeret accida quae sunt in
genito produci sine producente, hoc aute e absur. etc prop. prob. qr —
si homo interficiat gladio aut suffocet quas in figa calor, et alia, quae
sunt denuo producta n possunt produci a gladio l, a suffocatione etc
R. hac accida per se n produci a gladio l, suffocatione per accidens tm
produci qr producunt ad productione totius compositi s. ad productione
cadaveris. —
4um arg. si dispositiones quae res recipiunt in ma 1a n manerent in
denuo genito sequeret dispositiones appetere sum propriu interitu hoc e

absurd.

qr nil afficit proprium interitu ergo prop. prob. qr si caliditas quæ introducit in aqua ad disponendam aquam ad introductionem formæ ignis non maneret in materia ut stat sub forma ignis fieret ut afficeret proprium interitu qr ista caliditatem aqua corrumperet et ex consequenti corrumperet et eadem caliditas cum corrupto subiecto corrumperent accidentia existentia in subiecto —

Respondeo caliditatem non afficere suum interitum per se sed ex accidenti quia non per se sum... corruptionem frigiditas qr non frigiditate corrupta corrumperet aqua quæ subiectum est caliditatis ideo caliditas ex accidenti est causa sui interitus dispositiones non hoc modo bene possunt esse causa sui interitus et quolibet res —

2um arg. si calor cadaveris non esset idem non cum calore aliis sequeretur aliquid produci ab suo contrario, ut si demus alium interire in nimia frigiditate in cadavere tunc temporis pro aliquo tempore maneret caliditas ergo si hoc non est idem non cum caliditate aliis produceret eam a frigiditate quæ est causa interitus aliis et sic eam aliquid ab suo contrario produceret, hoc autem absurdum est ergo etc

Respondeo caliditatem existentem pro aliquo tempore in cadavere produci non posse sed ex accidente a frigiditate quæ est causa interitus aliis, ergo unum contrarium ex accidenti produci potest ab alio contrario —

Ultimum arg. si qr ex aere fit ignis maneret idem calor, sed de novo generaret sequeretur calorem ut decem et calorem ut 4or produci simul qr in eodem instanti in quo introducit forma ignis in materia introducitur et caliditas simul 4or gradus et simul decem gradus hoc est absurdum ergo etc —

Respondeo ad assumptum non esse absurdum caliditatem ut decem, et caliditatem ut 4or simul produci ex accidenti s. ad productionem ignis cui subiectum est esse non absurdum caliditatem ut decem et caliditatem ut 4or ipsa et productione propria simul produci ;

Quæstio 7a Utrum in materia præcedant aliquæ dispositiones ad introductionem formæ, et qua ratione materia disponat —

Pro huius explicatione est observandum dispositiones eo in duas dicta alias non sunt 1æ, et antecedentes aliæ vero concomitantes et subsequentes dispositiones 1æ dicuntur quæ præcedunt in 1a materia introductionem formæ et disponunt materiam ad recipiendam talem formam dispositiones vero concomitantes quæ sequuntur introductionem formæ conservantes formam in tali materia, hoc autem possunt illustrari hoc exemplo, qr ignis agit in lignum l, in aquam 1o introducit caliditatem et siccitatem quæ accidentia dicuntur, dispositiones 1æ qr antecedunt introductionem formæ ignis, et præparant materiam ligni ad formam ignis recipiendam quam 1um vero forma ignis introducit introducuntur et caliditas et siccitas

3ae v. quae consequunt^r simul formam ignis cum sint proprietates quae dicuntur dispositiones subsequentes quia non antecedunt introductionem formae ignis sed ipsam consequunt^r et conservant formam ignis in tali materia, his observatis sit 1^a asser. dispositiones 1^ae antecedunt introductionem formae quae conclusio patet ex Ethymologia tum et ex diffinitate talis dispositionis confir. ita nulla forma potest introduci in materia quin sit materia ab agente naturali disposita sed non potest disponi nisi mediis dispositionibus ab agenti naturali introductis in materiam ante introductionem formae ergo necessario asserendum erit dari aliquas dispositiones quae praecedant introductionem formae quae dicuntur 1^ae et antecedentes —
2^a conclus. huiusmodi dispositiones 1^ae non remanent post introductionem formae sed corrumpunt^r et desinunt esse in eodem instanti temporis in quo forma introducit^r, ita tamen corrumpunt^r ut desinant ipsam materiam indispositam ad hanc formam ut non ad aliam, quae concl. est Thomis et prob. ita. corrupto subiecto corrumpunt^r accidentia existentia in subiecto sed in instanti temporis in quo introducit^r forma aliqua subiectum praeexistens corrumpit^r ergo corrumpunt^r et dispositiones 1^ae quae erant in composito corrupto tanquam in subiecto inhaesionis —
3^a conclusio dispositiones concomitantes non praecedunt introductionem formae haec concl.^o patet quia ideo concomitantes, et subsequentes dicuntur et confir. ita prius est aliquid esse simpliciter, quam esse secundum quid sed materia per formam specificam habet esse simpliciter, per dispositiones vero concomitantes habet esse secundum quid, quia habet esse accidentarium per illas cum sint accidentia ergo prius natura erit forma unirj materiae quam dispositiones concomitantes, et ex consequenti dispositiones concomitantes non antecedunt introductionem formae —
Sed contra ultimam 2^am concl. est 1^m arg. si in instanti in quo introducit^r forma corrumperent^r dispositiones 1^ae et introducerent^r dispositiones concomitantes sequeret^r accidentia divisibilia simul et et in instanti produci et hoc esse v.g. si quando 1° forma ignis introducit^r in materiam aquae v. ligni dispositiones praecedentes corrumperent^r et concomitantes introducerent^r cum dispositiones concomitantes sint caliditas et siccitas quae accidentia sunt divisibilia sequeret^r accidentia divisibilia simul et in instanti produci et hoc esse compositum, hoc vero est absur. ergo etc —
R^x accidentia 2^bus modis posse produci et acquirere esse per se et per accidens s. ad productionem subiecti quando igitur accidentia per se producunt^r tunc non possunt produci in instanti, et simul, quando vero producunt^r per accidens s. ad productionem subiecti tunc bene possunt produci simul et in instanti et ita dispositiones concomitantes cum per se non producant^r sed per accidens s. ad productionem subiecti poterunt simul et in instanti produci
2^m arg. demus in eodem instanti generari Petrum et Ioannem distinctae formae introducunt^r in diversas materias sed in illo instanti in quo expellunt^r dispositiones praecedentes introducunt^r distinctae formae ergo materiae

sunt

sunt destructæ in illo instanti. sed oēs dest.ᵒ et divisio mā in p.ᵉˢ fit per se
fm̄ q. ergo in illo instanti ad minus debent habere q.ᵗᵃᵗᵉᵐ quæ ē una ex dispositio-
nibus — Rx matam in illo instanti ēē destructā in p.ᵉˢ per q.ᵗᵃᵗᵉᵐ ex terni-
nō ē quæ præfuit in mā ante introductionē formæ post introductionē nō destruc-
ēē in p.ᵉˢ per q.ᵗᵃᵗᵉᵐ intrinsice inhærentes p.ᵗᵉᵐ s. consequenter formæ —
2ᵒ Rx in illo instanti matam ēē destructā in p.ᵉˢ ab utraque q.ᵗᵉ præexist.
-s. et conseq. introductionē formæ, qr in eodem instanti sunt introductio for
et q.ᵗⁱˢ tum est et expulsio q.ᵗⁱˢ præexistentis id tn̄ diversa roē qr ē destruc
in p.ᵉˢ ag q.ᵗᵉ præexistente s[ecundu]m s. sui n ēē ag q.ᵗᵉ nō conseq. s[ecundu]m altitud. sui nē
3ᵐ arg. si n manerent dispositiones frustra laborasset agens nāle qd̄ē
falsum qr nā nil agit temere tum est et mā n ēēt disposita pro illo instan-
ti qr implicat contradictionē ēē dispositā sine dispositionibus quod ēē albū
sine albedine —
Rx agens nāle n frustra laborasse, et matam n relinqui indispositam, qa
licet præfuerint dispositiones mā tn̄ ita remanet disposita ut forma n possit
tn̄ educi neqz sine sequitur aliqua contradictio qr matam ēē dispositā n ē
ēē affectā accidentibus disponentibus, sed ēē destitutā his quæ possunt impedire
formā introducendā qualis mā relinquitur sublatis dispositionibus in illo instanti
nā —

Q.ᵗᵒ 2ᵃ Utrum geraō si esset impossibilis alteraō itidem esset impossibilis —

Antequā propositæ q.ⁿⁱ satisfaciamus ē obser. propositā q.ⁿᵉᵐ n intelligi de
alteroē propria dicta quæ ē inter q.ᵗᵃᵗᵉˢ contrarias aut medias activas et
passivas ad invicem; quo observato sit 1ᵃ asser. Alteraō ordinat in geroēm
tanquā in finē; Hæc concl. prob. 1ᵒ agens nāle commutans et alterans
aliquid v.g. ignis commutat et alterat propter geroēm alterius rei sibi si-
milis in spē ergo etc — aīs prob. qr agens nāle agit ut assimilet sibi
passū in spē ut docet Ar. inferius hoc in libro sed n ē passū perfecte
assimilatū igni nisi sit aqua ignis ergo ignis alterans alterat ob geroēm
alterius rei sibi similē in spē et ex conseq. alteraō ordinat in geroēm
2ᵒ prob. mutationes nāles sunt ordinatæ inter se quod est contra
natura ut 2ᵒ libro de cœlo cap. penultᵒ docet tum est qr casus
n reperit in his quæ frequenter fiunt ut 2ᵒ est phy. cap. 11ᵒ et 12
docet Ar. ergo sequit. ram ex intentione nāe et sic alteraō ordina
tur ab ipsa nā in geroēm — 4ᵒ prob. alteraō ē mediū necessariū
ad geroēm faciendā qr n pōt agens nāle aliquid generare nisi prius in-
troducat dispositiones et alteret ipsū subiectū seu matam, ista n introdu-
ctio proprie dr alteraō ergo ordinat in geroēm tanquā in finē —

2ᵃ

2a concl. si generatio est impossibilis alteratio eadem esse prob. hoc concl. alteratio ordinatur ad generationem tanquam in finem ergo si generatio est impossibilis alteratio est et econtra, prob. conseq. quia si finis sit impossibilis sit media ad finem consequendum sunt impossibilia aliter non frustra darentur —

Sed in hanc generationem est 1um arg. quia aliquae duae mutationes sunt distinctae et si una sit impossibilis non propterea altera erit impossibilis, sed alteratio et generatio sunt mutationes distinctae ut patet ex superioribus ergo non est necesse sublata generatione auferatur alteratio —

Ad hoc prob. esse verum si una in aliam non ordinetur tanquam in finem at vero alteratio ordinatur ad generationem tanquam ad finem —

2um arg. alteratio non ad generationem ergo etc. ans. prob. alteratio invenitur ubi nulla reperitur generatio ut in caelo illuminato non ordinatur ad generationem similiter et introductio scientiae in animam intellectivam neque tamen causatio in singulis ordinatur ad aliquam generationem ergo etc. Resp. alterationem proprie dictam ordinari semper in generationem alterationem vero certo dictam non ordinari in generationem at vero alterationes quae in arg.o proponuntur non sunt alterationes proprie dictae ut patet quia non fit inter contrarias qualitates ad invicem agentes et patientes —

Caput 5um de accressione

Disputavit hactenus Phil. de generatione et commutatione docens qua ratione alteratio et commutatio distinguantur nunc hoc 5o cap. sermonem instituit de accressione —

Inspectat etc.) Instituit in prio cap. accressionem distingui a generatione et commutatione duplici ratione prima est terminus generationis est substantia et commutationis qualitas, accressionis vero quantitas, sed quod tales distinguuntur a substantia et qualitate ergo accressio distinguitur et a generatione et commutatione quia motus distinguuntur per terminos aliquos — Tex

Et cap. n. etc. — 2a ratio, id quod generatur et commutatur non est necesse commutet locum quia ex semine in eodem loco manente generatur planta et unus et idem homo in uno et eodem loco existens ex frigido fit calefieri sed id quod accrescit mutat locum non sicut se toto quemadmodum quae movent gravia et levia ad proprium locum hoc est secundum omnes partes idque non eadem ratione atque movent caeli quia caelum aequale manens et eiusdem magnitudinis mutat locum secundum partes quae modo est in ortu deinde est in occasu, sed id quod accrescit dicitur mutare locum non quod desinat esse in loco in quo antea erat et quia occupet maiorem locum facta accressione quam antea — Tex

Deque autem etc.) Inquirit hoc loco Phil. causam materialem accressionis qualis sit an corporea an vero incorporea, et docet debere esse corpoream. Duo argumenta 1um est materia accressionis vel est corporea vel incorporea sed non est incorporea ergo corporea assumpt. prob. si esset incorporea aut esset per se existens aut inexistens in alio non per se existens quia vel esset inane quod non patet — Tex

l, puncti qd n̄ ē asserendū qr si corpus natle coalesceret ex punctis aut ex
mathematicū qd n̄ ē diendū qr cū sit accidens deberet eē in alio pro...
probat phr n̄ posse eē in alio tanquā in vase ut aqua in spongia
hac roē accressio fieret p congregationē decressio u° p disgregationē qr ...
pōt eē incorporea sed debet eē corpus id qd subalā ——

Tex (Ac ort etc) Proponit 2m arg. ad probandū causā materialē accressionis
bere ē corporeā pmus hic observat 2bus modis aliquid fieri 1° a causa ...
spei, ut hō ab hōe equs ab equo 2° a causa eiusdem gris ut vermes a...
corporibus caelestibus et quibus componit ——
2m arg. hae causae quae sint eiusdem spei siue eiusdē gris sed causa ...
porea n̄ pōt agere in incorporeum (g incorporeum, sed haec causa agent...
mā accressionis (g debet eē corporea — hoc loco n̄ explicat phr. causā efficien...
tē accressionis qr illa proposuit 2° de aīa et 4° lib. de gerōe aīum sed hic
adducit has causas efficientes ut ostenderet matam eē corpoream ——

Tex (Quoniam etc) Docet matam accressionis roē solū distingui a mata ge-
nerois n̄ u° reipsa probat autē n̄ eē eandē matam reipsa ita qr si
n̄ eet eadem mā reipsa sequeret accidentia posse existere sine subō, qd
sic prob. totū compositū, qd ē subm accidentiū componit ex mā atque
et forma sed illa mā n̄ distinguit a mā accressionis (g pōt separari ab
illa qua sublata desinit eē totū compositū et ex conseq' accida possunt
eē sine subo hac raō phr. nil concludit qr n̄ ex eo qd mā atque disti-
guat reipsa a mata accressionis sequit posse separari ab illa qr nulla dis
tinguunt reipsa quae n̄ possunt separari ——

Tex Ex hys autē etc Probat rursus hoc loco matam accressionis et gerois
distingui dupl. roē 1° qr mā gerōis n̄ pōt separata existere cū
sit mā 1a qr ex se nulla forma speciā constat mā u° accressionis
pōt separata existere qr constat propria forma alimentū n. constat
propria forma —— 2° id probat qr cū mā gerōis sit pota corpo-
rea accressio n̄ fieret ex mā corporea actu atqz ita n̄ eet accressio
sed gerāo quae fit ex ente pota ——

Tex (Accressio etc) Proponit hoc loco phr. duas hypoth. 1a ē qr cū accres-
sio sit accressio magnitudinis decressio u° recessio, accressio debet
fieri additione mā decressio u° detractione ——

Tex (Videt. etc) 2a hyp. ē accressio debet fieri sm oēs p.es id ē sm oēs di-
mensiones aut sm oēs p.es solidas ita ut illa augeant sm trinā
dimensionē ——

Tex (Necesse etc) Probat hoc loco n̄ dari accressionē ita si daret accres-
sio l, fieret ex mā corporea l, incorporea sed neutro modo (g etc
assumpti prob. in formis n̄ ē incorporea ut constat ex superioribus
neqz ē corporea qr l, daret vacuū qd n̄ ē dicendū, l, duo corpo
ra

corpora simul essent in eodem loco scilicet id quod accrescit et id per quod fit accres-
sio, et ita daretur corporum penetratio quod est falsum —
Neque etc.) Refellit Philosophus hoc loco sententiam quorundam existimantium accessio-
nem fieri quando id quod oritur maiorem habet quantitatem decressionem vero quando minorem ut
quando ex aqua fit aer fit accressio quia in aere est maior quantitas quam in aqua
et quando id quod oritur ex aere fit aqua fit decressio quia in aqua est minor quantitas quam
in aere, Refellit hanc sententiam quia quando ex aqua fit aer aut econtra
neque est accressio neque decressio sed oritur tantum et quia in accressione et de-
cressione quod accrescit et decrescit manet idem numero at quando ex aqua fit aer et
econtra non manet idem numero —
Quaerat etc.) Inquirit Philosophus quid sit illud quod accrescit an scilicet sit alimentum Tex.
an vero id cui fit additio an utrumque cui respondet Philosophus solum accrescere id
cui fit additio non autem alimentum et per consequens neque utrumque idque probat
duabus rationibus prima est quod id quod accrescit non desinit esse sed manet idem numero sed alimentum
corrumpitur ergo etc. 2a ratio illud [illegible] solum dicitur accrescere in quo reperi-
tur primo accressio, facultas scilicet auctrix sed haec non reperitur in alimento sed
solum in illa cui fit additio ergo etc —
Quoniam etc.) Respondet Philosophus hypothesi propositas simulque dissolutas argu- Tex.
mentum adductum quo probatur non dari accressionem docens non sequi illa absurda dari scilicet
vacuum aut corporum penetrationem quia in primis antequam alimentum intromit-
tatur aer inclusus ibi aliquis ita non datur vacuum quia aer cum introducitur alimentum
expellitur et ita non datur corporum penetratio —
Causa autem etc.) Proponit in ultima parte capitis varias quaestiones ad accressionem pertinentes Tex.
quas explicat et dissolvit prima est an accressio fiat penes partes similares an vero
dissimilares cui respondet primo dicit per se fieri penes partes similares secundario vero
per dissimilares quia cum dissimilares consonant ex similaribus auctis similaribus
augentur etiam ex consequenti dissimilares et per consequens dissimilares ut quando aliquid
accrescit primum accrescunt ossa nervi venae et partes similares reliquae
secundario vero caput pes brachia et alia, quae partes sunt dissimilares —
Caro autem etc.) 2a quaestio est an accressio fiat penes materiam an vero penes formam Tex.
cui respondet Philosophus non fieri penes materiam quia haec variabilis est et fluit ac resol-
vitur sed penes formam quae forma est et stabilis, quid autem intelligat Philosophus per
materiam, et quid per formam inferius explicabimus ostendit autem Philosophus et illustrat
quadam similitudine materiam fluere ac refluere formam vero firmam esse et sta-
bilem ita, si mensuremus unguentum aquam aut aliud mensura quae est veluti
forma semper est eadem numero quod vero mensuratur haec se veluti materia et est aliud atque
aliud ut patet ex propria sic et forma manens eadem materia fluit ac refluit et
variatur —
Talenus autem etc.) 3a quaestio est quale debeat esse alimentum quo nutriatur Tex.
respondet principio esse dissimile, et contrarium postea vero simile antequam sumat

sumat congruat et in propriam substantiam convertatur erit non simile et familiare post quam assumitur et congruit —

Tex. Quaerit etc.) 4 quaestio cuiusmodi conditionis debeat esse et non alimentum et dicit debere esse tale ut possit superari et concoqui a facultate rei quae accrescit unde carnes panis, et alia sunt alimentum accomodatum homini non autem lapides —

Tex. Quam etc.) 5 quaestio est an alimentum ut per eo nutriamur debeat esse coniunctum an non separatum. Cui dicit debere esse coniunctum quia quamvis convertatur in propriam substantiam si non sit coniunctum fiat accessio sed ostendit quod per hac similitudine quia si combustibilia seorsum incendant si non coniungantur igni non fit augmentatio ignis sed immo novus ignis generatur si non coniungatur igni existenti fit accessio ignis qua ratione sic debere debet in non accessione —

Tex. Quod autem etc.) 6 quaestio est an accessio fiat per alimentum quantitatem an per substantiam alimenti, et dicit non posse fieri per quantitatem separatam sed per substantiam quantitate alimenti quod exemplificat hoc exemplo quod ut universum non potest esse quin sit homo l, leo et in singulis reperiatur ita quantitas non potest esse quin reperiatur in hac aut alia substantia —

Tex. Atque etc.) Quia docuit materiam nutritionis et accessionis esse unam et eorum servat qui existimare proinde accessionem et nutritionem non distingui proinde docet fieri per eadem materia diversa tamen ratione quia quamvis per eodem sanguine nutritio fit per substantiam sanguinis accessio non per sanguinem quanto quare partes rei quae accrescunt dicuntur occupare maiorem locum quam antea quia acquirunt maiorem quantitatem et per his colligit mortuo in uita tamen nutriri ratio est quia cum multa actione et passione pars substantiae deperdat nutritione substantia deperdita restaurat minime tamen accessione toto uitae tempore quia accessio certum sit terminum magnitudinis et durationis ut 1° lib. phy. probatum fuit —

Quaestio 1a Utrum accessio et nutritio sive generatio distinguantur —

Circa illa quae ab his dicta sunt quaestio cap. proponenda erunt nonnulla quaestiones ut facilius et clarius intelligatur quam 1a est in proposito pro cuius expl. est obser. accessionem accipi posse quinque modis 1° sumitur accessio pro augmento qualitatis qua ratione dicimus qualitates augeri l, accrescere sive per maiorem additionem in subiecto sive per additionem gradus ad gradum 2° sumitur accessio pro augmento quantitatis discretae qua ratione dicimus numerum accrescere et augeri per additionem unitatum 3° sumitur pro augmento maioris quantitatis continuae sine additione novae materiae quae proprio nomine dicitur rarefactio

4° sumitur

4° sumit accressio pro augmento alicuius subi qd accrescat tm per appositionem partium similium qua roe reg in amicitia accrescunt ignis n. accrescit per appositionem alterius ignis 5° accipit proprie et propria accressione qua tm reperit in rebus viventibus et fit per appositionem alimenti mista partibus rei viventis et conversionem eiusdem in propria subam rei viventis quae fit ab ipsa facultate et vi auctrici qua solet a nonnullis diffiniri: aquisitio maioris qtitatis subae quam sit deperdita ab alijs vero extensio et dilatatio rei viventis in maiorem qtatem —

2° e obser. geroim subae ee dupl. alia e gerao simpliciter et sm totum alia vero gerao sm partem et sm quid gerao simpliciter dr in qua id qd generat per se existit gerao vero sm partem dr in qua n generatur aliqua pars per se existens, sed existenti alio neq obstat geroim subae appellari simpliciter geroim id n. libenter concedit hoc loco gerao alicuius subae dr gerao sm partem n simpliciter et absolute sed cu respectu ad geroim alicuius subae perfectae et per se existentis itaq gerao alicuius subae absolute et simpliciter dr gerao in comparatione facta inter geroim alicuius subae perfectae et per se existentis et geroim partis alicuius subae gerao subae simpliciter dr gerao vero partis alicuius subae dr gerao sm partem et sm quid —

3° e obser. geroim subae quae fit sm partem proprie appellari nutritionem per nutritionem n. n adquirit aliqua suba totalis sed pars subae, diffinit vero nutritio gerao alicuius partis subae l. restauratio subae deperditae —

4° e obser. ad accressionem 5 motus requiri: ubi noe motus e intelligimus non verum proprium motum sed cotter dictum ut s. significat quancunque mutationem 1° n. requirit motus ad locum 2° alterao sive commutatio alimenti 3° requirit corruptio formae alimenti 4° gerao s. introductio novae formae in materiam alimenti 5° nutritio s. restauratio subae deperditae, ex qua immediate sequitur accressio cum extensione rei viventis in maiorem qtatem. In primis desideratur motus ad locum qr n pot fieri accressio quin prius alimentum intromittat et deferat ad singulas partes rei viventis sed hoc fieri n pot sine motu ad locum ergo etc. Deinde desiderat alterao sive commutatio, qr ut accressio fiat alimentum qd in prio conquisitionis e dissimile debet necessario fieri simile sm subam ipsi rei viventi ut sic possimus in propriam subam rei viventis converti atqui hoc fieri n pot sine alterae et commutatione alimenti ergo etc., praeterea requirit corruptio formae alimenti prob. qr alimentum n pot fieri simile et converti in propriam subam quin prius forma alimenti corrumpatur. Postea desideratur gerao qr l. illa mia quae antea erat sub forma alimenti [illegible] manet denudata et destituta omni forma l. in illa fuit introducta aliqua forma, sed n e asserendum 1um qr mia n pot [illegible] sine forma ergo asserendum erit 2um et ex conseq dabit introductio alicuius formae in illam materiam s. formae rei viventis quae introductio proprie dr gerao ergo etc. —

5° requirit gerao qd sic prob. nutritio e restauratio subae deperditae, sed accressio n potest fieri quin suba deperdita restauret prius imo per accressionem restauratur plus subae quam sit deperditum ergo et ad accressionem requirit necessario

necess.o nutritio. Ult.o e obser. In unaquaque accessione concurrere 4or causas materialem s. formalem efficientem et finalem. In primis causa materialis accessionis e alim.tu deinde causa formalis e conversio alim.ti sive restauratio maioris sub.ae. Praeterea causa finalis e ut sub.a individua deveniat ad perfectam magnitudinem in qua conservet.r. Tand. causa efficiens e dup. i.a et potissima et instrumentaria l, 2aria causa i.a d.r ipsa aia rei viventis causa u.o instrumentaria e facultas auctrix sive calor nativus. Quibus obser. q.d insuper inquirimus e utru nutritio per qua restaurat sub.a deperdita et accessio per qua restaurat plus sub.ae sint duae mutationes distinctae an u.o unica mutatio id est an per unu et eundem motu restauret sub.a deperdita et maior sub.a sive plus sub.a qua sit deperditu ab aliis aliis aliter solet proponi Utrum ad q.tem det i.o et per se motus l, Utrum q.tas sit terminus primarius alicuius motus. In hac q.e i.a sna e Av. in post catheg. cap. 2o et 2o phy. cap. [illegible] et aliorum existimantiu accessione distingui reipsa a nutritione, et q.tem esse terminu primariu et per se alicuius motus q.r facta nutritione res movens [illegible] tat in maiorem q.tem quae extensio et dilatatio d.r accessio confir. aute h.ae [illegible] his arg. Quae a nobis dissolvent q.r contraria sna maxime probabilis videt.
Primu arg. Illorum quoru termini distinguunt sunt et distincti sed termini accessionis s. q.tas reipsa distinguit a sub.a quae recuperat per nutritionem, quae e terminus nutritionis ergo accessio et nutritio reipsa distinguunt —
R. solu terminu primariu et per se distinguere terminu et unu motu ab alio q.tas u.o n.a e terminus per se et primarius alicuius motus sed consequenter et per accidens adquirit, ad recuperatione sub.ae deperditae q.tas e. n. semp comparat coniuncta cu sub.a ergo et ita consequenter adquirit ad productione sub.ae —
2um arg. Nullus motus ad q.tem e generao ergo accessio e motus ad q.tem ergo nulla accessio e generao prob. prop. q.r generao e motus ad sub.am, assump. probat.r 5o phy. cap. 3o sed nutritio est generao ergo [illegible]
R. neg. prop. aliqua n. generao [illegible] nutritio pot ee motus ad q.tem ad prob. q.d generao [illegible] motus ad sub.am [illegible] tn inconveniens q.d eadem generao partialis sit ad sub.am [illegible] per eam incipit ee et sit ad q.tem in ordine ad totu [illegible] per eam sit [illegible] —
3um arg. Quod [illegible] d.r mutari sed imo fieri, sed q.d accessio d.r mutari ergo accessio et nutritio distinguunt —
R. Q.d generat simpliciter n. mutari sed fieri, at u.o q.d generat s.m q.d id q.d nutrit d.r [illegible] ob hanc causa n. distinguunt 2o et melius R. si vis in arg. tn [illegible] q.d generat n. accrescere q.d nos libenter concedimus atq3 ita alimentu [illegible] imo pars illa quae ex ipso alim.to generat n. d.r accrescere sed imo totu cui talis pars adiungit, Itaq3 neg. e conseq.a q.r per una et eandem mutationem aliquid pot de novo generari tn s.m et aliud accrescere per eandem .n. mutationem per qua pars sub.ae viventis generat per eandem totu

totu vivens accrescit — 4um arg. Recuperata sub[stanti]a deperdita, et unita rei nutrienti deinde sequitur extensio in maiorem q[uanti]tatem Ergo nutritio cu[m] sit prior illa extensione distinguitur ab accretione —

Rx simul tempore recuperari sub[stanti]am deperditam et maiorem q[uanti]tatem. quia recuperatur minus q[uanti]tas quam fuit deperdita aut aequalis aut maior pars quam fuit perdita et hac ro[ati]o[n]e d[icitu]r accretio cumque recuperet maiori affecta q[uanti]te per nutritione n[on] e[st] q[uo]d statuamus accretione[m] distincta[m] et motu[m] distinctu[m] ab ipsa nutritione q[uonia]m si qu[is] aegrotet ob frigiditatem si redeat ad temperiem frigiditatis et caliditatis sanitas n[on] recuperabit per modu[m] distinctum a calefactione, sed per illam calefactione[m] p[rim]o et per se acquirit calor et ex conseq[uen]s sanitas —

5um arg. quoniam subiectum e[st] ens in p[ote]ntia accretionis u[er]o ens in actu Ergo sunt distinctae mutationes Rx neg. assumpt. loquendo de subiecto inhaesionis ipsius accretionis quia accretio realiter inhaeret m[ateri]ae quae n[on] e[st] ens in actu, et quia ibi et alij dicunt, q[uo]d accretio e[st] in subiecto in actu eodem l[icet], in utroque terminorum intelligendum e[st] n[on] de subiecto cui accretio inhaeret sed de subiecto denominationis q[uo]d denominat[ur] ip[s]a accrescere hoc n[on] e[st] totu[m] substantiale vivens manens idem in utroque termino mutationis —

6um arg. si accretio et nutritio n[on] disting. collocarent[ur] in eadem cat[egori]a sed n[on] collocant[ur] quia nutritio p[er] se [illegible] ad cat[egori]a[m] substantiae accretio ad cat[egori]am q[uanti]tatis Ergo etc — Rx falsa esse prop. quia [illegible] et posito n[on] disting. [illegible] n[on] collocant[ur] in eadem cat[egori]a [illegible] 2o nutritione 1o et per [illegible] ad cat[egori]am substantiae 2ario u[er]o et per accidens ad cat[egori]am q[uanti]tatis quoniam nutritio 1o et per se producit substantiam per accidens et q[uanti]tas [illegible]

2a sn[ten]tia e[st] aliorum existimantium accretione[m] n[on] distingui realiter a nutritione et q[uanti]tatem n[on] esse terminu[m] per se et primarium alicuius motus sed per nutritionis 1o et per se recuperari sub[stanti]am deperditam 2ario u[er]o et consequenter maiorem q[uanti]tatem quoniam sanitas n[on] acquirit per se per aliquem motu[m] sed per accidens et concomitanter ad motu[m] s[cilicet] alterius qualitatis quam sn[ten]tia confir. his arg.

Primu[m] e[st] data nutritione dat[ur] accretio et sublata tollit[ur] Ergo nutritio et accretio n[on] disting. Rx falsa esse 1a[m] p[ar]tem antecedentis et licet 2a pars antecedentis u[er]a sit s[cilicet] sublata nutritione auferri accretione[m] n[on] proinde concedendum erit consequens tum n[on] probat nutritione[m] requiri necess[ari]o ad accretione[m] dato n[on] pr[ius] dat[ur] filius et sublato aufert[ur] et tamen pr n[on] e[st] filius neq[ue] econtra

2um arg. accretio et augmentatio ignis e[st] gen[erati]o ignis Ergo accretio et gen[erati]o n[on] disting. Rx neg. ant. si formaliter intelligat[ur] formaliter n[on] loquendo accretio ignis ex ligni n[on] e[st] gen[erati]o alterius ignis sed supponit gen[erati]o[n]em alterius ignis

3um arg. nutritio p[ro]ut sim[plicite]r sit simili m[od]o explicato sed hoc alimentum simplex q[uo]d unit[ur] parti praeexistenti necess[ari]o debet esse q[uanti]tate Ergo q[uanti]tatem per nutritione[m] comparat — Rx per nutritione[m] q[uanti]tatem aliquam comparari ex cuius additione totu[m] vivens extendit in maiores dimensiones quam extensione[m] nuncupamus accretionem —

4um arg. In accessione corrumpitur alimentum ergo vel nutrimur et accessimur
ex sola materia prima alimenti quod non est dicendum quia materia prima nuda non habet virtutem nutri-
endi et augendi ergo nutrimur et accessimur ex materia quanta ergo quantitas per nutritionem
acquiritur. Respondeo nos neque nutriri neque accrescere ex materia nuda aut ex materia quanta
sed ex simili id est ~~nec~~ nervus augetur ex nervo caro ex carne etc quod do-
cebat Aristoteles 1. Phy. et hoc cap. asserens alimentum partim esse dissimile ut an-
tequam sumatur partim vero simile ut constat partim vero simile vel postquam est
conversum in propriam substantiam unde cum accessio non fiat per partes similiores et et
ita aliae nutriunt et nutriant ex simili os scilicet ex osse caro ex carne
et caetera quae conversio ita fit ut scilicet antequam convertat alimentum tunc uniat
parti viventi qua unione sequitur extensio partium in maiorem quantitatem quo dis-
tinguitur a nutritione non aliter atque ignis gignit combustibilia ita tamen ut simul
uniat ex qua conversione et unione ignis augetur itaque hoc cap. docebat Aristoteles
accessionem fieri ex alimento coniuncto idque simile non autem separato quia ~~hoc~~
nunquam esset ulla quam accessio

5um arg. in accessione alimentum simpliciter corrumpitur sed corruptio unius est
generatio alterius ergo etc.

Respondeo ~~hoc argumentum solum~~ concludere ad accessionem supponi necessario aliquam generationem
~~corruptionem et accessionem esse generationem~~

~~Ultimum arg.~~ ~~Ex~~ Aristoteles hoc cap. ~~accessio~~ non fit ex quantitate separata a materia alimenti
sed ex substantia ~~vel~~ affecta quantitate ergo quantitas simul cum substantia acquiritur quod si non
quantitas acquiratur accessio fit ~~sed~~ substantia acquiritur per nutritionem ergo quantitas et acquiritur
per nutritionem per accidens et per concomitantiam tamen ergo vel accessio erit frus-
tra vel saltem non distinguitur a nutritione

Respondeo ~~acquiri~~ substantiam quantitatem per nutritionem ex unione tamen substantiae superadditae vivens
extenditur vel dilatatur in maiorem quantitatem qua extensio in tempore fit et a nutritione
distinguitur

Quaestio 2a Utrum dentur pori in vivo corpore, vel non

Antequam ~~tangamus~~ terminos quaestionis ~~illam~~ illam in qua quaerit utrum accessio fiat secundum
omnes partes ex agitanda est hoc quaestio utrum in corpore vivente reperiantur pori
Cui respondeo per hanc assertionem In unoquoque corpore vivente concedendi
sunt pori quidem per quos alimentum deferatur ad singulas partes corporis sunt autem
pori foramina quaedam, vacuitates, concavitates seu meatus quidam ge-
niti ex actione caloris naturalis resolvente vivum corpus
Prob. ita haec assertio si pori non concederentur in corpore vivente vivum corpus
vivens non posset accrescere in trina dimensione secundum omnes partes sed hoc est
absurdum quia id experimur in accessione puerorum ergo etc. Prob. prob. accessio
non solum fit per appositionem alimenti partibus rei viventis, sed et per intro-

missionem

etiam in ipsis partibus, sed si in huiusmodi partibus non darent pori revera
alimenta non intromitterentur in ipsis n. n. apparet qualiter alimentum possit in-
troduci in ipsis partibus ergo non per divisionem continuitatis fient per scindant
partes solidas, et alimentum intromittat, ergo sic nutritio et accessio dolorosa
et neque est asserendum dari penetrationem corporis quia si huiusmodi pori non essent
in corpore viventi vere accessio vel nutritio non daret — 2° confir. ergo quia
sentimus a corporibus nostris exhalari vapores quosdam at si in corpore nostro
non darent pori revera huiusmodi per vapores non possent exhalari ergo sic corpora
vel partes nostri corporis scinderet ut huiusmodi vapores egredi possent, vel daret pe
netratio corporum, quorum neutrum est dicendum quia etc. — Est tamen obser. hos poros
a nobis non percipi quia minutissimi sunt: quod si quis inquirat quae nam sit causa
horum pororum. Dicendum duplicem esse causam efficientem et finalem causa efficiens est calor
[illegible] qui convessolvit et consumit partes et per hanc resolutionem, et partium consum-
[illegible] supersunt pori repleti vapore seu substantia spiritosa quae ex tempore resoluto
[illegible] finalis duplex est primo est ut sit via per quas excrementa foras eiciant ne natura ma-
[illegible] corrumpant partes nostri corporis 2° est ut sint viae per quas alimentum deferat ad
[illegible] partes nostri corporis est. n. obser. duplicem esse viam per quam defert alimentum ad partes
nostri corporis primo via sunt venae ramificatae id est similes [illegible] quorum
alii in cavitas corporis partes; alii vero [illegible] fluunt [illegible]
in pluribus partibus corporis non reperiantur huiusmodi n. et [illegible]
corporis proprias venas [illegible] per poros partes
substantiae in quibus venae superius [illegible] reperiunt et trahunt sanguinem
sive alimentum ab ipsis venis media facultate attrice quae in singulis partibus
corporis residet, et sic alimentum ipsum sive sanguinem in propriam substantiam convertat
Est n. obser. unamquamque partem nostri corporis alterare et convertere in propriam substantiam
alimentum iuxta se positum atque ita accessio in rebus viventibus non fit quod in rebus
inanimatis ut in aqua vel igne, aqua n. solum accrescit per appositionem alterius
aquae non autem alterat quod id praestat unaquaeque pars substantiae viventis —
Sed in hanc concl. est primo arg. si darent pori vel essent pleni vel vacui non
pleni neque vacui quia non dantur pori, Assumptum sic prob. in primis non sunt
vacui quia sic daretur vacuum quod est contra Ar. 4° Phy. neque pleni ergo sequeretur
quod tunc nutrimentum ingrederetur in poros, et faceret penetrationem corporum
quod est absurdum quia prob. poros ante adventum nutrimenti esse repletos corporibus
subtilibus vel partibus aeris, quae corpora subtilia cedunt et avolant
quam primum nutrimentum advenit, et introducit in poris sicut aer cedit corpori
moto per ipsum aerem, ita non sequitur dari vacuum et penetrationem corporum.
2um arg. per repletionem istorum pororum corpus nostrum non posset augeri quia sunt
concedendi huiusmodi pori ans prob. nunquam in ipsis poris generat plus quam est de-
perditum quia corpus nunquam augetur ans prob. In istis partibus seu poris nun
quam generat magis quam est passus ergo receptum non est maius recipiente, atque ibi

atqui tn̄ quantitē ē porus qui sunt desperditus (g) nunquā plus generarēt, quā sunt desperditum. → R̄x neg. 1ᵃ aiq. et ad prob. falsū q̄d in porus n̄ generet plus quā ē desperdit et ad aliā probationē dicit uerum q̄d n̄ generaret minus aliquid quā sit porus, negatur tn̄ q̄d tn̄ fueret desperdito imo calor natus post quā poros generant p̄ alicuius corporis resolutionem paulalem consequenter sicut et corpus aliquid rarefaciendo extendit ita extendit se et ampliat poros et sic p̄ huiusmodi rarefactionē pororū et extensione n̄ generat plus in poris et maior subā quā sit desperdita, et hac roē fit accressio rei; sed dicat aliquis 3° ex reflectione horū pororū n̄ sequit augeri corpus sed solū fieri magis densū eo q̄d n̄ magis extensū ē quā ante (g) n̄ sunt concedendi pori →

R̄x ex pororū reflectione n̄ solū fieri corpus magis densū imo magis et extensū atqz ita accressere, hoc autē quā roē fiat ex solᵉ procedentis argᵗⁱ patet [illegible] si huiusmodi pori essent concedendi ad minimam ad ipsā accressionem nutrimentū sequeret ut facta accressione nūquā posset augeri corpus (g) [illegible] prob. ! pori in prima augmentatione reflunt (g) facta illa accressione [illegible] quā post augent pori, R̄x facta una augmentatione sicut isti pori reflunt et claud[illegible] poros [illegible] ex caloris rarefactione atqz ita [illegible] accressio ita et p̄ aliam reflectione fiet sequens accressio et [illegible] pororū nunquā deficiat accressio →

1 [illegible] poros [illegible] recipit (g) n̄ ē augmentum [illegible] sed aliud [illegible] pars nutrientis (g) [illegible] pori n̄ deseruiunt ad accressionē partim et nec conseq. n̄ sunt concedendi pori [illegible]

R̄x neg. aiq. nam circumdans ipse contrahet poros itaqz conseq. contrahet q̄d in poris recipit, s. alimentū p̄ cuius concussione in propriā subām fit magis extensū et ex conseq. accressit →

5ᵐ arg. si essent pori l, essent undique l, cent in una pᵉ, et in alia n̄ sed neutrū ē asserendū (g) n̄ sunt pori concedendi: assūmpt. prob. si primis n̄ sunt ubique in corpore gr̄ sic nulla pars rei nutrientis ēēt continua g̃ n̄ ē asserendū deinde negā pori sunt imo in una pᵉ corporis quā in alia gr̄ n̄ uidet maior roē cur imo sint in una quā in alia cū calor natus uniformiter agat in omnē pᵉᵐ corporis eo q̄d omni parti ē approximatus occasione huius argᵗⁱ ē p̄ tractanda dubitatio utrū oēs pᵉˢ nrī corporis sint porosæ an nō aliquæ tn̄ et aliæ n̄, est ē sña nonnullorū existimantiū pᵉˢ corporis accressentis cē in duplici differentia alias p̄ se ut ~~calor~~ caro alias uº n̄ p̄ se sed ex accidenti ut ossa, asseruntqz pᵉˢ p̄ se cē porosas atqz ita accressere p̄ intromissionē alimᵗⁱ pᵉˢ uº n̄ p̄ se n̄ cē porosas atqz ita solū accressere p̄ appositionē alimᵗⁱ, itaqz autres huius opinionis asserunt pᵉˢ carnosas et sanguinarias porosas cē pᵉˢ uº solidas et spermaticas nullos habere poros, hæc tn̄ sña refellet hijs arg. 1ᵐ ē si ossa frangantur in

ipsis

Q[uaestio]

arg. q[uod] medulla quae reperit in aliquo ossa accressit, sed n[on] possit accresce-
re nisi illi applicet alimentum q[uia] applicat illi alimentum, sed n[on] p[otes]t illi alimentum
applicari, quia introducat et n[on] p[otes]t in terminis quia hos habeat poros q[uia] nulla
dat[ur] p[ar]s adeo solida q[uae] n[on] sit porosa, v[e]l saltim ossa ipsa porosa erunt.
Est 2a s[ententi]a aliquorum arbitrantium omne corpus vivum habere necess[ari]o aliquas p[arte]s
n[on] porosas et hoc tam in partibus solidis quam in carnosis. prob. 1o o[mn]is porus
clauditur aliquo, aut q[uia] aliquo poro q[uo]d e[st] falsum, aut aliqua p[art]e n[on] porosa, et sic
habet[ur] intentum. 2o prob. in corpore continuo v[e]l aliqui duo pori sunt
proximi v[e]l n[on]; si n[on], tunc inter quoslibet duos poros sunt infiniti pori medii,
cum quilibet sit certo q[uantita]tis, oporteret corpus nim[ium] e[ss]e p[er] infinitum q[uo]d e[st] falsum; si v[er]o
sunt proximi, tunc distinguens inter duos poros proximos e[st] pars n[on] porosa, v[el] n[on] p[otes]t
dici q[uo]d pori proximi p[er] medium sunt distincti, q[uia] tunc n[on] essent duo pori, sed unus
continuus q[uia] etc.
3a s[ententi]a aliorum existimantium o[mn]es p[arte]s n[ost]ri corporis porosas e[ss]e, ita nulla p[ar]s e[ss]e
proprie continua, sed improprie, et quoad sensus q[uia] integ[ra]re habent pori
singulis reperit[ur] aliq[uo]d corpus q[uo]d dividit unam p[arte]m ab alia, et illa inter quas
intercedit aliq[uo]d corpus neq[ue] sunt continua neq[ue] contigua.
Quaelibet ex his sententiis probabilis e[st], licet melior et dilucidatior [illegible]
difficultatis sit.

Q[uaestio] 3a Utrum accressio fiat [illegible]

Sensus huius q[uaestio]nis e[st]: utrum cum accressit aliq[uo]d vivens quaelibet illius pars augea-
tur; sit concl[usi]o affirmativa, et prob. 1o ita positis causis sufficientibus debet
poni effectus, sed dant[ur] causae sufficientes ad hoc q[uo]d in corpore aucto quaevis
pars augeat[ur] q[uia] etc. Assumpt[um] prob. q[uia] e[st] n[ostr]a sufficiens accressionis s[cilicet] nutri-
mentum et porus recipiens et n[atu]ra distribuens et calor convertens in maiores p[arte]s
quam sint deperdita q[uia] quaevis pars debet augeri. 2o prob. q[uia] n[on] e[st] maior
ra[ti]o cur magis una pars augeat[ur] quam alia, cum calor n[atura]lis uniformiter agat
in omnem p[arte]m corporis, hoc q[uo]d o[mn]i parti e[st] approximatus.
3o prob. in nutritione quaelibet pars nutrit[ur] q[uia] in accressione quaelibet pars aut[em]
accressit, cum eadem indicat ra[ti]o utrobiq[ue]. nonnulli t[ame]n huic q[uaestio]ni resp[onden]t p[er]
hanc distinctionem: accressio e[st] dupl[ex]: alia propria quae fit p[er] intus susceptio-
nem nutrimenti et p[er] conversionem ipsius in propriam sub[stanti]am et in maiorem p[arte]m
quam sunt deperdita, alia v[er]o e[st] accressio improprie dicta quae t[ame]n fit p[er] iuxta positio-
nem partium et n[on] p[er] intus susceptionem; ex hac distinctione resp[onden]t proposi-
tio q[uaestio]ni p[er] has conclusiones: 1a est n[on] quaelibet pars rei quae auget[ur] vere
et proprie auget[ur], auget[ur] s[cilicet] p[er] intus susceptionem, q[uia] pars solida et n[on] po-
rosa hoc m[od]o n[on] auget[ur] cum sit destituta poris.
2a conclusio quaelibet pars rei quae auget[ur], auget[ur] aut p[er] iuxta positionem
aut p[er] intus susceptionem, p[arte]s n[on] porosae augent[ur] p[er] intus susceptionem

et n° n porosa secundum iusta positionem quia iusta positio eius mediate l, immedi
pars inferior et nutrimento gentare. Est tamen observandum secundum hanc opinionem humi
partes non porosas magis proprie augeri quam aquam per appositionem ignis et aeris.
per appositionem ignis quia non solum augetur per iusta positionem, sed etiam per alterationem
nutrimenti, et per conversionem ipsius in materiam alimenti. quod quidem non convenit,
aqua et aliis similibus ita tamen opinio hac probabilis est et multi philosophi illam
amplectuntur ut Marsilius 1° de gen. 2a q. Est tamen dubium qua ratione fiat
accressio et qua ratione deferat alimentum ad singulas partes. Cui Respondetur alimentum
in animali 1° recipit in ore, et ibi albicat, deinde in aliis perfectis defertur
ad stomachum ubique digerit et congruit et postea relictis excrementis conver
tit in substantiam quandam albam quae a medicis chylus dicitur deinde ista substantia alba
traddit per venas messeraicas mediantes inter stomachum et hepar, ad ipsum hepar
et ibi digerit et convertit in unam massam rubeam quae in confuso continet,
4or humores scilicet coleram rubeam, sanguinem, flemam, et melancoliam, et dicitur
a medicis chymus a chymo autem ista colera separat pro magna parte folle
et emittit ad cistim fellis; per viam in hepate ad hoc destinatam, et etiam ab ea
separat colera nigra, et quod ista dua colera in hepate sunt convenientes,
sunt ~~convenientes~~ nutritionis, et emittitur ad splenem per viam ad hoc deputatam,
residua vero ~~massa~~ sanguinaria cum flemmate mittit itidem ab hepate ad
venas magnas, et per eas ad venas capillares. Et per venas capillares mittit ad singu
las partes tam carnis quam ossis et ~~...~~ mediante virtute naturali atractiva residente
in qualibet parte et vigore... inventis ~~...~~ agglutinat et apponit singulis partibus
et postea a virtute facultatis nutritive fit conversio alimenti in propriam substantiam
et tertio dilatatio in trinam dimensionem totius viventis —
2um arg. in animali accressente dantur aliquae partes aridae et madefacte quae non
possunt accrescere ergo accressio non fit secundum omnes partes —
Respondetur Philosophus solum docuisse accressionem fieri secundum omnes partes quae bene sunt
affectae et non sunt impeditae neque morbo laborantes —
3um arg. si accressio fieret secundum omnes partes etiam accrescerent partes minime
et quantitatis minutissimae, sed hoc fieri non potest quia cum alimentum quo
nutriuntur ~~h. possit~~ cum minus illis partibus ~~devet~~ minus minimo et
sequeretur id quod accresseret simpliciter accrescere in duplo maius, sed hoc
ex terminis repugnat ergo etc. —
Respondetur accressionem non fieri secundum minutissimas partes sed secundum maiores quod si
fateamur fieri secundum minutissimas non sequitur id quod accresset simpliciter
accrescere in duplo maius, quia cum partes aliae sint concressiores et
atrahaciores sanguine, sanguis conversus est minor minutissima parte
quae nutritur atque ita non accressit in duplo maius —

vel.

Q^o 4^a Utrum facultas nutrix et auctrix distinguantur

Sit 1^a concl. facultas nutrix et auctrix re distinguuntur. prob. 1° facultas nutrix di[citur] ut sarcit substantiam deperditam auctrix u[ero] ut extendit et dilatat ipsum uiuens ergo hae facultates, ratione saltem differunt — 2° prob. quia nutritio solum fit per substantiam alimenti ... u[ero] per substantiam uel in affectu ergo facultas auctrix et nutrix etc —
2^a concl. facultas auctrix et nutrix re ipsa differunt, haec est sententia Peripateticorum et Galeni et ... ratione distinguuntur quarum actiones reipsa sunt diversae sed actiones facultatis nutricis, et auctricis reipsa differunt ergo etc. Assump. prob. actio facultatis nutricis est resarcire substantiam deperditam, actricis u[ero] dilatatio et extensio in maiorem quantitatem sed hunc reipsa distinguuntur ergo etc — autores sententiae contrariae opinionis ... has actiones non distingui sed una et eadem actione ... restaurata substantia deperdita ... u[ero] et concomitanter dilatari ... in maiorem quantitatem quod simul fit cum restauratione substantiae deperditae ... prob. et ab instanti in quo ... est usque ad finem uitae, nutritur ... usque ad praefinitum tempus ergo nutrix et auctrix facultas distinguuntur.
... eandem facultatem in diversis temporibus diversa ... usque ad certum tempus eadem facultas nutrix ... quia ... est et fortis deinde post ... ... quia ... et languida reddit, Contrariam ... defendit Valesius 2° quaestione medicarum et alii asserunt non has facultates non distingui reipsa ... hoc sententia his arg.
Primum arg. illae facultates non distinguuntur reipsa quarum actiones reipsa non differunt sed actiones harum facultatum reipsa non differunt ergo etc. Assump. prob. quae distinguuntur secundum magis et minus reipsa non differunt, sed operationes harum facultatum distinguuntur secundum magis et minus quia actio facultatis nutricis est recuperare substantiam deperditam auctricis u[ero] restaurare maiorem substantiam quam fuit deperdita ergo etc
R[espondeo] falsum esse actionem facultatis actricis esse resarcire maiorem substantiam quam fuit amissa, sed immo extensionem et dilatationem totius uiuentis in maiorem quantitatem quam superius iam definiuimus distingui reipsa a restauratione substantiae deperditae
2^m arg. facultas nutrix semper dum robusta est totius produceret maiorem substantiam quam sit deperdita at x^o cum est languida non producat maiorem substantiam ergo ipsa met est quae auget et nutrit —
R[espondeo] hunc arg. solum probare actionem facultatis actricis supponere actionem facultatis nutricis quia facultas nutrix famula est actricis non autem probare has facultates esse eadem reipsa —
3^m arg. ... sunt eadem facultates ~~...~~ famulas et ancillas .s. coactricem et altricem non solum et

qui est ipsa auctricem et ita quod nutrix distinguitur ab illis 4° ita parebit auctrix distinguit auctricem: dissoluta sunt argumenta utriusque sententiae quia est in utranque partem sunt agitata. 2° illa an accretio et nutritio differant, et hae duae quaestiones ad invicem pendent probabilior videtur dividicandae 1a sententia quae asserit accretionem et decretionem re ipsa distingui quia in ultimo argumento facta fuit mentio facultatum quae inserviunt facultati auctrici ideo breviter quid unaquaeque sit explicabitur; et est igitur observandum in vivente reperiri has omnes et facultates auctricem scilicet et nutricem, concoctricem, expultricem retentricem; nutricem et tandem auctricem cui deserviunt omnes facultates praecedentes ne primis non requiritur facultas attractiva quia si alimentum non attraheret et applicaret non erit nutritio deinde est necessaria facultas retentrix quia si alimentum sine aliquo illud ferret difficile congregueret deinde necessaria est facultas concoctrix neque si alimentum non alteraret et congregueret non posset in substantiam rei converti [illegible] requirit expultrix quia si excrementa quae superfluunt ex concoctione non expelleret corrumperet corpus viventis deinde requiritur nutrix ut faciat substantiam [illegible] diter sine amplificatione tandem requiritur auctrix ut per eam extendat in omnes res dimensiones viventis: accretio non potest per omnes causas definiri ita accretio est conversio alimenti in maiorem quantitatem ab anima ut haec res accrescens habeat debitam 2am per in qua dicitur conversionem alimenti explicat materiam 2am quantitatem explicat formam non ab anima causa efficiens declarat et tandem per ultimam [illegible] finis accretionis.

Quaestio 5a Utrum accessio fiat penes formam an vero materiam

Expressa est sententia Str. hoc lib. cap. 3° asserentis accretionem fieri per formam non autem penes materiam quia forma semper manet materia vero accedit et recedit sunt tamen insane sententiae haec argumenta. Primum est circa easdem partes versantur nutritio et accretio sed nutritio circa materiam et fit secundum materiam quia nutritione recuperatur substantia et materia perdita non est forma ergo accretio debet etiam fieri secundum materiam.

2um arg. si accretio fieret penes formam et non materiam sequeretur aliquam partem formae aliquando esse sine materia sed hoc est absurdum.

3um arg. Accretio fit secundum partes quantitativas ut patet sed partes quae inducunt esse magis materiales ergo accretio magis fit secundum materiam.

4um arg. partes quae adveniunt rei viventi ex nutrimento vel adveniunt cum materia vel sine materia non sine materia quia sequeretur formam esse sine subiecto et materia ergo adveniunt cum materia et ex consequenti fit ut forma augetur ita et materia. 5um arg. diminutio et accretio fiunt secundum easdem partes quia sunt motus contrarii ex 1° Phys. et tales sunt fieri circa eundem

qr contraria circa idē versant sed diminutio fit sm̄ pes materiales qr pes mā
fluunt ac refluunt ergo accretio fit sm̄ easdem pes materiales
6m arg. penes illas pes fit accretio quibus alimentū ... adiungit sed
alimentū solū unitur partibus materialibus ut constat ergo
7m accretio fit sm̄ subam quantā sed forma ē indivisibilis nec n afficit q̄ ...
ergo accretio fit sm̄ materiā et n sm̄ formā
Ultimū arg. sicut forma rei viventis reddit maiorē in augmentatione ita reddit
maiorē materia ergo ita bene fit accretio sm̄ pes materiales sicut formales
Ad argta proposita dissolvant et sed ... intelligas propositionē circa
expositiones interpretū sed de hac re ois qr interpretes sm̄ unanimes con-
cedunt accretionē fieri sm̄ formā n aut sm̄ materiā dubitant tn quid intelligat
Ar. p pes materiales et formales, et quid sibi velit Ar. cū ait accretionē
fieri sm̄ formā n aut sm̄ materiā
1a expositio nonnullorū existimantiū Ar. noē mā intelligere humidū
cibale, p formā uo humidū radicale quae expositio n est qr prius quā fiat
accretio humidū cibale convertitur in humidū radicale
2a expositio ē aliorū asserentiū p materiā intelligenda ēē pes integrantes p
formā uo compositionē sarū partium ut servant sane figuram primam penes hanc
fieri accretionē qr quae accrescunt semper servant eandem figuram sed haec expositio
reijcienda ē qr licet viventia semper servent eandem partium dispositionem pes tn
integrantes s. mā n facile fluunt ac refluunt et ita noē illarū n intelliget
materiā. 3a expositio ē aliorū qui noē mā dicunt intelligendas ēē pes n
porosas, p formam uo porosas pes quae expositio amplectenda n ē qr proba-
bilius ē asserere nullas ēē pes in nro corpore quae porosae n sint
4a expositio ē quorundā qui noē mā intelligunt uam materiā quae ē altera pars
totius viventis p formā uo uam formā quae itē ē pars compositi natis, quae
expositio n videt rōi consona, qr terminus accretionis debet ēē quantus qualis
n ē forma, quae ē pars compositi viventis
5a expositio ē aliorū qui constituunt in toto duplices pes alias simplices quae
existunt in toto et possunt existere p se, alias uo quae existunt in toto et se-
parata a toto n possunt existere ut pes minutissimae; asserunt qr accretio
n illā fieri penes illas priores pes quae formales dicunt n aut penes poste-
riores quae materiales dicunt quae expositio nulla ē qr et pes carnis quae magnae sunt
possunt accedere et recedere imo fluunt ac refluunt
6a expositio ē aliorū asserentiū accretionē fieri penes formā qr ē primū accre-
tionis haec aut expositio n ē consona intentioni Ar. qr Ar. n inquirit primū
accretionis sed pes quae accrescunt, et sm̄ quas extendit accretio
7a expositio ē aliorū asserentiū noē formae intelligere uam formā s. animam
qr aīa ipsa eadem manens extendit ad informandā materiā superadditam sed haec
expositio reijcienda ē qr intelligunt supponunt aīas brutorū ēē extensas

p materiā

q. d. e. falsu̅ q͞r ... e̅ in toto et totum in qualibet p[arte]. Tunc etiam q͞r cu̅ au...
hoc n͞ sit c̅stratio [illegible] matter c̅ ... omnium n͞ c̅plicat p̅positio ...
... que p̅ in hoc fiat accretio —
2ª c̅positio e̅ aliorum asserentium no͞e forme intelligendam esse materiam speciei, et no͞e ...
singularem q͞r colligunt ex Ar. 1. de celo cap. 9. ubi sic ait Ar. qui dicit celum forma
dicit et qui dicit hoc celum materiam, ubi no͞e forme intelligit naturam speciei et no͞e
materie ... singularem ... in hoc ... duo licere speculari hoc
qui refert ... speciei et ... qui ... similiter et ... dua ...
contrariorum, c̅ q͞r dicit naturam speciei c̅s et hoc c̅s q͞d dicit materiam et ...
particularem. Alij asserunt q͞r Ar. accretionem fieri s̅m formam id e̅ s̅m naturam
speciei, q͞r semper manet eadem in specie. hec tamen c̅positio n͞ e̅ ... q͞r Ar. n͞ lo-
quitur de unitate speciei sed de numerica —
His omnibus sententijs praetermissis sunt due alie c̅positiones que ... ad ...
... accedere videntur. 1ª e̅ eorum qui existimant p̅ materiam intelligendam e̅
circa quam versantur nutritio et accretio et p̅ formam quantitatem que terminus ...
sionis quam interpretationem consonam e̅ ... Ar. prob. 1° ex Ar. hoc ...
ubi Ar. proponit hoc discrimen inter genera et accretionem, nutritio ...
et generat ... substantiae l. materiam in accretionem ... quantitatem q͞r cu̅ Ar. asserit
... fieri ... formam ... p̅ formam intelligit quantitatem
2° prob. ... substantiam ... forma ... 3° confirmat
q͞r accretio e̅ c̅stractio et dilatatio ... s̅m quantitatem q͞r accretio fit s̅m
quantitatem et c̅s consequenter p̅ formam intelligi quantitatem —
Sed contra hanc interpretationem e̅ 1ᵘᵐ arg. quantitas ista et fluit ac refluit q͞r Ar. p̅
formam n͞ intelligit quantitatem q͞r p̅ inde asserit Ar. accretionem fieri s̅m formam quia
ista semper manet et n͞ fluit nec refluit —
R. quantitatem istam que fit s̅m trinam dimensionem n͞ fluere ac refluere imo semper
manere l. saltim id raro et difficillime fieri, et p̅ c̅s illa quantitas deperdi q͞r
decretio s̅m trinam dimensionem si aliqua e̅ n͞ est tamen ita notabilis q͞d autem
ita notabilis que terminus e̅ accretionis maneat et n͞ fluat nec refluat, l.
q͞d id raro et difficillime fiat ex eo colligitur q͞r l. p̅s solide et spermatica
semper maneant q͞d si aliqua decretio in his reperit n͞ e̅ notabilis et que sensibus
p̅cipiatur —
2ᵘᵐ arg. nutritio et accretio circa easdem p̅s versantur, sed nutritio versabatur circa
materiam et substantiam q͞r accretio versabitur et circa materiam et substantiam, p̅ro prob.
q͞r nutritio e̅ q͞r acquirit substantiam deperditam, sed accretio etiam e̅ q͞n acquirit maior
substantia q͞r ... neg. p̅ro. ad prob. dicit solum probare accretionem supponere
re acquisitionem maioris substantiae q͞d libenter concedit hinc tamen n͞ sequi accretio-
nem versari formaliter circa materiam q͞r acquisitio maioris substantiae n͞ e̅ terminus
accretionis —
3ᵘᵐ arg. decretio versatur circa substantiam q͞r accretio aeque prob. tunc fit decretio

qr n̄ restaurat tanta subã quanta fuit deperdita ꝯ decressio uincit accrescentiam subae
R̷ neg. arg. ad prob. n° decet tm̄ concludere 2a qd ē n̄ restaurari
tantã subam requiri ad accessione qd libenter concedit decessio n. formaliter
consistit in deperditione qtts sm̄ trinã dimensione, quo deperdito supponit
deperditione mãe et subae ⟶
4m arg. accressio fit penes illas ptes quibus nutrimentũ conuersũ coniungit sed
nutrimentũ coniungit subae ꝯ accressio fit penes subam et mattam n̄ autem
penes qtem ⟶ R̷ neg. prob. qr accressio tm̄ fit sm̄ ptes q. huius concludit
autem hoc argumentum accressione necessario alimentũ coniungendũ eẽ partibus subae
uiuentis, quae necessario requirit ad accressione et dilatatione in maiorem qtem ⟶
5m arg. ptes materiales tam proprie solidae, et spermaticae quam carnosae accres—
cunt [illegible] uiuens accressit qr accressio fit sm̄ oes ptes ꝯ tam accressio fit
necessario sm̄ subam et mattam ⟶
R̷ [illegible] dicta propositione n̄ negare ptes materiales rei uiuentis n̄ accressere
[illegible] sunt quae dilatant et extendunt in maiorem qtem sed sensus propositionis
ē accressio n̄ fit sm̄ mattam sed sm̄ forma id ē accressioñ uiuentis seu dilatatio
et extensio partium uiuentis n̄ ē attendenda sm̄ mattam, l. n̄ terminat ad mattam
et maiorem subam, sed imo ad maiorem qtem quae acquirit [illegible]
[illegible] esse de nouo restaurata n̄ [illegible] accressionis [illegible]
[illegible] qtas ⟶
2a expositio ē aliorũ existimantiũ phr. [illegible] intelligere ptes carnosas sangui
[illegible] qr esse facile fluunt et refluunt [illegible] sm̄ istas ptes n̄ fit accressio
sm̄ formã n° intelligere ptes solidas et spermaticas quae n̄ ita fluunt ac refluunt fa—
cile imo si deperdunt, difficile quidem deperdunt atqui semel deperditae, diffi—
cile recuperant imo n̄ recuperant et sm̄ has fieri accressionem ⟶
Sed in hanc expositionem sit 1m arg. ptes carnosae et accrescant qr accressio
fit sm̄ oes ptes ꝯ falsũ ē asserere accressione fieri tm̄ sm̄ ptes solidas ⟶
R̷ cũ phr. asserit accressionem fieri sm̄ formã et non sm̄ mattam n̄ intendit
negare ptes materiales id ē carnosas accressere, sed illius institutũ est
docere tm̄ accressione totius uiuentis supposito qd talis accressio ē sm̄ ptes
carnosas et sm̄ ptes solidas fuit attendenda eẽ potius sm̄ ptes solidas rei
uiuentis, et imo fieri sm̄ ptes solidas quã sm̄ carnosas qr cũ ptes carnosae
fluant ac refluant nos p illas n̄ potesimus dignoscere an accressceret totũ
uiuens et quantũ accressceret, at u° cũ ptes solidae n̄ fluant ac refluant
sed semp maneant et seruent semp eandẽ qtem inde sm̄ illas potesimus fa—
cillime dignoscere an totũ uiuens sit auctũ et quantũ ⟶
2m arg. qũt ptes carnosae deperdunt ita et ptes solidae ꝯ qũt ptes carnosae flu—
unt et refluunt ita et ptes solidae et ꝯ consequẽ n̄ ē magis attendenda accressio
rei uiuentis sm̄ ptes solidas quã sm̄ ptes carnosas ⟶
R̷

R. ad 3. solidas deperdi falsum esse quia semper manentes idem non possunt ... et reslum

Quo 6. Utrum nutrimentum sit simile nutrito

Pro expl. huius q. est obser. nutrimentum nihil aliud esse quam ultimum alimentum et proximum ex quo proxime fit nutritio; Quo observato sit 1a conclusio nutrimentum simile est nutrito. Prob. nutrimentum est simile nutrito habens formam substantialem et habens qualitates nutriti ergo conclusio vera. ante prob. nutrimentum habet eandem formam substantialem et easdem qualitates cum viventibus ergo etc. ant. prob. nutrimentum dicitur id quo proxime vivens nutritur sed id quo proxime nutritur vivens est iam conversum et in formatum eandem formam substantialem, et praeditum easdem qualitatibus quibus affectum est vivens, quia ex osse fit osse et caro ex carne et sic de aliis partibus ergo nutrimentum est alimentum simile quam nutrito ergo
Sed contra hanc intellig. huius rei et aliarum nonnulla sunt observanda 1o est obser. alimentum debere esse proporcionatum rei quae nutrit, ista autem proportio in ... consistit 1o ut alimentum sit mixtum ex 4or elementis et qualitatibus sicut et ... nutrit, haec est Doctrina ... asserentis ex eisdem nos nutriri ex quibus constamus unde pura elementa non nutriunt et quod fertur de camaleone quod aere ... proter quem dicitur falsum non debet intelligi de aere elemento puro, sed ... ex ... inflat. 2o consistit ista proporcio alimenti, in hoc ut sit proximum temperamento viventis id est sit aptum ut facile possit ... in propria natura et temperiem viventis quo nutrit —
3a autem sunt impedimenta quibus corpora inepta sunt ad nutriendum aliquid vivens et ista ex tribus provenire post ut alimentum non sit proporcionatum 1um est nimia frigiditas qua roe ferrum plumbum, et alia huiusmodi non possunt esse nutrimentum viventis quia eorum humiditas propter nimiam frigiditatem non post resolvi, et superari nisi nimio calore, qualis non est in viventibus — 2um impedimentum est quia humiditas corporis quod alimentum futurum facile liquescit, et evanescit etas. ut dum ... tale corpus evanescat omnis humiditas — 3um impedimentum est Exigua humiditas, et ita lapides, ossa lignea et alia huiusmodi nullo modo possunt nutriri. 2o est obser. inter viventia dant diversa temperamenta ipsa viventia propter conditionem temperamenti appetere diversa alimenta unde sanguinei in quibus madet humidum aereum appetunt vinum rubeum panes candidos ova, et alia alimenta mollia, colerici non alimenta adusta, et sic de aliis —
3o est obsr. cum alimentum debeat disponi et alterari ut convertatur in propria substantia 3es esse praecipuas partes in quibus alteratur alimentum In primis alimentum assumptum defertur ad ventriculum seu stomachum in quo concoquitur et fit chylus seu quaedam massa, et ex hac concoctione expellunt excrementa faecida quae mandant ad intestina, et emittunt per alvum, deinde chylus defertur ad Epar in quo iterum concoquitur non ... in hepate generat sanguis ut volunt medici quamvis alimentum appareat ad modum sanguinis, et eiusdem coloris cum ex
hac

hac concoctione expellit urinam quae defertur ad vesicam et ex jecore di-
cunt medici deferri per venas sanguinem ad partes corporis, et etiam ad vasa se-
minaria ex quibus ex sanguine elaborato in ipsis testiculis fit semen quod de-
servit ad generationem, Aristotelici vero sentiunt alimentum a iecore deferri
ad cor ubi concoquitur et fit sanguis in qua concoctione expelluntur partes
terrestres calidissimae, et quae sunt mestae nutrimenti, ubi bilis flava defertur
ad fel, atra vero ad lien, et sanguis a corde per venas, et arterias defertur
ad partes corporis, quae ut docet Aristoteles 2° de partibus animalium cap. 3° sanguis est ulti-
mum alimentum et in ipsis partibus ultimo alteratur et convertit in substantiam partis et sic
fit similare alimentum et ita ossa ossa nutriuntur, caro et carne etc. has
concoctiones illustrabat Galenus exemplo et similitudine in venis primo act
[illegible], et hac con[illegible] collatione fit multus, et separant cutes
[illegible] ex cremento quo desinunt in ventriculo a chylo deinde infu-
nt in alio loco ubi et excernunt excrementa, et sic eos qui assimilant, excre-
[illegible], ex concoctione quae fit ~~ex cor~~ in iecore ultimo ponunt mustus
in quadam vase, et faciunt spumam quae ex prima expellunt et sunt excre-
menta ultima, quae assimilant excrementis quae separant ultima concoctione
[illegible] fit in singulis partibus viventis ita et alimentum concoquitur in
stomacho, et expelluntur fedimenta: 2° in iecore expellitur ~~urina~~, 3ª
in corde expelluntur excrementa et ~~[illegible]~~ sanguis partis quibus quinque
colliguntur alterationes alimenti 1ª est quae fit in ore quae masticatio 2ª fit
in ventriculo 3ª in iecore 4ª in corde 5 in ipsis met partibus
omni corporis est vero obser. in venis et intestinis non fieri concoctionem
alimenti sed solum sunt viae, per quas defertur alimentum ad partes in quibus
concoquitur

Sed adversus illa quae dicta sunt sit 1um arg. pars non potest esse nutrimentum seu
alimentum conversum est pars ergo non potest esse nutrimentum simile nutrito
Dico non esse absurdum unam et eandem rem esse nutrimentum et partem diversa ratione dicitur non pars
inquantum simul cum aliis partibus componit dicitur nutrimentum ut est id quo substantia deper-
dita restauratur 2um arg. asserimus nutrimentum debere esse aptum ut conver-
tatur in eis quae nutrit sed omne corpus sit potentia ut convertatur ergo omne corpus est nutri-
mentum viventis Dico duplicem esse aptitudinem remotam scilicet et proximam, remotam potentia
nostra 1ª proxima vero est potentia quae reperitur in superie cuiusque viventis, quae
facile potest illud mistum convertere in naturam viventis

Quaestio 7ª Utrum accretio sit motus continuus

Pro cuius explicatione est obser. 3bus modis posse intelligi accretionem esse motum con-
tinuum 1° an sit continuus id est perpetuus, ita ut id quod accrescit totum tempore

tempore accrescat. 2° an accessio particularis sit continua, id est non per aliquod
tempus continuo nulla interposita quiete. 3° an accessio sit continua id est
an ab instanti generationis usque ad ultimam accessionem ad quam accessit accrescat nulla
interposita quiete toto vitae tempore →
Dico 1° observandum accessionem esse motum continuum 3° modo posse fieri 2bus modis 1° adhi-
bitis adhibendis id est ut calor nativus non sit debilis. Animatum non sit [illegible]
mum alimentum sit optime applicatum et accomodatum rei quae accrescit et indebitas
2° ut non ponat ponenda → 3° 4° observandum nos solum loqui de viventium accessione quae
tamen in rebus animatis reperitur non modo de accessione improprie dicta scilicet rerum in-
animatarum quae in hoc sensu accretio [illegible] non continuari possunt et quiete et in-
terrumpi. Quibus observatis sit 1a conclusio: accessio 1° modo non est continua id est non
est perpetua et aeterna quae conclusio sic probatur: experimur nos [illegible] ad
certum terminum quo acquisito cessat accessio [illegible] 2° et probatur [illegible]
Phys. cap. 3° 7° et 8° et 9° cap. huius libri id aperte asserentibus [illegible]
2a conclusio: accessio 2° modo motus est continuus id est accessio particularis per aliquod
tempus fit sine quiete intermedia quae conclusio probatur: accessio non fit [illegible]
quae per hoc distinguitur a generatione quia durat per aliquod tempus 2° probatur accessio parti-
cularis est unus motus non solum ad unitatem numericam motus requiritur unitas temporis
et [illegible] continuitas ergo etc. →
3a conclusio: de facto nulla accessio est motus continuus 3° modo quae conclusio probatur
quia in nullo vivente calor nativus est semper robustus ita ut non impediatur ab aliquo
morbo usque ad terminum accessionis aut cui semper sit appositum alimentum familiare
suae naturae et indebitatem ergo in nullo vivente accessio potest esse motus continuus 3° modo
4a conclusio. accessio positis ponendis potest esse motus continuus 3° modo probatur agens naturale
positis ponendis ad agendum et sublatis omnibus impedimentis non potest non agere sed
facultas autem est agens naturale ergo positis ponendis non potest non agere ergo accessio qua aliquod
accrescat a principio vitae usque ad certum terminum potest esse motus continuus, quia tamen sunt
contrariae opiniones dicentes facultatem auctricem revera agere non tamen agere sed
disponere alimentum →
sed in hanc solutionem est argumentum: dispositio alimenti pertinet ad facultatem expultricem reten-
tricem, et concoctricem ergo facultas non est quae disponit et consequenter illius actio
non erit disponere sed augere →
sed adversum hanc assertionem est 1um argumentum: Aristoteles 8° Phys. cap. 3° asserit accessionem non esse con-
tinuam ergo → Dico Aristotelem locutum fuisse 1° modo non autem 2° aut 3° modo →
2um arg. Aristoteles eodem 3° cap. 8 libri asserit accessionem non esse motum continuum quia
prius disponit alimentum quo tempore ut Aristoteles cessat accessio et deinde sequitur accessio
non aliter inquit Aristoteles contra Cratilum atque excavatio lapidis non est continua quia prius
demolitur lapis quo tempore non est cavatio, et deinde non sequitur excavatio ergo ex
mente Aristotelis accessio non potest esse motus continuus 3° modo →
Dico Themistius illa verba prius fieri dispositionem, referenda esse ad excavationem

lapidis non ... ad accessionem. Resp. 2° dispositionem alimenti praecedere particularem
accessionem quae dum fiebat dispositio alimenti nondum erat non tamen eodem tempore nulla
est accessionem. ergo dum alimentum denuo sumptum praeparat et continuo
tendit in maiores dimensiones ergo damus alimentum esse familiare accomodatum et in
debita quantitate, et ita accessio potest continuari ergo licet alimentum quod denuo sumit
non sit debite dispositum datur tamen tale alimentum quod prius iam sumptum fuerat,
Ad 3° Resp. Sr. eo loco solum instituere contra Eraclitum accessionem non
esse continuam 1° modo quod libenter fatemur. Ultimo autem quod ab Sr. proponit
non proponit Sr. assertive et ex professo sed solum illud attingit per transennam et
3m arg. Accessio est conversio nutrimenti sed conversio nutrimenti non est continua
ergo neque accessio. Assumptum prob. corruptio formae cibi non est continua cum
aliquando desit in corpore ut tempore magnae famis ergo neque nutritio quae
fiat cibo et alimento conversio erit continua
[illegible] ad prob. Resp. falsum est aliquando in corpore humano non esse cibum
[illegible] sanguis in corpore ... in non habentibus sanguinem aliquid
esse proportionabile, et tale dicitur alimentum
[illegible] nutritio non est continua ergo neque accessio ans. prob. ergo si ad tempus
[illegible] non est causa quare famesceret Resp. neg. ans. ad prob. Resp. falsa
[illegible] causa ob quam ad famesceret non est quod nutriat sed [illegible]
[illegible] sentiunt se evacuare per nutritionem et ideo appetunt repleri
[illegible] inclinatione, eo quod sine cibo non possit [illegible] manere et ob
hoc fit fames, et manente cibo propinquo ad appetit cibum novum

Quaestio Utrum alteratio sit motus continuus

Ut huic q. satisfaciamus est observ. accessionem esse motum continuum posse 2bus modis
intelligi. s. ab intrinseco ratione formae et ab extrinseco ratione subiecti alteratio aliqua
tunc dicitur motus continuus intrinsece et ratione formae quando in eadem parte subiecti ita fit
ut forma quae per talem alterationem acquiritur continuo intendatur et nulla interiecta
quiete, ut si aqua v.g. incipiat calefieri et deinde continuo fieret calida
et sine media quiete motus esset continuus talis calefactio esset motus continuus
ratione formae, et ab intrinseco alteratio vero tunc dicitur motus continuus extrinsece seu ratione
subiecti quando s. totum subiectum quod alteratur continuo nulla interiecta quiete alteratur, ut si
totum lignum continuo calefieret et sine quiete interiecta talis calefactio di-
ceretur motus continuus ratione subiecti extrinsece
Quo observato sit 1a opinio nonnullorum existimantium alterationem non posse esse
motum continuum, tam intrinsece et ratione formae, quam extrinsece et ratione subiecti
In primis asserunt alterationem non posse esse continuam ab intrinseco et ratione formae quia in-
troductio dicunt uno gradu per illam inquam est ille gradus disponens ad alium
gradum, ergo facta dispositione in eodem instanti introducitur asserunt praeterea neque

neq3 continua ee alteraciones extrinsice et roe subi qr asserunt prius alterari una parte subi deinde alteram prius disponi quam alteraviret si aqua calefactat prius alterat pars propinquior igni qua calefacta, deinde prius disponit a calore quam calor introducat atq3 ita calefactio extrinsice n' e continua sed quiete intercepta, ita prob. priorem partem si alterao roe formae esset continua p una hora v.g. in unoquoque instanti illius horae produceret caliditas sed in hora sunt infinita instantia ergo caliditas una hora ett infinita aquisita. Ex alteracione ee motu continuum quod motus ad locum et quod spacio qd percurret motu ad locum sunt infinita instantia in illa parte n' aut atq3 ita caliditas comparata in illa hora n' e infinita sed finita —

2am n° partem confirmant ita si alterao roe subi extrinsice esset continua esset divisibilis in infinitu n' aute daret 1a pars quae calefieret neq3 1ae calor [illegible] n' daret 1a pars n' daret minimu nale quod e absur. ergo [illegible] ee alteracionu posse dividi in infinitu et si partes sumant in [illegible] et hae roe alterat ad alteracionu totius si n° a toto abstrahat necessario [illegible] minima pars roe formae subali et hae n' pot alterari —

Est aliorum sna asserentium alteracionu v.g. calefactionis ee continuam [illegible] ee extrinsice et n' interrumpi quiete si sit debita aproximatio et applicatio antiqui [illegible] quae opio huic fundamento enititur agens nale debite approximatum et [illegible] ponendus n' pot n' agere in passum ex quo e arg. si ignis [illegible] debite aproximat aquae n' calefaciet aquam tempore continuo aliquo tempore agens nale debite aproximatum n' ageret sed hoc e absur. —

Dicent contrarij illo tempore ag. n' tn calefacere sed disponere aquam ad calorem adversus quam sol. e arg. actiones primarum qualitatum n' praecedunt aliae dispositiones sed ipsae sunt 1ae dispositiones sed caliditas et frigiditas sunt [illegible] ergo calefactione n' praecedit aqua dispositio ergo, quod si dicas produceret rarefactione hoc minus recte dr qr raritas potius pendet a caliditate quam caliditas a raritate ut cois scolla tenet. 2° prob. eadem sna aliqua alterao e unus n° motus sed n' pot ee unus motus quin fiat tempore continuo ergo ulta sna e amplectenda qr verior apparet —

9a Q10 Utrum detur accretio —

Sit conclusio sbr. Dat accretio insentis n' tn adeo sensilis sicuti accretio 1a pars huius conclusionis prob. dat nutritio ergo dat accretio consequentia prob. q' nutritio e restauratio subae deperdite ergo dat deperditio subae sed deperditionem subae sequit necessario decretio ergo. 2a pars sic prob. decretio sequit ex defectu humiditatis naturae accretio n° ex partium dilatatione sed magis sensibilis e partium dilatatio quam defectus humiditatis ergo decretio minus sensilis e quam accretio —. 2° prob. eadem pars. decretio fit ob. penuriam alimenti extrinseco

humiditate, sed n̄ pot ēē tanta penuria alim̄ti, et ita humiditas assumpta
ut alī decrescat sensibiliter quin prius intereat. Q. sunt tū nonnulli qui
existimant n̄ dari decrescione in rebus uiventibus dum deperditi pars subā
dicunt aliā recuperari eodem temp̄e et ita n̄ fieri decrescionem, sed uiventia tū
languescere et madefieri n̄ tū vere et proprie decrescere quæ sna confir.
Primū arg. si daret decressio simul ab eadem causa deperderet suba et recupa
raret gr̄ quā pm̄ ē decressio ē et nutritio quæ ē recuperatio et restauratio
subæ deperditæ toto n. uita temp̄e nutrimur sed hoc ē absur. gr̄ sic ab una
et eadem causa, profluerent et nascerent effectus contrarij quales sunt deper
ditio et restauratio subæ. Q. R̸x eundem calorem nativum, per his diversas
dispositiones ... efficere hos effectus gr̄ calor agens in humidū radicale subæ
... ut assimilans alimento uiventis recuperat subā deperditā
... simul pot assummi oleum
... decressio ... fieret a causa interna, l. externa sed neutro
... assumpt. prob. in primis n̄ a causa externa gr̄ ab eadem causa
debet ... essio et decressio, ... at accessio n̄ fit a causa externa, sed in
terna ... deinde neqȝ fit a causa interna gr̄ causa internæ conservant totū uiventis
... essio tendit ad interitū. Q. ita
... internā dup. ēē essenciale et efficientē dr̄ causa interna efficiens gr̄
... quæ mouet et hoc p̄ accedens ... vim ad interitū unde accessio fit
... interna efficiente calore s. nativo gr̄ ... causat ut n̄ recuperet tota subā
quanta fuit deperdita tm̄ et gr̄ simps agit in humidū radicale quo assumpto
... perit et calor et corrumpit
... arg. contra sol. si proposita solo est u.ª calor nativus est causa sine corrup
tione, gr̄ dum minuit humidū radicale extinguit calor nativus hoc ē absur. Q. et
... calorē nativū ēē causā suæ corruptionis n̄ uª p se gr̄ p sic agit in humidū
radicale, q̄md lumen lucernæ assumit oleum ut sic conservet assumpto u.º oleo
p accedens extinguit et corrumpit
4um arg. in sol. oīs causa p accedens reducit ad causā p se sicut effectus p accedens
ad causā p se sed mihi n̄ dat p se causa efficiens talis corruptionis. Q. neqȝ p acci
dens R̸x nonnulli causā p se ēē naturæ qua accressione et decressione efficit
causā u.º p accedens calorē esse nativum 1 2º R̸x calorē nativū ēē causā p
accedens suæ corruptionis et reduci accessio tanquā p se et agit in humidū
radicale ad id ut conservet ē n. hoc loco obser. quia roē uiventia gr̄ ... nu
triunt toto uita temp̄e n̄ recrescant usqȝ ad terminū et finē / scita
Hunc dubio R̸x . S. Tho. et alij causā huius rei ēē aīam quæ cū infinitas
praecogniret certā q̄ tm̄ ad quā quā pm̄ ē deuenta ulterius n̄ ē accessio hoc tū sol.
multis n̄ placet gr̄ aīa cū sit tota in toto et tota in qualibet p̄e ita pot informare
maximā materiā et paruā 2º gr̄ aīa n̄ languescit neqȝ illius facultates laedant
q̄d si aliquā non exerceat opoēs fit gr̄ laesū ē instrumentū ut in, caecis et surdis

qr sum aliquas ptes toto vitae tempore ē primum accessionis caro .n. semper effit tum et etdentes toto vitae tempore accrescunt ut docet Ar. 7° de ... alium quare alij duas causas assignant, prima ē finalis qr accessio fit ut partium organisatio sit debita cum i.m ō recuperata haec organisatio perfecta cessat ... qr comparato fine cessat actio 2a causa ē defectus ... qr ... n. aquirit maior suba qua fuit deperdita 3a ē defectus caloris nat... qr cum post certum tempus declinet et indies extinguat n. fit accessio qr ad ... n. requirit calor nativus aut robustus ut sit robustior fiat concoctio et ... versio alimti, et hinc ē qd pinguis n. semper accrescat

Caput 6um de contactu

Tex. Quoniam etc.) Disputant Ar. superius de ortu et interitu ... Quiam disputaturus de ortu et interitu elementorum qr elenta ... et materia mixtorum: prius defert dimistione qr veteres ... interitum fieri congregatione, et disgregatione, et congregatio n. fit ... qr 2° elmta n. possunt misceri quum mutuo agant et patiant hac ... de actione et passione, et qr aliqua n. agere et pati quum sit tangant ... explicat quid sit contactus et videlicet prius ... ostendit ex placitis ... dari actionē et passionē oēs .n. veteres tam illi qui constituebant unum ... quam qui constituebant plura generabilia concesserunt dari actionē et ... ut Empedocles Anaxag. Democritus et alij hos ... mutationes p. ... dicebant ... gregationē et segregationē

Tex. Fore etc.) His praemissis disputat Ar. de contactu docetque quibus modis dicant ... se tangere, 1° ait illa dici se tangere qua sint situm et sunt in loco qualia ... corpora mathematica quae situm sunt et sunt in loco probat hoc ex contigua ita ... sunt contigua quae sunt extremitates copulatas sed corpora mathematica sunt ...

Tex. Quoniam etc.) Proponit 2um modum quo aliqua se tangant cum illa ait quae se tang... habeant situm et sint in loco, et ... dissa sit supremum et inferum superio... et inferiora qualia sunt gravia et levia quae ad invicem agunt et patiunt mutuo dici... se tangere

Tex. Quoniam etc.) 3° proponit 2um modum observat duplex ē movens aliud qd movet et n. movet aliud ē qd movet et movet, ut coelum qd movet ... et movet, hoc inferiora, 3° facere n. significat movere sed aliquid significare ... contrarias qualitates ex quibus colligit 3us modus quo aliqua se tangunt illa inquit proprie se tangunt quae sunt superficies copulatas mutuo movent et moventur agunt et patiunt illa aute dici agere et pati quae sunt eand in natam id ē quae sunt eandē natam affectam contrarijs qualitatibus unde licet coelum et inferiora habeant ... dum motum n. tn mutuo agunt et patiunt qr coelum n. ē affectum contrarijs quali... tatibus ex his contactibus illi qui se tangunt qr sunt situm et sunt in loco ... mathematici, illi vero qui ea quae se tangunt n. mutuo agunt et patiunt

dicitur mathematicus. Ille non qui ea quae se tangunt ad invicem agunt et patiuntur dicitur physicus, qui vere tactus est.
In fine cap. proponit Ar. alium modum tactus, ut quando aliquis alteri infert iniuriam illum tangit. Ille tamen tactus metaphoricus est et moralis.

Observationes in superius cap.

Circa illa quae docuit Ar. superius est observandum esse contactum mutuum et non mutuum. Ille dicitur contactus mutuus quo illa quae se tangunt mutuo agunt et patiuntur. Ille vero non mutuus quo aliquid movet non movetur, ad id quod agit non repatitur, quo contactu orbis superior et inferior se tangunt, quia superior movet inferiorem non tamen contra, sed corpora et caelestia agunt in haec inferiora ut manifestum.
2o est observandum duplicem esse contactum corporeum, scilicet quantitatis, ceu molis, et alium virtutis. Contactus corporeus est quo aliqua sunt contigua et se tangunt quia sunt extremitates communes, ut locans et locatum. Contactus virtutis est quo unus tangit alium sua virtute, hoc est aliquam actionem impressam, qua ratione Deus et corpora caelestia agunt in haec inferiora. 3o est observandum ad id ut aliqua se tangant contactu corporeo debent esse corpora distincta saltem.

Caput 7um de actione et passione

Tamen est cap.) Disputat Ar. hoc cap. et aliis sequentibus de actione et passione, de quibus duo inquirit: 1m est qualia debeant esse illa quae agunt et patiuntur, quam quaestionem expedit Ar. hoc cap. 2m est qua ratione aliqua agant et patiantur, quam quaestionem agitat 8o et sequentibus. Tex. Priori etc.) Proponit 1am sententiam quorundam asserentium illa quae agunt et patiuntur non posse esse similia quia si essent similia virtute et qualitate non esset maior ratio quare unum ageret et alterum pateretur, sed illis non obiiceret ita minus ignis quam ... ingunt ... sed haec sunt similia, ergo simile potest agere in simile. Tex ...
... inquit Ar. non extinguitur unus ignis ab alio inquantum similia sunt, sed quatenus est maior est alter et alter minor, minimum autem et maximum contraria sunt. Tex.
Democritus etc.) Proponit 2am sententiam Democriti existimantis illa quae agunt et patiuntur debere esse similia quod si calidum agat in frigidum magis ... ut Democritus quatenus contraria sed quatenus similia in genere superiorum quia sunt eiusdem categoriae.
Atque hoc etc.) Docet Ar. causam huius discrepantiae esse quia veteres solum considerabant aut totum aut solas partes, cum tamen utrumque deberent considerare. Tex
Cur etc.) Probat Ar. illa quae agunt et patiuntur non posse esse similia 1o quia non esset maior ratio ob quam unum ageret et alterum pateretur 2o quia nil est similius alicui quam sibiipso sed nil agit in seipsum quia sic seipsum idem corrumperet, et nil esset perpetuum. Tex
9. Tex Quare etc.) Probat non posse esse omnino diversa hac ratione, si quae agunt et patiuntur essent omnino diversa, quo magis essent diversa magis agerent et paterentur, sed hoc est falsum quia candor et linea sunt magis diversa quam
candor

calidor et alios, et tn linea n. agit in calorem et contra

Tex. Quoniam etc.) Veterum sententiis refutatis docet Ph. illa quae agunt et patiuntur partim esse similia partim dissimilia sunt similia gre dissimilia spe, quod confirmat 2bus rationibus 1a est quia actio et passio fit inter contraria sed contraria sunt quae sub eodem gre posita max. me distant ergo

2a ratio est mutua actione et passione sequitur ortus et interitus, sed haec fiunt inter contraria quae gre sunt similia et dissimilia spe ergo hinc colligit quos dam veteres agentia et patientia similia docuisse, quia considerabant solum spem ipse tn Ph. respiciens simul genus et spem docet partim esse similia partim dissimilia

Tex. Dicimus etc.) 2a causa aut Ph. ob quam alii dicebant similia et alii dissimilia est quia nonnulli considerabant agens et patiens sub subiecto vel materia in qua conveniant asserebant esse similia alii vero considerabant qualitates quae in sunt dissimiles dissimilitudinem adscribebant esse agens et patiens

Tex. Atque hinc etc.) Inquirit Ph. an id quod agit repatiatur aliquo agens [illegible] agat infrigidum an repatiatur a frigido. cui q. ut respondeat quod [illegible] duo. 1um s. quod movet et n. movetur et proximum quod movet et movetur [illegible] agens aliud 1um et aliud proximum, ut in medicatione medicus [illegible] 1um agens medicamentum vero proximum ex quibus docet Ph. 1um agens [illegible] pati quia medicus dum medet n. repatitur cuius ratio est quia medicus agens est in animo aegritudo vero in corpore atque ita n. sit in [illegible] n. est necesse repatiatur medicamentum vero quod est medium [illegible] subiecto repatitur, et ita omne agens proximum quod agit per contactum corporis necesse est dum agit repatiatur

Tex. Quod igitur etc.) In fine cap. docet Ph. agens reduci ad causam efficientem et ad materiam finem vero imperfectiorem et metaphorice reduci ad causam efficientem illius praesentia vel fit vero cessat omnis actio passum reduci ad materiam quia quod in ea recipit materiam ita passum recipit vim ab agente. Circa [illegible] cap. est 1um obser. 2bus modis posse aliquid appellari immobile [illegible] n. [illegible] ullo movetur ut est Deus 2o ita ut n. moveatur eodem motu quo movent quam ratione corpora caelestia immobilia sunt quia necesse est ut orbem moveant n. tn movent motu quo movent haec inferiora quia neque generant neque alterant neque corrumpunt

Caput 8um quomodo sit actio et passio ex sententia veterum Phorum

Tex. Quod autem etc.) Explicat hactenus Ph. qualia debeant esse illa quae agunt et patiuntur neque vero his 2bus cap. proponit modum quo fit actio et passio hoc tn cap. proponit quemque modum ex sententia veterum Phorum 1um primus ut Empedocles actionem et passionem fieri per poros quia credebant

ora corpora plena ee foraminibus et aquam et aerem ee magis fluida et difrumere ipsum quia sunt magis porosa dicebat quod singuli poros alia corpora per meare v.g. magna referri quos per moueat ignis in qua per meatione fit actio et passio —

Aliqui ergo) Proponit 2am opinionem Democriti et Leucippi asserentium actionem et passionem fieri per vacuum, itaque ut unum corpus calidum v.g. una atomos per introducerentur per vacua alterius atomi et sic agere et pati toto hoc cap. comparat sententias inter se et docet sententias Democriti et Leucippi per quam uis falsa praestantiorem ee sententiam Empedoclis, quia illi multa consentiebant sicut unum ens, corporeum quod sententia ab Phil. ee Sonis sunt agitati alienae aeque sunt quae mentis adscribendum e aut fere multitudinem et motum quae singulis perceperunt 2o docet in quibus conveniant Leucippus et Democritus cum Platone et in quibus dissentiunt 3o sententiam Empedoclis impugnat 4o arg. Phil. 1o loco Democriti et Leucippi tria impugnat quae in cap. autem de ... quia illis nil utilitatis redundat, praetermittimus et qui voluerit contextu patet —

Caput 9um quo ratione fiat actio et passio —

Quo autem dicti) Proponit Phil. hoc loco propriam sententiam de modo actionis et passionis id est quibusdam proprietatibus quarum 1a e id quod agit debet ee actu tale id 2o quod patitur potentia tale ut ignis qui calefacit actu e talis quod 2o quod calefacit potentia tamen quae prop. mittit huic prio quia inde quia de potentia ad actum debet reduci ab eo quod e actu talis 2a propositas quod patitur necesse e ut patiatur sm omnes partes 3a propositas ex his quae patiuntur alia aliis facilius patiuntur per dispositionem sm ma ut lignum et lignum ... facilius calefit quam mollius 4a e agens et patiens non possunt ee ... quia nihil agit in se ipsum 5a e agens debit atque passum, immediate aut mediate contactu virtutis aut corporis 6a id quod agit formaliter debet con... formam quam continet in passum et quibus propositionibus facile colligit qua ratione fiat actio et passio fiat n. quia agens est actu et patiens potentia et possunt pati sm omnes partes i. dispositum et distinctum ab agente et quia agens e debite approxi matum et tangit passum —

Id est) Ex quibus colligit Phil. hoc consectaria falsum ee affirmare id quod patitur ee indivisibile ut constat ex 2a propositione 2am e non assentiendum cum Democrito actionem et passionem fieri congregatione et separatione quia hoc ratione agens et patiens discederent et dividerent. Ultimum e falsum e putare id quod patitur debere dividi quia ex ipsa cernimus ferrum calefieri et alia multa pati quae dividant et falsum ee accretionem fieri per appositionem alimenti quia hac ratione non fieret ex alimento conversio, — quidquid sit in fine cap. Epilogo comprehendit Phil. quae

explicaverat cap. praecedentibus

Capitulum 7um de mixtione

Tex. (Videndum etc.) Explicant Ph. superioribus cap. quae necessaria erant ad m...
nem iam ult° cap. sermonem instituit de mixtione i, illa quae miscentur
qualia erant antea id est integra aut unum corrumperetur et alterum maneret aut etc.
omnia corrumperentur n. i° n° gr. n. e maior ratio obque n° esset mixta et antea n.
2° n° gr. qd n. o n. possit esse mixtum cum cogit e necess. Tandem 3° n° gr. quia n.
n. possunt esse p mixta G mixtio n. est statuenda

Tex. (Atqui etc.) antequam dissolvat propositum arg. explicat mixtionem distingui ab a...
accretione quia illa quae uniunt in actu manent et formae integra manent n. ...
illa quae miscentur, praeterea distingui ab accessione quia in accessione alimen...
...piciat et quae miscentur n. corrumpuntur G — Tandem distinguit a comutat...
quia in comutatione subiectum et accidentia manent integra non autem illa quae mis...
centur in mixtione quo loco docet Ph. accidentia ut sciam et candorem n. posse m...

Tex. (Quoniam etc.) Ita dissolvit Ph. propositum arg. Illa quae miscentur partim ...
...nent in mixta partim vero n. remanent actu et formaliter remanent tamen virtute
...potestate quem locum aliqui ita explicant elementa n. remanent actu id est n. ...
...nent actu formam elementorum manent tamen potestate quia in mixto relinquuntur ...
aqua sit ut si resolvantur in 4or elementa alii vero ita explicant ... elementorum ...
...mam et formam qualitates infractae et ita cum docet Ph. partim manere ...
n. manere n. est referendum ad formam elementorum sed ad qualitates ...
remanent actu id est in terse n. manent in propriis statu proprie vero manent
manent refractae et remissae quia in nullo mixto qualitates sunt in summo ...
dum hoc sustinendum sit explicabimus capitulis sequentibus ... de ele...
disputatur —

Tex. (Atqui etc.) Proponit Ph. hoc loco duo problemata quorum i. est an ...
... mixtio ... corporibus redactis in minimas qualitates ut credebat Democritus
mixtionem esse unionem atomorum corporum insensibilium cui ... Ph. ...
... i° quia hac ratione quodlibet corpus in quolibet posset misceri quia ... cuius
... oppositum 2° quia n. datur minima quantitas 3° quia imo esset corparatio aut ...
... vatio multorum corporum quam mixtio 4° quia omnes partes mixti licet minimae ...
p mixto qualis ... sunt atomi 5° quia in partes mixti sunt similares ...
n. possunt per mixtio fieri eodem modo quo docet Democritus

2um problema est an mixtio fiat ... omnes partes quas sensus ... esse mixto ...
... n. ita fieri i° quia a forte rei n. docet mixtio 2° quia ... oculos ...
... nullas partes mixti intueatur —

Tex. (Sunt ergo etc.) Explicat Ph. qualia debeant esse quae miscentur id est quibus
proprietatibus i.e. illa quae miscentur, debent mutuo agere et pati unde ...
aliquid ageret et n. pateretur tale n. p misceretur cum aliis et ita corpo...

8

it ita corpora celestia n° possunt p[er]misceri ab inferioribus q[ui]a ab illis n° repati-
untur 2a prop[ter] q[uo]d [est] ut debeant eandem ma[teri]am h[abe]re id [est] affectam contrarijs q[ua]litatibus
cuius ro[ti]o [est] q[ui]a que mutuo agunt et patiunt[ur] sunt ma[teri]am h[abe]ntia 3a [est] q[uod] que mis-
centur debent [esse] p[ro]porcionata s[ecundu]m q[uantita]tem unde si p[ar]vum p[er] aqua infunderetur
in vino n° [est] mistio q[ui]a aqua corrumperet 2° debet [esse] p[ro]porcionata s[ecundu]m multi-
tudinem alioquin ita multa uni n° p[er]miscentur 3° s[ecundu]m virtutem et ita ut alteru
altero n° corrumpat 4a que miscentur debent facile dividi et frangi cuius
ra[ti]o [est] q[ui]a nisi dividerent in minimas p[ar]tes misceret[ur] tota p[er] tota 5a est
que miscentur talia debent [esse] ut sint humida aut liquida aut saltem talia
possunt fieri cuius ra[ti]o [est] q[ui]a humida facile terminantur q[uo]d intelligendu [est]
si n° sint p[ro]pinqua viscosa ex quibus infert hoc p[ro]risma, si aliquod
ageret et n° pateret aut fieret liquidu et n° divideret aut n° esset p[ro]porcio
v[er]a n° [esset] mistio, Quibus observ[atis] infine cap[itu]li infert, Epilogo que et
qualia debeat [esse] que miscentur, et p[ro]ponet diffinitionem mixtionum ita mistio [est]
illoru que temperari possunt comistatorum unio in qua diff[er]entia unio [est] veluti
genus, temperare aute nil aliud [est] qua mutuo agere et pati qua aute ro[ti]o p[ro]posita
diffinitio intelligenda sit explicabimus capitibus sequentibus—

Q[uaesti]o Utrum omne agens debeat tangere passum

Sit 1a concl[usi]o corporeum debet tangere passu corporeum sive corporeu sive virtute sive
contactu mediate sive immediate agens n° incorporeu debet tangere passu tactu
incorporeo et virtutis, hec concl[usi]o prob[atur] ex Ar[istotele] cap[itulo] 6° huius lib[ri] et 2° phy[sicorum] docens
movens et id q[uo]d movet debere [esse] simul et alijs in locis quamvis Ar[istoteles] solu inte-
derit probare conclusione de agente corporeo q[ui]a agit contactu corporeo confir[matur] ita
Nullu agens corporeu pot[est] agere in aliqua ma[teri]am exteriore et maligne passu
nisi tangeret ipsu [ergo] agit p[er] contactu: an[tecedens] prob[atur] q[ui]a nil tangeret hinc circa
ipsu esset vacuum q[ui]a n° [est] q[uo]d n° asseramus q[ui]a nil pot[est] agere in vacuum
et hoc Ar[istoteles] ad ma[teri]a utilitatem et delectatione dilligentissime observauit
ne quis hac ro[ti]o et veritate aberraret—
Sed contra hanc sn[ia]m [est] 1m arg[umentum] Deus et intellig[enti]a agunt in hec inferiora sed n°
tangunt hec inferiora q[ui]a n° sunt extremitates p[er] quas fiat contactus [ergo] R[espondetur]
tangere contactu virtutis—
2m arg[umentum] Celu agit in hec inferiora et magnes et atrahit ad se ferru sed cor-
pora celestia neque tangunt hec inferiora neque magnes ferru [ergo] R[espondetur] ut supra
3m arg[umentum] color agit in visum q[ui]a movet visu sed n° tangit illu R[espondetur] illu
tangere contactu sp[irit]uali id [est] p[er] aliqu[i]d accidens intenzionale s[cilicet] p[er] sp[ec]iem sen-
sibilem 4m si amicus sit tristis movet ad pietatem sed n° tangit nos [ergo]
R[espondetur] tangere nos contactu morali et metaphorico s[cilicet] amicitia—
5m arg[umentum] Ignis calfacit remota a se [ergo] agens n° debet tangere passu q[ui]a ignis

ignis n̄ pōt tangere q̄d distat a se ... R̄s n̄ tangere immediate immediatione suppositi tangere ħn mediate immediatione virtutis q̄r ignis et p se calfacit aerem et aer nos calfacit —
6um arg. aīa movet corpus, gravia et levia a gravitate levitate aqua et calida refrigerat quin aliquid illā tangat R̄s q̄n agens tangit possū intelligendū ē de agente extrīno n̄ nō de intrīno —
7um arg. [illegible] s inter cælū et hæc inferiora dari vacuū et auferri aerem et ign̄ id n. Deus pōt facere, l, cælū tunc ageret in hæc inferiora l, n̄ non dicendū n̄ agere q̄r movet et illuminat hæc inferiora et cælū agit in inferiora p motū et lumen ꝯ agit tunc cælū in hæc inferiora: ffssumpt̄ prob. l, tangit hæc inferiora contactu virtutis l, corporeo n̄ corporeo q̄r n̄ tunc distat et inter cælū et hæc mediat vacuum, neq̄ contactu virtutis q̄d hīs modis prob. 1o cælū ex pro. ffr. calfacit hæc inferiora ita q̄r p motū diurno rapit ignē et supremā aeris regionem et solaris corporū confricatione producit calorē in igne aut aere q̄r calor p aerem ducitur usq̄ ad nos et diffunditur sed data hypothesi proposita s. dari vacuū auferri hmōi corpora n̄ ē talis confricatio ꝯ. tc —
2o prob. si cælū tunc tangeret hæc inferiora p aliquā virtutē l, igr̄ hæc virtus emissa a cælo esset subā q̄d antea nullus dicet l, esse aliq̄d accidens p q̄d fieri n̄ pōt q̄r virtus dū immittit p vacuū ē sine subo R̄s data hypothesi cælū tunc n̄ agere in hæc inferiora q̄r licet hs moveret n̄ ħn illuminabit aerem l, medium p q̄d cælū illuminaret neq̄ aliquā influentiā immitteret in hæc inferiora et ita docebat ffr. in metheoris tunc mundū inferiorē debere ē contiguum lationibus superioribus id ē ipsi cælo ut ab ipso regat et gubernet, et ita in tali causa hæc inferiora statim desinerent ē nisi ad conservationē —

Q.io 2a Utrum idem agat in seipsum

Pro explicatione hujus q̄is ē obser. actionē ē dupl. alia n. ē roē corporis alia roē aīæ actio roē corporis v.g. localiter moveri generare et alterare, et accrescere actio v̄o roē aīæ ut sentire intelligere velle appetere 2o ē obser. ex hs actionibus quasdā ē ducentes ad interitū ut alteroin aliq̄s nō p ficientes ipsā rem ut sunt actiones immanentes ut intelligere velle 3o ē obser. aliquid posse moveri localiter 3bus modis ut docuit ffr. 5o ph̄s p accidens s. p se pse et p accidens ut musicus dr̄ ædificare nam musica inest accidentaliter rei q̄r p se ædificat p accidens et dr̄ aliquid moveri q̄r inest in illo q̄d p se movet ut hō existens in navi dr̄ p accidens movet q̄r in illo q̄d p se movet deinde p se aliquid movet q̄r aliqua illius pars movet, et q̄r brachium l, manus movet baculum dr̄ ~~illius pars~~ homo movere baculū p p se aliquid dr̄ moveri q̄r totū p se

aliquid dr̃ moveri et movere licet sm̃ se totũ moveat et moveat qr̃ in illo insit aliquid intrinsecũ ut in quiventibus qr̃ moventur et movent p se,
nam in illis aliquid intrinsecũ aĩa s. cor. aut cerebrum qd̃ illam movet
hæc distinctio pt̃ accomodari aliis gradibus motiũ
4o ẽ obsv aliud eẽ aliquid agere in alio tanquã in subto, et aliud eẽ aliquid agere in aliud tanquã in obo qr̃ agere in aliqd tanquã in subm̃ est recipi in illo agere uo tanquã in obm̃ ẽ illud cognoscere
Quibus obser. sit 1a concl. aliquid pt̃ agere in seipsũ motu locali p accidens et p se id ẽ aliquid pt̃ seipsũ movere p accidens et p se
hæc conclo manifesta ẽ qr̃ aĩa movens corpus movet seipsã localiter p accidens qr̃ movet ad motũ corporis tum et gubernat anima movendo ipsã movet se localiter 2a conclo nil agit in se actione corruptiva
ut 1o et p se hæc concl. prob. ex 7o cap. sui lib. ubi docet simile n agere in simile qr̃ idem se ipsũ corrumpere qd̃ ẽ absur. 2o prob. ex phr. 7o phy. cap. p. l, 9o. ubi docet in aliis esse pm̃ movente et mota qr̃ nil seipsum movet qd̃ intelligendũ ẽ uere sm̃ se totũ 3o prob. ex 3o de aĩa ubi docet qr̃ unũ n̄ possit eẽ agens et patiens collocandi sunt in aĩa intellis agens et patiens (9, 4o prob. pt̃a activa ẽ in pt̃a transmutandi aliud inquantũ aliud id ẽ inquantũ distinctũ (9 5o prob. agens inquantũ agens ẽ actu patiens sed inquantũ patiens pt̃a sed respectu eiusdem nil pt̃ eẽ simul actio et passio id ẽ actu et pt̃a (9 etc
3a concl. idem pt̃ agere inseipsũ p accidens actione corruptiva prob. qr̃ dis positiones quæ referuntur inaqua ad introducendã formã ignis in ipsa matã aquæ p accidens seipsas corrumpunt qr̃ adventũ aquæ evanescunt (9 etc
sed in hanc sñãm ẽ 1m arg. intellis intelligendo agit in seipsũ posterius voluntas volens et sic de aliis actionibus immanentibus Rx Deum et intelligos intelligere p se homo u aut illius intellis n̄ intelligunt p se ipsos sed p reflectionẽ Rx alis intellis et sensus intelligere se n̄ pt̃ intelligant tanquã obiecta g. sed qr̃ sunt subm̃ intellectionis et sensationis 2o aqua calida sed moveat id qd̃ calfacit refrigerat sed solũ refrigerat a seipsa (9 aliquid etc
Rx p frigiditatẽ aquæ agere tunc in caliditatẽ quã expellit et ita agere in aliud distinctũ asse, et n̄ ~~aseips~~ in seipsam
Rx et si demus frigiditatẽ eẽ remissã in aqua actu et caliditatem in tensã tunc aqua refrigerat quamvis frigiditas n̄ possit superari caliditatẽ qr̃ aqua suapte natã reducit in suã propriam natam et statũ quæ refrigeratio n̄ ẽ alterão saltim univ penes aliqua nos sr̃ loquimur multa conclusione sed imo ẽ efficiens
3m arg. aliquid pt̃ seipsũ occidere (9 agit aliquid inseipsũ actione corruptiva et p se

4um aliquid potest pati a seipso, ergo etc. Rx. aliquid posse agere in seipsum
secundum diversas partes, non autem secundum se totum. ad illud vero de interitu Rx. quod si quis
occidat seipsum gladio aut alio instrumento primum agere, et movere instru-
mentum, 2o vero in seipsum agere —
5um arg. tempore aestatis aquae fontium aut puteorum refrigerantur, tempore vero
hyemis calidiores sunt, sed non possunt tales effectus fieri, ergo aliquid potest
agere in seipsum. Rx. tempore aestatis calore externo frigiditatem terrae retrahi
ad partes interiores et ita tunc partes interiores terrae sunt frigidiores, et proinde
aqua quae ab illis oritur frigida manere. tempore vero hyemis frigore externo
calorem inclusum in terra contrahi ad partes inferiores terrae, et proinde egredi
aquam calidam tempore hyemis atque ita eam non agere in seipsum —

Quaestio 3a Utrum omne agens dum agit repatiatur

Pro explicatione huius quaestionis 1o est observandum, cum quaerimus utrum agens in agendo repatiatur in-
telligendum esse secundum eandem qualitatem, ut si aliquid agat in frigidum secundum caliditatem simul
refrigeratur et patiatur secundum caliditatem —
2o est observandum nos non quaerere in corporeo et incorporeo quod agit secundum virtutem repa-
tiatur, de his enim certissimum est non repati, sed solum inquirimus an agens corporeum
quod agit per contactum corporeum repatiatur —
3o est observandum aliquod agens solum repati posse quando agens et patiens sunt eandem materiam
affectam contrariis qualitatibus, quare coelum agens in haec inferiora non repatitur quia licet
habeat eandem materiam non tamen eam habet affectam contrariis qualitatibus —
4o est observandum ad id ut aliquod agens repatiatur debere esse approximatum debite ipsi passo,
unde si ignis aliquantulum longe distans ab aqua calefacit aquam non repatitur quia
passum non potest agere nisi intra aliquam distantiam. His observatis sit una conclusio:
agens per contactum corporeum habens eandem affectam contrariis qualitatibus et debite approxi-
matum passo dum agit necessario repatitur. Haec conclusio probatur 1o autoritate Ar[istotelis]
hoc lib. cap. 7o et aliis in locis id aperte docentis — 2o probatur experientia quia si
aqua calida infundatur aquae frigidae una frigescit et altera calescit, et si igni
ferrum infundatur aquae, tum et gelu refrigerat manus et calefaciunt ma-
nibus in mixtione elementa temperant et remittunt eorum qualitates, sed hoc non
fierent nisi mutuo agerent et paterentur, ergo etc. Probatur assumptio, nisi caliditas
in generatione mixti ex elementis repateretur a frigido impossibile esset mixtum ex ele-
mentis generari, sed hoc est absurdum, ergo etc. Probatur quia si caliditas non pateretur tunc
non remitteretur sed remaneret in suo esse perfecto et ex consequenti cum summa caliditate
vel remanet summa sicut reperitur in igne et ita non posset generari mixtum.
Sed in hanc sententiam est 1um arg. si agens repateretur vel agens et patiens essent
aequalis virtutis, quod non est dicendum quia non esset maior ratio ob quam unum ageret et
alterum repateretur, aut alterum esset minoris virtutis et alterum maioris vir-
tutis, quod si ita est agens maioris virtutis non potest repati, et passum minoris

virtutis n̄ posset agere q̄r actio ē a maiori virtute, et passio a minore (g q̄d
agit n̄ p̄t repati — R̄x eē inequalis virtutis nilominus mutuo agere
et pati, et a minori virtute posse eē actionē aliquā n̄ tn̄ vincentē et su-
perantē, q̄r actio quæ ē a maiori virtute, et quæ vincit et superat, atq̄ ita cū
dicimus actio ē a maiori virtute intelligi debet actio superans et vincens —
2m̄ si agens dum agit repateret̄ eēm esse simul actu et p̄tia q̄r oē agens
inquantū agens dicit̄ eē actu passum v° inquantū tale p̄tia sed nil
p̄t simul eē actu et p̄tia (g R̄x agens eē actu et p̄tia s̄m di-
versas rōes q̄d absurdū n̄ ē. Est tn̄ actu s̄m formā et q̄litatē quā agit
et vero p̄tia s̄m eam q̄litatē et formā contrariā quā p̄t recipere —
3m arg. si agens in agendo repateret̄ daret̄ aliq̄d corpus q̄d simul moveret̄ mo-
tibus contrariis, calefieret s. et frigefieret, sed hoc ē absurd. (g p̄rob. prob.
agens ignis in aquam p̄ mediū aerem n̄ p̄t agere quin agat in aerem ut n̄
p̄t calfacere aquā quin calfaciat aerem, sed contra eodem temp° ignis refri-
gerat ab aqua q̄r repatit̄ (g aqua tunc et frigerat aerem, et ex conseq̄ aer simul
movet̄ motibus contrariis q̄r simul calefit et frigefit. R̄x n̄ eē absur. cale-
fieri et frigefieri usq̄ ad medietatē quidē neq̄ ē absur. contraria eē simul
in eadem p̄e subi. in gradibus remissis, q̄d si esset corpus q̄d neq̄ ē ca-
liditas neq̄ frigiditas vera calefieret et frigefieret. sed in hanc sol —
4m arg. si aliquid simul calefieret et frigefieret darent̄ duo contradicentia n̄a.
patet calefit aliquid (g remittit̄ frigiditas q̄r n̄ p̄t introduci caliditas quin re-
mittat̄ frigiditas sed eodem temp° refrigeret̄ s̄m eandem p̄em (g ex conseq̄ inten-
dit̄ frigiditas et ex conseq̄ intendit̄ et n̄ intendit̄ remittit̄ et n̄ remittit̄,
sed hoc sunt contradicentia (g R̄x enunciationes n̄ eē contradicentes q̄r
sumunt̄ diversa rōe diversis causis q̄r ut calefit aquæ et calorē, et frigiditas
præexistens remittit̄ et dum frigefit crescit frigiditas et minuit̄ caliditas —
5m arg. q̄d movet̄ ad locū n̄ agit et repatit̄ (g neq̄ q̄d alterat̄. R̄x dispa-
rem eē rōem q̄r motus ad locū n̄ fit inter contrarias q̄litates quidē alteraō tunc et in
motu ad locū n̄ agunt duo corpora disiuncta quidē in alteraōe —
6m. si agens in agendo repateret̄ sequeret̄ q̄d essent infinitæ actiones et passiones et
una actio infinita sed hoc ē absur. (g p̄rob. prob. si A. agit in B. et B.
iterū reagat in A., et sic erunt similiter actiones et reactiones in infinitū
, tota actio ipsius A. una cum B. semper reagit et ex conseq̄ eā A. n̄ de-
sinat agere in infinitū durabit — R̄x neg. p̄rob. ad prob. v° dicet
q̄d agens agit in passū una actione continua et passum reagit una actione
infinita neq̄ reactio fit ex eo q̄d agens in passum agat, sed q̄r agens ē passo
contrarium —

Et hæc dicta sunt de hoc libro 1° ab Arrianis
conscripto intra privatos parietes —

Superiori lib. disputavit Ar. de generatione et corruptione in com. de actione et alijs affectionibus de contactu actione et passione nunc cum hoc 2° lib. de elementis non ut gravia et levia sed ut mixto possunt agere et pati et concurrunt ad mixtionem et ita, et in tota hac disputatione potissimum agit de materia et forma et ~~mutua~~ mutua transmutatione elementorum et tum de causa efficiente ortus et interitus hoc in 1° cap. disputat de materia elementorum ubi proponit 1° loco quandam illorum sententiam de permixtione ut Ar. ea quae superius explicaverat respexit, et simul proponit institutum huius libri iam explicatum

Ibi Horum porro etc) Proponit 1am sententiam quorundam illorum unam esse materiam elementorum existimantium et hanc aut aerem aut ignem aut aliquid intermedium quod esset crassius altero unde Empedocles existimabat omnia fieri congregatione et disgregatione

Ibi Qui autem etc) Proponit 2am sententiam illorum qui putarunt praeter 4or elementa dari quod aliud quod sit materia horum elementorum. hi tamen erraverunt, ut Ar. qui putarunt hanc materiam separabilem esse sine alijs qualitatibus cum re vera semper sit calida aut frigida id est semper existat sub aliqua forma et praeterea quod hoc primum immensum quoddam corpus statuebant quod esse falsum est demonstratum est 1° de caelo

Ibi Nec recte etc) Deficit sententia Platonis quia ut ex Timaeo constat erravit non recte explicans qua ratione materia distinguatur ab elementis 2° quia voluit res dari minores ab illa 3° quia docuit res componi ex extremitatibus et in easdem resolvi quae omnia falsa sunt

Ibi Nos autem etc) Disputat ex professo sententiam de materia elementorum docens omnium elementorum et corporum quae sensibus subijciuntur esse unam materiam communem scilicet non tamen separabilem sed inseparabilem quia necesse est ut sit semper cum aliqua repugnantia ubi nomine repugnantiae intelligit formam cui repugnat privatio aut aliquam aliam formam, advertitque se accuratius de hoc loco de his disputare 1° 5. lib. phy. et ita solum docet hoc loco dari hanc materiam, et praeter hanc duo alia praecipua contraria, quod constat ex eo quod unum contrarium non potest esse materia alterius contrarij v.g. calor potest esse materia frigiditatis nec contra unde contraria erunt principia ex quibus omnia componuntur scilicet duo ista contraria et materia in qua subiectum est contrariorum

Caput 2um de formis elementorum

Tex. Quoniam etc.) agit modo Ph. de formis qualitatibus caliditate s. humiditate frigiditate et siccitate quas elementorum formas appellavit non ut elementa sunt tales res sed ut elementa ad invicem agunt et patiunt probans triplices has qualitates inter alias esse primas appellandas, primo hac ratione qualitates hae elementorum sunt tactiles quia sensibus perci-

tactus

-piunt sed sensus tactus nata prior est aliis nam potest esse sine aliis sensibus et alii non possunt esse sine ipso quia huiusmodi qualitates quae sunt obiectum sensus tactus erunt priores aliis et debent componere elementa quae sunt prima corpora

Tex. Sunt etc.) 2o et probat ita ratio agendi et patiendi primo et per se debent qualitatibus formis elementorum sed hae qualitates sunt primo activae et passivae, assumptum probat quia calor inquit habet vim congregandi primo et per se illa quae sunt eiusdem generis faciendo uero disgregat quae sunt diversi generis et frigiditas tam illa quae sunt eiusdem generis quam diversi primo et per se habet vim congregandi frigus s. per aqua quae s. sunt eiusdem rationis congregat et ingelu convertit, praeterea congregat palea et lignea quae diversi generis sunt quia caliditas primo et per se habet vim agendi. Deinde probat humiditatem et siccitatem habere primo et per se vim patiendi quia humiditas per se est terminabilis facile tamen ab alieno termino et figura terminatur ut patet in aqua quia quando ingreditur per vas facile terminatur termino vasis. Sic siccitas et per se terminatur termino proprio ut patet de terra quia humiditas

et siccitas habent vim patiendi primo et per se et per consequens erunt primae qualitates

Tex. Tenuem etc.) Probat 2o 3o eandem sententiam quia omnes aliae qualitates ut tenue et crassum etc. ad has 4or revocantur et ab eisdem proficiscuntur nam tenue ad humidum, durum uero ad siccum refertur quia illae qualitates sunt primae et per consequens formae elementorum, ut deserviunt ad agendum et patiendum. Advertit tamen Ph. humidum et siccum dici 2bus modis, nam quaedam sunt quae solam habent humiditatem externam et haec non proprie dicuntur humida alia uero sunt quae sunt proprium humorem et intimum quae solent vocari madentia, et haec sunt proprie humida. Siccum uero eadem ratione dicitur 2bus modis unde differunt humidum et concretum quia humidum proprium habet humorem intrinsecis partibus, concretum uero illo caret, et ita ad siccum debent referri et ita concludit Ph. has tamen esse primas qualitates et alias omnes ad has referri

Caput 3um de numero elementorum

Tex. Quoniam etc.) agit Ph. de numero elementorum docens 4or tantum esse elementorum quia ... probat ex primarum qualitatum combinationibus, ita tot debent esse elementa quot sunt combinationes possibiles harum qualitatum nam in singulis mixtis duae reperiuntur qualitates quae unam efficiunt combinationem sed ex his conditionibus primarum qualitatum quae inveniri possunt tamen sunt 4or possibiles alia una s. caliditatis et siccitatis altera uero caliditatis et humiditatis 3a frigiditatis et humiditatis et tandem 4or frigiditatis et siccitatis quia duae aliae caliditatis

... et frigiditas humiditatis et siccitatis ... n. possent fieri combinationes aliter n. una res ex 2bus contrariis conficeret. Ergo tantum sunt 4or elementa ignis qui calidus est et siccus aer qui calidus et humidus aqua quae humida et frigida terra quae frigida ...

Omnes etc.) 2° id probat ex testimonio veterum ... non existimarunt n. esse plura quam 4or licet alii duo alii 3a alii 4or constituebant —

Ignis etc.) observat hoc loco nullum esse ... sed omnia concordant quodammodo ... ex quibus aut ignis et aer in superiori loco ... aquam et terram inferiori duo autem media et magis ... aer et aqua —

Unum tamen etc.) observat infine capituli unum ex his qualitatibus quae in elementis reperiuntur unam tamquam magis propriam in singulis elementis referri quia igni magis propria est caliditas quam siccitas aeri magis humiditas quam caliditas atque magis humiditas quam frigiditas et terrae magis siccitas quam frigiditas —

Caput 4um de mutatione elementorum —

Quoniam etc.) differt Philosophus hoc capitulo et 2bus sequentibus de transmutatione elementorum probatque hoc capitulo elementa mutuo transmutari duplici ex parte nam ex se primum elementa mutuo alia ex aliis oriri 2° probat hac ratione ... fit inter contraria, sed elementa sunt contraria quia habent qualitates contrarias ergo elementa mutuo oriuntur et corrumpuntur et ... consequenter ad invicem transmutantur —

Aliquorum etc.) hoc loco docet elementa esse in duplici differentia quaedam n. sunt symbola et quaedam dissymbola symbola quae sunt cum quandam qualitatem et in una tantum contrariantur ut ignis aer etc. Dissymbola vero quae in nulla qualitate conveniunt, sed immo in 2abus ut ignis et aqua ... Utraque elementorum ... symbola quam dissymbola ad invicem transmutantur facilius tamen transmutantur symbola quam dissymbola, quia in elementis symbolis una tantum qualitas perit et altera permanet, ut quando ignis generatur ex aere sola aeris humiditas corrumpitur et loco illius introducitur siccitas, et remanet calor qui locus non est intelligendus ita ut calor aeris maneat idem numero in genito tamen n. manet in specie idem sed dicitur manere quia non corrumpitur a quo contrario sicut humiditas a siccitate corrumpitur tamen ad corruptionem subiecti etiam elementa symbola dicuntur facilius transmutari quia minorem resistentiam in horum transmutatione cum solum agat una qualitas contraria quam in transmutatione dissymbolorum atque ita cum ... qualitatem ... conveniunt elementa symbola manere alia vero ... sed ... est ac ... corrumpi a contrario non alia —

Test. In his etc.) Docet in elementis quae sunt convenientia ... fieri transmutationem, ut si ab aere auferatur humiditas ab igne siccitas non fieret transmutatio his elementis —

Caput 5um quo refellit ... veterum de nata elementorum

Test. ... am si etc.) hoc capitulo ... Philosophus ... illorum philosophorum qui asse —

qui asserebant materiam transmutationis
esse aliquid ex elementis. 1° id refellit quia
semper maneret eadem substantia singulorum ig-
nis aut aeris quia materia semper manet quod tamen
est falsum: 2° id refellit quia duo cor-
pora essent in eodem loco scilicet illud
quod esset materia, et id in quod fit transmuta-
tio: 3° quia idem esset calidum et frigi-
dum humidum et siccum, nam si ignis esset
materia transmutationis in aquam manente
igne tanquam materia manerent actu illius
qualitates, deinde cum aqua oriretur illius
qualitates quae sunt frigiditas et humiditas
et ita idem esset calidum et frigidum humidum
et siccum quod est falsum etc —

Quem etc) Docet materiam transmutationis
non posse esse aliquid medium inter elementa
quia absurda eadem sequerentur —

Non etc) 3a docet primo 1um omnia elementa habere
communem materiam circa quam transmutantur 2° docet
falsam esse sententiam Platonis in Tymaeo asserentis tantum
transmutari ignem et aerem, et aquam ultimo
docet elementa mutuo transmutari, i. ut per
circulum non tamen progrediendum esse in infinitum
idque triplici de causa 1a est quia infinitae
qualitates in eodem reperirentur 2a est quia infi-
nita procurrerent 3a quia nil posset trans-
mutari certo termino et fine —

Caput 6um quo reprehendit sententiam
Empedoclis —

Mirabitur etc) Ut finem imponat huic
disputationi de transmutatione elementorum
refellit primo sententiam Empedoclis existimantis
nullam dari transmutationem elementorum sed
omnia oriri ex elementis congregatione et se-
gregatione decem argumentis —

Primum est quia elementa ex eodem
Empedocle si non sunt eiusdem generis com-
parari possunt nam tercio aqua
plus refrigerat et minor eius pars
quam tercio aliqua aqua aeris
ergo necesse est elementa communicare materiam
et ex consequenti transmutentur —

Nec etc) 2um argumentum quia tolleret
accretio quae fieri non potest sine commu-
tatione 3um quia non recte disputat Empe-
docles de ortu et interitu non n.
potest recte explicari quantum tristitia
ex tristitia oriatur 4um quia non recte dis-
putat de motu in coelo non n. satis
est asserere discordiam et concordiam
causam esse motus 5um quia non potest recte
explicare quae naturaliter et contra
naturam moveantur —

Insuper omnia etc) 6um quia si omnia fierent
congregatione et disgregatione tolle-
ret motus et status — 7um quia seque-
retur quae moventur potius casu et for-
tuna non per se moveri 8um quia non posset
Empedocles explicare cur diversum
statum habuerit mundum antequam modo
habet — 9um quia dicebat animam com-
poni ex elementis neque poterat expli-
care quare omnia animata ... consultationis
fierent Ultimum est quia putabat animam
esse ignem quod est falsum —

Caput 7um de mistione

De elementis etc) Disputat hoc capite
et sequenti de mistione elementorum
Docet quod 1° difficile posse
explicari Empedoclis sententia qua
ratione fiat mistio quia asserebat

ora per congregatione et dysgregatione et ita eodem mo res fierent sicuti ex n° segregant lapides et congregant unde ex illius opioe fieret mistio ex con(tinen)t aliquid quod alicui adiungeret, q(uo)d falsum est per d(ictum) de causis. 1° q(uia) omes par(tes) misti n(on) essent mistae 2° q(uia) omes par(tes) misti in elem(en)ta resolverent 3° q(uia) haec con(ne)xio potius esset compositio quam mistio 4° q(uia) n(on) poterat Emped. explicare quomodo per hac congregatione carnes fierent

Quo(modo) autem etc.) Docet et Ar. n(on) solum sm Empedocle. sed et sm illorum opinionem qui con(tinentiam) mistam elementorum statuebant atque mistionem transmutatio n(on) dubium quia ra(tio)e fiat mistio et ut ex elem(en)tis fit mistus. n(on) semper eadem sed alia atque alia oriant et ita docet magistro no fieri ita quia cum elem(en)ta agant et patiant in diversis gradibus fit ut mutua actione et passione ita se d(e)miscaant ut deveniant ad certam mediam et ad certam me- diocritatem et temperamentum ita ut elem(en)ta n(on) sint actu sed virtute in mixto et q(uia) haec contemperatio n(on) semper est eadem inde fit ut aliqua ob variam contemplationem elementorum res diversae oriant

Caput 8um Omia mista constare ex 4or elementis

Omia autem etc.) Docet hoc cap. Ar. mista oia constare ex 4or elementis quod probat duobus arg(umen)tis. 1 q(uia) oia mista ut plurimum terra sunt et n(on) possunt ex terra constare quum adiungant terrae humor et aqua non sine humore terra nulla ro(n)e posset fluere unde si mista constant terra et aqua debent aere et igne quae cum terra et aqua adversentur, ro(ni)s est q(uia) cum elem(en)ta ori- antur et interceant necessario debet constare ex contrario

Hoc alimenta etc.) 2a ratio sicut eisdem constamus ex quibus nutrimur sed ex 4or elementis nutrimur q(uia) plantae quo in mixtis videntur nutriri n(on) solum aluntur et nutriuntur aqua sed et amiscent terra et stercore opere agricolarum q(uia) oia ... sint ignis aut aeris ergo oia mista debent constare ex 4or elementis

Quoniam etc.) In fine cap. advertit inter elem(en)ta ignem solum nutrire q(uia) est forma vel est perfectior aliis alimentis et tr(ansit) n(on) dr proprie nutriri sed metaphorice solum in aliis nutriuntur cuius nutritionis primi et causa est at

Caput 9um quo refellunt Phorum sna de causa genois et corruptionis

Q(ui)r etc.) his 3bus ultimis capitibus agit Ar. de causa efficiente genois et corruptionis et ita in pri(ncipi)o huius cap. docet triplicem causam esse mam s. forma sub qua contrahendit et fine et causam efficientem de qua solum disputat hoc loco deinde proponit tres sentias Phorum de causis genois et corruptionis illasque refellit, prima fuit Platonis in Tymaeo asserentis causam efficientem ortus et interitus esse ideas nam ... ideam participatione asserebat

res vivi et eorundem amissione interni

Ter. Illis etc.) Proponit aliorum sententiam asse- rentium praeter naturam nullam dari causam efficientem sed ipsam esse primum efficiens. utramque sententiam refellit et in primis Pla- tonis 1° quia cum ideae sint perpetuae perpetuo res generarent quod experimur falsum esse 2° quia videmus in artificialibus non solum fieri actiones per ideas sed immo alias causas adhiberi

Quod si etc.) Refellit 2am sententiam quia materia solum dicit vim patiendi et non agendi, sicut lignum v.g. quod est materia lecti non dicitur efficere lectum, et eadem ratione quod est materia rerum naturalium dicitur facere res naturales

Itaque etc.) Proponit 3am opinionem quorundam asserentium causam efficientem ortus et interitus esse qualitates ita ut praeter illas nulla alia detur causa. Refellit hanc sententiam Aristoteles 1° quia hi philosophi errarunt asse- rentes calorem habere tantum vim agendi frigus vero patiendi quia omnes qualitates ele- mentorum mutuo agunt et patiuntur quidem 2° ac si assererent serram aut aliud instrumentum esse potissimam causam effi- cientem ita ut nulla alia detur quod est absurdum

Nobis etc.) Comprehendit Aristoteles multa superius dicta, utrumque [illegible] 1um motum esse causam perpetuitatis ortus et interitus

Caput 10um de causa efficiente motus

Quoniam etc.) Agit Aristoteles ex professo de causa efficiente generationis et corruptionis, quia tantum in fine superioris capitis docuerat 1um motum causam esse perpetuitatis ortus et interitus, neque aliquis putaret eundem [illegible] esse causam ortus et interitus docens hoc loco motum 1um non esse causam ortus et interitus 1° quia hic motus est aequabilis unius et eiusdem semper et ita aut semper erit causa ortus aut interitus 2° quia ortus et interitus sunt motus contrarii at motus contrarii non possunt habere eandem causam, sed datur summus [illegible] causa accessus et recessus planetarum et potissimum solis nam accessu solis in vere et state plante oriuntur arbores pullulant, in hyeme autem recessu solis arbores deficiunt, herbae exsiccantur

Pari etc.) advertit hoc loco pari tempore mensurari ortum et interitum cuiusque rei ubi per ortum et interitum non intelligit verum ortum quia in tempore non fit sed intelligit totam accessionem quae fit in aliquo viventi ab instanti ingressionis naturae usque ad perfectionem et statum quas dicere 1am et 2am partem vitae pari tempore mensurari

Quoniam etc.) Inquirit hoc loco Aristoteles quare generationes et corruptiones successione sint perpetuae. Huius causa est quia Deus et natura semper faciunt quod melius est, cum autem quod perpe- tuum est melius sit corruptibilibus, pro- inde generationes et corruptiones sunt perpe- tuae quamvis individua sint obno- xia in specie [illegible] perpetua sunt et ita ut generent generationes et corrup- tiones perpetuae debent esse

esse successione quadam unde aut Ar. licet elementa mutuo transeuntes nihilominus velut per circulum perpetuant cum vicissim alia ex aliis oriantur

Caput 11um de quibusdam dubiis

Quoniam etc) Hoc ultimo cap. proponit dubitationes quasdam 1a est an ea quae oriuntur dicantur oriri ex necessitate an contingenter ~~et probant~~ Cui respondet quaedam oriri necessario quaedam contingenter quod dupliciter prob. 1o quia fieri cum futurum esset apud graecos aliquam necessitatem aliquam contingentiam significat 2o id prob. ratione sicut res se habent ad esse sic ad fieri sed ex ~~eius~~ rebus quaedam sunt necessaria ut solem esse et quaedam contingentes ut Socratem sedere — Quaeri etc) Proponit 2am dubitationem quae talis est an illa quae sunt necessaria sint talia una et eadem ratione ad quod intelligendum observa est necessarium esse dupl. aliud simpliciter aliud ex hypothesi et simpliciter quod necessarium simpliciter illud dicitur ex quo prius colligitur ex posteriori et posterius ex priori ut si Socrates est homo ergo est capax risus et si capax risus est homo necessarium vero simpliciter quod est illud in quo prius colligitur ex posteriori non tamen econtra ut si domus est ergo fundamentum est et tamen si fundamentum est ergo domus est ex quibus quae necessario sunt simpliciter alia una et eadem ratione. Cur etc) Ultima dubitatio est cur in quibusdam rebus naturalibus quaedam vicissim ex aliis oriuntur alia vero non oriantur nam videmus ex nubibus aquam oriri et terram madefieri deinde ex terra madefacta vapores elevari et condensare et fieri nubes et easdem in aquam converti ~~con~~gregatione non autem videmus hoc circulum nam qui natus est ex patre non iterum produxit patrem. Cui respondet Ar. causam esse quia illa prima moventur per circulum non autem ista sed veluti motu recto nihilominus tamen et illa iterum oriri non eadem numero sed specie ex rebus corruptibilibus tamen sit redditus ad idem principium —

Quaestio 1a Quot sint elementa

Circa illa quae Ar. dixit in explanatione contextus huius lib. explananda sunt quaedam quaestiones inter quas primum locum obtinere dicitur quaestio proposita s. quot numero elementa comprehendantur quod idem est ac si inquiramus an detur elementum omnes non concedunt dari 3a elementa aerem s. aquam terram dubitant an detur ignis de hac re 3s sunt contrariae opiniones 1a Aegyptiorum Hypocratis et Platonis et Epinomidis Ar. hoc lib. de ortu et interitu et aliis in locis Galenus libro de elementis et aliorum asserentium 4or esse elementa corporum mixtionem terram s. aquam ignem et aerem quam sententiam hac aetate omnes medici et phi. distinguunt tamen hi phi inter se se non solum eo quod Hypocrates ex qualitatibus sumpta occasione nominavit 4or elementa calidum frigidum humidum et siccum phi vero ex ipsa substantia sumpto nomine appellabat elementa ignem aquam etc. —

Prima opinio fuit Stoicorum ut refert Tullius 2o de natura deorum in fragmento primo 2us Academici existimarunt

3.a tn. esse elementa terram s. aquam et
aerem. tollebant n. ignem. hanc est
sententiam amplectitur Celius Rhodiginus
lib. 15. antiquarum lectionum cap. 25.
Valla lib. 1o dial. contra philosophos. Cardanus lib. 2o de subtilitate, et libro
de varietate rerum cap. 5o et Carpentarius cap. 1o 2i lib. sue phisice. et
omnes antiqui philosophi et theologi qui asserunt celum esse idem aerem

3a opinio fuit priscorum philosophorum cardani
qui asserebant in universitate 4or esse
simplicissima corpora terram s. aquam
et aerem et stellas ita tn. ut aer sit spatium
a terra supra stellas supraque ferunt stellas
veluti pisces per aquam et ita ex censu tollebant e medio ignem spheram et corpus celeste
ceruleum ex quibus 4or corporibus stellas vocabant causas efficientes corporeas reliqua vero
vocabant 3a corpora dicebant esse necessaria
ad compositionem corporum diversa tn. ratione nam
asserebant aerem non ingredi compositionem l,
mixtionem mo sed solum esse factum auctam
ut circuli influxum stellarum ac proinde
factum esse tenuissimum ut sic possit se insinuare quam subito per poros et meatus corporum ut illi possint ~~...~~ influxus
celi impartiri sine quibus res humanae
neque tantillo momento vivere possunt ac proinde asserebant aerem nullam habere qualitatem
congenitam auctam terram vero et aquam ingredi compositionem rerum naturalium et mixtorum
quia corpora cetera rerum ex terra et aqua
sunt et quibus mixtis fit materia limosa
ad componenda corpora viscosa, et quia
assertores huius opinionis concedebant cum philosophis
in mixtis corporibus 4or contrarias qualitates
reperiri rogati unde proveniant hae qualitates

Resp. eas provenire a celo id est ex stellis
ex quibus asserunt alias esse calidas alias
frigidas tribuunt n. terrae siccitatem
naturalem et aquae humiditatem naturalem ob
hunc finem quia cum corpora mixta deberent componi ex aqua et terra tanquam
ex materia proxima cum q. non decebat hac
duo elementa dumtaxat materia solum possessione convenire ad componendum totum naturale veluti
grana in acervo ut inepte Empedocles
putabat sed mo deberent esse ligata interiori mo s. per mixtionem et mutuam alterationem
proinde asserebant providam et sagacem
naturam illis elementis tribuisse illas qualitates
ut per illas mutuo alterarent et miscerent
et pro more terrae tribuebant siccitatem
et aquae humiditatem reliquas vero duas qualitates
nempe caliditatem et frigiditatem asserebant
a celo continuo oriri et rebus inferioribus
et ibi et misceri

His tn. non obstantibus sit 1a concl. numerus
elementorum desumi debet a qualitatibus tangibilibus
prob. penes illas qualitates debet constitui numerus elementorum quae principaliter dici possunt
active et passive sed qualitates tangibiles sunt huiusmodi
ergo prosequor prob. quia ex actione elementorum debet
generari mixtum et per consequens elementa debent
esse maxime active et passive ad invicem
et ita numerus elementorum debet constitui
penes qualitates principaliter activas assumptio
patet. est manifesta

2a concl. numerus elementorum principaliter
constituitur per has 4or qualitates caliditatem frigiditatem siccitatem et humiditatem. assumptio prob. distinctio
et multitudo primorum corporum praecipue processe desumi debent penes 1as qualitates sed elementa sunt 1a corpora et hae 4 qualitates sunt 1ae inter
qualitates tangibiles assumptio manifesta est et

et probatio prob. quia 1° corpora distinguuntur ab effectu penes primos effectus et per consequens penes 4or qualitates s. caliditatem et frigiditatem, et confirmatur et ~~quia~~ quia multitudo elementorum praecipue debet sumi penes qualitates activas ut patet ex superiori concl.e sed humiditas qualitates s. caliditas et frigiditas sunt 1° activae et passivae ergo etc. →

3a concl.o 4or elementa constituenda sunt terra s. aqua, ignis et aer prob. 1° quia tot debent esse elementa quot sunt possibiles combinationes primarum qualitatum nam in singulis elementis duae reperiuntur qualitates quae unam combinationem faciunt sed solum possunt dari 4or combinationes una caliditatis et siccitatis nam duae aliae caliditatis et frigiditatis et humiditatis et ~~...~~ siccitatis impossibiles sunt, quia ex contrariis qualitatibus non possunt fieri combinationes ergo tantum sunt 4or elementa ignis s. qui calidus est et siccus aer qui calidus est et humidus aqua quae frigida et humida et terra quae frigida et humida →

2° prob. dato uno contrario debet dari aliud sed ab omnibus conceditur unum elementum simpliciter grave s. terra et aliud frigidum et humidum s. aqua ergo debet dari aliud elementum levissimum cui terra contrariatur et calidum et siccum ut aquae adversetur hoc est ignis ergo et cum ab omnibus conceditur dari elementum aeris 4or necessario erunt elementa →

3° prob. quia Ar. 2° lib. cap. 3 id probat ex usu elementorum s. ex generatione nutritione et accretione ergo 4° prob. ex propria et similitudine quia in nostris corporibus et aliis mixtis v.g. in quibus ossa et testae inveniuntur terram humorem aquam calorem ignem spiritus aerem, ergo quod 4or sunt elementa → 5° prob. ex combustione ligni ex qua oritur flamma loco ignis fumus loco aeris vapores quosdam aqueos loco aquae et tandem loco terrae cineres remanent ergo —

6° prob. ex complexionibus aliorum 4or qui inde ducuntur numerum elementorum ergo sed quia auctores contrariae opinionis solum negant dari elementum ignis ideo in particulari prob. dari tale elementum suppositis 2bus hypothesibus 1a est omnis qualitas movens localiter conveniens rebus mixtis et simplicibus perfectius convenit simplicibus quam mixtis, haec hyp. prob. ita ubi perfectius et intensius reperiuntur qualitates alterativae ibi perfectius et intensius reperiuntur motivae sed in simplicibus reperiuntur perfectius et intensius alterativae ergo motivae consequentia patet prob. prob. qualitates nativae sunt effectus alterativarum sed ubi perfectius reperitur causa ibi et effectus perfectius et causa ergo assumptum prob. quia in mixtis omnes qualitates alterativae sunt commixtae et imperfectae, in simplicibus vero non ergo

2° confir. quia unumquodque ex his mixtis habet qualitates motivas s. gravitatem et levitatem ex elementis gravibus vel levibus virtualiter sive actualiter ad eius generationem concurrentibus [secundum modum] vel agentibus universalibus ergo non sunt humiditas qualitates motivas perfectiores et intensiores quam habent elementa consequentia patet quia agens non producit ultra gradum proprium →

3° prob. quia Ar. 4° de caelo mixta vocat gravia et levia non simplicia ergo non habent tam gravitatem et levitatem quam elementa →

2a hypothesis levitas aeris naturaliter quiescit in loco aeris ergo inde nata est removere removendo aerem ab illo loco haec hyp. patet quia haec levitas resistit habenti

aerem ab illo loco q[uod] ipsa natura est quiescere
ab illo loco naturaliter —
2o prob. q[uia] ipsa levitas conveniens est aeri
et p[er] consequens movet ad locum aeris ubi naturaliter
quiescit, 3a hyp. dat aliquam levitatem
mixtam moventem altius ad locum aeris quam non
est apta quiescere in sphaera aeris ut patet
haec hyp. de levitate exhalationis sic est
illa n. movent p[er] sphaeram aeris quae non est
si nata tamen est ibi quiesceret neque naturaliter
si quis dicat moveri p[er] aerem ultimae
regionis, q[uia] ille aer non naturaliter dispositus
et calefactus imo omnino levis quam sit
naturali dispositione q[uia] licet hoc probabile sit
in aere naturaliter non recte disposito ut forte
in hyeme non tamen in aestate q[uia] tunc aer
haberet levitatem sibi convenientem vel saltem
statim se reduceret ad suam levitatem naturalem
cum nil sit quod id prohiberet —
Ex his probationibus potest dari illa elementum ignis
levitas tanta quanta est in exhalatione
ascendente convenit alicui elemento si enim
potest alteri convenire quam igni vel constituendum est elementum ignis consequentia prob. et
prob. ex 1a hyp. q[uia] si alteri conveniret maxime aeri sed hoc non est dicendum
q[uia] levitas aeris naturaliter quiescit in loco
aeris p[er] 2am hyp. haec autem levitas
naturaliter non quiescit in loco aeris tum etiam
q[uia] haec levitas est maior in virtute quam
levitas aeris q[uia] movet altius quam levitas
aeris existentis in naturali dispositione p[er]
3am hyp. vel quod si quis dicat hanc levitatem non esse alterius elementi sed solum esse
propriam mixti i. exhalationis ascendentis
Est arg. nullum mixtum est gravius vel levius quam sit elementum in illo praedominans
sed hanc non alterao ascendens est quod mixtum

Est

2o prob. unumquodque appetit suum locum naturalem
et tamen possunt eundem locum haec quae sunt
eiusdem non ut ex supra constat sed sic
ignis quo nos utimur appetit locum superiorem, sed non appetit locum caeli, cum caelum
et ignis non sint eiusdem nec speciei caelum
n. circulariter movet ignis vero motu recto
neque ideo appetit locum aeris aut aquae ut
non sint eiusdem speciei vel necessario debet assignari proprius locus igni naturaliter ferat sic
autem solum potest locum elementi ignis inter
caelum et aerem existentis vel —
Ult[im]o prob. q[uia] caliditas siccitas quae in
gradu maximo non conveniunt caelo
aut alicui elemento sed tamen igni —
Contrariam partem probant aliqua auct.
1a est Ar. 1o de mundo ad Alexandrum
loquens de igne videt illum non facere
diversum a suprema aeris regione quam inflammat p[er]petuo ambitu caeli, et 1o meteor.
cap. 4o asserit caelum contiguum esse cum aere
et eodem cap. scribens ordinem elementorum
ut terram et aquam ita ait hoc ante complexus
suo continent alia quae illa sequuntur id est
aer, atque hic quem ob consuetudinem ignem dicimus
neque est ignis etenim maior est quaedam
caloris et quasi fervor etc. et cap. 3
ita ait intra caelestem conversionem corpus calidum ardens quod o igne quod ignem appellamus
quasi dicere improprie ignem appellamus quod
sit aer inflammatus, et cap. 5o et 7o similiter
videtur Ar. de igne loquens ignem facere exhalationem quandam vel aerem inflammatum vel
dat elementum ignis quod non sit collocatum inter
aerem et caelum —
Pro solutione huius arg. est observ. vocem
hanc ignis proprie sumi apud graecos pro
substantia calida quae sit calor in actu —

mordacem et adurentem unde quae sunt calore
aereum mordacem et adurentem vocantur ignea ideo
dicitur prunus morsus, l, ligneus et lapis perijar-
cus, quia ignem mordacem invenit unde res
calidas esse alias lucidas et esplendidas, et
si non habeat calorem mordacem per similitudi-
nem quandam vocamus igneas penuria nomi-
et ita negligendus est Ar. 1° meth cor. cap 4°
ubi ait supra terram et aerem esse aquam et
illi qui ob consuetudinem igneus dicitur neque est
et 2° et de gener. anim. cap. 3° ubi ait ca-
lorem in seminibus et corporibus anim. non esse
ignem neque ab igne etc) idem n. est ac
si diceret genus in seminibus et corporibus
anim. non esse ignis neque ab igne, id est non est
mordax, et aeris autem est ignis et sic aliquis
improprie dicitur ignis, sed proportione Ad
Elementum stellarum id est calor qui est in seminibus
atque ab igne elemento, et aere mixtis est be-
nignus suavis et similis calori qui ab stellis
proficiscitur quasi dicat ignis elementi suavis est
et benignus quare ex dictis testimonijs non
colligitur Ar. existimasse non dari sphaeram
ignis supra aerem —
2° si sumatur huiusmodi elementum huiusmodi
elementum inter aerem et coelum esset nobis im-
pedimentum quominus videremus illa quae
sunt in coelo quia corpus luminosum impedit
quo minus possimus videre illa quae post
illud sunt collocata sed hoc videmus fal-
sum esse Ad dicendum ignem esse in concavo
lunae, neque nobis esse impedimentum ob
suam raritatem licet esset ignis non impedimentum
sit ne videamus quae sunt post ignem hoc non
si accideret ratione materiae crassae et ob summam den-
sitatem huius ignis; 3^m si daretur ignis
in concavo lunae ageret in aerem et in,
alia corpora et ita omnia combureret hoc
est falsum Ad dicendum ignem illo in loco non agere
in alio corpore ita ut omnia calefiat et urat
non quia non posset sed quia praescriptus sit ab
autore naturae terminus decessionis non aliter
atque aqua quae superior est terra non potest in-
vadere totam terram quia constitutus est illi ter-
minus antea propter productionem et conser-
vationem — 2° Ad ignem eo in loco
positum et si habeat maximam vim comburendi
non comburet ob maximam raritatem quam habet est in. te-
nuissimus — 3° Ad ignem aliquando calfa-
cere et incendere proximas partes aeris non tamen
omnia incendi et comburi quia non est debita dis-
tantia tunc quia ob nimiam frigiditatem aliquarum
partium aeris quae resistunt caliditati —
4^m arg. Non sunt plura elementa quam motus
simplices sed motus simplices tantum sunt 3 ex
Ar. 1° de coelo Ad prob. prob. quia quodlibet
elemento debet competere aliquis motus simplex
Ad plures esse motus simplices in specie specia-
lissima quam elementa quia elementis 4or 4or motus
simplices conveniunt in specie specialissima
et ob aliam aliam est motus circularis coeli
Ar. non solum constituit 3es motus simplices
distinguens motus simplices penes speciem sub-
alternam s. a medio penes quod duo sumuntur
s. aer et ignis, et ad medium penes quod
duo sumuntur et elementa s. terra et aqua
circa medium penes quod sumitur corpus
coeleste, et ita ratio nil concludit —
5^m non sunt nisi duae differentiae elementorum ergo non
sunt nisi duo elementa consequentia patet quia
cuilibet speciei elementorum competit sua
differentia specialis aeris prob. Ex Ar. 4°
de coelo ubi statuit 3es solum
differentias elementorum grave s. et leve

Ad grave et leve non esse differentias essentiales sed accidentales 2o respondetur huiusmodi differentias non esse specialissimas et infimas sed intercisas quia grave dividitur in grave simpliciter et grave secundum quid et comparatione eadem ratione leve →

plures 6um arg. praeterea combinationes primarum qualitatum possibiles sunt quam 4or ergo plura sunt elementa quam 4or. ans prob. quia in primis sunt 4or combinationes quas ponit Ar. et deinde est combinatio caliditatis et frigiditatis non in summo sed in tepido, et similiter combinatio caliditatis et siccitatis →

Ad numerum elementorum sumi tantum penes combinationes qualitatum primarum possibiles sub esse excessu

7um arg. quot quot sunt planetae sunt elementa sed planetae sunt plures quam 4or ergo prob. prob. quia quilibet planeta est de natura elementi, ut mars de natura ignis quia calidus est et siccus, Iuppiter de natura aeris quia calidus est et humidus, Saturnus vero de natura terrae quia frigidus et siccus. Respondeo neg. prob. ad prob. vero dicitur quod licet quilibet planeta sit de natura elementi non tamen propterea sequitur quot sunt planetae esse elementa quia plures sunt de natura eiusdem elementi →

Dicitur non contraria sua probabilis est ideo argumenta nostra ipsorum dissolvunt ut sic unusquisque pro libito quamvis voluerit posse deffendi ad 1m Respondetur infirmam esse responsionem Ar. quia quamvis ex combinationibus recte colligatur debere dari aliqua corpora simplicissima quibus illae qualitates conveniant tamen male colligit esse 4or illa corpora quia 4or illae qualitates in 2bus corporibus poterant reperiri ut calor et siccitas in igne, humiditas et frigiditas in aqua atque ita arg. nil concluderet →

Ad 2um non est necessarium ut si det unum contrarium actu in rerum natura alterum existat nam si est sanitas necesse est sit morbus ut patet in post [illegible] [illegible] bene tamen valet si det unum contrariorum repugnans alteri actu necessario debet dari alterum contrarium cui repugnet si non repugnet potentia non est necesse dari quod in scientia et scibile dictum sunt cap. de relatis quare si est det terra summe gravis non est necesse det aer summe levis →

Ad 3um Respondetur tantum probare terram et aquam esse elementa libere tamen asserere dari igneum elementum contrarium aquae ut et aerem calidum esse et humidum quod et Ar. numquam probavit quare 3um arg. Ar. recte concludet aquam et terram esse materiam corporum mixtorum, et debere in mixta quod nos libenter concedimus asserimus tamen solum per misceri siccitatem terrae et humiditatem aquae caliditas vero et frigiditas quae in corporibus mixtis reperiuntur ab stellis fluunt et in ipsis mixtis temperant et conservant ibique augent et minuunt a corporibus coelestibus →

Ad 4um Respondetur solum prob. omnia corpora mixta constare ex 4or qualitatibus temperatis quod nos concedimus, quod non sequitur qualitates 4or fluant a 4or elementis sed erat Ar. probandum ut deinde in sola prima arg. scilicet 4or qualitates in 2bus elementis poterant cohaerere ut calor et siccitas in uno elemento frigiditas et humiditas in alio 2o Respondetur ratione qua responsum fuit 2o argumento →

Ad 3um arg. non probare corpora nostra

forma ex 4or elementis et quoniam ostendat recte terram ex ossibus et aquam ex humoribus et aerem ex spiritibus composui bifariam peccat 1o quia assumit aerem per ingredi et impositionem nostrorum per- tum quod superius iam cum 3a opinione diximus [illegible] diximus aerem non ingredi nostrum corpus spiritum sed est umbiculum coeli influxum et datus ad ventilationem cordium 2o peccat quia colligit dari ignem ex calore, calor enim non est ignis necessario ab igne profectus, sed coelestis fluens a sole et stellis calidis ut 2o de generatione animalium cap. 3o videtur sentire Phi. ad 6um [illegible] falso supponere asserit enim nos inspirare aerem ut congenitus aeri nutriret quod est falsum 1o quia aer non est mixtus in nobis est enim ex[illegible] hanc opinionem et inspiratus a nobis ventilationem requirit ut fuliginosa excrementa expellant et partem caloris temperet frigiditate aeris accepta a coelo praeterea falso assumit corpora viventium calefaciunt addere congenito igni calorem immo calori addunt calorem quia calor congenitus non est ab igne elemento sed ab ipso coelo emanavit ut diximus ad reliqua vero argumenta ex dictis patet solutio. est tamen observandum in hac quaestione dubitari simpliciter an detur ignis certum enim est dari ignem flammam prunam ignem usualem ignem inferni ignem purgatorii sed solum dubitatur de elemento quod ceteri collocant philosophi supra aerem et infra [illegible] lunam [illegible] praeterea observavimus asseruisse nonnullos dari elementum ignis sed hoc includi in terra et in corporibus mixtis et non habere certum locum supra aerem hac tamen sunt falsa est

quia si daret tale corpus simplex illi natura tribuisset certum locum ad quem suapte natura et proprio motu moveretur et in quo naturaliter quiesceret quod tribuit terrae et aliis corporibus

2a quaestio utrum dentur pura elementa

Pro explicatione huius quaestionis est 1o observandum aliquod elementum posse dici purum 2bus modis uno modo substantialiter 2o qualitative purum elementum substantialiter dicitur cui nihil alterius substantiae est permixtum illud vero dicitur purum qualitative quod habet proprias qualitates innatas dispositiones, et praeterea in hac quaestione advertendum 2bus modis posse intelligi elementum aliquod esse purum 1o modo secundum se totum ita ut quaelibet pars elementi sit pura 2o modo non secundum se totum sed secundum aliquam partem ita videtur aliqua pars alicuius elementi quae pura sit

His observatis sit 1a conclusio omne elementum tam secundum partem quam secundum se totum est purum substantialiter probatur quidquid habet simpliciter formam substantialem et materiam est corpus purum substantiale quia tale non habet suam substantiam aliquid admixtum sed unumquodque elementum sit unicam et simplicem formam substantialem et materiam ut patet aqua enim habet unicam formam substantialem terra itidem ergo unumquodque elementum tam secundum se totum quam secundum partem est purum substantialiter

2o probatur aliquod elementum non est purum substantiale maxime est elementum aeris quod vapores sibi admixtos videtur substantialiter sed hoc elementum est pure substantialiter ergo etc. assumptio probatur quia licet vocatur elementum aeris praecise illud quod substantialiter aer, et sic manifestum est quod hoc est purum substantialiter licet aliam infra se

infra se contineat quae non sunt partes eius l, vocatur elementum aeris congregatum ex aere et vaporibus et exhalationibus quae infra aerem includuntur hoc autem non dicitur proprie elementum aeris quia sunt multa simul sumpta et quid aggregatum ex vaporibus et aere etc —

2a concl. nullum elementum totale est purum qualitative hac concl. manifestatur in elemento terrae quia in multis partibus terra est humida ut apparet quia non esset vere si esset qualitative pura propria non illius qualitas non est pura humiditas sed in ea siccitas hoc autem patet de toto elemento aquae et aeris, de elemento vero ignis sic prob. in aliquibus partibus ignis alteratur ab aere quia humiditas aeris per totam spheram ignis similiter inferiorem partem ignis immediatam, l alicubi humectat ignem, et per consequens ignis non erit siccus similiter eius dispositionem naturalem et ideo neque purus qualitative

3a conclusio datur elementum ignis purum qualitative similiter partem hac concl. sic prob. ignis in aliqua parte sua spherae est optime dispositus quia est purus qualitative aeris prob. quia non apparet ratio quare ignis per totam suam spheram sit indispositus in suis propriis qualitatibus —

2o prob. quia sicut in aliqua parte spherae ignis predominatur influentia frigefactiva et humectativa ita in aliqua dominantur calefactiva, et dessicativa sed in huiusmodi parte ignis erit purus etc —

4a concl. datur elementum terrae purum qualitative similiter aliquam partem ut qualis est pars terrae quae est iuxta centrum et aliquo alio in loco quae conclusio et prob. eodem argumento sicut enim in aliqua parte spherae aeris dominantur aliquae influentiae calidi et humidi, ita et in aliqua aliqua parte dominantur influentiae frigidae, et siccae, etc.

Ultima concl. probabile est dari aliquam partem ignis et aquae puram qualitative dico minus probabile est quia non adeo est certum est in aliqua parte aeris, l, aquae aliquam influentiam optimam et dispositionem pro naturali dispositione aeris, l, aquae —

Quaestio 3a Utrum elementa putrescant —

Prima conclusio sit pura et sincera elementa non possunt putrescere prob. ex diffinitione putrefactionis putrefactio fit a calore praeter naturam in humiditate etc corpora quae putrescant debent habere intrinsecum calorem et humiditatem redundantem sed nullum elementum purum ullum carere habet calorem praeter naturam esse humiditatem redundantem etc neque quia sit putrescere affirmatur prob. quia elementa quae elementa sunt nil habent adventicium, 2o prob. putrefactio est corruptio rarum sed elementa non sunt mixta etc —

2a concl. si loquamur de elementis ut existunt omnia praeter ignem et supremam aeris regionem possunt putrescere prob. haec 1o putrefactio fit intrinsecum naturalis caloris humida a calore externo sed omnia elementa et elementa praeter ignem et supremam aeris regionem sunt copiam humiditatis possunt recipere externum calorem quia ignis et aer per motum caeli incalescunt 2o prob. ex fetore quia fetidi sunt putrescunt sed aqua aer et terra fetidae sunt etc putrescunt fetor enim signum est putredinis nam quantus est fetor tanta est putredo

Sed obijciet aliquis Ar. lib. de alim. et iu- ventute qui cotur 4. meteor. inscribitur cap. 1° ait Elem.ta putrescere praeter ignem, et 5.a sectione problemat. dicit ignem et aerem non putrescere quod sibi repugnat. R. Ar. 4° lib. meteor. per ignem intelligere ipsam spheram ignis et supremam aeris regionem in problematibus per aerem intellexisse non tamen spheram aeris sed tantum supremam aeris regionem.

Q.o 4.a Utrum Elem.ta maneant actu in mixtis

Cum in unoquoque Elem.to 3.a reperiantur materia Elementi qualitates propriae et forma substancialis vel essencialis dubium tamen est inter interpretes Ar. utrum post mixtionem factam in unoquoque composito naturali praeter materiam elementorum et 1.as qualitates reperiantur formae substantiales et essentiales Elementorum in qua q.e 1.a sententia Averroes existimantium in unoquoque composito naturali remanere formas Elementorum substantiales et essentiales non in summo et perfecto sed in remisso asserit n. formas substantiales Elementorum intensibiles et remissibiles esse et suscipere magis vel minus, et ad Ar. cap. de substantia asserentis substantiam non suscipere magis et minus R. intelligendum esse de perfecta et propria substantia non autem de imperfecta, et quae medium tenent inter perfectas substantias et accidentia propria, ut perfecta cuiusmodi sunt formae Elementorum. 2.a sententia est Platonis in Tymaeo et Platonicorum omnium (Astri- corum), et Fernelij ambianj 1. lib. de causis rerum; et 2° lib. artis medicae cap. 3° Argentarij in comentarijs in artem parvam Galleni, Vega, et aliorum existimantium in unoquoque composito naturali praeter materiam Elementorum et earumdem qualitates nil aliud remanere praeter formas Elementorum non in esse remisso non n. existimant Elem.ta suscipere magis et minus, sed in perfecto ita tamen ut in unoquoque composito naturali principalis remaneat et composita veluti ancillae formae substantialis totius mixti sint non proprias actiones in ordine ad composita naturalia quibus deserviunt. 3.a sententia est Divi Thomae opusculo 3° de mixtione caeterorum Thomistarum arbitrantium in unoquoque composito praeter materiam et 4.or qualitates Elementorum nil aliud remanere quam formas substantiales Elementorum neque in esse perfecto neque in esse remisso remanere actu sed potentia et virtute quae sententia Fracastoriae est a nobis elligenda est et prob. 1° quia Ar. 1° de ortu cap. 1° et de mixtione ubi asserit Ar. Elem.ta partim manere partim non manere in mixtis, manere n. ait sub potentia et virtute, non manent quia non sunt actu quod Ar. sententia. 2° prob. quia Ar. 2° lib. de partibus anim. esse quod terra aqua aere igne, et deinde paulo inferius ne aliquis existimaret Elem.ta actu ~~esse~~ non esse formaliter remanere in mixtis quasi seipsum corrigens, sic asserit vel, melius dicemus quod virtutibus Elementorum quod Ar. Elem.ta non manent actu et formaliter in mixtis sed solum virtute et potentia. 3° confir. ita si Elem.ta manerent actu in mixtis unumquodque compositum naturale esset ens per accidens, sed hoc est absurd. dicere quod —

artis pra

prop. prob. Illud dr̃ ens per accidens qd componitur ex multis entibus in actu sed si elem^ta manerent actu in mixtis unumquodque compositum nate componeretur actu ex 4or elem^tis quae sunt entia actu ergo etc.

Ex quo aberres formas elementorum asserit manere in unoquoque mixto remissas et refractas quia asserit similiter formas esse intensibiles et remissibiles et medias inter subam et accidens quia sna hoc antequam arg^ta contraria oppositis proponant refellenda erat. i igr sic refellit si formae elementorum essent mediae inter subam et accidens rem^o daret medium inter duo contradictoria hoc non est asser. ergo assumpt prob. propria ratio subae est non esse in subo accidentis non esse in subo sed esse in subo et non esse in subo sunt contradictoria ergo si formae elementorum essent mediae inter subam et accidens rem^o inter contradictoria daret medium —

2o ita refellit medium tm reperitur inter quae sunt eiusdem generis ut Ar. in post cathég. cap. de suba docet sed suba et accidens sunt contradictoria ergo —

Sententiam tn Platonis quam nonnulli putant esse Ar. confr. nostris arg. 1m est mixtio diffinitur ab Ar. 1o de ortu cap. 10 eorumque temperari possunt commutatorum unio. Sed ex Ar. et sm veritatem illa quae commutant servant easdem formas subales ergo elem^ta quae in ipsa mixtione commutant manent et sm easdem formas

Ad ad assumpt. illa quae solum commutant servare easdem formas subales illa non quae commutant, et simul corrumpuntur non servare et retinere easdem formas subales, Elem^ta autem in mixtione non solum alterant sed et corrumpuntur, atque ita in mixtis formae elementorum non remanent qd si aliquis adversus sol. ita insurgat. In proposita diffe mixtionis solum dr commutatorum non autem corruptorum ergo elem^ta in ipsa mixtione solum commutant et non corrumpuntur ergo elem^ta Ad licet Ar. in proposita diffe solum utatur hoc noe commutatorum nihilominus tn subintelligendum est et adhibendum hoc aliud nomen scilicet corruptorum, qd autem hoc ita se habeat prob. quia ex elem^tis mutatis fit unio et debet resultare unum ens per se, qd rem^o fieri non posset si formae elementorum non corrumperentur quia ex multis entibus in actu similiter non sunt formae elementorum non potest fieri unum per se quale mixtum cum toto composito. Itaque in mixtionem miscibilia manent unita non eorum formas quia hae corrumpuntur sm eorum virtutes, Sm illa quae miscentur ex Ar. 1o de ortu et inter. cap. 1o debent per se cohaerere, et hoc propter proprias formas ergo elem^ta quae solum miscentur retinent proprias formas in mixtis —

Ad neg. conseq. quia auctoritas Ar. adducta intelligenda est ita [illegible] quae miscentur ut illa quae miscentur dum miscentur et agunt et patiuntur debent per se existere et obtinere proprias formas subales at non postquam mixta sunt proprias formas admittunt itaque arg. nihil concludit —

3m Elementum ut Ar. docet 3o met. cap. 3 et 2o cap. habet se velut syllaba in oratione, tum et et est mixta mata: sed syllaba est in re actu

rei actu sunt in ea re in qua sunt ergo
Elementa reperiuntur in mixtis secundum proprias
formas → Respondeo Elementa debere ac re-
lati syllabas eo modo quo litterae
componunt quod est materia et syllabis di-
versa tamen ratione nam ex Elementis mixta
componuntur sola potentia 3º Respondeo Elementa
manent in mixtis secundum materiam et secundum virtutem
earum atque ita quod oratio componitur ex
syllabis ita mixtum tamen componitur ex Ele-
mentis id est ex materia Elementorum et vir-
tutibus eorum →

4um arg. Philosophus 5º metaphysicae diffinit Elementa
corpus ex quo res fiunt ita ut in fine
et in quod ultimo resoluuntur ergo ex Philosophi sententia
Elementa actu manent in mixtis et for-
formaliter. Respondeo Elementa actu manere
in mixtis non formaliter quia formae Ele-
mentorum corrumpuntur sed tamen secundum materiam
et eorum virtutes, atque ita illa particu-
la (ita ut sint) referenda est non ad for-
mas Elementorum sed ad materiam et
virtutes eorum → —

5um arg. Philosophus 1º de ortu cap. de mixtione
asserit in mixtione Elementorum neque
alterum ex Elementis corrumpi neque ambo
ergo in mixtis ex Philosophi sententia maneant
formae elementorum —

Respondeo neg. consequentiam quia locus Philosophi sic est in-
telligendus in mixtione neque alterum
ex elementis corrumpitur id est in mixtione
alterum non corrumpitur neque ambo secundum
virtutem quia manent virtutes Elemen-
torum itaque in mixtione Elementa corrum-
puntur secundum formam non vero secundum materiam et eorum
virtutes et quod autem haec interpretatio sit
consona dictis Philosophi constat ex Philosophi paulo
inferius postquam enim asserit in mix-
tione nec alterum ex Elementis corrum-
pi neque ambo subdit quia virtutes
eorum manent ——

Quaestio 5a Utrum Elementa symbola facilius transmutentur quam dissymbola

Asserit Philosophus Elementa symbola facilius
transmutari quam dissymbola quia in Ele-
mentis symbolis una tantum qualitas corrumpi-
tur contrario in dissymbolis vero duae qualitates
corrumpuntur a 2bus contrariis, sed in hanc
sententiam sunt nonnulla arg. Primum est illa
Elementa facilius transmutantur inter quae re-
perit fortior ac robustior actio sed inter
Elementa dissymbola reperitur fortior ac ro-
bustior actio quam in dissymbolis ergo propositio
prob. transitus fit per actionem ergo quanto
fortior ac robustior erit actio tanto cer-
tior et facilior erit transitus et econ-
verso ubi maior et fortior actio reperitur
erit et facilior transitus minor prob. in
Elementis dissymbolis agunt duae qualitates in
symbolis vero solum una qualitas sed fortius
ac robustius agunt duae qualitates quam una
ergo etc. 2um arg. Illa Elementa faci-
lius transmutantur inter quae reperitur ma-
xima contrarietas sed inter Elementa
dissymbola reperitur maior contrarietas
quam inter symbola ergo propositio ita prob.
In Elementis ubi reperitur maior contrarietas
reperitur fortior actio, actio enim fit ratione con-
trarietatis, sed hac Elementa in quibus re-
perit fortior actio facilius transmutantur
ut patet ex superiori argumento ergo a 1º ad ultimum
Illa Elementa inter quae reperitur maior contra-
rietas

contrarietas facilius transmutantur assumpto itidem sic prob. quia in elementis discymbolis duae qualitates contrariantur in symbolis vero una tantum qualitas ergo maior contrarietas reperitur inter elementa discymbola quam symbola —

3um arg. Experimur aquam facilius transmutari in ignem quam terram sed aqua et ignis sunt elementa discymbola terra vero et ignis symbola ergo elementa discymbola facilius transmutantur propositio prob. quia si aliqua porcio aquae projeciatur in ignem statim conuertitur, et longo tempore durat etc. 4um arg. Elementa quae agunt sola actione caliditatis et frigiditatis facilius transmutantur quam illa quae sola actione siccitatis et humiditatis, sed elementa symbola agunt sola actione siccitatis et frigiditatis v.g. ignis et aer, discymbola vero agunt actione caliditatis et frigiditatis propositio prob. quia actio siccitatis, et humiditatis tardior est quam actio frigiditatis et caliditatis caliditas enim et frigiditas sunt maxime activae et minus resistivae humiditas vero et siccitas contrario modo se habent —

5um arg. Quoniam in elementis symbolis una qualitas agit unam solum patitur ita et et in elementis discymbolis duae qualitates agunt et duae patiuntur ergo aeque facile et cito elementa discymbola transmutantur atque elementa symbola consequentia prob. quia quae proporcio est unius ad unum eadem est duorum ad duo. huic quaestioni antiquam satisfaciant observant varijs modis unum elementum posse facilius transmutari in aliud 1o unum elementum dicitur facilius transmutari in aliud quoad potentiam activam tantum 2o quoad potentiam resistivam. 3o quoad utramque potentiam s. activam et resistivam 4o ratione primarum qualitatum s. caliditatis et frigiditatis. 5o ratione 2arum qualitatum s. durities mollicies raritas et densitas — 2o loco observant quod 4 primis qualitatibus caliditatem et frigiditatem esse maxime activas et minus resistivas siccitatem vero et ~~frigiditatem~~ humiditatem esse quam maxime resistivas, et minime activas. Quibus observatis statuunt has conclusiones. 1a quoad potentiam activam elementa discymbola facilius transmutantur quam symbola, prob. illa elementa dicuntur facilius transmutari quoad potentiam activam inter quae reperitur fortior actio et robustior, sed inter elementa discymbola reperitur fortior ac robustior actio ut patet. 2a concl. Elementa symbola quoad potentiam resistivam facilius transmutantur quam discymbola. prob. illa elementa dicuntur facilius transmutari quoad potentiam resistivam quae minus resistunt sed elementa symbola minus resistunt quia in elementis symbolis sola resistit una qualitas in discymbolis vero duae qualitates ergo —

3a concl. aeque facile et cito elementa symbola atque discymbola transmutantur si considerentur praecise quoad potentiam activam et resistivam prob. quia in unoquoque sic composito i. elemento uno resistit una qualitas activa, et alia resistiva atque ita ratione potentiae activae et resistivae sunt paria et aequalia ergo tam elementa symbola quam discymbola aeque facile transmutantur ratione potentiae activae et resistivae 4a conclus. si attendamus ad qualitates illa elementa quae agunt sola actione caliditatis

+

actione caliditatis et frigiditatis facilius
et citius transmutant quam illa quae agunt
sola actione humiditatis et siccitatis prob.
quia caliditas et frigiditas sunt maxime acti-
vae et minus resistivae humiditas vero et
siccitas sunt maxime resistivae et minus
activae ergo tardior erit actio humiditatis et
siccitatis quam caliditatis et frigiditatis
et per consequens elementa quae agunt sola actione
caliditatis et frigiditatis facilius transmu-
tant —
5a concl. si spectemus 2as qualitates, ignis et
terra difficile transmutant prob. quia
difficillimum est ignem converti in tantam
densitatem quanta est densitas terrae
et terram in tantam raritatem obtinere
quanta sit ignis ergo ignis et terra diffi-
cile transmutant —
6a concl. si spectemus huiusmodi qualitates
2as in universum elementa rara et faci-
liter divisibilia facilius ad invicem
transmutant prob. primo quia in his
virtus resistiva est magis dispersa et
ideo minus resistit ergo elementa rara et
faciliter divisibilia facilius ad invicem
transmutant — 2o prob. in his elementis
agens praedominans passo statim potest ipsum
dividere et per divisionem debilitari et per
consequens citius in sui naturam conver-
tere ergo elementa rara et faciliter di-
visibilia citius et facilius ad invicem
transmutant quam divisibilia —
7a concl. elementa symbola facilius
transmutant ad invicem quam disym-
bola ad hunc sensum quia s. transmu-
tatione elementorum symbolorum
pauciora corrumpunt a propriis con-
trariis, itaque facilior est transitus in
elementis symbolis per paucitatem
eorum quae a propriis contrariis corrumpunt
et in hoc sensu videtur Ar. asserere
elementa symbola facilius transmutari
quia s. in transmutatione elementorum

symbolorum una qualitas corrumpitur ubi quod
intelligendum est a contrario in trans-
mutatione vero disymboli duae qualitates
corrumpunt a propriis contrariis et
tamen motus contrarius est quia non ergo,
quod in transmutatione elementorum
symbolorum pauciora corrumpant
a contrariis sequitur faciliorem esse tran-
situm in elementis symbolis illa
s. dicuntur facilius et citius transmuta-
ri quae minori tempore transmutant
Haec sunt quae circa asserta propo-
nunt et licet ab Ar. rei ita se habe-
ant non tamen per conclusionibus posi-
tis manifestum relinquit quod elementa
absolute loquendo facilius et citius
transmutent atque ita ut huic du-
bio satisfaciamus observandum est primo et
videndum quot et quae sint conditio-
nes requisitae ad ipsam transmutationem
elementorum ~~sunt~~ sunt huiusmodi 1a
potentia activa 2a potentia resistiva
3a actio et passio primarum qua-
litatum: Iam explicandum est
quae conditiones ex his propositiones
et maiorem habeant vim in unoquo-
que composito, in uno elemento. Inpri-
mis in elementis symbolis prima conditio
minus viget in disymbolis vero magis
sunt s. in elementis disymbolis duae
potentiae activae agunt s. ambae qualitates
v.g. in transmutatione ignis in
aquam agunt in unoquoque elemento
duae qualitates caliditas s. et siccitas
in igne, in aqua vero frigiditas et
humiditas in symbolis vero tamen agit
una qualitas v.g. in transmutatione
ignis in aerem tamen agit siccitas
ignis ~~et frigiditas~~ aeris humiditas
Deinde 2a conditio s. potentia resis-
tiva magis et viget in disymbolis
quam in symbolis quia in disymbolis

resistunt duae qualitates in symbolis vero tantum una qualitas Deinde 3a conditio in aliquibus Elementis viget minus v.g. in igne et aere quia minus fortis est et robustior actio humiditatis et siccitatis quae reperiuntur in transmutatione ignis in aerem quam actio caliditatis et frigiditatis cum est et in ipsa aqua et terra minus fortis est eadem actio siccitatis et humiditatis in aliquibus vero symbolis reperitur huiusmodi conditio propter qualitates quae in transmutatione aeris in aquam reperitur actio caliditatis et frigiditatis quae robustior est et fortis in omnibus vero dissymbolis huiusmodi conditio magis viget quia in his reperitur actio non solum humiditatis et siccitatis sed et frigiditatis et caliditatis in igne aqua aere, et terra. [illegible] conditio raritas .s. l, densitas viget magis in Elementis symbolis quia rariora sunt ignis et aer quam ignis et aqua et rarior aer et aqua quam aer et terra in aliquibus et symbolis Elementa sunt omnino diversa ex his qualitatibus v.g. in igne et terra tum et in aere et aqua aliquo vero reperitur diversitas in his qualitatibus aer .n. raritatem habet aqua vero densitatem — Ex his colligimus in igne et aere reperiri minorem potentiam activam et minorem resistentiam tum et in huiusmodi actione quae reperitur inter ignem et aerem esse minus robustiorem, et ignem et aerem convenire magis in raritate, itaque ex parte 2arum qualitatum facile transmutabitur ignis in aerem l, econtra

ex parte vero actionis primarum qualitatum difficile transmutabitur quia actio est fortior ex parte resistentiae facile transmutabitur quia solum una qualitas resistit, Ex parte potentiae activae difficile quia una tantum qualitas agit et non duae itaque duae reperiuntur conditiones quae facile faciunt transitum inter aerem ignem duae autem quae difficilem faciunt Si vero accipiamus Elementum ignis et aquam ex parte resistentiae activae erit facilior transitus quia duae qualitates agunt ex parte resistentiae difficiles quia duae qualitates resistunt ex parte actionis primarum qualitatum faciles quia agunt caliditas et frigiditas quae sunt magis activae ex parte vero 2arum qualitatum difficilius quam aer et ignis quia magis conveniunt ignis et aer in raritate quam ignis et aqua itaque duae sunt conditiones quae facilitant transitum ignis et aquae et econtra duae conditiones quae difficilem reddunt huiusmodi transitum Ex his itaque colligimus aquae facilem reperiri transitum si spectemus huiusmodi conditiones in aliquibus vero symbolis atque dissymbolis quare aliter puto progrediendum esse in ex parte huius difficultatis probabilius .n. mihi videtur illa Elementa facilius transmutari quae viciniora sunt ita ut aer facilius convertatur in ignem quam alia Elementa et aquam facilius in aerem quam terra et terram facilius in aquam quam ignis, Deinde aqua facilius convertitur in terram quam reliqua Elementa aer facilius in aquam quam elementum ignis quae sententia probatur ita terra Elementata ut convertatur in naturam igneam prius debet transmutari in aeream et aqueam et tunc convertitur in terram ut patet

et habet ex ipsa alchimia ignis n. aliquibus suis viribus initiat aerem convertere in suam naturam per subtiliationem suae propriae substae et postea n.a aeris conversa in naturam ignis subtiliat aquam, et haec aqua conversa in naturam aeris rarificat terram, et facit conversam in suam substam et naturam per subtilitionem suae crassae substae et econtra terra omnibus suis viribus comprimit aerem et convertit eum suam propriam naturam aquae et aer se ad naturam aquae convertens per spissationem condensat ignem et facit eum converti in aerem per suae subtilitatis ingrossationem itaque gradu terra per suum contrarium erit subtiliata vertit in suam naturam aquae ob suam naturam s. frigiditatem quae participat inter siccitatem et humiditatem, et quo aqua illa plus subtiliatur per ignem in naturam aeris convertit, et quo aer ille plus subtiliatur vertit in naturam ignis et per retrogressionem gradu naturam ignis plus ingrossat convertit in naturam aeris humidi; et tum e ignis tamen de calore suo perdit quantum humiditas sibi potest contrariari per debilitationem suae ingrossationis et quanto haec naturam melius condensat per spissationem tanto melius in aquae naturam convertit per suam condensationem mortificabit maiorem partem caloris et perdet magnam partem humoris, et per indurationis approximationem naturam aeris ad qualitates terrestres et gradu haec aqua magis spissat tunc convertit in naturam terream ob suam frigiditatem immittit partem humoris paulatimque progrediens convertit in siccitatem [illegible] 2o prob. nullus transitus potest fieri ab uno extremo ad aliud nisi prius transeat per media familiaria et germana ergo elementa extrema non poterunt ad invicem transmutari quin prius transmutentur in elementum medium et ita terra non poterit transmutari in ignem quin prius transmutetur in aquam et aerem

quae media sunt et ex conseq. elementa contraria facilius et citius transmutantur haec sunt quae ab scriptoribus proponuntur unusquisque quam voluerit et suam poterit defendere: atque non in prio proposita soluta manent. Si 1am l. 2am opinionem amplectamur 1a n. et 2am probent 1am conclusionem 3am et 4am 5am 3am sed ultimam suam tueamur ad 1um resp. est in elementis symbolis agere duas qualitates unam per se aliam per accidens v.g. ignis non solum agit in aerem siccitate sed et ~~frigiditate~~ caliditate quia caliditas naturanda per se humiditas ab aere adiuvat siccitatem et sic agit in aerem ex accidenti 2o resp. non esse quod plures agant et frustrant actionem esse robustiorem sed in actio plurificat et ex eo erunt plures actiones non tamen propterea robustior erit actio, l. Dico 3o in eodem gradu actionis et n.o duas qualitates quae agunt in elementis dissymbolis non agunt in eodem gradu actionis sed diverso ut patet; ad 2um Dico eadem rone ad 3um non esse contra guttam aquae statim atque ~~coniectam~~ igni immittit transmutari in ignem imo fugit et convertit in vapores, et ad id ut ignem convertat debet prius transmutari in aerem ad 4um Dico neg. prop. ad prob. n.o Dico quod quamvis tardior sit actio in aliquibus elementis symbolis ex parte siccitatis et humiditatis, et tamen facilior est parte raritatis in igne et aere ad ultimum Dico quod nos non affirmamus omnia symbola facilius transmutari [illegible] sed tamen [illegible] quae viciniora sunt

Tractatum tm sisit 4or
qualitatis

Pro huius complexione obser: qualitates

qualitates esse in duplici differentia, aliae n. sunt
sensibiles quae s. primo percipiunt sensu
ut caliditas frigiditas, odor sapor: aliae
non sensiles ut qualitates spirituales quae non
percipiunt sensu aliquo primo et per se
2° est obser. qualitates sensiles alias esse mag-
nobiles incorruptibiles ut sunt
lux motus figura corporum coeles.
alias vero corruptibiles ut lux horum infer.
ut calor lux caliditas etc —
3° est obser. qualitates generabiles aliasque
quae generant sine actione contrarie-
tatis per se concurrentes sed solo mo-
tu ut sonus fig.a: alias quae generant
mediante actione contrarietatis per se
concurrentis ut odor, sapor calor —
4° est obser. qualitates sensiles alias esse acti-
vas actione corrumpente ut caliditas
frigiditas etc, alias activas non aliqua
actione corrumpente ut sapor odor sonus
et alia huiusmodi unde sive calor et
odor agant multiplicando suam speciem
in medium cum organum sensibus non
tamen agunt corruptione quia ibi nil
possunt corrumpere —
5° est obser. qualitates sensiles aliasque esse
tangibiles quae s. sensu tactu perci-
piunt ut caliditas frigiditas alias
esse quas sensu tactus non percipiunt
sed alias sensus ut color visus percipit
6° est obs. huiusmodi qualitates s. caliditatem et frigiditatem
posse comparari vel in ordine ad aliasque qualitates
existentes in ipsis elementis ut in ordine
ad gravitatem et levitatem raritatem et den-
sitatem, vel in ordine ad alias qualitates quas
in mixtis reperiunt vel tandem in ordine
ad qualitates coelestes ut ad figuram et lucem
corporum coelestium —
7° est obser. huiusmodi qualitates existentes in or-
dine ad alias qualitates existentes in
eisdem elementis posse dupliciter con-
siderari vel in ordine ad elementa quae
talia sunt vel in ordine ad elementa quat-
enus ad mixtionem concurrunt et mu-
tuo agunt et patiunt —
Quibus obser. sit 1a concl. huiusmodi
qualitates non sunt priores tempore aliis qualitatibus
existentibus in corporibus coelestibus prob.
quia qualitates illae corporum coelestium fuerunt
simul cum corporibus coelestibus et consequenter
sunt aeternae ex sua str. ergo huiusmodi 4or qualitates
non erunt priores tempore aliis —
2a concl. quia secundum fidem cathol. probabi-
liter credendum est corpora coelestia elementa
et alia simul tempore fuisse creata ergo qualitates
horum omnium corporum erunt et simul tempore
et consequenter hae 4or qualitates non erunt priores
tempore aliis —
2a concl. hae 4or qualitates sunt priores tempore
aliis qualitatibus aliorum mixtorum non omnium
sed aliquorum. Haec concl. manifesta est quia
in primis aliqua mixta corpora creata
fuerunt simul cum ipsis elementis tamen
et multa non sunt simul creata cum
ipsis elementis ut patet. ergo huiusmodi
qualitates sunt priores tempore aliis qualitatibus sen-
sibilibus absolute et simpliciter loquendo
3a concl. si elementa considerent ut concur-
runt ad mixtionem mutuo agunt et patiunt
huiusmodi 4or qualitates dici 1ae aliis existen-
tibus in ipsis elementis huiusmodi .n. raro
2ae qualitates dici; haec concl. prob. elementa
1° et per se concurrunt ad mixtionem agunt
et patiunt actione et passione harum
4or qualitatum 2ario vero actione aliarum
qualitatum si forte aliquid agant ut
actione raritatis et densitatis — ergo —
4a conclusio. si elementa considerent
absolute et simpliciter qua talia res
sunt hae 4or qualitates dici 1ae et aliae 2ae

it alia 2a haec concl. ita prob. qui causa saltem non est perfectione inferior suo effectu sed hae 4or qualitates sunt causae aliarum omnium quae reperiuntur in elementis ergo prob. assumpt. quia in igne caliditas et siccitas causant levitatem et raritatem aeris, et sic in aliis elementis ergo —

5a concl. maxime probabile est asserere huiusmodi qualitates non esse priores aliis s. gravitate et levitate raritate et densitate existentibus in eisdem elementis haec conclusio ita prob. quia maxime probabile est asserere ~~huiusmodi qualitates non esse priores aliis s.~~ gravitatem et levitatem raritatem, et densitatem profluere immediate a propriis naturis et essentiis elementorum ut raritatem et levitatem in igne profluere immediate non a caliditate et siccitate sed a natura ipsius ignis quemadmodum ipsa caliditas et siccitas, et sic in aliis elementis ergo haec concl. sequitur hoc consectarium s. non esse has 4or qualitates primas ut patet —

6a concl. huiusmodi qualitates sunt causae aliarum omnium qualitatum sensibilium existentium in mixtis v.g. odoris saporis, haec concl. prob. quia ex mutua actione et passione harum qualitatum generantur et fiunt aliae qualitates ut sapor densitas etc —

7a concl. huiusmodi 4or qualitates dici primae quia natura generis sunt causae aliarum qualitatum 4or et non e converso aliae non dici primae quia sunt effectus harum 4or qualitatum sed in hanc sententiam est 1um arg. frigiditas non est qualitas prima ergo ans prob. frigiditas est imperfectior caliditate et caliditas perfectior frigiditate sed omne perfectius est prius imperfecto ergo caliditas et erit prior frigiditate, et frigiditas posterior. Dices argumentum solum probare caliditatem esse priorem perfectione frigiditate id est esse perfectiorem qualitatem nos autem statuimus frigiditatem 1am qualitatem quia est causa aliorum qualitatum et nullius qualitatis effectus nam nec caliditas causa est frigiditatis — 2um arg. frigiditas est privatio caliditatis non habitus sed omnis habitus est prior privatione ergo Dices frigiditatem non esse veram privationem caliditatis cum sit quid positivum sed appellari communiter privationem quia est imperfectior caliditate, id nam quod imperfectius est communiter dicitur privatio et id quod perfectius est habitus —. 3um arg. caliditas non est qualitas ergo ans prob. caliditas sequitur raritatem in natura ergo est qualitas 2a, ans prob. motus calefacit et generat caliditatem distrahendo et ex consequenti rarefaciendo ergo caliditas sequitur raritatem in natura — Dices generatione naturae caliditatem producere semper raritatem ordine naturae productam et ita raritas dicitur respectu talis caliditatis qualitas 1a generatione tamen quodammodo violenta quandoque raritatem producere caliditatem ut sic motus calfacit distrahendo partes aeris vel aliorum 4um arg. humiditas et siccitas non sunt qualitates primae quia sunt aliae priores in ipsis elementis ergo ans prob. humiditas et siccitas sunt qualitates passivae caliditas vero et frigiditas activae ut docet Arist. et communiter refertur sed qualitates activae sunt priores passivis sicut agens prius passo

Dices

Ad humiditatem et siccitatem reuoco qualitates actiuas quam caliditas et frigiditas ab his et contra dico modo passiua quia magis apparet in illis motus remissa quae tenet se ex parte passiua quam motus actiua quae tenet se ex parte agentis. Itaque 4or primae qualitates erunt simul actiuae et passiuae caliditas tamen et frigiditas magis actiuae quia in illis magis apparet motus actiua et humiditas et frigiditas magis passiuae quia in illis magis apparet motus remissa

5um arg. caliditas est causa siccitatis quia dessicat, frigiditas uero et humiditas quia humectat ergo tam siccitas et humiditas non erunt qualitates primae cum ab aliis generentur — Ad caliditatem euaporando partes humidas est causa siccitatis non per se sed per accidens, et eodem modo frigiditatem esse causam humiditatis et itaque sequitur non esse primas cum per se ab aliis primis non generentur — 6um arg.

Nulla est qualitas prima ergo assumptio probatur quaelibet qualitas sensibilis istorum inferiorum et alia priora scilicet quae praesupponit in materia ergo Ad quintum arg. nil probare contra nostram sententiam quia qualitas prima non dicitur ex eo quod causam non praecedat aliam in ipsa materia sed ex eo quod natura generatione ipsa sit causa aliorum et non econuerso —

Quaestio 3a Utrum omnes qualitates sensibiles conueniant Elementis

In hac quaestione sit prima conclusio: qualitates sensibiles quae proprie tactu sensus percipiuntur, elementis conueniunt. Haec conclusio manifesta est et probatur quia qualitates sensibiles quae proprie tactu sensus percipiuntur 4or sunt primae qualitates scilicet caliditas frigiditas, humiditas, siccitas; sed hae conueniunt elementis ut patet ergo — 2a conclusio grauitas et leuitas, raritas et densitas durum et molle quae etiam sunt qualitates tactiles conueniunt elementis. Haec etiam manifesta est et probatur inductione quia grauitas conuenit 2bus elementis terrae et aquae et leuitas aliis 2bus praeterea densitas terrae et aquae conuenit raritas uero igni et aeri durum itidem conuenit terrae existenti in sua naturali dispositione, et molle itidem terrae quae est extra suam naturalem dispositionem unde proprie tamen terra dicitur mollis quia mollis dicitur quod facile cedit premienti non circumstando ut constat ex 4o meteororum. Itaque si aliqua elementa facile cedant premienti tamen e conuerso circumstat ut patet de aqua quae licet cedat manui tamen conuerso circumstat manum —

3a conclusio aliae qualitates sensibiles quae sensu percipiuntur aliis sensibus ut sapores colores odores non conueniunt elementis existentibus in sua naturali dispositione. Haec conclusio patet. Huiusmodi qualitates sequuntur commixtionem qualitatum primarum sed huiusmodi commixtio repugnat elementis existentibus in sua naturali dispositione quia tunc unumquodque elementum non haberet suam qualitatem in summo ergo propositio probatur. Experimur quod quanto aliquid est propinquius puro elemento tanto minus est de his qualitatibus ut quanto aqua est purior tanto minus sapida, et ita

et ita dicimus de aqua maris quae est magis commixta et magis sapida quam alia
2° confir. quia experimur quod ex alia atque alia proportione qualitatum primarum ad invicem transmutant colores sapores odores in mixtis sed hoc non posset esse nisi huiusmodi qualitates consequerentur commixtionem qualitatum primarum ergo
2um Sed contra hanc sententiam est 1 arg. Si elementis convenirent hae qualitates terra non esset visibilis quia nil videri potest nisi sub ratione coloris vel lucis sed hoc est falsum quia terra est densa et non diaphana ergo asserendum est elementis convenire huiusmodi qualitates Respondetur terram existentem in sua naturali dispositione non esse visibilem per se et proprie scilicet colore vel luce quamvis sit densa videri tamen a nobis per radiorum reflexionem lucis sicut speculum et ideo apparere coloratam nisi tamen terra accipiatur extra naturalem dispositionem ut modo est quia commixta et elementarea habent aliquem colorem et ita poterit per se videri
2um arg. Aristoteles lib. de sensu et sensibili omnia corpora colori participari sed elementa in existentia in sua naturali dispositione sunt corpora ergo erunt colorata
Respondetur ad Aristotelem omnia corpora videri vel colorata vel per se vel per reflexionem et ita elementa existentia in sua naturali dispositione erunt colorata per reflexionem vel 2° Respondetur omnia elementa esse colorata tam mixta quam elementa prout modo sunt quia supponit Aristoteles elementa modo non esse in sua naturali dispositione
3um arg. Aristoteles lib. de sensu attribuit elementis colores Respondetur eadem solutione
4um arg. aqua ex communi consensu dicitur dulcis ergo tamen elementa habent qualitates sensibiles quam aliis sensibus percipiuntur vel saporem Respondetur aquam in sua naturali dispositione non esse dulcem sed postea extra suam naturalem dispositionem

Quaestio Utrum 1ae qualitates sint formae elementorum

In hac est 1a sententia D. Thomae existimantis qualitates 1as elementorum non esse formas elementorum non esse formas substantiales illorum quia huiusmodi formae sunt nobis incognitae sed modo formas accidentales
2a sententia est Alexandri, Egidii, Simplicii, Galeni, et aliorum existimantium in essentiis elementis praeter has qualitates 1as alias non reperiri ex quibus 2is atque ita huiusmodi qualitates esse proprias formas essentiales et substantiales elementorum Pro cuius explicatione est observandum elementa posse dupliciter considerari 1° quatenus talia sunt et talis naturae 2° modo quatenus talia principia sunt actionis et passionis et quatenus concurrunt ad mixtionem Quo observato sit 1a conclusio Si elementa considerentur quatenus talia sunt 1ae qualitates non sunt illorum formae substantiales prob. principia essentialia et substantialia alicuius substantiae sensibus non percipiuntur per se quia ut ait Aristoteles 3° de anima quod quid est proprium obiectum intellectus sed huiusmodi qualitates 1° et per se sensibus percipiuntur tactus ergo hae qualitates non erunt formae substantiales elementorum si considerentur elementa quatenus talia sunt id est quatenus substantiae sunt 2° prob.

2° prob. qd uni e accidens alteri n pot ee forma subalis. sic huiusmi qlitates essent forma substales elementorum aut essent aut essent forma seorsum sumpta aut contemperata ita ut forma cuiuslibet elementi eet contemperatio ex 2arum primis qlitatibus ut forma substalis alicuius suba debet ee simplex sed huiusmi contemperatio n e quid simplex sed compositum ex 2bus qlitibus simplicibus etc. 4m forma substalis nil e contrarium sed huiusmi qlitibus primis aliquid e contrarium qr una qualitas alteri e contraria etc. 2a concl. si uo elementa considerent quatenus sunt pria actionis et passionis et concurrunt ad mixtione s. generationem mixti 4or 1ae qlitates dni et erunt forma substalis illorum neque e absurdum huiusmi accidentia s. qlitates 1as ee formas elementorum si elementa hac rone considerent si n elementa n sunt entia per se sed per accidens et ita accidentia ~~propria~~ poterunt ee formas illorum quod n. si homo consideret secundum propriam naturam illius propria forma et essentialis e rationalitas, si uo consideret homo in quantum doctus et sapiens illius propria forma n e rationalitas, sed eius sapientia, et homo sic consideratus n e ens per se sed per accidens ita et elementa si considerent quatenus ut tales suba sunt et secundum propriam naturam illorum formae essentiales n sunt hae 4or 1ae qlitates et sic elementa sunt entia per accidens qua sua ita confir. illae sunt propriae et essentiales formae

Elementorum si considerent quatenus agunt et patiunt et quatenus ad mixtionem concurrunt. secundum quas h. roe quarum 1a fit actio et passio in elementis fit 1° secundum has qlitates ut in sequentibus explicabimus etc.

contraria in sua prob. ex phil. hoc 2 lib. cap. 2° ubi postquam disputavit de materia in 1° cap. disputandum inquit e in 2° cap. de formis elementorum caliditate s. frigiditate, tum et eodem cap. affirmat qlitates elementorum esse pria et differentias quibus elementa distinguunt. tum et cap. 3° unicuique elemento propriam ee unam qualitatem ut formam, et 2° et met° cap. 7° inquirens pria essentialia rerum sensibilium docet caliditatem ee formam et frigiditatem privationem etc. 4or 1ae qlitates etc.; his auctoritatibus resp. si dicamus phil. n appellasse huiusmi qlitates formas substales elementorum sed mo accidentarias — 2° resp. has qlitates appellasse formas elementorum essentiales sed qr accipit illas loco formarum qr proprias illarum formas ignoravit —

2° ita confir. eadem sua elementa secundum se sunt contraria, et agunt et patiunt sed n sunt contraria neque mutuo agunt et patiunt nisi secundum 1as qlitates etc. qlitates 1ae erunt formae substales elementorum. resp. prop. ee falsam si ita intelligat elementa secundum se sunt contraria et agunt et patiunt id e secundum essentiam qr essentiae subae nil est contrarium neque suba pot agere nisi inquantum afficit contrariis qlitatibus ultimis ee tn uera in hoc sensu elementa secundum se sunt contraria mutuo agunt et patiunt id e secundum proprias qlitates inhaerentes

inhaerentes elementis atque ita forsan to
... significatio ... qualitates ... formas sub-
stantiales elementorum —

Quaestio 9. Utrum humiditas et siccitas sint qualitates activae an vero passivae

Pro explicatione huius quaestionis observa caliditatem frigiditatem humiditatem et siccitatem triplicitur accipi posse 1° ut referunt ad sensus 2° ut ad se invicem referunt 3° respectu mixtorum in ordine ad compositam naturam — Quo observato sit 1a concl. Si 1° qualitates considerentur ut referunt ad sensus omnes sunt activae et non passivae. Haec concl. est manifesta et prob. ita qualitates 1ae sunt obiecta sensus tactus sed omne obiectum est primum activum respectu suae facultatis quia movet facultatem —

2a concl. Si 1ae qualitates accipiant ut ad invicem conferunt omnes sunt activae et passivae quia mutuo agunt et patiuntur. Prob. 1ae qualitates sunt contrariae sed contraria ad invicem agunt et patiuntur quia unum agit in alterum et reagendo repatitur quare caliditas agit in frigiditatem et repatitur a frigiditate et e converso frigiditas humiditas et agit in siccitatem et patitur a siccitate, et e converso — 2° prob. quia ex aere fit immediate ignis et e contra sed hoc fieri non potest nisi activae et passivae humiditas et siccitas caliditas non agit in caliditatem

3a concl. si 1ae qualitates accipiant respectu mixtorum in ordine ad compositam naturam. Sic non solum caliditas et frigiditas sunt qualitates activae, sed et siccitas atque omnes sunt activae, prob. quia in primis calor et frigiditas sunt causae agentes et causae interitus rerum naturalium nam ... pereunt a nimio calore ut apparet ... in ... cancri ... tur, et a nimia frigiditate quia et nimia copia ... pereunt plantae et aliae; tum et humiditas et siccitas sunt causae interitus rerum naturalium nam a causa siccitatis res aliqua naturalis perit et apparet in arboribus quae arescunt et in aliis quae consenescunt et in ... quae ... pereunt et nimia siccitate ... et nimia copia siccitatis destruitur. 2° confirmatur quia humiditas humectat siccitas exsiccat caliditas calfacit et frigiditas frigefacit in corporibus mixtis quae qualitates 1° si considerent in ordine ad mixta omnes erunt activae — Ultima concl. humiditas et siccitas dicuntur magis passivae et caliditas et frigiditas magis activae ad hunc sensum quia humiditas et siccitas non ita agunt quando caliditas et frigiditas, haec concl. patet et prob. quia fortior est actio caliditatis et frigiditatis quam humiditatis et siccitatis quare in sensu proposito caliditas et frigiditas erunt minus passivae siccitas vero et humiditas magis passivae —

Sed in hanc sententiam ... Ar. ... lib. meteororum cap. 2° et 1° scribit calorem et frigiditatem causas efficientes activas, humiditatem vero et sicci-

et siccitate causas patientes [illegible]
phi- sua humiditas et siccitas non erant
qualitates activae. Respondeo 1° cum Galeno
humiditatem qualitates appellari ab philosophis passivas
non quod revera non agant sed quia [illegible]
minus agunt quam calor et frigi-
ditas idcirco hae aliae qualitates dicuntur agentes
quia magis agunt quam calor et frigiditas
quod non id quod minus calidum est respectu
magis calidi potest appellari frigidum ita
etiam id quod minus agit [illegible] respectu
eius quod magis agit poterunt dici patientes
[illegible] vero [illegible] philosophi [illegible]
secundum Galenum caliditas et frigiditas
sunt causae efficientes humiditas vero
et siccitas qualitates patientes id est calidi-
tas et frigiditas sunt magis agentes
humiditas et siccitas minus agen-
tes. 2° Respondeo et methodo interpre-
tandi auctores quae talis est dispositio-
nes verum traditas auctoribus et pro-
positiones interpretandae sunt ratione
finis et instituti [illegible] dispositiones
susceptae cum philosophus hoc [illegible] dis-
putaret de qualitatibus primis et sint
causae [illegible] et concurrunt ad generationem
rei mixtae non considerando qualitates ista
sua primaria officia et munera quae
sunt caliditatis calfacere frigiditatis
frigefacere etc. sed solum conside-
rando secundaria munera et officia quae
elementa considerant [illegible] substantia
et ex illis totum aliquod compositum
fiat, usus autem elementorum [illegible] haec
munera, talis est caliditas non dicitur con-
gregare similia frigiditas congrega-
re similia et dissimilia humiditas ut
alterum alieno claudere faciat

siccitatem ut siccitas ut partes suo termino
proprio cohaereant itaque quia ad hu-
iusmodi calor et frigiditas agunt non
congregant substantias similes et dissimi-
les siccitas vero et humiditas non agunt
sed patiuntur nempe ut coerceant
partes et substantia claudant [illegible]
[illegible] ideo ab philosopho [illegible]
dicta sunt eo in loco habere [illegible]
patiendi itaque calidum et frigidum
agunt, siccum vero et humidum patiuntur
quia aqua et omne humidum non est diffi-
nitum proprio termino terra autem et
omne siccum diffinitum est, et ita aqua
et terra in mixto praestant sibi
mutuam operam praestat non aqua [illegible]
ut [illegible] ut posset quamlibet [illegible]
[illegible] accipere terra vero aqua ut
posset quamlibet figuram retinere, et
ita aqua et terra ad mixtum sunt ut
quaedam massa in qua agunt deinde
qualitates agentes scilicet caliditas et frigiditas
proinde humiditas et siccitas dicuntur pas-
sivae ab philosopho et caliditas et frigiditas
activae. Quaeritur. [illegible] nulla
qualitas ex primis 4or est appellanda passiva
sed activa [illegible] [illegible] solius materiae est
pati et non agere solius formae est agere
et non pati sed qualitates [illegible] formae
[illegible] [illegible] qualitates [illegible] activae
et non passivae. Respondeo 2bus modis posse dici
aliquid pati 1° modo subiective 2° termi-
native [illegible] pati subiective
quod est subiicere aliquam passionem intro-
ductam [illegible]
pati [illegible] pati termi-
native [illegible] patiendo [illegible] aut
[illegible] pati forma

formam quo corrumpit a corrumpente et ista qualitas illa dicitur passiua hoc modo. 2° R. formam posse agere et pati simpliciter.
3um arg. humiditas, et siccitas sunt minus passiuae quam caliditas et frigiditas. ultima concl. falsa. ans. prob. illae qualitates quae fortius resistunt sunt minus passiuae quam illae quae minus resistunt. sed humiditas et frigiditas et siccitas magis resistunt fortius quam caliditas et frigiditas. qr ignis sua caliditate multo facilius superat frigiditatem aquae propter eius debilem resistentiam quam siccitas eiusque
Ult. arg. illae sunt magis passiuae quae magis patiuntur sed caliditas et frigiditas magis patiunt qr minus resistunt.
Pro solutione argumentorum est obser. 2as modis aliquam qualitatem posse dici magis passiuam. 1° m° aliqua qualitas dicitur magis passiua cuius actio minus resistit.
2° m° qr ab aequali potentia et agente facilius patitur. itaque 1° m° una qualitas dicitur magis passiua quae s. non tam fortiter agit et illa quae fortius et robustius agit dicitur minus passiua. 2° m° illa qualitas dicitur magis passiua quae ab aequalibus potentiis facilius patiuntur illae non quae difficilius patiunt dicitur minus passiuae.
R. igr prima concl. est, caliditas et frigiditas dicuntur minus passiuae 1° m° et humiditas et siccitas magis passiuae hoc. concl. ex dictis patet qr fortior est actio inter caliditatem et frigiditatem quam inter siccitatem et humiditatem.
2a concl. humiditas et siccitas sunt minus passiuae 2° m° caliditas vero et frigiditas magis passiuae quam conclusiones probant duo arg.ta proposita.

Q.o 7a. Utrum ambae qualitates in unoquoque elemento sint in summo

In hac q.e est 1a sna phorum existimantium ambas qualitates in unoquoque elemento esse in summo v.g. in igne reperiri summa caliditas et siccitas.
2a sna est stoicorum asserentium in unoquoque elemento non ambas qualitates esse in summo sed unam in summo et alteram in remisso ita tamen ut qualitas remissa non dicatur remissa ex eo qd sit admixta cum qualitate contraria sed ex eo qd in illa non reperiant tot gradus talis qualitatis quae sunt possibiles in rerum natura.
3a sna est aliorum qui in unoquoque elemento statuunt tamen unam qualitatem in remisso, et aliam in summo ita tamen ut qualitas remissa sit permixta cum contraria qualitate ex eo namque dicunt remissam appellari itaque concedunt hi phi esse 3 qualitates in unoquoque elemento unam in summo, et alteram in remisso et alteram magis remissam.
Pro explicatione huius q.s est obser. q. propositam solum agitari de puris elementis existentibus in sua naturali dispositione certissimum namque est elementa posita extra suam naturalem dispositionem non habere ambas qualitates in summo. 2° est obser. aliquam qualitatem posse dici tripliciter summam l. remissam 1° aliqua qualitas dicitur summa qr non est permixta cum contraria et non tempedata
2° m° illa qualitas dicitur summa comparatione

comparatione sub qua s. tale subiectum
positum in sua naturali dispositione non
potest aliam maiorem obtinere.
3° et ult° aliqua qualitas dicitur summa
absolute et simpliciter qua s. maior
in rerum natura dari non potest naturae ordine
spectato, tandem tribus modis aliqua qualitas
potest dici remissa 1° non aliqua qualitas
dicitur remissa quia permixta est cum aliqua
qualitate contraria et temperata.
2° illa qualitas dicitur remissa compa-
ratione subiecti qua s. tale subiectum
naturaliter non potest aliam minorem obti-
nere 3 ult° illa qualitas dicitur remis-
sa absolute et simpliciter qua s.
minor in rerum natura reperiri non
potest servato ordine naturae
Quo observato sit 1a concl° ambae
qualitates quae in unoquoque elemento
reperiuntur sunt in summo 1° modo
prob. qualitates ambae quae in unoquoque
elemento reperiuntur sunt im-
mixtae ergo sunt in summo 1° modo ans.
prob. 1° qualitates permiscentur per
mutuam actionem et passionem
earundem. sed in unoquoque elemento
ambae qualitates non mutuo agunt neque
patiuntur nam in igne caliditas
agit in siccitatem nec econverso
et sic in singulis elementis ergo
2a concl° ambae qualitates quae
in unoquoque elemento reperiuntur
sunt in summo 2° modo haec concl°
sic prob. unumquodque elementum
positum in sua naturali dispositione
habet ambas qualitates secundum omnes gradus
quos naturaliter potest habere v.g. ignis
existens in sua naturali dispositione habet
tot gradus caliditatis et siccitatis
quot potest habere ergo ambae qualitates
in unoquoque elemento sunt in summo

summo 2° modo. 3a concl° probabile
est asserere ambas qualitates in unoquoque elemento
esse in summo 3°. probabile etiam est asserere
alteram tantum esse in summo 3° modo et alteram re-
missam. utrumque probabile erit asserere cal-
iditatem, et siccitatem in igne esse qualitates
summas ita ut naturaliter loquendo non possit
dari maior caliditas neque maior et probabile
etiam est asserere in igne alteram ex 2abus qualitatibus
esse in summo v.g. caliditatem, et alteram in
remisso s. siccitatem quia probabile est asserere
maiorem esse siccitatem in terra quam ignis. ubi
tamen qualitas remissa dicitur remissa ut non sit
permixta cum qualitate contraria quia igitur utraque
opinio probabilis est argumenta utriusque sunt propo-
nenda et dissolvenda. Sit 1um arg. Quo
prob. ambas qualitates non esse in summo Aristoteles 2°
lib. cap. 3° describit nam et terra magis
est sicca quam frigida atque magis frigida
quam humida, et aer magis humidus quam calidus
et ignis magis calidus quam siccus ergo secundum Aristotelem ambae
qualitates in unoquoque elemento non sunt in summo.
Respondeo neg. consequentiam quia Arist. illo in loco tantum loquitur
..., imo indicare voluit quaenam essent qualitates
per quas elementa magis videntur agere et nullo
modo denominavit diffiniri an una qualitas sit in
summo, et altera in remisso, utraque aer dicitur
habere magis humiditatis quam caliditatis non
quod caliditas aeris non sit in summo sed quia aer
vehementius agit per humiditatem quam per caliditatem
et ignis dicitur esse magis calidus quam siccus non quia
siccitas ignis non sit in summo sed quia vehementius
agit per caliditatem quam siccitatem.
2um arg. ignis existens in sua naturali dispo-
sitione potest magis calefieri ergo non est
summe calidus consequentia patet et ans. prob.
influentiae calefactivae ut lumen ubi-
cunque reperiuntur non existente impedimento
calefaciunt materiam subiectivam caloris sed
in igne existens in sua naturali dispositione

et necessitas caloris qr nia ignis est huiusmodi
et ex nia corporum frigidorum et praeterea lu-
men et influentiae calefactivae non sunt impeditae
Rx neg. aiis ad prob. uo dicemus influentias
calefactivas non posse calfacere materiam ignis nisi
per se et ex sua nia sed qr nia ignis est informata
tanta caliditate quanta poterat informari ista
ordinem nia, et ita influentiae producunt in eam
caliditatem nouam — 3m arg. ignis magis calfacit
quam aer ut exp.a comprobat ergo in aere non est summa
caliditas ut in igne Rx si dicamus sane probatio-
nem ridiculam esse et qr haec 2o agitat de puris
Elementis, et exp.a debebat fieri de puris Elementis
et purum ignem nemo umquam uidit. nesq. sentit ridi-
culae qr exp.a — 2o qr licet exp.a fieri posset
non recte et comode qr solum debent haec duo elem.ta
comparari penes calorem ita ut nihil aliud impediret
ut haec comparatio non posset fieri propter qualitates ad-
iunctas quas sunt haec duo elem.ta quae adiuuant l.
[illegible] actionem caloris siccitas n. ex sua nia accuit
mateam caloris exsiccando pabulum et praeparando
ut facilius ignescat, humiditas uo aeris ex sua
nia habebat actionem caloris s. hebetando pabulum
in cessus reddendo ne ignescat quare exp.a nulla est
et ita nonnulli existimant sane quam non posse sol-
ui et esse ex illorum problematum quae solui non possunt
4m arg. si ignis et terra essent summe sicca in
illis nulla esset humiditas existens ex ua natali dis-
positione sed hoc stare non potest ergo antecedens
quia unusquisque elem.ta in summo stare non possunt prob.
prob. si ignis et terra nullam haberent humiditatem
in illis nulla esset continuitas ut docet Ar.
hoc lib. in asserit qd in omnibus mixtis inest hu-
miditas ob continuationem partium, sed assere-
re ignem et terram existentia in sua natali dis-
positione non esse corpora continua absurdum est ergo
Rx ad continuitatem terrae, et ignis sufficere

continuitatem nae 1a ad locum u
Ar. dicemus prop.a Ar. intelli-
gendam esse in mixtis tm qr conti-
nuitas nia 1a non sufficit ad continua-
tionem partium mixti ob diuersas
natas elementorum quae in ratione
mixti congregari debent in mixtis
uo mobilibus assunt alia continuitas
nia esset nimis fragilis pro partium
continuationem —
5m arg. aer non est summe calidus ergo
aiis prob. si aer esset summe calidus
sicut ignis non possent alia aliqua
in ipsa uitam agere, ignis n. inha-
bitabilis qr huiusmodi summa caliditate sed
experimur in aere alia uolatilia in
aere uitam agere — Rx aiis esse
uerum ad prob. uero dr qd si aer esset
in natali dispositione esset inhabi-
tabilis ac numquam est in natali dispositione
saltem sm eas partes in quibus alia uola-
tilia habitant imo est mixtus uaporibus
frigidis ob quorum frigiditatem aer manet
alte habitabilis —
sed in hanc sol. est 1m arg. Elem.ta exis-
tentia contra suam natalem dispositionem
remoto impedim.to redeunt ad suam
natalem dispositionem ut aqua calefacta
remoto impedim.to se redderet ad suam
natalem dispositionem et ex conseq.
habebit suam caliditatem et ita
uolatilia non poterunt in illo uiuere
hoc autem non est asserendum qr non apparet
alius locus natalis in quo uolatilia
uitam degant ergo necess.o est asserendum
aerem non esse summe calidum —
Rx nonnunquam posse auferri

auferri ab aere hoc impedimentum
sunt n. humidi impedimenta vapores
frigidi qui continuo elevantur
ab aqua et terra et ita aer semper
aliquas partes semper erit permixtas
vaporibus frigidis, et hic semper
tales partes nunquam se reduceret
ad suam naturalem dispositionem —
Sed contra sol. est arg. quo prob.
posse auferri impedimentum ab
aere, et aerem posset se reducere
ad summam caliditatem aqua et ter-
ra quae infrigidat aerem et sunt
et sua natura frigida tempore aesta-
tis sunt calida et multo magis aer
cum extra naturam sit summe cali-
dus poterit se reducere ad pro-
priam et naturalem caliditatem
Rx neg. conseq. quia aqua et
terra cum sint minime resisten-
tiae ex parte frigiditatis et caliditas
maximae activitatis possunt maxi-
me calefieri ob illorum densita-
tem et reverberationem radiorum
retinere caliditatem multo tempore
et calidiora fieri, aer vero licet
calefiat tempore aestatis non tamen potest
multo tempore retinere caliditatem
tantam neque ex se et sua natura
non posset fieri, sed ob raritatem
materiae simul, et ob vapores fri-
gidos ubique circumstantes non
humidi vapores ubicunque sunt
et undique circumstant —
2° Rx quod licet aer semper ali-
quas

partes habeat summam caliditatem et possit se
reducere ad unam synonymam caliditatem non
tamen omnes partes ob vapores frigidos
circumstantes, In his vero partibus aeris
in quibus reperitur summa caliditas non inveniuntur
alia volatilia sed in illis tamen in quibus summa
caliditas non reperitur propter vapores frigidos,
sed arg. si aer haberet caliditatem in summo
existens in sua naturali dispositione plus cale-
faceret quam ignis sed hoc est falsum quia in
aere non reperiuntur duae qualitates in summo prob.
prob. in materia densa virtus eiusdem speciei agit
fortius quam in materia rara caeteris paribus, sed
aer est in duplo ~~maior~~ densior quam ignis
quia ut docet Ar. ex uno pugillo aquae
generantur decem aeris, et ex uno aeris decem
ignis, Ergo aer in sua naturali dispositione
existens plus calfaceret quam ignis ob maiorem
densitatem — Rx contra omnia non esse
paria in igne et aere quia sicut siccitas
acuit actionem caliditatis ita humiditas
obtundit actionem eiusdem caliditatis
Itaque aer in sua naturali dispositione existens
habeat tantam caliditatem quanta ignis
et densior sit igne non tamen proinde magis
calfaceret quam ignis quia maxima humiditas
obtundit illius actionem —
Sed contra sol. est arg. densitas materiae aeris plus
fortificat actionem caliditatis quam humiditas impe-
dit quia adhuc summa caliditas aeris calfaceret ma-
gis quam caliditas ignis ans. prob. quia facilius
aliquis sustinebit manum suam in flamma quam
in aqua calidissima sed hoc fieri non potest nisi
densitas materiae plus actionem caloris remissi ~~in aqua~~
illo existens fortificaret quam humiditas impe-
diret cum calorem quia sit multum remissior quam
flamma, et stat cum humiditate, et calor
flammae cum siccitate quia quid densitas

densitas aquae fortificat caliditatem ipsius absque
eo quod humiditas impediat eadem ratione densitas
maior aeris plus fortificabit actionem caliditatis
quam humiditas impediat, et multo fortius
quia caliditas in aere est in summo, et in aqua
calida in remisso Respondeo neganda consequentia tum primo
quia densitas aquae multo maior quam densitas
aeris sit, et ita poterit actio caliditatis
fortificari ad densitatem aquae quam cali-
ditas aeris ad densitatem aeris: tum 2o
quia humiditas aeris cum non sit in materia tam
densa quanta est materia in qua est humiditas
aquae, magis impediet, et debilitabit actionem
caliditatis in aere quam humiditas aquae in
qua licet utraque humiditas sit in summo
tum 3o quia caliditas flammae non est in summo
atque ita non est mixtum caliditatem ipsius
tum in aqua quamvis remissior sit magis
calfacere ob densitatem materiae aquae quam
caliditatem aquae flammae quod autem caliditas
flammae non sit summa ex eo patet quia flamma
non est purus ignis sed admixtus et ita
similitudo non tenet — Respondeo terram
habet frigiditatem in summo Contra unumquodque
Elementorum non habet duas qualitates in summo
antecedens probatur homo imponens manum aquae
multo maiorem frigiditatem sentit quam
imponens illam terrae, tum et homo
imponens manum terrae humectatae ab
aqua multo maiorem percipit frigiditatem
quam imponens manum terrae Contra terra non
habet frigiditatem in summo cum frigiditas aquae
sit maior — Respondeo hominem sentire maiorem
frigiditatem in aqua quam in terra non quod in
terra non sit summa frigiditas sed quia

siccitas habebat huiusmodi
actionem in frigiditatis in terra
humiditas vero acuit in aqua tum
quia fortior est actio siccitatis in
terra quam frigiditatis —
2m argumentum [illegible] aqua est magis humida
quam frigida Contra non habet ambas qualitates
in summo antecedens probatur humiditas
nimis potest separari ab aqua quam
frigiditas aqua non statim ab igne
fit calida non autem statim fit sicca
immo humiditas nunquam fere separatur
ab aqua Contra signum est aquam esse magis
humidam quam frigidam Respondeo negando antecedens
ad probationem vero dicemus neganda consequentia n. n.
ex eo quod humiditas difficilius separatur
ab aqua et frigiditas facilius sequitur
aquam esse magis humidam quam siccam
sed solum sequitur esse minoris resistentiae
quam sit humiditas quod verum est probatur
frigiditas aquae apparet facilius sepa-
rari ab aqua quam humiditas n. n. ex
eo quod humiditas sit summa in aqua et
frigiditas remissa sed quia humiditas est
qualitas magis resistens cum sit magis
passiva quam frigiditas quae magis acti-
va est — Sed unum tamen
proponenda sunt argumenta et illa dissolvenda
quae probant ambas qualitates in uno
quoque elemento reperiri in summo est
1m argumentum si ambae qualitates in uno —
quoque elemento non essent in summo
esset ob aliquod impedimentum sed
nullum est quia non sunt contraria Contra
sunt in summo Respondeo ambas qualitates
in uno quoque elemento non esse in summo
quia si aeta facta est unicuique

unicuique Elem^to tribuit unã qltem in summo gr^u et potissimu ageret et alteram in remisso sm^e quã minus fortiter ageret ut arg^ta pro contraria p^te probant —

2^m arg. Ignis sume exsiccat q in igne reperit suma siccitas et ex consq ambo qlites in sumo. R^r igne sume exsiccare n ob siccitatem sed roe mie et maxima in agendi caliditatis —

3^m arg. Si una caliditas esset remissa esset a suo contrario sed hoc e falsum gr in igne existente in sua nali dispositione n reperit sumiditas aqua remittat illius siccitas et sic in alys elementis — R^r una qltem n ee remissã a contrario sed ex sua nã, itaq siccitas remissa quo reperit in igne n e retrusa a contraria qlite, h. sumiditate et ex sua nã gr ignis ex sua nã requirit siccitatem in tali gradu —

4^m arg. Si ambo qlites in unoquoque Elem^to reperirent in sumo essent plura elementa quã 4^or sed hoc n e dicendu q Prob^o: prob. gr plures essent combinationes possibiles 4^or primarum qlitum quam 4^or nam sicut ex combinatione sume siccitatis et remisso caliditatis quo continuatio possibilis e colligeret aliud Elementu et sic de alys R^r existente suma siccitate propria qlite terra frigiditate propria aut qua sumiditate propria aeris caliditate propria ignis possibiles ee alias combinationes gr suma siccitas quo e propria terra coniuncta cu frigiditate fieret alteri si daret sume siccitatis combinatio et remisso caliditatis gr caliditas proprie e suma, et fieri n pot ut una et eadem proprie et sume reperiat qualitas et conueniat duobus subiectis spe distinctis — 5^m arg. terra bet duas qltes in sumo q ans prob. terra e sum^e sicca ut patet, et e sume frigida ut patet et prob. Illud e sume frigidu gr remote distat a forte caloris et ita minus habere caloris partibus de caliditate violenta introducta ab illo fonte, et hoc e gt arg con cludet n in e necesse ut ob hoc habeat sumã frigiditate existenti in tali dispositione — 6^m arg. in terra apparet maximus effectus frigiditatis q e sume frigida consq^a prob. gr magnitudo effectus arguit magnitudinem sua causa: ans prob gr in terra e suma densitas et grauitas sicut in igne suma raritas et leuitas, sed suma grauitas et densitas e effectus sume frigiditatis quod suma leuitas et raritas effectus e caliditatis — R^r proprium effectu

effectū frigiditatis n̄ ē sūma gravitati et densitatem
sūma u° gravitas et densitas effectus sunt totius complexionis primarū qua-
litatum terræ p̄s. frigiditatis et siccitatis quod sūma levitas et raritas effectus
ē caliditatis et siccitatis —

Q.^{o} 11.^{a} Utrum q̄litates elementorum in mistis maneant in sūmo an u° in remisso

In hac q.^{e} ē dup. p̄orū s̄nā, 1.^{a} Avicennæ et Averrois teste Parmende
et D. Thoma existimantiū q̄litates elementorū in mistis n̄ reperiri
actu sed tm̄ p̄ōtā qr̄ asserunt perire et evanescere sed n̄ oīo qr̄ di-
generant in 5.^{am} quandā naturam, itaq. existimant facta mistione
4.^{or} primarū qualitatum perire tm̄ et evanescere, 1.as q̄litates et relin-
quere quandā 5.^{am} q̄litem quā vocant complexionē, sed temperamentū
q.^d neq. ē caliditas neq. frigiditas neq. siccitas, sed ex his orta est et
hæc ipse habet virtutem 4.^{or} primarū q̄litatum itaq. illa 5.^{a} q̄litas
seu temperatio neq. ē calida neq. frigida sed potest calfacere refrige-
rare pro ut usus postulat, et hæc q̄litas a forma rei mistæ gubernat
ē n. instrumentū ipsius formæ unde asserunt benef.^{o} huius q̄litis formā
leonis in ventriculo generat chylum, in iecore u° sanguinem quā s̄nā
neq. arg.^{to} neq. expra probare possunt — Hæc tm̄ s̄nā falsa ē et re-
fellit 1.° qr̄ sensus circa proprium obiectum decipi n̄ possunt si medium
organū et reliqua oīa sm̄ naturam hent se sed calor et aliæ 1.^{æ} q̄litates sunt
obiecta tactus et tactu experimur multas res natis mistas calidas esse frigidas etc.
asserendū ē necess.° has q̄lites 1.as actu manere in mistis vel p̄. mista habere huiusmi
q̄ltes 1.as positivas — 2.° refellit qr̄ q̄lites sunt veluti mā et elem.^{ta} mistionis, sed
mā actu et positive manet in re cuius ē mā ẟ 3.° refellit dispositio quæ fit ad in-
troductionē formæ manet post ingressū formæ n̄ eadem n.° sed spē sed hæ q̄lites
1.^{æ} sunt dispositiones ad introductionē formæ misti in naturam ẟ manet et in misto
2.^{a} s̄nā ē Fernelii, ambiani, lib. 3.° artis medicæ cap. 2.° existimantiū elementorum
q̄lites in mistis reperiri sūmas in 4.° gradu ut in elementis solū qr̄ differret q̄lte
actionis qr̄ q̄lites in elementis dum erant poterant suas actiones habere et exer-
cere et in sūmo u° frigiditas dū ē in elem.^{to} aqueo sūmē frigescit, et sic in q̄litibus
aliorū elementorū in mistis et corporibus licet eadem q̄litas sūma sit nemo potest
sūmē refrigerari 1.° q̄lites defundunt p̄ maiorē molem mæ s. p̄ 4.^{or} corpora ele-
mentorū, et ita maiorē hent vim ad agendū qr̄ virtus unita maior ē ipsa
dispersa 2.° qr̄ p̄ōtā et præsentia suæ q̄litis contrariæ qr̄ veluti mancipat

mancipat et prohibet ne mixtum aliud proprium et intrinsecum erumpat haec sententia licet
probabilis sit auctor non probat ob rationes quae pro sequenti opinione proponuntur,
3a sententia est aliorum existimantium qualitates elementorum in mixtis remanere activas
in summo sed remissas quia in mixtione franguntur quae sententia prob. 1o qualitates co-
trariae sunt tali naturam ut se mutuo se expellant ut apparet cum ex igne fit
aer ergo a fortiori poterunt frangi ac minui in mixtione —
2o prob. si qualitates elementorum in mixtis reperirentur in summo ergo res omnes mixtae
ex aqua essent calidae vel frigidae, et ex aqua calfacerent refrigerarent — sed hoc
est falsum ut experientia patet ergo sed quia superior sententia probabilis est ideo argumenta proposita
dissolvuntur ad 1um Respondeo neg. conseq. nam et si illud aliud expellat non est necesse
illud minuat nam ignis formam aeris expellat et non frangat: Ad 2um Respondeo non est
absurdum res mixtas habere summas qualitates absurdum tamen est summe calfacere et refrigerare
licet non habeant summas qualitates non possunt simul haec omnia praestare ob modum materiae
quae facit ut res calidae humidae frigidae, siccae appareant —, Ad 3um Respondeo qualitates summas
essentiam non recipere magis et minus et ita intelligendus est Aristoteles cum asserit qualitates
suscipere magis et minus Ad 4um Respondeo neg. actionem qualitatum contrariarum causam
esse remissionis earundem in mixtione ⇒
Sed contra 3am sententiam est 1um arg. medium debet constare ex utroque extremo tan-
quam ratione eadem ratione atque se habet extremum sed mixtum est medium constitutum ex qualitatibus
primis, ergo hae qualitates 1ae manent in mixto sicut erant in elementis .i. in summo —
Respondeo neg. prop. quia licet contraria sint ratione mixtorum necessario retundunt quia sunt
ratione alterius et ita non est necesse medium constet ex utroque extremo eadem ratione atque se
habet extremum — 2um arg. quia mixtum resolvitur in 4or elementa illaque .i. elementi
retundunt qualitates in summo non non apparet qua ratione illas recuperarent nisi essent
in mixto in summo — Respondeo In interitu rei mixtae elementa recuperare summas
qualitates tum quia qualitates summae sunt affectiones elementorum quae manant ex modo
ratione unde cum in interitu sibi certam naturam retineant elementa necesse est se
veluti germinent suas qualitates tum et natura universa quia pro dispositione
materiae semper operatur cum in interitu rei mixtae in proxima potentia sit elementa
ad recipiendas summas qualitates proinde subito illas recuperant —
3um arg. si qualitates elementorum manerent remissae in mixtis ex eo esset quia vin-
cerent a contrario sed hoc est falsum quia hac ratione non esset mixtio qualitatum sed in-
teritus nam qualitas superaddita interire dicitur ergo huiusmodi qualitates 1ae in mixtis in
summo manent — Respondeo non est necessarium ut quodcumque unum contra-
rium ab alio separatum intereat nisi sit omnino separatum et expulsum, et ita cum
in mixto non maneant qualitates separatae et expulsae sed solum remissae non est
necesse intereant. Itaque qualitates mutuo agentes et patientes mutuo se sepa-
rant non omnino usque ad certam contemperationem huiusmodi namque qualitates habe

hanc servant proporcionem quia caliditas magis agit quam resistat contra ubi frigiditas plus resistit quam agit et ob hanc proporcionem qualitatum non interimunt sed agendo et patiendo minuunt usque ad certam temperiem et ita fit mixtio —

4m arg. si qualitates in mixto frangerentur, l. detur aliqua res in 3o gradu calida ut piper certe non appareret cur interitus immo non sequitur quam mixtio cum propoitenus calor unum gradum frigiditatis facile possit interimere Ergo asserendum est qualitates in mixtis non retundi sed summas servare — Rx licet una qualitas contraria vincat non est necesse ad interitum subito producat quia actiones qualitatum et rerum naturalium finitae sunt et fiunt pro modo nae unde quamvis in pipere unus sit gradus frigiditatis et tres caloris modus tamen nae prohibet ne subito ille gradus frigiditatis vincat

Qo 12a de qualitatibus ignis —

In hac quaestione sit 1a concl. ignis calidus est prob. ab effectibus quia experimur ignem semper calefacere — 2a concl. ignis siccus est ex sua natura prob. ab effectibus quia exsiccat nonnulli non aestimant ignis licet exsiccat non habere congenitam siccitatem positivam et inhaerentem asserunt non exsiccare non esse sed per accidens s. per calorem nam quia calor evaporat humiditatem rei eamque consumit dicitur exsiccare quod res madefacta dicitur exsiccari a sole non quod sol est siccus sed quia atrahendo humiditatem eamque resolvendo in vapores dicitur exsiccare, haec tamen sententia falsa est et digna stoicorum libertate —

Qo 13a Utrum aër sit humidus

In hac quaestione est 1a sententia hypocratis 1o de carminibus Platonis, Ar. et Galeni aestimantium aerem humidum esse tum ob commoditatem 4or combinationum elementorum ut constat ex 2o de ortu cap. 3o et 1o et 4o meteor. et prob. ab effectu experimur non aerem humectare quia aer inclusus in visceribus terrae, et facile vertitur in aquam et madescit 2o confir. quia combinatio calida et humida alicui elemento potest convenire sed non potest convenire aeri soli Ergo aer ex sua natura humidus est — — 2a opinio est aliorum asserentium aerem non esse humidum ex se et ex sua natura, quae sententia prob. quia nunquam aer humectat per se nisi quando est plenus vaporibus, l. urget aliqua constellatione humida Ergo aer ex se non est humidus cum non humectet Rx neg. prop. si non aer ex sua natura relinquatur semper humectat: 2o prob. usu quia aer non est datus ad mixtionem corporum sed tantum ut sit vinculum caelestium influxuum, et ita non decuit ut aliquam haberet cog.m l, immo cognatam humiditatem Rx neg. ans aer non non est datus ad mixtionem corporum quando alia corpora 3o prob. si aer est humidus aliqua experientia comprobaret sed nulla experientia comprobat aerem esse humidum Rx neg. assump. quia experimur aerem humectare si ex sua natura relinquatur — — — Opinio vero prior sententia probabilis est ideo argta prioris sententiae dissolvuntur Ad 1m Rx aerem non humectare per se sed quia repletus est vaporibus qui calidi

calidi sunt et humidi — Ad 2^m R. neg. prop. n. n. e necesse ut combinatio calidi et humida ex se et ex sua na. alicui Elemento conueniat —

Q.^o 14ª Utrum aër sit calidus an u^o frigidus

Est 1ª Sna. Hypocratis lib. de carminibus Platonis et Ar. cap. 3° et 4° explicans olei naturam existimantium aerem ee calidu' ex sua natura quã Snã prob. 1° id qd fit intercedente calore debet ee calidu' sed aër fit ex aqua rarefacta calore. Ergo aër ex sua na. erit calidus — 2° oleum ex coi' consensu n' potest sume' congelari ob caliditatem quã naliter habet, sed in oleo praedominat Elementu' aeris. Ergo aër n' naliter e calidus — 3° prob. leuitas consequit calorem sed aër ex sua na e leuis. Ergo erit calidus —

Est 2ª Sna. Stoicorum quos sequit' Plutarcus, et Seneca 2° lib. quaestionu' ~~praem~~ naturalium asserentium aerem ex se, et ex sua natura ee frigidu' quã Snã prob. 1° aër temp^e hyemis concrescit aquã et conuertit in glaciem, signu' ergo e aerem sua na. frigidum ee. R. aerem sua na. frigidu' n' ee. sed inquantu' e commixtus alijs corporibus et roe' uenti frigidi flantis 2° prob. na. aeris consideratur in regione propria aeris, sed in 2ª regione aeris aër e frigidus, in illa n. regione concrescunt nubes et fit pluuia grando nix etc. R. ad assumpt. aerem p se n' ee frigidu' sed ex accidenti et p aliud s. roe' vaporum qui ascendunt ex aqua et terra ad 2^am aeris regioẽ 2° R. ab alijs grandinẽ nixẽ et similia nunquã generari in 2ª aeris regioẽ nisi planeta aliquis frigidus in loco frigido fuerit constitutus nam haec phenomena a planetis fiunt ut constat ex disputatione astrologorum quae de aeris mutatione inscribit' inqua ex certa irradiatione planetarum futura imbres certo praedicunt l, R. 3° aerem in 2ª regione qr undique calore circunductus congregat frigiditas ex halationu' p antiperistasim —

3° prob. unumqdque retinet naturam inquo fit, sed aër fit in aqua rarefacta quae frigidat. Ergo R. neg. prop. qr eodem m^o probaret ignẽ ee' frigidu' et ualde frigidu' qr fit ex aqua tanquã ex ma. — Aër uentilando refrigerat. Ergo. R. n' ex sua na. sed acquisita quadã frigiditate: Qd si obijcias calor aeris e minor calore cordis. Ergo n' e sume' calidus R. neg. cons. quanuis n. aër minus calfaciat quã spiritus uitalis cordis n' proinde colligendu' e illu' ee' sume' calidu' nam id praestat ob raritate' nae —

R. neg. conseq.^a qr aër quem respiramus n' e Elementu' sed res Elementata et plena uaporibus et proinde apparet frigidus id e minus calidus quã sit calor cordis — 3ª Sna e aliorum existimantiu' duo tm' ee Elementa

elem^ta^ mistionis, terra .s. et aqua, et aerem nulla hui qualitatem neque esse calidum ut Aristoteles docuit, neque frigidum ut dicebant Stoici quae sententia confirmatur 1° quod aqua sit potentia ad contrarias qualitates esse in illarum ut constat ex 5^a^ sectione Problematum problemate 72 nam ex calido subito fit frigidum et ex frigido calidum Ad Rx neg. assumptum quia non determinatus est ad duas qualitates caliditatem .s. et humiditatem et tamen indifferens ad qualitatem accidentariam et frigiditatem quod aqua — 2° Dx medicamenta in quibus aer praedominatur dicuntur temperata id est nec omnino calida neque penitus frigida neque omnino calida Rx licet haec medicamenta sint omnino aerea vel maxime aerea nihilominus quia mixta sunt possunt separari —

5° Prob. medium per quod aliquarum rerum species formae debent illis destitui sed aer est medium 1mo in his inferioribus calor et frigiditas conveniunt Ad Rx neg. prob. quia eadem ratione probaremus aquam et terram nec esse calidam neque frigidam quia per hac tanquam per media caliditas et frigiditas deferuntur sed satis est ex accidentariis qualitatibus destituatur et sic adducatur exemplum de medio visu .s. aerem non accomodatum quia forte in hoc medium necessarium destituatur omni calore propterea quod si ex sua natura haberet calorem non possemus ita facile species aliorum calorum recipere, et quia haec ultima sententia probabilis est et a multis defenditur proinde argumenta in oppositum dissolvuntur ad 1^m^ quia Rx neg. prob. nam multae res fiunt et generant calorem et tamen sunt frigidae tum et si multa medicamenta parant calorem, et sunt frigida rursus papaver lectuca oleum calore fiunt augent et nutriunt et tamen sunt frigida — Ad 2^m^ Rx oleum non congelari non propter calorem aeris sed quia pingue est, et quae pinguia sunt non possunt summe congelari — Ad 3um Rx neg. prob. materia habitus papaveris lectuca, et vapores sua natura frigida sunt et humidi et leves nam si aliquem habent calorem ille calor est externus — Ad 4um Rx eodem modo ad 5um oportuisse aerem esse frigidum una cum terra et aqua ut resisteret ingenti stellarum calori Ad 6um Rx ridiculam esse ex parte Ar. quia nemo adhuc illud expertus est Ad 7um aerem incendi non quod sit calidus actu sed potentia ita ut facile ignescere possit ob summam raritatem Ad 8um neg. prob. Ad 9um neg. itidem prob. —

Q^o^ 15^a^ Utrum aqua sit humida

Pro expl. huius quaestionis est observandum humidum sumi posse 2^bus^ modis, 1° pro liquido qua ratione plumbum et metalla dicuntur humida: 2° aliquid dicitur humidum quia praesolet in eius constitutione una ex primis qualitatibus tangibilibus quae dicitur humiditas quae est qualitas repugnans siccitati in hac autem quaestione sumitur humidum 2° modo et non 1°

n° 1° q' existimū ē aquā humidā eē 1 m° id ē fluidam addit ut oēs res quæ ꝑ sua nā sunt fluidæ dicant aqua ab Ar. ut lotium urina nimi quo obser. sit 1ª concl° aquā ꝑ se et ꝑ sua nā humidam eē qua concl° prob. 1° ꝑ ꝓrā nam oēs res quas tangit humectat ꝗ signū ē aquā humidā eē et prob. ab effu. s q' calo ignis generat vapores humidi sunt — 3° prob. q' oēs res mixtæ in quibus præpolet aqua humectant nisi ꝑ ternū habeant calorem ut habet lotium et aquæ nitæ. hæc argᵗᵃ sunt ꝑ Ar. 4° meteor. cap. 10 et 11° — sed in hanc ꝑ nā i arg. multæ aquæ ꝑ sicant ut aqua marina et balneorum ut observarunt multi antiqui medici ꝗ aqua ꝑ sua nā ꝑ sicca Ꝝ aquā ꝑ sua nā et nulla adventitia occasione humidā eē ꝑ accidenti v° et ob adventitiam siccitatem ꝑ sicca ut aqua marina ꝑ sicat ob salsedinē et corpora quā habet salis et multæ aquæ balneorum ob siccitatē et calorē quem contraxerunt ꝑ locis sulphureis et mineralibus

Q.ⁿⁱᵒ 16ª Utrum aqua sit frigida —

Quod inquirimus in hac q. ē an aqua ꝑ se et ꝑ sua nā habeat frigiditatē aliquo gradu. Re sunt duæ ꝑhorū snā 1ª fuit Hyppocratis Galeni Ar. et aliorū ꝑ existimantiū aquā ꝑ sua nā frigidā eē qua concl° prob. 1° quamvis aqua ꝑ se et naturaliter sumpta refrigeret ꝗ ꝑ se et sua nā frigidat 2° prob. q' noctu et hyeme nullo flante vento q' sol abest, et oīs causa ꝑ terna potens aquam alterari aqua frigida apparet ꝗ 3° prob. q' res aqueæ aquæ sunt refrigerant m° n' habeant adventitiam caliditatem qualem, n' habent lotium cineribus et urina ꝑ artibus alum — 2ª op° ē Cardani et aliorū existimantiū aquā n' eē frigidā ꝑ se sed tm̄ humidā q' si aliqñ apparet frigida dicunt advenire accolo ab aliqua causa ut constellatione frigida l, planeta frigido ut a saturno quā snā prob. 1° q' aqua iam apparet calida iam frigida ut aer pro roē venti qui flūit nam s. flant ventus calidus apparet calida, si frigidus frigida, et si detur aliqua constellatio cœli calida et apparet calida et e contra Ꝝ huiusmi arg. nil concludere q' illæ transmutationes sunt adventitiæ et relicta v° aqua in sua nā reu° frigida apparebit et frigefaciet alia corpora — 2° prob. oēs vapores qui elevant ab aqua ꝑ sua nā frigidi sunt l, imo calidi ꝗ signū ē aquā calidā eē Ꝝ vapores qui elevant ab aqua ꝑ sua nā eē frigidi ꝑ se n° sentiunt calidi q' contraxerunt calorem a qua causa efficiente s. igne aut sole elevante vapores qd autē si vapores sint frigidi ꝑ eo constat q' s. quā tm̄ admittunt calorem ꝑ ternū vertunt in aquā et frigerant ut apparet in operculis olearum 3° prob. si aqua esset frigida ꝑ se cū sit elementū esset sumē frigida et ita eius frigiditas augeri n' posset neq3 ab ꝑ terna frigiditate posset alterari. sed aqua congelat a frigiditate tmp̄ᵉ hyemis n' n' posset congelari a propria et interna frigiditate q' natis ē et congenita et consuetis et cognitis n' fit passio neq3 alteratio

alterafro ergo aqua non est frigida ex sua natura → Rx huiusmodi arg. esse alienum ab instituto quia nos tantum loquimur de aqua puro elemento arg. autem probat de aqua elementata et mixta hoc non solo congelat et non pura aqua ut inferius explicabit, et haec aqua quae congelat sit frigiditatem non summam sed temperatam quam alia corpora, et ita ut congelet opus est adventitia frigiditate

Pro 4° multae aquae apparent effectivo calidae ut in balneis ex sua natura calidis, tum et multae res mixtae calidae sunt et adurentes ut aqua vitae ergo aqua ex sua natura non est frigida → Rx aquas balneorum calidas esse ut apparet ob variam et multiplicem copiam exhalationum quam sunt admixtam et quia fluit per loca adusta et aluminosa ex quibus contrahunt calorem, res et mixtae aquae non sunt congenitum calorem sed aquisitum ut aqua vitae ab igne vinum ab usus quae calidae sunt calore externo nempe solis urina ex partibus alium liquorem a cineribus

Q.° 17.ª Utrum Terra sit sicca et frigida →

Siccam ab Ar. 2° de partibus anim., et 4° metheor. dupliciter sumitur; primo pro fluido 2° pro eo in cuius natura praedominatur siccitas quae est qualitas adversa humiditati, et in hoc 2° modo accipit a nobis siccum, in hac ergo quaestione sit 1ª concl. est una terra ex sua natura siccaque conclusio. prob. 1° ab effectis quia ex terra exalant exalationes quae sunt calidae et siccae ergo signum est terram ex sua natura siccam esse 2° prob. omnia corpora mixta in quibus praedominatur terra, qualia sunt corpora solida et dura sunt sicca ut ossa etc. ergo signum est terram ex sua natura siccam esse In hac conclusione omnes philosophi conveniunt 2° autem dubitat inter philosophos est an terra sit frigida actu per se et sua natura quare duae fuerunt opiniones. 1ª Platonis Ar. et aliorum aestimantium terram per se et sua natura esse frigidam quia cons. est et una prob. 1° quia licet terra tamen agat discursu tamen temporis refrigerat ergo signum est terram ex sua natura esse frigidam 2° prob. quia omnia corpora mixta in quibus est maior copia terrae maior frigiditas apparet in natura sunt et non artificialia, artificialia non ut calx et alia multa non apparent frigida ob calorem externum quem sunt. 2ª opinio est Carsani aestimantis terram esse siccam tamen non frigidam per se et sua natura quod solum probat ex eo quia cum frigiditatis iudex sit sensus tactus et terra ad sensum non appareat frigida sed sicca ideo terram frigidam et non siccam constituebant quod si aliquando appareat frigida illud inquit proveniet alio non a frigiditate sed ab stellis frigidis ita asserunt res terrestres apparere frigidas non ex se et sua natura sed externa frigiditate est in arg. quo prob. terram non esse siccam sed frigidam et humidam, summa levitas est effectus summae caliditatis et siccitatis ergo summa gravitas quae contrariat summae levitati erit effectus frigiditatis et humiditatis ergo terra in qua est summa gravitas erit frigida et humida ex sua natura Rx neg. conseq. consequentiam sufficit non ut.

… ut suma gravitas proficiscatur a contraria causa et quae contrariatur illi aquo proficiscatur suma levitas, non omnino et secundum omnem partem sed tantum 2am aliquam partem ita ut suma gravitas proficiscatur a frigiditate et siccitate qua complexio contrariatur complexioni ignis non omnino sed secundum aliquam partem scilicet secundum caliditatem 2o dicendum suma humiditatem esse qualitatem 1am et ita immediate fluere a forma substantiali terrae non autem ab aliis qualitatibus

Quaestio 18a Utrum in elementis sint collocandae qualitates virtuales ab actualibus destinctae

Quod in hac quaestione inquirimus est an in aqua v. g. praeter frigiditatem actualem sit collocanda alia frigiditas virtualis et natis elementis de qua re sunt duo plurium opiniones 1a est quorundam existimantium in elementis praeter qualitates actuales ponendas esse qualitates quasdam virtuales insensibiles et destinctas ab actualibus et formis substantialibus movent autem ad hanc sententiam ob duas causas 1a aqua calida aliter non posset seipsam reducere ad actualem frigiditatem cuius contrarium experimur non enim apparet aquo alio posset reduci nisi a tali frigiditate virtualiter forma enim substantialis aquae hoc praestare non potest sine instrumento. 2a causa quia aliter non apparet aquo alio corrumperetur caliditas in aqua calefacta remoto calefaciente; pro explicatione huius sententiae est obser: duas qualitates actuales in uno elemento reperiri ut in terra frigiditatem et siccitatem virtualem in qua frigiditatem et humiditatem et sic consequenter in aliis — 2o est obser. huiusmodi qualitates non posse intendi neque remitti quia si in aqua quae calefit remitteretur huiusmodi frigiditas virtualis iam ipsa non plus sufficeret ad reducendam aquam in frigiditatem actualem quam frigiditas actualis quia proporcionabiliter una esset remissa sicut et alia hoc autem est contra authores huius opinionis — 3o observant has qualitates generari per modum sequellae ad generationem formae substantialis in unoquoque elemento et corrumpi per modum sequellae ad corruptionem formae substantialis 4o obser. huiusmodi qualitates actuales principaliter agere in materiam cui insunt conservando in illa qualitates actuales convenientes formae substantiali aquae enim calefacta non refrigeratur per suas qualitates actuales aliquam materiam exteriorem. 2a opinio est aliorum asserentium in nullo elemento praeter qualitates actuales collocandas esse virtuales destinctas ab actualibus. —

Quibus positis sit 1a conclusio. In elementis praeter qualitates actuales non sunt

non sunt collocandae virtuales haec concl° prob. 1° si hae qualitates in elementis reperirentur hoc ex
eo esset ut s. aqua calida remoto calefaciente posset se redducere ad actualem frigiditatem
sed ob hanc causam non est necesse huiusmodi qualitates statuere ergo propositio. Minor assumpti prob.
vinum calefactum remoto calefaciente redducit se ad frigiditatem maiorem quam sit
frigiditas medii ad vinum hoc non praestat ob frigiditatem actualem quia talem non
habet ergo neque aqua et ex consequenti in aqua non est collocanda talis frigiditas ad hoc ut
se redducat de caliditate ad frigiditatem. Propositio ex terminis patet, assumptum ita prob. quia si
vinum haberet huiusmodi caliditatem non deberet plus calfacere corpus humanum quam fri-
gidare sed hoc est falsum ergo tum 1° quia vel non haberet summam frigiditatem virtualiter vel remissam
secundum ex his ergo assertum prob. nam 1° quia sic redduceret se ad tantam frigiditatem
actualem sicut aqua non ~~[illegible]~~ 2m quia sic talis qualitas virtualis intenderetur vel remitteretur
quod est contra illorum sententiam ergo etc. → 2° prob. si homo calefactus se redduceret
ad frigiditatem actualem sibi convenientem per frigiditatem virtualem quae est in illo relicta
ex elementis vel igitur talis frigiditas esset summa vel remissa sed non remissa quia sequeretur
non qualitates virtuales elementorum intendi et remitti neque summa quia sic homo infrigi-
datus non posset se redducere ad caliditatem sibi convenientem quia summa frigiditas virtua-
lis quae est in illo tamen servaret illam frigiditatem sicut caliditas eius virtualis sufficit tam
remittere sed contrarium experimur ergo etc. → 3° prob. quidquid praestat talis frigiditas
virtualis potest praestare frigiditas actualis remissa adiuncta formae substantiali aquae ergo etc.

2a concl. si in mixtis collocandae sunt qualitates virtuales distinctae ab actualibus haec concl.
patet in lib. physico et aliis quae sunt actualiter frigida et sunt qualitates caliditate s.
virtualem calfaciunt n. corpus humanum → 3a concl. huiusmodi qualitates quae in mixtis re-
periuntur ~~[illegible]~~ magis et minus et haec concl. prob. ex terminis quia vinum quod debilius est
tota caliditas sua virtualis est debilior → 4a concl° huiusmodi qualitates virtuales sunt
qualitates 2ae quae non proveniunt praecise ex elementis sed ex certo modo mixtionis, sequuntur n.
tota in proportione 1arum qualitatum haec concl. ex dictis patet quia non reperiuntur in elementis
ut patet ex 1a concl.e et reperiuntur in mixtis ut patet ex 2a quod confiteri non potest
nisi concl° proposita sit vera → Sed contra 1am concl. est 1um arg. In mixtis re-
periuntur qualitates virtuales ergo in elementis consequentia patet quia qualitates mixtorum gene-
rantur ex qualitatibus elementorum et quaelibet qualitates activae reperiuntur in mixtis,
prius debent reperiri in elementis. Resp. neg. consequentiam quia hae qualitates virtuales
quae reperiuntur in mixtis praesupponunt mixtionem et debitam proportionem earum
et ita non possunt elementis convenire 2° in aqua calefacta remoto cale-
faciente generatur frigiditas sed non potest assignari quo generetur nisi a virtuali frigiditate
ergo assertum prob. quia regeneraretur vel a frigiditate actuali remissa caliditate adhuc in
aqua remanente, vel a forma substantiali immediate, vel a forma substantiali mediante frigiditate

frigiditate virtuali n. 1° et 2° n° &c. Ultra proportio habet a sufficiente divisione asser. prob. quia in formis non generat a frigiditate actuali quia huiusmodi frigiditas est magis remissa quam caliditas, et per consequens sicuti corrumperet a caliditate quam corrumpat caliditatem. Deinde non neque generat a sola forma substantiali immediate quia forma substantialis non agit sine instrumento aqua. n. non frigefaceret lignum sine frigiditate &c. etc. Dx. frigiditatem in aqua calida generari a frigiditate remissa adiuncta forma substantiali et a frigiditate externa circumstante. Haec n. maioris virtutis sunt quam sit caliditas quia in talia aqua reperitur. 3um. Si in aqua calefacta non reperiret frigiditas virtualis sequeretur aliquid corrumpi et a nullo corrumpi, sed hoc est falsum &c. etc. Prosp. probat quia caliditas existens in aqua remoto calefaciente corrumpitur et non apparet a quo corrumpatur quia non a forma substantiali cum non sit illi contraria neque a frigiditate actuali, quia illi non sufficit corrumpere caliditatem ita intensam &c. Sol. huius arg. ex superiori patet tum etiam forma aquae virtualiter contrariatur caliditati sicut lumen frigiditati. 2° Dx. a nonnullis non esse inconveniens aliquid corrumpi et a nullo effective corrumpi, ut scientia in anima soli intellectuali quae corrumpitur ob defectum conservantis —

4um arg. Si in aqua non esset frigiditas virtualis sequeretur aquam stare posse cum maiori caliditate quam frigiditate et per consequens cum maioribus qualitatibus disconvenientibus quam convenientibus. Sed hoc est omnino falsum quia opponitur rationi naturae stare semper cum qualitatibus potioribus sibi convenientibus quam disconvenientibus &c. etc. — Prosp. prob. quia aqua calidissima habet maiorem calorem actualem quam frigiditatem, ut sensu experimur &c. etc. —

Dx. non esse inconveniens aquam stare cum maiori caliditate quam frigiditate dum tamen eius humiditas sit intensa consideret et aquam stare posset cum qualitatibus quae magis intendunt ad eius corruptionem quam conservationem. Sic n. est in omni corruptione aquae antequam aqua corrumpatur —

Q.^{10} 19^{a} Utrum frigiditas sit qualitas

De hac re duplex est philosophorum sententia. 1a est Platonis, Marsilii Ficini et aliorum existimantium frigiditatem non esse qualitatem positivam sed esse privationem caloris nam quod quae minus calida sunt dicuntur frigida ita quae omnino non calefaciunt dicuntur simpliciter frigida. 2a opinio est aliorum philosophorum existimantium frigiditatem esse qualitatem realem et vere positivam quae sententia est vera et confirmatur his arg. 1um est. Quod alterat sensum actu qualitas est positiva et non privativa sed frigiditas actu alterat sensum tactus &c. 2um quod aliquid auget est res positiva sed frigiditas huiusmodi quia congregat similia indurat, multas res congelat aquam vapores condensat a frigiditate et fit nix grando temperat et calorem ut apparet in respirationem &c. 3um arg. Calor temperatur et miscetur cum suo contrario s. frigiditate sed calor qualitas est positiva ex com. omnium sententia &c. et frigiditas aquae alterat calidum debet esse res positiva — 4um. Contraria primantia et adversa distinguuntur quia ex privationibus solum habetus est res positiva ex adversis vero ambae sunt res positivae

positiva, sed calor et frigiditas sunt contraria adversa quia ultro quam agunt remiscent ac temperant ergo frigiditas qualitas erit positiva. Est contra sane primum
arg. Ar. 2 de ortu et 4 meth cor. et alijs in locis privationem vocat pri-
vationem et absentiam caloris ergo R. neg. conseq. quia convenit Ar. ibi obi-
ter tractare rem et sequi vulgarem modum loquendi et ita locis citatis ita
praestitit — 2o R. quae minus perfecta sunt comparari cum magis perfectis
appellari privationem atque ita quia in omnibus qualitatibus passibiles calor qui vehementius
ad agendum vocatur habitus et eius contraria qualitas s. frigiditas dicitur ab Ar. pri-
vatio et imperfectio itaque frigiditas dicitur privatio non quod vere sit privatio id est
quid positivum sed quia est quid imperfectum respectu caliditatis —

Q.o 20 Utrum aqua congelata sit in sua naturali dispositione

In primis asserit aquam puram et in sua naturali dispositione existentem esse conge-
latam sic arg. primum est id quod est causa congelationis debet esse congelatum
sed in aqua est maxima causa congelationis ergo prob. prob. quia magnitudo effectus
sequitur magnitudinem suae causae in agentibus naturalibus ass.o prob. quia in
aqua est maxima frigiditas quae est maxima causa congelationis ergo —
2m frigiditas maxime congelat ergo aqua in sua naturali dispositione existens
debet esse congelata cum habeat summam frigiditatem ans prob. experimur
in glaciei frigore esse aquam non congelata quae non esset nisi aqua fuisset
congelata ob intensam frigiditatem tum et quia tempore geli semper est maior
frigiditas quam alio tempore quod non esset nisi frigiditas esset causa congelationis
ergo etc. — 3m omnia congelata resolvuntur a calore ergo congelant a frigiditate
et ex conseq. aqua quae maxime frigidat erit semper congelata —
4m aqua externa frigiditate potest concrescere ergo multo magis concrescit
frigiditate interna quae summa est et ex conseq. ex sua natura congelata erit
et concreta, et pro huius expl. est obser. ad congelationem aquae requiri 1o
frigiditatem 2o levem exhalationem 3o ingrossans constringens seu poros
claudens 4o partes terrestres mixtas in primis requiritur frigiditas quia fri-
giditatis est congelare seu congregare exhalationem suam grossiam, terres-
trem et aquam 2o concurrit levis exhalatio ut propterea illam resolvat
causam ob quam glacies est levior aqua 3o conveniunt ingrossans ut ob
illud reddatur causam quare aqua congelata gravior sit quam aqua pura
ultimo concurrunt partes terrestres ut sic prohibeat aquae influxus quae
aqua sit aria — 2o est obser. quod principale congelans aquam est in-
fluentia caelestis nattam coniungere ingrossare et exhalationem levem aquae
congelando, in illa existente concludere ob quam aqua rarefacta citius
congelat quam alia praesente non constringente in illa sunt partes exha-
lationes leves inclusa, et ideo per contractionem pororum et illorum inclusionem

statim congelat hæc ē causa quare in magnis fluminibus glacies n̄ generent in superficie aquæ sed in profundo et in contactu terræ quibus crassicies terrestris et per aspectum influentiæ lenificant exhalationes terrestres quæ resiliunt et ideo glacies ibimus generat et comprodvet.
Quibus obser. sit 1ª concl.º aqua in sua nat̄li dispositione existens n̄ ē congelata quæ concl.º prob. 1º aqua congelat quando existente suma frigiditate partes terrestres aquæ et exhalationes simul congregant sed in aqua pura et existenti in sua nat̄li dispositione reperiunt huiusmodi partes terrestres et exhalationes ergo — 2º prob. si aqua existens in sua nat̄li dispositione eet congelata n̄ eet humida et sicca sed hoc ē absurdum ergo prop. prob. sicca definit qd n̄ pot aliquo termino claudi et terminari si dispositione eet congelata n̄ eet facile aliquo termino claudi et terminari sed imo defendi ergo aqua existens in sua nat̄li dispositione esset sicca et n̄ humida — 3º prob. aqua constituta ē aia ut contineat partes terræ immistas at si ex sua nā eet congelata eet inepta ad hoc præstandum ergo ubi ad arg. proposita Rx ad 1ᵐ n. dicimus frigiditatē n̄ eē maximā et totalem causā congelationis cū requirat ingrossans restringens exhalationes terrestres ac commiscens ut dictū ē — ad 2ᵐ Rx sola frigiditate nunquā congelari nisi aliæ causæ explicatæ simul concurrant ad 1ᵃᵐ prob. Rx neq. glaciem ~~frigiditate~~ eē frigidiorem si quamvis in hoc ita appareat ad sensum tactus tn̄ ē per comparatiō densitatis et grassitatis, mā tn̄ sm̄ veritate aquā frigidiorem esse ad 2ᵐ prob.ᵉᵐ Rx solū concludere frigiditatē necessº requiri ad congregationē qd libenter concedimus tn̄ præter frigiditatē requiri et et aliæ causæ numeratæ; ad 3ᵐ Rx ideo congelata dissolui a calido quia in congelatis includit aqua crassities terræ et exhalatio levis quæ res sunt etherogeneæ et caliditatis ē segregare res etherogeneas ex hoc autē n̄ sequit aquā quæ ex sua nā ē frigida eē in sumō ex sua nā congelatā quia ob frigiditatē requirunt et aliæ causæ ad d. causā ad 4ᵐ Rx aquā n̄ congelari sed a frigiditate aeris ex terra sed concurrentibus ex his causis —

Q.ᵒ 21ᵃ an qualitates 1ᵉ symbolæ in elementis sint eiusdem speciei

Qd in hac q.ᵉ inquirimus ē an caliditas v. g. ignis spē distinguat a caliditate aeris in qua q.ᵉ ē 1ª sn̄a illorum qui existimant qualitates 1ᵃˢ in elementis ēē eiusdem spēi quæ sn̄a 1ª ē et prob. 1º si qualitates 1º symbolæ n̄ essent eiusdem spēi v. g. caliditas ignis et aeris sequeret unū plura contrariari in spē sed hoc dicere ē absurd. ergo prop. prob. quia in primis caliditati ignis contrariat

frigiditas

frigiditas ut patet et deinde contrariatur caliditati aeris si non esset eiusdem speciei cum illa quia corrumperet illam ergo → Si humiditates non essent eiusdem speciei sequeretur in elementis symbolum non esse faciliorem transitum quam in disymbolis sed hoc est contra Aristotelem hoc 2° lib. cap. 4° ergo prob.

prob: quia ex eo Aristoteles asserit elementa symbola facilius transmutari quam disymbola quia s. [?] in elementis disymbolis duo corrumpi quod intelligendum est per se, in symbolis vero unam tantum qualitatem corrumpi at si humiditates symbolae essent diversae speciei hac ratione Aristotelis nulla esset quia et in disymbolis duae qualitates corrumpuntur per se v.g. in aere corrumperet humiditas a caliditate ignis et caliditas aeris caliditate ignis cum essent diversae speciei et contrarii ergo → 3um caliditas ignis calefacit caliditatem aeris ergo est eiusdem speciei cum illo consequentia prob. quia caliditas ignis non generat nisi a caliditate sibi similem in specie.

4° probatur siccitas ignis et terrae sunt eiusdem speciei ergo prob. ans siccitas ignis reddunt terram humidam ad suam naturalem siccitatem ut experimur ergo sunt eiusdem speciei →. 2a sententia est aliorum existimantium humiditates symbolas specie distingui inter se v.g. caliditas aeris et ignis esse specie distinctas infimas constituere non unam speciem intricatam atque ita asserunt ad corruptionem unius gradus caliditatis aeris introduci unum gradum caliditatis et e contra

2do confir. variis arg: 1um est humiditas aeris et aquae specie disting. ergo ans prob. humiditas aquae est extinctiva ignis humiditas vero aeris non est extinctiva ignis imo distinctiva [?] ergo hae humiditates specie inter se differunt consequentia prob. quia potentiae non eiusdem speciei non sunt contrarii actus ergo, ans vero ita prob. aqua vehementius calida corrumpit ignem si sic per ignem effundit sed hoc non facit per frigiditatem quia talis aqua calidat ergo necessario id praestabit per humiditatem quod vero humiditas aeris non sit extinctiva ignis prob. quia humiditas olei quae est aerea statim convertit in ignem et nutrit ipsum ergo Respondetur humiditatem aeris et aquae specie non distingui ad prob. vero Respondetur aquam calidam proiectam super ignem non extinguere ratione frigiditatis quia ipsa actu est calida neque principaliter ratione humiditatis quia cum humiditas sit tardae actionis aqua non tam cito extingueret ignem pro humiditate sed solum aqua calida dicitur extinguere ignem ~~[struck out]~~ per viam suffocationis ita ignis resolubiles ignes l. ab aliqua [?] ignibili quendam fumum ~~[struck out]~~ sublimem per cuius continuationem continuantur aqua [?], igni superfusa claudit sua crassitie poros et illos fumos constringit in loco ita parvo quod sub ea densitate non possit manere ignis et hoc aqua extinguit ignem per viam suffocationis humiditas vero aerea non extinguit ignem quia ratione diu manere in qua ignis longo tempore potest permanere id vero quod oleum nutriat ignem non provenit ex eo quod humiditas olei quae est aerea specie differat ab humiditate aquae sed ob siccitatem admixtam est pingue ~~[struck out]~~ est multum ignibile →. 2um arg. si humiditas aeris esset eiusdem speciei cum humiditate aquae posset continere mixta sicut humiditas aquae

humiditas aquae sed hoc e contra Ar. hoc 2° lib. Ad qd humiditas aeris bene contineret mixta sicut humiditas aquae si esset in ma aquae grossa et crassa et sic e intelligendus Ar. loco citato —

3um arg. siccitas terrae et siccitas ignis differunt spe ergo ans prob. qr siccitas terrae determinat sibi suma densitate siccitas uo ignis suma caliditate et raritate. Ad neg. ans ad prob. uo dicemus neg. assumpt. siccitas n. terrae n. determinat sibi suma densitate ex eo qd sint distincta spe a siccitate ignis sed ex eo qd subiectum ipsius s. forma terrae determinaret sibi — 4um arg. in mixtis n. oes qlitates sunt eiusdem spei ergo neq in elementis ans prob. uariis modis 1° qr effectus caloris nalis aeris e nutrire et augmentare qd conuenit calori ignis calor itidem natis alius singulariter natus sm sig an alius ut hois sm sig an hoc alterius aut alius ut leonis aliter significat 2° prob. calor uiui et mortui differunt spe ergo ans prob. qr calor uiui prohibeat et resistit putrefactioni calor uo mortui disponit ad putrefactionem atque ita cum cadauer sit magis calidum tanto citius putrescet unde prouenit qd in aestate citius putrefaciant carnes quam in hyeme 3° calor febris in mixto differunt spe ergo ans prob. qr calor natis et innatus ut dicunt medici ergo prob. singuli calores differunt spe hac roe qli calores differunt spe qui hent diuersos effectus proprios in spe sed calor natis et febris sunt huiusmi ergo prob. prob. nam actus notificant potas ut 2° de aia habet prob. qr calor febrilis quantumcunque intensus semper pungit ut docet Ar. et expria ergo calor nalis quatenus intensus n. pungit —

5um arg. humiditas aeris e pabulum et nutrimentum ignis ut patet de oleo sed humiditas aquae n. e pabulum ignis ergo Ad humiditatem praecise sumptam n. ee nutrimentum ignis sed roe subi inquo e nam aer et corpus tenue et facile transmutabile ad natam ignis ac proinde quae sunt aeria sunt nutrimentum ignis aqua uo crassa e et n. pot ee pabulum ignis et ex consequ neq illius humiditas potest ee nutrimentum ignis —

6um arg. calor aeris patit sm suma humiditate qua n. patit calor ignis ergo calor ignis et aeris spe differunt. Ad neg. conseq. qr hoc solum prouenit aia aeris tum et prouenit aia ignis et hoc e certissimum —

Qo 22a Utrum qlites 2ae symbola in elementis spe distinguantur —

Qd in hac qo quaerimus e utrum leuitas ignis et aeris spe distinguantur et utrum grauitas terrae et aquae spe differant sit 1a concl° huiusmi qlitates spe distinguntur itaque leuitas aeris distincta est spe a leuitate ignis et grauitas terrae a grauitate aquae quae concl. prob. his rationibus primo

1 sed febris calor e innatus

Prima est Ar. 4° de cælo asserit gravitati et levitati esse causas effectivas motuum,
sed motus ignis, aeris et terræ specie disting. ergo et causæ effectrices horum motuum
specie disting. Sed levitas ignis et aeris tum et gravitas terræ et aquæ sunt
principia distincta specie ergo specie disting. prob. prob. non est assumptio prob. ita principium
levitatis ignis est caliditas adiuncta siccitati principium levitatis aeris est caliditas
humiditati deinde principium gravitatis terræ est frigiditas adiuncta siccitati
principium vero frigiditatis aquæ est frigiditas adiuncta humiditati sed haec quattuor principia
specie disting. ut patet ergo — 3a ratio si levitas ignis et aeris essent eiusdem speciei
ad eundem locum naturalem moverent, quia quæ sunt eiusdem speciei ad eundem locum mo-
ventur sed levitas ignis et aeris non movent ad eundem locum naturalem quia levitas
aeris non movet ad eundem locum naturalem quem movet levitas ignis ut patet ergo
Sed in hanc sententiam est 1um arg. quæ sunt principia eiusdem speciei non disting. sed qualitates symbolæ
sic se habent ergo prob. prob. levitas ignis causatur a calore ignis et levitas aeris a le-
nitate aeris sed calor ignis et aeris specie non disting. Resp. neg. assumpt. ad prob. vero
dicitur levitatem ignis non solum provenire a calore ignis sed a calore adiuncto siccitati
levitatem et aeris non solum provenire ~~a levitate~~ aeris calore sed a calore adiuncto
humiditati itaque principium levitatis in igne non solum est calor ignis sed calor et
siccitas principium levitatis aeris non est solum calor aeris sed calor adiunctus humiditati
tum etiam principium gravitatis terræ non est sola frigiditas terræ sed frigiditas
adiuncta siccitati tum etiam non solum frigiditas aquæ est principium gravitatis aquæ
sed frigiditas coniuncta cum humiditate haec quattuor autem principia distincta sunt specie
quare qualitates 2æ symbolæ non sunt eadem principia specie a quibus fuerint —
2um arg. quæ disting. secundum magis et minus specie non disting. sed levitas ignis et
aeris ~~specie~~ disting. secundum magis et minus tum etiam quia levitas ignis est maior
et levitas aeris minor ergo levitas ignis et aeris specie non disting. Resp. le-
vitatem ignis et aeris non solum distingui secundum magis et minus sed etiam secundum
principia specie distincta a quibus fluunt ut patet ex superiori sol. —
3um arg. si haec quattuor qualitates symbolæ 2æ specie disting. unum esset pluribus contrarium in specie,
sed hoc est contra Ar., tum uni uni est contrarium in specie ergo haec quattuor qualitates specie non
disting. prob. prob. quia gravitas terræ contraria esset levitati ignis et levitati aeris
sed levitas ignis et aeris specie differunt secundum istam opinionem unum igitur unum 2bus contrariatur
specie tum etiam quia levitas esset contraria levitati et gravitati quæ specie differunt unum igitur
unum pluribus contrariatur, quod autem levitas ignis et aeris sint contraria prob. quia con-
traria sunt quæ maxime inter se distant mutuo se expellunt et eidem subiecto vicissim
insunt sed levitas ignis et aeris sunt huiusmodi quia in primis maxime inter se differunt quod
albedo et nigredo diversæ sunt speciei, deinde mutuo se expellunt quia levitas ignis non secum
habet levitatem aeris neque contra et tamen eidem subiecto vicissim insunt quia vicissim
insunt materiæ primæ materia non quæ nunc est in forma aeris deinde est sub forma ignis et e
contra ergo Resp. non esse absurdum unum pluribus contrariari in specie infima et specialissi-
ma ad Ar. resp. voluisse unum uni esse contrarium tamen in specie subalterna non
autem in specie infima —

1um arg.

4um arg. levitas ignis et aeris fiunt ab agente totali eodem in specie ergo specie non disting. ais. prob. calor solis tam generat levitatem aeris in aqua quam levitatem ignis in exhalatione ignea ergo fiunt ab agente totali eodem in specie.

Respondeo neg. ais. ad prob. dico caliditatem solis nunquam producere levitatem ignis nisi cum siccitate nec levitatem aeris nisi cum humiditate et ita non fiunt ab agente totali in eadem specie.

Quaestio 23a Utrum mixtio sit possibilis

Et primo videtur non possibilis. hic arguitur 1mo. Si mixtio esset possibilis vel fieret ipsorum miscibilium parvis partibus iuxta positis vel ipsorum penetratione sed nullo modo ergo assumptum prob. in primis non fit per iuxta positionem ut videtur Aristoteles asserere 1o lib. de ortu cap. de mixtione sic non posita, potius esset compositio quam mixtio. deinde neque per penetrationem miscibilium quia talis non est possibilis ergo nullo modo. 2um arg. si mixtio esset possibilis fieret per divisionem miscibilium sed talis divisio fieri non potest ergo assumptum prob. in primis non 1o modo quia cum unumquodque miscibile continuum sit et dividi possit in infinitum sequeretur talem divisionem in infinitum fieri, et continuum esse actu divisum in infinitum sed hoc est absurdum deinde neque 2o modo quia non est maior ratio cur talis divisio miscibilis fiat secundum has partes tantum et non secundum alias cum utraeque partes videantur esse eadem ratione ergo.
3um arg. si mixtio esset possibilis vel fieret omnibus elementis concurrentibus vel quibusdam tantum sed nullo modo ergo assumptum prob. quia in primis non fit omnibus elementis concurrentibus non enim apparet ignem descendere et terram ascendere tum et quia mixtio fit frequenter in medio maris ubi ignis non potest concurrere ergo deinde neque fit mixtio quibusdam tantum elementis concurrentibus quia vel concurrerent duo vel 3ia non duo quia sic tamen ex illis non fieret mixtum sed unum elementum si quod maioris virtutis esset alterum transmutaret in sui naturam per robustionem actionis neque 3ia ibidem concurrerent quia ambo corrumperent aliud atque ita illud converterent in sui naturam ergo. 4um arg. si mixtio esset possibilis vel fieret in miscibilibus adaequatis in potentia vel quibusdam fortioribus vel debilioribus sed neutro modo ergo assumptum prob. quia in primis non in miscibilibus adaequatis in potentia sic non intra illa tamen non fieret actio neque ex consequenti mixtio quia a proportione aequalitatis non potest fieri actio deinde neque 2o non scilicet quibusdam fortioribus et quibusdam debilioribus sic non fortiora corrumperent debiliora et converterent in sui naturam et sic non fieret mixtio ergo. 5um arg. si mixtio esset possibilis vel fieret in miscibilibus remanentibus vel corruptis sed nullo modo ergo assumptum prob. quia in primis non fit miscibilibus remanentibus vel corruptis quia elementa non manent formaliter in mixtis neque miscibilibus corruptis quia ex corruptione nil potest resultare et ita ex mixtione ipsa non resultat mixtum quod ens perfectum est et completum. 6um arg. si mixtio esset possibilis sequeretur dari aliquem effectum sine causa efficienti vel saltem effectum nobiliorem sua causa.

sua causa, sed qdlibet eorum hrs e ablum. prob. prob. l, qr qn mistu generat sit
causa efficiente l, n̄ si n̄ sit intrinsecum si sit extrinseca causa efficiens n̄ pot
ee nisi aliqd elementu sed qd sit elementu est ignobile quocunque misto
ergo effectus esset nobilior sua causa — his tn̄ n̄ obstantibus sit 1a concl.o
possibilis e mistio et cap. de mistione et 4or elementis quae concl.o prob. ex ph.o
superiori in lib. 2o prob. na ordinavit elemta ad mistione ergo mistio possibi-
lis e qr na n̄ frustrat in suo fine ans prob. qr oe determinatu e roe sui
melioris et ph. 2o politicoru et oe imperfectu ordinat ad pfectu sed elemta
sunt imperfectiora mistis ergo elemta ordinant ad mista et ex conseq ad illoru
mistione concurrunt quare possibilis e mistio — 3o dat mistio in
media regione aeris ergo possibilis e ans prob. qr in media regione aeris
dat grando nix et alia huiusmi sed haec oia fieri n̄ possunt nisi ex elemen-
tis mistis ergo 4or lignu viride cu comburit resolvit in 4or elemta terra
e in cineribus et fluunt ptes aqueae in vaporibus ptes aereae in fumo ignis
in flama ergo —
2a dubitatio utru ista divisio partium necessaria simpr fiat in minimas ptes
cui dubitationi probabiliter Rx n̄ ee simpr necessaria licet talis divisio
in minimas ptes n̄ fieret adhuc ptes ipsae agerent et reagerent inter se
et sic redducerent se oes ad temperamentu medium disconveniens formis misci-
bilium et conveniens formis misti ~~aqua et terra~~ —
3a dubitatio e quo fiat huiusmi divisio cui Rx fieri posse a gravitate aquae
et terrae, aqua .n. miscet vino supposita ipsi vino pr gravitate dividit .n.
vinu sua gravitate fieri et pot alteratione contrariorum corrumpen-
tium se invicem, quandoque et si motu locali distrahente quandoqz rare-
factione, et ita elemta motu quodda actione et passione mutuo se divi-
dunt in ptes minutissimas ~~terra~~ et aqua suo motu frigiditate et
humiditate dividit substam ignis in ptes minutissimas quae ptes divisae al-
terant a contrariis qlitibus et contrariis elementis i ptes substae ignis a
frigiditate et humiditate aquae, et ptes aquae a caliditate et siccitate
ignis — 4a dubitatio utru miscibilia sint adaequata in pota an vo
unu illoru debeat alterari et dominari cui Rx pr has propositiones 1a
miscibilia n̄ debent ee adaequata in oi qualite oio et peculiariter
prob. qr n̄ e possibilis talis adaequatio ob motu caeli, et ob diversas varia-
tiones 2a propo miscibilia n̄ debent ee sic adaequata ut qualibet
eorum sit tanta resistentia sicut alia sunt activitatis prob. qr si hoc
ita esset nulla roe posset fieri actio 3a propo nullu ex miscibilibus
debet tantu dominari ut n̄ rapiat prob. qr aliter n̄ posset fieri mistio
4a propo elemta debent ee adaequata in potentiis ita ut qualibet ita fr-
ictu rapiat ut n̄ possit remanere prob. qr aliter si remaneret n̄ corrumpe-
retur et sic forma mistioni generaret et ita e intelligendus ph. qn ait
miscibilia debere ee potentiis adaequata —

5.a dubitatio est quare omnia miscibilia conveniant ad mixtionem et quae sit
causa non convenientis elementa existentia in locis distinctis Cui Respondetur cum D.
Tho. 2o de celo divinam causam esse orbes caelestes qui duobus modis elementa
in unum locum coniungunt 1o modo calore, nam si caloris solis abstrahunt
exhalationes a terra et quaedam vapores ab aqua 2o modo orbes caelestes
coniungunt elementa frigiditate quadam quia ignis et aer concrescunt et re-
duntur crassiores, sicque descendunt ad certum locum. 2o dicimus in generatione
mixti non esse necessarium omnia miscibilia actu concurrere sed sufficere vir-
tualiter concursu eorum, et ita ignis non dicitur concurrere in generatione mixtorum
in medio maris actualiter sed solum virtualiter —
6.a dubitatio est utrum generatio mixti ex elementis fiat in virtute propria elemen-
torum Cui Respondetur generationem mixti in elementis non fieri in propria virtute prob.
quia elementa sic producerent nobiliorem effectum quam ipsa sint sed hoc est absur-
dum quia nihil agit extra proprium gradum prop. prob. quia forma mixti quae producitur
ex elementis nobilior est quocumque elemento 2o prob. quia sic posset assig-
nari causa cur in mixtione uno generaretur mixtum unius quam alterius
quia elementa ex se non sunt plus determinata ad unum mixtum quam ad alterum
ergo 3o prob. quia elementa non intendunt formam mixti immo magis intendunt sibi
simile generari ergo, nisi mixtum generaretur per propriam virtutem elementorum
sequeretur naturam non agere propter finem quod est absurdum —
7.a dubitatio quaenam sit praecipua causa efficiens et generans formam
mixti in materia Cui Respondetur si dicamus quae generantur alia generari me-
diante semine v.g. animalia perfecta, ut homo leo etc. alia vero alia sine
semine ut quae generantur a putrefactione ut vermes; quo servato sit 1.a
conclusio. si loquamur de formis mixti quae generantur cum semine duplex est
causa efficiens formam mixti una omonyma et alia sinonyma omony-
ma ut Deus corpora caelestia virtute non corporum caelestium elementa congregant
inter se agunt et patiuntur et deveniunt ad certam temperiem causa vero sinonyma
est generans nam leo generans est causa cur leo genitus constet 4or elementis
2a prop. si loquamur de mixtis quae sine semine generantur potissima
causa efficiens est Deus et corpora caelestia quae pro dispositione materiae et
ratione caelestium influxuum qui diversi sunt diversasque formas producunt in
materia — 8.a dubitatio utrum mixtio sit naturalis Cui Respondetur per has propositiones
si mixtio accipitur in ordine ad 4or elementa miscibilia non est actualis sed
casualis et praeter naturam prob. quia mixtio fit ob intensionem elementi
uniuscuiusque eorum intendit generare sibi simile et non mixtum 2a prop.
in ordine ad praecipuum agentem omnis mixtio est naturalis et non casualis prob. quia
1m agens quidquid producit producit ex intentione 3a prop. in mixtione
aliqua elementa concurrunt violenter si spectemus 1as naturas elementorum
et ita ex hac parte poterit aliquo modo dici mixtio violenta; [illegible] naturam
convenit et diversa non concurrunt violenter prob. quia elementa animata diversa
ordinat in mixtione

1ª dubitatio. Utrum aliqua pars misti sit mista. Resp. quamlibet partem misti mistam esse ex contrariis qualitatibus quia in unaquaque parte misti reperiuntur contrariae qualitates in esse remisso. Ex his colligimus quinque requiri ad mistionem. 1º causam coniungentem alia, scilicet, ipsa elementa quae sunt in locis distinctis quae iam a nobis explicata est. 2º requiritur causa efficiens et generans mistum quae etiam explicata est. 3º modus mistionis quae est divisio substantiae elementorum in partes minutissimas. 4º locus ubi fit mistio ut terra vel aer. mistionum aliquae in aere aliquae in terra fit. 5º miscibilia quae sunt ipsa elementa quae etiam dicuntur 2bus modis concurrere ad mistionem ~~mogstis~~ mediate scilicet et immediate. immediate concurrunt quando mistum non fit ex alio misto sed immediate ab ipsis elementis ut quando mista fiunt in media aeris regione ad quam descendit vaporque et ibi miscetur exalationibus terrae et vaporibus aquae et sic generatur pluvia nix etc. mediate vero concurrunt quando unum mistum fit ex alio in quo virtualiter sunt elementa ut quando ex semine et sanguine generatur. Ex his facile est resp. ad argumenta proposita. ad 1um et 2um patet solutio ex 1ª dubitatione proposita cum non dicitur quod mistio non fit per iuxta positionem partium ex sententia. Resp. sententia non existimasse mistionem non fieri per iuxta positionem partium sed etiam per unionem ex illis iuxta positionem partium et mutatione et passione eorundem omnis forma miscibilium corrumpuntur et forma misti in materia ipsorum remanet et generatur, et sic fit unio media materia et quod forma informans illas dicitur una et est forma media inter formas elementorum cum miscibilium non participatione sed virtute. ad 3um Resp. ex sol. quintae dubitationis ad 4um ex sol. 4ae dub. ad 5um mistionem fieri ex miscibilibus non remanentibus sed corruptis per mistionem quia formae elementorum non manent in mistis quod si per miscibilia intelligamus qualitates contrarias et per partes materiam elementorum sic dicunt remanere quia qualitates remanent in mistis non in summo sed in retracto. ad 6um ex sol. 7ae dub. ad 7um ex sol. 8ae dubitationis.

Quaestio 24ª Utrum temperamentum sit qualitas simplex an vero composita.

Cum ex mutua actione et passione elementorum consurgat 3um quoddam quod dicitur temperamentum proinde inquirimus hoc loco an huiusmodi 3um sit qualitas simplex an composita ex 4or primis qualitatibus in quibus est 1ª sententia illorum qui asserunt temperamentum esse qualitatem 5am simplicem et specie distinctam a 4or primis qualitatibus, et ita diffiniunt temperamentum ab ipsis compositio [?] quaedam qualitas simplex relicta ex mutua actione et passione primarum qualitatum. 2ª sententia est aliorum existimantium temperamentum esse qualitatem compossibilem.

ex 4or formis qlitibus, et ita differunt ab eisdem temperamentu proprio calidi et frigidi humidi et sicci quae duae opiniones probabiles sunt probabilior tamen et certior recipit haec ultima a medicis cuiusque temperamentum nil aliud est quam calidum humidum frigidum siccum refracta tamen refracta et invicem commixta sicque solum distinguit non agitur illa elementorum quia illa sunt in elementis in summo in mixto vero remisse quae sententia prob. 1 ex Ar. 4o metheo. cap. 1o ubi scribit calorem saporem resolui per putrefactionem a proprio humido solumque remanere siccitatem sed si elementis esset qlitas simplex non appareret quare unum ab alio separari posset ergo probat 2o ex eodem Ar. 2o de aia ubi asserit sensum id est temperamentum sensum esse armoniam qlitum quae cum remitti sensibili facile cadit 3o prob. ex 2o de gene. aliumque cap. 5o ubi scribit primam compositionem ex 4or qlitibus ergo temperamentum non est simplex qlitas sed composita —

Sed in hanc sententiam sunt aliqua arg. tamen unum est si temperamentum esset qlitas composita cum qualibet pars mixti sit composita ex 4or elementis in qualibet parte reperirent duo contraria et plura sed hoc est absurdum ergo Respondetur non esse absurdum duo contraria in gradibus remissis reperiri in eadem parte subiecti — 2m arg. quod formis subatibus elementorum correspondet forma subatis mixti simplicis ergo qlitati elementorum correspondet qlitas simplex mixti — Respondetur neg. similitudinem sat non est ut qlitibus qlitas quaedam correspondeat sive sit simplex sive sit composita —

Qo 25a Utrum detur temperamentum substantiae —

Prima conclo non dat temperamentum subae sed tamen qlitatum quae conclo antiquam probat sic potest explicari facta divisione elementorum in minutissimas partes hae namque partes divisae mutuo ponunt et sunt contiguae quia partes subae ignis sunt in summo calidae, et siccae agunt et patiuntur in partes aquae sumit frigiditas et humiditas emittendo calorem et siccitatem et partes aquae resistendo emittunt frigiditatem et humiditatem in partes ignis quae in mutua pugna est dispositio ad corrumpendas formas subales elementorum quibus corruptis ad corruptionem partium minutissimarum introducit forma subalis mixti quam sequunt caliditas humiditas frigiditas et siccitas refracta, et remissa id est per mixta quae qlitis sic refracta dicuntur temperamentum nam temperamentum idem est quod remissum et refrangi perspicuumque manifestum est solum dari temperamentum qlitatum non autem subae quae conclo prob. ita 1o si subae elementorum permiscerent et ~~temperarent~~ temperarentur [...] essent subae [...], minutissimae partes divisa [...], nam 1o elementorum [...], forma subalis non subae 2o quia [...]

qr. humiditas ad introductionem formae corrumpuntur neque mixtio i. elementorum quae temperamentum principium e actionum mixtionis non est nullius e activitatis sed solum est principium recipiendi neque formae substantiae qr. humiditas corrumpuntur. Ergo non qualitates elementorum —
2° prob. temperari e remitti sed substantia non remittitur non accipiunt intensionem et remissionem qr. non datur temperamentum substantiae —
Contraria sententia quae e stoicorum prob. ex Ar. qui 1° lib. de ortu cap. 10 inscribit quae miscentur debent perseverare sed substantiae elementorum per se coherent. Ergo substantiae elementorum miscentur et non qualitates cum qualitates per se non cohaerent. Dico si per permisceri intelligat agere et pati non est prop°. nam substantiae elementorum mediis primis qualitatibus agunt et patiuntur et sic e intelligendus Ar. Si non per permisceri intelligat refrangi et retrudi falsa e prop°. 1. Dico 2° Ar. loco citato per se cohaerere intelligi se remanere ita ut sit sensus quae miscentur debent per se cohaerere id e quae vere miscentur facta mixtione debent remanere ex quo colligimus formas elementorum non misceri qr. post facta mixtione non manent
2° prob. ex Ar. eodem in lib. ubi ait quae miscentur posse ad invicem separari sed elementa secundum substantias possunt separari. Dico neg. consequentiam qr. prius separandi sunt qualitates et ita solae qualitates miscentur —
2° Dico illo in loco non asserere omnia quae ad invicem misceri separari posse sed ea quae miscentur posse et ad invicem separari —

Q.° 26 Utrum detur temperamentum ad pondus

Ex novem modis quibus elementa miscentur nascuntur q. temperamentorum formae i. differentiae ex quibus una e ad pondus ad iustitiam dr. a medicis temperamentum ad pondus in quo non e excessus qualitatum minimo dr. temperamentum durare qr. qualitates semper agunt et patiuntur alterum e in quo datur aliquis excessus qualitatum dr. non ad pondus qr. e minimus excessus, ita ut non cognoscant sensibus qr. humiditas temperamentum aut pondus sit latitudinem nam simpliciter dr. non temperata quousque demum fuerit ad illum gradum excessus quibus nocet sensibus ut humiditas temperamentum datur aliquo tempore quale repperit ex Galeno in interno ipsius manus qr. fuerat medium caliditatis, frigiditatis et humiditatis et siccitatis temperamentum non ad iustitiam dr. illud in quo servat qualitas qualitum secundum proportionem ad ipsas actiones exercendas quae tali mixtioni debentur —
Quibus servatis sit 1.a concl.° datur temperamentum ad pondus 1° m° prob. non potest fieri transitus ab uno contrario in aliud nisi per medium ut qr. frigiditas ut per ut calefaciat non poterit provenire quin fiat per medium sed illo

illo medio q̃litates erunt aequales. q̃r si remittant duo gradus frigiditatis duo et gradus caloris introducent, ergo in illo medio q̃litates erunt tempe-ratae nam nullus dat excessus caliditatis et frigiditatis —
2ª concl.º dat temperamentũ ad pondus. 1.º m.º prob. temperamentũ ad pondus dr̃ illud in quo dat aliquis excessus qualitatũ ita tñ minimus a sensibus ut n̄ agnoscant et sit latitudinem sed hoc n̄ videt possibile eẽ n̄ .n. apparet quid hoc impedire possit. ergo —
3ª concl. dat temperamentũ ad iustitiam q̃d ita prob. illud ẽ possibile cuius causae sunt possibiles sed misti temperati ad iusticiam causae sunt possibiles ergo prob. assumpt. q̃r in primis causae materiales sunt 4.or elementa prout ipsa possunt redduci ad mediũ alicuius spei conuenientissimum v. g. hoĩs causa v.º formalis ẽ aĩa intellectiua l, accidentalis com-plexio prout sunt in subo optime disposito causa efficiens universa-lis ẽ 1ª causa cum agentibus superioribus, particularis v.º sunt duo semina temperata viri et feminae causa finalis ẽ operois facta in ipso misto temperato sed oẽs istae causae sunt possibiles ergo
2.º prob. pot dari mistũ intemperatũ colericũ mistũ intemperatum flegmaticum ergo poterit dari mistũ temperatũ ad iusticiam q̃r quibus-cunque in nãa contingit reperiri. posterius pot et reperiri prius sed complexio temperata prius ẽ quã intemperata eo q̃d p recessum ab illa sumat distemperatã et n̄ econuerso ergo —
Sed in hanc snãm ẽ 1.um arg. pria geroĩs animati sunt calida et humida ergo dat excessus qualitatum in temperamento. R. ans universaliter ẽ falsũ nam pria aliuum et sanguium sunt frigida concesso ante et neg. cons. q̃r licet pria geroĩs sint calida et humida cũ tñ temperagant et patiant diminuendũ ẽ ad aliquã aetatẽ in qua sint temperata et ita ait galenus 1.º sanitate tuenda humanũ temperamentũ praecipue reperiri in pueris q̃r sint humiditatẽ excedentem et calorem temperatũ qui calor temperatus du-rat usq3 ad adolescentiã in qua aetate humiditas quae in pueritia erat excedens ẽ et contemperata reperit temperamentũ ad pondus —
2.um arg. Elementa mouent ab elemento praedominante ergo in mistis n̄ dat q̃litas q̃litatum — R. mista moueri ab elem.to praedominante sm̃ subaĩ et n̄ sm̃ q̃litem — 3.um arg. si in mistis daret aequalitas q̃litatũ primarũ ergo mista essent aequaliter grauia et leuia et sic n̄ mouer. sursũ neq3 deorsũ sed hoc n̄ ẽ dicendũ ergo R. neg. cons. q̃a ar. 1 q̃r grauitas et leuitas ex aequalitate q̃litum primarũ sed ex coniunctione sumã .n. leuitas causatur ex coniunctione caliditatis et siccitatis et sumã grauitas ex coniunctione frigiditatis et humiditatis. unde ẽ licet frigiditas et calor sint aequalia in gradu n̄ proinde nascet corpus q̃d n̄ sit l, graue s, leue —

Vltim. arg. Vbi ē qlitas qlitati n̄ dat actio et passio, ergo qlites in huiusm(odi) temperamento agunt et patiunt. Sed hoc ē falsū ergo. Rñ neg. ans. qr licet qlites sunt equales in gradu sunt tn̄ inequales virtute, et ita licet calor et frigus in tali temperam^to^ sunt equalia in gradu veruntamen tn̄ agit calor in frigus n̄ hēt maiorē vim agendi et frigus maiorem vim resistendi, sicq(ue) ita agit in calorem qui hēt minorē vim resistentiæ, et hæc de hoc libro dicta sunt

Finis 2^i^ libri de ortu et interitu

In hac q. e. 1a sna nonnullorũ asserentiũ hunc librũ neq. p. tinere ad libros
de ortu et interitu neq. ad metheor. sed ee quandã dispem. que applicanda e in 3o metheor.
et 3o de aĩa propterea in illo quedã disputant que conducunt ad futurã disputationem
Prima sna e illorũ qui sentiunt hunc librũ tractandũ ee loco quo inscribit. et ut sit 4us
metheor. et nulla roe 3us de ortu quã snaiã confir. 2bus testimonijs 1m e Ar. 1o lib. metheor.
cap. 1o que sunt disputanda in lib. de ortu respicit sed nullã mentionẽ facit huius libri q. hic
liber e 4us metheor. dr. n. ee necesse oĩa disputata refferant sed solũ que pretermissa
fuerunt que sunt potissima imo aliqñ nil refferit — 2m arg. In fine huius lib. docet
Ar. statim ee disputandũ de partibus aĩum similaribus qd n. esset verũ si hic liber esset
3us metheor. l. de ortu q. dr. n. e coloco sequi post hunc lib. statim ee disputandũ de
partibus aĩum sed tn. sequi remote nam licet statuat hic liber 4us metheor. adhuc
inter illũ et librũ de partibus et de aĩa intercipierent unde mirũ n. e si
deinde intercipiant libri metheor. Hac tn. sna quae asserit librũ hunc ins
cribi ceu debere ee 3um metheor. l. imo de ortu hac sna e Vicomercati et
aliorum et prob. his roibus 1a e qr Ar. in pricõ huius lib. respicit que dicta sunt
2bus libris de ortu qd facere consuevit quotiescunq. unã disputationẽ cum
altera coniungit 2a rao qr Ar. 2o lib. de ortu docuit in primis qlitibus
quasdam ee agentes calorem s. et frigiditatẽ quasdã vo patientes siccitatẽ s.
et humiditatẽ, et tn. n. disputavit de affectioibus et muneribus harum
qlitũ de quibus dũ disputet hoc lib. necesse e 3us de ortu sintiat

Caput 1um de ortu et interitu accretione et putrefactione

Disputaturus Ar. de affectionibus primarũ qlitatũ hoc 1o lib. initio huius cap.
repetit quae superius dicta sunt prob. inductione, et diffioibus calidi frigidi sicci
et humidi calidũ et frigidũ ee qlites agentes humidũ vo et siccũ patientes ut
docuit Ar. lib. praecedenti p. easdem diffioes — Tex. primũ quidẽ etc.
Docet hoc loco Ar. potissimũ munus harũ qlitatum ee ortũ sive motũ natu

natem cui pugnat interitus natis addit sem illa natem qr orbis nolintis,
et interitus qui casu fit n dr fieri asserimus ptibus qd aut hoc sit possibilimu
minus constat in plantis et aiatibus Tex Est autem etc) explicat hoc breve na-
lem interitu et mutationem qua efficiunt producto ptibus illa ie p qua uni-
pugna [illegible] debita actiones vite statutum dr Tex: Sed trim etc) In-
advertit hunc calore et frigus qua sunt ptibus agentibus aliquid gignere et effi-
cere cu mata vincit aut superant cu uo minus superant tunc n e nere
totius sed quaedam in plena et alefacto inconcoctio sequit — Tex prohibet
Docet Ar. perfecta origini coi et maxime contrariu ei accessione et putrefac-
tione qr atque et qui deinde sequuntur ut senectus etc uia quada e ad accessione et
putrefactione e n carnis productorum finis in qui oia tendunt nisi intermat
fieri n pot ut hos et alia huius quorum finis e caries antiqua putrescunt
et marcescunt — Tex Itaque etc) Ex his colligit Ar. illa quae putrescunt debere
e humida, deinde arida nam ex hoc natam putrefactionem sequi interitum uo
sequi qr id qd determinari pot et pati ab agente superat Tex Sed putre
colligit 2o cariem et putrefactionem in hoc respiciendi quae ex pe inserunt in
n possint aia deficere et ita ait Ar. oia putrescunt excepto igne nam terra
aqua et aer quae pr sunt ignis id e quae ab igne consumuntur putrescere
possunt ignis uo minime qr nullum het humori — Tex Caries etc)
Explicat Ar: quid sit caries sive putrefactio, caries aut e proprii hu-
moris natis qz caloris ab alieno calore interitus sive consumptio ubi
p alienu calore intelligit Ar. calorem existentis a corpore ambiente et qr
omne qd putrescit ob penuriam caloris natis patet fit ut putrefactionis
causa sit amissio humiditatis et caloris nati ob calore externu qd uo
hac ratio fiat prob. Ar. his arg. Tex ob hanc etc) 1m e qr hac
decausa quae putrescunt aridiora reddunt in terra et stercus conver
tunt qd si ita e consumit humidum radicale et ex consequenti calor natis
efflat sine n consumpta humiditate necesse e consumat a frigore —
frigore autem etc) 2m arg. qr ingente frigore ut in hyeme res minus
putrescunt qua in estate et causa e qr in hyeme minor e calor externus Tex
in aliis corporibus ambientibus in estate uo plurimu e huius caloris atque ita cu
hic calor sit causa putrefactionis fit ut minus in hyeme qua in estate res
putrescunt — Tex Neque id etc) 3m arg. qr id qd e degelatu et fri-
gore concretum minus putrescit qua id qd n e ita concretu ratio e qr in huiusmodi
concretionibus minus resistit uis caloris qua frigoris atque ita pot ille resistere et minus
putrescere — Tex Simile etc) 4m e qr id qd mouet minus putrescit qua id
qd quiescit facilius recipit calore externu — Tex Eodem etc) 5m arg. qr
illa qua sunt aque magna minus possunt putrescere qua parva ro e
qr in magnis maior e uis et plus caloris natis et frigoris qua sit uis caloris
externi ad conservanda humiditate nater unde ait Ar. pa aqua in aeris
uile putrescunt totu uo mare n pot putrescere, ob causa dictam et

dicta et idem e iudicium de alijs aquis Tex. Illa etc.) Secundum quod expo
constat in his quae putrescunt alia generare Solum ex eo quod calor naturalis illa
quae sunt disiuncta in unum cogit ex qua coniunctione alia generantur ex
putrida materia. Sed dicet aliquis falsum esse quod docuit Philosophus hoc capitulo autem
minus sibi repugnat. Se elementa omnia putrescere excepto igne quod sectione
25 problematum problemate 1° docet ex elementis terram et aquam putrescere
ignem non et aerem non. Respondeo Philosophus hoc in loco asserere aerem non putrescere
ex accidenti ob calorem ignis quem semper secum habet inclusum at in hoc capitulo aut
elementa excepto igne esse putrescere —

Caput 2um de varijs formis concoctionis et inconcoctionis —

Explicato primo capitulo potissimo munere primarum qualitatum hoc capitulo et alijs sequentibus
agit Philosophus de alijs muneribus et affectionibus earundem potissimum de concoctione et
coctione, et formis earum concoctionum nam concoctio caloris tribuitur cuius
species sunt maturatio elixatio, et non plena assatio — In telligendum etc.) docet
hoc loco Philosophus his actionibus suis formis non esse propria nomina imposita nihilominus
per haec nomina posse similitudine quadam explicari — Tex. Concoctio etc. Explicat
quid sit concoctio; est inquit rei quaedam perfectio a calore proprio et naturali manans
ex qualibus contrarijs his tum quae vim habent patiendi tanquam ex materia perfecti
nam cum materia cuiusque rei concocta sit tunc ipsa res concocta et quodammodo
generata dicitur. Tex. Primum etc.) Aduertit Philosophus primum et potissimum principium con
coctionis cuiuscunque rei debere esse calorem internum quod si aliquid ab aliquo ex
aliquid efficiat et concoquat v. g. quando a balneis alijsque huius generis fit conco
tio cibi, tum haec concoctio a calore externo fit tanquam a causa adiuvante
potissima tamen causa est calor nativus — Tex. Finis vero etc.) docet du
esse fines alter est finis in quibusdam materia, seu species sive ipsa cuiusque rei seu
forma nam cum concoquuntur v. g. elementa ad formam et substantiam tanquam ad finem
referuntur est tamen alius finis in his in quibus sunt accidentia tanquam in forma
quod tamen sit sumendum quod hoc seu illo modo esset illud ut putrescat et calefiat nam
ad hanc formam adventum fiat in concoctione asserere solemus rem coctam esse
v. g. mustum, urinam alia excrementa etc.) concocta esse dicimus sic quo
litudinis signa statuunt sit et haec concoctio qua ab humore quali
ex se seperaret — Tex. Et quae etc.) Colligit ex his Philosophus colligit ex
Philosophus in fine capituli quae concoquuntur crassiora esse et calidiora quod calor id quod
concoquit facit crassius, aridius et calidius Tex. Atque hoc etc.) colligit
ultimo in concoctione esse imperfectionem quandam propter nativi caloris penuriam
aut caloris et frigus unde in omnibus haec imperfectio et inconcoctio
concoctioni adversat —

Caput 3um quae sint singulae formae concoctionis

Docet Ar. quae et quot sint formae concoctionis et inconcoctionis superiori cap. nunc agit de maturitate, maturitas ait est alimenti quod in arborum fructibus reperit concoctio alim. et graecè pepsis Pepsis quaedam est alim. ut definivit cap. praeced. et maturitas quaedam est perfectio erit tunc in absoluta et perfecta maturitas cum semina quae in fructibus sunt valeant tale aliud dicere possunt qualia ipsa sunt — Tex. Multa etc.) advertit non solum fructum sed et aliorum concoctionem dici maturitates quales sunt concoctiones similes et aliorum per translationem in quae in concoctionibus non sunt propria nomina, imposita atque ita eorum nom. dicuntur maturitates semper tunc sunt concoctiones et maturitates ut dictum est fieri debent a calore naturali Tex. Calor etc.) advertit nil maturescere quin veniat ab alio unde illa quae maturescunt ex aereis humida et humidis terrena et terrenis crassiora redduntur unde in maturitate necesse est ut ad se quaedam adveniant, quaedam rejiciant Tex. Cruditas etc.) Explicat quid dicat cruditas. Cruditas ait maturitati adversatur unde contraria ei definit scilicet privatio concoctionis aut imperfectio aut inconcoctio alimenti quod in fructibus reperit unde erit quidam humor spiritalis et interminatus — Tex. Fluit etc.) advertit cruditatem fieri ob penuriam caloris naturalis numquam ad maturitatem ducens. Atque ita debet esse proportionatus humor unde sequitur quod id quod est humidum vel sine siccitatem et calorem non possit maturescere ut aqua non dicitur maturescere et ita rerum crudarum est ignis et siccus est (aspar [illegible] magis frigidus quam calidus, et ineptus ad regalandum vel bibendum, Tex. Sed etc.) advertit quod maturitates in multis reperiunt et multis modis ipsae dicuntur ut dictum est ita cruditates in multis reperiuntur, nam illa quae efficiunt et subsidunt distillationes et humores alia cruda seu pituita vocamus omnia tunc dicuntur cruda quia non sunt a calore superata. Sic enim lac et alia humores cruda vocamus: advertendum est non quemvis humorem esse maturum maturitate perfecta sed humorem admixtum cum aliqua siccitate. Tex. Elixatio etc.) Declarat quid dicat Elixatio est ait interminatae rei quae in humido est a calore humido facta concoctione id est a calore qui inest humido non vel humido medio co reperto facta concoctione est autem hic humor interminatus et separabilis quaedam et aquosa nam Itaque elixatio semper fit a calore qui est in humido — Tex. Quem etc.) Colligit Ar. illa quae in sartagine concoquunt non teneri elixari quia aliquid ad est a calore externo attrahat, at in elixatione semper a calore qui est in ipsa re humidas aridior ipsa re reddit quia humor ex illa exprimit ab eo calore qui humori admixto adiungit Tex. Itaque etc.) Ex his colligit illa quae elixant sicciora esse propterea quod quae elixant in trahunt ad se humorem — Tex. Sic enim etc., docet non omnia posse elixari illa non in quibus non reperit humor aut parum reperiunt quales sunt lapides non exprimant neque praeterea illa possunt elixari quae sint humore talis in humor ob nimiam crassitudinem superari non potest qualia sunt ligna etc. Et illa solum possunt

Elixatio

Illa possunt solum Elixari quae habent humorem et talis humor pati et proprius
potest a calore, qui humor admixtus est licet lignum aurum et huiusmodi alia per
quandam translationem dici elixari. Sicut in concoctionibus non sunt pro-
pria nomina imposita — Tex. liquida etc.) advertit deinde liquida
ut lac mustum et huiusmodi alia elixari dici propterea quod succus et
sapor qui in humore sunt neque est ab igne qui extrinsecus calfaciat
in aliud quoddam genus transfertur — Tex. Sed non etc.) observan-
dum deinde est Philosophum non omnia quae elixant et concoquunt ob eundem
finem elixari et concoqui nam quaedam sunt quae elixant ad inci-
dendum alia ad sorbendum alia ob alium finem ut constat de
quibusdam medicamentis quae elixant unde colligit elixari illa
quae crassiora reddi possunt et condensant ut lac et alia huiusmodi atque
ita oleum non elixat — Tex. non plena etc.) Explicat 1º quid sit non
plena elixatio quae elixationi adversat non plena ait Elixatio est in
concoctio cuius quod non est interminatum in corpore ob penuriam calo-
ris qui necessario humori inest; haec autem penuria caloris a magno fri-
gore contingit nam fuerit penuria caloris a magno frigore quod humori
admixtum vel ab eo quod res quae elixat in se habet nam necesse est calo-
rem ad coquendum tantus sit quantus ad concoctionem desiderat unde
sequitur quod non plena elixa sunt duriora fieri, et quae sunt term-
magis humida sunt — Assatio aut est concoctio facta a calore
arido et alieno non id quod assat non a calore humoris sed a calore ignis atque
quod si praecedat vis caloris ultra id quod desiderat ad assationem tunc
ortum reddit — Tex. Itaque etc.) Colligit in assis partes externas non su-
ris interioribus esse in elixis vero contrarium sit unde aliqua difficilius
quam elixa reddunt propterea quod partes agrae partes extremae ac maiores a
lis est calescunt celerius non partes ignis vicinores exsiccant quibus pro
exsiccatis praeludit via meatus quibus penetrat infimis humor ex
siccis partes interiores humidiores reddunt. Tex. Atque etc.) obser. con-
tionem esse lixationem non solum in ordine sed separatam fieri varios
esse species elixationes et assationes quamvis non sint propriis nominibus ex-
pressa nam cum ars naturam imitet concoctio ubique sit in corpore ad
elixationem spectat cruditas vero non aplena elixatione —
Tex. Nec esse vermes etc.) advertit deinde inconcoctionem non fieri vermes ut
quibusdam placuit quamvis huiusmodi quae non albo putrescit nascantur
et deinde ad partem superiorem ascendunt non concoquuntur non cibus in
supremo ventriculo, et deinde pulsus in inferiori putrescit —
Tex. Non n. etc.) Explicat quae sit imperfecta sive non plena assatio ca-
loris plena non assatio caloris penuria quae extremi ligni paucitate
vel aquae vel copia aquae cuius quod assat fuerit non concoctione
aut quia tantus est humor ut non possit terminari aut tam innatis

magis nis ignis ut non possit conseguere Tex Aliqui etc) respectit rursus Ar. quod superius dixerat.

Caput 4um de duro et molle

Disputat Ar. hoc cap. de duro et moli quae sunt effectus horum humidorum in nostro cap., observat humidum et siccum esse primum corporum quae vim patiendi hent et quibus componunt, et corpora quamvis alia sint magis humida et alia magis sicca — Tex Sed hoc etc) Docet quaedam esse humida actu ut aquam alia non potentia qualia sunt quae liquescere possunt ut cera plumbum, et alia — Tex Quoniam etc) Docet humida esse quod facile terminentur et terminant, sicca est quod difficile unde aut quae sunt humida siccis ut possit terminari ad ungit. n. humor rebus siccis et ita fit ut ob hunc humorem terminet, nam hoc ratio est utrumque et fit veluti quoddam genus glutinis sicut faciebat Empedocles ex aqua et farina atque ita possunt terminari, Tex dixi etc) colligit Ar. ex his omnia corpora mixta potissimum ex aqua et terra constare quia ex terra quae sicca est et quae quae humida optime temperat natura cuiuscunque rei, et ita inde mixtus potissimum alia in terra et aqua vivere in aliis non elementis non ita quia non ex illis constant quam ex his — Tex affectionem etc) traddit hoc loco Ar. praecipuas affectiones siccorum et humidorum durum et mole, duritum et molitiem id est quod ex sicco vel humido constat durum vel mole debet esse, Tex Est autem etc) Declarat Ar. quod sit durum et quod mole durum est quod in se extremitates non cedit mole vero id quod cedit ita ut per eas praementis corpus non transfundant ut lana unde colligit aquam non debere dici mole quamvis reddat transfundit per eas praementis corporis — Tex atque etc) In fine cap. vult Ar. durum et mole dici 2bus modis simpliciter et sine ulla comparatione qua ratione dura sunt et molia sensu tactus iudicamus

Caput 5um de concressione et exsiccatione

Praecedenti cap. disputavit Ar. et duro et moli quae concrescere solent exsiccare ob hanc causam deslevit Ar. de concressione et exsiccatione — Tex Cumque in omni etc) Docet Ar. duas posse esse causas has concressionis et inconcressionis et humectationis ex causa efficientem et affectionem et nam causa efficientis intelligit Ar. formam quam illam vocat hoc loco unde est primum motus nominat autem affectionis intelligit qualitates quae sunt ipsius formae instrumenta unde est aliquando duas hae affectio et qualitas potest esse causa aliorum accidentium et quod concrescere vult Ar. et quodam modo exsiccare primus diceremus hoc loco de exsiccatione

Tex. Quod patitur etc.) Adducit Ar. id quod patitur in exsiccatione vel, ut humidum vel, durum vel, et utrumque constitutum sicut patet in terra durities haec inquit sunt quae sunt non patiendi, potissimum ex aqua patiendi quia non solum in aqua est et in terra ob vicinitatem repellit id autem effert quoniam non sit interimendi sed interdum ait Ar. frigus calfacere dicit et non cohaerere non est se quando calor sed est accidentis sed est eo quod colligit calorem vel, undique illi obsistit huius reshonentis agit calor.

Tex. Exarescunt etc.) docet Ar. quae dicant exsiccare illa non omnia dicuntur exsiccari quae aqua sunt vel, aquea vel, quae sunt aquam admixtam vel, adventitiam vel, insitam adventitia ut lana vestis et alia humigerique insita quae deinde aqua dicitur ut vinum urina etc ut uno nomine omnia in quibus nil parum desidet idque non ob tenuitatem nam tenacitas causa est ob quam in aliquibus rebus subsidamus in oleo pice etc.

Tex. Exsiccant etc.) In ultima parte cap. docet Ar. quo modo fiat exsiccari quae autem ait exsiccant quae calefiunt vel, refrigerantur est utrumque calore, vel insito vel, externo nam quae frigore exsiccant ut vestes est eo dicitur vel, riguntur quia insitus calor humorem exprimit quae autem exsiccant calore est ut exsiccant est eo quod ab hoc calore exprimitur humor.

Caput 6um de humectatione concretione et exsiccatione

Docuit superiori cap. humectationem fieri posse dupliciter primo quando aliquid vertitur in aquam quando aer vapor et gelu in aquam convertitur dicitur humectare 2° aliqua dicitur quia liquantur qualia sunt huiusmodi concreta ut ferrum aurum etc.

Tex. Concrescere etc.) adversatur quae causa concrescant magistri naturae aquae et simul accrescere vel, frigore ut concrescit aqua vel, calore arido ut sal nitrum haec igne liquantur et resolvuntur. Tex. quanquam etc.) observat Ar. quaedam quae videntur concrescere ut mel concoctum verum non aqua sed frigore ad... et ita igne liquantur quia cum idem una et eadem ratio non sit causa contrariorum necesse est a contrario resolvantur, cui est eo ducant concrescere quia calor exprimit necesse illius adventus resolvatur

Tex. Quocirca etc.) colligit Ar. haec concreta quae dicta sunt in prop... densari quia densitas sit humoris ... cum id quod sicco cogitur et ita aqua non potuit densari haec autem quae terrea et aquea sunt tam igne et frigore coguntur eadem potuit condensari aut quia calor humorem exprimit aut quia frigore calore ... exigit humor. Tex. Sic mollia etc.) colligit 2° illa omnia quae liquefiunt non condensari sed solum accrescere humoris expirationem ut lateres coctiles, quae autem mixta sunt et humida condensari possunt et hoc tum multa sunt quae antequam accrescant humidi

ro

humidiora et molliora reddunt quam antea erant ut ex lateribus coctibus
quæ ob hanc de causa informati extingui solent — Tex. 47 Illa quidem
Docet Ar. illa quæ ex aqua et terra constant compositis tum ad terram
debere liquari ut constat de gelu et luto nimia frigiditate concepto
quæ autem universi caloris ex privatione concrescunt sicut ceram illa autem
non possunt liquari nisi nimio calore licet sæpe molescant illud tamen
ferrum quod ad corpus adhibet ita solent liquari ut si liquando reddant
rursus concrescunt sicque fit in calibe nam subsidat Tex. ferri atque
in profundo demitti solet quod cum sæpe fiat maxime expurgat ferrum
unde illud quod purum et sincerum est ferro linguat calibs efficat licet
hoc non sæpe fiat propterea quod minus sit sed sicut et non solum
ait Ar. ferrum sed et lapis quidam pyramacus dicitur figurari, dicitur stillari
et fluere, id autem quod convertitur hoc sit proprium ut cum primum fluxerit
statim iterum durescat quod licet calici similes possessionem tamen quod fluit
calore alio efficit — Tex. Calor etc. 7 In fine cap. adnectit Ar.
quædam exempla eorum quæ concrescunt aliquantulum et liquantur —

Caput 7um quæ dicantur densari et quæ concrescere —

Illa ait Ar. densant ab igne quæ magis natam aquæ quam terram imi-
tant quæ autem magis terræ cogunt ut nitrum sal lapis lateres etc. —
Tex. olei non nata etc. dubium inquit est an sit ne oleum aqueum an terreum
dicitur si esset aqueum frigore sicut gelu concresceret si autem terreum igne
sicut lateres et tamen neutro solet cum tamen ab utroque crassius reddat
et ita ut et plus aeris refert quam alterius elementi et ita aquam sinus
natat nihilominus frigus quod recipit in aere mixto expressa aqua oleum
crassius reddet simpliciter aqua admisceat utroque crassius aliquod effi-
ciunt igne tamen tunc semper crassescit et albescit quam exprimit quæ
in ipso erat accrescit non quod scabrum evanescit et consequenter aer evanescit
et ex aqua orta, et quamvis hæc ita sint nunquam tamen exsiccatur oleum
nam neque sol neque frigus oleum exsiccant non solum ex eo quod glutina
sumpsit sed quia nec ignis imitatur imo neque aqua quæ in oleo est
igne exsiccatur aut decoquitur quia lentor et glutinum eius operationem impedit
quæ desiderat ad exsiccandum quia ut ait Ar. ex terra et aqua contem-
perata ex utrisque copia æstimanda sunt et ita quoddam est vinum et
mustum quod est concrescere et liquari possunt —
Tex. his etc. Advertit Ar. his omnibus quæ exsiccant aquam necessario debere
exprimi quod constat ex eo quod cum res exsiccatur vapor magna concoqui
solet quod si in quibusdam aliis remaneat terræ adscribendum est licet

sicut nonnulla ex his condensant frigore exarescant frigus n[on] solu[m]
cogit sed et exsiccat quae sunt aquea sed et varia condensat et tamen concrescit
veluti quaedam exsiccatio tamen n[on] alia quae condensant frigore, sed cogunt
magis ea tamen aquae mittentis et vini urina lac sunt hoc ferre ferrum
ita quae aut igne sine operatione cogunt possunt ad terram et
mel q[uia] ad aquam et aeris pertinet ut oleum, hac aut et sanguis ad
terram et aquam quamvis possimus ad terram sicuti et humoris illi
ex quibus intra [illegible] sal constabilitur unde e ferrum aliquando dum
concoquitur [illegible] solet nisi parciat q[uo]d aut terrenum est cogit et
ab igne quoddam ut constat de coagulo et sic eorum indiunt et
separatum iam n[on] processit et aquae humor consumit atque ita hoc q[uo]d
perum aut nil humoris habet, aquae tribuendum est ne castum ad alendum
iudicari debet idem nulla aut iudicium de sanguine qui concoqui solet
ex eo q[uo]d refrigerat exarescit quamvis sit quidam sanguis qualis est s[?]
corum qui propterea concoqui n[on] potest q[uia] maxime frigidus est et
aqueus atque ita febres quae terranae sunt quibus detractis sanguis
neque concoquit neque exarescit sed q[uia] q[uo]d remanet aqua est, sicut in lacte
detracto cremore q[uo]d constat ex eo q[uo]d [illegible] est n[on] cogit sed
tamen relinquit [illegible] aut aqua Tex. Cum autem sit) Quare
hoc loco ph[ilosoph]us cur quaedam possint resolvi ut utrum et alia et la-
teres n[on] possint rursus quaedam sunt molles ut cornu quod lat-
et lapides Dicit [illegible] causa quae est hoc contrariorum contraria
debent esse causa unde frigore coacta ex misse a calore et humore re-
solvantur, et consequenter igne et aqua nam aquae resolvunt aqua
igne concreta sunt igne n[on] quae frigore cogunt, ~~et ea quae frigore~~
~~cogunt~~ unde aut ph[ilosoph]us cum hoc sunt contraria fit ut si aliqua utro-
que cogant minime resolvent qualia sunt quae calefacta
frigore cogunt et ita quae frigore cogunt utrum resolvunt n[on] aqua
sed calore et siccitate ferrum n[on] q[uo]d calore liquescit frigore cogi-
et ita ad congregationem utrumque postulant ligna etc.
In fine capitis docet ligna terrana esse aerea et ita possunt
comburi n[on] liquari ne mollescere et ipsis aquam [illegible] prop[ter]
Ebanum hoc n[on] nominat q[uia] [illegible] ligna plus sunt aeris
ad mixtis et ita aer evanescit et plus terra in illa relinquat
2 Col[?] lateres n[on] terreni sunt et dum exsiccant paulatim concrescunt
neque aqua intrare potest p[er] illos meatus p[er] quos aer exivit

Caput 8um

Dissinit ph[ilosoph]us hoc cap. de aliis affectionibus primarum qualitatum
tradidit q[uia] in primo cap. corpora calore et frigore coagmentari
nam calor et frigus condensando et cogendo suum munus effic[iunt]

atque ita

11

atq ita efficiant in quibusdam frigus in alijs u° calor resPirit nam q 4or qlitibus primis calor et frigus efficientes sunt humor u° et siccitas patientes —
Tex. Sic q aqua etc.) docet q aqua et terra corpora similaria constare siue in animantibus et carnes nerui et sunt in plantis ut cortex, siue in his quae q terra oriunt aurum argentu et alia metalla hoc aute oia q aqua et terra et praeterea q quadam respiratione quae q utroque inprimitur calescunt — Tex. hoc porro etc.) ait Ar. quibusdam proprietatibus destinguntur quae ptinent ad singula quaedam n. sunt candida et alia redolentia et alia sonora dulcia calida etc. Praeterea alia ee quae proprijs proprietatibus et differentijs differunt quae nomina accipiunt a passione ut qd liquare concrescere ut caro nerui, lignu cortex lapides et alia huiusm differunt —
Tex. primorum etc.) has oes diffas sigillatim adnumerat Ar. quaedam n. sunt quae cogi possunt alia quae n possunt alia quae n liquant alia quae liquant quaedam quae molescunt alia quae n molescunt aliqua quae remectant alia u° n quaedam flexibelia et alia n et alijs multis differentijs quae clare et aperte commerant ab Ar. q quibus oibus duas 1as diffas illa pe cap. explicat cum ait Quem etc.) illas facillimis exemplis illustrat

Caput 9um quo explicant aliae diffae

Explicat Ar. oes diffas connumeratas cap. praecedenti excepti 2abus prioribus quas in calce superioris cap. explicuit de alijs aute hoc cap. tractat quas apertissimis et ualidissimis roibus illustrat ut clare patet in textu —

Caput 10 quae referant ad aquam

Docet Ar. quae referant ad singula elemta, 1° initio cap. repetit quae dicta sunt cap. praecedenti connumeratq uaria corpora similaria ut sunt ps dissimilares. Tex. Quoniam etc.) Aduertit hoc loco Ar. q 4or qlitibus humiditatem et siccitatem ee ueluti matam corporum quae sunt uim patiendi caliditate et frigiditate ad causa efficiente reddit — Quibus obser. demonstranda est ad qd elementu unaquaque pars pars similaris referatur 1° tn obseruat corpora concreta aut liquida ee aut mollia aut dura —
Liquor etc.) Docet Ar. liquida quae uaporem ex se effundunt referri ad aqua quae u° n fundunt ad terram et aquam simul ut lac ad terram et aerem ut lignu l, ad aquam et aerem ut oleum referunt —
Sed qd etc.) sed e dubium ait Ar. de uino nam et uaporem mittit et crescit sic dubitant ad qd elementu referat sed multiplex aut e genus uini qr quoda e nouum et hoc magis terrenu est qua uetus, atq ita calore condensari magis nrae post denique frigore minus

minus cogit qr multu het caloris et terræ, ut præterea aliud uinu qd arcadicu dr qd in utribus ita exsiccari solet ut ad id ut bibat necess sit corrodat qd si exsiccat illius copiam ad terra et aqua refert
Text. Quæ autem etc.) Illa ait Ar. quæ frigore densant ut gelu et nix terrena sunt quæ uo frigore et calore ut mel oleum uinum coia sunt multis elementis — Text. Eorum etc.) explicat Ar. ad qd elementu illa quæ n sunt liquida referant ut quæ frigore cogunt ut nix grando etc. ad aqua ptinent, quæ uo calore ut lateres sal etc. ad terram quæ uo calore et frigore ut ambar myrrha et alia huiusmi quæ lig...
cognosci dixi coia sunt multis elementis aduertit tn omnis frigore et calore compresso densari n aliter atq mel decoctum sive aqua dimittat quamuis hæc et aliæ ut lapides qui in cauernis nasci solent et huiusmodi magis uideant ad terram accedere ex quibus no nulla molliunt ut ferrum et cornu, alia uaporem emittunt ut thus et quæ sunt eiusdem generis
Text. Quoniam etc.) Docent illa quæ uim liquoris hent et quæ igne liquant potius aquæ subiici ut nix quamuis nonnulla sint coia ut caro quæ aqua liquant ut sal, et nitrum magis terrena sunt quæ uo neutro liquantur ut lateres terrena sunt — Text. Aurum etc.) Docet Ar. aurum alia metalla uitru et quosdam lapides qui proprium nomen n hent ut mi... urina et alia huiusmi aquea e propter tm cu frigore concrescant ferru uo et ungues ossa neruium pillos lignu foliu myrrham lapides fruges ligna frumentu et huiusmi, alia magis e terrea nam illoru quæ ad hoc genus spectant sunt magis et minus debet dimidiari ex quibus quædam emolliri et alia n quædam grauda sunt, uim exhalandi et alia n ut dictu e cap. præcedenti et ad eandem aqua referant aut Ar. lapidum genera quæ neq frigore cogunt neq liquoris uim habent sanguis uo ad semen ad terra aqua et aerem spectant ut sanguis qui fibras het magis e terrenus siq frigore cogit et humore liquat qui aute illis caret magis e aqueus siq n densat sicq n densat humo autem frigore cogit qr ex illa humor una cu calore exprimit —

Caput 11um quæ dicantur frigida et calida

Ex his quæ dicta sunt superiori cap. docet Ar. cognoscendu ee quæ dicant frigida et calida nam quæ ptinent ad aqua maiori ex pte sunt frigida nisi habeant aduentitiu calore ut lixium urina, uinu etc, quæ aute ad terra spectant fere oia sunt calida propter ~~efficium~~ calores efficiunt ut calx et cinis nam ex 4or quibus calor et frigus agentis sunt humida et sicca patientis unde cu hæc corpora terra et aqua constent frigore dicendu e ee frigida nisi calor

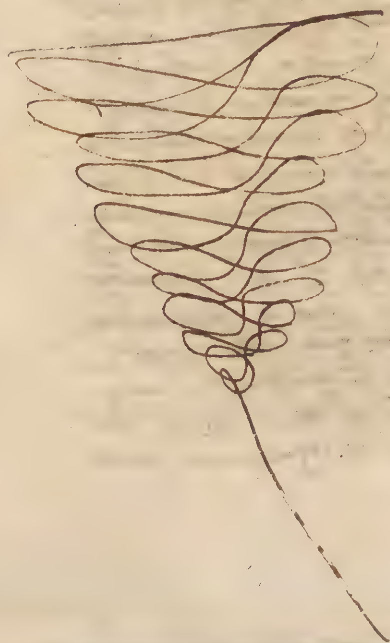
nisi calore externo efficiant ut aqua fervens et quae per cinerem et alia unguenta transfunduntur Text. obcumque etc.) unde in his quae putrescunt nascuntur vermes et calor externus restringit proprium calorem quae autem sunt maiori ex parte calida et convecta et cum vi caloris concoquuntur Itaque colligit Ar. sanguinem semen medullam et coagulum ex terraque eiusdem generis quae habeant propriam naturam calidam unum vero inter- -et inquinant quae materiam quae terra est vel aqua relinquunt unde factum est ut non- nulla calida alia frigida vocaverunt Sic veniundunt act. Ar. id quod diximus quod sunt maxime aquea frigida esse quae autem plus sunt terrae vel aeris calida censeri debent haec tamen si igni adhibeantur maxime comburunt aqua enim magis quam fumus et lapis magis quam aqua comburit —

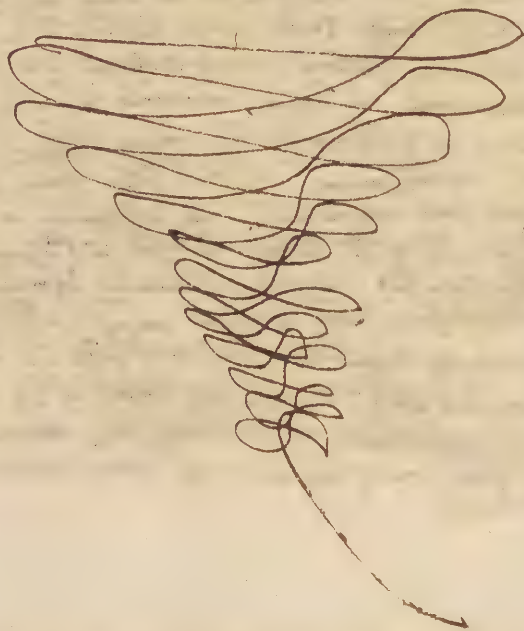
Caput Ultimum quo pacto cognoscantur partes similares

Quoniam in superiori cap. meminit Ar. partium similarium docuitque ex quibus componantur hac de causa hoc loco ultimo cap. docet quare omnes hae partes cogantur cum hae omnes partes sunt Ar. ex materia et forma componantur et ex consequenti propria sunt operatione ex hac autem operatione tam- quam ex fine debiti postergua sunt hoc autem astrus quod deprehendet in posterioribus for- -tibus vel externis internarum partium actio minus deprehendet facilius habere motum illius naturam pedem lapidem et unguenti alia non dici neque esse vere talia sed solum omonyme quae non fungunt officio et actione quae difficilius operatur in carne ossibus et alijs Elementis — propterea quod fines harum rerum minus appareat nam illa quae plurimum sunt materia minus demonstrant actionem nam forma solum efficient et finit atque ita cum omne in aliquem fine — et operatione referant quia forma est finis et operatio haec sunt manifestiora facilius nam cognoscimus faciem et manum quamvis cera cum singula suo munere definiant Text. quae enim etc.) colligit Ar. unaquaeque talia esse quia suum munus possit exercere quod si non possint omonyme dicuntur talia ita oculus qui videt vere et proprie dicitur oculus, si non omonyme dicitur ut mirus mortuus etc. neque serra lapidea serra est sed solum est imago serrae idem iudicium est de alijs licet in quibusdam minus deprehendat proprium munus et operatio quam in alijs minus enim deprehendet in carne quam in lingua nihilominus omnia quae sunt suis muneribus definiunt Verum etc.) Aduertit Ar. eorum differentias non esse subtiles et certas quales sunt rerum metaphysicarum, et ita non posse facile deprehendi utrum sint vel non sint et quid sint nisi ad modum sunt depravata ut corrumpat et in aliam rem trans- -mutet Text. Sic unguenti aduertit 2o partes similares calore et frigore illorumque mutationibus alijs omnibus differentijs distingui quae cap. 9o et 9o ponuntur partes non dissimilares ut caput manus ex his constare sicut et illa quae fiunt ex argento lignum etc. solum enim est differentia quia in his ars quam natura operatur Quoniam etc.) In fine cap. docet ex his constare quod componat et cuius- -cumque generis dicatur partes similares atque ita dividendum esse ait unaquaeque unde est primum motus cognoverimus quibus partibus cognitis cognoscenda sunt et

sunt et connumeranda formae dissimilares; et reliquae quae ex his componuntur
ut homo et quae ex terra gignuntur. postquam egit de ortu et interitu aggreditur
disputationem metheorologicam. quae disputatio licet nonnulli contrarium asseruerint, si non
esse hos libros Aristotelis, quod aperte falsum, neque illorum rationes aliquid valent, nam
utitur Aristoteles hoc in libro facili stilo quia res quae in illo tractantur faciles
sunt, et facile a sensu percipiuntur atque ita accommodat se rebus disputan-
dis, nimirum si in hoc libro asseruerit visionem fieri missione radiorum non re-
ceptione formarum quia hoc loco non tractat de visione ex professo sed et ita
sequitur aliorum opinionem libro 2o de sensu et sensili eandem ex professo
disputat et docet fieri corruptione initio tertii cap. docet Aristoteles vel respicit
quod hactenus explicatum est tradidit atque his tribus libris explicandam esse hanc
partem philosophiae quam veteres disputationem metheorologicam vocabant atque ita his libris metheorologicis
inscribunt ~~multa~~ ad quam disputationem referuntur corpora naturalia quae licet via fiat ut
constat minus tamen apte sicque imperfecta corpora dicuntur in his quae potissimum locum
tenent quae supremo loco fiunt ut circulus lacteus cometa etc. alia praeterea
sunt quae fiunt in 2a regione aeris quae sunt veluti quaedam aerea ~~atque~~ atque
effectus ut pluvia grando, deinde sunt et alia quae pertinent ad hanc disputationem
ut venti motus etc. de quibus omnibus constituit Aristoteles disputare his libris quibus
absolutis docet agendum esse de anima atque ita hac disputatione finita agit de anima
potissima pars animalium ex quibus omnibus sequitur quo facto libri conscribebant
quid nam sit inscriptio et genus in his libris et quo nam loco fiant quae in
his libris disputantur

Finis librorum de ortu et interitu

Post explicata disp. de principijs et affectionibus rerum naturalium in 8 lib. phisicorum post disp. de caelo de ortu et interitu sequitur ut agamus de his quae generantur in regione sublimi quae communi nomine meteor. dicuntur agemus autem in his lib. de his quae generantur in supra aeris regione et de cometis trabibus et circulo lacteo qui est in 8° orbe de his quae generantur in media regione ut de pluvia grandine et nive de his quae fiunt in infima ut de nebula de his quae oriuntur intra terram ut de fossilibus et mineralibus quibus explicatis optima methodo agendum erit deinde de animalibus et plantis ita tamen ut tractatio de anima antecedat tractationem illorum quae omnia si explicata fuerint explicata quoque remanebit tota philosophiae naturalis ratio.

Caput 2um

In hoc cap. explicat quaenam sit causa efficiens et quae materia meteor. explicat in hoc cap. quaenam sit causa efficiens et quae materia harum rerum meteor. verum ut hanc rem explicet antestatur in primis mundum hunc constitutum esse ex 4or elementis et corporibus caelestibus et quibus corpora caelestia perpetuo agitantur in orbem ex elementis vero quaedam moventur a medio ut aer et ignis et alia ad medium ut aqua et terra quae explicata est a se in libris de caelo in quibus docuimus ignem esse elementum simpliciter leve terram elementum simpliciter grave aquam vero et aerem partim esse gravia et partim levia elementa aer enim contingit ignem et aqua terram. Tertio hic autem est [illegible] advertit deinde cum hic mundus sit constitutus ex elementis et corporibus caelestibus sine ordinem esse inter huiusmodi corpora ut elementa debeant esse contigua corporibus caelestibus nam cum illa regant et gubernent a superioribus illis corporibus procul dubio ut tota vis elementorum derivetur ab orbibus caelestibus debent elementa esse contigua cum illis. [illegible] his antestatis explicat hic causam efficientem harum meteor. esse motum orbium caelestium quod 2bus arg. confirmat. primum quia motus ille est omnium primus a quo alij derivantur ergo illa erit causa efficiens harum impressionum meteor.

2um arg. motus inferiori sunt fine et cu illud qd sit fine invenit tanquam a causa efficiente erit causa efficiens harum impressionum (ut ps qd confirmat etc) explicata causa efficiente harum impressionum explicat causam materialem ingredientes namque illarum n. ee q. gua fiant sed ingua fiant in regionem elementorum qd in his elem. sed affectiones meteor. efficiunt quidem haec, sicut quod illud qd patitur aliquam affectionem obtinet locum m. qd pati proprium e. m. sed elementa patiunt huiusmodi affectiones meteor. (g elementa erunt ma harum affectionum.

Caput 3um Sit ne inter aerem et celum aliqd corpus intermedium.

Instituit Ar. exph. hoc cap. utrum inter aerem et celum interiaceat corpus aliquod intermedium ut ignis &c. unde antiquam hoc explicat prefat primus nonnulla qua in superioribus lib. explicata fuerant (ut ps ignem etc) 1um e elementa ex se mutuo oriri et transmutari 2um in elementis e. opinionem ... aqua ... fiant et ingnem resolvunt 3um terram ... ignis ... magnitudinis respectu orbium celestium et multorum astrorum prob. ... ulla controversia ab astrologis ... aute n. e. ita conspicuum cum n. sit conturbata quod terra ... constituendum ae corpus aliqd celeste qd maxime agit ... cuius nomen ethers adaptat hoc nomen n. tm. ... conspirationem sed et ... l. ocium l. agitatum qd maxime competit corporibus celestibus (ut ps () ... aut ignem etc) his aut dictis ut certis et explorati a ... constitutum qd e an inter hoc celum et regionem aeris sit medium aliqd corpus necne multi n. phi putant in primis corpora celestia ee altra ee ignea qd ex splendora sibi persuaserant unde si corpus celeste igneum e. inter ipsum et aerem n. erit medium elementum ignis quare aer occupabit totum locum cui e. a terra usque ad orbes celestes unde hanc opinionem reiicit Ar. 1o. aut constituunt corpora celestia et altra ee ignea qd ita prob. illa corpora sunt vasta magnitudinis unde cum sint tot n. diversa si ipsa essent ignea iam hoc omnia inferiora combussissent neque si dicas sydera n. ee corpora magna neque ee maioris magnitudinis quam nobis apparent et ita nil mirum si ob exiguitatem hac inferiora n. comburerent; hanc sol.em refutat Ar. qr. iuxta princ. mathematica aliquid longius distant minora videntur et sunt maiora quam nobis apparent cum (g sydera tot locorum intervallis sunt a nobis disiuncta erunt multo maiora quam nobis apparent (ut ps nec 10 etc) imprequiat deinde cand. opinionem prbam in eo qd constituunt nullum corpus ... inter medium inter celum et aerem sed occupare aerem totum e. facile qd interiacet inter celum et terram etiam cum inter locum terra l. aque, l. huiusmodi longius a terra usque ad celum nulla fere sit proportio neque inter terram et aquam et aerem est aliqua proporcio qd e. falsum qd cu inter ps aque et aeris sit aliqua prop.tio cum ex aliqua particula aque generet aliqua porcio aeris qua prop.o e. p.aliter eadem erit totius ad totum quare elementa aeris n. occupabit totum hunc locum sed inter ipsum et celum erit intermedium elementum ignis.

Cap. 4um in quo 3es qes explicant

Proponit Ar. hoc 4o cap. ... 3es dub.es 1a de ordine quem servant

quem observant elem.ta in ter se 2.a qua ro.e Sol et astra efficiant calores in his inferioribus 3.a quae nam e causa ob quam nubes generent in media n.o in suprema reg.e aeris. 1.o dub.o resp. Ph.r hunc ordinem servare inter se ut infimum locum occupet terra 2.um aqua, 3.um aer 4.um ignis adveritit Ph. illa partem aeris quae terrae adhaeret e quasi humida et calida co qd attrahat halitum et vaporem qui quidem essent humida et calida, supremam n.o Regionem quae contigit regionem ignis e calidam et aridam nam ad illam defert exhalatio quae calida e et sicca Tex. Hic in superiori etc.) antequam Ph.r explicet 2.am dub. prius 3.o satisfacit adhibitq. 3.s ro.s ob quas n generent nubes in sup.a sed in media aeris reg. ... sup.a reg.io in rapitur ab sphera ignea motu rapitur p mobilis qui e motus concitatissimus illico dissiparet exalationes si ad eum locum devenirent et tunc possent cogi nubes l. pluvia 2.a g.r nubes coguntur et fiunt vi frigoris ambientis, et tu sup.a regio n sit frigida l. calida n potuerunt in illa cogi nubes ... in media quae frigida e 3.o g.r tu sup.a regio sit calida ... aut ex qua cogunt nubes sit frigida n potuerunt nubes cogi in illa regione, statim n consumeret vapor ille suo contrario s. a calore illius supremae aeris regionis Tex. De calore etc.) Iam satisfacit 1.o dub.o explicatq. causam ob quam astra praesertim n.o Sol efficiant calorem in his inferioribus rao ait e motus corporum caelestium nam motus e causa caloris praesertim n.o ille qui e concitatus, et motus astrorum et Solis sit maxime velox erit ille causa caloris Tex. qd aut etc.) In fine cap. 2.bus arg. confir. Ph.r adversus veteres ... ignea qd et confir. fuit cap. superiori 1.um arg. e traiectiones stellarum ... in corporibus caelestibus sed in regionibus inferioribus sed si in regione illa fiunt ... ignita ... orbes caelestes n erunt igniti — 2.um arg. astra sunt diversi caloris ab igne est n ignis coloris q. cuiusdam punicei astra n.o ut Sol videt ... candidum n ... erunt eiusdem rao —

Cap. 5.um in quo explicant nonnullae exalationes quae ex ma calida et sicca oriuntur —

Quae hactenus proposita sunt ab Ph.r sunt veluti fundamenta futurae disputationis quibus explicatis Ph.r explicat ... quae ro.e haec meteorologica oriuntur quae ut facilius declaret ... in prio tanquam fundamentum ... disputationis ... mam exigua ... Tex. Letu n a sole)

Quoddam aut e ... plus ... quae ... ex alia contra etenim a sole elevant quidam vapores ex quibus ex terra ... quae exalatio ... terra n.o exsiccata elevat alia exalatio calida et sicca subtilis et tenuis similis fumo quae com.i noie exhalatio di. ex his 2.bus exalationibus tanquam ... accomodata ma oriunt oio meteora.

1° In agendum e[st] de his quae oriunt[ur] ex exhalatione calida et sicca

Tex. Quaecunque etc.) Ex humorum materia calida et sicca oriunt[ur] in aetheria quae forma-
in sublimi regione aeris, cumque humorum exhalatio habeat habeat diversas ima-
nes et figuras oriuntur diversae inflammationes, ut faces, trabes, lanae candidae, candelae,
stellae cadentes, caprae saltantes et aliae, nam si humorum exhalatio fuerit
et lata, et ascendat d[icitu]r faces sive in parte inferiori fuerit magis dilatata
d[icitu]r trabes si fuerit magis longa quam lata d[icitu]r lancea, si e contrario magis
lata quam longa d[icitu]r candela si aut[em] circa candelam fuerint aliquae particulae
exhalationis dissipatae et disiunctae, si ascendant dicunt[ur] scintillae, quando exha-
latio non e[st] tota simul sed disiuncta s[ecundu]m longitudinem, tunc d[icitu]r stella cadens, q[uando] vero
fuerit tota simul et coniuncta habuerit q[uas]dam appendices, quae una cum illa as-
cendant dicunt[ur] caprae saltantes. Tex. Omnia etc.) Docet Ar. has esse inflam-
mationes fieri infra lunam q[uo]d ita confirmat, hae inflammationes videntur nobis
citius moveri quam luna, sed illa quae citius moventur [illegible] nobis apparent
sunt nobis vicinora quod volucres quae velocius volare videntur sunt nobis
propinquiores, [illegible] hae exhalationes erunt nobis viciniores luna, et ita fient infra
illam. Tex. Multa autem etc.) inquit Ar. et caelo sereno apparent multae in-
flammationes in super[iori] reg[ione] ut fossae, et voragines, hyatus et colores cruenti
quae inflammationes generantur ex eadem materia calida et sicca cum [illegible]
haec ad sublimem regionem aeris illa in parte inferiori tenuissima [illegible]
media e[st] obscura et compressa aliquando illustratur a radiis [illegible] id
parete [illegible] in exhalatione quod si fuerint [illegible] aliquando
fossae s. voragines si fuerint magna vocat exhalat[ionem]
locus obscuro [illegible] color purpureus s. cruentus [illegible]
illustretur a radiis splendidissimis aliquis [illegible] apparet in exhalatione colores
purpureus s. cruentus

CAP. 6.m De ~~[illegible]~~ Cometis ex [illegible] veterum opinione

Agit deinde de cometis veterum antiquorum opinionem sententiam declarat et refert
hoc capite tres sententias veterum de cometis [illegible] Anaxagorae et Democriti
qui dicebant cometam nil esse aliud quam [illegible]
unde ita a [illegible] quae [illegible] plures cometas [illegible]
dicunt cometas [illegible] supra vocatis planetis simul se coniungunt
[illegible] constituere cometam nil aliud esse [illegible] Pythagoricorum qui in Italia [illegible]
[illegible] circa solem oculis [illegible] quam [illegible] sydus [illegible]
[illegible] a radiis illius [illegible] aliquando [illegible]
3a opinio fuit Hippocratis [illegible] planetam esse cometam [illegible]
ea ratione quia [illegible] exhalationem [illegible]

imota

Hi autem duas opiones refutat Arist. in 2ª pte duabus rationibus prima quia sidera erratia sing. progrediunt in zodiaco at co[m]ete aliquando apparent extra zodiacum, aliquando vero ... versus austrum, altera quia aliquando aut in eadem aut in diversis ... apparet multitudo cometarum ... n. una

Pitagorica impugnat ... opione ... quia saepe dissipata coelo ... cometa ... quod antea apparebat ...

Hipomocratis ... aliquo ... Demum errat maxime in ... septentrione ... aliquando aut in meridie ... cometa ... qui ante terremotu apparuit ...

Quamquam (Democritus) probare opionem Democriti ... apud quos maxime ... Aristoteles ... saepe planetas ... cometa n. fit ex coniunctione planetarum ...

Cap. 7m quid sit cometa ex propia opione

Refutatis ... opionibus aliorum ... Arist. ex propia opione explicat quid sit cometa

Tex. (Quemadmodum etc.) inquit igitur materiam cometae nullam aliam esse quam exhalationem ... in sublimi aeris regione quae neque debet esse multum tenuis, ne statim dissipetur, neque multum crassa ne possit ascendere, sed debet esse contemperata ... ut facile possit ascendere, et n. statim dissipet, causa efficiens ... astrum quod suo lumine ... splendescere exhalationem illam quam paulatim assumens ... habet caudam aliquando ... planeta movetur ... cometes ... motu orbis et aliquando ... lumen splendet ... Proponit ... discrimen ... cometas et aliquas inflammationes ... nam aliae inflammationes ... citius labuntur, neque diu perdurant, sed cometae ... longo aliquo tempore ... aliquae durant per dimidium, aliquae in ... et aliquae per duos

Cap. 8um de circulo lacteo

Variae fuerunt ... opiones in explicanda natura circuli lactei quidam ... existimarunt ut Pythagorici circulum lacteum fuisse olim effectum

et casu cuiusdam flama et multi qui cciderunt inde confragrati illi per phaetontis, alii vero estimarunt solem praetermisso proprio circulo aliquando hanc partem coeli quae dicitur via lactea illustrasse et quo illustratus permansit haec illa et splendida atque corusca (Text Anaxagoras etc.) 3a opinio fuit Anaxagorae et Democriti constituentium nil aliud esse viam lacteam quam splendorem quarundam stellarum ob nubem terrae lumen solis devenire nullo modo potuit unde hanc opinionem duplici de causa reiicit Aristoteles. 1a ratio omnia astra recipiunt lumen a sole, alibi ex umbra terrae non potest devenire ad 8um orbem stelliferum et ita non potest impedire ne lumen solis deveniat ad stellas (Text nos vero etc.) His relictis opinionibus Aristoteles ex propria opinione explicat viam lacteam nil aliud esse quam exhalationem quandam calidam et siccam abstractam a quibusdam astris usque ad sublimem regionem aeris cum autem splendor illorum penetret atque illustret huiusmodi exhalationem hinc fit ut appareat nobis coloris candidi et lactis —

Caput 9um de pluvia nubibus nebula etc.

Postquam Aristoteles egit superius de his quae generantur ex exhalatione calida et sicca agit iam de his quae generantur in vaporibus scilicet de pluvia rore etc. constituitque causam efficientem esse calorem solis materiam vero esse vapores seu humiditatem terrae madefactae aut aquae quae elevantur [illegible] solis usque ad mediam aeris regionem, quod si nondum crescat huiusmodi humiditas fiunt nubes, si concreta fuerit generat aquam, si autem aqua illa paulatim [illegible] in guttas [illegible] crebrius et cum magna copia fluat dicitur pluvia, cum autem in nubibus sint quaedam partes stellidae quae non possunt steriles cogi neque [illegible] in aquam illa dicuntur nebulae quae [illegible] in [illegible] aeris regione quae est circa nos —

Caput 10 de rore et pruina

Ros et pruina in 2bus conveniunt 1o in materia quae est vapor seu humiditas deinde in loco quia generantur fere in eodem loco scilicet in media regione aeris: differunt quia pruina generatur ubi maxime viget frigus, ros autem ubi regio est temperata nam pruina frigida est, ros vero calidus (Text hanc autem etc.) Aristoteles ait neque rorem neque pruinam generari in sublimi aeris regione 1o quia hae existunt ex concavitatibus receptaculisque aquarum non possunt duci usque ad illam sublimem regionem, deinde quia aer in loco sublimi maxime flat et ita impediret ne ros et pruina cogi possint in illo loco (Text Ros etc.) deinde docet rorem ubique fieri flante austro praeterquam in ponto ubi tamen generatur flante aquilone quod explicat Aristoteles in contextu —

Caput 11um de nive

Nive etc.) Differentiam Aristoteles de nive docetque quae ratio generet constituitque in principio capituli [illegible] rorem pluviam, et nivem convenire et distingui quia ex eodem

eodem humido vapore sunt, distingui tn̄ nº et multitudine l. paucitate vapo-
nam sicut se hent pruina et ros ita nix et pruina. pluvia .n. fit ex
maxima vaporum copia et ita occupat maiorem locum et magis durat quam
ros qui fit ex vapore tenui eadem rōe maior ē copia nivis quam pruinæ fit
nix quia nubes cogit l. congelat pruina u' quia vapor congelat ac proinde
Nubis spē maximi frigoris

Caput 12 de grandine

Agit Ar. de grandine et duo praestat antiquam hanc rem explicet 1ª ē Tex. gran-
dines etc. fieri magis in vere aut in autumno quam in hyeme aut in aestate, et
magis in aestate quam in hyeme quia in hyeme [illegible] illæ eveniunt Tex. sed illud etc.)
altera ē et difficile explicare quā rōe generet grando neque .n. pōt generari
antiquam condensentur nubes, neque postquam sunt condensatæ et versæ in aquam undique
.n. aquam statim petere locum inferiorem absque eo quod convertatur in grandinem
neque in locis superioribus remanserint aliquæ tenuissimæ nubes ex quibus ut ex
mā generet grando, quia experimur grandinem n̄ generari nisi ex mā magna
[illegible] experimur [illegible] grandines interdum et eiusdem corporis cum ovis co-
[illegible] grave [illegible] generari ex minutissimis guttis Tex. hic nonnulli etc.)
[illegible] explicatis refutat Ar. opinionem eorum qui constituebant grandinem generari in
[illegible] generat grando ut in monte Olympo apud Macedones
deinde quia si in alta sup.ª aeris regione fieret grando dissiparet ex motu qui
fieret alioquin tam distantis aliqua particula illius quod tn̄ ē falsum Tex. quoniam etc.)
confutata igr̄ hac opinione Ar. ut tandem suam explicet [illegible] grandinis animad-
vertit reperiri inter calorem et frigus quandam antiperistasin per quam fletu quando
quo unum agit in aliud [illegible] ab alio [illegible] aggredi ab eodem loco
igr̄ grando ita fit elevatis vaporibus humidis et calidis ad mediam regionem
aeris ibi maxime viget frigus comprimunt illi vapores frigore ambiente
cumque sit calidus nititur aggredi ab illo loco [illegible] compressus in guttas aliquas
maximas, et cum hæ guttæ [illegible] loca frigidissima per regionem illam
mediam frigidissimam conglaciat et convertit in grandines et hæc ē vera et le-
gitima origo grandinis

Caput 13 de origine fontium et fluminum

Antiquam Ar. [illegible] [illegible] refutat in primis duas opiniones veterum quidam
.n. docuerunt ventum nil aliud esse quam aerem agitatum aliqui tn̄ et unicum
ventum, sed has opiniones refutabimus libro 2 agentes de ventis, refutat opi-
nionem quorundam constituentium fontes et flumina ex pluvia generari eo quod
in hyeme quia magis pluit fontes et flumina fluunt multo maiora
Tex. sed ē absur. etc.) hæc rāo n̄ valet quia licet flumina fluant maiora
et fontes n̄ tn̄ oriunt fontes ex pluviis unde mā fontium multo alia est

quã cadentia et quae generant nubes pluviã grando nix et alia; vapor ille humidus qui se recipit intra cavernas terrae, cumque in illis sit maxima vis frigoris ab humore ut cogit ille humor, et convertit in guttas quae fluentes ad eundem locum efficiunt fontes et fontibus oriunt deinde flumina, et ita fit ut exsiccatis humoribus intra cavernas terrae, exsiccentur quoque fontes et flumina [illegible] etc. In fine cap. colligit nonnulla, 1um aliquando intra terram contineri copiam aquarum quae non possit fluere efficit maximas paludes et stagna. 2um est multa flumina quae se recipiunt intra terram et efficiunt quoque maximas paludes. 3um est quoque alia flumina quae se recipiunt intra terram deinde vero in alia parte egrediuntur neque in [illegible] sunt et fontes cui sit ipsum flumen quod erumpit ex visceribus terrae. 4um est nonnulla flumina quae impediunt ne in mare ingrediantur quem ob rem efficiunt maximas paludes —

Cap. Ultimum de mutatione terrae

In hoc ult.o cap. explicat phs. causã ob quã aliqua loca terrae quae antea madebant nunc sint exculta et alia culta nunc colantur et quae erant remota maria nunc sint illi vicina, et quae erant vicina sint remota. Huius rei reddit phs. causã ob aliquos terremotus [illegible], et inundationes aquarum [illegible], et [illegible] terrae, qui fecerunt ut quaedam loca habitent quae antea commode habitari non poterant et quae [illegible] habitabant commode habitent quae ex multis prosperitatibus et rebus [illegible] satis [illegible] —

Q.^a an via lactea sit exhalatio vel quid aliud

Quaenam sit via lactea quae vocatur a Graecis galaxia variae fuerunt philosophorum ut ait Plutar. 3o lib. de placitis cap. [illegible] ex quibus nonnullas referat phs. hoc cap. [illegible] ille [illegible] viam lacteam esse exhalationem attractam vi quorundam syderum usque ad sup. aeris reg. multi vero ex Peripateticis [illegible] cum [illegible] opinione Democriti et Anaxagorae constituendum viam lacteam nihil aliud esse quam splendorem quorundam stellarum in [illegible] sunt [illegible] multae stellae quae ob distantiam et exiguitatem [illegible] frangunt [illegible] nos, cumque sint [illegible] maxime vicinae radii ab illis emissi inter se refrangunt et ita refracti [illegible] se offerunt oculis nostris cum illo colore lacteo. Hanc [illegible] amplectuntur [illegible] omnes [illegible] Chrysostomus Javelus tractatu 2o meteo. cap. 1o. Vitrius gregorius 8o lib. artis

artis mirabilis libro 2° et multi alii philosophi arbitrati sunt circulum
et lumen stellarum sed et colorem proprium celi in [illegible] [illegible] ut [illegible]
explicem sit 1a assertio. Via lactea non est exhalatio calida et sicca illius
[illegible] [illegible] aliquarum stellarum 8i orbis ut putat Ar. contra. sic arg. 1um est
exhalatio [illegible] subiecta mutationibus nam aliquando est multa et aliquando est pauca
aliquando dissipatur et aliquando comprimitur ergo si via lactea esset exhalatio haec quoque
subiret mutationes ita ut quando esset multa exhalatio esset maior et quando parva minor
sed hoc est falsum [illegible] simpliciter non apparet nobis eiusdem magnitudinis et figurae
unius [illegible] eiusdem [illegible] ergo via lactea non est exhalatio. 2um arg. via
lactea est circulus quidam ambiens fere totum celum [illegible] ducens a primis gra-
dibus geminorum usque ad ultimas sagittarii et [illegible] iterum a sagittario usque
ad geminos et in multo maior non tantum unico astro verum et multis syderibus
[illegible] sicca exhalatio [illegible] non obtineret tanta magnitudine quia cum terra sit multo
minor quam multa sydera non potuit tanta copia exhalationum ab illa elevari
[illegible] [illegible] [illegible] quam pluvimis syderibus. 3um arg. si via
lactea [illegible] [illegible] ex eadem materia ex qua sunt cometae sed calida et sicca qua-
[illegible] causa cum esset maior copia exhalationum in via lactea quam in aliquo
cometa ut non significat ille [illegible] varios [illegible] et alia multa quae indi-
cant cometae [illegible] celo sereno dissipant exhalationes [illegible]
[illegible] sed [illegible] [illegible] [illegible] conspicua via lactea quam illa non erit exhala-
tio. 2a asser. Via lactea nil aliud est quam splendor stellarum qui in illa parte
orbis sunt intrinsice magis unitae [illegible] color aliquis lacteus incitus in illa parte
anata [illegible] [illegible] ex eo comprobamus quia ex refractione radiorum in corpore plu-
cado apparet quidam color lacteus ut [illegible] in speculo [illegible] in refractione [illegible]
radiorum [illegible] stellarum inter se et in 8° orbe [illegible] [illegible] [illegible] quidam
color lacteus altera [illegible] efficaci ratione demonstrari nullo modo possumus est tamen maxi-
me probabile naturam contulisse illi suum colorem in celo. 3a asser. lacteus circulus
est in 8° orbe stellifero 3° contrarium docuerunt nonnulli [illegible] ut autor est [illegible] in
loco citato, verum ex superioribus ita colligimus asser. circulus lacteus [illegible] splendorum
stellarum 8i orbis [illegible] color in 8° orbe [illegible] producitur [illegible] ergo erit in 8° celo [illegible]
Sed insurgit aliquis 1° colores [illegible] [illegible] qualitatibus sed in corporibus celestibus nulla
est [illegible] qualitas ut docuimus cum Ar. 1° de celo cap. 3° ergo via lactea quae [illegible]
fert colorem illum lacteum et candidum non erit in 8° orbe. [illegible] colorem illum non dumtaxat
a primis qualitatibus sed [illegible] 2° si via lactea cum sit color esset in celo calor haberet quidam
colorem sed calor est impossibile ergo via lactea non erit in celo. [illegible] [illegible] passione una
efficiente alteram ducente ad interitum in celis itaque non est passio ducens ad interitum effi-
ciens illustrant [illegible] [illegible] illi ab quidam splendore lacteo quem [illegible] recipiunt

Comentario in 2um lib. methcor. cap. 1um de origine maris

Agit Ar. in hoc 2o lib. de mari et ventis et aliis [illegible] et [illegible] de origine maris tradidit varias Phorum opiniones de hac re Tex. [illegible] Ita est: antiqui Theologorum qui constituebant mare originem trahere a fontibus alii [illegible] seruerunt mare aliquid operuisse totam terram et [illegible] in caloris solis quaedam fuisse conversas in vapores quibus Sydera alunt [illegible] fuisse terra arida apparuisse 3 opositio [illegible] aliqui insuerunt mare esse aliud [illegible] sudore terrae et quod sudor est salsus [illegible] hanc rationem docebant mare esse salsum Ar. [illegible] impugnat 1am opinionem hoc ratione Tex. [illegible] Aquarum alia sunt fluentes et quaedam quiescentes sed aqua maris non est fluens [illegible] [illegible] ab illis dicitur mare non potest originem trahere a fontibus quod fluens [illegible] loco [illegible] aquam maris non esse fluentem [illegible] colligit [illegible] [illegible] nunquam non mutat [illegible] quod si diceres fontes [illegible] in alio loco sed in eodem intrare [illegible] fontes [illegible] lababat Ar. quod non possunt esse [illegible] fontes [illegible] quibus [illegible] aqua [illegible] [illegible] fluere [illegible] Tex. fluere aut [illegible] Caeterum [illegible] adversus illam quod [illegible] Tex. [illegible] in quibusdam [illegible] aquam fluere cum aqua maris non est quiescens [illegible] et [illegible] ventorum et a causa aliqua [illegible] non autem a [illegible] Ar. illud fieri non et [illegible] ventorum [illegible] causa aliqua [illegible] movere potest Tex. [illegible] unde mare [illegible] quiescit [illegible] mare septentrionale movere Tex. [illegible] [illegible] 2a [illegible] quod videmus mare septentrionale [illegible] ad mare meridionale [illegible] et [illegible] fluit et fontes in aquam [illegible] Ar. ob duas causas mare [illegible] mare cum [illegible] aqua maris quiescens, 1a quod multo maiores fluvii [illegible] septentrionale movere ad meridionale [illegible] quod multo maiores fluvii [illegible] recipiunt [illegible] mare septentrionale quam meridionale qui efficiunt ut aqua moveat versus meridiem 2a ratio quod pars illa est eminentior [illegible] meridionalis est [illegible] [illegible] [illegible] corpus grave ut est aqua ferat ad locum declivem [illegible] mare [illegible] movet ad meridiem —

Caput 2um in quo proponunt 3s dubitationes

Proponit Ar. in hoc cap. 3 dubs. 1a an mare sit primum omnium aquarum [illegible] veteribus [illegible] mare esse primum omnium aquarum

Quod si quis obiiciat: cur aliae aquae sunt salsae sicut aqua maris. Resp. aqua maris ...
fluere per meatus angustissimos terrae et ita partes subtiliores quae ... magna fluunt alia vero crassiores quae sunt causa salsedinis quae ... dulcedine ...
penetrare nequeunt meatus angustissimos. 2a dub. quaenam sit causa quare mare
sit salsum. Resp. Ar. causam esse quod non calores solis elevant partes subtiliores maris
non crassiores quae sunt adustae per reflexionem radiorum solis cumque partes crassae et adustae
sint salsae ut experimur in aliis in nobis excrementa quae sunt crassiora et magis
adusta sunt salsa ut urina et sudor ob hanc causam mare est salsum
Text. Quocirca etc. Explodit Ar. veterum opinionem qui putabant
per calorem partes illas subtiles emori ut ex illis alerentur sol qui exhalat ex
vaporibus subtilibus non minus quam alatur lucerna ex oleo, hanc sententiam Ar. ut
ridiculam impugnat his 2abus rationibus 1a quia huiusmodi vapores feruntur usque ad me-
diam aeris regionem aeris et sol est in 4o orbe longe distans ab hac regione
quare non posset ille ali huiusmodi vaporibus. deinde quia eadem est ratio solis
et aliorum astrorum sed alia astra non aluntur vaporibus quare neque
sol alitur Text. Porro etc. 3a quaestio quam ob rem cum sit quod tanta
vasta flumina se recipiant intra mare non fit maius quam antea erat
Resp. rationem esse quia exhalant multae solis radiis partes subtiles quae ...
... deinde per ingressum fluviorum quod in aliis ... fit maius
... quam antea erat quando tanta portio resolvitur quanta fuerit ...
perdita ita cum non reparet maior portio aquae maris per ingressum
fluviorum quam deperdatur per continuam exhalationem par-
tium subtilium non propterea augetur aqua maris neque ...
maius quam antea erat.

Caput 3um in quo explicantur duae quaestiones de mari

Explicat Ar. in hoc capite duas quaestiones de mari 1a est an sit mare aeternum
2a quaenam sit causa salsedinis illius. Primo quaestio. Resp. Ar. mare
aeternum esse cum illud sit praecipua pars universi universumque sit
aeternum mare quoque erit aeternum an autem aliquando sit habiturum finem subo.
inquit est quod Democritus constituebat illud habiturum finem, hac ...

sna? aut Ar. falsa e qr quod nunquam mare fuit exsiccatum neque futuris tem-
poribus exsiccabitur et ita perfectum erit deinde qr sunt soli semper
moventur sine aliqua quiescat. virtute illius elevabuntur continui
quidam vapores qui concrescunt in nubes et deinde conversi magnam
augeant aquam maris quare mare nunquam exsiccabitur sed semper ex
continua fluvia reparabuntur per illud quod deperditum est. De salso est
et [illegible] de salsedine propositum explicat Ar. proponit opiniones quas
quidam [illegible] voluerunt esse salsum ex eo quod per subtiliores aquas convertunt in va-
pores abiit et quae sunt crassiores remanent et cum partes crassiores sint salsae mare
est salsum. Unde sane opinionem quam ipse [illegible] fuerat in casu superiori nunc
[illegible] rejicit per subtiles ex quibus fiunt nubes. Iterum redeunt in mare
quae generaliter generat fluvios [illegible] per subtiles sunt dulces et aqua maris quare
[illegible] opinio eorum qui docebant salsedinem maris provenire
ex eo quod multae partes terrae permixtae cum aquis fluviorum deferuntur ad mare
[illegible] permixtae magna maris [illegible] verum hac opinio falsa est
[illegible] fluviorum [illegible] salsa esset et permisceant cum multis
[illegible] terrae. 3a opinio est Empedoclis [illegible] mare nil aliud esse
[illegible] sudorem terrae [illegible] sudor in [illegible] sit salsus mare quoque
salsum erit. [illegible] verum sane opinionem tanquam ridiculam reicit Ar. neque enim ac-
[illegible] terram aliquando sudasse ut generaret tantam copiam aquarum
[illegible] ante [illegible]) Refutatis aliorum opinionibus Ar. proprium sententiam ut
salsedinem maris a 2bus provenire s. ab exhalatione terrestri et adducta
tanquam ania et radijs solis tanquam [illegible] efficiente nam radij solis
maxime ferunt mare [illegible] [illegible] per terram vapores illas
adurunt quae deinde [illegible] virtute solis et effundunt [illegible] mare ex quo
fit ut mare remaneat salsum nam adustum permixtum cum aqua reddit
illam salsam quod experimur in sudoribus et urina [illegible] et in cineribus
[illegible] si colet aqua reddit illa salsa ut conspicimus in [illegible]
mare [illegible]) dissolvit Ar. duas objectiones contra superiora 1a est si ex
[illegible] exhalatione mare fieret salsum cum in dies illa crescat fieret
ut salsedo maris augeret 2a [illegible] falsum [illegible] Ar. [illegible]
salsedinem augeri cum multae partes salsedinis deperdant aliae de
novo generantur et reparent illas [illegible] maior salsedo

salsedo qua erat fuerit autem si eadem partes manerent 2a dub-
est partes subtiles quae sunt in mare si exhalentur et separentur
ab illo sunt dulces et mare dulce erit. R. Ar. respondet
neq. consequentiam esse non est necesse ut partes separatas praesertim illas
quae sunt subtiles retinerent eandem salsedinem maris.

Caput 4m qua ratione generentur venti

Postquam egit Ar. superiori cap. de mari, egit in 3bus sequentibus de ventis. 3a efficeat hoc cap. 1m quae nam sit materia ventorum 2m quo nam causa efficiens et 3 qua ratione oriantur docetque in primis materiam ventorum esse exhalationem calidam et siccam. Ipse sint ante [illegible] unde cum sint duo genera exhalationum constituit venti materiam differre in materia ab aqua quae aquas pluviarum generat ex exhalatione humida at venti generat ex calida et sicca. Deinde impugnat opinionem quorundam qui constituebant aerem et ventum unum et eundem [illegible] aliquo orto ex reliquiis pluviae aer non est idem [illegible] quaelibet aqua fluens est fluvius ita non quilibet aer agitatus est ventus sed ille tantum qui ex [illegible] exhalationibus demanat. Ipse ventorum [illegible] docet causam ventorum efficientem esse superiorem regionem aeris quae sua vi dissipat exhalationes illasque [illegible] generantur venti. Tertio docet ita oriri exhalationem quae [illegible] ventorum dissipat a superiori regione aeris et ita dissipata exhalatione [illegible] flant venti. Advertit tamen Ar. ventos in principio esse minores deinde vero in progressu maiores comparare.

Cap 5um de tranquillitate ventorum

Ipse solum ante [illegible] duplicem tradit Ar. causam tranquillitatis ventorum una est vis caloris solis quae dissipat et consumit exhalationes [illegible] illas in ventos altera nimia frigiditas quae constringit vapores ne ex illis fluat aer et generetur ventus ob nimium calorem ait Ar. ab ortu orionis usque ventos etesios est maxima tranquillitas ventorum. Orion nil aliud est quam quaedam constellatio in fine tauri natura frigida. Etesii autem sunt quidam venti qui singulis annis oriri solent ante ortum caniculae in mense Julii. ait ergo Ar. a [illegible] usque

usque ad 10am vel 11am mensis Julii cum maxima ventorum tranquillitate
quia cum sol maxime ad nos accedat calore dissipat materiam ventorum

Caput 6um de numero ventorum

Constituunt philosophi ventos esse numero 12 [illegible] quorum 4 priores aut
4or cardinales septentrion auster zephyrum et subsolanus qui inter
se maxime differunt reliqui vero dicuntur cardinalium collaterales
unusquisque enim [illegible] obtinet duos et ita [illegible] 3es septentriones
[illegible] 3es australes [illegible] euronotus
aquilo septentrio et tracius 3 [illegible] favonius zephyrus et chorus et alii
et libonotus 3es occidentales [illegible] sunt autem hi
3es subsolani [illegible] subsolanus et vulturnus non possit flare simul
venti ita inter se affecti ut flante uno [illegible]
~~[illegible]~~
qui illi contrariatur nisi [illegible] contrarietas ventorum [illegible]
septentrionales sunt ~~frigidi~~ et occidentales frigidi sunt licet
septentrionales sunt frigidiores australes [illegible] et orientales calidi sed
orientales calidiores

Caput 7um de terrae motu

[illegible] philosophi nonnullas ventorum species de terrae motu quibus praetermissis
[illegible] explicat [illegible]
[illegible] causa [illegible] exhalatio calida et sicca
[illegible] generat in partibus in partibus inferioribus et
[illegible] terrae ubique intra cavernas et speluncas detineat non
erumpere foras cumque non habeat exitum liberum terram quatit et m...
ut, et haec mutatio dicitur terrae motus [illegible] autem modus post exhalatio
foras erumpere vel detineri [illegible] ut tota illa [illegible] foras progrediatur
qua [illegible] et illa generant venti 2o ita ut [illegible] egrediatur et ...
[illegible] inclusa detineatur ~~intra cavernas terrae sequuntur [illegible]~~
~~[illegible] frequenter~~ fumique [illegible] venti et [illegible] terrae
3o ut tota exhalatio detineatur inclusa intra cavernas terrae quare
et illa generat terrae motus dum nititur exhalatio foras erumpere
fiunt autem terraemotus magni in autumno et in vere quam in ...
in hieme aut in aestate et [illegible] magis [illegible]
qua die et tempore sereno ut in pluviam qui venti non flant
cogitur illorum [illegible] inclusa detineatur infra cavernas terrae sequuntur
autem terraemotus frequenter [illegible] et alii multi morbi cum [illegible] exhal...
illa cum fuerit diu intra terram inclusa pestilens atque morbifera
et ita quando egreditur laedit aerem ex quo [illegible] pestis et morbos sequi...

Caput ultimum de tonitruo

In ult° cap. agit de his quae generantur ex exalationibus calida et sicca ut de tonitruo et fulgore. Advertit tamen in princ. duplicem esse materiam ex qua generantur meteo. unam calidam et siccam alteram vero frigidam et humidam cum igitur duae exalationes deferantur ad mediam aeris regionem illa quae est calida et sicca nube [illegible] detenta intra alteram quae est humida et frigida cumque a suo contrario comprimatur nititur per omnes partes nubis egredi unde fit tonitruum, id est nihil aliud quam divisio nubis effecta ab exalatione calida et sicca fugiente alteram contrariam quae est humida et frigida cumque haec exalatio comoveatur multum ab altera frigida, siccaque illa sicca et calida statim inflammatur si ascendit unde fit splendor ille qui fulgor dicitur fulmen aut nihil aliud est quam haec exalatio compressa inter quosdam lapides subtiles unde est animadvertit Ar. in fulgore prius cerni splendorem quam audiatur tonitruum licet simul veniant cogit facultas visiva quia sit magis naturalis quam facultas audiendi citius percipit species suas obiectum et ita possumus conspicere splendorem fulgoris quam audiamus tonitruum.

Comentaria in 3um lib. meteor. Cap. 1um de procella, turbine et aliis

Agit Ar. hoc lib. de his quae fiunt per reflexionem in [illegible] regione aeris antequam tamen hoc praestet agit in hoc 1° cap. de procela turbine quae disputatio in superiori lib. videtur esse connexa. de his igitur procela dicitque fieri ex exalatione calida quae simul cum humiditate elevatur ad regionem aeris ex qua oritur ventus (ut ipse consistit) si igitur vehemens ventus e nubibus per lineam rectam egrediatur procela dicitur si autem haec exalatio progrediens [illegible] praesertim si ab aliquo corpore impediatur dicitur turbo unde procela et turbo tantum differunt ratione figurae non vero materiae eadem est si autem exalatio ascendat et tamen atque subtilissima fit dicitur praester si vero maximo impetu

descendat fulmen dr̃ roẽ huius occasionis nonnulla respectu str. de fulmine in cap. superiori

Cap. 2um de Corona

Tex De Corona autẽ et arcu etc) Disputat de his quæ videntur et in aere et colores veros habere et tñ non sunt 1um quod apparet ẽ corona quæ est quedam circulus circa solem et lunam aliqñ apparens simpliciter circulo pfecto et integro fitq̃ fere semper nocte licet aliqñ vespere et aliqñ mane appareat 2um qd apparet ẽ Iris ẽ autẽ arcus ẽ reflexione radiorum solis in nubibus effectus nunquã tñ apparet pfectus circulus sed semicirculus neq̃ fit sub sole l, luna sed imo in contrario loco hocq̃ semper fit die licet aliqñ appareat nocte raro tñ ut ꝑfecta luna in plenilunio 3um qd apparet sunt parareli l, plures fig.ª sol ꝑ radys solis promanantes iuxta solem existentes

Caput 3um qua roẽ fiat corona et quæ eius fig.ª

Tex 1º n. etc) explicat qua roẽ fiat corona et quæ sit eius fig.ª fit qñ nubes rara et plena sub sole, luna, l, alio astro interposita inter ipsũ et nrum aspectum ꝑ refractionẽ orbicularis fitq̃ frequentius iuxta lunã quã circa solẽ qr radii reflexi solis facilius possunt illã dissipare quã radys lunæ

Cap. 4um de Iride

Tex Arcũ etc) Agit de Iride hoc cap. advertit tñ ad reflexionẽ debere corpus in quo fit eẽ ꝑspicuũ et aliqñ rarũ ut conspicimus in speculo in quo reflectunt radii solis quod ẽ ꝑspicuũ et rarum

Tex Quoniam etc) Docet iam qua roẽ fiat Iris fit inquit ꝑ reflexionẽ quadam radiorum solis seu ~~astrorum~~ lunæ aliqua nube proxime disposita ad aquã

Tex colorem etc) Explicat varios ipsius colores in Iride qui ex varia radiorum solis ꝑmixtione cum raritate aut densitate

densitate nubium oriunt. Sunt autē 3es colores apparentes iridis in pte inferiori rubeus in pte media croceus in pte superiori etiā in nube pars inferior obtinet copiā aquæ indigestam [illegible] et crudam et ita ex pmistione radiorum cum illa oritr color iridis media nō pars ē rarior et ita ex pmistione radiorum reddit rubra sed superior compressa et obscura et ita reddit colorem croceum crudum qui ē obscurus tendens ad nigredinem —

Tex Duplex etc) constitut aliquā duplicem apparere iridem in eodem loco ita pi ut in superiori contrario mō appareant colores quā in inferiori 3es autē irides simul apparere nō possunt in eodem loco quā in dei nesijs optime possit —

Caput Ult. de iride interum et de paralelijs

In ult.o cap. agit ar. de figa iridis de paralelijs et de mineralibus ait ergo figam iridis nō eē circulū sz totū sed eē semicirculū — Tex Duo .n. etc) Paraleles sunt plures soles generati in nubibus ob reflexione radiorum solis fiunt autē ita qn circa solem ad dextram l. ad sinistrā sunt aliquæ nubeculæ rotundæ quæ possunt pfecte destingui a radijs solis in illis generat effigies solis resplendent .n. qmō sol. et ita nunc apparent unaqz duo l. 3es soles unde qmō si Socrates coram se haberet duo specula Joannes qui una esset cū Socrate 3es vultus illius intueret unū in Socrate, alium et alios duos in speculis, itaquoqz qn apparent nubes quæ fiunt a radijs solis ita ut nobis referant effigiem solis conspicimus plures soles unū in se et alios in nubibus tanquā in quibusdam speculis Tex Quæ autem etc) tandē ar. agit de his quæ generant in visceribus terræ ut de metalis mineralibus l. fossilibus ostenditqz mām ex quā oiā fiunt eē

Esse humorem contentum in uiscerībus terræ causā uero efficientē esse calorem solis sua ui cogentem tunc humorem undeī [illegible] ut ex diuersa concretione eius humoris oriant(ur) diuersa g(e)n(er)a metallor(um). atq(ue) hæc de metallis dicta sint

Celebrem et unicam disput.em de aīa explicaturi veterum consuetudinem observantes nonnullas q.es i.o tractabimus quae nobis ad intelligendam hanc rem praebeant adiumentu.
erunt autem illae 3.es q.es 1.a de aīae subiecto 2.a de ordine quem hi libri servant ad alios. 3.a an haec disp.o sit physica necne: ut igitur a 1.a q.e initium ducamus quidam putant
maius subiectum horum librorum esse corpus animatum, animam autem esse tanquam id quo
medio disputamus de corpore animato, haec sententia placuit Paulo Veneto in commentariis
huius loci contrariam sententiam tenent D. Tho. et Averroes in comentar. huius primi
capitis, Albertus Magnus tractatu 1.o de aīa cap. 1.o licet Gandavus q.e 3.a docet
in libris illum secutum fuisse opinionem Pauli Veneti, Javelus q. 1.a Toletus q.a 4.a
Michael Palatinus q.a 1.a et multi alij qui omnes profitentur materiam subiectam non esse corpus aīatum
sed animam igitur hanc q.em explicemus sit 1.a asser. De aīa potest dari aliqua scientia
haec sententia est communis. Illud enim cuius sunt propria vel differentiae, per et proprias potest sub aliqua
scientia comprehendi, sed de aīa dantur duae differentiae dant species quae sunt vegetantes sentientes
et intelligentes, dant proprias quae sunt sensus et intellectus facultatesque vegetandi ergo
nam aīa poterit sub aliqua scientia comprehendi — 2.a asser. Subiectum horum
librorum non est corpus aīatum sed aīa consta. ex Arist. in 1.s verbis libelli de sensu et sensibili
sed quia liber proxime sequitur libros de aīa ubi habemus disputationem de aīa eius
eius proprietatibus agendumque esse deinde de corpore aīato ergo in his libris non corpus aīatum sed aīa
erit subiectum horum librorum 2.a rao ex titulo lib. colligenda est materia subiectum illius
sed libri illi non de corpore aīato sed de aīa inscribuntur ergo etc. 3.a rao Illa est materia
subiectum cuius rationem explicat traduntque partes praeponuntque proprietates sed in his lib. ita se res
habet ergo Praeterea de corpore aīato agit in lib. de plantis et alijs ergo etc.
Horum adversarij in nostras asser. haec arg. proponunt 1.um quidquid scit. vel est in aīa vel extra
aīam Ar. 6 Metaph. sed omnis ens autem eius divisum ab Ar. 6.o Phys. est 2.o ens in aīa
et extra aīam sed aīa neque est extra animam neque intra aīam quia nil est intra se
de aut nulla poterit dari scientia Resp. divisionem propositam intelligendam esse, intelligitur
ens aliud est in aīa aliud extra aīam vel, aliud ens rei aliud rationis nam ens rei
extra aīam ens u. rationis in aīa quia roe intellecta dividitur. anima existens extra aīam
quae est ens rei nullo modo dependens ab aliqua functione intellectus 2.um
quidquid intelligitur debet intelligi per aliquam similitudinem sed aīa intelligens nulla

nulla sit similitudine ergo conse. assumpt. omnis similitudo educitur ex phantasmatibus. anima intelligens nulla habet phantasmata ergo non potest intelligi. Respondeo ex his quae intelligunt quaedam intelligi directe et alia reflexe arbor v.g. directe intelligitur at non anima ipsa reflexe se intelligit hac ratione cum ipsa intelligat arborem actu directo reflectit deinde supra suam actionem intelligens se intelligere arborem cum non intelligatur dari debeat principium intelligendi et species repraesentantes rem intellectam intelligit se esse principium intelligendi continereque species repraesentantes et informationales unde deinde colligit suam naturam esse immaterialem quia inter species et ipsam debet esse aliqua proportio et similitudo esseque principium intelligendi unde haec omnia 3° de anima diffusius explicabuntur interim consule te Ferrariensem ... 1° de anima igitur ad arg. Respondeo illa quae directe intelligunt intelligi propter propriam similitudinem ductam a phantasmatibus, alia vero cognoscunt reflexe ut est animam non intelligi propter propriam similitudinem sed per similitudinem illorum quae directe intelligunt — 1um arg. in 2am asser. subiectum prius debet contineri sub obiecto totius sed non anima sed corpus animatum continetur sub obiecto totius philosophiae ergo corpus animatum erit materia subiecta conse. assumpti. subiectum totius philosophiae est ens mobile sed anima non est ens mobile sed corpus animatum ergo non anima sed corpus animatum continebitur sub obiecto totius philosophiae Respondeo quaedam contineri sub obiecto totius tanquam species scilicet species quemadmodum corpora caelestia continentur sub obiecto philosophiae tanquam species entis mobilis et alia contineri tanquam principia illius quemadmodum subiecta materia primi lib. phy. sunt principia naturae quae tamen non continentur sub ente mobile tanquam species sed tanquam principia et hac ratione anima continetur sub obiecto philosophiae non tanquam species sed tanquam principium in illa origo motus augmenti, decrementi et aliarum multarum mutationum obiectio 4ta illud est subiectum de quo concludunt proprietates sed proprietates quae tractantur in hoc opere non concludunt de anima sed de corpore animato ergo corpus animatum et non anima erit materia subiecta horum lib. prob. intelligere, laetari tristari sunt proprietates quaedam quas concludimus in hoc opere sed illae non de anima sed de corpore animato concluduntur teste Ar. 4° cap. huius libri dicens animam neque laetari neque tristari, neque irasci neque flere sed hominem scilicet corpus animatum hac omnia efficere ergo Respondeo duplex esse principium harum proprietatum unum a quo fluunt et alterum a quo fiunt scilicet exercent anima est principium a quo ipsae fluunt corpus vero animatum principium a quo fiunt quia actiones sunt suppositorum sed anima non est suppositum immo corpus animatum igitur illud est subiectum de quo concludimus propositiones tanquam de principio a quo illae fluunt non tanquam de principio a quo non fluunt et ita subiectum horum lib. erit anima non autem corpus animatum — 5um arg. Quodlibet habet illud debet constitui subiectum quod est notius notitiam sed corpus animatum est notius anima ergo erit materia subiecta prob. prius. illud quod alterum diffinit est notius re diffinita sed anima definitur per corpus animatum definitur enim actus corporis organici potentia vitam habentis ergo corpus animatum erit notius anima Respondeo 2bus modis aliqua dici notiora nobis scilicet et natura ut 1° phy. cap. 1 diximus uberius, debent ergo per diffinitiones aliquae esse notiores nobis et aliquae natura et tamen quae res diffinitur per addita scilicet effectus per se diffinitiones sunt notiores nobis

nobis aliqui non diffinit per genus et differentiam quae sunt notiores nobis unde cum hac diffinitio
aia tradat per effectus illius qui est efficere corpus organicum et movens [illegible]
causa tradidit per illa quae sunt notiora nobis ad subiectum in aliis [illegible] est necesse
sit semper notius nobis sed non [illegible] de subiecto praecognoscendum quid sit
ut ait Ar. 1° de demonstratione cap. 1° sed de aia non praecognoscimus quid ipsa sit, nos
illam diffinimus 2abus diffinitionibus propositis si aia non esset subiectum horum lib. [illegible] in
qualibet scientia esse duas partes unam 1am qua sit locum praefationis et aliam 2am in qua
concludimus proprietates de subiectis, unde in hac 2a praecognoscendum est de subiecto
quid sit in prima non est praecognoscendum sed possumus in illa diffinire quid sit subiectum
quod mathematici [illegible] in prima parte proponunt diffinitiones puncti, lineae et figurae in 2a
ex diffinitionibus colligunt suas demonstrationes et concludunt proprietates, ut ita Ar. lib. de aia
in illa parte [illegible] 2us sp[illegible] capitibus proponit nobis duas diffinitiones aiae in 2° et 4 in
progressu [illegible] ex illis colligit demonstrationes et concludit suas proprietates

Quaestio 2a utrum disputatio de aia sit physici naturalis

Controversia est apud philosophos spectet ne ad physicum naturalem agere de oi aia necne sunt non
quidam qui existimant spectare ad illum agere tantum de aia sentiente et vegetante agere
vero de intelligente non spectare ad physicum naturalem sed [illegible] accedens quod agere de nobil-
ibus [illegible] tantum spectat ad metaphysicum [illegible] physicum naturalem illa scilicet roe quia
sunt motrices corporum caelestium 2a [illegible] Simplicij et Themistij in praefatione [illegible]
quod non [illegible] de intelligentia quas spectat ad mathematicos agere de aia intelligente non est naturalem sed mathematicum
tractatio de aia est similis tractationi de rebus mathematicis quod non res mathematicae sunt unitae in rem
cum aliqua ma cogitatione tamen separatae ab illa pari roe aia intelligens [illegible]
unita est cum corpore intelligendo tamen separata ab illa cum nulla [illegible]
ad hanc rationem [illegible] 3a opinio et communis [illegible] spectare ad physicum naturalem agere
de oi aia et de intelligente [illegible] et proprio munere et non [illegible] accedens quod [illegible]
sentiunt D. Thomas Albertus Magnus [illegible] in praefationibus suis lib. [illegible]
Melchior cap. 1° [illegible] ad finem [illegible] lib. de aia et alij multi
Explicamus autem breviter aliqua [illegible] sed ut [illegible] 2
[illegible] gestandi, sentiendi et intelligendi [illegible] intelligentiae 2 [illegible] modis sumi [illegible] eo
roe quae considerat [illegible] et ut sumuntur [illegible] suos [illegible]
facultates; [illegible] gradus [illegible] intelligendi sumi [illegible] ut est aia cum
corpore unita [illegible] separata hoc [illegible] duo inter se longe distant, quae unita cum
corpore intelligit per conversionem ad phantasmata sed intelligit per species quasdam a Deo
collatas [illegible] intelligere per conversionem ad phantasmata naturale aiae, intelligere vero
[illegible] competit illi [illegible] naturalem quod uniri cum corpore est naturale aiae separari
vero competit illi praeter naturam [illegible] et physicum naturalem [illegible] agere de his
quae aliqua roe sunt unita cum ma sensibili ut docet Ar. 6° met. cap. 1° quare

quare agere de aia spectabit ad Phum eatenus qua e unita cu mā sensibili siue
post separationem ab illa immo tamen hanc rationem non spectabit ad phum natem agere de anima,
ad quem tamen spectat agere de his quae uniuntur cu aliqua mā sensibili. Phis igr
animaduersis sit conclusio. ad Phum natem spectat agere de aia uegetantis [illegible]
[illegible] qd patet nam agere de his formis quae uniuntur cu mā sensibili munus
e phi naty at aia veg. et sentiens cu mā sensibili uniuntur. 2a assertio agere
de aia intelligente sm suā essentiam et natam munus e phi naty confr.
his args 1m arg. agere de aia spectat ad Phum natem sed aia intelligens e
na ergo etc. conseq. assumpt. forma e aia ut docet Arist. 2o Phy. n. cap. 1o sed
aia intelligens e na et subiectum forma hois ergo etc. 2m arg. agere de
fine generis spectat ad phum natem Arist. 2o Phy. cap. 7 confirmatur ex agendo et
de forma q[illegible] fines generis sed aia intelligens e finis generis hois ergo ad phum etc.
3a assertio agere de aia intelligente infra gradus l. facultates uegetandi, et sen-
tiendi ad phu natem spectat haec assertio confr. 1o qr ad phu naty spectat agere
de aia sentiente et veg. ergo spectabit agere de intelligente ea rone qua sentiens est
l. veg. 2o qr Arist. toto 2o lib. de aia nil aliud spectat quam agere de aia fa-
cultate uegetandi et sentiendi 4a assertio agere de aia intelligente infra gradum
l. facultatem intelligendi ea rone qua intelligit per conuersionem ad phan. officium
e phi naty confr. 2us arg. 1m e aia intelligens ut intelligit per conuersione ad
phan e unita cu mā sensibili et in phan sunt sensilia corpus n. cui unitur
aia sensibile est. sed agere de formis sensibilibus munus e phi naty ergo agere
de aia intelligente hac rone munus e phi naty. 2m arg. Arist. 3o lib. de
aia agit de aia intelligente ut intelligens e, disputat n. de utroque intellectu agente
et passibili proponitque uarias functiones utriusque ergo spectabit ad phum natem
agere de aia intelligente ut intelligens e. Vltima assertio agere de aia intelligente
ut intelligit separata a corpore per species innatas n. e munus phi naty sed ad
alium artificem spectat s. ad met.um confr. agere de formis separatis a mā
sensibili formae et species n. spectat ad phum sed ad met.um sed aia separata e forma
sm esse separata a mā sensibili tum etiam quia cum species cum n. intelligat per conuers.
ad phan sed per species innatas ergo agere hac rone de aia n. e phi sed met.!
Sunt tamen contra superiora sunt haec arg. quorum 1m arg. ad phum natem n. spec-
tat agere de illa forma quae e nata sed aia rationalis n. e na n. igr spect.
ad phum natem agere de aia intelligente confr. assumpt. na e pars aliamius
motus physici sed aia intelligens ea rone qua e intelligens n. e prim.
alicuius motus physici sed tantum e prim intellectionis quae n. e motus phy-
sicus sed met.us ergo aia intelligens n. erit na. Resp. aiam intelligentem
sm suam esse prim multarum mutationum naturalium, s. augmenti et
decrementi et aliquarum commutationum licet n. sit prima omnium
naturalium aut aliquarum sm oes gradus sed sufficit infra aliquos gradus
sit ipsa prim mutationum naturalium l. Resp. aiam ut intelligens e ee

ē esse primum motus ad locum perfectius modum quo debe fieri debeat. 3° quia halitus
immortale fit tanquam a propriis virtutibus quae ē in pedibus quod docet; alio modo haltemus ad in[illegible]
tollere [illegible] [illegible] facultatem quod docemus 2° phy. cap. 5° [illegible] in [illegible]
simpliciter [illegible] rois in ee [illegible] arg. [illegible] lib. phy. cap. ult° constituit
n° ee munus phi agere de oi forma, sed de illa tm quae orit et interit. sed aia rotis
neq3 orit neq3 interit ergo n° spectabit ad phum natem agere de aia roti. Rsp. aiam rotem
ee quidem immortalem. Sed tn se ad modum formarum quae oriunt et intereunt ē p. actus
ri quae orit et interit. s. sois quod aliae formae sunt et actus rerum quae oriunt et
intereunt communi[illegible] et subest nonnullis passionibus licet 2° [illegible] aliae formae atq3
ita spectabit ad ipsum agere de aia roti quia licet ipsa n° intereat habet se tn
ad modum illarum formarum quae oriunt et intereunt. 3m arg. ad phum tm spectat
agere de his quae sunt unita ita hm [illegible] sensibili ut ab aia separari nulla
roe queant ut ait phr. 6° meth. et 2° phy. cap. 2° sed aia intelligens n° ita
unit, cum aliqua ret n° possit ab ea separari ut conspicimus manifestius separata
ergo n° spectabit ad phum natem agere de aia intelligente. Rsp. ex his quae docu-
imus spectare ad phum agere de aia intelligente ea roe qua intelligit per conver-
sionem ad phan. altera tn ut separata a corpore atq3 intelligit per [illegible]
n° spectare ad phum disputare de illa. 4m arg. ē petitum ex phr. 1° de phy. [illegible]
in quo loco constituit n° spectare ad phum agere de oi aut praeferuntur de intelli-
gente [illegible] hac roe ad eundem artificem spectat agere de intellectu et intelli-
gibili quod ad eundem spectat agere de sensu et sensili sed agere de intelligibili
n° spectat ad phum natem sed ad metum ergo agere de intellectu n° spectabit ad
phum sed ad metum. Rsp. phr. autoritate intelligendum illum ee de aia intellig[ente]
ut ē separata n° aut ut ē unita cum corpore et intelligit per conversionem ad phan
roi n° ita satisfacimus duplex ee intelligibile unum separatum ab oi ma tam singulari
quam universa, ut sunt Deus et subae separatae et alterum ee separatum quidem a ma ta[men]
singulari n° tn a ma in com° ut sunt ho arbor cum [illegible] hac duo genera intelligibi-
lium illa contemplat aia intelligens in eo medio tn statu quia ea roe quae ē unita cum cor-
pore ē intelligibile naturale tanquam [illegible] phum [illegible] quae separat a corpore ē [illegible]
in intelligibile immateriale ad metum ergo spectat agere de intelligibili immate et de aia
separata quae fert in illud ad phum n° natem agere de intelligibili mate et de aia intelli-
gente ea roe qua fert in illud ea s. qua sumit cognitionem [illegible]

Q° 3ª quem ordinem observent hi libri ad
alios [illegible] philosophiae [illegible]

Dictum erat [illegible] in praefationibus [illegible] unde illis praetermissis tm hic agemus
de ordine quem observat liber de aia et lib. de [illegible] alium et de plantis antecedere
[illegible] debeat hos libros [illegible] subsequi arbitrant. n° [illegible] in comentariis [illegible] 3° p.

3° lib. methеor. libros de alibus eē priores libris de aīa et ita frequenter traddunt
alij n° contrarium s. libros de aīa priores eē libris de plantis : hoc et sencit
D. Tho. Albertus Mag. Egid. et alij latini in comentarijs huius loci quā ut
intelligamus sit 1ª asser. lib. de aīa antecedere debent methodo nāe lib. de plantis
alium et de plantis confir. sic arg. 1um e. In his que sunt priora causas et
elementa debet cogo ab illis proficisci ut patet ex Ar. 1° phy cap. 1° sed aīa ē prima
et causa alium et plantarum ergo cogo de aīa debet antecedere cogm plantarum et
alium et ita hij lib. erunt priores libris de plantis et alibus — 2um arg. que
sunt uniuersaliora priori loco sunt traddenda ut docet Ar. 1° lib. de phy. alium cap. 1°
sed illa que tractant in lib. de aīa sunt priora his que tractant et uniuersaliora
in libris de plantis et alibus tractamus n. in his lib. de eisdem principijs et pro-
prietatibus plantarum et alium ergo lib. de aīa sunt priores libris de plantis et alibus —
3um arg. si lib. antecedunt paruorum natium libros ut constat ex primis uerbis
cap. 1i libelli de sensu et sensili sed lib. paruorum natium antecedunt libros
de plantis et alibus ut constat ex eodem loco tum etiā q. in libris de paruorum
natium tractant cos affectiones alium et plantarum ergo lib. de aīa antecedere
debent libros de plantis et alibus. 2ª asser. lib. de alibus antecedere debent
libros de plantis sane asser. constituimus aduersus Auerroem in eodem loco et alios
existimantes libros de plantis antecedere libros de alibus confir. tn̄ quia hac roe n̄
possunt multa que tractant de plantis ut sunt multa partes uaria membra et or-
gana explicari nisi per habitudinem ad partes et organa alium ergo lib. de alibus eē
debent priores per lib. de plantis cum sine illis ea que tractant in libris
de plantis comode intelligi n̄ possunt — sunt tn̄ contra superiora 3a argta
1um ea que sunt nobis notiora sunt priori loco traddenda sed alia sunt notiora
aīa q. totū notius ē suis partibus ergo disputatio de alibus prior erit disputatoē
de aīa Rp. falsā eē prop.em q. iuxta methodum quam obseruamus in trad-
denda phiā nāe n̄ sunt illa prius traddenda que sunt notiora nobis sed
que sunt notiora nāe obseruabamus n. methodum compositionis uiq tanquā
auspicamus a notioribus nāe et progredimur ad notiora nobis — 2um arg. si
lib. de aīa essent priores libris de alibus tractandi essent ante libros de celo
q. corpora celestia animata sunt ut docuit Ar. 2° de celo cap. 3° sed
hij lib. n̄ antecedunt libros de celo imo subsequunt illos ergo lib. de aīa
n̄ antecedunt lib. de alibus Rp. celos n̄ eē aīa q. quamuis habeant animā
n̄ tn̄ ē illa forma informans sed ē forma assistens et mouens et ita n̄
debent hij libri antecedere lib. de celo sed de alibus —
3um arg. cogo māe ē prior cog. forme cum māe sit prior forma sed in lib. de
plantis et alibus agimus de māe s. de corpore aīato q. ē māe per quā diffinit anima
at in his lib. agimus de aīa que ē forma ergo lib. de plantis et alibus antecedere
lib. de aīa Rp. falsā eē prop.em imo ē contraria cogo forme ē prior cog. māe
cū māe n̄ possit cognosci nisi per habitudinē ad formā tanquā per actū ut docuimus
1° lib. phy —

Caput 1um in quo proponitur praefatio operis —

Secutus Ar. veterum consuetudinem in 1° cap. disp.is de aia reddit auditores dociles
benevolos et attentos ut ita facilius multo incumbant huic tractationi reddit igr in
primis auditores dociles proposita tum praestantia tum et utilitate operis in primis
proposita praestantia. Tex. Cum in rebus etc.) Quamvis n. ag. ois scia sit praes
tatissima sunt tn quidam gradus in illa constituenda, sunt alij praestantiores et
longe nobiliores, Illa tn censendae sunt praestantissimae quae progrediunt ex ce
tissimis demonstroibus et versat in obo nobiliori unde cu disputatio de aia versat
demonstroibus certissimis versat q3 in obo nobilissimo procul dubio illa erit
nobilissima et praestantissima Tex. videt q3 etc.) Proponit et utilitatem
huius operis ut multo magis reddat benevolos et dociles auditores e[illegible] haec
disp.o magis utilis ad omnem virtutem et omnem [illegible] phiae consequenda praesertim
n° e magis utilis ad intelligendos illos habitus qui sunt in intellu tanqua
in subio de quibus agunt phi morales l, ethicorum qui sunt intellig.a scia
prudentia, et ars cum n. illi versent in veritate quae perci debet p ha
bitudine ad intellum utilior erit haec disp.o quae agit in intellu ad habitus
intelligendos — Tex. Propositio e etc.) Postquam Ar. reddit discipulos bene
volos et dociles auditores proposita disp.e et utilit.e operis reddit illos attentos
proposita maxima difficultate sunt n. tot disp.es et q. de aia explicandae
ut reddant illam multum difficilem ex quibus q.ns [illegible] proponit Ar. 1a quae
nam sit na aiae et qua roe posset investigari 2a an sit una roe l, plures in-
vestigandi nam aiae et quae sit nobilior 3a an methodus investigandi [illegible] nam aiae
sit divisio an demonstro an aliqua alia ab his diversa 4a an ~~subia~~ aia sit subia
l, accidens 6a sit ne pota l, actu 7a sit ne ex pluribus constituta l, indiv
sibilis 7a an ois aiae sint eius spei l, an gre an spe differant 8a an aia
sit una l, multiplex dni 9a si n sunt plures aiae sit ne agendum in toto quade
partibus 10a an aliquae ptes aiae distinguant ab alijs et qua roe 11a an prius sit
disputandum de partibus aiae quam de illius actionibus 12a an prius sit disputan
dum de obiectis quam de actionibus 13a an sit solum agendum de his quae ptis
conveniunt aiae l, et de his quae conveniunt p accidens 14a an ois actiones
aiae communicent corpori l, sit aliqua actio propria quae corpori n convenit
Tex. Quod si etc.) Colligit deinde nonnulla consectaria 1° p turbationes
et affectiones aiae coes sunt illi cu corpore ut gaudium maeror tristitia metus
et alia — Tex. Ex quo fit etc.) 2um aia debet p nam ut p corpus diffi
niri unde quid motus diffinit p subium, l, p mobilem ita quoque aia

aiā definiri debet ꝑ corpus qđ ē subiectum illius — Resp. aliter atque aliter latū
ē discrimen inter physicum et dialecticum in diffiniendo quia physicus diffinit ꝑ
mām illā .n. ita diffinit + per reseructionem sanguinis circa cor, at dialecticus ꝑ formā
ita .n. diffinit domū artificium destinatū ad protegendos hoïes ab iniurijs calorū
inqua diffē diffinimus domū ꝑ finē qui habet locum formæ — Resp. Quis tamen etiã
agat physicus natus de alijs quæ sunt unita cum mã et motu differt .n. maxime illa ab
a 75 orbus artificibus .s. amathematico et metaphysico quia cum metaphysicus disputet de rebus
oió separatis aiā et motu mathematicus uero de rebus sm̃ eē unitis cum mã
separatis tamen cog. physicus natus disputat de rebus unitis sm̃ rem et cogm̃ cum matã
atq3 ita cū aiā sumi possit b, ea roē qua pōt separari aiā l, ea qua ē unita cū
mā spectat ad physicum natem agere de illa ea roē qua ē unita cum mã —

Qo 1a an scia de aiā sit nobilior alijs partibus physicæ

Ob duas roēs docuit Aristoteles in contextu unā sciam eē alteram nobiliorem .s. ēē nobilē
obiectū quia uersat in obō nobiliori et quia agit exactissimis de monstrationibus quibus 2abus
roibus scia de aiā superat oēs ptes physicæ, ut igitur hanc suam Aristoteles explicemus quæ
rimus an scia de aiā sit nobilior his 2abus roibus alijs partibus physicæ quā quã ut ꝑ
plicemus ostendere ē prius certitudinē diffinire firmā et constantem adhæsionem in
tellectus qua ita firmiter adhæret alicui propō. ut ab illa remoueri nullo mō queat —
sunt uero in intellu 3es habitus certi .s. habitus primorum principiorum sciæ subquibus
2bus comprehendimus habitum intelligã et fidei diuisa tamen roē ē in his habitibus
certitudo desumenda nam habitus intelligã ex lumine intellectus agentis obtinet
certitudinē firmiter qua adhæret primis principijs habitus scia certitudinē sit
1 afirmissis habitus uero fidei illā obtinet ex uoluntate quæ præcipit intellui ut
firmiter adhæreat rebus creditis — Animad. ē deinde ex Philopono in his com—
mentarijs 3bus modis posse unā sciam eē certiorem altera quia uero tamen confirmat rem
eē uerum et ostendit causā cur res sit quã roē scia subalternans ē certior scia
subalternata 2o quia agit de obō magis separato a mã et a motu res .n. illæ quæ
sunt a mã separatæ sunt magis natæ se efficere certiorem et clariorem cogm̃
quā aliæ quæ sunt caducæ et fragiles et ita metaphysica certior ē obus alijs disciplinis
cogt. agit de rebus separatis qō 3m a mã 3o mō quia uersat in obō simpliciori
quæ .n. simpliciora sunt certiorem atq3 clariorem efficere possunt cogm̃, et ita
arithmetica certior ē geometrica quia agit de nō qui est simplicior magnitũ de
qua disputat geometria practica ostendū ē nobilitatē in scijs quæ petit
ex obō nō eē desumendā ex illo ut res quædā ē sed ut obum ē, et ita
in omne obū sit aliquo mō separatū a mã et a motu illa scia roē obi
erit nobilior quæ uersat in obō magis separatō a mã et motu tamen reuo—
candū eē ad memoriam quæ sæpe docuimus 2bus modis aliqua eē nobis

ee nobis notior aia quae destruebatur nomine dari quoque fit certitudini unde dub.
erit certitudo, 2° quo ad nos et altera est sua ria, prior fuit fit debilis et afflictus
qui nobis sunt notiores et certiores altera unus magis obscurat res e cogi causa f
sua ria notiores sunt et certiores effectibus. His ergo animadversis sit 1a asser.
scia de aia non e 1° m° certior alijs suis et p. plus phica cons. Scia de aia non ostendit
in alijs artibus cur res sit neque sibi subalternat ad alias p. s. phia s non erit
illa certior m.e a sig. 2a asser. Scia de aia certior e non se gebus alijs p. phica
iuxta 1am phiam ut hanc assertionem explicemus notandum e in lib. de aia in lib. phica
aut dissertari de formis inanimatis ut in lib. metheor. et de caelo aut de totis compositis,
ut in lib. de plantis et alijs q. hac oia componunt ex corpore et aia praeterea
formae quaedam sunt inanimatae ut sunt formae caelorum, et elementorum, et aliae ani-
matae ut sunt formae viventes utroque quae sunt animatae praecipuam locum vendi-
cant sunt n. illae minus subiectae legibus m° quam aliae inanimatae confirmatq.
formis Scam de aia nobiliorem p. his alijs p. phica quae agunt de formis inanimatis sit sunt
lib. de caelo, de orte et int. in quibus in 2° lib. agimus de formis supra dicti et lib. metheor.
in quibus agimus de formis imperfectis inanimatis. Illa scia e certior magis
seq. quae agit de obiecto magis separato aia sed scia de aia e huiusmodi s illa erit
certior alijs p. bus phica confi. assumpt. formae animatae sunt magis separatae aia quam
inanimatae sed aia e forma autem in lib. 2° de caelo, de orte et metheor. agimus de
formis inanimatis ergo obiectum horum lib. erit magis separatum aia quam obiectum aliorum
deinde ee certiorem hanc sciam alijs p. bus phica quae agunt de totis compositis ani-
matis ut sunt lib. de plantis et alibus eadem roe confi. obiectum horum lib. ee anim.
sui se libros de plantis et alibus est tamen controversia sit ne certiores mathematicis
mathematicis artibus sed ut in hac re certa sciremus in dubijs certum e dissen. de aia
ca p. roe quia versat in explicanda aia vegetantis et sentientis ee certiorem
artibus mathematicis q. hae duae aiae neque re neque cog. separant aia at mathe ma-
tici versant in rebus quae cog. saltim separant aia: dubium tamen e an hac disp.
ut agit de aia intelligente sit certior mathematica. Philosophus existimat ee certiore
q. aia intelligens sui rem separat aia, mathematici n. agunt de rebus sine quae separat
alij contra arbitrant neque hac roe hanc sciam ee certiorem mathematicis q. quae
intelligens ut separata a corpore non spectat ad hanc disp. sed ad metaf. at ut
1° unita cum corpore desinunt cog. ab sensu spectat ad hanc disp. sed hac roe
non e magis separata aia quam sunt obiecta aliarum mathem. et ita non erit hac
roe certior mathematicis 3a asser. scia de aia e nobilior alijs p. bus phica
3° m° confi. breviter anima simplicior e quam sunt aliae res de quibus agimus
in phia naturali s erit certior in 3a sig. iusta quam illud dicitur certius quod valeat

q[uo]d versat[ur] in obo simpliciori 7a assr. Scia de aia quo ad nos e certior ceteris p[artibus] phiae q[uia] meta confir. nil notius nobis quam actiones quae a nobis progrediuntur sed in his lib. de aia ad inquirendam eius naturam progredimur per actiones quae a nobis fiunt ut p[er] actionem sentiendi vivendi intelligendi et movendi ergo haec dispu. de aia certior erit alijs pbus phiae quo ad nos q[uo]d si quis dicat mathematicas iudicio omnium phorum sunt omnium certissima non ergo haec scia de aia superabit alias p[artes] phiae certitudine. R[espondeo] eas superioribus mathematicas artes esse simpliciter certiores disp. de aia sane non disputationem certiorem esse mathematicis quo ad nos —

Qo 2a an Scia de aia sit nobilior ex obo alijs partibus phiae —

Superiori q[uaestio] haec altera annexa est Quaeritur ex obo scia de aia nobilior sit alijs alijs pbus phiae ut ergo illam assequamus sit 1a asser. scia de aia ex obo nobilior e mathem. artibus, confir. substa nobilior e accidentibus at scia de aia versat[ur] in substa. q[uia] subiectum e mathe. et artes versantur in accidentibus s. in q[uanti]tate coniuncta geometria aut indisiuncta ut arithmetica ergo haec scia nobilior erit ex obo artibus mathematicis 2a asser. scia de aia ex obo nobilior e alijs pbus phiae confir. in alijs partibus phi. agimus de formis inanimatis ut in lib. de caelo de formis caelorum et in lib. de ortu et int. de formis elementorum, de totis compositis nobilibus viventibus ut in lib. de plantis et alibus sed aia nobilior e formis non viventibus ut patet tum q[uia] et totis in alibus viventibus q[uia] aia e minus materialior et illud q[uo]d e magis separatum aia est longe nobilius eam ergo disp. de aia erit nobilior ex obo alijs pbus phiae — 3a asser. disp. de aia non e ex obo nobilior 1a phia confir. 1a phia agit de Deo et intelligentijs quo et sm rem et sm ronem separant ab omni mata aia aut non separat roe aut re aia ut dixi in phia erit ergo meta ex obo nobilior scia de aia: Quidam sane et superiorem q[uaestionem] ita diffiniunt scia de anima sicuti potest ut complectit simul q[uia] continet utramque nobilitatem, et ex obo et ex certitudine aut ut tm alteram illarum contemplat si haec 2a roe sumatur haec disp. illa non vincit nobilitate omnes partes phiae q[uia] nobilitate obi vincit meta. nobilitatem certitudinis sm se superat a mathematicis artibus si tm 1o modo usurpet vincit illa omnes partes et disciplinas q[uia] licet nobilitate obi superet a meta. vincit in ipsa meta nobilitatem certitudinis et licet superat a mathematica nobilitate certitudinis superat tm illas nobilitate obi ceterarum quidem et magis accomodata e haec interpretatio — Sed in superiora sunt arg. 1um In 8o lib. phy. agimus de 1o motore sed 1us motor e nobilior aia ergo liber

liber Phys. e nobilior eis obo hoc lib. de aia Dr in illis lib. Phys. n agi de 1° motore secundum illius naturam sed ea roe qua motus e ad locum 1m mobilem qua roe 1us motor n e nobilior aia nam aia consti ultam simul et intellum quo sunt longe nobiliora quam motus ad locu quare negandu erit lib. illu e nobiliore esto cu in illo n tractet 1us motor sub propria roe sed ut movet ad locu 1um mobile — 2m arg. illa scia quae agit de forma nobiliori est nobilior sed lib. de celo agunt de forma nobiliori s. de celestis que erunt nobiliores eis obo lib. de aia: consti assumus. illa forma quae complet tota capacitate mae e omnium nobilissima sed forma celoru etc

Dr forma celoru et aiam posse sumi l, in habitudine ad mam qua actuant l, in latitudine ad totu qd constituunt si 1° m° sic forma admittimus forma celoru ob roem assignatam e nobiliorem si n° altero m° aia nobilior e forma celoru qr constituit totu nobilius, constituit n. totu vivens forma n° celoru componit totu n vivens at vivens nobilius e n vivente quare cu praecipue constituamus dispem de his formis in habitudine ad tota composita, ob hanc roem hoc dispo nobilior erit dispe de celo — 3m arg: oe totu e nobilius sua pte ut planta et alia sunt quaedam tota viventia aia v° e pars ipsoru ergo dispo de plantis et alibus erit nobilior illa Dr totu et pem dupliciter posse aut ut res quaedam sunt, aut ea qua res viviles sunt, sumuntur aute ut habiles sunt ut sunt immateriales qr oe obum viviles debili e aliqua roe immaterialis v° m° totu nobilius sufe qr includit illa et praeter ipsa addit propriam nobilitate 2° n° m° pars ut aia nobilior e plantis et alibus quo sunt tota viventia qr est magis separata aia quo sit totu compositum n includit illa tanquam pem 2mo totu compositum, atque ita cu hic agamus de aia et de totis nalibus viventibus ut aliqua scia comprehenduntur ideo hac dispo e nobilior obu separabi dispem de plantis et alibus. in reliqua pte lib. Ar. nihil aliud tractat quam veteru suas mestas quaedam et oio traditas de aia n hiis quibus cu nulla sit utilitas aut in recensendis aut in refutandis ideo omni eis praetermittunt —

Comentario in 2um lib. de aia cap. 1um in quo proponitur 1a animae diffinitio

Explicaturus Ar. diffem aia utitur quibusdam divisionibus ad eam facilius intelligendam e n° divisio instrumentum quoddam mae accomodata ad colligendas ... diffes atque ideo 2° post. post investigaturus diffem nae Divis. utitur ea natis et artificia eis ut ex illa investiget diffem ea methodo usus Ar. hoc cap. ad colligendam diffem in primis praefatur tres divises ex quibus deinde accuratam nobis tradit diffem — Tex. Est quidem etc) 1a divisio e qua dividit Deus ad duo

ad duo gra subst. quae divisio notissima est omnibus, 2a divisio quae dividit substan
singularis in mam, 1am l. totum compositum qua divisionem et proponit 7 lib. meta
cap. 3o mã inquit non est hoc aliquid sed est pura pota nullus habens actum
sed spin sig. vero est actus l. spes s. decor mã 1a 3a divo actus quidam est alius
1us alius 2us est forma sive subalis sive accidentaria 2us vero est operatio loci ab illa
dimanans ut in igne calor est et actus 1us et calefactio actus 2us, in scio est habitus
et actus 1us contemplatio vero actus 2us Zes Es. eti.) 4a divo subae quaedam sunt
corporeae spirituales quaedam corpora sunt quae constant trina dimensione ut ul-
tima sed quae constat ex his, spirituales vero sunt subae separatae ab omni mã sed
ois dimensio ut Deus et intelligentiae in terquas subae corporeae incident magis
subae cogtae facilius a nobis percipiuntur sed sunt sensibilibus viciniores nam aliae
spirituales sunt maxime remotae a nostris sensibus s. modo cognoscendi. Divisio ex
corpora quaedam sunt natia l. quaedam artificialia, natia quae sunt insitum prum
alicuius artificialia vero dns quae ut sunt ab arte nullum sunt insitum prm motus
natia sunt coelum l. elementa quae componunt ex elementis, artificialia ut lectica
domus etc. differunt hae corpora 2bus discriminibus ut optime andat D. Tho. 9a
illa quae sunt aia sunt subae sm mam et sm formam at in artifi. mã
ana forma vero ab arte. 2a quia ad artif. non sunt pria naturum at natia sunt
pria artif. quod ex ligno cathedra etc. 3a divo corpora natia quaedam sunt
viventia et alia non, viventia 3a sunt quae nutriunt accrescunt et decrescunt
cunque hae sunt actiones vitae non viventia vero quae neque nutriunt etc. ab ali-
quo insito prio generis sunt elementa metala etc. alia hoc ex quibus colligit
ftr. corpus vivens non esse mam neque formam sed tm compositum cogt hoc
vitam composito tm pot adaptari non prbus (ut in eti.) His propositis dividibus
antequam colligat ftr. differentiam constituit primus anima non esse corpus ita nullum
corpus est in subo neque est actus alicuius sed aia est in subo s. in mã 1a non ut
accidens sed ut pars rei natis et est actus mã 1a (quia aia non est corpus: est tm dub. in
tr interp. quo noe corpus intelligat hoc loco ftr. an mã 1a l. corpus quod indi-
cat subiectum affectum trina dimensione Philos. putat ftr. noe corporis intelligere
mãm 1am itaque arbitrat instituere ftr. esse confirmare animam non esse mam, 1am
quia mã non est in mã at aia est in mã accomodato quidem in interpretatio si cum
Alexandro dicamus noe corporis intelligere ftr. subiectum affectum trina di-
mensione et tm ex veteribus multi constituerunt animam esse corpus natiae
trina dimensione affectum quidam in igne alii sanguine l. quid simile
ftr. ut has opiniones convincat ut ois falsas illico constituit in prio falsa
adversus illos non esse aliquid ex his corporibus quae constituunt igneum non est in subo

aia nº in subo Text. (Primus igr etc.) colligit ex super. aiae diffinitionem esse, aia
ē intellechia ī idē actus 1us corporis natis ī ē intellechia; actus igr aia
ē forma rei animatae per quam res animatae id quod viget sic per anima est
corpus vivit et planta per anima ē vivens actus actuum et forma sunt una
uni unit et idem 2a particula ē 1us s. refertur ad actū vel 1a. si referatur ad
intellechiam cum non sit duplex actus 1us et 2us aia non ē actus 2us quod contemplatio
sed 1s quod sicut quod explicat Ptr. accomodato quodam exemplo ab aia in aliis
duo dirivant somnus et vigilia somnus obtinet locum habitus vigilia operatio
locum operationis igr in somno nihil operis molimur sed in habitu aliquid operamur
quare aut Ptr. aia erit actus quod somnus et non quod vigilia 3a particula ē
corporis natis adhibet aut secernimus corpora natia artificialia igr aia non ē actus
actus corporis natis cogit sunt corpora sed instrum. pr. instrum. accomo
datum ad motum ult. particula ē potestate vita sentiens qua ut intelligamus est
animadvertendum vita posse sumi 2bus modis 1mo pro essentia rei viventis
2a voce ē attributum essentiale contentus in recta serie categoriarum
substa 2o sumit pro actionibus vel operationibus vivendi ut pro actionibus sentiendi
vel vivendi in hac igr diffe nominata non intelligemus essenciam viventis et si quod
substantiam sit in potestate et habeat essentia sed intelligimus per actiones vitae erit
igr sensus aia ē actus corporis natis illius s. quod sit facultatem exercendi
opis vitae id ē illius qui pot nutrire vel intelligere cumque ad exercendas opes
vitae necessaria sunt instrum. natia hac particula eadem erit cum altera habente
instrumenta natia, et ita Ptr. proponit deinde nobis hanc diffinitionem sub his
aliis verbis aia ē actus 1us corporis natis sentientis instrum. natia Text. (Itaque etc.)
explicata diffinitione aiae colligit Ptr. 2duo consectaria ...
corpus et aia fiat unum per se quod neque inquirendum est ob qua causa ...
fiat unum per se cum non alterum illorum s. corporis sit materia aia vero sit actus
et forma fiatque unum ens per se ex materia et forma ob hanc rationem ex anima et corpore
fiat unum et ens per se hanc eandem rationem proposuerat Ptr. ... ...
bo. reddens rationem ob quam ... dispositio fiat unum per se diffinitio igr aut una
pars ut genus sit loco materiae hac altera ut diffa sit loco forma fitque unum per se
ex materia et forma Text. (Est ...) colligit recte constitutum est aiam esse substantiam
quae ē actus et forma ... ab aia res animatae sunt id quod sunt ideoque
explicat Ptr. 2bus ... ... secures si securis esset illius aia
non est materia s. ferrum sed figura quae sit loco formae nam amota figura licet
remaneat materia ... remanet securis erit ... in rebus animatis aia forma et actus

Alterum exemplum si oculus esset at illius aia n esset pupilla neq3 alia pars sinis tam mia sed est facultas uidendi gr separata facultate uidendi ab oculo n remanet oculus nisi omonyme eo m° quo dicimus oculu mort defuncti esse mortui esse oculu sed facultas uidendi est forma oculus aia forma est et actus nam qua roem se pars ad pm g facultas uidendi ad oculu eandem h es totum ad totu g forma ad totu at Textus Semen etc In ulta pte cap proponitur 3es dub. 1a ad ultima particula dicitur semen n habet aiam sed semen habet uitam pota cu es illo fiunt alia et arbores quae uiuunt e aia n erit illud roe cuius corpus sit uitam pota R dub. a potam ad uitam una ad actu 1um uiuendi l, ad essentia uiuentis et altera ad actu 2um l, ad actiones uiuendi semen igr habet potam ad actu 1m uite sane tn n confert aiam qua tn confert potam ad actu 2um l. ad as secundas opos et actiones uitae textus sic illud etc 2a dub an aia sit separabilis a corpore l, an possit existere sine corpore R n oem aiam separabile ee gr aia e pfectio corporis et pfectio n pot a sine eare quam pficit aliqua tn aiam ut mente et intellectum separabile ee gr mens n est pfectio corporis Textus sed illud etc 3a dub an aia sit in corpore tanqua motor in mobili eo m° quo nauta in naui mouens l gubernans illa an u° sit in illa tanqua forma in mia conferens altitudinem a ligno et definiendam nostam sed hanc gem n dissoluet ar quia ut disputabile e de rea rud et crassa minerua nos n ing[illegible] corpore hoc explicauimus —

Q.io 1a an aia sit suba necne

In hys de phy explicatis sese offerunt aliquae q3 difficiles et magni momenti nobis propositis explicandae ut anobis facilius intelligantur inc̄apimus ab ea que inquam querimus in qua categoria aia contineat qua q̄ ut applicemus sit asserere aia contineatur in cathegoria suba e q3 dicenda suba neiectam proprie sane asserere constituimus aduersus Galenum constituentem aiam eet temperamentum et compositionem sanus quod habebat tum uidere licet in lib. de semine 7 animi mores sequuntur corporis tempus eum auctor 7° lib. de usu partium cap. 7 et alys in locis ut refert Suarez q. de aia ° comento l° esse tn ita contra ° suba n est n suis sed res aiata ut aie et plante sunt ex anima tanqua e p[illegible] e aia erit suba —

2um arg. Illud roe cuius subae separantur inter se sunt essencia e suba gr p acnda n possunt ng accidentia distingui ab subae uiuentis separantur sunt essentiales an accidentibus p anima gr uiuentes sunt aiatae in uiuentis in animata e aia erit suba. deinde temperamentu recipit magis et minus et continet contrarium sed sed aia n possunt conuenire quia n e nunc maior et deinde minor neq3 sit contrarietati aliquam quantum tamen e aia n erit temperamentu

Legite alias rões apud D. Tho. 2° contra gentes cap. 64°. 2ª asser. aīa
n est corpus, ignorant est ignis l. aque contrarium multi [illegible] tenuerunt ut ait Ar.
i° lib. de aīa [illegible] deinde philosophus fuit Tertulianus ut ait D. Aug. lib. de genes.
ad litteram cap. 25 illam tn de aīa intelligitur eē n corpoream nulli ē dubiū cum
sit decretū in 2° concilio lateranensi sub Innocencio 3° cuius decretū refert
in cap. firmiter de summa trinitate et fide catholica in p° decretalium aīam
dōs n eē corpoream ita ait conciliū firmiter credimus et simpliciter confitemur
qd unus est Deus qui ab initio temporis utramque condidit de nihilo creaturam
corporeum et spiritualem ~~[illegible]~~ ~~Primus arg.~~
~~[illegible]~~ angelica et mundana et deinde humana ex corpore et spū
const. tuta tanquam media natura deinde spus n ē corpus sed aīa in sacris litteris
dr spus infra illud ad Galatas 5° caro concupiscit adversus spiritum id ē adversus
aīam, et luce 23 in manus tuas dñe comendo spiritum meum [illegible] aīa intelligens n
contra corpus deinde neque alias eē corpora [illegible] rōnibus suademus, i a D. Tho.
i p. q. 75 ar. 5° et nullū corpus potest eē primum principium operationum vitae sed aīa
ē primum operationum vitae, ut constat apud oēs phos [illegible] aīa n erit corpus. conf. propo.
illud qd competit corpori ea rōe qua corpus ē n debet [illegible] corpori [illegible] erit igr corpus
prim vitae rōe alicuius actus et principij extrinseci [illegible] n erit primum vitae
[illegible] rōe alterius conferat vitam 2ª rō ē Themistij illud rōe cuius separantur aīata
ab inanimatis n ē corpus. qr tam aīata quam inanimata sunt corpora sed aīata
separantur ab inanimatis per aīam [illegible] aīa n erit corpus 3ª asser. aīa n ē ma
neque totū compositum, ām prima ita confir. ma ē pura pota et primum passivum sed
aīa ē actus et primum actuum [illegible] n erit ma altera vel [illegible] suademus aīa cū
ma constituit totū et efficit unū per se ob quam rōem ē ens incompletum sed totū
n potest efficere aliqd totum per se ē qz ens completum [illegible] aīa n erit totū compositū
4ª asser. aīa ē forma et actus rei animatae confir. ita suba singularis ē divisa
in mam et formam et totū compositum sed aīa ē suba singularis quae neque est ma
~~[illegible]~~ neque totū compositū [illegible] erit forma et actus
sed in superiori sunt ista arg. ē in aliqd est in aliqd tanquam in subo n ē suba
sed aīa ē in ma tanquam in subo ut docuit Ar. hoc cap. [illegible] aīa n erit suba
Dr eē in subo 2bus modis sumi posse 1° ut sigcat eē in aliquo n tanquam pars
sed a quo n potest separari ut docuerat Ar. in antecedente 2° ut sigcat idem qd in esse
[illegible] si loquimur 1° mō aīa n ē in ma tanquam in subo 2° qr ma [illegible]
aliquid eē n potest neque quale nec quantum ut docuit Ar. 7° lib. metafis.
cap. 3° 2° qr aīa ē pars totius compositi [illegible] ma [illegible] alio modo
loquimur aīa ē in subo qr existit in ma [illegible] sed subo n repugnat eē in subo
2° mō sed 1° quod audiat egregie in commentarijs huius cap.

2um arg. Subam dictam a se subsistendo, sed aia non subsistit per se cum hoc sit proprium totius et aia non est totum ergo aia non erit subam. R. falsum ee propm non subam dictam a subsistendo sed a per se existendo ut docuimus in categ. subam et ita non tantum illas dicimus subas quae per se subsistunt sed et quae per se existunt nam aia et p.l. subae sunt subae quae tamen non per se subsistunt cum dependeant a subo et a toto quae tamen per se existunt cum non sint in aliquo tanquam in subo. 3um arg. Anima cognoscit corpora ergo aia est corpus. ans. patet, cons. conseq. inter cognoscens et cognitum debet esse quaedam similitudo ergo ex cognitio iudicio Phorum debet esse similitudinem ergo aia similis erit corpori. sed oe quod est simile corpori est corpus ergo aia est corpus. R. dupl. ee similitudinem unam in re et alteram in cognoscendo quae fit per spes et immagines. Sic est prior similitudo inter aliqua si unum est corpus aliud debet esse corpus si non fuerit similitudo 2i generis non est necesse ut si unum est corpus aliud sit corpus sed inter aiam et corpus tantum intercedit hoc similitudo 2i generis ergo licet ipsa cognoscat corpora non tamen erit corpus. 7um arg. inter movens et motum debet esse quaedam contactus sed aia movet corpus ergo contingit illud sed quae se tangunt sunt corporea ergo aia etc. R. dupl. ee contactum unum sm quantitatem et alium sm virtutem sm quantitatem est ut extrema eorum quae se tangunt sunt simul sm virtutem non est ut virtus unius contingat alterum licet extrema non sint simul qua roe orbes caelestes tangunt haec inferiora. aia ergo movet corpus et contingit non sm quantitatem sed sm virtutem quare non erit corpus.

2a Q.io sit ne recte tradita diffinitio aiae

Ut facilius multo nostram cognitionem habeamus examinandae erunt huius propositi singulae eius particulae, nam illa esse accurata et recte tradita ex his quae in comentarys cum Phr docuimus aperte constare poterit. ut ergo ad particulam veniamus praeaudiendum non est Phr aiam diffinisse per intellechiam ita ut aia est 1a intellechia quae tamen significet intellechia dubium est apud Phos. Cicero in 1o lib. Tuscul. existimat Phr intellexisse perenne quandam et continuam motionem ex qua Phr efficisse aiam esse quandam rem distinctam ab elementis quae sit perennis et continuata quae denominatur motio, sed haec interpretatio ut constituit angelus Politianus in suis Miscelaneis cap. 1 Phr 3o lib. metheor. cap. 7o dividit eo quod est in intellechiam et potentiam in quo loco intellechia non sigt perenne sed actum tum etiam in hoc cap. dividens actum in 1um et 2um ubi noe intellechia vocat non intellechiam quandam esse 1um et aliam 2um sed actum qui est divisus in 1um et 2um ... est 2us

n̄ ē 2us l, opperaō ad hęc Ar. in lib. superiori repręhendit illorum opinione
qui constituunt animam ē in motu l, motionem n̄ q docere de hut aiam ēē in
tellechiam id ē motionē perpetuā alioquin n. docuisset opinionem ab se confutatā
a q reiecta interprete cum alijs philos dicamus entellechiam significare actū
perfectum l, roem et ita aiā diceret intellechiā id ē actus perfectus et ro qua
inventa sunt id qd sunt esse aute hanc interpraetation accomodata ut innumeros
alios testes in medium proferre praetermittam sufficiat nobis testimonium Plutarchi
qui 4o lib. de placitis philosophorum cap. 2o ait aiam diffinitā ēē ab Ar. intellechiā l, perfecti
motione l, hoc actu perfectio qui inventa sunt dicam quae ē actus perfectus legatur
erudita dispu. de entellechia apud Joanne molorium quae reperietur in fine priorum
... editorum → sexta in superiora 1um arg. ē actus 2us prior ē et nobilior actu 1o
... ē posterior generōe et finis illius sed aiā ē actus omnium nobilissimus q aiā n̄ erit
actus 1us sed 2us R. aiam et actu 2um posse bifariam sumi 1o in proprijs et respondē
... et 2o ea roē qua sunt 1us l, 2us actus si 1o mo sumant aiā nobilior ē actu 2o
... sit nobiliorem entitatē cum sit subā et actus 2us sit accidens si 2o altero mo
... sumantur aiā n̄ ē nobilior imo ē ignobilior qr actus 2us in roē actus nobilior
... 1o quare negandū ē aiam in roē actus ēē quid nobilissimum consule Caietan. in hij
... interijs acute hanc qm explicante → 2um arg. aiā vegetans simpliciter ē in actu 2o
simpliciter n. nolit aliquid operis consumendo humidū ignatū medio calido ignato
simpliciter n. sive nobis vigilantibus sive dormientibus agit calidum in humidū
... aiā n̄ erit actus 1us sed 2us. cum aiā vegetans simplr sit in actu 2o huic argto
...t proponunt soles ab interpre. quot sunt capite nos potissimos proponemus
... ē Themistij 4o cap. D. Alberti magni tractatu l. 2 de aiā cap. 2o et aliorum
...i dicunt 2bus modis posse intelligi aiam ēē actu 1um 1o sm naturam et essentiā
...t altero mo separabiliter ab altero ita ut ea roē sit actus 1us ut n̄ possit se-
parari ab actu 2o dicunt ergo aperte ēē 1mo aiam ita ēē actum 1o ut n̄ sit
actus 2us nam essentia aiā n̄ ē constituta in actione sed in habitu et in
actu 1o altero 2o n̄ ita constituunt aiam ipsā ēē actum primum ut n̄ sit 2us licet
... aiā vegetans n̄ possit separari ab actu 2o et operaē tamen qr aiā sentiens
et intelligens separant ab illa cum n̄ semper aliquid agant ob hanc roem aiā
sit actus 1us separabiliter ab actu 2o alij R. aiam ita ēē actum 1um ut n̄ sit
...s. et separabiliter ad arg. 2o R. et aiam vegetantem separari ab actu 2o n̄
...mode ab oi sed ab aliquo nam quamvis n̄ separet ab actu 2o qd ē semper
agere in humidū ignatū separat tamen ab alijs eius actionibus et muneribus
quae sunt accrescere et decrescere qr n̄ semper accrescit neqz semper decrescit
... qd minime hoc interpretatio est Ferrariensis 2o de aiā q 2a in solutione argutorum
et aliorum argutorum multorum Caietanus in comentarijs huius loci existimat aiam
ēē actu 1um ita ut possit separari ab actu 2o n̄ positive sed quod n̄ repug—
...nantiam nam licet aiā vegetans actu semper sit iuncta cum aliqua opere
tamen illi n̄ repugnat ea roē qua aiā ē ē separata ab actu 2o qr si repug—
naret neqz aiā sentiens neqz intelligens ulla roē possit ab actu 2o separari

q̃d n. repugnat aiæ vegetanti qua aia ē et debet repugnare aiæ sentienti
et intelligenti q̃d tn̄ conspicimus eē falsū unde qmd dicimus motū posse
fieri velocem in infinitu n̄ positive qr̄ p actū nunqua illi conuenit sed
p repugnantiam qr̄ n̄ repugnat. tibi ea roē qua aia ē separari posse
ab oī actu 2° ... sol. ē eiusdem Constani qua secunt fere oēs phi
qui dicunt aiam vegetantem (nam de alijs n̄ ē dubium) posse bifariā
summi 1° ut aia ē 2° ea roē qua utit quibusdam instrumentis nalibus
s calore natiuo et humiditate insita quorū unū semper agit in
alterū paulatim consumendo illud tanquā eius alimentū si ē n° sumat
aia vegetans ita ē actus pus ut quantū ē ex natura posset separari
ab oī actu 2° et altero n̄ simplr ē in actu 2° qr cū hæc duo calor et
humiditas sint agentia, et patientia natia sintq3 debita ac proxima
et disposita n̄ potuit n̄ semper sequi actionē et passionē inter illa et ita
aia utit his instrumentis erit in actu 2° roē illorum — 3m arg. ē
aia ē actus mæ 1æ sed mā 1a n̄ ē corpus (q aia n̄ erit actus corporis assumpt
patet prop° consr. oīs forma ē actus mæ 1æ sed aia ē forma substalis
(q erit actus mæ 1æ, ut hic arg. Ry. aduertendū ē eē bifariam sum
posse 1° sm substam 2° iuxta gradus qui conferunt ab aia intelligente pra
sertim corpus viuens, sentiens et intelligens si (q aia sumat sm suā
substam actus ē mæ 1æ qr ipsa met suba aiæ immediate unit mæ 1æ si vi
ursupet iuxta suos gradus n̄ ursupet n̄ unit immediate mæ 1æ sed ea
roē qua ē vegetans unit cū mā iam præparata p gradū corporis et ea
roē qua ē sentiens unit cū mā iam disposita a gradu vegetandi et sic
in alijs, et qr aia qua aia ē sumit iuxta gradum vegetandi sentiendi
et intelligendi qui gradus supponunt in mā gradum corporis ob hanc roēm bene
dictū ē aiam eē actū corporis et n̄ mæ 1æ, l, aperfiuus ita possumus Ry
aiam sumi posse l, sub roē formæ in coī l, sub roē aiæ si primo
sumat unit immediate cū mā 1a si vo 2° m° n̄ unit immediate cū
ea sed medio gradu corporis et ita recte dicimus aiam eē actū cor-
poris n̄ aute dicimus eē actū mæ 1æ — Ex hac eadem solone dissoluemus
aliud arg. aduersus 1am particulam. Illa actus antequem antecedit alius
in mā 1a n̄ pōt vocari actus 1us sed ante aiam in mā 1a antecedit
forma corporis ē q illa actus corporis (q aia n̄ erit actus 1us. Ry n̄ an-
tecedere ante aiam in mā aliam formā p qua ipsa sit corpus sed p ean-
dem aiam mam eē corporis ea roē qua in se continet gradū corporis —
4m arg. l, roē corpore in diffe aiæ intelligimus materiam nudā l, materiam
cum forma corporis 1um dici n̄ pōt qr aia n̄ ē in mā nudā sed in mā præ-
parata

et destructa per membra et organa neque tamen id potest constare quia sequitur in aliquo toto naturali esse duas formas unam corporis et aliam ipsam animam quod repugnat decretis Divi Tho. et multorum Thomistarum Dicendum in hac differentia non esse intelligendam materiam eadem noie corporis, sed materiam forma corporis non quidem quod haec sit ~~altera forma~~ sit distincta ab anima sed quod sit eadem anima ea ratione qua constituit esse corporeum itaque anima iuxta gradum corporis unitur primum cum materia prima redditque illam corpoream qua corporea effecta fit capax ut recipiat animam eandem iuxta ~~praeparationem~~ aliam propriam rationem unde non intelligitur dari duas formas substantiales in una et eadem materia animadvertendum est etiam ex D. Tho. prima parte quaestione 76 art. 4° ad primum hanc differentiam traditam esse per effectum formalem quae quidem est efficere materiam corpoream et organicam vel quia diffinimus aliquid per eius effectum formalem non excludimus formam imo includimus illam quod diffinimus lumen esse actum corporis lucidi ut lucidum est in qua differentia non dicimus esse materiam corpoream aut organicam sine anima quin imo exprimimus illam beneficio animae esse corpoream et organicam, ad secundum arg. non potest corpus esse organicum nisi ab anima, ergo corpus organicum per quod anima diffinitur est organicum at anima qua diffinitur, ergo ab alia anima diversa non adversa quia ita essent duae animae in eodem toto neque ab eadem quia eadem per se ipsam diffinitur sed anima per corpus organicum ab anima non ab alia sed ab hac qua diffinitur, ad confirmationem non respondetur cum Alexandro Aphrodiseo primo lib. quaestionum naturalium cap. 28 non colligit idem diffinius per se ex eo quod anima diffinitur per corpus organicum quia haec particula corporis organici tamen exprimimus qualitatem corporis quod est subiectum animae cum non quaedam sunt corpora mathematica alia artificialia, et alia naturalia, rursus naturalia quaedam sunt organica, et alia non, corpus quod est subiectum animae neque est mathematicum nec artificiale neque naturale non organicum sed est naturale organicum cum non anima sit fons et origo multarum actionum debet corpus quod est eius subiectum obtinere varia organa et instrumenta ad has actiones exercendas — ad ultimum arg. quod est aliquod non est absolutum sed relatum quia relata diffiniuntur in differentia quaerendo quae sunt eorum esse cum ergo anima est actus corporis aliquius etc. corporis et ita non erit natura absoluta et substantia sed relata quod cum sit falsum anima non erit actus corporis Dicendum cum Alex. Aphrodiseo 2° lib. quaestionum naturalium cap. quod falsa est propositio quia aliud esse aliquid et aliquius aliud referri ad alterum nam et termini aliquius ... ... non refert ad parietem cum sit natura absoluta ... licet anima ... ... corporis non ... referri ad alterum quare simpliciter natura absoluta ... relatorum propositio viciosa est cum comprobat naturas absolutas ... ut in eo loco abunde docuimus —

Q.o 3.a Utrum haec diffinitio animae sit essencialis et sinonyma

In hac q.e explicanda sit 1.a asser. haec diffinitio animae est essencialis ut hoc explicemus nota[n]dum est cum D. Tho. cap. 7.o lib. de ente et essencia in actibus et formis substantialibus esse diversam rationem diffiniendi assignandamque quam in subiectis integris et completis quia cum formae dependeant secundum essenciam ab aliquo subiecto debent per illud subiectum diffiniri et ita diffinimus simitatem quod est nasi curvitatem quia simitas secundum essenciam dependet a naso sed quia substantiae integrae dependent a nullo secundum essenciam ideo in illarum diffinitionibus nil extrinsecum nilque additum continet, et ita diffinimus hominem ut partes ... quae diffinitio nil complectitur quod non sit de essentia hominis, ergo haec diffinitio est essencialis animae licet diffiniatur per corpus quod est extrinsecum illius naturae et quid additum quemadmodum diffinitio patris qua diffinitur ad filium est essencialis patri licet in ipsa contineatur filius ut quid additum et extrinsecum et tamen quia pater dependet a filio ita anima dependet a corpore, et ita utraque diffinitio est essencialis quamvis per additum tradatur ... asser. illa diffinitio quae explicat rei naturam et essentiam est essencialis sed diffinitio animae est huiusmodi quia tota essencia animae est esse actum corporis organici ergo haec diffinitio erit essencialis quod si quis dicat propter ... non esse nisi in illa contineatur aliquid extrinsecum, cumque in hac diffinitione animae contineatur aliquid extrinsecum et additum, eius nomen non erit diffinitio essencialis, hanc sol. ita intelligimus accidentia habent essentialem diffinitionem iudicio Ar. 7.o lib. methaphisicorum cap. 4.o sed in diffinitionibus illorum continetur subiectum ut quid extrinsecum ut in diffinitione simitatis continetur nasus ergo quamvis in diffinitione animae contineatur corpus tanquam quid extrinsecum illa tamen erit essencialis —

2.a assertio, haec diffinitio competit sinonyme omni generi animarum scilicet intellectivae et sensitivae contrariam tenent philosophi in comentariis huius lib. Iandunus q. 3.a huius 2 lib. et omnes illi qui profitentur animam intelligentem non esse formam hominis docent non debere esse actum unum informantem et alterum assistentem cumque anima corporis respectu illos sit actus assistens alia non animae sint actus informantes ratio est quia non dicitur ex aequo de his generibus animarum et ita animam quae diffinitur per actum non dicet sinonyme qui tamen philosophi errant ... constituunt animam intelligentem non esse actum informantem sed tamen assistentem ut ostendemus ... in qua ... fidem catholicam constituimus animam intelligentem esse per se et substantialiter

formá haec l. actu informantem est quo colligimus arg. ad hanc asser. confer vo
actus est aequo competit oibus gradibus animarum, quoniam gradus sunt actus informantes
sed aia essencialiter e actus ergo aia sinonyme dicet de oibus gradibus animarum
Praeterea haec diffio n competit oi aiae propter alteram, qr sentiens n e actus
corporis organici propter vegetante, neque vegetans propter sentiente ergo haec
diffio est aequo competit oi gradui animarum conseq cons. qr illud est aequo compe-
tit l. sinonyme qd n effect de uno vel alterius adventandum est tn ea sit
duplex sinonymia una physica et alia logica haec asser n debet intelligi de si-
nonymia physica qr aia nobiliori modo reperit in intelligente qua in sentiente
vel in sentiente qua in vegetante sed debet intelligi de sinonymia logica ergo
conceptus et rao aiae est aequo reperit in vegetante sentiente et intelligente —
asser. aia neque e genus neque species et dr de suis inferioribus contra adversus Toletum
contrarium opinantem, qui e 2 huius p lib. ad finem na grica l. specie debet ee integra
completa e n totum aliqd universum ad totam naturam integram sig. sed aia n e na
integram cum sit pars rei mixtae ergo n poterit ee genus l. species ergo [illegible] ut aut
[illegible] physica ergo n ee genus qr e n integra sed logica ergo
nia notione gris l. spei hanc sol. ita refutamus genus logicum vel aliud est
noies 2a denominans naturam aliquam gricam physicam aut mes. [illegible]
planta ergo si n potest ee quidpiam genus l. species physica neque poterit ee genus l. spes
— Arg. in prescencia Primum e [illegible] in hoc casu aut aiam diffinitam ee
[illegible] sig. autem his ut aut [illegible] libro caso 2o rudem quandam et crassa
adumbratam cogem et ita quidam vestit diffinita ee aiam rudi et crassa Minerva
haec diffio n erat essencialis cum diffio essencialis perfecte declaret rei naturam
docuisse aiae diffinitionem ee rudam et imperfectam [illegible] consultum cum [illegible]
et completa quae sunt omnium imperfectissima qr in [illegible]
addilamenta, at in diffione aiae continet aliquid extrinsecum [illegible]
quod diffio accidentium si conferat cum diffe subae [illegible]
essencialis, itaque neque diffio aiae licet sit rudis et imperfecta si conferat cum diffe subae
integra erit tn essencialis cum declaret rei naturam [illegible]
transcendens. s diffio essencialis debet tradi [illegible]
traddat est actu n erit essencialis [illegible] diffio
de sit res diffinita [illegible] essencialem aut tradi [illegible] genus
[illegible] qui licet sit [illegible] genus [illegible]
[illegible] essencia de [illegible]
[illegible] essencialis sed diffio aiae traddit [illegible] traddit est
erit essencialis [illegible] ee prox. [illegible] falsam in

falsa in formis tam substantialibus quam accidentalibus in his secundo dictio
praeddit hoc quod illa quae sunt addita et est 4um arg. contra 2am assertionem
quo gradu differunt non sunt nam aliqua sinonyma coem sed aia intelli
gens differt gradu vegetante et sentiente ergo aia nomen non erit sinonym
ad hoc gradu animatae cons. assumptio corruptibile et incorruptibile differunt genere
ex phil. 10 metaphis. cap. ultimo sed aia intelligens est incorruptibilis alia vero
scilicet vegetans et sentiens sunt corruptibiles ergo genere differunt. [illegible] falsa
assumptio ad cons. dicemus corruptibile et incorruptibile differre genere physico
non tamen logico et sic diximus et ita aia intelligens differt genere physico
non genere logico ut exposuimus in assertione — 5um arg. ad versus 1am assertionem
dicitur de multis specie differentibus in quid est genus sed aia dicitur de aia vegetante
et sentiente quae specie differunt ergo erit genus. [illegible] in diffe genus subintelli
dum est hanc particulam quod sit aia integra ut satis exposuimus in cap. de genere
sed aia non est aia integra —

Quaestio 4a an aia intelligens sit forma corporis humani —

Haec forma exagitat controversia apud philosophos sit ne aia intelligens vera forma
necne Plato olim docuerat aiam non esse formam hominis sed esse in corpore
quo nauta est in navi, et ita docebat hominem nihil aliud esse quam aiam utentem
corpore hanc eandem proponens Ar. in ultimis verbis huius primi cap. illam
finitam reliquit etiam ita praebuit occasionem interpretibus opinandi aiam non
esse substantialem formam hominis sed esse in corpore tanquam in re mobili
dicentes illi esse actu unitam informantem sibi conferentem esse et alteram assistentem
et aiam non esse informantem sed assistentem esse volunt hanc opinionem secuti
sunt Averroes illam quam acerrime defendere conantur omnes eius alumni ut Jo.
3o lib. de aia q. 5a Paulus Perusinus 4o lib. suae philosophiae et alij multi
ut hanc quam explicamus sit assertio [illegible] fidei catholicae assertio
aiam vero esse per se et essentialiter formam hominis haec assertio diffinita fuit
in concilio Viennensi sub Clemente 5o cuius verba sunt haec quisquis
deinceps aiam rationalem [illegible] esse formam hominis etc. deinde in concilio La
teranensi 3o sub Leone 10 sessione 8a ita fuit diffinita. Deinde homo
expressa est effigies et imaginem Dei ut constat ex gen. cap. 2o faciamus
hominem etc. sed imago Dei est in aia vero ergo aia est de essentia hominis

hois cum igr non sit de essencia tanquam materia [illegible]
erit de essencia tanquam illius forma rursus principium vegetandi et sentiendi est una forma
[illegible] ut docet Sti. in cap. seq. 2º. Sed anima intelligens in hoc est principium vegetandi ut patet
[illegible] gen. cap. 2º. his verbis Inspiravit Deus in faciem hois spiraculum vitae [illegible]
animam intelligentem ut omnes sancti patres interpretantur animam [illegible] ergo anima est
[illegible] essencialiter forma hois 2º asser. [illegible] propriam et rationem naturalem quia
intelligens est legitima et una forma hois [illegible] hoc argumentum Sti. instituit tradere
[illegible] quandam definitionem [illegible] omnibus convenientem quod definit animam actu corporis [illegible] anima in
intelligens erit quoque actus corporis, praeterea anima intelligens est substantia atque est substantia
[illegible] materia neque quae est totum compositum [illegible] substantia quae est forma nam substantia in hac
[illegible] est divisa ab Sti. in hoc cap. 3º. [illegible] principium vegetandi
sentiendi et intelligendi [illegible] eodem modo erit in hoc anima intelligens principium intellig[endi]
quod est in plantis anima vegetans ita est principium vegetandi [illegible] forma plantarum et anima
[illegible] ita est principium sentiendi ut sit forma [illegible] anima
intelligens [illegible] principium intelligendi in hoc ut sit forma substantialis [illegible] anima in
[illegible] unaquaelibet [illegible] forma [illegible] deinde
[illegible] particularis ratio est [illegible] hois [illegible] ab anima intelligente [illegible]
forma hois ad speciem illius quod est principium agendi [illegible] unaquaelibet res est
forma substantialis [illegible] possit [illegible] intelligere actiones neque accidentia
[illegible] sunt [illegible] forma substantialis sed anima intelligens in
est principium intelligendi, concupiscendi et recordandi [illegible] sunt intellec[tus]
[illegible] et memoria [illegible] intelligens [illegible] substantialis forma hois [illegible]
[illegible] D. Tho. [illegible] magna controversia de anima intellig[ente]
[illegible] qua intelligens est an sit illa forma substantialis hois [illegible]
[illegible] hactenus docuimus [illegible] colligere licebit animam intelligentem [illegible] substantiam et
[illegible] essencia et forma hois [illegible] intelligens [illegible]
[illegible] intelligendi quidam igr putant animam intelligendi [illegible] gradum in
[illegible] ratione qua intelligit est qua [illegible] forma hois
[illegible] intelligentem [illegible] forma hois
[illegible] formaliter quam deinde omnes [illegible] sunt [illegible] placuit [illegible]
[illegible] Alfonso [illegible] 2º lib. de haeresibus [illegible]
[illegible] errorem [illegible]
[illegible] dicentes [illegible] animam intelligentem [illegible] essencialiter [illegible] forma hois
[illegible] nobis [illegible] hac [illegible]
[illegible] censemus illam [illegible] errorem [illegible] fidei [illegible]

multi viri gravissimi allegati illa nota erroris illam amplexi sunt neque [illegible]
decreto concilii quod colligimus adversus illam, ut in concilium [illegible] existima[illegible]
deffinit essentiam et substantiam animae intelligentis esse formam hominis adversus [illegible]
contrarium asserentes non tamen deffinit animam intelligentem ut intelligens est vel sub
isto gradu esse formam hominis sit tamen 3a assertio. Anima intelligens ea ratione
qua intelligens est est vera et essentialis forma hominis confirmatur argumentum 1um anima in-
telligens ut intelligens constituit hominem secundum essentiam et separat illum a bru[tis]
sed non potest constituere hominem nisi uniatur ut forma et corpore ergo anima intelligens ut
intelligens est erit forma hominis. 2um argumentum eadem est ratio animae intelligentis in ho[mine]
quae est animae vegetantis in plantis et arboribus et sentientis in brutis sed aliae [illegible]
non solum in ratione communi et secundum substantiam sed etiam ratione propriam et peculiarem naturam
sunt verae et legitimae formae substantiales ergo anima intelligens [illegible] in ratione [illegible] et
substantiam veram et ea ratione qua est intelligens erit vera substantialis forma hominis [illegible]
3um argumentum homini secundum essentiam competit esse liberi arbitrii et esse [illegible] esse
tamen ad imaginem et similitudinem Dei sed haec omnia conveniunt homini ratione animae in-
telligentis ergo anima intelligens erit de essentia hominis ut intelligens est —
Argumenta in contrarium. Primum est adversus primam et 3am assertionem intellectus et mens
ut [illegible] variis in locis 3 de anima est immixta corpori et [illegible] non habent [illegible]
intelligens esse formam corporis, nam si esset [illegible] ille [illegible]
mentem vocat [illegible] immixta non quod non sit actus corporis sed quia non intelligens
non utitur instrumentis corporeis in intelligendo non [illegible] a corpore tanquam a
instrumento vel medio sed tanquam ab obiecto ut 3o de anima ostendemus. 2um argumentum
Illa natura quae est per se subsistens non potest esse forma alicuius corporis quia
forma et materia fit unum per se [illegible] hoc casu. sed natura per se subsistens
non potest uniri cum aliquo ut efficiat unum per se ut [illegible] sed
rationis est per se subsistens cum possit existere separata a corpore ergo non
poterit illud esse formae hominis. [illegible] nam subsistenti [illegible] in [illegible]
ratio est [illegible] lapidis vel plantae non posse cum aliquo uniri ut efficia[t]
unum per se neque posse formam corporis [illegible] per se subsistenti
quae non est integra et completa in sua specie qualis est natura animae rationalis
posse uniri cum aliquo ad constituendum unum per se et posse esse forma alicuius
corporis [illegible] 3um argumentum si anima intelligens esset forma hominis conveniret alteri
[illegible] essentiam [illegible] formae quae [illegible] aliis formis convenit et quae conveni[unt]
[illegible] essentialiter [illegible] separaret ab [illegible] ergo ab anima intelligenti non
separabit esse actum corporis sed hoc est falsum cum anima separata

separata sint intelligentiae et non sunt actus corporis, ergo anima intel. non erit forma sorg. Resp. animam iuxta suam naturam simpliciter esse actum et formam corporis quod si aliquando non sit actus illius, competit sibi praeter naturam, et ita separata a corpore sit praeter rationem naturalem, ut iterum uniatur cum eo et actu et illius corpus quod corporibus levibus competit secundum naturam ferri ad locum superiorem at aliquando non feruntur ratione alicuius impedimenti quo amoto illico appetit superius ita Resp. D. Tho. 1 p. loco citato 4um arg. adversus ultimam asser. de ratione formae est conferre aliquid esse sed anima intelligens ut intelligens non confert esse corpori ergo corpus non potest obtinere esse ratione intelligentis sed solius sentientis et vegetantis ergo anima intelligens qua est intelligens non est forma corporis. Resp. esse intelligens 2bus modis sumi posse 1o quo ad naturam essentiam intelligentis 2o pro actu intelligendi 1o modo si loquamur de esse intelligentis qua intelligens corpori confert tale esse quia illi communicat naturam et essentiam suam qua intelligens est si uero 2o modo non communicat corpori esse intelligens quia sunt actiones intelligendi neque a corpore neque ab instrumento corporeo fiunt sed communicat has actiones toti composito quod sufficit ut dicamus animam intelligentem qua intelligens est esse formam corporis — 5um arg. anima intellig. superat corpus ea ratione qua est intelligens ergo non potest iuxta illam esse forma corporis. Huic argumento ut Resp. est animadvertendum animam intelligentem esse mediam inter substantias separatas et alias formas materiales et ita aliquid obtinebit ex utroque extremo et aliquid per quod separet ab utroque illorum est igitur illi ratione cum substantiis separatis ut non dependeat omnino a corpore sed per se subsistat cum formis materialibus ut suam naturam et essentiam coniicet corpori, distinguetur autem a substantiis separatis ratione eius cum quo convenit cum formis materialibus, ab his uero differt ratione illius in quo convenit cum formis et substantiis separatis neque igitur est anima intelligens ut intelligens est omnino separata a materia neque omnino immersa cum illa sed partim est separata secundum speciem et quia non dependet a materia, et partim est unita quia suum esse et naturam coniicit corpori ex his ergo solutum manet arg. negando non erit animam intelligentem qua intelligens est esse omnino separatam a materia —

Qo 3a an semen sit animatum aut non

Adversus ultimam particulam diffinitionis animae proposuerat Ar. quandam obiectionem quod est in potentia vivens non tamen sit aliquam animam et ita anima non confert rei animatae ut sit in potentia vivens: ut igitur hanc particulam facilius intelligamus est investigandum utrum semen actu esset vivens an solo potentia tamen in

tam in plantis et arboribus quam in alijs. Sunt quidam recentiores philosophi qui censent
semen actu non esse animatum sed solum potentia et non neque habet actionem intellig-
ut patet neque sentientem cum in illo nullos esse sensus conspiciamus neque
vegetantem cum non possint semina propria virtute enutriri ut experimur
in granis frugum et seminibus plantarum sed quia vivunt vita vege-
tante propria virtute ali possunt. accedit et authoritas Aristotelis 2° de genera-
tione animalium cap. 1 2 et 3° qui aperte profitetur semen non esse actum animatum
sed solum potentia alij vero econtra putant semen actu esse animatum quod
expresse docet Gal. in lib. de semine 1° lib. facultatum naturalium. Ceterum
quia haec quaestio dependet ab alia an in seminibus sit aliqua vis producendi
formas animatas, et tamen si illas potest producere absque dubio animatum erit
haec quaestio prius explicanda est atque ita sit 1a assertio: In seminibus est quaedam
vis producendi formas viventes educendi eas de potentia materiae
hanc assertionem constituimus adversus Platonem qui ut ait Gal. 1 lib. de forma-
tione foetus cap. ult° putat formas viventes non produci virtute seminis
sed ab anima mundique oppositione deinde Avicenna et alij amplexi fuerunt
constituentes omnes formas venire de foris et educi de potentia subiecti a quodam
datore formarum quem ipsi fingebant esse intra concavum [illegible]
1° confirmatur testimonio Aristotelis qui 1° lib. de generatione animalium cap. 2° 3° docet
solam causam intelligentem venire de foris alias autem fieri virtute generantis in
seminibus reperiri, deinde confirmatur ratione Galeni omne generans generat sibi si-
mile, cum autem non possit generare nisi in generantem formam ratione cuius genitum est
simile generanti, cumque medio semine illam producat in seminibus vis quaedam
erit tributa a generante ad producendas formas viventes, est igitur
secundum Aristotelem et Gal. in seminibus constituenda esse vim ad producendas formas viventes
et tota natura, quo quidem revocant ad actum haec omnia molitur et procreatur
foetum et haec est illa vis formatrix a philosophis et medicis constituta quae quid
sit latuit Galenum et alios praestantissimos philosophos ut ipse docet in lib. de
formatione foetus, et 2° de temperamentis, Aristoteles in 2° de generatione animalium in loco
constituit in seminibus praeter vim propriam et peculiarem ad producendas for-
mas viventes necessariam esse vim caloris caelestis, et siderum. ratione cuius
semina sunt vim producendi diversos effectus et ita ipse in libello
de mundo ad Alex. 2° 1° Phys. cap. 2° et in alijs plerisque locis
constituit solem et hominem generare hominem, at si asserit ita diceret

ad producendum hominem praeter semen hominis decessum a generante necessarium est ministerium solis ad illud formandum: et haec igitur assertio. Superest explicatio sensus et explicatio quaestionis propositae ut autem facilius progrediamur notandum est semen 2bus modis sumi posse 1o ut decidit a generante et 2o illa ratione qua recipitur in utero qua ratione incipit fingere membra prius non membranam quandam in utero format utraque ipsum recipit et continet in qua sunt nonnulla orificia tanquam via per quas attrahit sanguinem menstruum ut ex illo alato recipiat nova incrementa deinde paulatim formantur membra, ut cerebrum cor, hepar, caput et alia, et tandem formatur ipse fetus hac ratione, si sumatur semen dicitur generare ab Hyp. in lib. de natura pueri ergo generet, et producat membra rei viventis et tandem ipsum fetum — 2a assertio semen 1o modo sumptum ut est decessum a generante non est animatum. haec assertio est aperta quia semen ea ratione nullas exercet operationes vitae neque nutritur neque format membra aut producit predictas potestates infra, argumento ducto in primo quia propria operatio [illegible] intelligere debet Galenus in loco citato quando ait semen esse actu animatum. 3a assertio semen 2o modo ut est genitura actu est vivens confirmatur duabus rationibus 1a quod producit formam viventem est actu vivens [illegible] concessum omnium philosophorum sed ut constet ex 1a assertione semen producit formam rei viventis ergo erit actu vivens 2a in semine sunt actiones vitae nam non aliter generat membra et producit fetum sed illud quod exercet operationes [illegible] est actu vivens ergo semen etc. et sic intelligi debet Galenus docens semen esse actu animatum et ita nulla erit dissensio cum Aristotele loquatur de semine decesso a generante [illegible] Explicata igitur opinione dissolvenda sunt argumenta quae contra illa obiici poterant 1o in sol. ad [illegible] anima vegetativa est in corpore organico at semen non est corpus organicum [illegible] actu similare ergo non poterit esse animatum [illegible] ad [illegible] non esse organicum neque vivens [illegible] in semine decessum [illegible] sit non [illegible] illa membrana et orificia quae demum [illegible] sumit alimentum continuatur [illegible] quaedam seminis, ea ratione semen dicitur esse animatum [illegible] 2um arg. [illegible] sit aliquid [illegible] potentia [illegible] semen ut decessit a generante [illegible] potentia vivens [illegible] ad essentiam rei viventis ea [illegible] genitura [illegible] potentia [illegible] non ad actum sed ad operationes [illegible] semen [illegible] non est animatum sed 2a quia [illegible] illa proposita [illegible] potentia [illegible] intelligi debet de potentia ad operationes vitae non autem quod actu [illegible] essentiam rei viventis — 3um arg. in [illegible] assertio quae fiunt de nihilo non fiunt virtute seminis sed a Deo qui [illegible] potest [illegible] sed formae viventes, et aliae formae creantur ergo non fiunt virtute seminis sed a Deo confirmatur assumptio quod ex nullo creatur quia ita definitur creatio productio entis

catis ex nilo sed oes formae fiunt ex nilo qr non fiunt ex aliqua mã qr mã non
pars formae et oes formae creant' ẽt falsã ẽe assumps. ad confir. notãd est
creationem 2bus modis intelligi posse fieri ex nilo 1o ex nilo tanquã ex subo et 2o
tanquã ex termino aliquo aquo sumit' et debet nil non tanquã subum sed tanquã ter-
minus aquo itaqz formae subales non possunt vocari creatae quamvis non fiant ex mã
tanquã ex pte sui qr terminus aquo producunt' non ẽ nil sed aliquid ẽ in illa
forma contraria quae antea erat in eadem mã, tum deinde qr quamvis non fiant
ex mã tanquã ex pte educunt' tn de pota illius, sed qd creat' non debet fieri ex
subo s. mã neqz tanquã ex pte neqz tanquã ex fro de cuius pota educatur

Caput 2um in quo proponit 2a diffio aiae

2um differentiã in hoc cap. stat quã ut explicet nonnulla prius afatur in pro
cap 1m 3o sane methodum observandã in inquirenda na aiae et eius diffis
cum ut a notioribus nobis progrediamur ad ea quae sunt notiora na quam
methodum psescripserat 1o lib. phy. cap. 1o illa qz accuratissime observat nam
ex accidentibus et muneribus quae sunt nobis notiora sentiendi s. vegetandi
et intelligendi, deinde colliget diffm aiae quae ẽ ẽe pricipium vegetandi etc.
(ex sllogo n. etc.) prefat 2o cap. ee diffm una quae tm declaret
nomen et alterã quae simul explicat cur res sit quid si quadraturam
circuli ita differeremus fig. rectis angulis et ambiqz lateribus equis altera
ex pte longior et pars alt. equalis ẽe diffio quae explicat rem ẽe at si addi
remus quadrationẽ ẽe mediae lineae inventionẽ explicaremus et cur res sit
et si ita differeremus eclipsim privationem luminis in luna ẽe diffio
explicata eclypsis at si adderemus ob interpositionẽ terrae inter solẽ et lunã
esset diffio quae explicaret cur res sit addat tn str. diffm quae explicat
rem ẽe vocari posse conclusionẽ alterã non quae declarat cur res sit
posse vocari prem cum illa prior sit sane 2am in demonstratione concludat
cum igr sint duae aiae diffis in mã illarum explicabit aiam ẽe et altera
cur ipsa sit (ex hoc igr etc.) prefat 3o discrimen intercurrens inter
animata et inanimata differunt inquit ex eo qd animata sint aiata et
exercent opera vitae sed inanimata neqz sint aiata neqz possunt ullo
vitae opera exercere etc. Cumqz etc. p 4o aut ẽe 4or gradus vitae
s. sentiendi, vegetandi, movendi ad locum et intelligendi qr hor si gradus
suo ambitu comprehendunt oia viventia neqz quidquã potest si
fuerit vivens notam alicuius gradus et sui qr ulla roe subter
fugere in plantis aut 1s gradus vitae qd ẽ vegetandi reperit in-
dimus n. illas ali, et crescere in omne dimensionẽ s. in lon-
gitudine

latitudinē et profunditatē et in omnē loci dīam Tex. (Aliqui hoc etc.) Ani—
madvertit tn̄ q his 4or gradibus posse gradū vegetandi sine aliis 3bus reperiri
sed 3es alii n̄ possunt in his rebus inferioribus sine gradu vegetandi ullo m° cons—
tare, videmus n. in plantis gradū vegetandi in quibus neqz sensus neqz motus
neqz intellig. reperiunt at nullū q his reperiunt in aliquo nequo reperiat grad.
vegetandi ut in leone n̄ ē sensus sine illo neqz in hoc intellig. sine eodem
neqz imperfectis atibus ē motus sine veg. gr. hac nā alunt et crescunt q. absunt
actiones permanentis a gradu veg. attribuit Ar. hanc particulā in mortalibus l. in
his rebus inferioribus propter quosdam veteres qui putabant corpora coelestia eē animata
aīā intelligenti propē sc. n° ē in corporibus caelestibus reperiri poterit gradus in—
telligendi sine gradu veg. gr. intelligentiae quae sunt formae coelorum assistentes
obtinent gradū intelligendi et ita intellig. poterit intellig. separari ab aīā veget.
Tex. (Sensus etc.) quem inter gradus vitae 1us gradus ē vegetandi ita inter sensus primum
omnium sensuum ē sensus tactus quod sic. ille sensus qui competit oībus
atibus debet eē prior sed ita ē tactus, nam cū multa alia destitui possint aliquo
sensu l. auditu l. visu etc n̄ possunt tactu privari ullo m° statim n. sine tactu
interirent alia unde colligit Ar. tactū eē priorē, et ita possent sine aliis n̄ contra
Tex. (In hoc etc.) His ergo oibus factis colligit Ar. 2am aīā diffiōm: Aīā ē primum
pm vegetandi sentiendi movendi ad locū et intelligendi cū n. animata sepa—
rent ab inanimatis p aliquē gradū vivendi q his 4or et aīā sit 1m horū graduū
et eoē cuius viventia separant ab viventibus recte diffinitū ē aīām eē prim
vegetandi sentiendi et movendi ad locū et intelligendi Tex. (Utrum si etc.) occurrunt
hc tn̄ circa hanc diffōm duo dub. 1m an sint in rebus viventibus multae aīae
ita ut in hoc sit g. sit aīā vegetativa etc. l. uno ab una et eadem aīā tanquā
ab uno pri° hae oēs actiones deriventur quod quo facilius decidatur n. erat tn̄ e—
unā et eandem aīām in qua sint diversae facultates a quibus oēs hae opones deri—
vent alterum 2m ē sint ne hae facultates diversae in uno et eodem subo l. ime
in diversis ita ut una facultas sit in una et alia in alia unde ad hoc expli—
candū statuenda sunt prius ea quae citra controversiam ab oibus proponunt ut
itaqz in atibus imperfectis et in ... l. his quae constant quibusdam in plurib.
verum has facultates n. distingui subo sed eē in uno et eodem subo experimento
in illis in qualibet parte ob... reperiri oēs facultates videmus n. in cauda
acerrae alicuius bestiolae eē motū sensū cū experiant dolorem aliquem et ap—
petitum quae duo sine sensu constare n̄ possunt unde quem in plantis ē una aīā
sed actu et multiplex sed potentia, nam si abscindat ramus ab aliqua arbore et
plantet in terra statim mittit radices alit et crescit l. alias actiones vitae efficit
ita quoqz in huiusmodi bestiolis ē una aīā actu et multiplex pota et ita si

et ita si aliqua particula abscindat cum illa abscindit particula aiae et facultates grt
in toto corde Ad sed de mente etc) dubitant de facult. intelligendi l. de
mente an sit illa in eodem subo in quo aliae facultates sunt nam cum illa
possit separari a corpore et separata per mortem operetur et ita indiget esse in
alio subo cum sint facultates vegetandi et sentiendi; sed hanc rem 3° de aia
explicabimus in aliis u° facultatibus explorate debet esse, illas esse in eodem subo
licet roe differant alia n. est ro sentiendi alia vegetandi et alia movendi
ad locum quod sentire vegetare, et movere sunt actiones diversae Ad [illegible]
Explicat qua roe his 4or gradus vitae sunt assecti ad res vivientes inquit qz
hos gradus referri gradum vegetandi ut in plantis in aliis u° cum
gradu referri gradum sentiendi ut in brutis in aliis cum his 2bus referri
gradum movendi ad locum ut in perfectis aialibus et tandem in aliis referri oes 4or
gradus ut in hominibus qui cum 3bus superioribus sunt gradum intelligendi quod
et quaedam sunt oes sensus alia duos l. tres tm et alia unicum scilicet gustum
tactus Ad 2um quidem etc) ut confir 1am illam differ per hanc 2am dico advertit
p° 2bus modis posse aliquid esse id quo vivimus aut ut subo aut ut forma, ~~et subo ab aia forma~~ quod 2bus modis dicimus scientes aut tanqua subo aut ut
forma tanqua subo ab aia sumus scientes tanqua forma ab aia et 2bus [illegible]
dicimus valentes corpore tanquam subo et valetudine tanqua forma advertit
dicendo oem actum esse in ma sibi proportionata, et accomodata neqz
in quolibet forma e inquolibet ma sed in illa tm quae sit instrumentis
accomodata ad exercendas opones quae fluunt ab actu Ad gd si animus etc)
Ex his oibus colligit phr 1am differ per hanc 2am utit qz duplici collectione
p° id quo vivimus sentimus, movemur, et intelligimus l. e ma l. forma l.
totum compositum qr. n. sit subo quae e divisa in haec 3a membra debet esse
aliqd ex illis, sed aia e illud quo vivimus etc) ergo aia l. e ma l. forma l.
totum compositum sed n. e ma qr n. e in subo [illegible] ma aia et in ma e et
subo, neqz totum qr illud n. e quo vivimus ergo erit forma, cumqz forma
debet esse in ma proportionata s. in corpore organico scilit instrumentis accom-
modata ad exercendas opones vitae, erit igr primum vivendi et sentiendi
forma l. actus corporis organici ex qua 1a collectione utit et alia 2a
quae ex hac 1a sequitur quod oporte confi e inst. e actus illa primum vi-
vendi sentiendi, movendi ad locum et intelligendi e actus corporis natis pota
vitam habentis, unde colligit aiam n. esse corpus ut ipso exprimas esse tm
aliquid corporis s. actum illius: et ideo ex veteribus tam illi quod docuerunt aiam
aiam esse corpus quam alii qui docuerunt aiam nil esse corporis sunt reprehensione in errore
digni—

(10) Q. 1.a an sint plures a(nim)ae in viventibus

Hactenus qui posuimus contextum philosophi unde quia aliquae celebres sese offerunt difficultates proponendae illas hoc loco cum aliis eius interpretibus disputabimus. Est autem prima an in vivente ut v.g. in homine sint multae animae necne. Fuit n(amque) veterum error Manichaeorum constituentium esse duas animas in hominibus unam bonam a Deo bono quae est intelligens alteram vero malam a Deo malo quae est sentiens quam docebant efficere homines propensos ad illicita ita refert D. Aug. in lib. de Haeresibus cap. 46. lib. 6 contra Faustum Manichaeum cap. 8 et in lib. de 2abus animabus cap. 22. et [illegible] ibi posterioribus Peripateticis Ioan(nes) quolibeto 3o q. 10 et 4o lib. Snarium q. 7. Enricus a Gandavo in suis collibetis Paulus Venetus in suo lib. de anima [illegible] cap. 5o et alii censent tot esse animas in viventibus quot sunt gradus vitae et ita in homine esse 3es unam p(artem) quae est vegetans, aliam p(artem) quae est sentiens, aliam intelligens: sed antiqua 2am esse ph(iloso)ph(iam) sit asser[tum] de rebus viventibus praesertim in homine tamen est unica anima quae iuxta diversas facultates varias exercet operationes vitae in homine ita rem se habere nullum dubium esse debet, cum non diffinita in 8a Synodo generali actione 10a in [illegible] tamen reperiri unicam animam intelligentem quod et diffinitum est in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus his verbis neque non in homine plures animas quemadmodum Iacobus et alii voluerunt sed unicam tamen intelligentem constituimus habet hoc decretum cap. 15 illius lib. quod refertur inter opera Aug. Sane tenent D. Damascenus 2o lib. fidei orthodoxae cap. 12o Lactantius firm. 1o lib. institutionum divinarum cap. 3. D. Tho. 1 p. q. 76 art. 3 et 2o contra gentes cap. 58 et in q. disputata de anima ar. 11 et omnes fere philosophi theologi confirmandae his arg. [illegible] [illegible] duo praeter animam intelligentem et alia sentiens et vegetans constituenda [illegible] neque in aliis [illegible] praeter intelligentem alia anima constituenda consequentia est aperta quia homo eadem ratione praedicat de [illegible] [illegible] ita quia competit illi ea ratione qua est homo competit et nobis confirmans [illegible] praeter animam intelligentem et alia anima sentiens constituenda quia intelliget [illegible] [illegible] evanuit [illegible] remansit quod corpus illud non fuit vere mortuum [illegible] habuerit animam sentientem quae conferret illi [illegible] [illegible] evanuit [illegible] verbum divinum aliquid dimisit ex praecipuis partibus naturae humanae [illegible] quod semel assumpsit quod [illegible] absurdum et repugnans decretis theologorum deinde si in homine reperirentur praeter animam intelligentem aliae formae non esset homo ens tale [illegible] per se sed per accidens sed hoc est falsum ergo praeter animam intelligentem non erit alia anima in illo assumptio patet consequens probo ubi sunt multae [illegible] quae [illegible] differunt non potest esse res illa [illegible] [illegible] per se quemadmodum Socrates musicus albus, iustus, et sapiens non sunt unum et [illegible]

eius forma. sed forma accidens, cognitio, amicitia, iustitia, et sapientia fluent
diversa tantum secundum essentiam quam secundum existentiam sed si in homine essent
multae animae in illo essent multa esse tantum secundum essentiam quam secundum existentiam
quia aequalitates animae fluunt esse essentia et existentia ergo si in homine essent plures
animae tollo non esset unius eius et forma sed haec anima est alius corporis ergo
in homine praeter animam intelligentem non essent aliae animae contra assumptum. Illa anima
antequam praecedunt aliae animae in materia primo non est actus primus corporis sed si in homine
est praeter animam intelligentem aliae animae antecederent aliae animae in materia ipsa
animam intelligentem ergo si in homine essent aliae animae praeter intelligentem anima intelli-
gens non esset actus primus corporis — constituta igitur nostra opinione sufficit ut
aliorum argumentis satisfaciamus primo est ex sacris literis in quibus expresse docent in
homine praeter spiritum qui signat animam intelligentem dari aliam animam ut constare
potuit ex cantico trium puerorum apud Danielem ubi ita habet, benedicite
spiritus, et animae iustorum domino, et apud D. Paulum in epistola ad Thessal. ut in-
tegrum spiritus et anima et corpus remaneant etc in quibus sacrae literae distinguunt spi-
ritum ab anima in homine ergo igitur nomine spiritus intelligamus animam totam praeter
illam in homine erit alia anima constituenda D. Hieronymus in Epistola ad
Edibiam quaestione 12 ut nonnullos veteres et Didimum Alexandrinum suum
praeceptorem sub. de spiritu sancto existimasse propterea contra has auctoritates
in homine praeter animam intelligentem constituendam esse aliam animam sententiam
ipse non meam sanam amplectere Respondetur his auctoritatibus nomine spiritus non esse
intelligendam animam totam. sed fervorem quendam spiritus ab spiritu sancto pro-
venientem quo ducti homines iusti benedicunt et laudant ex anima et corde Deum
Ceterum D. Aug. alio modo ... has auctoritates constituit non animam intel-
ligentem duobus modis sumi posse primo ut confert esse, vitam, corpori 2o ut se tollit
ad divina conspicienda vel contemplanda his rebus inferioribus praetermissis
si primo modo sumatur dicitur anima ex eo quod anima et corpus si 2o alio modo dicitur spiritus cogi-
tatur in res spirituales et divinas non sunt ergo in homine duae animae constituendae
sed una et eadem quae iuxta diversas habitudines et anima dicitur et spiritus —
2um arg. contrarietas adversus formis debet provenire sed in homine datur con-
trarietas inter corpus et spiritum iuxta illud caro concupiscit adversus spiritum
et econtra ergo in homine alia forma et anima erit in corpore distincta ab anima
intelligente, quae nomine spiritus intelligitur. Respondetur falsam esse absolute propo-
sitionem quia ab una et eadem forma possunt varii affectus derivari quemadmodum ab una
forma solis induratur lutum, et liquescit cera ita ab eadem anima intelli-
gente iuxta diversas rationes oriri possunt contrarii affectus nam ipsa

nam ipsa ut confert ei vitam corpori ad quod ut patet in reg. superiores efficit
sane contrarietatem quam reperit in hoc inter carnem et spiritum seu inter
diversas portiones animae superiorem scilicet quae nominatur spiritus et inferiorem
quae nominatur carnis intelligentiae — 3um arg.: Eadem res non potest esse [illegible] termi-
nus creationis et generationis [illegible] intelligens [illegible] terminus creationis
[illegible] in hoc praeter illa assignanda est alia anima quae sit terminus generationis probo
[illegible] potest confirmari [illegible] distincte debent terminari ad formas distinctas
[illegible] creatio et generatio sunt mutationes distinctae [illegible]
[illegible] ad eandem [illegible] eadem [illegible] posse esse termini
creationis et generationis [illegible] simplex [illegible]
[illegible] mutationis, et ita cum anima intelligens possit sumi [illegible] vel sumi unio-
nem [illegible] terminus creationis [illegible] unioni
[illegible] generationis 4um arg. corruptibile et incorruptibile different genere
[illegible] ut ait [illegible] anima vegetativa [illegible] est
corruptibilis, intelligens autem incorruptibilis [illegible] in hoc praeter animam intelligentem
[illegible] anima [illegible] ipsa distincta [illegible]
[illegible] vegetativam posse sumi [illegible]
ut experimur in plantis scilicet brutis [illegible] et univit cum anima intelligente
[illegible] qua hoc [illegible] et facultatem [illegible]
[illegible] plantis [illegible] vegetans et in leone [illegible]
[illegible] vegetativae [illegible] corruptibilis [illegible]
sunt incorruptibiles [illegible] intelligentiis [illegible]
incorruptibiles, et ita in hoc non [illegible] alia anima [illegible]
intelligentem —

Q. 2a sit ne anima tota in toto
et tota in qualibet parte —

Hanc quaestionem [illegible] in 2a dubitatione qua disputat [illegible]
eodem loco. Iandunus quaestione 7a [illegible] 3o de anima quaestione 6. [illegible]
ar. [illegible] disputat D. Thomas [illegible] unica de anima ar. 4o et [illegible]
[illegible] animam esse in toto [illegible] tota
[illegible] Quaelibet res [illegible] tota
[illegible] intellectus [illegible]
memoriae voluntatis [illegible]
[illegible] in aliqua forma [illegible] tota aliqua [illegible]
in [illegible] tota albedo [illegible] tota superficie et [illegible] albedinis in
[illegible] superficie. Quibus animadversis [illegible] tota in toto et tota
in singulis [illegible]
[illegible]
[illegible] divisibilis [illegible]

... a genitus [?] aiae indivisione 2a assertio aia non tota in toto et tota in qua-
libet parte secundum potentias et facultates sed iuxta una facultate est in una parte
corporis et iuxta altera in alia parte quod iuxta facultate videndi est in
oculis et audiendi in auribus quidam ut author est Jand. 2o [?] 2o lib. olim
affirmaverunt aiam esse totam in singulis partibus secundum suas potentias et facultates ita ut
in pede sit secundum facultatem videndi in manibus secundum facultatem audiendi qua
deinde nonnulli [illegible] ex confessores [illegible] sed nostram assertionem
[illegible] confirmatur [illegible] facultatem vim ea parte corporis
in qua sunt instrumenta accommodata ad exercendum opus illius facultatis
sed haec instrumenta non sunt in qualibet parte corporis ergo in manu non est instru-
videndi neque in pede audiendi ergo aia secundum has facultates non erit in qualibet
parte corporis. Ar. in lib. de somno et vigilia ait aliquid ad potentiam
est visus sed alio videndi non est in manu ergo secundum facultatem videndi non
erit in manibus. probatio antec. Ar. 2o de celo naturam debuisse
conferre actus pedes, et alia instrumenta progrediendi sed illis contulisse fa-
cultatem progrediendi quia natura numquam deficit in necessariis est autem necessu
debenti facultatem progrediendi habere pedes et alia instrumenta ad exercendum
opus progrediendi ergo secundum naturam contulit manibus, et pedibus facultatem
videndi debuit et conferre his partibus instrumenta accomodata ad videndum quod cum
sit falsum sequitur animam secundum facultatem aiam non esse totam in singulis partibus
sed tantum in illa parte corporis ubi sunt instrumenta accomodata ad exercendum
opus illius facultatis. 3a assertio aia tota est in toto et tota in singulis
partibus secundum suam naturam et essentiam atque non est tota aia in toto corpore et
pars aia in parte corporis, sed tota est in toto corpore et tota in singulis partibus
illius ita confirmatur actus est in ea re cuius est actus sed aia est actus totius
corporis et singularum partium totius ergo erit tota in toto, et tota in qua-
libet parte Dur. 1o lib. [illegible] affirmat si loquamur de aia intelli-
gibili hanc assertionem [illegible] ut contrarium asserere sit error in qua
[illegible] ferunt et affirmasse magistrum fratrem [illegible] a Victoria quam hac ratione
confirmat si aia non est tota in singulis partibus si aia non est tota in singulis
partibus abscinderet aliqua pars corporis simul cum illa abscinderet corpus
unde sequitur aiam esse corpus visibile et mortale quod cum sit absurdi-
[illegible] erit et error asserentium intelligentiam esse [illegible] in corpore ut una
pars [illegible] in una parte corporis et [illegible] alia [illegible] erit in toto corpore
et tota in singulis partibus illius; hanc eandem assertionem professus D. Aug.
6. lib. de trinitate cap. 6. ubi ait aiam esse totam in toto et tota in
qualibet parte. 4a assertio anima est et in sanguine iuxta gradum ve-
getandi [illegible] qualibet [illegible] sanguine [illegible] hanc assertionem pro-
fitentur viri gravissimi Caet. 1a parte q. ult. ar. 1o et 3 parte [illegible]
Sylvester in rosa ar. 2 | aurea q. 35 Conradus 1a 2ae q. 54
ar. 1o

Medina 3ª p. q. 5ª ar. 3º Valles 1º de ala cap. 4º q. 8ª ar. 5 qua hijs
arg. conf. Primum arg. ala est actus totius corporis et singularum partium
illius, sed sanguis est pars ipsius (in his loquimur quae sunt sanguineae) ergo
ala erit in illis et in sanguine. conf. assumpt. in primis est ergo 4or humo-
res componunt ipsa quantum 4or intellectus elementorum sed quod componit aliquid
est pars illius, et ita cum sanguis principem locum sibi vendicet inter hu-
mores erit pars ipsius. conf. deinde Verbum divinum assumpsit omnes partes
naturae humanae sed quia assumpsit sanguinem ut est fides catholica ergo sanguis erat
pars naturae humanae. alia ratione conf. ala nutritiva auget et nutrit in-
formari debet aliqua ala quae hae sunt opera vitae quo ab aliqua ala flu-
unt sed sanguis nutrit spiritibus vitalibus et auget ut sit maior aliquando
quam antea erat ergo sanguis informabitur aliqua ala. animadvertit hic Sian
Flores et D. Tho. in collibetis duplicem esse sanguinem unum nutrimentalem
qui est impurus et non concoctus et hic sanguis venarum et alterum esse
perfectum qui differt secundum spiritus vitae, et hic sanguis est arteriarum
qui dividitur a corde tanquam a proprio fonte dicunt ergo animam esse in san-
guine arteriarum non autem in alio sanguine venarum. Ultimo assero ala
sensitiva seu vegetativa reperitur in capillis et unguibus ita docet D. Tho.
4º lib. Sententiarum dist. 44 q. 1ª ar. 2º q. 3ª ad 3. et 1ª p. q. 27 ar. 2º
conf. ita in quibus reperiuntur actiones vitae debet quoque ala reperiri
sed in capillis et unguibus reperiuntur actiones vitae quae sunt alimentum
et accrescere ergo in illis reperitur ala in infimo gradu vegetativo.
Sed in superiora sunt haec arg. 1um arg. Ar. in lib. de com. causa
motus ipsius cap. 7. ait animam non esse in toto corpore sed in aliqua
parte illius determinata in illa s. quae est primum motus sive fuerit cerebrum
sive cor ergo non erit ala tota in toto et tota in qualibet parte. Resp. Ar. in-
telligendum esse de ala secundum suas facultates quae non est tota in singulis
partibus corporis ut exposuimus. 2um arg. ala est actus corporis orga-
nici sed non qualibet pars corporis est organica quia partes similares ut
caro et ossa non sunt organicae ergo ala non erit tota in singulis
partibus corporis. Ad hoc arg. Resp. unde est ex D. Tho. in loco
superiori q. 76 ar. 8 parte duplex est subiectum quod unum adaequatum et alterum in-
adaequatum, adaequatum est totum corpus quia in toto corpore tantum reperitur
inadaequatum vero sunt singulae partes illius quia non tantum in una parte sed etiam
in alia reperitur. Sic ergo loquamur de subiecto adaequato ala est actus corporis
organici at si loquamur de subiecto inadaequato ala est etiam actus corporis
similaris et non organici et ita est non tantum in toto corpore verum etiam in sin-
gulis partibus illius, quamvis diversa ratione quia in toto corpore est tanquam
in subiecto adaequato, in aliis vero partibus tanquam in subiecto inadaequato.

3um arg.

Si anima esset tota in manu sequeretur manum et at. sed hoc est falsum [illegible] quando aperit [illegible] singulis [illegible] tunc cons. prop. [illegible] natura [illegible] sentiente sed manus est corpus ergo [illegible] sentiens [illegible] per se intelligitur [illegible] sentiendi manus et [illegible]. Respondeo [illegible] non indicare compositum aliquid ex anima et corpore sed ex anima et corpore adequato [illegible] manus non [illegible] adequatum anime et [illegible] compositum [illegible] et [illegible] sentiente [illegible] at [illegible] arg. [illegible] si anima esset in [illegible] singulis partibus [illegible] simul moveret, [illegible] quiesceret. Sed hoc [illegible] non potest [illegible] simul [illegible] moveret [illegible] quiesceret. [illegible] certarum [illegible] partibus [illegible] arg. [illegible] D. Thom. [illegible] disputata de anima [illegible] [illegible] quaedam argumenta [illegible] quae movent [illegible] non posse [illegible] moveri [illegible] quiescere [illegible] quae movent [illegible] respondeo [illegible] posse [illegible] [illegible] quia [illegible] simul moveri [illegible] quiescere [illegible] respondens [illegible] simul moveri et quiescere [illegible]

5m arg. [illegible] potentie anime sunt [illegible] tanquam in subiecto [illegible] sed anima secundum essentiam est in qualibet parte corporis [illegible] potentias [illegible] in qualibet parte corporis [illegible] anime quaedam sunt incorporee ut intellectus et voluntas [illegible] quaedam corporee [illegible] sensus [illegible] interiores [illegible] exteriores [illegible] [illegible] illis loquamur non sunt [illegible] in aliqua parte corporis [illegible] [illegible] non [illegible] alicuius [illegible] corpore [illegible] intellectus [illegible] controversia [illegible] loquamur [illegible] alterius [illegible] falsa [illegible] non sunt [illegible] tanquam in subiecto sed in corpore quamvis [illegible] ab anima tanquam a proprio et peculiari [illegible] principio. Respondere [illegible] possumus [illegible] quamvis sunt in anima tanquam in subiecto non [illegible] sunt in illa [illegible] sed [illegible] qua anima est in tali parte sunt [illegible] [illegible] facultatis videndi [illegible] est in oculis et audiendi ut [illegible] auribus

Q. 3a an qualibet anima indivisibilis
et in corpore [illegible]

In rebus [illegible] intelligere possumus aliquid esse corporeum et divisibile [illegible] secundum essentiam [illegible] divisibilis. 2o secundum quandam [illegible] sumpta [illegible] est divisibilis [illegible] est subiectum [illegible] potest dividi 3o [illegible] [illegible] dividitur ad divisionem alterius [illegible] albedo [illegible] quanta [illegible] divisibilis [illegible] dividitur ad divisionem [illegible] qua est [illegible] divisibilis 3bus et modis aliquid potest appellari indivisibile [illegible] secundum essentiam [illegible] dicimus angelos [illegible] substantias separatas esse indivisibiles [illegible] subiectum

quantitatis

3° q̄r n̄ dividit ad divisioné magnitudinis ita ut una pars formæ sit
in una p̄te magnitudinis et alia in alia p̄te) sed q̄d tota forma sit in
una p̄te magnitudinis et alia in alia p̄te sed q̄d tota forma sit in una p̄te
magnitudinis, et tota in alia et tota in tota magnitudine. In hac q̄ q̄
n̄ quærimus an aiæ sint divisibiles 1° aut 2° certum n̄ est hac rōe illas
n̄ eē divisibiles neq3 n̄ ē de essentia illarum dividi neq3 propterea tu q̄
intelligenda ē q̄o de divisibili 3° m̄ an s. aiæ quæ sunt in una p̄te divi
dant ad divisionem illius ita ut una pars ꝑ aiæ sit in illa p̄te corporis et
alia in alia, l, uno sunt illæ indivisibiles ita ut tota aiā sit in toto
corpore l, magnitudine et tota in qualibet p̄te magnitudinis cū hæ
dent, plura genera animarū s. vegetans sentiens et intelligens de aiā
vegetat̄e quæ reperit in arboribus et plantis certum ē illā divisibilem eē
et extensā ita n̄ docet Ar. 1° de aiā cap. ult° et in hoc cap. 2° in quibus
locis docet aiām vegetante eē unā actu et multiplicem p̄ōta in plantis
eē abscisso aliquo ramo indicamus illū ali, et emittere radices ꝑ aiām quā
eū ramo fuerat abscisa ab arbore [illegible] nisi aiā vegetans eēt divisi
bilis. Fieri nulla rōe poss̄ possit. est n̄ maxima controversia de aiā sen
tiente et intelligente an sint illæ divisibiles l, indivisibiles quidam
arbitrat eos aiām tam imꝑfectis quā ꝑfectis alibus et intelligentis eē
divisibiles quæ opp° tribuit Dominicano in lib. de [illegible] 2ª opio est
huic contraria aliorum qui constituunt et aias imperfectorum aliorum eē indivisibiles
quā opioēm amplexus ē Marsilius f. 6. lib. Theologiæ Platonis — 3ª opio est
multorum pholōrū qui docent aiām intelligentē indivisibilē eē, oēs n̄ alias aias tam ꝑ
fectorum quā imꝑfectorū alium eē extensas et indivisibiles quā opioēm secuti sunt
Egidius Romanus in 10 dist. 3 p̄te 2ª q̄ 3ª Marsilius, 6 de ortu q̄ 10 Alb.
[illegible] in eodem lib. q̄ 12 frāus a Toleto in hoc cap. q̄ 2ª 4ª opio est
constituentiū in alibus imperfectis aiām divisibilem eē in perfectis n̄° eē oēo indi
visibilē quod aiā intelligens ē quoque indivisibilis quæ opio ē D. Tho. prima
p̄. q̄ 76 ar. 8°. Caiet. in coment. huius loci Gabri. in 2° dist. 8
q̄ 4ª et aliorum Thomistarum —— His igr̄ opioibus propositis ut n̄am sniam ex
plicemus. sit 1ª asser. aiā intelligens ē oīo indivisibilis et incorporea confirmatur his
rōibus 1ª ē aiā intelligens ut constitutū ē in quadam q̄ superioris cap. ē spūs
ut constat ex concilio Lateranensi 2° ubi diffinit. hæc contrarium ex [illegible] spū
ne ex corpore et aiā, sed spūs est quid indivisibile q̄ aiā intelligens indivisibilis
quoq3 erit. 2ª rao si aiā intelligens esset divisibilis eēt corruptibilis sed hoc
hæreticum n̄ q̄ erit divisibilis confirmatur. illæ formæ quæ sunt divisibiles di
vidi ad divisionem corporis quod albedo quæ ē in extremitate divisa dividit ad
divisionē extremitatis sed oē q̄d ē divisibile ē corruptibile q̄ si aiā compos[illegible]
divisibilis eēt quoq3 eēt corruptibilis. Quando q̄ē totū in qualibet p̄te n̄ est
divisibile q̄r q̄d est divisibile ita est affectū ad totum ut una pars sit in una p̄te
[illegible] et alia in altera p̄te sed aiā ut constat ex superiori q̄ est tota in toto, et
tota in qualibet p̄te q̄ n̄ erit divisibilis et corporea confir. hæc D. Aug. in lib.
contra Epistolā fundam. Manichæorum Epist. 28. et 6° de trinitate cap. 6.
[illegible] idem Aug. in homelys de incomprehensibili [illegible]
ex eo confirmat Deū

Deus est totus in toto mundo et totus in qualibet parte mundi, ergo anima est tota quoque in toto et tota in qualibet parte corporis, tamquam anima totius erit indivisibilis.

Quarta assertio: animae perfectorum animalium ut equi, leonis etc. sunt incorporeae vel indivisibiles. Confirmatur huius argumento: 1um illae formae quae sunt divisibiles per totam aliquam materiam possunt existere in parte materiae separata a toto, quod gratia animae vegetantis in plantis divisibilis idem existit in ramo separato ab arbore, et albedo quae est extensa per pariete potest existere separata a toto in aliqua parte parietis, sed anima perfectorum animalium ut equi vel leonis non possunt existere in partibus separatis a toto, neque enim si abscindatur manus vel pes alicui, ibi existit anima illius; ergo animae perfectorum animalium sunt incorporeae et indivisibiles. 2um argumentum: anima debet esse in corpore accommodato ad exercendas operationes vitae, sed si esset divisibilis, esset in aliquo corpore in quo non posset exercere suas operationes vitae; ergo anima perfectorum animalium erit indivisibilis. Confirmatur assumptio: si anima est divisibilis, ergo poterit esse in parte aliqua corporis separata, quod omnes formae divisibiles possunt existere in parte separata a toto, sed non potest anima in aliqua parte ut in pede exercere operationes vitae, quia ibi non potest audire aut videre etc. 3um argumentum: animae vel formae divisibiles quo magis extendunt per materiam eo habent maiorem vim et facultatem, quod ignis qui extenditur per maiorem materiam ferri habet maiorem vim calefaciendi; sed animae perfectorum animalium quae sunt in maiori materia et corpore, eo sunt ignaviores et inertiores ad aliquid agendum; ergo animae perfectorum animalium non erunt divisibiles. Confirmatur assumptio: videmus in bobus et elephantibus, et in aliis [illegible] animalibus [illegible] esse languidas esse atque tardissima ad aliquid moliendum non ob aliam causam nisi quia anima non est extensa per totum corpus sed est tota in qualibet parte; ergo erunt animae horum animalium indivisibiles. 3a assertio: animae animalium imperfectorum quae communi nomine insecta dicuntur divisibiles et extensae ita ut tota anima sit in toto corpore et pars animae sit in parte corporis. Hanc assertionem fere philosophi profitentur, quae aperte colligitur ex [illegible] in hoc capite [illegible] inquirens an gradu subo differant nec ne [illegible] in his animalibus imperfectis certum est non distingui subo, quia si pars abscindatur a toto in illa reperiuntur facultas movendi, sentiendi etc. At si non esset anima divisibilis hoc fieri nullo modo posset, et ita in his inquit anima est una actu et plures potentia, quod et antea docuerat 1o lib. cap. 3. Ultimo verum ut hanc assertionem intelligamus animadvertendum est cum Caiet. 1a parte q. 76 ar. 8 esse 3 genera formarum: 1. rerum non viventium ut sunt formae elementorum vel lapidum aut viventium sola vita vegetante vel sentienti imperfecta; sunt aliae formae sentientis perfectae quae tantum reperiuntur in perfectis animalibus; est tertia forma intelligens quae supremum locum obtinet inter genera formarum. Sunt autem hae formae ita affectae ad hoc corpus et ita inter se distinguuntur, quia forma primi generis indifferenter se habent ad totum et ad partes, quae non minus possunt in parte separata quam in toto reperiri, quod forma elementi ignis non minus est in particula forma vel ignis separata quam in toto igne, et uno alio formae vegetantis et sentientis imperfectae quoque possunt reperiri in toto et in partibus abscisis, quia indifferenter quoque se habent ad totum et ad partes et cum in his

unt. Paucae spēs n̄ egent ꝑ instrumentis ad agendū, ita referri possunt
m pᵉ separata, quamvis in illa sunt paucissima instrumenta ... in illas
prius respicere totū, quā pᵉs, at uᵒ formae ... ut sunt formae ꝑfe-
torum aīum et aīa intelligens ... & aequo et indifferenter ad totū et
ad pᵗs sed ita respiciunt totū ut in pᵗibus separatis ab eo nullo modo possint
referri eo qd illae formae sunt pria simillorum actionū et ita egent variis
instrumentis ad illas faciendas quare cū in pᵉ separata n̄ reperiantur haec
instrumta n̄ poterit eē ad ins pᵉ separatas, et hoc est ob quā formae a-
nimatae vegetantes et sentientes imperfectae sunt divisibiles ...
respiciunt totum et pᵗs, et possunt eē in pᵉ separata, aliae nō aīa ...
sentientes ꝑfectae et intelligentes sunt indivisibiles qr n̄ ex aequo respiciunt
totum et pᵗs neqꝫ eē possunt in pᵉ separata — sed in superiora sunt
aliqua arg. 1ᵐ est illud qd ē in subō divisibili ē divisibile, sed aīa rōtis ē
in corpore qd ē subiectū divisibile ꝗ aīa compositiōs erit divisibilis. Rx ...
propositum si illud qd ē in subō divisibile fuerit mᵒ divisibile et si fuerit
indivisibile illa eē falsam. aīa uᵒ intelligens n̄ ē mᵒ divisibilis sed in
divisibili cū sit tota in toto et tota in qualibet pᵉ, et ita quamvis sit in cor-
pore divisibili erit tn̄ indivisibilis — 2ᵐ arg. qd competit toti com-
petit pᵗibus, sed qᵗᵃˢ et magnitudo competit toti ꝗ conveniet et illius
... Rx falsā eē propōnem generaliter intelligendo ... quoque et passiones
... multa convenient toti quae tn̄ pᵗibus nulla rōe possunt convenire et ita
quamvis toti conveniat magnitudo n̄ tn̄ conveniet singulis eius pᵗibus —
... arg: aīa vegetans ē divisibilis, ut intuemur in plantis deinde sentiens
quoque divisibilis ut videmus in brutis aliquibus imperfectis sed in hoē aīa sen-
tiens et ~~intelligens~~ vegetans n̄ distinguntur ab aīa intelligente ꝗ aīa in
... erit divisibilis. Rx aīam vegetantē et sentientem si ꝑ se sumatur sepa-
... ab intelligente eē divisibiles ut in plantis et aliquibus imperfectis at si sum-
... ut sunt elevatae ad naturam aīe intelligentis quae ē incorporea et indivi-
...bilis ipsae quoque incorporeae et indivisibiles erunt — 4ᵐ arg. in hoē videmus
... manu ... capite, motū aliquem, et actum ... hoc aūt n̄ pōt ꝑdo-
... nisi qr ... abscisa aliqua particula aīe cū pᵗe corporis quae efficiat —
... ꝗ aīa intelligens divisibilis erit. Rx motū illum n̄ ꝓvenire ab aīa
... ab spiritibus vitae quae una cum sanguine cū illa pᵉ defferunt —
... arg. ... ad cons. ... ꝑfectorū aīum eē divisibiles. illud qd reducit
... potē tale divisibilis ē divisibile sed aīa brutorum reducunt de pōtā ...
... et divisibilis ꝗ erunt divisibiles. Rx falsū eē ... horū aīum educi
potētia ... ut ē quanti divisibilis sed ut ē pōtā pura passiva
... pōt informari forma substantiali ... sed se tanquā conditio.

condicio sine qua non potest educi haec forma de hac porcione materiae nisi fuerit separata ab alia porcione materiae, et vae formalis quare educat de illa … esse parem potentiam passivam quo nata est informari a forma sibi ali… brevis est actiones earum in perfectissimis sunt divisibiles ut sentire audire, et aliae humiores … et aia propria divisibiles erunt ergo si … hoc est … esse divisibile, et prima erit divisibilis. Resp. neg. est conseq. quia eadem ro confirmat posse aiam intelligentem in hoc esse divisibilem quia multae actiones eius sunt divisibiles. Praeterea necesse est divisibilem cum ab illa promanaret actio divisibilis post sequendum determinare … hoc … actionem quandam colligit in brutis aliisque aiam sentientem esse divisibilem.

Caput 3um quot sint aiae gradus vel facultates

Postquam superius nobis duas aiae diffinitiones proposuimus in hoc 3 cap. agit de pluribus gradibus vel facultatibus illius. Resp. facultates vero et … constituunt quod esse quinque gradus vel facultates aiae quae sunt vis vegetandi sentiendi appetendi, movendi ad locum et intelligendi, quo … aliquae sunt … simul … aliquo aliquae 3 aliquae 4 … perfectissimum … quod … in plantis … una vis, et facultas vegetandi quia in illis … conspiciunt actiones alendi accrescendi et generandi sibi simile quae ab aia vegetante profluunt, in aliquibus una cum gradu vegetandi reperit facultas sentiendi quia alia constituunt … sensum et propria et peculiaris … deinde in omnibus aliis una cum sensu reperit facultas appetendi quod confirmat 2bus arg. … Primum est … Cui … omnibus inest sensus insunt quoque dolor, et voluptas, sed dolor et voluptas nullo modo stare possunt sine appetitu … quod sentit sit accomodatum … efficit gaudium et voluptatem, si vero contrarium efficit maerorem … in omnibus quibus inest sensus debet inesse facultas appetendi. Resp. Praeterea 2um argum. Ubi est sensus alimenti ibi est vis appetendi sed in omnibus aliis … vis appetendi … in illis reperit facultas appetendi … constare potest quia in omnibus aliis reperit sensus tactus qui … circa calidum frigidum, humidum et siccum … reperiri debet in omnibus illis sensus alimenti scilicet fames et sitis, nam fames est appetitus calidi et sicci, sitis vero appetitus humidi et frigidi. Praeterea in quibus dam cum his 3bus facultatibus reperit facultas movendi ad locum quamvis illa non reperiatur in omnibus aliis sed in perfectis … nam imperfecta

imperfecta multa non possunt moveri secundum locum, ut conchilia, et nonnulli vermiculi
adhaerentes lapidibus; Sed ut in hominibus in his rebus inferioribus praeter has
4or facultates reperitur facultas intelligendi, [illegible] extra omnium hominis est
[illegible] facultatem vegetandi sentiendi appetendi et movendi ad locum obtinere facul-
tatem intelligendi [illegible] particulam in his rebus inferioribus [illegible] iuxta
Platonicos Demones sunt quaedam alia corpora praedita, et ornata facultate intelli-
gendi, et ita praeter hos dant alia alia quae habent facultatem intelligendi,
ut superet hominem corporibus caelestibus quae ex iudicio veterum sunt animalia
intelligentia, et ita in rebus superioribus dantur alia praeter hominem quae
habent facultatem intelligendi Textus Itaque hoc comparat deinde Philosophus eam
cum figuris [illegible] praeter triangulum circulum quadrangulum et
has figuras [illegible] dat alia figura communis illis, et ita non potest assignari definitio
aliqua quae sit communis omnibus figuris praeter definitionem trianguli, quadranguli, et cir-
culi; ita quoque non [illegible] aliqua [illegible] vegetantis sentientis, et intelligentis
[illegible] potest aliqua definitio communis assignari [illegible] quibus animam [illegible]
intelligendum [illegible] definitio communis omnibus [illegible]
[illegible] definitio communis omnibus [illegible] sed [illegible] intelligi debet non aliqua communis definitio
assignanda ita ut in disputatione [illegible] et non progrediamur
ulterius, ita [illegible] crassa cognitione de anima, ut imperfectam cognitionem pro-
grediendum ad singularum definitiones [illegible] explicandas = Textus Eadem ratio
2a ratio [illegible] in figuris figura prior continet virtute in posteriori ut
triangulum continet in quadrangulo, et ita quoque in [illegible]
virtute continetur in posteriori, ut vegetans in sentiente continetur et sen-
tiens in intelligente. Ex quibus Philosophus colligit in primis non posse illa gra-
dum vitare, in quo non reperiatur facultas vegetandi, cum possit illa reperiri sine
facultatibus aliis [illegible] gradibus vitae ut in planta reperitur facultas sine facul-
tate sentiendi et movendi ad locum, colligit deinde non posse reperiri aliquem
sensum sine sensu tactus cum tamen possit reperiri tactus sine aliis ut in
multis animalibus imperfectis, quia quam habitudinem habet anima vegetans ad alias
animas eandem obtinet sensus tactus ad alios sensus. Textus Horum vero etc.
Respondet nonnulla ex his quae sunt in hoc textu explicata primum est facultatem
movendi non esse in omnibus animalibus sed tantum in animalibus perfectis 2um in quibus
reperitur facultas intelligendi in mortalibus reperiri omnes alias facultates
at non in omnibus in quibus reperiuntur aliae facultates reperiri debet facultas
intelligendi ut conspicimus in plantis, et brutis animalibus; sed disputare
de mente et intellectu alterius est loci et disputationis

10 Quot sunt gra facultatum aiae

Omnes fere phi constituunt 3 gra aiarum s. facultates aiam et 4 modi
uendi quia 3 nam hij assr: confr. et explicantur 3 tr sunt gra
aiarum s. aia vegetans, sentiens et intelligens confr. ita tot sunt gra
aiarum quot modis formae possunt vincere et superare caput mae et corp
fores uti n: aia corpore ut instrumento ad suas actiones exercendas subj
modis possint formae vincere [illegible] corpore in
assumptum confr. formae vincunt materiam [illegible] 3. tum erunt gra aiarum
utant ad suas actiones exercendas l. ita ut utantur quidem n. tum utuntur
quibus primis tanquam instrumentis 1um genus formarum constituunt aiam
intelligentium quia ad intelligendum nullo utitur instrumento corporeo, 2um genus
constituit aiam sentientem quae quamvis utatur instrumentis corporeis in
quibusdam membris et organis n. tum utitur quibus primis tanquam instrumentis
sed tanquam dispositionibus praeparantibus sicut instrumento [illegible] visus utitur
oculo tanquam instrumento n. tum utitur calido l. frigido instrumento nisi tanquam dis
positione praeparante oculum ut recte se habeat ad exercendas actiones facul
tatis videndi; 3um genus constituit aiam vegetandi quae utitur calore
et humiditate quae sunt qualitates [illegible] et in quibus [illegible] ut dictum est consti
tuerunt [illegible] 3 gra aiarum 2a assr. quinque sunt facultates aiae
s. facultas vegetandi, sentiendi, appetendi, movendi ad locum et intelli
gendi confr. haec assr. facultates aiae distinguuntur per earum obiecta, sed 5 sunt
rationes obiectorum in his facultatibus, [illegible] ergo [illegible] si enim
facultates aiae per obiecta habent assumptum, confirmo obiectum ad quod ferrent fa
cultates aiae aut est unitum cum ipsa facultate aut separatum ab illa
si fuerit separatum, sive est, aut ita refertur ad facultatem ut sit in illa
secundum suam similitudinem quae l. potest esse similitudo rei sensibilis et
singularis aut intelligibilis et universalis, l. ipsa facultas fertur
ad obiectum aut tanquam ad finem, aut ut consequatur illud, si obiectum fuerit
unitum facultati sive esse est facultas vegetandi quae tum sustentat corpus
sibi unitum, si vero fuerit obiectum separatum sive est unitum tum facultati
secundum speciem sensibilem est facultas sentiendi quae percipit obiecta sen
sibilia, et singularia per species sensibiles, si unitur facultati secundum
species intelligibiles repraesentantes rationem intelligibilem et universalem
est facultas intelligendi, praeterea si facultas ferat in obiectum

in obiectum tanquam in finem e facultas appetendi, nam per principium appetitus ferri in
finem et in bonum; et sunt .5. facultas sensat. in obiectum, etiam ut conservat
illud e facultas movendi ad locum quo ob hanc causam e nobis tributa
natura ut queramus illa quae sunt accomodata ad vitam agendam et quae
ab appetitu concupiscuntur erunt ergo hae .5. gra. facultatum aiae
3a asserit modi vivendi 4or sunt .s. vegetativus sentiens secundum locum motivus et
intellectivus. confirmatur ita tot sunt modi vivendi quot sunt gradus sed 4or
sunt gradus ergo 4or erunt modi vivendi confirmatur assertio quae vivunt aut vivunt vita
vegetante tantum ut plantae aut vita vegetante simul et sentiente ut quaedam aia
lia aut vita vegetante sentiente, et movente ad locum ut sunt alia perfecta,
aut tandem vita vegetante et sentiente movente ad locum et intelligente ut homines
appetitivum autem non constituit gradum aliquem distinctum ab his eo quod in omnibus reperiatur
viventibus .s. hoc est quod omnia gra. vita defundat nam in his quae vivunt vita
vegetante sentiente et movente ad locum et intelligente reperitur appetitus
ergo 4or tantum erunt modi vivendi. Dubitationes contra suspensa
Prima dub. potentiae aiae debent multiplicari iuxta multiplicationem aiarum
sunt enim accidentia quaedam aiae, sed accidentia multiplicantur ad multiplicationem
subiectorum sed tantum sunt 3ia gra. aiarum ergo tantum erunt 3es facultates aiae et non .5.
Rx falsam esse propositionem quia in uno subiecto possunt referri multae facultates ut
in hoc referiunt variae proprietates accidentia enim licet multiplicentur secundum numerum
ad multiplicationem subiectorum tamen secundum essentiam et naturam non multiplicantur a subiectis
sed a propriis et essentialibus attributis et ita sunt .5. gra. potentiarum animae
non quia est non distincta cum in eodem subiecto possunt referri sed secundum essentiam et naturam
dub. Ar. 3o lib. de aia cap. 10 docet principium movendi ad locum esse mentem et appe-
titum ergo non est alia facultas movendi ad locum constituenda, quae sit distincta a fa-
cultate appetendi et intelligendi. Rx mentem esse primum motus tanquam dirigens
illum appetitum aut tanquam illud quod facit per quandam inclinationem ad rem quam
mente quaerimus facultatem autem movendi ad locum esse exequentem motum ad locum
ergo nos facultatis movendi ad locum non intelligimus facultatem dirigentem neque
inclinantem sed exequentem quae maxime differt a mente et ab appetitu

Caput 4um de aia vegetante, et illius facultatibus

Hactenus egit Ar. de aia, agit nunc de singulis gradibus aiarum .s. de aia vegetante
sent. et intellig. In primisque disputat de vegetante proponitque methodum
statim in primis verbis quam observare debet in tractanda hac disputatione
Text. 1m dicendum est etc.) est inquit tenenda hac methodus ut prius agamus
de actionibus quam de facultatibus et prius disputemus de obiectis quam agamus
de actionibus quia actiones sunt priores ratione facultatibus id est priores
notitia ut quidam interpretantur, vel priores diffinitione ut interpretatur D. Tho.

Dicta et Philoponus quod actiones primis sunt differentes potentiis ut docet Themistius
quod substantia est prior accidentibus dicto atque ita si summus actiones de
anima vegetante agemus primus de alimento quod est obiectum facultatis vegetandi
de actione item primus de ipsa actione quam de facultate sed quia inter actiones
animae vegetandi nobilior est illa qua aliquid generat sibi simile in specie
agendum est de actione generandi aliquid sibi simile in specie — Textus atque
In his quae vivunt est maxime naturale et accomodatum generare sibi si-
mile si fuerint perfecta et non laesa instrumenta generandi et si fuerint
ut ea quae sunt ex putri materia docet Philosophus debere instrumenta generationis esse perfecta
ob quam causam in pueris non potest esse generatio quia instrumenta in illis non sunt perfecta
et tamen non debent esse laesa nam si laesa fuerint non sequitur generandi actio in
Eunuchis. Tandem non debere fieri ex putrida materia quia in his quae sor...
...quasi maxime generare sibi simile cum non oriant illa per gen...
sed vir ... soli ... ex putri materia ut sunt muscae ranae, et multa
alia ... Textus ... cum sit maxime naturale in viventibus
generare sibi simile explicat Themistius ob quem finem alia generant sibi simile
cum duplex sit finis unus cuius gratia aliquid fit, et alius cui ... actio ...
servit quod in sectione de omnis finis cuius gratia est tota habita est finis
cui deservit est hoc finis cuius gratia alia generent sibi simile est perpetuitas
speciei ut si species diu conservaret tamquam hoc non possit fieri in individuis
quae non sunt cum illa tandem intereant necesse est ut per generationem propaget
+ natura in individuis finis uero cui deservit est actio et per generationem prod...
cit corpus distinctum in organa et membra quae ea sunt instituta non
anima varias actiones illorum beneficio exerceat Textus Quae quamquam etc.
Absolutis animam causam esse corporis cum sit illius finis unde cum multis modis
dicatur causa tribus tribus modis erit causa corporis ut finis ut efficiens ut
forma. In primis ut forma ob duas rationes prima quia constituit corpus sub
aliqua determinata natura quod est proprium formae 2a quia est actus corporis sed
actus et forma sunt unum et idem. deinde est finis quia corpus ut deserviat
animae ad suas operationes exercendas est in tot membra et partes distributum et tandem
anima est primum motus augmenti et decrementi et motus ad locum in corpore
erit Philosophus causa efficiens natura illa diffinitur causa efficiens a qua est primum motus
et mutationis. Deinde reprehendit opinionem Empedoclis qui docebat in arbo
ribus radices constitui ex igne et cum terra proprio pondere ferat deorsum
ignis autem sursum ob hanc rationem radices ferunt ad locum inferiorem rami autem
ad locum superiorem reprehendendi inquam debet Empedoclis quia non recte sumit
in arboribus partem superiorem et inferiorem Etenim quamvis respectu universi ita
fit ut rami sint in loco superiori radices et in loco inferiori tamen ratione propri-
ae naturae res econverso se habet quia radices sunt in loco superiori rami et in
~~inferiori~~ in superiori inferiori quod ex eo colligere possumus quia in aliis illo...

dicta pars

Illa dr pars superior in qua caput residet et est os quo medio sumimus alimentu
cum (s sm quandam proportionem debeat quoque et in arboribus respondere caput
et os radices ~~eam~~ habeant locum oris et capitis, nam illis mediis sumunt cibu
et alimentu obtinebunt ptem superiorem rami u inferiorem, praeterea ignis et terra
ferunt ad loca contraria atqz inter se sunt simplr disiuncta (s si radices et terra
differant et rami ergo igne sic duae p.s inter se essent disiunctae qd tn cernimus ee
falsu unde aut constituendu erit aliqd prium qd conectat una ptem cu altera cu
illa sunt inter se separata hoc aut medium e aia —> Tex Quanqua etc) Refro-
fellit deinde aliorum oppinion qui docebant primum accrescendi ee ignem eoqdm tri-
buant inter alia elem ta maxime igni accrescere hoc stare nullo mo potest licet in
ignis l, imo illius calor sit instrumentu accrescendi quo utitur aia n potest necessaria causa
praecipua accrescionis ob duo arg, i c qd causa praecipua accressionis e forma habitis
sed calor n e forma habitis ignis u n sit loco formae sed nec (s n poterit ee ignis l,
calor causa praecipua accressionis 2um arg. Illud qd e causa praecipua accressionis debet
sibi vendicare certa et debitam naturae mensura, sed ignis n e huiusmi e potest augeri
in infinitu si igni addant infinita ligna comburendo et ignis nullo mo ee poterit
causa praecipua accrescionis Tex Quoniam etc) Agit Ar de obo facultatis nutri-
endi s. de cibo atqz proponit qt illam explicatione Itaq dubitat an s alimentum
sit contrarium aut dissimile rei quae alit l, imo sit illi familiare quidam n. ex ve-
teribus existimarunt illud ee contrarium aliqui u ee familiare sed Ar. ut arbiter in ca-
constitutis medio, opinione constituit alimentu partim ee simile, et partim dissimile qz
si sumat in principio antequa fiat concoctio e dissimile at si sumatur post concoc-
tione e simile, sic n e terminus nutritionis ut s alimentu agglutinet et
assimilet et prius convertat in illa et prius convertat in aliud qz deinde oes illae pro-
dicant nam vera alimenta ee simile et vera quoqz ee dissimile Tex Itaqz cibus)
Explicat Ar. qua roe alimentu sit affine ad facultatis aiae vegetandi nam cum
in alimento multa reperiantur s. habens et hqs quadr sufficit et alia similia rei
Ea roe qua alimentu sumit sm substantiam e obiectum facultatis nutriendi, ut sumit
sm qtitem e obiectum facultatis accrescendi, ut sumit sm ptes similes e obiectum facultatis
generandi sibi simile, et prout ut sumit in qualsiqda p.s habens subm e facultatis
expellendi Tex Cum aut 3a sint etc) constituit 3a ee necessaria ad nutritione id qd
alit quo alit et id qd alitur et aliqd alit aut e totu corpus animatus, qd alit e aia vegetans illud in-
quo alit e alimentu, ... aut ex fine aia potentia appellatur ... finis potissimus
aiae vegetantis sibi simile generare ab hoc fine potentia illa denominatur ... nutricipai
itaqz debet aia vegetans dici principium procreandi sibi simile in via Tex Est aut etc)
Ostendit Ar. ee duo principium quo medio res aluntur s. cibum et calorem innatu a aia
ex quibus cibus ita movetur ad nutritione ut moveat calorem calor aut ita movet
alimentum ut ab eo nullo mo moveatur quod ... duo pria moverunt navim
tanqua principio manus s. et gubernaculo ex quibus gubernaculu ut moveat
a manu ... manus ita movet gubernaculum ... ut ab eo moveri nullo mo
profecto, atqz hoc est tanquam minima de alim to et aia vegetante cuiusqz fa-
cultatibus dicta sint —>

(10) Q. 1a An potentiae animae reipsa distinguantur ab illa

In hac quaestione explicanda arbitratur Scotus in 2° dist. 16 q. 3a Gregorius in eodem
loco, et alii sectatores Scoti potentias animi non distingui secundum rem ab illa neque
neque inter se unde dicunt ~~animam~~ esse animam intellectum et eandem esse intellectum
et appetitum licet inter se ratione formali differant, contrariam tamen opinionem quod potentias
animae reipsa distingui, et ab illa, et inter se profitentur D. Tho. 1a p. q.
77 ar. 1° et q. unica de spiritualibus creaturis ar. 11. Dur. in 1° d. 3a q.
3a Capre. et Soncinas in eodem loco q. 4a Javelus 2° de anima q. 12 Blas.
Scotus in cap. de proprio. Caiet. loco citato q. 1a p. et in eadem 1a p. q. 54
ar. 3°. Sed ut hanc rem explicemus, annotandum est potentias quae fluunt ab anima
quasdam esse in illa tanquam in subiecto, ut sunt intellectus memoria et voluntas
et alias non esse in ea sed in corpore ut sunt omnes sensus tam interiores quam exteriores
sit ergo 1a assertio omnes potentiae animae tam illae quae sunt in ipsa tanquam in subiecto quam
aliae quae sunt in corpore differunt ratione formali ab anima hanc assertionem fere omnes
profitentur, et Scotus et alii, demonstratur tamen quibusdam rationibus conferentibus ita
formalis ratio animae non est esse actum primum substantialem conferentem rei animatae certam
aliquam et distinctam naturam aqua fluit existentia substantialis in re animata, ratio
vero formalis intellectus v.g. cum sit potentia animae est esse principium immediatum agendi
qui neque confert rei certam naturam, neque ab illo fluit existentia sed hae rationes
inter se summopere diversae ergo anima ratione formali differt a suis potentiis et fa-
cultatibus, ex hac assertione colligimus non esse has rationes admittendas, animam intelli-
gere voluntate, et velle intellectu quamvis fateremur cum Scoto intellectum et
voluntatem non distingui reipsa ab anima quamvis nonnulli admittant has lo-
cutiones posse concedi quia rationes formales efficiunt ut multa de quibusdam
dicantur quae de aliis dici nullo modo possunt, quamvis aliae et prius simul sumpta
differunt ratione formali, et ita multa ~~multa~~ dicuntur de toto ut orire
et agere, et alia huiusmodi quae de partibus dici nullo modo possunt cum igitur intellectus
et voluntas ratione formali differant intelligere ita adaptabit intellectui et velle
voluntati, ut nullo modo possimus dicere intellectum velle, et voluntatem
intelligere. Secunda assertio illae facultates animae quae sunt in corpore
tanquam in subiecto reipsa differunt ab anima, ut sunt omnes sensus tam
exteriores quam interiores, haec assertio patet, quia ita conferimus
quae sunt in diversis subiectis reipsa differunt sed facultates hae animae quae

quae sunt in corp. sunt in subo. reipsa distincta ab aia. nam corpus reipsa differt
ab aia. ergo sic facult. aiae reipsa differunt ab illa. 3a asser. oes aliae facultates
aiae, quae sunt in ipsa ut in subo., ut intellus, memoria, et voluntas, reipsa distinguntur
ab aia, unde alia res e aia et alia intellus, alia qua ... et alia voluntas ... sunt n. haec
instrum.ta quaedam connumerata aiae, et facult. nates quibus illa utit ut fungat
suis actionibus et muneribus. conf. ... D. Dionysio qui in cap. 11 caelestis
hierarchiae constituit in subiis spiritualibus naam, facult.em et operam, ... se dis-
tincta ... in subiis angelicis ... facult. et in aia et
na. reipsa differt a suis facultatibus. 2o ... reipsa differunt ...
constituant diversas catheg. sed aia ... subam ut docuit ...
2o lib. cap. ... facult. ... eius sunt qualitates ergo aia reipsa differt a suis facultatibus.
... potae nates ad agendum sunt qualitates ... 2a spes qualitatis e nalis pota
sed intellus et voluntas sunt quaedam potae aiae ad agendum et nates, nam intellus e
pota intelligendi et voluntas volendi, ergo voluntas et intellus erunt qualitates ...
... actus et pota sunt eiusdem catheg. ...
... cap. 4o in quibus ... in una quaque cathega continentur actus
et potentia, sed actus aiae continet in catheg. subae ... in catheg.
... facult. ... in catheg.
accidentis ... reipsa differant ... et eius facultates
reipsa distinguuntur ... actus aiae est existentia, actus vero potae e operatio
sed ... aiae ... subae ... sub. et ... ut docuit ...
tendentiae ... 2o actus ... facultatis et operatio ... operatio sit accidens actus
facult. ... continebit in catheg. accidentis 4o ... potae distinguuntur ... actus quia sic
2o lib. ... actus aiae et facultati eius reipsa differunt ergo ...
reipsa differt a suis facultatibus ... actus ... existentia ... facultatis
... a suis voluntatibus ... et intelligere sed in omnibus creaturis actio
... reipsa differunt ... in solo Deo actio e ... et eius
facult. reipsa differunt ... suis facultatibus ...
... ut una facultas ... possit alteram movere ... nullo ...
intellus movet voluntatem ... et ... obiectum bonum appe-
... facult. ... reipsa distinguuntur ... motum ... distinctio rei ...
... quae ... differunt ... eadem cum suis facultatibus ... movens
et mobile ... ad se ipsum nulla ... distinctio rei
ergo aia ... suis facultatibus 4a asser. potae aiae ut intellus et
voluntas ... reipsa ... distinctio ...
obiecta ... constituunt in facultatibus distinctionem rei ut obiectum ...
... differt ab obiecto ... constituit duas facult. ... et auditum reipsa distinctas
sed obiectum intellus differt ... ab obiecto voluntatis nam ... et appetibile ...
differunt bonum autem e obiectum intellus ... voluntatis ergo sic duae potae

Secundo potentiae intellectus et voluntatis reipsa differunt. Deinde actio intelligendi reipsa differt ab actione concupiscendi sed potentiae distinguuntur per actiones ergo intellectus [illegible] actio intelligendi et voluntas [illegible] actio concupiscendi erunt facultates
reipsa distinctae. an autem memoria sit facultas ab intellectu distincta necne lib.
3° de anima investigabimus; sed adversus hanc nostram opinionem Scotus et alij pro-
ponunt varia argumenta. Primum anima est actus sed anima est principium et causa motus ergo anima est
principium quoque et causa motus sed principium motus est facultas movendi ergo anima non differt a
sua facultate movendi. Respondeo nam est principium motus sed facultate autem est principium
proximum [illegible] anima non erit sua facultas quae non est principium proximum sui motus sed
tantum primum. 2um argumentum facultas vegetandi est principium vegetandi, sensus est principium sen-
tiendi et intellectus intelligendi sed anima differt principium vegetandi sentiendi movendi
ad locum et intelligendi ergo anima non differt a suis facultatibus. Respondeo eadem voce facultates
tantum connotata [illegible] quibus illa utitur ad has actiones exercendas animam autem a
[illegible] [illegible] causativa earundem operationum quare anima non erit eadem res cum suis
facultatibus. 3um argumentum formae accidentariae sunt principia agendi immediata quod calor
immediate calefacit ergo et formae substantiales qualis est anima erunt quoque principia immediata
operationum quare anima potentia nihil aliud sit quam principium immediatum operandi anima non
distinguitur a suis potentijs. Respondeo neque est consequentia quod in accidentibus ob eorum imperfectionem
facultas non differt ab anima et ideo illa sunt principia immediata operandi [illegible] in substantijs ob
maximam illarum nobilitatem facultas reipsa distincta [illegible] et ideo in illis non potuit
substantia esse principium immediatum agendi et operandi sed dicet aliquis natura divina
quae est omnium praestantissima est principium intelligendi immediate ergo in alijs
formis substantialibus non [illegible] ob nobilitatem esse principium immediatum
operandi. Respondeo [illegible] loco superiori [illegible] ob eius infinitatem
est simul primum principium et proximum agendi et operandi; [illegible] ob maximam
[illegible] nobilitatem esse principium immediatum agendi, sentiendi [illegible] formae
[illegible] instrumenta [illegible] operationes exercendas animae et aliae
formae substantiales [illegible] inter Deum et formas accidentarias
et [illegible] principia [illegible] operationum [illegible] natura divina [illegible]
principia proxima [illegible] formae accidentariae sed [illegible] ob nobiliorem facultatibus
[illegible] facultatibus et instrumentis ad agendum [illegible] argumentum eadem est
ratio in formis substantialibus et in anima [illegible] non differt sua [illegible] a suis
facultatibus et [illegible] ; et [illegible] formae substantiales diffe-
runt [illegible] potentijs et facultatibus. Respondeo falsa est propositio quod est
disparitas ratio inter animam et formas substantiales quod potentiae animae non destinatae ad
agendum sed ad essendum potentiae vero [illegible] destinantur ad agendum et quod actio in
qualibet creatura est accidens illius a quo substantia non [illegible] [illegible]
sit accidens reipsa distinctum [illegible] ob causam [illegible] non differt sua [illegible]

sed reiu ab his facultatibus aīa n. differt reipsa — 5. arg. aīa ē princ. immediatum
agendi omnia sua propria, ergo erit princ. immediatum aliarum operationum atque
ita [illegible] sit princ. immediatum operandi, ergo aīa n. distinguet ab his potiis.
R. neg. conseq. quia aīa n. ē princ. suarum proprietatum, sed aliquam necessa-
riam [illegible] per concomitantiam aut resultantiam et dicunt naturam ad intelligen-
dum conveniunt tanquam ad actionem suam propriam, et ideo n. eget ad pro-
ducendas proprietates aliqua facultate ab ea reipsa distincta, eget tamen ad alias a-
ctiones facultatibus ab ea reipsa distinctis. sed hoc arg. iam [illegible] de proprio
fuit solutum [illegible] ult. arg. ē facult. distinguuntur per obiecta, sed obiectum intellectus et voluntatis
n. differunt reipsa, quia obiectum intellectus verum, voluntatis vero bonum, sed verum et bonum
n. differunt reipsa, ergo intellectus et voluntas etc. R. admittendo prop. n. tamen ē necesse
ut sit tanta distinctio inter obiecta quanta ē inter ipsarum facultates, quia cum dis-
tinctione rationis inter obiecta dari potest distinctio rei inter facultates, quod intellectus agens
et possibilis reipsa differunt ut ostendimus [illegible] cum tamen obiectum utriusque ab altero
sit sola ratione distinctum, nam obiectum intellectus agentis ē [illegible] cum proprietatibus
singularibus, possibilis vero ē eadem natura separata ab illis, sed natura inclusa et se-
parata sola ratione differt ab ipsa, et [illegible] quamvis verum et bonum sola ratione differant,
intellectus et voluntas reipsa distinguuntur, vel respondere possumus intellectum
et voluntatem [illegible] tamen distingui per diversas habitudines [illegible] ad verum
et bonum, quae habitudines reipsa differunt, et ita poterunt efficere diversas
facultates [illegible]

(10) 2.a an potentiae distinguantur per actus et obiecta

Ut facilius [illegible] explicanda progrediamur erunt quaedam animadversiones
[illegible] quibus ē denominatione et speciem in motibus aliqui dicunt
[illegible] et aliqui alias [illegible] quod [illegible] tendunt, quod motus calefactionis
[illegible] progredit [illegible] discrimen inter res absolutas et illas quae referuntur ad aliud, quia in absolutis
[illegible] intrinseca et potest ab aliquo per intellectum, quod [illegible] quae
[illegible] intrinseca [illegible] et potest ab aliquo per intellectum [illegible] ab aīa intel-
lectiva [illegible] ad alterum n. tamen potest ab aliquo per intellectum seu ab effectu potest [illegible]
correlata [illegible] 3. ē distinctio una numerica et altera
[illegible] deinde specie [illegible] distinguuntur [illegible] potest [illegible] ratione [illegible] quae [illegible] sunt
differunt autem ratione propria obiecti [illegible] diversa. Ultima sit
[illegible] unum formale, et alterum materiale. formale dicitur sub [illegible]
noscit facultates materiales [illegible] cum [illegible] obiectum formale, quod color ē obiectum
formale visus, at vero partes [illegible] quae afficiuntur colore sunt obiecta materialia.
[illegible] tanquam fundamentis [illegible] Erbius collebito [illegible] q.e 12. Jandunus 2.o de aīa

2º de aīa q. 7ª distinguunt potentias suas non distingui a nobis et obiecta q. ...
duo sunt nobis notiora quam ipsae potentiae Caeterum q. sententia gravissimorum
patrum D. Tho. 1. p. q. 77. ar. 3º Caiet. ... commentariis et
in comment. huius lib. ... 2º de aīa ... Ferrariensis in eodem lib.
2º de aīa q. 6ª ... in illis additionibus hanc q. ... assertionibus distin-
nimus ... actiones ... obtinent speciem ... nam ab obiectis formalibus in
quos feruntur, ut actio videndi obtinet suam nam et speciem quae fertur in colorem ut
in obiectum formale ut hanc asser. confir. ... est ... quas operan-
tur agentes ... agentes sunt facult. ... non ... tur
calore ... potentia facultatem agendi ... facult. ...
tendi ... passivo ... potentiae agens obi. ... ab ipsis ... hoc
discrimen inter obiecta harum facultatum q. in facultatibus passivis obiectum fit se
veluti principium actionis in activis vero se veluti finis et terminus actionis quod
in rebus quae ab arte fiunt ... confecta est finis actionis aedificandi
et hoc ita confir. asser. ... denominationem et nam ... actio
et finis in quem fertur ... progreditur ut fuit animadversum sed obiecta re-
spectu potentiarum ... sunt fines et termini ut in potentiis activis ... sunt principia
agentibus illa oriunt ut in potentiis passivis quod nunc proxime docemus omnes
actiones ... desumunt nam et speciem ab obiectis formalibus in quae feruntur dictum est for-
malibus eo q. ab obiectis materialibus non sunt et actiones denominationem et nam cum
possint multae actiones versari in una eademque materia quod in ... actio
actio intelligendi dum intelligit actio amandi dum concupiscit et videndi dum
cernitur ab oculis 2ª asser. facultates aīae sumunt nam et speciem ab actionibus suis
formaliter quod facultas videndi sumit naturam ab actione videndi et audiendi etc.
confir. quae destinantur ad aliquem finem ita ut ... ad aliquid constituta nisi ut
ferantur ad illum finem desumunt nam et essentiam ab illo fine quod ... serrandis
... ad scindenda corpora dura ... nam ab huiusmodi fine ... con-
dura et dentibus ... possit secare illa corpora ... potentiae ... non sunt ob
aliud institutae nisi propter actiones quae ab eis fluunt quod facultas videndi ...
instituta, ut videamus, et audiendi ut audiamus ... facult. aīae desu-
munt nam et essentiam ab actionibus in quas feruntur ... 3ª asser. facultates aīae
distinguuntur numero ... et ab obiectis quod intellectus Petri et intellectus Joannis
+ audientium non differunt q. Petrus et Joannes sunt subiecta ... confir. ... distinctio
numerica ... debet ... quibus inhaeret q. accid. individuatur ... subiectis
ut docuimus ... agentes de principio individuationis ... facult. aīae
cum sint quaedam accidentia ... distinguunt non possunt distinctione numerica ... subiectis in
quibus inhaerent 4ª asser. facult. aīae ut res quaedam sunt ... accid. ...
differunt ... ab obiectis ... facultas videndi in leone, et in equo
fluit aīa equi in ... has facult. ... distingui ... confirmari possumus

possumus quia sunt proprietates fluentes specie actiones diversas nam facultas videndi in equo
fluit aliam equi, et sic in aliis, cum ergo proprietates quae fluunt actiones specie diversas specie
quoque differant ac potentiae sunt specie diversae; distingui autem specie ex subiecto est quoque
manifestum quia cum non differant ab obiecto cum sit utrumque eidem obiectum formale scilicet color
different ratione subiecti unde hae facultates differunt et non differunt specie nam ex subiecto specie
differunt, et sunt quaedam proprietates naturarum, ex obiecto vero non differunt specie cum sit illarum
idem obiectum, quemadmodum duo enses unus ex auro et alius ex argento differunt et non differunt specie
nam ratione specie materiae specie differunt cum aurum et argentum sint metalla specie diversa ratione
vero formae, et ut enses sunt non differunt specie — Ultima assertio facultates animae ut facultates
sunt specie differunt ex obiectis in quae feruntur constat ex superioribus ab eodem sortitur unumquodque
nam speciem, et distinctionem ab omnibus aliis, sed facultates animae ut dictum est a nobis et confir-
matum sunt nam et speciem ab obiectis ergo habebunt quoque actiones a suis obiectis formalibus unde
facultas videndi specie differunt a facultate audiendi quia illa prior fertur in colorem tanquam
in obiectum altera vero in sonum quae sunt obiecta specie diversa — Argumenta contra superiora
Primum arg. Differentiae quibus facultates differunt debent esse intrinsecae ipsis facultatibus, sed obiecta
non sunt intrinseca ratione facultatum cum sint extrinseca ergo non distinguuntur per obiecta — Respondetur facultates intrinsece
non distingui per obiecta sed per diversas tamen habitudines ab illa quae tamen petit ab extrinseco scilicet ab obiecto
nam in relativis quamvis differentia per quam inter se separant sit intrinseca petit tamen ab aliquo
termino extrinseco ut fuit animadversum 2um arg. Illud quod est prius non potest sumere nam ab eo
quod est posterius sed potentiae sunt priores actionibus ab ipsis fluentibus ergo non poterunt
obtinere nam ab illis Respondetur propositionem esse veram nisi prius referatur ad posterius quod si re-
feratur optime poterit illud quod est prius obtinere nam et speciem a posteriori, sed animae
facultates licet sint priores actiones referunt tamen ad illas tanquam ad suos fines Respondetur deinde
facultates in genere causae efficientis esse priores actionibus quia actiones fluunt ab illis
et in genere causae finalis actiones sunt priores quia sunt illae fines potentiarum, et ita poterunt
potentiae ab illis desumere nam et speciem 3um arg. Si facultates distinguerentur ab actio-
nibus fieret ut amotis actionibus nulla esset distinctio inter facultates, sed hoc est falsum
quia nobis dormientibus amoventur omnes actiones facultatis sentiendi cum tamen ipsae facultates
adhuc inter se specie differant ergo non distinguuntur facultates ab actionibus Respondetur facultates
distingui ab actionibus non in actu sed secundum aptitudinem et ita quamvis actu cessant quia
tamen remanent secundum aptitudinem distinguuntur facultates per illas 4um arg. Si facultates dis-
tinguerentur quia obiecta sunt distincta ergo ob eandem quia illae essent eaedem quarum
obiectum esset idem nam idem est ratio paris, et eadem ratio distinctionis, et unitatis sed hoc
est falsum ergo distinguuntur facultates per obiecta Respondetur obiectum sumi posse aut formaliter aut materialiter
si sumatur formaliter quemadmodum diversa obiecta formalia efficiunt diversas facultates ita idem
obiectum formale efficiet unam facultatem, at vero pomum ut est obiectum diversarum facultatum
sumitur materialiter, nam si sumatur formaliter tamen est obiectum unius facultatis etenim
ut est coloratum tamen est obiectum visus, et ut est dulce tamen est obiectum gustus et cetera ex his emendet
ordinem difficultatis

(10) Q. 3a an illa quae generantur ex semine et ex putri nata sunt eiusdem speciei.

Cum docuerit Ar. in hoc cap. 4o esse opus naturae maxime naturale in viventibus generare sibi simile nisi fuerint instrumenta laesa aut fuerit generatio a casu ut generatio animalium ex putri natorum, duae quaestiones supersunt explicandae 1a an aliqua generentur ex putri nata quae si generentur an sint eiusdem speciei cum his quae ex semine oriuntur altera est an homine quod generat generet sibi similem. Sit igitur hoc opus maxime naturale in viventibus generare sibi simile, ut 1am quaestionem explicemus extitit veterum opinio Avicennae in libro quem edidit de diluviis quam refert Averroes 8 lib. Phy. com. 46 qui arbitrabatur omnia animalia tam perfecta quam imperfecta posse generari ex putredine unde ait post diluvium quod fere totum genus humanum delevit hos qui sunt animalia perfectissima genitos fuisse ex terra per putredinem, adveniente tamen calore solis. 2a opinio Averrois, Jandun et aliorum Averroistarum quam amplectitur Petrus Munos in commento huius cap. qui censent non posse omnia animalia generari ex putredine sed tantum ea quae sunt imperfecta ut sunt mures, ranae, muscae, et alia huiusmodi consistunt tamen ex his animalibus quae sunt per putredinem quae etiam simul oriuntur ex semine (nam utroque modo possunt illa generari) illa quae oriuntur ex semine non esse eiusdem naturae et speciei cum illis quae generantur ex putredine, unde si aliquis mus generetur ex putredine non esset ille eiusdem naturae cum mure generato ex semine. 3a opinio communis fere philosophorum constituentium illa quae generantur ex semine et ex putredine esse eiusdem naturae et speciei ut sunt animalia imperfecta utroque modo fieri possunt, nam perfecta ex solo semine possunt procreari hanc opinionem amplectuntur D. Tho. 7 lib. Metha. cap. 7 et 10 lect. 6 et 8a Scotus, Antonius Andreas, Suecanus, et Aquarius 7 lib. Meth. q. 7 Jandunus q. 11 Soncinus q. 21 et Ferrariensis 3o contra gentiles cap. 69 in quo loco abunde satis hanc quaestionem pertractat. Ut igitur hanc quaestionem explicemus sit prima assertio dantur multa animalia quae generantur ex putredine sine semine quidam philosophi contrarium docuerunt asserentes nullum animal posse nisi ex proprio semine oriri et [illegible] Jandunus in loco superiori confirmat tamen assertionem ex rerum experientia ex experimentis(?) in cadavere putrefacto generari multos vermes qui non generantur ex semine sed ex putredine deinde si in aestate maxima praecesserit siccitas si pluat ex ea pluvia et ex pulvere generantur multae ranae quae non fiunt ex semine sed ex materia putrida animalia ex materia putri oriuntur.

2a assertio non possunt omnia animalia generari ex putredine et sine semine ut sunt perfecta sed sola animalia imperfecta possunt ex putredine generari hanc assertionem constituit Ar. 7 lib. meth. cap. 7 et sectione 10 problematum q. 66 ubi ait quaedam animalia ut sunt perfecta tantum ex semine oriri et animalia imperfecta ex putredine sine semine

Deinde si alia perfecta ut sunt leones et equi generarentur ex putredine sine semine
ex [illegible] fuisset illa generari ita quod sicut mures et ranae generantur aliquando ex putre-
dine ita experimur generari ex putredine sed nunquam aliquis conspexit leonem
[illegible] ex putredine aut illum aliud animal perfectum [illegible] ex semine non ex
[illegible] generabantur ex putredine [illegible] alia imperfecta quae ex semine et pu-
tredine fiunt sunt eiusdem speciei athomae et individuae ut duo mures quorum unus
fit ex semine et alius ex putredine sunt eiusdem speciei contra adversarios [illegible]
[illegible] perfectum [illegible] cap. 7 ubi docet quandam [illegible] statim fieri
[illegible] et [illegible] quaedam alia [illegible] quae oriuntur ex pu-
tredine [illegible] ex quo loco ita [illegible] ergo [illegible] genitu[m]
[illegible] quod fit [illegible] et quae proveniunt [illegible] eiusdem speciei [illegible] genitum
ex putredine [illegible] ex semine erit unius atque eiusdem speciei [illegible]
proprietatibus figurae [illegible] accidentibus investigamus [illegible] ac hoc
ut docet [illegible] cap. [illegible] sed eadem [illegible] mures ex putredine et ex semine
[illegible] idem motus ad locum et [illegible]
eiusdem speciei [illegible] in [illegible] duo mures
[illegible] sed leo [illegible] generare leonem qui [illegible] inferior corporibus [illegible]
[illegible] corpora coelestia potuerunt generare leonem [illegible] ex putri materia [illegible]
[illegible] calore coelesti [illegible] potuerunt alia perfecta [illegible]
[illegible] causae totales [illegible] quod [illegible]
[illegible] totales [illegible] ignis [illegible] fuerunt [illegible] docent [illegible]
falsa [illegible] propter [illegible] coelorum sit causa partialis ad producendos
hos effectus inferiores [illegible] solo non potest illos producere [illegible] de effectibus perfectis
[illegible] ex variis aspectibus planetarum [illegible] potest inferior
[illegible] oriuntur varii effectus [illegible] in inferioribus
[illegible] producunt effectus nobiles [illegible] nobiles [illegible] nobiliores ex [illegible]
[illegible] generari alia perfecta [illegible] aspectus planetarum [illegible] effectus planetarum ex putri
perfecta non [illegible] causas totales sed partiales et [illegible] in habitudine ad alia
[illegible] nobiliorum effectuum [illegible] producunt sed una [illegible] nobilior produ-
ct [illegible] potest [illegible] ex putri generari alia perfecta [illegible]
[illegible] lib. de gener. animalium cap. [illegible] [illegible]
generant [illegible] non posse producere alia eiusdem [illegible] speciei [illegible]
erit [illegible] eiusdem speciei illa quae generantur ex putredine et
ex semine [illegible] generantur [illegible] in duplici differentia nam quaedam
non possunt aliud [illegible] generare [illegible]
ex [illegible] possunt generari [illegible] quae [illegible] fiunt
ex putredine [illegible] non possunt generare aliquid [illegible] pediculum possunt
generare pediculos, sed generant lendes [illegible] [illegible] non [illegible]

n posse illud quod fit ex putredine generare aliquid sibi simile. Si vero loquamur de his quae fiunt ex putredine 2° et dicimus illa posse generare sibi simile, quia mus genitus ex putredine potest generare alium murem sibi similem in omnia specie et in his dicimus alia quae generantur ex putredine et ex semine esse eiusdem speciei, et hac ratione interpretari debet D. Tho. 1° lib. generationis dist. 10 quaestionis et in aliis locis addictis. Ferrariensis quoniam inquit n ex eiusdem ... alia gentia ex putredine et ex semine 4° arg. Illa quae fiunt eaque et omnia specie differunt sed alia ex putredine fiunt eadem, alia vero quae fiunt ex semine fiunt omnia [illegible] haec alia specie differunt. Dicimus falsum esse propositionem ex contrario [illegible] 7° lib. metaphysicae nam eadem sanitas secundum speciem fit ars et casu [illegible] 5 arg. [illegible] unus modus producendi et propagandi naturam [illegible] quando erant diversi modi propagandi aliqua naturam in illa omnis et eiusdem speciei sed propagare naturam ex putrefactionem, et ex generationem ex semine sunt diversi modi propagandi [illegible] erant unius et eiusdem naturae quae generantur ex semine et ex putredine [illegible] in natura [illegible] 5° arg. [illegible] una modum propagandi illa at [illegible] in natura [illegible] falsa propositio quia illa possunt variis modis generari et propagari, et ita alia [illegible] fieri [illegible] ex seminis [illegible] ex semine et ex putredine [illegible] in his [illegible] quae generantur ex putredine [illegible] coeli et aliorum astrorum habere locum causae efficientis materiae putredinem loca [illegible] ex quo illa fiunt [illegible] eiusdem [illegible] putredinem [illegible] paulatim quae ultimate disposita [illegible] eiusdem coloris [illegible] forma [illegible] materia [illegible] fit totum [illegible]

(10) Quaestio ultima an omne quod generat generet sibi simile

Non [illegible] docuit Ar. [illegible] maxima naturae in viventibus [illegible]. Sed [illegible] applicemus quaerimus an omne quod generat generet sibi simile, annotandum [illegible] 4or modis aliquid esse simile, 1° secundum [illegible] qui [illegible] calor [illegible] 2° secundum imaginem et similitudinem, quae [illegible] domus [illegible] similis [illegible] quae sunt in mente architecti 3° secundum genus [illegible] homo et [illegible] sunt similia in [illegible] et [illegible] 4° in specie [illegible] quae conveniunt in una eadem specie dicuntur similia. [illegible] 1a assertio: omne quod generat sibi simile aliquo ex his 4or modis. [illegible] assertio: probatur Ar. 7° metaphysicae cap. 7 [illegible] 12 cap. [illegible] esse hanc maxime naturae [illegible] generare sibi simile [illegible] naturae quantum potest [illegible] suam aliis communicare, sed non potest haec communicatio fieri [illegible] potest [illegible] generare sibi simile. 2a assertio [illegible]

genitum, et rem genitam, et secundum virtutem aliquam secundum similitudinem intellectualem aliquam

secundum genus, et aliquam secundum speciem quod est efficacius erit obser[vandum] [illegible]

posse fieri aliqua ex aliis fieri 3 modis [illegible]

[illegible] causas [illegible] ce [illegible] et alias [illegible]

[illegible] sunt et effectu ingenito et causa ingenerante

erit [illegible] similitudo secundum virtutem [illegible] inter solem et hæc inferiora [illegible] causa

fuerit [illegible] erit similitudo [illegible] ipsam et effectus secundum magnitudinem intellectualem et etiam

[illegible] similitudo inter causam et effectum aliquando

secundum genus, et aliquam secundum speciem [illegible] genus [illegible] effectus fit ex mixtione seminum diver-

sarum naturarum [illegible] generat mulus ex equo, et asina [illegible] differt ab asina et equo

[illegible] effectus genitus ex commixtione seminis eiusdem

[illegible] generatur homo ex semine maris et feminæ, leo, et alia [illegible]

et [illegible] assertio [illegible] maxime naturalis operis [illegible] vegetandi

[illegible] actiones facultatis vegetandi, quæ sunt nutritio

[illegible] confirma[illegible]

[illegible] Deo [illegible] maxime naturale ipsis [illegible] generare sibi simile

[illegible] similitudine Deo, qui ab æterno genuit filium sibi simile

[illegible]

effectus [illegible] Præterea [illegible]

sibi simile, erit actio perfectior, et magis naturalis [illegible] actio [illegible]

et magis naturalis quam generare sibi simile [illegible] Arg[umentum] in superiora [illegible]

in detrimentum [illegible] maxime naturale [illegible] detrimentum [illegible]

[illegible] in aliis [illegible] longitudine, et brevitate vitæ [illegible]

[illegible] rebus [illegible] sunt brevissimæ vitæ [illegible] erit genitio cum [illegible] mare et femina

[illegible] cum multi morbi, et vita ex illo [illegible] non est in detrimentum [illegible]

[illegible] propagatio consequitur [illegible] æternitatem [illegible]

[illegible] in individuis, ut [illegible] æternitatem [illegible]

[illegible] maxime naturales [illegible] arg[umentum] Illud quod

[illegible] actio generandi [illegible] nutriendi et accrescendi sunt

maxime naturalis [illegible] falsum esse [illegible] effectus [illegible]

[illegible] perfectioribus [illegible] maxime

[illegible] maxime naturalis [illegible] arg[umentum] Intelligendum est [illegible] sit finis

[illegible] magis naturalis [illegible] Ex hic [illegible] de actionibus

[illegible] quas dicimus actionem generandi esse maxime naturalem [illegible]

intelligere [illegible] facultatum vegetandi [illegible]

Caput 5um de facultate sentiendi in coi.

Postquam exposuit Ar. quae est aia vegetans, et quae ejus facultates, nunc optima methodo tractat de aa sentiente et facultatibus illius, quae sequit ordinem generationis, nam vegetantem; sed quia disputatio in coi prior est tractatione in particulari ob hanc causam antequam Ar. disputet de sensibus in particulari, prius agit de illis in coi, et in hoc 5o cap. disputat de facultate sentiendi in coi, constituitque statim in primo sensum esse facultatem patiendi, et sentire esse quoddam pati, nam sentire est recipere aliquid ab obo sensili, et quod recipit patitur illud quod recipit; nam recipere est pati. Hoc autem tanquam fundamento constituto proponit duas dubitationes explicandas in hoc cap.: 1a an sensus cum sit potentia passiva patiatur a simili, an a dissimili; 2a an sensus percipiat suam actionem sentiendi, quas dubitationes ita explicat, ut prius satisfaciat 2ae quam 1ae. Illud quidem patet: Dicit sensum non percipere suam actionem, ut ipsius actionem videndi, quod quidem sic confirmat: nam si actionem sentiendi percipiat, sensus de potentia ad actum, sed nullus potest revocare de potentia ad actum seipsum nisi sit et non est, nam quod in potentia non adhuc est, quod est in actu; nam cum sensus non poterat percipere suas actiones sentiendi, nam si perciperent, non dubium quin seipsum revocarent de potentia ad actum. Text. (Quoniam etc.) Animadvertit hic Ar. antequam ulterius progrediatur, ne perturbemur multiplici sensu, sic sensum duo significare: significat et tum actionem sentiendi, tum et facultatem sentiendi, pariter vox sentire duo haec significat, et actum sentiendi, et facultatem sentiendi.

Text. (Itaque etc.) Hac re animadversa Ar. satisfacit iam 2ae dubitationi, et dicit sensum partim pati a simili, et partim a dissimili; nam antequam sensus sentiat est dissimilis obo sensili, et ut patet lib. de aia, quia patitur, sentit, iam fit similis illi, nam obiecto producit in sensum imaginem quandam et similitudinem, qua informatus ille fit similis obo et percipit illud. Text. (Deinde etc.) Cum docuerit Ar. non posse sensum seipsum revocare de potentia ad actum sentiendi, explicat quid sit illud quod revocat sensum de potentia ad actum sentiendi, quod ut faciliter intelligatur duplici divisione, 1a est potentiae, altera passionis. Potentia igitur duplex est: una 1a, et altera 2a; 1a est ad actum 1um, ut est potentia hominis ad scientiam; 2a ad actum 2um, ut est potentia hominis ad contemplationem. (Pati etc.) 2a divisio passio duplex est: una corrumpens, altera vero perficiens et conservans; 1a illa est quia aliquid recipit qualitatem suae naturae quae expellit alteram qualitatem sibi accommodatam et molliter quandam perficit eius interitum, quemadmodum aqua recipiens calorem dicitur pati, recipit enim qualitatem inimicam suae naturae quae semper molitur eius interitum; altera vero perficiens et quia aliquid

et q° aliquid recepit qualitatem non amicam quae expellit qualitatem inimicam illa[m] ... maxime sibi ... in qua non intellectum recipientem sciam dicimus pati, et ab actione ... cipientes ... (sicut habitus ... maxime ... naturales ... expellunt ... ignorantiam et iniustitiam humanae naturae inimicas, unde ... recipiendo est maxime debilis alli qui dicant hoc modo vere et proprie pati (... ... non ... aliquis recipiat n ... vere pati ... passiones ... qualitates non maxime accomodatas [illegible] ... Ex quibus aut. cti) His propositis de ... dubitationi ... dicta ita satisfacit, si loquamur de actu 1° sentiente revocat aliquid de potentia ad actum degenerant ... [illegible] ... potest ad ... ... quae sint locum actus 1. Si vero loquamur de actu 2° revocat alio de potentia ad actum sentiendi ab obiectis facultate ut visus a coloribus revocat ... intellectus revocat de potentia ad actum ... ab obiectis intelligibilibus, quamvis inquit ... sit discrimen in cognoscendo ... sensu et intellectum nam cum sensus ... singularia ... et ubique ... praesentia ... sensibilia ... obiectum ... intellectus ... sunt, et ubique praesentia, potest ... intelligere ... in fine ... quae dicta sunt ... primus ... potentiam una ad actum 1. et altera ad 2um ... potentia ut moderet rempublicam ... et hoc est ad ... et altera ... gubernet post ... ultimam ... et hoc est potentia ad actum ... deinde ... potentiam ... quaedam pati, tandem ... patiat ab obiecto exteriori ut dissimile illi, et postquam aliquid ab obiecto passus ... fit similis illi ... informatur similitudine obiecti ... potentia obiectum recipere.

Capitulum 6um de obiectis sensuum

... sensibus ... methodum optime observant ... singulis sensibus ... in cap. ... disputat primus de obiectis ... constituit ... proprium ... et per accidens obiectum proprium illud est quod ab uno ... sensu ... ut color est obiectum visus, et sonus auditus, nam color a solo visu, et sonus a solo auditu ... percipi ... nulla ... decipi posse ... visus fallit circa colores, et auditus circa ... [illegible] constituunt obiectum coe ... a 2 ... sentit ... sunt autem haec obiecta communia quae sunt motus, quies, magnitudo, numerus et figura nam haec a pluribus sensibus percipi possunt ... et visu ... tactu, olfactu et gustatu ... (... ... aliud ... obiectum vero per accidens ... obiectum per se ... non movet facultatem sed ... alterius ... per accidens visus ... non potest conspici ... obiectum per accidens

praecedens omnium facultatum sentiendi, quia ipse non movet sensum, sed ratione facultatum sensitivarum quibus efficitur ipse [illegible] propria [illegible]) Proponit simile discrimen [illegible] inter obiectum per se et per accidens quia ab obiecto per se aliquid patitur sensus, scilicet quandam imaginem et similitudinem illud repraesentans, ab obiecto vero per accidens nihil patitur aliquid sub propria illius ratione, cogit sensus obiectum nullam speciem producat in sensibus quae illud repraesentet.

Quaestio 2. An sensus sit potentia passiva

Quidam existimant sensum esse facultatem patiendi, et sentire nil aliud esse quam pati et recipere speciem sensiles, ita docet Cael. Suessanus in lib. de sensu agente adversus Ianduni, et Paulus Venetus in Summa de Anima cap. 10 [illegible] dicunt sensus non esse facultatem agendi, et non patiendi. In hac opinione [illegible] Plotinus Enneade 4a l. lib. et Simplicius, et Philoponus in commentario 3 lib. de Anima [illegible] 3 D. Tho. et Philoponi in suis comment. Alexand. Aphrod. 1 de Anima cap. 22 quorum opinio [illegible] constituentes sensum esse facultatem agendi et patiendi respectu diversorum quae [illegible] ut explicemus [illegible] dupliciter esse potentiam in sensu unam ad species sensiles, et alteram ad sensationes [illegible] prima potentia quae est ad actum primum altera 2a quae est ad actum 2um. Sit ergo 1a assertio. Si loquamur de sensu ut est in potentia ad actum primum sensus est facultas passiva consistit recipere est quoddam pati, sed sensus recipit species sensiles quae sunt actus primi. Ergo hac ratione sensus erit potentia passiva, et sentire est quoddam pati. Sed cum duplicem docuerimus esse passionem scilicet in contextu unam destruentem et alteram perficientem sentire non est passio destruens sed perficiens, quod et intelligere non est passio destruens sed perficiens quia sensus neque laeditur neque corrumpitur per actionem sentiendi, immo maxime perficitur per illam. 2a assertio. Sensus respectu actus 2i non est potentia passiva sed activa confirmatur his argumentis. Anima est primum activum vegetandi sentiendi movendi ad locum et intelligendi, sed anima utitur sensibus tanquam instrumentis ad actiones sentiendi producendas ergo sensus erunt principia activa actionum sentiendi; deinde sentire est quaedam actio vitalis ergo prodire debet ab aliquo principio vitali proximo, et immediato sed non potest prodire ab anima quae est primum remotum ergo prodit a sensibus qui sunt principia proxima et immediata. At hoc [illegible] actionem [illegible] et non passionem sed unde nec fluit anima quae est facultas sentiendi ergo facultates sentiendi erunt principia activa in habitudine ad actiones quae ab ipsis demanant. Animad.

Animaduertendu[m] e[st] [illegible] potentias sentientes posse bifariam sumi, p[rim]o ut potentiae sunt [illegible]
ut informantur speciebus sensibilibus [illegible] [illegible] sunt prima actum sentiendi [illegible] 2° sunt
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] speciebus sensibiles quae [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] facultatibus ad [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
species sensibiles [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
potentiam [illegible] et primam actum sentiendi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] imago et similitudo [illegible] primum actum
exemplar [illegible] [illegible] [illegible] artificis [illegible] [illegible]
[illegible] ignis generans ignem genitum [illegible] primum agendi [illegible] quo mediante est
actiua sensationis [illegible] sunt imagines et similitudines primum actum species singulis debent esse
[illegible] sensibilia [illegible] cognitio in actu 2° [illegible] debet [illegible] [illegible] actum [illegible]
sit similes obiecti cognitis, sed [illegible] primum [illegible] facultas [illegible]
[illegible] facultas informata specie sensibili, quare species sensibiles [illegible] sensationis deinde
[illegible] [illegible] species sensibiles ad [illegible] [illegible] [illegible] species intellectiles
[illegible] primum actum intellectionis [illegible] species sensibiles erit quoque una
intellig[ere] ad intelligendum [illegible] [illegible] [illegible] species intelligibilis e forma
species intelligibiles [illegible] primum actum forma respectu actionis [illegible] primum actum [illegible]
[illegible] [illegible] facile colligere [illegible] [illegible] alterius dub.
aliquid agere [illegible] producere [illegible] recipere [illegible] [illegible] amplectunt [illegible]
[illegible] [illegible] quas [illegible] [illegible] actionem sentiendi [illegible] [illegible]
agere [illegible] [illegible] debet prius [illegible] asserendum [illegible] [illegible]
informata producit actionem sentiendi potentia informari specie sensibili, deinde [illegible]
quodam pati [illegible] 2 est agere nam producere actionem sentiendi est agere
Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
facultatem sentiendi esse facultatem passiuam non vero actiuam, [illegible] sentire [illegible]
[illegible] [illegible] sensum respectu actus [illegible] et speciei sensibilis [illegible] passiuam [illegible]
[illegible] actus 2° esse actiuam, et ita sentire erit agere et pati [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] actione [illegible] quam passione 2° [illegible] [illegible]
passiuus, sed facultates sentiendi sunt facultates passiuae [illegible] [illegible] species sensibiles
[illegible] quae recipiunt actionem in sentiendo [illegible] [illegible] facultas agentis [illegible]
actionibus [illegible], aut in transeuntibus ad [illegible] [illegible]
[illegible] quae prodit ab igne et recipit in aqua et actio aedificandi quae [illegible]
ad domum constructam [illegible] esse [illegible] non posse esse idem agens et patiens [illegible]
in [illegible] et immanentibus dicimus illa esse falsa, [illegible] eadem facultas
est agens et patiens, et idem potest agere in se ipsa actione [illegible] ut domus
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] melior [illegible] [illegible] in quo illa quae docui [illegible]

docuimus et expressis verbis probatur cum agitur [illegible] actiones sensuum sint [illegible] [illegible], eadem facultas sentiendi [illegible] principium agendi vel patiendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] species singulae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3° [illegible] [illegible] species singulares essent principia actus sentiendi [illegible] possent principia immediata [illegible] totalia [illegible] [illegible] [illegible] potest [illegible] species singulares [illegible] principia actuum singularium [illegible] [illegible] [illegible] principia totalia [illegible] facultas sit quoque principium totale eiusdem effectus [illegible] [illegible] causae totales [illegible] nulla ratione potest neque possunt esse principia immediata [illegible] sit immediatum principium sensationis [illegible] [illegible] species singulares principia immediata [illegible] sentiendi [illegible] species singulares [illegible] principia totalia [illegible] [illegible] facultas [illegible] [illegible] sentiendi producendum sed [illegible] informatam [illegible] esse totale principium, deinde dicimus 2bus modis aliquam causam vocari posse immediatam [illegible] suppositi et [illegible] virtutem, [illegible] 2bus modis potest dici aliquod immediatum aut [illegible] principium quo [illegible] principium quod si loquamur de causa immediata [illegible] virtutem [illegible] [illegible] causae actus sentiendi, nam sunt facultates sentiendi et [illegible] facultas aliquid agere possunt [illegible] [illegible] [illegible] principium sentiendi est aliquod [illegible] sed species singulares non sunt [illegible] [illegible] quaedam [illegible] [illegible] [illegible] potentiae illo principia actionis sentiendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si loquamur de principio quo [illegible] principium [illegible] sentiendi est aliquod [illegible] principium [illegible] [illegible] necesse sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in actione sentiendi facultas quae est [illegible] principium [illegible] [illegible] [illegible], et species singulares quae sint [illegible] principii quo [illegible] [illegible]

Q. 10 Q. an sensus erret circa obiectum proprium

[illegible] docent [illegible] [illegible] circa obiectum proprium circa quod [illegible] facultatis [illegible] [illegible] nullam [illegible] potest, quam [illegible] ut explicemus proponimus hanc [illegible] de qua est [illegible] [illegible] Averroes in commentario [illegible] [illegible] [illegible] hanc [illegible] esse intelligendam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unice ut in pluribus sensus non decipitur circa proprium obiectum licet aliquando et raro decipi posset circa [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] accommodata [illegible] [illegible] qui absolute [illegible] [illegible] docent sensum non posse decipi circa proprium obiectum [illegible] [illegible] Toleto [illegible] [illegible] cap. [illegible] 3bus modis nos posse intelligere sensum decipi posse circa proprium obiectum [illegible] circa obiectum in [illegible] [illegible] [illegible] circa obiectum in [illegible] [illegible] circa differentias saporum, colorum, et sonorum, ita ut credat unam speciem pro alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro candore, aut dulce pro amaro [illegible] circa applicationem [illegible] [illegible] ad aliquod subiectum et ad aliquem locum ut si applicemus colorem candidum corpori atro aut rubeum [illegible], et [illegible] facultas sentiendi [illegible] nulla

roe

voc. decipi posse circa proprium obiectum, quod visus nunquam accipit sonos, pro coloribus
neque auditus odores pro sonis, sed aliter tamen posse decipi circa proprium obiectum nam potest
sumere unam speciem coloris pro alia, ut viridem pro cerulea, et potest applicare unam speciem corpori
affecto altera specie, quod si aliquod corpus candidum per vitrum rubeum conspiciamus applicamus
rubedinem corpori candido, cum tamen illud non afficiat rubedine sed candore, quod tamen est proprium obiectum
est Iandunus 2° de anima cap. 12 Ferrariensis q. 10 2 lib. Iavelli q. 23 et Iandunus q. 7. fu-
rullum sentiendo non posse decipi circa proprium obiectum, et ita illi qui laborant febri errant circa
corpora dulcia iudicantes esse amara quia lingua est male affecta, cum debet esse bene disposita, tamen quia medium
sit optime dispositum nam si male dispositum fuerit poterit errare sensus circa proprium
obiectum, ut ita iudicemus solum in vitro aliquo referre colorem rubeum in modum flamme
ergo medium si aer affectum est exhalationibus calidis et siccis, que nobis talem colorem re-
ferunt et signum medio vitro viridi conspiciat nivem iudicat illam esse viridem cum tamen
sit candida, ergo medium scilicet vitrum non est optime dispositum ut nobis afferat candorem illius
et ut obiectum et facultas sint in debita distantia nam si multum distent poterunt falsi
circa obiectum decipi, et ita sphera decimas circa sonus cuius spera illi sunt et non quod longe
distant a nobis, itaque propter nimiam distantiam colorum erramus circa illorum colorem
iudicantes illos esse ceruleos qui non sunt illo colore, si ergo hec 3ª propositio observato
fuerint non poterit sensus decipi circa proprium obiectum et ita facillime erit omnia argumenta
que adversus sunt, nam tamen facile potest dissolvere. Primum argumentum. Qui laborat febri
iudicat dulcia esse amara, deinde si quis per vitrum rubeum conspiciat nivem iudicat esse
rubeam, et denique corpora celestia videntur nobis esse cerulea in quibus omnibus maxime
decipitur sensus ergo potest sensus decipi circa proprium obiectum; ad hec argumenta ex animadversis
ad satisfactum admittimus non sensum decipi sed in prioribus instrumentum esse impeditum
et male affectum in vitro rubeo medium non bene dispositum et tamen corpora celestia
non sunt in debita proportione cum multum distent a nobis. Est aliud unum argumentum contra
hec theoremata, et longe ex his que docemus nondum est solutum. Tibi tamen est error, ubi
potest esse veritas, sed in sensibus nulla potest esse veritas ergo nullus poterit esse error et ita
non decipitur sensus circa proprium obiectum, consequens assumpti, ut 1° lib. de interpretatione
prefatione docet tamen esse veritatem in compositione et divisione sed sensus neque
componere neque dividere possunt ergo nulla ratione poterit esse veritas in sensibus. Hic duplex est
veritatem una simplicem, et altera coniunctam simplex reperit in simplici adequa-
tione inter quamlibet facultatem cognoscendi, rem cognitam que reperit et in simplici
propositione intellectus composita vero tamen reperit in compositione et divisione que est 2ª operatio
intellectus ergo in sensibus non reperit veritas coniuncta de qua loquebatur ibi. Tamen
veritas simplex reperit id est adequatio simplex facultatis cognoscendi cum re cognita sit
diximus ex lib., et ita poterit in eisdem reperiri error, non qui repugnet veritati
composite sed qui adversetur veritati simplici

(10) Quaeritur an obiecta communia sentiantur per se et an cognoscantur per propriam speciem

Ut haec facilius intelligamus est animadvertendum 1º obiectum proprium alicuius facultatis posse bifariam sumi 1º secundum essentiam, et alia ratione secundum modum quantitatis candor qui est obiectum visus sumi potest secundum essentiam, ut est disgregativus visus aut 2º ut sic quantus est sensus est, vel mensura, quae provenit illi ex magnitudine cui unitur nam cum sit magnitudo magis recipit mensuram illius; observandum est deinde facultatem quamlibet cognoscendi posse sumi 2bus modis et 1º in ratione communi facultatis, deinde in propria et privata ratione huius facultatis ut visus sumi potest aut illa ratione qua est sensus aut illa qua est hic sensus qui fertur circa colores. Sit igitur 1a assertio sensibilia communia producunt aliquam speciem sensibilem in sensibus qua affecti illi cognoscunt huius quia obiecta ita constituit D. Tho. [illegible] p. q. 7. a. 2º in quo obiecta communia proprie cognoscuntur per propriam similitudinem, alia ut quae sunt obiecta per accidens non cognoscuntur per propriam similitudinem conse., deinde quidquid per se cognoscitur debet cognosci per aliquam similitudinem sed obiecta communia per se cognoscuntur a sensibus ergo cognoscentur per aliquam similitudinem — 2a assertio. obiecta communia non cognoscuntur per similitudinem distinctam a similitudine obiecti proprii, sed una et eadem similitudo refert sensui obiecta propria et communia. Hanc assertionem statuimus adversus Egidium Romanum in hoc loco Jandunum 2º de an. q. 17 et alios qui profitentur obiecta communia producere imaginem propriam distinctam ab imagine et similitudine obiecti proprii, veram nostram assertionem profitentur gravissimi philosophi D. [illegible] 10, et philosophus in commento huius loci Caiet. in hoc cap. Ferrariensis q. 11a Javellus q. 24 et 25 Franciscus a Toleto q. 14, quam ut confirmemus observandum est differre obiecta sensuum ab obiectis intellectus quod intellectus rem intelligat avulsam ab omnibus proprietatibus singularibus, at sensus unitam cum proprietatibus cognoscunt sed obiecta sunt itaque arg. obiecta propria sensuum talem speciem producunt qualia sunt ipsa actu sed actu sunt unita cum obiectis communibus ergo producunt speciem repraesentantem se et obiecta communia, quare non erunt duae species una quae repraesentet obiectum proprium et altera quae referat obiectum commune. prob. patet ex allato discrimine assumptio et [illegible] potest confirmari nam color qui est obiectum proprium visus est unitus cum magnitudine quae est obiectum commune et sonus qui est obiectum proprium auditus unitus est cum numero qui est obiectum commune, et sic in aliis sensibus nam ergo obiecta propria unita erunt cum obiectis communibus — 2um arg. si alia species esset obiecti communis et alia proprii sequeretur ut possemus cognoscere obiectum ~~[illegible]~~ proprium sine communi aut commune sine proprio. quia ubi sunt duae formae inter se diversae possunt esse duae actiones ab illis producentes sed omnia falsum est nam obiecta propria sine communibus, neque communia sine propriis possumus cognoscere quia non possumus videre candorem sine magnitudine neque magnitudinem sine candore ergo non erunt duae species in sensibus una propria referens altera communis, sed per unam et eandem sensus cognoscet utrumque obiectum. itaque

singularibus

Itaque cum in spe candoris duo reperiant, scilicet repraesentare essentiam illius
et modum quem habet ipsa res ut repraesentat essentiam candoris est imago proprii obiecti
ut autem refert modum illius scilicet magnitudinem vel aut palmorum erit species obiecti
com. scilicet magnitudinis erit sic haec species et est per se imago candoris quoad magnitudinem
Deinde est animadvertendum quamlibet facultatem sentiendi posse sumi 2bus modis, l. in com.
l. in propria ratione licet per eandem similitudinem cognoscant obiecta propria et communia
sunt tamen duae rationes diversae, nam ut illa afficit sensum in ratione communi sensus propria vero
afficiant in peculiari, et privata, ut magis candida quam emovet visum ut est sensus
at ut candida est movet illum sub propria, et peculiari ratione visus — 3a assertio obiecta communia
sunt obiecta per se et non per accidens, haec assertio ex superioribus ita colligit illa obiecta quae movent
sensum ratione sui per propriam similitudinem sunt obiecta per se, sed obiecta communia sunt huiusmodi ut ex
superioribus constat ergo erunt obiecta per se et ita constituit Aristoteles in illa parte dividens obiecta per se
in communia et proprio — animadvertendum est 2bus modis posse aliquod attributum convenire
per se suis subiectis uno modo per se et primo quod rationabilitas per se competit homini altero modo per se
et 2o quod eadem rationabilitas competit Petro neque non competit illi qua Petrus est
sed qua homo est sensibilia itaque communia dicuntur sensibilia itaque communia dicuntur sensibilia per se
non 1o sed 2o quia sensibilia propria, movent sensum communia non ut sunt unita cum propriis
sed in superiora est 1um argumentum illud quod non movet sensum ratione sui non est obiectum sensibile per se
sed obiecta communia non movent sensum ratione sui sed ratione obiecti proprii ut diximus ergo obiecta communia non
erunt obiecta per se. Ad hoc argumentum optime colligi obiecta communia non esse sensum, et per se
nam haec sunt obiecta propria non tamen colligit non esse obiecta per se quia quaedam alicui competunt ratione
alterius per se possunt convenire quod Socrati competit esse visibile ratione hominis cum
poterit per se movere, l. Respondere possumus obiectum commune per se quoque et 1o movere
sensum nam cum obiecto proprio reperiant duo, nam et modus illius ratione non movet ut obiectum
proprium et ratione modi movet per se et 1o ut obiectum commune est — 2um argumentum nihil potest per se
percipi ab aliquo sensu nisi fuerit contentum sub obiecto formali illius sed obiecta communia non con-
tinentur sub obiecto formali alicuius sensus exterioris ergo illa non poterunt per se ab aliquo sensu
percipi, et ita non erit obiectum commune obiectum per se Ad hoc distinguendum est assumptum quia sensus possunt
sumi aut sub ratione communi sensus aut sub ratione privata unde quamvis si sumantur 2o modo non possunt
obiecta communia esse obiecta formalia illorum si tamen 1o modo sumantur poterunt esse obiecta formalia quare
in visu duo erit obiectum formale unum ut visus est hoc est color, et alterum ut sensus est
hoc est magnitudo, l. numerus — 3um argumentum Privatio non est sensibilis per se sed quies est
privatio motus ergo quies non erit sensibilis per se cum ergo quies sit obiectum commune obiectum commune non erit
sensibile per se Ad privationem posse sumi aut ratione sui aut ratione privati obiecti licet ergo si ratione
sui subiecti sumatur non posse aliquo sensu per se at ratione sensus subiecti optime poterit percipi ab
aliquo sensu obiecti, et ita non quiete non intelligimus hoc loco privationem motus sed solum
subiectum privatum et quiescens — 4um argumentum numerus est obiectum commune iudicio Aristotelis sed numerus
non est

Sed numerus n. e singularis per se, imo dantur plerique numeri qui solo intellectu apprehendunt ut e numerus angelorum (q obiectum non erit sensibile per se. Resp. neg. consequ. quia hic n. agimus de quolibet n. ut de trascend. sed de illo qui continetur in categ. quantitatis qui tantum reperitur quia sunt affecta coniuncta unde licet numerus trascendens n. sit sensibilis hic tamen de quo loquimur sensibilis e et per se —

Cap. 7um de visu

Postquam Ar. egit in superioribus cap. de facult. sentiendi in comuni eam disputat sigillatim de aliis facultatibus in primis a facult. videndi eo quod hec facultas e nobilior aliis n. ratione quia ita singulis tactus debuerat priori loco explicari in sit primus caeterorum quia multa in thodum proposita agendum e a de obiis quam de facultatibus, ita primus agemus de obo visus antequam de eo disputemus (text. Cuius etc.) obiectum ait Ar. facultatis videndi e aspectabile l. visibile, aspectabile e color et nonnulla alia corpora perlucida quae ratione exprimi non possunt ut sunt squama piscium et nonnulla alia quae in tenebris resplendent. cuius color sit obiectum visus agendum erit de colore (text. Planum etc.) Color aut e illud quod per se movet visum l. quod e in illo quod per se movet visum id est qui in extremitate ~~est diff~~ sunt in corpore transparenti et perlucido quae corpora movent visum ratione alicuius causae. Deinde Ar. colligit duo consectaria 1um colorem n. tantum esse visibilem sed movere corpus perlucidum alterum est lumen necessarium esse ad inspiciendos colores nam sine lumine colores n. possunt ulla ratione videri, huius occasione Ar. agit de lumine et corpore perlucido definitque perlucidum. Perlucidum est illud quod movet visum n. tantum per se sed ratione colores, ut sunt aer aqua et alia, quia hec corpora movent visum n. tantum per se sed ratione colores sumpti n. corpora qua talia sunt n. sunt perlucida, ut aqua qua aqua e sed aliunde sunt perlucida, ut corpora coelestia sunt perlucida (text. Lumen etc.) Explicata diffinitione perlucidi definit Ar. quid sit lumen, est aut actus corporis perlucidi ut perlucidum e id est e actus corporis aquae l. aeris. ea ratione qua sunt corpora perlucida adhibita autem illa particula ut perlucidum est quia lumen n. e actus horum corporum iuxta proprias naturas, sed ut sunt perlucida quod lumen n. e per actus aquae ut aqua e sed ut lucida est — Ex his colligit Ar. lumen esse in corporibus perlucidis veluti colorem in corporibus opacis nam quod corpora opaca cernunt mediocolore ita perlucida aspiciunt mediocolore licet in eo differant lumen et color quod color e qualitas permanens in re colorata, sed lumen e qualitas transiens n. absente corpore luminoso, (text. At si quid etc.) Deinde refellendit Ar. opinionem quorumdam veterum qui docebant lumen esse corpus existimabant namque a sole l. ab aliis corporibus perlucidis effluere quaedam corpuscula tenuia quae ipsi lumen vocabant quorum opinionem his 2bus arg. refutat Ar. Primo si lumen esset corpus cum sit lumen in corpore perlucido et penetret illud duo corpora essent in uno et eodem loco seque mutuo penetrarent quod fieri nulla ratione potest, deinde habitus et privatio sunt quaedam qualitates l. accidentia et n. corpora natura, sed lumen et tenebrae

tenebrae sunt habitus et privatio nam lumen est habitus tenebrarum privatio aliquis (neque lumen neque tenebrae possunt esse corpora, unde reprehendi debet Empedocles existimans lumen esse corpus quod mota se diffundit per totum hemisphaerium, cum autem motus ille sit celerrimus subterfugit nostros sensus neque recte potest a nobis conspici est quamvis aliqua celeritas motus in spatio brevi subterfugiat nostros sensus, at in magno vero spatio et diffuso necesse debet illa fieri si sit, nunquam autem sentimus lumen moveri in illuminatione fit in instanti Est color etc.) Animadvertit Ar. corpus perlucidum, et diaphanum aliud debere vacare omni colore, quod medium deferendi odores vacat omni odore et medium deferendi sonos omni sono ratio est quia si corpus perlucidum esset coloratum differret ad visum quia ut dicunt [illegible] prohibet extraneum quod color rubeus qui est in vitreo impedit ne videamus alios colores quod in sensu falsum est deprehendimus

Est neque etc.) Proponit 3 genera eorum quae aut se conspiciuntur ~~in lumine et colores in tenebris delitescentes, nam quaedam conspiciuntur in lumine~~ [illegible] quae tantum conspiciuntur in lumine ut colores nam in tenebris delitescentes tantum quaedam videri, alia tantum conspiciuntur in tenebris ut sunt squama [illegible] et alia corpora quae emittunt exiguum aliquem splendorem quo illustrat medium, et medio illustrato facile possunt illa corpora conspici, at in luce corpora lucida non videntur quia hoc lumen obruit a lumine maioris solis, alia vero sunt quae, et in tenebris et in lumine conspiciuntur, quod est ignis et nonnulla alia corpora, cum quia sine illa splendorem illustrant medium et cum non obruant a lumine maiori possunt et in lumine videri, Itaque ait Ar. colorem qui est [illegible] visus non potest videre nisi adveniente lumine, et illustrato medio, nam ut deferant species coloris per medium perlucidum ad visum debet prius medium illuminari, ut sit illud sit capax ad illuminandum et deferendas huiusmodi species, unde colligit Ar. sine medio non posse fieri visum, cum obiectum immediate non unitur cum facultate nam si uniretur nulla actio sentiendi fieret posito non obiecto supra facultatem non sequitur sensatio quare necessarium est medium ut deferat imagines et species ad facultatem neque [illegible] Reprehendendus [illegible] Democritus qui dicebat posse conspici formicam in caelo si amoto [illegible] aere [illegible] quae sunt corpora intermedia inter caelum et nostrum aspectum nam si medium auferatur non posset deferri similitudo [illegible] ad nostrum oculum ab sine similitudine non potest fieri visio Est eadem etc.) idem sequitur iudicium est in sono et odore si debere intercedere medium aliquod intermedium ut efferat species ad facultates, neque [illegible] sensus attingant possint efficere actionem sentiendi, quod idem evenit in tactu et gustatu quare medium deferendi species, et audiendi aer est medium aut deferendi odores vocat [illegible] nam est illud multiplex in aqua aer et terra quod sunt media deferendi odores, nam in aliquibus [illegible] medium est aer, in insectis et terrestribus ut in vermibus, et aliis [illegible] medium est terra piscibus medium est aqua unde quod non est corpus perlucidum quod sit medium deferendi colores, sed sunt illa multa ut aqua et aer [illegible] multa erunt corpora quae deferant odores ad olfactum

(20) 2a An obiectum visus sit color

[illegible] de facultate videndi [illegible] proposita ab Ar. [illegible]

erit sermo de colore qui est obiectum
visus quae ut explicemus animadvertendum est duas esse coloris significationes inquirimus igitur in hac quaestione an color sit obiectum
in qua significatione omnem lucem et splendorem qua significatione propositam ab Aristotele in hoc capite
2a est paulo contractior, et magis quae propria, in qua significatione est lux immixta cum corpore
diaphano terminato, ut definit Aristoteles in lib. de sensu et sensili cap. 3o quae differentia
ut probe intelligamus explicandae erunt causae et forma coloris sunt igitur illae 3
materia, forma, et efficiens. sed ut in re aperta sane, rem explicatius in coloribus quae
apparent in iride et 3a forma referuntur, materia est pars perlucida nubis unde debet
lumen, et ita non fierent in ipsa colores, unde materia illorum colorum est diaphanum
permixtum et terminatum per opacum, forma est lux nam color nihil aliud est quam
lux in corpore diaphano et opaco, efficiens est sol emittens suum splendorem in
rebus quae naturalibus haec eadem forma referunt colores cum mixta constant ex 4or
elementis ex quibus ignis splendet, aqua, et aer sunt perlucida, terra autem est opaca
materia colorum est perlucidum, aqueum, et aereum permixtum cum opaco terrae vel terminatum
per opacitatem terrae, forma est lux seu splendor, infusus et permanens
et efficacitas ab opacitate terrae qui ex eo quod infusus et semper permanens quod
sit. primum efficiens infusum et permanens, nam primum et causa efficiens coloris
est forma ignis quae in mixtis reperitur extrinsecus, ab igne fluit splendor qui receptus
in materia explicata efficit colorem. ex quibus ita intelligimus definitionem Aristotelis colorem esse
terminus perspicui in extremitate corporis, perlucidi non cuiuslibet sed permixti cum opaco et
terminati per illud, advertendum est esse duplex obiectum unum formale, et aliud materiale, deinde
formale duplex est, unum adaequatum, et aliud inadaequatum. sit igitur 1a assertio
obiectum formale et adaequatum visus est aspectabile vel visibile ita constituit Aristoteles
in principio huius capitis cuius verba sunt cuius igitur aspectus est aspectabile est
confirmatur deinde illud est obiectum formale cuius ope facultates vel potentiae separantur inter se
sed facultas videndi separatur ab aliis facultatibus per aspectabile nam alia non possunt
ferri in illud. sed tamen facultas videndi quae aspectabile erit obiectum adaequatum visus
praeterea facultates sentiendi separantur inter se ex diversa immutatione [illegible]
[illegible] ut in superioribus capitibus exposuimus, unde illud erit obiectum formale
alicuius potentiae quod peculiari modo immutat illam. sed aspectabile peculiari modo
immutat facultatem videndi per medium perlucidum et diaphanum quae erit obiectum illius
adaequatum et formale 2a assertio obiectum formale, et adaequatum visus non est
color in 2a significatione et non in ea colorem in 2a significatione ita confirmatur obiectum adae-
quatum visus est omne aspectabile sed dantur multa aspectabilia quae non
sunt colorem in 2a significatione ut sunt astra ignis et alia lucentia quae obiectum

obiũ adæquatũ visus n̄ erit color in hac 2a sig.e 1a ... asser. 5. colorem in 1° sig.e
eẽ obium formale et adæquatũ visus hac roẽ demonstramus, omne aspectabile est
luminosũ dant. n. corpora luminosa quæ sunt aspectabilia, sed aspectabile ẽ obiũ
formale et adæquatũ visus quare cũ color in 1° sig.e complectatur nõ corpora luminosa
erit obiũ formale et adæquatũ visus — 3a asser. obiũ formale et adæquatũ fa-
cultatis videndi ẽ color in 2a sig.e confir. eta in primis colorẽ eẽ obiũ formale patet
deinde eẽ adæquatũ eta demonstro. Illud ẽ obium inadæquatũ qd ẽ minus fa-
cult.e sed color ẽ minor visu cum possit visus ferri in multa quæ n̄ efficiunt illo
colore, ut in sydera et astra ergo color erit obiũ inadæquatũ visus 4a asser. lu-
men, l, lucidum, est obiũ adæquatũ l, formale sane asser. eta confir. Quidquid
percipit visu l, ẽ lumen l, sub roẽ luminis ergo obiũ formale et adæquatũ visus
erit lumen; anotandũ ẽ tñ lumen aliqñ eẽ obiũ formale qd, et aliqñ eẽ obiũ
formale sub roẽ cuius, nam si vera referat ad corpora luminosa ẽ obiũ formale
qd. si referat ad colores est obiũ formale sub roẽ cuius nam ipsi colores sunt
qui conspiciunt, sed conspiciunt sub roẽ luminis, tm̃ n. medio illuminato
conspici possunt — 5a asser. obiũ male facult.is videndi sunt corpora lucida
l, colorata, confir, qr illud est obiũ male ut inhæret obiũ formale at lumen
l, color quæ sunt obã formalia inhærent corporibus lucidis et coloratis quare sunt
eiusmodi obã m[ateria]lia — sed ... superiora sit 1um arg. Illud ẽ obiũ qd semper per-
cipit si fuerit illi præsens, sed quamvis color sit præsens facult. videndi n̄ semper
percipit ab ea ut in tenebris ergo n̄ erit obium formale visus. Rx. pr... absolute
falsã eẽ nam præter præsentiam debet medium apte disponi ut possit obiũ pati
a facult.e, at in tenebris mediũ qd ẽ aer n̄ est apte dispositũ cũ lumen ẽ dispositio
medij ad videndos colores, et eta quamvis obiũ sit præsens in tenebris ob defectũ
tñ dispositionis medij n̄ potest illud conspici a visu — 2um arg. si color esset
obiũ visus formale oĩa cernerent sub roẽ coloris nam hoc ẽ roẽ obĩ formalis ut
oĩa percipiant a facult.e sub roẽ illius, sed hoc ẽ falsum qr multa sunt quæ videntur ut
astra, quæ nullũ sunt colorem ergo color n̄ erit obiũ formale visus. Rx hoc argto tñ colligi
colorẽ n̄ eẽ obiũ formale et adæquatũ n̄ tñ colliget n̄ eẽ obiũ formale inadæ-
quatũ, nam licet astra n̄ cernant medio colore sunt tñ multa corpora quæ conspici-
unt medio illo. 3um arg. si color esset obium visus aut eet color singularis aut
in universũ n̄ singularis ut hic candor v.g. nam eta n̄ posset percipere alios colores
neq. universus qr sensus n̄ cognoscat universa hoc n. ẽ proprium intellectus ergo color
n̄ erit obiũ formale visus. Rx colorem universũ eẽ obiũ formale visus. Tñ
animadvert. nam universã potest sumi duobus modis 1° ut ẽ abstracta et absoluta
altero vero ut ẽ unita cũ rebus singularibus et ergo discrimen inter sensũ et intellectum
qr intellectus cognoscat nam universã abstracta et sensus cognoscat nam universam
concretam, et unitã cũ rebus singularibus. Itaq. visus percipit colorem universũ
n̄ quidem abstractũ sed concretũ cum coloribus singularibus. 4. Rx sensus visus

[illegible]

visus cognoscere colorem singularem. Verum cum quaedam sint singularia determinata, et alia vaga visus percipit colorem singularem non certum et determinatum sed vagum et indeffinitum —

(10) Q.^a 2.^a an Lumen sit corpus nec ne

Difficilis sane q.^o haec quam examinandam proponimus sunt n. in illa explicanda non sine Phorum quidam n. constituunt lumen ee corpus quod sine Democrito, et aliis ut rebus Phis placuit, alij u.^o docent lumen ee substam quandam spiritalem, inter veteres nonnulli sane sicut amplexi fuerint quam deinde sequutus Medicus praestantissimus Christophorus a Vega 2.º lib. artis medendi 3.^a e aliorum qui constituunt lumen esse quandam qualitatem corpoream n. realem ut dicunt sed intentionalem unde constituunt lumen nil aliud ee quam speciem quandam et imaginem corporis luminosi, unde sicut species et imago coloris n. habet ee rei sed esse intentionale, ita lumen n. habet ee rei sed intentionale ita docent Egidius Rom. in comment. huius cap. et Caiet. Petrus minis et alij et Scotus 2.º sententiarum dist. 13 q. ^a 4.º spro multorum aliorum Phorum constituentium lumen ee quandam qualitatem corpoream habentem ee esse rei unde non species intentionalis, sed sit et reale sane species e D. Tho. 1. p.^e q. 6 .7. ar. 2 ad 3.um et in comment. huius loci, Philop. in suis coment. Ferrariensis 2.º de an. q. 14.^a Jandunus q. 2 et 25 Zabarella q. 3.^a huius cap. et alij multi. 5.º sp. e Caiet. loco citato ex 1.^a p.^e asserentis lumen neque ee tm speciem intencionalem neque qualitatem realem, sed ee utrumque in quodam eminentiori nam praestat illa munera quae praestant qualitates rei et quae praestant species intentionales etenim producit effectus rei ut calorem sicut qualitates rei producunt effectus rei et color et intra facultatem n. impedit visionem quia habet se cum speciebus intentionalibus quae intra visum collocata n. impediret visionem —

In explic. huius q.^es sit 1.^a asser. lumen n. e corpus conf. his arg. Primum Duo corpora n. possunt ee in eodem loco, sed lumen e simul cum aere ergo Q.^um arg. si esset corpus qd se diffunderet per aliqd spatium debet se extendere per motum sed lumen n. se extendit per aerem cum motu cum in instanti fiat illuminatio ergo lumen n. erit corpus Quod si dicas illuminationem n. fieri in instanti sed in temp.^e imperceptibile tn contra ita argumentor quamvis in spatio brevi possit ille motus ee imperceptibilis tn in maximo spatio necess. debet ee perceptibilis atque ita cum lumen se diffundat per maximum spatium si illud moveret deberet necess.^o percipi — 3.^m arg. oia corpora naturalia aut moventur a medio aut ad medium aut circa medium sed lumen neque movetur a medio neque ad medium neque circa medium sed per oes differentias loci se diffundit ergo lumen n. erit corpus naturale — 4.^m arg. si lumen esset corpus aut eet corruptibile aut incorruptibile sed neutrum ex his ergo Tn primus n. corruptibile qr ex illius corruptione aliquid generaretur nam corruptio unius est

generatio

est quasi alterius quod tamen conspicimus esse falsum, deinde neque est incorruptibile, nam extinguimus lumen lucernae, et ignis aliquando extinguitur ergo lumen non erit corpus. 2a assertio lumen non est substantia spiritualis confirmatur his 2abus rationibus. 1a substantia spiritualis non percipitur aliquo sensu sed lumen percipitur visu ergo non erit substantia spiritualis. 2a nos substantia quae fit ab aliquo corpore est corpus: sed lumen fit a sole et aliis corporibus luminosis ergo lumen non erit substantia spiritualis. 3a assertio lumen non est species intentionis sed est natura quaedam rei existens in corpore diaphano, et perspicuo, hanc assertionem confirmatur his argumentis. Primum est species intentionalis non denominat medium neque subiectum quod species albedinis vel nigredinis quae recipiuntur in aere et in oculo non denominat neque aerem neque oculum candidum vel atrum, sed lumen denominat ipsum aerem denominatione rei, et alia corpora diaphana; dicimus enim aerem esse re ipsa esse luminosum, ergo lumen non erit species intentionalis sed qualitas rei. 2um argumentum. Illa qualitas a qua progrediuntur effectus rei est qualitas rei et non species intentionalis, sed a lumine progrediuntur effectus rei, qui sunt calefacere illuminare, et generare nonnulla corpora ergo lumen erit qualitas rei. Praeterea species intentionales non sunt sensibiles neque percipiuntur aliquo sensu, sed sunt principia sentiendi in sensibus quod species albedinis non est sensibilis neque percipit visu, sed lux est sensibilis et percipitur visu ergo non erit illa qualitas intentionalis sed rei. de hoc lege in libro de subtilitate ad Cardanum exercitatione 71 numero 1 hanc quaestionem an lumen sciat esse rei vel intentionale ita deffinit distinguit enim inter lucem et lumen, nam lux tamen est actus corporis luminosi ut splendor solis et astrorum dicitur lux quia est actus horum corporum luminosorum at lumen est actus corporis diaphani, et transparentis, ut aquae vel aeris, unde splendor qui est in aere vel aqua dicitur lumen, et non lux, hac distinctione constituta ait lucem esse qualitatem rei quia illa re ipsa residet in corporibus luminosis, atque procreat varios effectus rei, lumen autem esse speciem intentionalem, quae nihil aliud est quam quaedam imago lucis aut splendoris solis quae in aere vel corpore diaphano residet, neque enim intelligendum est eundem splendorem solis non esse in aere, nam cum hic qui est in aere singulis diebus oriatur et intercidat splendor solis pari ratione singulis diebus oriretur, et interiret, quod tamen est falsum quia est splendor solis incorruptibilis, et fluat igitur a luce solis lumen in corpore diaphano tanquam in speculo in quo relucet hac imago lucis quod effluit a facie Socratis in speculo quaedam imago quae ipsum repraesentat. acuta quidem est haec opinio Scaligeri juxta quam possumus conciliare opiniones propositas dicendentes dicamus Scotum, Egidium et alios intelligendos esse de de lumine ut lumen est at D. Tho. et Philosophum intelligendos esse de luce vel luce

quod dicunt lucem qualitatem rei, et non speciem intentionalem. Verumque Egidius, Scotus quia dicunt lucem qualitatem rei, D. Tho. vero tuetur illa proponenda cum aliis et dissolvit quibusdam argumentis adversus D. Tho. pro qua sit contraria sed lumini vendit: ut Pomponius argumentis: omnis forma rei quae est in subiecto corruptibili habet contrarium sed lumen nihil contrariatur ut omnes Philosophi dicunt quod intelligi debet de contrarietate positiva ergo lumen non erit forma rei sed intentionalis. Respondeo propositionem ... esse ... in subiecto corruptibili

~~Sed contrarium~~ forma ea roe qua ē corruptibile S. tn fuerit in illa altera roe qua subm sit nam coem in rebus incorruptibilibus dicimus illa ee falsa, et ita cu lux sit in his corporibus ea roe qua sunt diaphana, et transparentia qua e na cois diaphaneitate et transparentia corporu superioru ob hanc roem n sit illa contrariu. —→ 2um arg. omnis forma nalis introducit in temp. et nulla fit in instanti, sed lumen introducitur in instanti in corpore diaphano g illud n erit forma rei et nalis sed intentionalis. R. prop.em ee falsa imo qualibet forma subalis in instanti introducit in mia quamvis dispositiones que preparant mam in temp. concurrent, atque ita quamvis motus ad locu obvium, colligtu qui terminent ad illuminatione fiat in temp. illuminatio tn in instanti fit —→ 3um arg. Si lumen eet qlitas rei cu ipsa conspiciat ab oculis fieret ut sensibile positu supra sensu n impediret actione sentiendi, qr lumen unit immediate cu facult.e sentiendi, ergo lumen n erit qlitas rei sed intentionalis. R. lumen externu n ee id qd cernit oculis sed ee roem cernendi colores et mediu conspiciendi ipsos unde quida dicunt: unde si negant lumen ee quid sensibile sed ee id quo mediu conspicimus sensibilia. R. tn prop.em illam scil. sensibile supra potentiam impedit sensationem intelligenda ee de sensibili qd n pot ee mediu sentiendi, ut e color l. sonus h. i. qlitas at de sensibili qd e mediu sentiendi, dicimus illa n ee intelligenda, et ita cu lux sit quid sensibile, et mediu sentiendi s. videndi colores quamvis sit supra potentia n impedit actione sentiendi propterea ea habeat affinitate cu instrumento videndi qd e perspicuum et pellucidu. Quaeret tn aliquis an lumen sit necessariu ad visione propter mediu l. propter colores, huic dubio praetermissis aliorum opinionibus R. lumen tn ee necessariu propter mediu n aut propter colores qr ipsa na colores satis sunt visibiles, at qr mediu e offuscatu et tenebrosu indiget lumine disponente ut fiat capax ad ferendas spes coloris ad facult.em videndi loquimur de lumine exto proveniente a sole l. ab astris, qr si loquamur de lumine into necessariu e et propter colores qr ut docuimus in 1a q. forma coloris e lumen imo color nil aliud e qua lumen purum et permanens in corporibus nalibus offuscatum ab opaco permixto. —→

(10) Q. 3a qua roe fiat visio an emittendo radios ex oculis vel recipiendo spes visibiles —

(10) Q. celebris est agitata inter Platonicos et Peripateticos de modo quo fiat visio an fiat extra mittendos radios l. splendorem aliquem ex oculis l. imo fiat intus aliquid suscipiendo s. spes sensibiles que progrediunt ab obiis sensibilibus e qr 1a opio Pythagoricorum et multoru aliorum phorum constituentiu ex oculis emitti quosdam radios igneos qui se defundunt per longa spacia reflectuntq3 deinde ex obiis visibilibus ad facult.em videndi, et deferunt spes rerum visarum atq3 ita docent fieri visionem

visionem. 2a opinio est Platonis in Timaeo constituentis ex oculis effluere quendam splendorem non radios ut alij volebant qui illico post [illegible] aeris [illegible] coniunctim [illegible] deinde vero paulatim se se diffundit ad alias partes aeris distantiores, inde provenit ut illustrato medio ab externo lumine deferant species [illegible] videndi; atque ita fit visio. Hanc sane Platonis sententiam tenet Galenus 7 lib. de decretis Platonis, et Hipp. Platonis, [illegible] Macrobius 7 lib. Saturnaliorum cap. 14 [illegible] Leonicus Tomeus in comment. in cap. 2m lib. de sensu et sensili et multi alij ex Platonicis. 3a opinio est Arist. in lib. de sensu et sensili cap. 2o constituentis visionem non fieri per extra missionem [illegible] ab oculis sed fieri tum per intus susceptionem, scilicet per receptionem specierum sensibilium quae recipiuntur in oculis. Hanc opinionem secuti sunt gravissimi viri Philosophi in comment. huius loci D. Tho. et Alex. Aphrod. in comment. in cap. 2m lib. de sensu et sensili. Lactantius Firmianus in lib. de opificio Dei cap. 8. Julius Caesar Scaliger in lib. de subtilitate ad Cardanum exercitatione 298 et 325 n. 5. Jacobus Carpentarius 4o lib. de descriptione universi cap. 5 et 6. Illorum refutationes, ut ex his [illegible] explicemus sit 1a asser. Visio non fit per emissionem illorum corpusculorum et radiorum igneorum ab oculis in rem quae conspicitur ut volebant Pythagorei. Hanc asser. confirmatur arg. Primum arg. nullum corpus potest moveri in instanti, sed visio fit in instanti ergo non potest fieri per emissionem horum radiorum et corpusculorum — 2m arg. Esse corpus naturale movetur ad certam et definitam distantiam loci, sed visio se diffundit per omnem distantiam loci ergo fieri non potest per emissionem horum radiorum et corpusculorum. 3m arg. si visio fieret per emissionem horum radiorum et corpusculorum igneorum sequeretur ut non possemus conspicere in aquis, nam cum aqua extinguat ignem, illi hij radij [illegible] extinguerentur ab illa, sed hoc cernimus esse falsum cum conspiciamus lapides et multa corpora intra aquam ergo non fit visio per emissionem radiorum igneorum. 4m arg. si visio fieret hoc modo, cum hij radij sint splendidi, illustrarent tenebris medium, et ita possemus in tenebris existentes conspicere corpora quae ad visionem praesente obiecto facultati solum requiritur illustratio medio sed hoc est omnino falsum ergo non fit per emissionem horum radiorum — 5m arg. non potest fluere tanta copia spirituum, et corpusculorum ab oculis ut deserviat infinitis propemodum actionibus videndi essent enim tamen [illegible] hij spiritus cum sint finiti et ita deesset aliquibus facultas conspiciendi falsa ergo erit opinio Pythagoreorum.

2a asser. Visio non fit per emissionem splendoris et luminis ab oculis ita Galenus et Plato docuerunt. Hanc asser. hijs arg. confirmo. Primum arg. si ex oculis aliquis splendor emitteretur fieret ut in tenebris possemus conspicere colores propinquos quae illuminato medio statim cognoscuntur colores propinqui, sed experientia constat esse falsum ergo non fit visio per emissionem splendoris — 2m arg. lumen maius obruit lumen minus ergo cum sit praesente sole [illegible] lumen maius diffusum per medium obruat lumen minus neque procedit ab oculis atque adeo illud lumen non erit alicuius usus quare neque constituendum illud erat. 3r si constitueretur prorsus aliquem usum constitutum deberet. 3m arg. splendor ignis est brevis et offuscatur ab splendore solis, ita et ad videndum praesente sole nullum nobis usum praebeat ergo cum lumen si quod fluit ab oculo sit multo minus quam lumen ignis offuscabitur et obruetur a lumine solis et ita nullum nobis conferet usum — 4m arg. potissimum est ab experientia experimur enim in tenebris nullum prodire splendorem ex oculis fere in plerisque aliquibus non ergo asserendum erit illud quod asserit [illegible] adversar —

3ª assertio. Visio fit [per] intus susceptionem, i. [per] receptionem specierum sensibilium quae eveniunt ab obiectis, et in medio diffusae deveniunt ad facultatem videndi. Hanc asserit in ult° cap. huius lib. [illegible] Perspicuorum [illegible]. Probatur quia experimur siquando solem [?] laedi facultatem videndi, unde [illegible] animo [illegible] cadunt [illegible] oculi refert [illegible] Xenophon quosdam [illegible] milites cum [per]lustrassent loca in quibus maxima nivis copia erat, fere amisisse facultatem videndi [prae] candore nivis. Tam igitur aliquid patitur facultas videndi ab obiectis, et ita aliquid recipit quando videre erit recipere aliquid [illegible] speciei ab obiectis sensibilibus [illegible]. Ex [ex]plicatio igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Galeno et ab aliis Prospectivis. Primum [illegible] species alicuius vasti montis non potest se recipere intra angustum locum oculorum, nam quomodo fieri potest ut corpus tam magnum contineat in loco tam minori, [ergo] visio fiet [per] receptionem alicuius speciei et magnis in oculis. [Respondetur] species sensibiles non esse corporeas, sunt enim illae expertes magnitudinis et ita non occupant aliquem locum, [illegible] quamvis sit maxima moles et magnitudo montis, at species illius non est magna, et ita poterit recepi in loco angustiori oculi [illegible].

2ᵐ arg. species non possunt deduci ad oculos nisi [per] motum ad locum, qui fit [in] tempore, sed visio fit in instanti, [ergo] non potest fieri [per] receptionem specierum sensibilium. [Respondetur] species advenientes lumine solis tum ex [illegible] et [illegible] [illegible] subito quae se defundunt [per] totum medium, unde medium plenum est speciebus sensibilibus, et [illegible] [illegible] [illegible] immediate cum tunica cornea oculi, in instanti poterit fieri visio nam nullo intervallo species interveniente [illegible] [illegible] [illegible] proximiori deducuntur species ad oculum. 3ᵐ arg. [illegible] una et eadem res non potest in eodem instanti temporis infinitas proximas species producere [illegible] et eadem res in eodem instanti temporis videtur ab infinitis fere [illegible], [ergo] non potest fieri visio [per] species productas ab obiectis. [Respondetur] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] formam aliquam finitam [illegible] species producere, et [illegible] de effectibus intentionalibus et rerum imma[terialibus] [illegible] potest aliqua res [illegible] produci a [illegible] [illegible].

4ᵐ arg. [illegible] Hanc [illegible] [illegible] [illegible] agens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fieri [per] [illegible] radiorum. [Respondetur] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliqua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Philosophus [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse frigidum cum Stoicis, [illegible] et [illegible] [illegible] de illo disputabat at deinde lib. 2° de ortu agens [illegible] Philosophus de singulis globis elementorum docet aerem esse calidum et non frigidum, et ita cum in [illegible] [illegible] agere [illegible] Philosophus de visione secundum [illegible] Pythagoreorum [illegible] at [illegible] in lib. de sensu et sensili disputans de illa [illegible] Philosophus constituit fieri visionem non [per] emissionem radiorum sed [per] receptionem specierum.

5ᵐ arg. Ex [illegible] probatur [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] radios et splendorem

ex oculis illorum ita ut in tenebris possint corpora sibi vicina conspicere, Et visio fiet per emissionem splendoris et radiorum consequenter patet, ans probare potest in his de Tiberio Cæsare de quo refert Plinius ab eius oculis fulgorem quendam saepe prodisse quo conspiciebat corpora sibi vicina; et de Marius refert Plutarchus etiam fulgorem ab eius oculis emicasse et cum miles quidam illum interitum molliret nocte quadam illius fulgoribus deterritus tantum facinus perpetrare non fuit ausus, et Jeronimus Cardanus 2° lib. de rerum varietate cap. 43 tum et Cœlius Rodiginus lib. 15 lectionum antiquarum cap. 5° scribunt de seipsis a suis oculis saepe huiusmodi splendorem promanasse. Hoc neque esse consequentiam admittimus non libenter. huiusmodi splendores saepe emissi ab oculis quod provenit a copia spirituum, et ex tenuitate, et imbecilitate oculorum, cum enim spiritus sint ignei, si oculi sint tenues, et imbeciles sint liberum ~~aubetum~~ egressum et ita splendent ab oculis egressi; Verum visio non fit per emissionem horum spirituum sed per receptionem specierum gratia videre, et iudicem ferre de obiectis visis sed hoc sine ulla receptione specierum fieri nullo modo potest.

Q. Ult.ª de instrumento videndi

Controversia extitit apud veteres pro hoc instrumento videndi quodnam sit illud, sunt enim duae potissimae sententiae in hac quaestione explicanda. Plato in Timaeo, et ante illum Democritus putant instrumentum videndi esse spiritum quendam calidum et splendidum, portionem scilicet ignis. Aristoteles vero in lib. de sensu et sensili putat instrumentum videndi esse substantiam quandam humidam, quia si perforentur oculi statim effluit ab illis humor quidam, et interit facultas videndi quare ab huiusmodi affectu cognoscere possumus hoc instrumentum esse humorem quendam verum tamen duas opiniones possunt conciliari, atque asserere possumus et illos spiritus, et humorem esse instrumentum facultatis videndi: In primis igitur instrumento tanquam materia est substantia quaedam humida perlucida et perspicua quae ob hanc rationem dicitur humor christallinus nam alius humor qui effluit per oculis si perforentur non est hic cristallinus sed quidem instrumentum sed alius qui est vitreus et veluti alimentum christallini, nam hic christallinus non effluit, sed est tenax, et congelatus, figura illius est rotunda ad modum cuiusdam ollae, et hic humor est quem communi nomine dicimus pupillam oculi, ambitur autem quibusdam tunicis quarum est multiplex, et varius usus, quod medici explicant in anotomia; Ceterum hic humor christallinus eget aliquo calore et spiritu splendido, ut sit instrumentum accomodatum videndi nam sine illo neque posset excitari a speciebus neque aliquid sentire. defertur autem hic spiritus a cerebro per quosdam nervos quos visorios vel opticos appellant. sunt autem illi duo perforati secundum longitudinem ut per illos possint deferri hi spiritus, unus illorum tendit ad oculum dextrum et alter ad sinistrum coniunguntur quae in medio, idque ob duas rationes ut autor est Galenus 10 lib. de usu partium; prima ne videmus obiecti repraesentarentur duo etenim nisi coniungerentur si duo nervi, rerum species dividerent, et ita nobis unum et idem corpus appareret duo corpora. 2ª est ut in his qui primunt uno oculo in altero augeatur facultas videndi quod ex eo augetur quia spiritus quamvis in principio nervorum

nervoru dividat et dividunt nervi tn̄ deinde coniungit in illa p̄te in qua nervi coniungunt postq̄ fluit ad oculu remanente itaq̄ duo erunt instrum̄ta videndi unu ut via q̄d ē humor ille christallinus, et alteru tanquā forma q̄d ē sp̄s alius candidus et splendidus, fluens a cerebro, et qui deducitur p̄ hos nervos obticos ad utrunq̄ oculu et ita docet Ghalenus 7 lib. de decretis hyp. et pla, qui videt sequi op̄nem Plato intelligendus tn̄ est de instrumento efficiente et formali n̄ aut̄ de illo q̄d habet locu mā, fit itaq̄ visio ad hunc modu illustrato medio alumine solis l, ab alio altero ius corp̄s luminosi fluunt sp̄es ab obis quæ deducunt ad oculu, et recipiunt in humore christallino qui excitatus a colore et sp̄u illo tenui alius efficit actioné sentiendi ita n. iudicamus de obis quæ nobis sese offerunt conspicienda—

Caput 3um de auditu

Sequit̃ post disp̄tem facultatis videndi ut agamus de facult̄e audiendi si eq̃ iuxta methodu p̄scriptam agere primus debeamus de obis quā de facultatibus ideo p̄r. antequā agat de auditu disputat in primis de obō illius q̄d ē sonus— Tex. Est aut̄ dup. sonus etc) primo docet tn̄ primus quæ nam sint causæ efficientes illius, sunt inquit duo corpora solida et plana unde si illa corpora fuerint rara l, mollia ut ē lana l, aliud huiusm̄i corpus non poterunt efficere sonu, neq̄ si unu fuerit solidu et alteru molle et raru, fit igr̄ sonus ex p̄cussione l, ictu duorum corporum solidorum et planorum, diffinitur n. p̄ causa efficiente ictus duoru corporu solidorum et planoru, itaq̄ fieri n̄ poterit ut ex una re sonus ciaeat sed debet fieri ex 2abus, et n̄ ex quibusuis sed ex solidis et planis, ut sunt duo corpora æris l, duo lapides l, duo ligna Tex. hæ aut̄ etc) anotat p̄r. ora illa quæ sunt concavas altitudines p̄ reflectione quandā edere maiorem sonu cogit̄ aer cu quo defert̄ sonus reflectit ad p̄tes inferiores propter concavitatem n. partium superiorum impedit ne sit liberum exitum Tex. Pratica in aere etc) Docet sonu fieri magna, et in aere quanius magis in aere quā in aqua fiat cogit̄ ictus facilius fieri poterit in aere quā in aqua, et ita cu sonus oriat ex ictu duoru corporum facilius in aere quā in aqua fiet, fit aut̄ in aere quando ictus n̄ diffundit neq̄ dissipat, itaq̄ si in aere vehemens sit ictus, et repentinus sonus statim elicit Tex. Relabo etc) huius occasione q̄r Echo fit ex sono agit p̄r. de Echo ē inquit sonus qui iterum reflectitur ad auditu ob obsistentiā alicuius corporis etn̄ q̄n elicit, sonus in aere et impediet ab aliquo corp̄e ne dissipet reflectitur ad auditu ad modu cuiusdam pilæ, et ita fit Echo, anotat in p̄r. semper in sono fieri reflexioné n̄ tn̄ semper fieri Echo q̄r aliqn̄ reflexio ē minima ob tenuitatem vasorum qui sunt difusi p̄ aerem aliqn̄ ē magna aut propter vasorum cracitiem aut propter aliq̄d corpus solidu obsistens unde q̄n erit reflexio 1o m̄o n̄ fiet Echo sed q̄n evenict 2o m̄o unde q̄nd radij luminis semper reflectunt quanius aliqn̄

aliqñ sit maior et aliqñ minor reflexio, et aliqñ sensibilis possit, et aliqñ non, atque
et sono semper fit reflexio quamuis aliqñ fit maior et aliqñ minor et aliqñ sensibilis possit
et aliqñ non Text. Recte autem etc.) Docet medium soni debere esse expers omnis soni
quemadmodum medium coloris debet esse expers omnis coloris Text. Cum non etc.) Ex his constituit
Ar. qua ratione fiat auditio, fit inquit quia sonus qui est in aere agitato et commoto defert
ad auditum ubi coniungit cum aere interiori ex quo fit ut aer ille interior excitatus
ab exteriori efficiat sonum ob eam quod causam aer non sentit at neque neque audit in coe
parte corporis sed in aliqua deffinita et determinata, sed in illa parte ubi est interior ille
aer qui consistere debet animato quemadmodum pupila est et animata, nam instrumentum sentiendi debent
esse animata: colligit ex hoc aerem esse soni expertem ergo facile dissipari possit nisi si aliqñ
non dissipet illius agitatio efficit sonum: Praeterea in aqua fieri potest et sonus quamuis
ipsa non contingat aerem interiorem interiorem propter tortuosum l. inflexum item auren
Text. Utrum autem etc.) Proponit Ar. duas dub. 1a cum aer interior semper agitetur quae
nam est causa ut nos percipiamus sonum. Huic dub. respondet Ar. optime nos posse audire
ergo percipimus exteriorem aerem, et sonum esse medium externum Text. Utrum autem etc.) 2a est
cum in sono reperiantur duo corpora, unum quod pulset et alterum pulsatum a quo sonus
progreditur utrum a pulsante l. a pulsato Respondet Ar. sonum ab utroque fieri etiam
tamen l. a pulsante l. a pulsato cum non sit motus eius quod mouere potest sed quae motus et
mouentis, et mobilis, erit et sonus actus utriusque Repetit deinde quae docuerat
s. ad sonum concurrere debere duo corpora solida et plana unde inquit duo aeres
non possunt edere sonum quia neque sunt solida neque plana, praesertimque cum non possit
repercuti ab aere l. ab alio corpore Text. Sonorum etc.) Diuidit sonum in grauem et
acutum quod sumit a metaphora quadam et translatione ex his quae percipiuntur sensu
tactus, in quibus quaedam sunt grauia et quaedam acuta, ~~acutum autem illud~~ dicitur quod
facile pungit sensum tactus at graue l. obtusum quod facile pellat quod [illegible]
ex eo quod acutum celerrime, obtusum non tarde moueat, ita sonus acutus dicitur
qui breui tempore multum afficit sensum at grauis erit econtra et ita dicitur sonus velox
grauis et tardus Text. Vox autem etc.) Cum vox sit quidam sonus agit Ar.
in postrema parte huius cap. de voce, docet non vocem nil aliud esse quam sonum in rebus
animatis, unde quamuis in aliis quae dicunt animam neque sentiunt videntur quandam
voces et in tibijs non sunt uere sed metaphorice, praeterea neque in omnibus animalibus
dantur uerae voces, sed in his quae possunt attrahere spiritum et uentum possuntque
respirare unde pisces non possunt emittere voces quia non respirant Text. Vox etc.)
Explicat quaenam sit uox, quae nam causa efficiens et quod instrumentum vocis inquit
nam esse aerem attractum esse ille sit duo munera unum est refrigerare cor, et
alterum esse materiam vocis, unde quemadmodum in lingua sunt duo munera s. gustare
et uti sermone ita quoque in aere attracto erunt duo munera s. refrigerare
et efformare vocem; Causa efficiens est facultas [illegible] quae in alibus

alibus refert etiam illa causa efficiens e facultas ex pulsus etiam illa portionem ne-
cessariam ad usum cordis retinet altera vero superfluam emittit ad formationem vocis
instrumentaque sunt duo ala pulmonis quae per contractionem sumunt aerem pro ad cor refrigerandum
per dilatationem vero partem superfluam emittunt ad efformandam vocem, tum et guttur et
palatum sunt instrumenta eiusdem vocis verum quia sonus fit ex percussione duorum cor-
porum ad formandam vocem est haec percussio intervenit itaque aere ex pulsus percutit
arteriam ex qua percussione sequitur sonus et efformatur vox Tex. n. [illegible] cx.) animad-
vertendum non omnem sonum emissum ex ore esse sonum, nam tussis [illegible] et sonus emissus
non est vox sed debet esse sonus emissus cum quadam [illegible] cum imaginatione ali-
quid significandi i.e. n. vox interpres mentis, et signum animae atque debet proferri cum
aliquo fine, et instituto s. ut nobis interpretetur sensa animae et cogitationes interiores

Q.o 1.a De instrumento audiendi

Ut haec quaestio intelligere possimus notandum est primus esse secundum memoriam coniugationem nervi duos nervos qui progrediuntur versus utramque aurem, Deinde extra cerebrum oritur ossiculus quidam qui defertur usque ad aures in cuius parte inferiori quae pertingit aures est foramen quoddam, ita angustum et minimum ut non possit aerem recipere in parte vero superiori est aliud foramen maius quod tegit membrana quaedam quae meninx vel timpanum ob[illegible] dicitur est ergo in huiusmodi ossiculo inclusus aer quidam qui cum non possit egredi per partem superiorem propter membranam quae tegit neque per inferiorem propter foramen angustissimum quod illi non tribuit liberum exitum semper retinet intra illum. est quaestio controversa de instrumento audiendi sit ne illud membrana et timpanum an vero sit aer inclusus in illo ossiculo. Philos. et Themist. existimant instrumentum esse membranam, at vero Simplicius et D. Tho. quorum sententia magis equidem putant instrumentum esse aerem inclusum in ossiculo ita n. Ar. profitetur 2o lib. de anima cap. 8o, et in lib. de sensu et sensili cap. 2o constituens instrumentum auditus esse aereum quod instrumentum versus est aqueum sit namque [illegible] defertur species soni ad auditum defertque usque ad ossiculum ubique coniungit cum huiusmodi aere intercluso qui excitatus a sono efficit auditionem

Q.o 2.a an sonus differat a motu et an deferatur ad auditum secundum se an secundum speciem

In hac quaestione prima sit 1a assertio. sonus non est idem quod motus vel aer agitatus sed est qualitas quaedam distincta ab aere agitato ex illo tamen proveniente. haec assertio

Sane asser. constituimus contra Themis. 2° de aia et cap. 9. et contra alios graecos
constituentes sonum distingui a motu, ab aere agitato dicens. sic arg. Primum arg.
Quorum sunt diversa dra, illa quoque spe differunt. sed motus et sonus sunt dras diversas
ergo spe quoque differunt. cons. assumptio. dra soni sunt grave, et acutum ut docuit Ar. in
contex. motus non sunt qr non dicimus motu grave vel acutu ergo non erunt eadem dra utriusque
2um arg. motus e obum coe ut docuit Ar. in cap. 6. huius 2 lib. at sonus non e obum coe
sed proprium qr tm percipit ab auditu ergo sonus non erit motus. Deinde, motus ad locum non
continet in sua cathegoria qlitis, sed in cathegoria ubi inqua continet suus terminus
sed sonus continet in cathegoria qlitis sub passibili qlite ergo sonus non erit idem quod motus
2a asser. adversus Sticane 6° lib. naturam sonus nec in corp. sonante sed in medio, ut
sane asser. intelligamus adver. e ad sonum 3 corpora requiri unum qd pcutiat, et alterum qd
pcutiat, et aer intercessus vel intermedius nam ut fiat sonus necess. debet ee aer medius
inter corpora quae se colligdunt dicimus ergo sonum non ee in corp. pcutiente neque in illo qd p-
cutit sed in aere medio inter illa duo corpora. cons. si sonus est in corp. sonante aut est tm
in illo aut tm in illo qd pcutit aut simul est in utroque sed non potest ee aut tm in pcu-
tiente aut tm in pcusso qr non e maior ro quare sit in uno quam in altero neque
in utroque simul, qr ita esset audiens simul in ~~[illegible]~~ sitibus ergo sonus non
erit in corp. sonante. 2um arg. [illegible] sed sonus velut quaedam [illegible] fluens
a corp. sonante ergo non erit in illo tanquam in subo. 3a asser. medium soni non tm e aer
sed et aqua qua aer sit magis acomodatum medium ee medium aerem dicit. prosequunt
aquam aute ee medium ita cons. qr pisces in mari [illegible] brachiis audit
sonum ita ut quidam ab aliis pcusso sono longius fugiant sed ubi nullus e aer sed sola
aqua ergo aqua erit medium soni; aerem autem ee medium magis acomodatum qd eius raritate
et tenuitate colligere possumus qr in corporibus tenuioribus experimur melius audiri sonum
quam in crassioribus et magna experimur [illegible] non ita facile audiri sonum
ut audit in aere. 4a asser. sonus non defert [illegible] usque ad aures ad facultatem audi-
endi sed quaedam spes illius quae ad instrumentum audiendi defert unde quemadmodum non color
sed spes coloris defert ad visum pari ro non sonus sed spes sonus ad auditum. sonus
igr progredit ex ictu corporum solidorum [illegible] spatium [illegible] diffundit
[illegible] deinde [illegible] quaedam spes [illegible] ad audiendum
cons. ita si sonus [illegible] fieret ut una et eadem
vox emissa ex ore alicuius vel, ut idem sonus ex ictu duorum corporum solidorum pro-

proveniens non posset simul percipi a pluribus nam cum ille sit unus et idem non potest ille simul esse rei deferri ad auditum, sicut est idem accidens non potest in pluribus subiectis ergo, idem sonus non percipitur a pluribus aliis sed hoc est falsum, ergo sonus non erit in auditu sub esse rei sed sub imagine et similitudine.

Sed pro resolutione sunt argumenta: primum contra Aristotelem in hoc capite ubi praesse docet sonum esse ictum vel collisionem duorum corporum, sed ictus est quidam motus ergo sonus quidam motus erit. Respondeo sonum esse ictum non formaliter, quia causa soni est ictus unde haec definitio ab Aristotele proposita est posita a causa efficiente. 2[um] arg. si sonus est qualitas destincta auditui vel, est prima vel 2[a] sed neque est prima neque 2[a], non prima quia non est calor neque frigus neque humiditas neque siccitas, non 2[a] quia non sit orta a primis sed ab ictu corporum solidorum ergo sonus non erit qualitas destincta auditui. Respondeo admittendo antecedens, et negando consequentiam quia haec divisio qualitatum in primas et 2[as] non est omnium qualitatum sed solum earum quae sensu tactus percipiuntur, dantur enim plereque qualitates ut sunt corporum coelestium quae neque sunt primae neque 2[ae], atque ita sonus quamvis sit qualitas et passibilis ac afficiat sensum auditus non tamen prima vel 2[a] non enim sit qualitas tactilis. 3 arg. omnis qualitas producitur per commutationem, sed sonus non producitur per aliquam commutationem ergo non erit qualitas destincta auditui. Respondeo propositionem absolute falsam esse, quamvis calor aliquis producitur per motum ad locum, at non per commutationem, pari modo sonus producitur non per aliquam commutationem sed per motum ad locum.

Cap. 3[um] de olfatu

Disputat Aristoteles de olfatu in hoc 3[o] capite, cum sit ultimus ... prodeunt hanc disputationem esse difficiliorem quam sint aliae superiores, cum obiectum suum facultatis quod est odor difficilem habeat nam ad cognoscendum, sunt enim in aliis obiectis plures differentiae cognitae a nobis at in hoc obiecto maxime nos latent illius differentiae unde colligit homines minus olfatu a multis aliis neque posse percipere odores illorum nisi cum dolore et voluptate quod quaedam animalia quorum sunt oculi duriores non possunt videre nisi cum aliquam commutationem, dolore aut voluptate ... (videtur in ...) habet autem hic sensus maximam affinitatem ad sensum gustatus unde fit ut sint similia genera saporum et odorum quamvis gustatus acrior sit in nobis quam olfatus cum gustatus sit quidam tactus, et tactus in homine est acerrimus, cum homo aliis sensibus vincatur ab aliis animalibus, ut visu ab aquila, olfatu a canibus, at tactu antecedit ceteris animalibus unde fit ut homo superet prudentia sagacitate bruta animalia deinde ille homo quorum sensus tactus acrior est

est sunt ingenio præcellentes atque ita cum in his quorum caro est mollis sit acrior tactus quam in alijs quorum caro est durior quod provenit ex eo quod spiritus facilius permeant carnes molles quam duras, tum etiam quia exercitatæ facilius expellunt in carne molli quam in dura at in quibus maxime abundat copia spirituum, vigere debet vis et acrimonia intellectus Text. ut autem sapor etc.) cum docuerit differentias et species odoris habere affinitatem cum speciebus a diversis saporis explicat Arist. esse differentias odoris nuncupandas ijsdem nominibus quibus differentiæ species saporum, itaque sunt quidam sunt ex saporibus dulces, et alij amari quidam acidi alij pingues quidam acres, et alij austeri, itaque ex odoribus quidam differentiæ dulces et alij amari, quidam acidi et alij pingues, quidam austeri, et alij acres unde mixta ratione corporis aqueo conflatur odor tale nomen sortitur nam si conflatur a corpore dulce dulcis erit et sic de alijs — Text. Iam vero etc.) Animadvertit Arist. olfactum versari circa odores circa privationes odorum sunt ratione privationis vero autem privationem intelligamus sine odorem exiguum vel eiusdem potestatem afferri in obviam; et in illius privationem quod visus fertur in coloratum, et non coloratum, et auditus in sonum et non sonum quamvis hæ facultates per se ferant in sua obiecta 2ario vero et per accidens in privationes —

Text. odoratus etc.) Agit de medio olfactus inquitque ipsius medium esse aerem et aquam nam per hæc duo corpora defertur odor ad olfactum, in primisque afferri per aerem in nobis ipsis experimur deinde vero deferri per aquam ergo esse possunt pisces in quibus reperit hæc facultas etiam illi olfaciunt cibum et alimentum, et ita ex olfactu movent ad consequendum alimentum longe delatum Text. Itaque etc.) In ultima parte capituli Arist. proponit quandam quaestionem quæ est an olfactus sit unus et idem in omnibus animalibus videtur non non esse idem in hominibus, et in animalibus quæ non respirant etiam homines non possunt alio modo quam per respirationem olfacere, et multa alia ut pisces sine ulla respiratione olfaciunt quare videtur esse diversa ratione hæc facultas in hominibus et in alijs cum præsertim, obiectum non tamen collocat supra potentiam alio ut homines et alia multa alia respirent Text. Sed fieri etc.) Dissolvit Arist. hanc quaestionem inquiens eandem esse facultatem secundum speciem in omnibus animalibus ob has duas rationes, 1a quia idem est obiectum scilicet odor, altera quia quidam quidam odores ut bituminis sulfuris; et alij huius generis lædunt homines et alia non eos interimunt ita quoque lædunt idem odores alia reliqua, et illa interimunt — Argumento vero proposito ita satisfacimus neque consequentiam illius nam olfacere cum respiratione et sine illa non efficiunt diversas facultates olfaciendi quod in facultate videndi. eo quod quædam alia sunt ornata a palpebris ornata, alia nullas habent palpebras, habere palpebras aut non habere non efficit distinctas species pari ratione olfacere respirando et non respirando non constituunt diversas species olfactus Addidit tamen Arist. odorem in sicco esse constitutum quod sapor constitutus est in humido; observandum est et ex Galeno in lib. de instrumento olfactus alia destituta palpebris esse locustas gangaros cancros; et alia huius generis hæc non nullas habent palpebras habent tamen quasdam cavitates in oculis in quibus illi se recipiunt quando huiusmodi alia utuntur somno —

(10) Q. 1a Quodnam sit instrumentum olfactus

Tria sunt explicanda in hac q. 1um ex qua subiecto constet facultas olfaciendi 2um in quo loco sit constituta 3um qua ratione fiat olfactus. ut 1um explicemus videtur Ar. sibi adversari in explicanda ratione olfactus nam 3o de anima cap. 1o agens de corporibus instrumentis sensuum inquit constare hoc instrumentum ex aere et aqua, et in libello de sensu et sensili tenet instrumentum olfaciendi esse igneum; sed animadverte ut hanc difficultatem explicemus in hac facultate duo posse considerari subiectum s. et animam aut facultatem. si loquamur de subiecto dicimus et humiditatem aeris et aquae itaque in qua constat hac facultas humidum est aqueum et aereum. si vero loquamur de ratione et facultate componitur ex portione ignea quae vigens in calore et siccitate consistit quod ab effectu colligere possumus in his n. in quibus maxime viget calor et siccitas ut sunt homines spirituosi acrior est facultas sentiendi; ut ad 2am partem accedamus obser. esse ex ventriculis anterioribus cerebri oriri duos meatus, l. canales qui communi nomine dicuntur ab anatomicis processus mamillares per quos effluunt exteriorem narium attrahit spiritus ad respirandum et simul una cum spiritu deferunt odores, sunt igitur haec 3a praecipua munera horum meatuum, Praeterea in principio horum meatuum l. in loco in quo a cerebro progrediuntur teguntur illi quadam membrana tanquam operculo in quo sunt quaedam foramina quae dilatantur et comprimuntur per inspirationem l. atrahactionem aeris. est et supra hanc membranam osiculus quidam multis perforatus ut custodiat membranam teneriorem et molliorem cum res haec ita sese habeant, dubium est in quo loco haec facultas olfaciendi sit, an in canalibus et meatibus, l. in ventriculis cerebri anterioribus, Ar. n. in lib. de sensu et sensili putat hanc facultatem esse circa cerebrum, alii vero ut Galenus in lib. de instrumento olfactus et 8o lib. de usu partium cap. 6. censent esse illam constitutam in ventriculis cerebri anterioribus: sunt tamen quidam recentiores qui putant illam esse in illis processibus mamillaribus, quam opinionem videtur tenere Gal. lib. 7o de decretis Hyp. et Plat. quam et iudicamus esse multo veriorem. fit igitur (ut ad 3am partem accedamus) actio olfaciendi ad hunc modum, ex corporibus effluunt odores qui deferuntur per aerem tanquam per medium ad olfactum seseque recipiunt intra processus mamillares ubi excitatur potentia ab obiectis et sequitur olfactio, utitur autem haec facultas ad actionem exercendam spiritu alendi illas per delato tanquam est quoddam omnium actionum instrumento.

(11) Q. 2a an odor sit in medio secundum rem l. imo secundum intentionem

Quidam existimant ex corporibus odoriferis nullam partem substantiae exhalari cum qua deferantur odores ita tenet Egidius Rom. Alii ut Avicenna 6o Nat.

natum constat et odorem defferri ad olfatum sm rem et n. sm eius intensionem: Cons

opio e D. Tho. Averrois et aliorum qui putant odorem exhalari a corpe in aliquibus partibus

et in aliqua pte medij propinquiori s. corpori a quo efflat odor, contineri sm rem in alia

2a distantiori cu qua coniungit cu sensu contineri sm intensionem et similitudinem — Sit ergo

1a asser. ut experimur hanc s. ex corpe odorifero saepissime exhalant aliquae porciones hu-

midae cu quibus defert odor, ut hanc asser. explicemus observ. e ex Gal. lib. de instrumento

olfatus, et ex Arist. lib. de sensu, et sensili mam odoris e porcionum humidarum terminatarum

aliqua siccitatem, e in. veluti fumus et exhalatio quaedam quae derivat a corporibus odoriferis sed

exhalationes huius gris humidae sunt terminatae p siccum corp. igr arg. Gal. 4o libro

simplicium medicamentoru facultatum cap. 21 Rosa quae e mollis exteriusque corpus odori

ferum emittit quasda exhalationes p continuã exhalationem odoris experimur siquidem illam

exsiccari statim qd n aliunde provenit quã p assumpe humidi in illa q in corporibus odo-

riferis odor egredit cu aliqua exhalatione et suba humida. 2m arg. odor sm rem e in

aliqua pe medij propinquiori sed medium qd e aer n pot affici odore nam elementa cum

sint corpa simplicia et 1a n possunt affici 2is qlitibus ex quarum n.o e odor, sed p.s tm q

debet exhalari aliqua porcio suba humidae cum qua sit odor — 2a asser. odor e sm rem

in corpe odorifero haec asser. patet gr odor e in corpe odorifero ut in subo sed quae sunt in

aliquo tanquam in subo sunt in illo sm rem — 3a asser. odor in pa propinquiori me-

dij, qui maxime accedit corp. odorifero e sm rem in pe n.o distantiori est sm imagine

Esse in pa propinquiori sm rem nullus dubitat qr si odor exhalat cu aliquibus porcio-

nibus substantiae humidae quae se diffundunt ad loca proximiora in quibus e odor sm

rem procul dubio erit in pe medij propinquiori sm rem at e in pbus remotioribus

tm sm intentionem et similem et n sm rem colligere possumus ex cogo nulla alia

in locis remotissimis a corporibus odoriferis disiuncta. Percipiant illorum odorem quid ferunt

in bello troyano vultures ex Graecia pfuisse odores cadaverum ut ex illis hale-

rint, at mihi credi pot odorem sm rem p tam longissima spacia itineris se se

difudisse n q erit in medio distantiori sm rem — 4a asser. odor sm ee rei non

defertur ad olfatum sed sm eius imagine. Haec asser. patet ex superioribus gr

cu aliqn olfaciamus corpora quae longe distant et n pot odor devenire ad lon

longe distantia sm ee rei ut dictu e devenit sm imagine et simil. quare quid

in visu similitudo, et imago coloris e illa quae venit cu visu n aute color sm ee

rei itaque similitudo odoris p se esse odor qui invenit cu facult. olfaciendi

sed contra superiora e 1m arg. aliqn absente corpe odorifero in medio pflat

maxima vis odoris, at si odor tm eet in medio sm intensione, hoc fieri

nullo mo pot, neque n. credibile e a sola similde tm odores pfundi, in mo q

odor n erit sm intensione in mo, ad arg: eet alicuius ponderis at n tm eet

sm intensione sed sm rem in pbus proximioribus corpori odorifero unde qr exha

lant

quaedam partes humidae ab his corporibus cum quibus defertur odor secundum rem ob hanc causam in medio absente corpore odorifero tamen odorem percipimus. 2um arg. imago et similitudo alicuius obiecti non movet facultatem absente obiecto quemadmodum similitudo albedinis non movet visum absente albedine, seu absente corpore odorifero odor movet olfactum ut experimur ergo non erit ille in olfactu secundum imaginem sed secundum esse rei. Respondeo negando antecedentis probationem quia est tamen similitudo et non est ipsa res cuius est similitudo ut exemplo proposito de visu patet aliquando non tamen est res illa secundum imaginem sed etiam secundum rem; Dicimus esse falsam probationem nam tempus absente obiecto poterit adhuc sequi actio sentiendi quare cum odor sit esse rei in parte propinquiori quamvis in parte distantiori tamen sit similitudo illius ideo absente re odorifera percipi — 3um arg. si odor aliquo modo haeret esse rei in parte propinquiori medii ut diximus cum ille deferat una cum corpore s. cum partibus illis exhalatis et aer sit quoque corpus sequeretur dari aliquam corporum penetrationem sed hoc est falsum et impossibile ergo non poterit esse odor in illa parte medii secundum esse rei. Respondeo falsam esse probationem quia aer cedit et praestat locum partibus illis corporis cum quibus exhalat odor et ita nulla sequitur corporum penetratio —

Cap. 10 de gustatu.

Cum est gustatum esse tactum percipere suum obiectum per medium aliquod coniunctum s. per carnem mediam nam quemadmodum media carne percipimus qualitates tactiles ut calorem frigus, ita quoque eadem media percipimus sapores nam media carne sequitur actio huius facultatis quare colligendum erit gustatum esse quendam tactum et gustabile esse quoddam tactile quod ita confirmat Aristoteles tamen gustabile est aliquid quod est humidum sed humidum est tactile ergo gustabile erit tactile et per consequens gustus erit quidam tactus — Text. 3 in aqua etc.) Unde si in aqua quae humida est aliquis liquor ut mel etc. vel quid aliud fundatur percipiemus per aquam huius saporem quia illa est corpus humidum et ita per illa percipimus saporem non tanquam per medium solum sed tanquam per obiectum, in qua re haec facultas maxime separatur ab aliis ut visu, auditu, et olfactu quia in aliis aqua tamen est medium deferendi species obiectorum, et idem est de aere at vero in hac facultate aqua propter humiditatem fieri potest obiectum illius — Text. sed nil etc.) Animadvertendum Aristoteles saporem esse in humida constitutum ita ut sine humiditate nil posse esse saporum unde et corpora arida quale corpus est sal vel alia salsa non possunt percipi aliquando nisi prius illa humectentur Text. ut autem etc.) Quemadmodum in aliis facultatibus ut s. possit qualibet ferri in obiectum proprium et in eius privationem ut visus fertur in lucem et tenebras

ita eveniet in hac facult^e gustandi. nam illa fit in saporem et in privationem saporis s. in insipidum sive sit insipidum pura privat^e saporis sive q^d obtinet parum sive q^d abundat multo sapore ita ut laedat facult^em gustandi Tex. fons autem etc) Explicat dup. ee fonte eorum quae percipiunt a gustatu s. q^d aptum e ad potandum et q^d n̄ aptum ad potandum, ubi noe potabilis intelligit id q^d est sapidum salubre, et n̄ laedit facult^em noe v^o n̄ potabilis intelligit insipidum n̄ salubre et q^d e nocivum facult^i. nam sapida et insipida, salubria et insalubria nocua et nociva percipiunt a gustatu Tex Omi etc) agit Ar. de instrum^to gustatus et inquit ipsius instrumentum neq^z ee siccum neq^z actu humidum sed debere ee pota humidum itaq^z proprium instrum^ti. huius temperamentum e id q^d facult^e e humidum; In primis hoc instrum. n̄ pot ee actu siccum l, aridum experimur n. si lingua nimis exsiccet aut arefiat nos nil posse gustare, deinde v^o n̄ posse actu ee humidum ex eo colligere licebit q^r si eet impediret ne facultas posset percipere externa humida q^r intus existens prohibet extraneum et (s instrumentum pota humidum ita ut q^n ipsum aliquid perceperit revocet hoc pota ad actum Tex saporum etc) Imd Ar. proponit varias dnias saporum sic n. ille quidquid et color varias dnias, sunt autem hoc dulce et amarum qui sunt extremi sapores, pingue et crassum quae sub dulci continet et salsum q^d sub amaro comprahendit acre, et acerbum et acidum hoc n. fere sunt dnas quae in saporibus reperiunt

(10) Q. 1^a Quidnam sit gustatus

Haec q^to dubia e ob diversa loca Ar. quae videntur contrariari nam in libello de sensu et sensili cap. 2° censet instrum^ta gustatus ee in corde q^d et docet in lib. de senectute et iuventute 2° de p^bus cap. 10. et 3° de gen^e anim cap. 2° constituit oes sensus ee in corde sed in alijs locis ut e de historia anim cap. 11. et lib. 3° cap. 5, et 2° de p^bus cap. 27 docet instrumentum illius e in palato et in extremit^e cuspide linguae Plinius et 11 lib. cap. 37. constituit in palato ee instrum^tu gustandi, hanc opinionem secutus e Averroes tum in his coment. et in collectaneis ut igr^ v^am [illegible] explicemus atq^z ut conciliemus hoc loca Ar. quae inter se pugnare videntur animad. e ex 3^a nervorum coniugatione quae a cerebro ortum sit oriri duos nervos qui deducunt ad linguam perveniuntq^z usq^z ad illius extremitatem ex quibus nervis quidam ramusculi progrediunt se se defundentes per superficiem linguae tingunt autem hij nervi carne linguae quae tota e spongiosa imbuendo et saliva ad gustandum tanquam condimentum omnium saporum Ex his igr^ instrumentum gustandi sunt illi nervi extensi per linguam medium v^o actionis

gustandi est caro linguae illa n. media differunt sapores ad huiusm. instrumentum ut illa sit spongiosa constituta a n[atur]a ut facilius sapores possint penetrare con[t]inere et devenire ad instrumentum facult[ati]s, actio n. gustandi inest similiter linguae, et si est maxime ita in palato, unde ut concludamus loca Gal. observ[a]... 2bus modis posse esse instrumentum gustandi in aliquo, aut tanquam in subiecto aut tanquam in principio, ergo Gal. constituens hunc sensum, et hoc instrumentum esse in palato et similiter linguae locatus est tanquam in subiecto et hic sensus in corde locatus est tanquam in principio eaque [illegible] ipsos nervos [illegible] ducunt originem licet Gal. doceat a cerebro illos derivari et ex anathomea facile quisque colligere potuit ex nervis.

(10) 2a an gustatus differat a tactu

Sunt quidam qui arbitrantur hos duos sensus nulla ratione differre sensum gustatus, cum ratione quae est in lingua, inter hos est aliorum opinio qui putant hos sensus esse specie diversos quae confirmari potest 1o quia Gal. constituente 5 sensus specie diversos s. visum auditum etc. deinde illi sensus specie differunt quorum obiecta sunt quoque diversa, at obiecta horum sensuum specie differunt nam obiectum gustatus est sapor, tactus vero sunt 1ae qualitates ergo hae facultates specie differunt. Rursus sensus tactus diffusus est per totum corpus, at gustatus est in certa et determinata parte corporis s. in lingua ergo gustatus erit facultas specie distincta a tactu. Verum qui priorem opinionem amplectuntur utuntur quibusdam arg. 1o est ex testimonio Ar. qui in hoc cap. aperte profitetur gustabile esse tactile et gustum esse quendam tactum ergo tam hi duo sensus inter se differunt. Ad hoc neque consequentia est n. ob hanc causam Ar. docuit gustatum esse quendam tactum non quod vere sit sed quia sit affinitate cum illo nam quia tactus [utitur] medio conveniente carne s. spongiosa sed quo ad obiecta formalia hi duo sensus inter se maxime distant cum unius obiectum sit sapor alterius vero sunt 1ae qualitates quamvis sensum affinitatem in medio tamen maxime inter se distabant. 2um arg. illae facultates inter se non differunt quae utuntur eodem instrumento sed gustatus et tactus utuntur eodem instrumento. Docet n. Gal. 4o lib. de locis affectis cap. 2o instrumentum gustatus quae sunt duo illi nervi iam explicati esse quoque instrumentum tactus ergo cum hae facultates specie non differunt. Ad hoc propositionem absolute esse falsam debet n. aliquid requiri praeter instrumentum ad unitatem specificam potentialem s. ut sit eorum obiectum formale utrumque quod non evenit in his 2bus sensibus quorum obiecta specie differunt, causa autem ob quam sensus tactus ...

tactus vt alter instrumentum gustatus est quia sensus corporis et generaliter diffusus per totum corpus, et ita in illa parte in qua est facultas gustandi uti potest instrumento gustatus. 2um arg. Illae facultates quarum est idem obiectum formale sunt quoque unum et idem. sed harum facultatum est idem obiectum formale, nam obiectum tactus est humiditas cum aliis primis qualitatibus, obiectum uero gustatus est idem humidum ut autor est Arist. in hoc cap. inquiens gustabile debere esse humidum et nil posse percipi a gustatu sine humiditate ergo hae facultates non disting. ut huic argumento satisfaciamus animaduertendum est non posse gustatum exercere aliquam operationem quin simul cum eo tactus quoque aliquid agat nam quod tactus diffundatur per totum corpus, ita quoque actio illius diffundi debet per actiones aliorum sensuum, et quod tactus prius natura generatur quam alii sensus ita quoque actiones ab illo promanentes priores natura erunt actionibus aliarum facultatum; cum igitur non possit gustatus aliquid agere nisi tactus quoque prius natura aliquid agat, docuit Arist. gustabile esse tangibile videlicet ut aliquid gustet debet prius illud tangi nihilominus formaliter erunt unum et idem sed praesuppositiue ut inquiunt praeponit actionem sentiendi gustabile praesupponit tactile et actio gustandi praesu- [...] obiectum gustandi non formaliter igitur obiectum illius est sapor sed praesuppositiue igitur ad saporem praesupponit humidum

Caput 11um de contactu

Inter sensus exteriores ultimum locum sibi uendicat tactus de quo agit Arist. in hoc cap. (textus Horum etc.) explicat autem hanc dispositionem de tactu propositis quibusdam dubitationibus 1a est an sit tactus unus sensus vel plures, eadem dubitatio proponi debet de obiecto illius si sit multiplex illius obiectum aut unum, nam si multiplex fuerit multiplex erit ac etiam et unicus sensus (textus Nam etc.) confirmatur igitur 2bus arg. non posse sensum tactus esse unicum sensum 1um est quia alii sensus tantum versantur circa unam repugnantiam ut uisus versatur circa candorem et atrorem, et ita non sunt multi sensus sed unus tantum nam unica est facultas uidendi sed alter versatur circa multas repugnantias ut circa calidum et frigidum, humidum et siccum. et ita ille erit multiplex sensus; sed ad hanc quaestionem etc.) dissoluit Arist. hanc rationem inquiens et alios sensus versari circa multas repugnantias quod versatur auditus in sono graui et acuto, multo et parvo, leni, et aspero quae sunt multo contrariae repugnantiae (textus Sed tamen etc.) 2um arg. omnes alii sensus sunt aliquod obiectum proprium in communi sub quo caetera alia obiecta priuata comprehendant quod uisus sit colorem gustatus, et saporem, at aliquod commune obiectum sub quo alia priuata contineant, est enim obiectum calidum et frigidum humidum, et siccum quod non est unum sed multiplex, huic argumento minime respondet Arist. sed interpretes Rent et hanc sensum sive aliquod obiectum quod est tactibile, vel palpabilis qualitas quae proxime diuidit in 4or primas qualitates (textus Utrum etc.) 2a dub. est quodnam sit instrumentum huius sensus sitne caro vel quid aliud Cui Respondet carnem non esse instrumentum, quod si quis dicat posito aliquo tactili supra carnem sequi illico actionem tangendi quod non fieret nisi caro esset instrumentum Respondet Arist. neg. esse ob hanc causam esse instrumentum nam si quis membrana tenui tegeret carnem illico se accommodaret obiectum tactile sequeretur actio tangendi, cum tamen

Cum sit membrana illa quae esset instrumentum et ita habet se respectu illius quod
habet aer ad visum, et auditum, licet in eo differant quod aer sit medium
separatum at caro est medium coniunctum huius facultatis — Text. Cum non etc.)
colligit Aristoteles, quandoquidem sit vis tangendi, illius instrumentum debere esse animatum
et consequenter non ex uno solo sed ex 4 elementis debere esse constitutum. Animadvertendum tactum
et gustatum partim videri unum sensum quia quaecumque cadunt sub gustatu cadunt
propterea sub tactu quae non possunt cadere ullo modo sub tactu. Text. Quaret etc.)
3um dub. est an quod corpora quae sunt in aliquo medio se tangant immediate. Cui dub.
Respondet Aristoteles se tangere immediate sed interveniente aqua vel aere vel alio, nam quod quae se
contingunt in aqua ut duo lapides se in illa contingentes media aqua se contingunt
quod quidem est eo confirmat Aristoteles, nam eorum corporum extremitates non sunt omnino eadem. Itaque
debent per medium contingere quod etiam sentiendum est de corporibus quae se contingunt in
aere. Text. Utrum etc.) 4um dub. est an omnes sensus eodem modo sentiant. Cui respondet
Aristoteles non eodem modo sentire, nam tactus et gustatus tantum percipiunt illa quae contigua
sunt at vero alii sensus percipiunt etiam illa quae longe distant ut visus percipit colores
auditus sonos et olfactus odores distantes. Text. Sed hoc etc.) Proponit Aristoteles discrimen
intervenientis inter tactum et alios sensus quia alii moveri possunt a medio ut auditus
et visus movent ab aere at tactus non movetur a medio solo, sed ab ipso una cum
obiecto, quod qui percutit hominem manu et baculo, et simul et instrumento vel medio
percutit ~~quod~~ omnino quae etc.) Ex parte eadem ratione se habere carnem et linguam ad
tactum quam se habent aer et aqua ad visum et auditum utraque non sunt media sensus sensuum
instrumentum autem tangendi et sentiendi quodcumque sit illud non debet tangi ab obiectis quia non est
communis obiectis sensibus si non sensibile supra sensum ponatur nulla sequitur actio sentiendi
ut experimur in oculo si quid non illi fuerit appositum nulla sequitur actio videndi unde
calor non potest esse instrumentum tangendi quia si aliquid illi fuerit appositum statim sequitur actio
tangendi, quare medium erit huius sensus. obiecta autem huius facultatis sunt eadem contraria quibus
differunt elementa inter se, scilicet calidum et frigidum et siccum. Text. Eorum etc.) constituit
Aristoteles instrumentum huius facultatis actu non affici aliqua ex his contrariis sed horum obiectorum esse in
potentia tale qualia sunt actu huiusmodi obiecta, et ita instrumentum illius debet esse quod potentia
calidum vel frigidum, humidum vel siccum. Text. Quod etc.) duo docet Aristoteles, primum tactum non
debere actu affici aliquo obiecto vel specie illius quod visus actu nullo colore afficitur, quia
si afficeret aliqua specie obiecti, eum impediret ne posset alia obiecta percipere. alterum est
tactum versari circa tactile et non tactile, vel circa obiectum et illius privationem quod
alii sensus versant circa obiectum et illius privationem. Sed nomine non tactilis intelligamus
veram privationem tactus sive quod minimum sit de tactili ita ut vix possit a tactu
percipi, sive quod est multum tactile ita ut possit laedere facultatem tangendi.

Cap. ultimum de communi ratione sentiendi

Postquam egit Aristoteles de singulis sensibus sigillatim et seorsum, videtur quod sunt

nonnulla

Nihil deest, nam erroris causa iste campus candidus relinquitur

quia sunt nonnulla illis communia. Ideo Ar. in ult° cap. agit de communi ratione sentiendi proponens statim in principio diffinitionem sensus his verbis → Text. Sensuum esse etc.) Sensus inquit est illud quod sit aptum recipiendi formas et species rerum sensilium sine materia nam quemadmodum cera recepit imaginem anuli sine auro vel argento itaque sensus v.g. visus recipit imaginem coloris sine colore Text. Primum etc.) Explicat Ar. instrumentum sentiendi nil aliud esse quam sane numquam recipiunt species sensiles sine materia quamvis inquit sensus et huiusmodi primum ratione inter se differant quia sensus recipit illas species at huiusmodi primum vel instrumentum illis receptis est causa efficiens actionis sentiendi → Text. Ex quibus etc.) Colligit Ar. duo consectaria 1um est vehemens obiectum lædere facultatem sentiendi quemadmodum vehemens color purpureus lædit visum, nam vehemens obiectum sensile lædit instrumentum sentiendi, sed læso instrumento necesse est lædi facultatem quemadmodum etiam in lyra, si nimium fides intendantur perit armonia Text. 2 Illud etc.) colligit Ar. causam ob quam arbores, et illa quæ ex terra quamvis sint animatæ et afficiant qualibus primis non calefiant, frigefiant, nec sentiant. Respondet Ar. causam quia huiusmodi viventia non recipiunt speciem sensilem sine materia atque ita non possunt sensum aliquem obtinere Text. Quæri etc.) Rogat
Tandem an quæ non sunt sensu aliquem ut parietes v.g. aliquid patiantur ab obiectis sensuum huius
dub. Respondet Ar. non posse vero proprie has res affici ab obiectis sensuum quia ubi non est sensus non potest esse aliqua similitudo obiecti, at nisi aliquid receperit similitudinem obiecti non poterit vere et proprie pati ab illa, patiuntur tamen communi quadam, et improprie ratione ut recipere est quoddam pati. quia non illa recipiunt obiecta sensuum ut colores sapores et alia huiusmodi →

(10) 1a Quodnam sit instrumentum tactus

Nonnulli philosophi arbitrantur instrumentum huius facultatis esse nervos quosdam diffusos per totum corpus trahentes originem a medulla spinali, carnem tamen existimant non esse instrumentum sed medium, hanc opinionem secutus est Galenus in libello de instrumento olfactus quamvis deinde lib. 1° de temperamentis cap. 9. constituat instrumentum esse cutem, hanc eandem secutus est Ieremias Brachelius in coment. in hunc posteriorem locum Galeni de temperamentis licet neget carnem esse medium tangendi; alii ut Alexand. in suis lib. de anima cap. de tactu et Philop. in coment. huius loci, et multi recentiores arbitrantur carnem esse instrumentum huius facultatis, sunt et alii ut Themistius et Simplicius qui putant instrumentum esse cor a quo iuxta Ar. omnes nervi progrediuntur, quæ nam autem sit sententia Ar. in hac quæstione explicanda non est satis explorata nam in hoc cap. non esse instrumentum et non explicat quod nam sit illud. Deinde 2° lib. de partibus cap. 8° obscure loquitur de hac re, cap. 10 docet instrumentum non esse carnem explicatque expressius illud esse cor, tamen in lib. de sensu et sensili cap. 2° de longitudine, et brevitate vitæ cap. 2° de iuventute et senectute cap. 2° docet cor esse instrumentum huius facultatis. His igitur opinionibus propositis sit 1a asser. Instrumentum tactus non sunt illi nervi a spinali medulla derivati diffusi per totum corpus. Hanc asser. ita confirmo: non potest actio alicuius sensus sine instrumento illius exerceri, quod sine pupilla non potest fieri visio sed actio facultatis tangendi exerceri

potest

potest sine his nervis, qui non erunt illi instrumenta tangendi, confirmatur assumptio: caro, cutis, et membrana sentiunt calidum et frigidum et alias palpabiles qualitates, sed hae partes non sunt hi nervi, neque conflantur ex illis, quia actio tangendi exerceri potest sine nervis, quod si dicam carnem et cutim sentire has qualitates, illud tamen habere beneficio nervorum. Sane potest. Item rejicio membranae involuentes cerebrum sunt exquisitissimi tactus ut docent anathomici sed in illis nullam esse nervum experimur quia sensus tactus potest efficere suum proprium munus sine nervis, et sine beneficio illorum. 2a asser. caro non est medium necessarium huius facultatis. confirmatur: cum brachio si aliquis nervus denudetur a carne et acute ille percipit laesionem aliquam, et aliquando percipit actiones primarum qualitatum per contactum sed ubi non est caro neque cutis, quia caro non est medium necessarium. diximus necessarium quia nos non desistemus esse medium constat non ex Aristotele hoc casu, et ex Aristotelis aperitissima carnem saepissime esse medium tangendi. 3a asser. instrumentum tangendi non est aliquid diffinitum et determinatum sed omnes partes quae percipiunt actiones primarum qualitatum possunt vocari instrumenta tangendi. Sane asser. cum recentioribus medicis profitemur nam si sensus iste diffusus est per omnes partes corporis patet non constabit ex diffinita una sed temperamentum cuiusque partis vocari potest instrumentum illius in tali parte et ita a Galeno saepe dicitur hic sensus, sensus corporis quod utatur multis instrumentis scilicet temperamentis omnium partium: sed authoritate non ex Galeno petita in lib. de temperamentis [illegible] illam vocasse cutim instrumentum cutis quia haec pars maxime indicat de obiecto huius facultatis, et ita fuit ad huiusmodi iudicium recte ferendum constituta ex optimo primarum qualitatum temperamento, ad autoritatem Aristotelis dicimus sensus tactus esse in corde tanquam in principio in omnibus aliis partibus esse tanquam in subiecto —

(10) 2a an tactus sit una facultas secundum speciem

Est duplex principio potest aliquis sensus petere unitatem aut ex instrumento quo utitur aut ex obiecto in quo versatur si igitur loquamur ex parte instrumenti. Sit 1a asser. tactus non est unus sensus unitate speciei. Sane asser. confirmatur ex superiori quia instrumentum tangendi continetur in omnibus partibus corporis et non tantum in nervis aut in cute. Sed partes corporis specie differunt ratione temperamenti, aliud enim est temperamentum in carnibus, aliud in ossibus, aliud in nervis, quia sensus tactus ex parte instrumenti multiplex erit secundum speciem — 2a asser. sensus tactus ex parte obiecti formalis est quoque multiplex secundum speciem. confirmatur: ita unius sensus secundum speciem est una contrarietas, sed si fuerint multae debent revocari ad unam, quod in visu licet sint plures differentiae et contrarietates colorum tamen omnes illae revocantur ad unam scilicet ad contrarietatem candoris et atroris, et in gustatu quamvis sint plures contrarietates saporum, revocantur tamen omnes illae ad unam dulcis et amari, sed in tactu sunt plures contrarietates quare neutra potest ad alteram revocari, ut contrarietates calidi et frigidi, humidi et sicci, nam neque 1a ad 2am neque 2a ad 1am ulla ratione revocari potest ut docuimus in disp. de elementis et omnibus patet sensus, quia tactus erit multiplex secundum speciem ex parte obiecti formalis, dictum est ex parte obiecti formalis quia ex obiecto materiali scilicet de rebus mixtis in quibus aliquis versatur potest esse unus unitate speciei quod versatur in re mixta ut

ut in arbore pyri aut lapide quae est una mixtione specie — 3a assertio. sensus tactus est
unus unitate generica, hoc assertio ex superioribus ita confirmatur: potest omnis unitas esse et assignari
aut est numerica aut specie aut generica aut secundum analogiam. Sed sensus tactus non est unus
non neque secundum analogiam ut patet neque secundum speciem ergo erit unus unitate generica, deinde potest
sunt unitatem ab obiecto at tangibile quod est obiectum tactus est unum unitate generica ergo erit unus sensus
tactus secundum genus, sed quaeret aliquis quot species sint constituendae in sensu tactus, ut
sane dubitationem explicemus observandum est quod Gal. lib. 3o de dieb. pulsuum esse 7 con-
iugationes qualitatum tactilium quae percipiuntur a sensu tactus, 1a est calidi et frigidi
2a humidi et sicci, 3a gravis et levis 4a duri et mollis 5a lenti et friabilis, 6a
asperi et lenis 7a crassi et tenuis: species igitur constituit Jeronimus Cardanus lib.
3 de subtilitate ut autor est Jacobus carpentarius lib. 4o descriptionis pp. cap. 9.
existimat esse in tactu 4or illius species 1a qua iudicamus calidum et frigidum humidum
et siccum 2a qua percipimus voluptatem et dolorem 3a qua venerea experimur
4a qua in ponderibus iudicamus grave et leve sed quamvis parum referat vel
plures vel pauciores species constituere in tactu putamus cum aliis praestantissimis philosophis
cum D. Tho. Alberto Mag. Egidio Ro. in coment. huius loci tamen esse constituendas
duas species: unam qua percipimus primam contrarietatem inter calidum et frigidum, et alteram
qua percipimus eandem contrarietatem primam inter humidum et siccum, nam aliae con
trarietates quas proposuimus ex Gal. possunt ad has primas revocari quod omnes 2ae qualitates re
sequuntur ad primas enim molle et lene ad humidum revocantur durum autem et asperum ad siccum
et sic de aliis —. obiiciet tamen aliquis adversus nostram opinionem ex praecepto omnium philosophorum
et ex Ar. tantum sunt 5e sensus exteriores, sed si sensus tactus esset multiplex specie
essent plures quam 5 nam praeter alios 4or essent duo in sensu tactus et ita connumerate
essent 6 vel sensus tactus non erit multiplex secundum speciem — R. sensus exteriores esse 5
non quidem omnes secundum speciem sed quidam secundum speciem ut reliqui 4or et tactus secundum genus
vere constituit numerum quinarium conflatum ex unitatibus specificis aliorum
sensuum et ex unitate generica tactus sed insurget aliquis non est maior ratio huius
quam aliorum sensuum, sed alii sensus habent unitatem specificam ergo et tactus erit
unus secundum speciem huic tamen arg. R. esse disparem rationem et longe diversam inter
tactum et alios sensus, quia alii versantur in una contrarietate prima, aut
si versentur in pluribus revocantur ad unam ut visus versatur in una contrarie-
tate prima candidi et atri, et gustatus in altera 2a dulcis et amari, sed tactus
versatur in 2abus primis scilicet in contrarietate calidi et frigidi, humidi et sicci
quarum neutra potest ad alteram revocari et ita aliquis obtinebunt unitatem
specificam tactus non erit multiplex secundum speciem — Req. Quaerunt et interpretes
an sit necessarium medium ad tactum, et aquam, sed quia Ar. in contextu ex professo
inquirit necessarium esse medium hanc 3am libenter praetermittimus —

(10) 3.a an diffinitio sensus sit optime tradita ab Ar.

Ita diffinit Ar. sensum in ult° cap. 2i lib. sensus est facultas recipiendi species sine materia, quae ut probe intelligamus, animadvertendum est prius 3bus modis posse recipi in aliquo subo, 1° ut induant conditiones subi ut s. dilatent et extendant ad extensionem illius, deinde ut repraesentent rem ipsam secundum conditiones individuantes et materiales, sed hac ut absente obo statim illae evanescant, et huius generis sunt species sensiles quae recipiunt in sensibus exterioribus nam illae extendunt in sensu ad dilatationem ipsius, tum repraesentant obum sensile in conditionibus materialibus, atque in absentia obi illico evanescunt, et hae proprie dicuntur species intentionales, quia sunt ita minimae, ut praeter imaginem nil aliud contineant et hinc fit ut amoto obo statim illae evanescunt 2° sunt aliae species quae sunt minus materiales nam quamvis repraesentent rem materialem et sub conditionibus individuantibus non tamen evanescunt absente subo sed diu permanent cuius generis sunt species quae retinentur in sensibus interioribus nam licet pereat rosa in hyeme non tamen perit illius species in fantasia hae non possunt vocari species intensionis cum dicant esse natam et firmam 3° sunt aliae species magis immateriales quae repraesentant obum modo immateriali et secundum conditiones universas cuius generis sunt species intellectiles quae conservant in intellectu possibili Animad. est deinde quemlibet sensum posse 2bus modis sumi 1° ut res quaedam est, l. sub ratione subi in communi in quantum potest subjici iis ab his l. alterari ab illis 2° sub propria et peculiari ratione ratione sensus ut s. potest recipere species sensiles absque ulla alteratione — His constitutis sit 1a assertio, si loquamur de sensibus sub ratione corporis subi et ut res quaedam sunt possunt ipsi recipere qualitates rei sensiles, confirmatur quia possunt commutari de calido in frigidum aut de humido in siccum hoc autem nisi recipiant qualitates sensiles secundum esse rei fieri nullo modo potest ergo sub hac ratione recipiant qualitates sensiles — 2a assertio si loquamur de sensibus sub propria et peculiari ratione non possunt recipere qualitates sensiles sed solas imagines rerum sensilium possunt recipere Confirmatur recipere qualitates sensiles sine materia est recipere illas secundum esse intentionale et non secundum esse rei, sed sensus diffinitur facultas recipiens species sensiles sine materia ergo sensus non recipit qualitates sensiles secundum esse rei, praeterea si reciperent secundum esse rei calorem l. frigus aut alias palpabiles qualitates sensus laederentur a suis obis quia a suis qualitatibus maxime illi laeduntur, sed hoc dici non potest ergo sensus non laeduntur imo maxime perficiuntur a suis obis ergo non recipiunt qualitates sensiles in esse rei, et hoc est quod innuit Ar. in 1a parte diffinitionis sensum esse facultatem quae potest recipere species sine materia l. sine esse rei et naturale, quia tamen recipit imagines et similitudines rerum et non ipsa res l. dicitur recipere species sine materia ergo non recipiunt colorem v.g. eo modo quo est in subo ut causa efficiente sed alio modo nam in subo habet esse firmum et fixum denominatque illud secundum suam speciem ut album si accidens fuerit albedo et nigrum si fuerit nigredo sed ut est in sensu non habet esse firmum et constans immo statim evanescit.

neqз denominat illud ursta proprium speciem qr n dicimus visum esse coloratum et ob hanc causam recipit sensus spes sine ma ― Arg^{ta} in superiora Primu aer recipit spes sensiles sine mã cu sit mediu deferendi colores ad oculos et sonu ad auditu at aer n e sensus ℞ sensus n erit illud qd recipit spes sensiles sine mã ― ℞ neg. conseq. qr aer n e facultas l, pota qnd e sensus, et ita illi deest prima particula diffōis quae e esse faculttem l, potam ― 2^m sensus tactus recipit qlitates s. physicas at illud qd recipit qlitates rei recipit illas cu mã ℞ sensus n erit facultas recipiendi spes sensiles sine mã ℞ et in tactu obiũ tactile imitere in sensu imaginem quandã et similitudine qua informatus sensus recipit spes sine mã nam si n reciperet aliquã imagine et similitudine n posset illa roe sequi actio sentiendi in sensu cum obiũ sensile positum supra potam impediat actum sentiendi ― 3^m arg. oe qd recipitur in aliqd p modu recipiendi e sed spes sensiles quae fluunt ab obiis recipiunt in pota sentiendi, quae est corporea et materialis ℞ spes sensiles erunt corporeae, et mates, et ita n recipient sine mã ℞ neg. conseq^{am} imo contrarium aperte sequitur ex hoc argumento nam si sensus e facultas recipiendi spes sine mã debintqз illae recipi in sensu p modu sensus Recte colligere licebit ℞ spes sunt in sensu sine mã, nam quamvis extendant ad extensione facultis sunt tn sine mã in ea. qr n sunt ce fixũ et pmanens neqз denominant ipsam qnd sint cẽ fixũ et denominent propriũ subiũ Atqз haec sint dicta de 2º libro de aiã ―

Comentaria in 3um librum de aiã

Caput 1um dari in alibus quinque sensus

Quamvis n desint aliqui phi qui putent hinc 3^m lib. auspicandu cẽ a cap. 4º in quo phs exordit disp^{em} de intellu; nos tn arbitramur auspicandu cẽ a 1. in quo agit de sensibus praecipue vº de interioribus ut ita facilius intelligere possimus discrimen interveniens inter sensus et intellum in hoc aut cap. 1º instituit confirmare cẽ in alibus 5 sensus Tex. Si omnium etc) Primu arg. quo id confir. e hujusmi si esset aliquis sensus praeter hos 5 daret et aliqd obiũ sensile praeter oba sensilia iam explicata qr oes sensus habent suum propriũ obiũ sed praeter obã explicata nullu aliud obũ assignari potest ℞ neqз poterit dari alius sensus ― Tex. Et ea quidem etc) 2^m arg. si daret alius sensus praeter 5 assignatos cu ad actu sentiendi necess^m sit medium esset aer l, aqua aut quid hujusmi praeter media assignata constituendũ cẽ aliud medium qd nullo mº fieri pot Tex. Reg. 3^m arg. si daretur alius sensus ab his diversus daret quoqз aliud instrum^{tum} sentiendi diversum ab assignatis sed nullu aliud praeter assignata constitui pot ℞ n poterit assignari alius sensus Tex. oes igr sensus etc) Colligit phs ex superioribus in oibus alibus pfectis constituendos cẽ 5 sensus nam quamvis talpa n videat n qr n habeat oculos sed qr habet illos sub cute, sic qз cu nullu at pfectu assignari possit neqз ulla alia facultas quae possit deesse alibus negs hoc videndi procul dubio cu haec quoqз in talpa reperiatur in oibus alibus pfectis reperiunt 5 sensus Tex. neqз vº etc) Or poterant aliqui suspicari dari aliu sensu exteriorem distinctu ab his 5 beneficio cuius percipimus oba

percipiemus obiecta communia confirmat Aristoteles non posse constitui talem sensum hoc argumento quia si obiecta communia haberent aliquem sensum exteriorem aequo proprium et per se perciperentur ab aliis sensibus propriis perciperent illa per accidens sicut percipit filius Cleonis per accidens ad album percipit per se, sed hoc est falsum cum sit confirmatum in superiori lib. haec obiecta communia percipi per se a propriis sensibus non ergo assignari debet aliquis sensus exterior praeter hos 5. — Sed quaeret etc.) Quaeret tamen aliquis inquit quam ob causam tot sensus sint nobis tributi animae Dicit per causam ~~aliquam~~ esse ut alia diversa obiecta perciperentur quae non possunt ab uno sensu percipi nam si omnia ~~eo~~ unum sensum ut per visum v.g. perciperent apparerent nobis omnia colorata, quod tamen est falsum tum etiam ut cognosceremus quod nam sit obiectum proprium et quod nam commune —

Cap. 2um Praeter quinque sensus exteriores constituendum esse alium sensum communem interiorem

In superiori cap. docuit Aristoteles in aliquibus perfectis constituendos esse quinque sensus exteriores, nam in hoc cap. constituit praeter hos sensus esse alium interiorem collocandum qui iudicet de obiectis aliorum sensuum et ad quem deferunt species obiectorum quas recipiunt per sensus exteriores, primo tamen quaerit an eodem sensu possimus percipere obiectum et actionem eius dimanentem quaerit an eadem facultate videndi possimus percipere colores et actionem videndi quam quidem Aristoteles exagitat in utramque partem atque in primis confirmat eodem sensu posse utrumque percipi Res ita vel duo etc.) Primum argumentum quia si non perciperent eodem sensu cum pertineant ad unum obiectum sequeretur eiusdem obiecti constituendos esse duos sensus, (, idem versabitur in subiecto quorum utrumque falsum est — Res tamen non etc.) 2um si omnia illa non perciperent eodem sensu daretur alius sensus qui perciperet actionem prioris et cognosceret sensationem illius rursus necesse est ut detur 3us sensus ad apprehendendam actionem et sensationem 2i quia sic itaque abibimus in infinitum quod cum fieri non possit omnia haec eodem sensu apprehenduntur Res. Verum etc.) Alteram partem quaestionis confirmat Aristoteles ita si omnia illa apprehenderentur eodem sensu fieret inde ut actio v.g. videndi esset colorata, quia visus non potest ferri in colorem, sed hoc est falsum tamen non percipietur utrumque eodem ~~est~~ sensu Res perspicuum etc.) Hoc ultimum argumentum dissolvit Aristoteles dupl. solutione 1a est falsum esse visum tamen versari circa colores nam versatur et circa tenebras, et ita quamvis actio videndi non sit colorata poterit tamen percipi a visu — Res praeterea etc.) 2a solutio est quia id quod cernit sive actio cernendi est apprehensio qua aliquid videmus non vacant omni colore, immo aliqua ratione vacari possunt colorata tum quia sunt propria videndi colores tum etiam quia visus antequam videat informatur speciebus coloris, et ita aliquo modo reddet visum et sensus actionem coloratam unde colliget absentibus obiectis sensilibus referri in sensibus visiones et sensationes quod intelligi debet de sensu communi — Res quamquam etc.) Explicat Aristoteles esse eundem actum rei quae sensum movent, et ipsius sensus v.g. sonum rerum distingui ab actu videndi quamvis fieri possit ut detur sonus et non audiatur, et ut aliquid habeat facultatem audiendi, et non percipiat sonos: hos igitur actus obiecti et facultatis inter se non distingui secundum rem sed secundum formam nam idem est motus qui est actio et fluit ab agente

et agente, et qui ē passio ut recepit in patiente, sed actus obi et facultatis sunt
actio et passio nam ut fluit ab obo ē actio et ut recipit in ~~patiente~~ facultate ē passio
quadem erit actus obi et facultatis. Advertit tn̄ Ar. ē diversa nomina
aliqn̄ quibus nominamus actū obi et facultatis, et aliqn̄ ē idem nomen,
nam in auditu actionem obi vocamus sonum, facultatis uo vocamus auditio=
nem at in visu et gustatu actionem utriusq3 vocamus visionem et gustatione
Tex. Quoniam ēt cū dictū sit eundem ē actum obi et facultatis colligit Ar.
hoc duo ē simul ut auditum et sonū, visū et colorem, qd n̄ debet intelligi
eo mō quo veteres docebant credebant n. nullo mō posse ē album sine
visu, neqz saporem sine gustatu qd n̄ est oō verum, nam cū 2bus modis aliquid
dici possit obum aut sm̄ potam aut sm̄ actum sz 1o mo loquamur n̄ sunt simul
obo una facultas sz uo 2o simul erunt qr obum in actu significant qd actu
movet facultatem et hac roē simul sunt quare cū veteres n̄ proposuerint hanc dy
stinctionem merito reprehendi debent Tex. Qd si etc. Alterum consectarium ē
cū sensus v.g. auditus sit quaedam raō et ueluti concentus saepe laedit a vehe-
menti obo ut auditus laedit saepe a sono et aspectus a nimio colore, unde
colligit hoc oba vehementia tunc ē iocunda et grata sensibus qa in quadā
mediocritate sunt constituta ut s. ne sint aut maiora aut minora quā decet
sed mediū locū et raōm contingant Tex (q. unusquisqz etc) In hac altera
pte cap. Ar. confr. praeter hos sensus assignandū ē aliū sensū coēm interio
rem, atq. ut quod datur aliquis sonus ad pcipiendū obum et illius sp̄s, ut ad
pcipiendū colorem et illius spēs, s. candidum et album, ita quoque constitui debet
aliquis sensus qui versetur in obis et in spebus eorum omnium sensuum exteriorum
sed nullus sensus exterior fieri pōt in oīa oba exteriora et ipsorum spēs (q. praeter
5e sensus assignari debet alius sensus cois qui haec oīa pcipiat Tex. et quoniam)
colligit Ar. carnem n̄ ē sedem sentiendi aut instrumentum sensus cois nam ille
non eget tali instrumto proximo etn̄ cū sit ipse corpus alio corpore n̄ egebit
unde simul apprehendit et iudicat oba n̄ secus quā qū apprehendimus bonum et
malū iudicamus qd sit bonū et qd malum; sic sensus n̄ apprehendens obis illico
iudicat de illorum raōe Tex. Illud igr etc.) colligit praeterea aliud consec-
tarium, sensus cois pōt simul apprehendere contraria et iudicare de ipsis
ut pōt apprehendere dulce et amarum calidū et frigidū et iudicium ferre de
ipsis: verū difficultas ē ut Ar. qr s. hoc ita esset sequeretur simul aliqua
moveri motibus contrariis, et simul ē in eodem sdo hui tn̄ difficult.
Rx et sn̄a veterum sensū coēm ē unū re multiplicem tn̄ sm̄ raōm sicqz ex
ea pte quae multiplex poterunt in illo contraria simul recipi, hanc
tn̄ solnem reijcit Ar. qr si esset multiplex roē esset multiplex pota, et ita
actu n̄ recipere multa contraria qd tn̄ diximus esse falsum quare hac

hac sol.e praetermissa Tex. Sti sensu coem sumi aut sub roe subi aut ut e
finis omnium sensuum et tenorum: etc quod multae lineae deducunt a circum-
ferentia ad hunc centru tanqua ad finem ita quoque oes spes oborum et tenorum
quae recipiunt a sensibus et tenoribus feruntur in sensum coem tanqua in quoddam
centrum et finem, igr cu sit sensus cois multiplex ut finis potest recipere mul-
tas spes contrarias, etc haec sunt contrariae nam quamvis album et nigrum
inter se contrarientur spes tn utrusque n sunt contraria qr spes contrariorum
n sunt contraria

Cap. 3um de fantasia et ui imaginandi

Praeter sensu coem constituendu e aliu sensu exteriorem qui coi noe dr imagi-
natio et fantasia explicat in hoc cap. Sti. et in pro cap. reprehendit quosdam
veteres qui putabant idem ee intelligere atque sapere quasi intelligere videtur
esse quoddam sentire: hanc opinionem Empedocles Homerus et alij secuti sunt
sentientes sentire et sapere idem ee Tex. sed equum etc) Reprehendit in his
hos phos qui disputantes de scia n egerunt de errore qui illi contrariatur
de quo imo disputandu erat, cu ille saepius et diutius versetur in aio quam scia
Reprehendit deinde eosdem qr hi phi existimare debuissent ut alij crediderunt
quaecunque dnr uera esse, l. errorem ee apprehensionem rei dissimilis, cu contra-
riorum eadem sit rao, et scia definita sit rei similis apprehensio
Tex. Ac sensu etc) confir. iam 2bus arg. sensu et intellectum distingui unde confir-
matur erat sapere et intelligere, et sentire quoque distingui Primu arg. e sensus
omnibus alibus competit, intellectus n paucissimis s. solis hoibus, distinguuntur ergo
Tex. neque n etc) 2um arg. Intellectus pot recte et n recte percipere recte ipse re-
cipit scientiam, prudentiam, et veram opinionem n recte n qr suscipit errorem im-
prudentiam l. falsam opinionem, at sensus semper e verus circa obum ut docuimus
in lib. superiori, sensus distinguetur ab intellectu Tex. Visio etc) confir. in hac
altera pte cap. imaginationem distingui ab existimatione siue intelligentia advertit
tn imaginationem n posse ee sine sensu neque intelligentiam sine ipsa. confir. igr
2bus arg. Visionem et existimationem siue intelligentiam distingui Primu e
imaginatio in nra pota possumus n imaginare si libuerit montes au-
reos Catoptro siue intelligentiam sumere pro toto) n e in nra pota necesse
e siquidem proposito obo intellectui ut apprehendamus illud ee uerum, l. falsum

falsum quia imaginatio ab intelligentia maxime distinguitur Tex. Practica etc.) 2m
quia cum intelligimus rem aliquam saltim grauem et terribilem statim affi-
cimur et commouemur at quando aliquid terribile imaginamur non statim mouemur
iam quia duae hae facultates inter se maxime differunt Unde aduertit Ar. duas esse
potissimas species existimationis sub intelligentia scilicet scientiam scilicet prudentiam scilicet opinionem
de quibus disputat 6. lib. Ethico Tex. De ea autem etc.) demonstraturus p[ro]
sensum et imaginationem distingui aduertit imaginationem aliquando sumi improprie pro intellectu
et aliquando pro sensu, metaphorice non probis sumet quia proprie si conueniat facul-
tatem ab utraque distinctam et separatam Tex. Ac visione etc.) confirmat [illegible] arg.
imaginationem distingui a sensu, 1m est quia si imaginatio non distingueretur ab eo esset habitus
scilicet facultas scilicet actio alicuius sensus quod non constat esse falsum 2m quia sensus semper competit
animalibus imaginatio uero non ut constat ex pueris recenter natis 3m quia sensus competit omnibus
animalibus quia non potest esse animal sine aliquo sensu at imaginatio non competit omnibus nam formicae
apes, et alia nil imaginantur quia distinguuntur hae facultates animalium ut docuit Ar. 2o lib. [illegible]
imaginationem iunctam esse cum visione intelligi debet scilicet in animalibus perfectis scilicet ita ut si sit
imaginatio debet esse sensus at non ubi est sensus debet esse quoque imaginatio 4m arg. est
quia sensus semper est uerus circa proprium obiectum imaginatio uero saepe est falsa 5m arg. est
in sensibus hoc gratiae modo loquendi utimur, hoc quod sensu percipimus ita est scilicet non est scilicet est
album scilicet non album at in imaginatione non utimur hoc gratiae loquendi sed hoc alio, hoc ita
nobis uidetur scilicet non uidetur quia disting. 6m est quia in dormientibus est imaginatio sed actio
sentiendi non est in eis, quare sensus et imaginatio maxime disting. — Tex. Nec cum etc.)
confirmat deinde imaginationem a scientia et intelligentia maxime distingui quia imaginatio aliquando est falsa
at scientia et intelligentia semper uersantur circa uerum Tex. Restat etc.) non solum autem distin-
guitur ab intelligentia et scientia sed etiam ab opinione utique ob duas rationes 1a uero quod in opinionem sequitur
fides ut non qui opinatur necesse est probet, sicque opinio non competit brutis at uis
imaginandi competit brutis quia illa maxime distinguitur ab opinione, altera est quia ut
fides sequitur opinionem ita fidem sequitur persuasio quae propterea quae bestiis nullo modo
competit imaginationem competit illis quia inter se maxime differunt Tex. Verso etc.)
\+ Quia Plato in Philebo et Sophista docuerat visionem esse conflatam cum sensu et hoc
posset 3bus modis contingere 1o ita ut opinio et sensus sint causa efficientes imaginationis
deinde ita ut sint ueluti partes integrantes ipsius hoc ordine refellit Ar. 1o quia opinio et
sensus uersantur circa diuersa ut sensus circa colorem et opinio circa bonum scilicet uerum
deinde solem esse minorem monstrat cum tamen opinio iudicet esse multo maiorem, et
deinde quia opinio una et eadem manens mutat aliquando de uero in falsam at sensus non
Tex. Sed Qm etc.) Explicaturus Ar. quid sit imaginatio praefatur ea quae sunt
esse in triplici differentia nam quaedam mouent non tamen mouentur ut Deus, et alia
quae mouent et mouentur ut baculus mouens lapidem et alia quae mouentur non tamen

n° tn̄ movent ut sensus in quo posteriori. q̄ rerū continet imaginatio, quae ita diffinitur visio motus et pulsus quidam p̄fectus cum sensu q̄ sine sensu n° pōt esse neq̄ pōt reperiri in his quae n° sunt sensit. unde q̄ haec diffo solū competit actui imaginandi imaginatio sive visio sive phantasia diffinitur facultas quaedam animi recipiens spes a sensibus exterioribus p quas retentas imaginat (Tex. Id q̄ fit etc) advertit sensū et imaginationē in 2bus assimilari 1° in obō q̄ versant in eodem obō sensili 2° q̄ utrumq̄ pōt falli quamvis sensus n° in proprio obō sed l. in coi l. in p accidens decipiat (Tex. Qr si etc) colligit n° fieri imaginationē nisi praecedente actione sentiendi debet igr primus sensus exterior impelli qui impulsus et agitat deinde et impellit animū ad imaginandū sicq̄ fit imaginatio quae ē impulsus animi effectus et spebus sensibilibus quas recipit benefo sensuū exteriorum —

(Tex. Qm etc) colligit imaginationē vere vocari visionem q̄ cu illa n° possit fieri sine sensu et intro sensus, principium loci sibi vindicet iustis distumpsit nomen visionē a visu (Tex et Qm etc) colligit tn̄ multa alia conari nonnulla opera imaginationis q̄ quidem fit et cogt in imaginatione recipiunt sensu ptrm quo cu moveat ipsa impellunt alia ad multa opera efficienda et ad multa p̄sequenda quae p sensus spes repraesentant —

Caput 4um de Intellectu patibili —

In 2a p̄e huius lib. ptr disputat de intellu patibili et agente, primus tn̄ de patibili de quo in hoc cap. 3a proponit 1m an intellus patibilis sit separabilis et qua roe dicat separabilis 2m qua roe differat a sensu, et 3m qua roe se hēat ad intellectionē et fiat intellectio. Advertit tn̄ ptr in pro. siq̄ senti intelligere quandā inter se similitudinē obtinere q̄ quēadm sensus recipit spes intellel. et recipiendo patit passione p̄ficiente, itaquoque intellus recipit spes intellectiles recipiendo passione p̄fectente (Tex. Impatibiles etc.) colligit 3a consectaria Intellum ē impatibilē id ē intellus n° pōt pati nā passione seu p̄ficiente q̄ recipere spes licet sit pati ē tn̄ p̄fici, revocat tn̄ intellus p spes de pōta ad actū n° aliter atq̄ sensus revocat p spes sensiles de pōtā ad actū et ita quēadm sensus q̄n revocat p̄ficit p spes quas recipit itaquoq̄ intellus q̄n recipit spes intelleiles p̄ficit p eas: (Et igr etc) 2m consectarium ē cū intellus oīa intelligat necesse eē ipsū inseparatū eē a mia l. ab oī mistione quēad Anaxagoras optime docuit debet n° intellus recipere oīum rerū spes atq̄ notiones atq̄ ita denudatus esse debet ab oī mia et spebus eorū si aliquā ex sua nā contineret eēt impedita illa ne alias posset recipere et intelligere quare intellus neq̄ erit concretus cum aliqua mia l. n° pōt eē compositus quidpiam q̄ ita eēt aliquid in actu et n° eēt

eet pura pota in speciebus recipiendis Text (Itaque etc.) 3m consectarium mens nulla sit
mixtione cu corpore qr ad proprias actiones exercendas neque fungit offo corporeo neque
utitur instrumentis corporeis ut calore l, frigore qr haec oia ad corpus ptinent, sed in-
tellus nulla sit actioni coem cu corpore Ex hoc 3o consectario dissoluit Ar. 1am 2em
propositã imo illa e solo illius q is etn qdd ipse docuerat 1o de aia cap. 1o si intellus
sit aliquã actionem a corpore separabilem procul dubio erit ipse separabilis cu itaque
intellus hēat actionem separabile ut constat ex 3o consectario intellus erit separabilis
Text (Vacuitatem etc.) Explicat hoc loco Ar. hanc 2em inquiens sensum et intellum
maxime distingui, qr sensus laedit a uehementi obo at intellus n laedit ab illo imo pfi-
cit a maxime uehementi intelligibili cuius rao e qr cu sensus utat instrumto corporeo affecto
patibilibus quibus et omne corpus tabile possit laedi poterit quoque sensus laedi a uehementi
obo; at cu intellus n utat instrumto corporeo n laedet a quo obo imo maxime ab illo
illustrabitur (Cumque etc.) Explicat 3am 2em quo mo s. fiat intellectio inquiens in-
tellum ad intellectionem se habere eo mo quo se het so ad cogem ad id n. ut so cognoscat
et hcat necesse e prius hcat habitu sue p quã consistat in actu 1o; sicque intellus ut
cognoscat necesse e prius hcat spes intellectiles p quas intelligat et sit in actu 1o ad in-
telligendu unde antequã intellus has spes compariet e in pota remota ad intelligendum
illis u comparatis e in pota proxima Text (Omi etc.) In ulta pe cap. Ar. 4a
9es proponit 1a e cum aliud sit res et aliud illius essa ut aliud aqua, et aliud aquae essa
quamuis in simplicibus idem sit utrumque intelligunt ne duo illa ab eodem intellu et facultc
an u sit alia et alia facultas quae utrumque intelligat Rt Ar. rem particularem a sensu
cognosci, universa u essam ab intellu quamuis intellus possit quoque rem universa et singu-
larem intelligere universa 1o et pse singulare u 2ario et p reflexionem sicque fieri pot
ut utrumque intelligat eadem facultas quamuis n eodem mo qr essa et ma iuncta sunt ut
Cymu et nasus atque ita quamuis solus sensus 1o et pse solu singulare cognoscat intelligendo
rem universa, intellus u p reflexione neque rem singularem intelligere poterit Et 2a 9io
cu intellus sit simplex ita e impletibilis ut nulla hcat cu corpore societate ut placuit
Anaxagorae quid fiat ut intelligat cum intelligere sit quodam pati Rt Ar. intellum
ee impatibile passione propria qr n sit comercium cu corpore n in eet impatibilis passione
perficiente nam recipit spes recipere aute spes est pati et pfici Text (Praeterea etc.) 3a 9io
e an mens intelligat se ipsã nam uidet p id n posse fieri nam si se intelligeret aut
ee ut mens e aut alia roe n ut e mens qr ita quidquid intelligeret eet mens neque alia
roe qr ita eet quid compositum (q mens n se intelliget Rt Ar. mente seipsã intelligere
sicut alia oia intelligit neque in sequi ipsam ee compositam ut sunt alia
immatia qr mens e quid simplex at in simplicibus idem e q intelligit

qo intelligit et intelligit qd n e veru in malibus nam illa cu sunt concreta cu qlibus singlibus n possunt ab intellu pati nisi prius ab illis denudet p spem intelligibile productam in intellu intelligat deinde sed cu simplicia n sunt concreta cu qlibus sin-plicibus erunt et sua na intellectilia, et ita idem erit in illis intelligens et qd intelligi unde respectu veru matium intellus patibilis erit veluti tabula rasa in qua nil e de-pictu respectu vo veru intellectilu et immatium n sic se habebit —

Tex. Sed cavet) Ulta qo e cur mens nra n se intelligat Rt Ar. causa ce qi ipse n het spem intellectilem neqz oia sunt actu intelligibilia ut sunt matia sicqz n poterit semper et se et alia intelligere, sed necesse est ut ea quae sunt pota intelligibilia actu fiant intelligibilia p adeptione spem intelligibilium et quibus sequit intellum patibile ostme ita diffiniri fa-culter aia intelligentis separabile sm se amata et aeps. quae oia pot intelligere —

Cap. 5.um de intellu agente

Praeter intellum patibile constituendu ce aliu agentem hac roe conf. Ar. ubi dat aliqua pota passiua l, aliquid se sins ad modu mae necesse e dt aliqua pota ~~passiua~~ actiua quae revocet passiuá de pota ad actu sed constitutum e in cap. superiori ce quanda potam in-telligendi passiua quae e oia fieri g constitui debet aliquis intellus agens qui sit pota actiua et qui sciet oia facere, huius autem intellis agens munus erit efficere ut ea quae sunt pota intelligibilia p illustrationem fantasmatu quae n minus illuminant ab intellu agente qua colores illuminent a sole — Tex. Atqz etc) Unde colligit Ar. intellum agentem quem vocant hoc loco mente separatam sive separabile n ce p mixtione cu corpe, et ce impatibilem qm alter intellus patibilis e quoqz separabilis, et impmixtus e n. sic intellus actus quida et ita poterit ce separabilis etc Tex. Simpl. etc) Proponit discrimen interue-niens inter utrunqz intellum e aute illud qd intellus patibilis se het veluti mia res-pectu agentis agens vo veluti causa efficiens cu ille educat spes intellectiles pati-bilis vo respiciat ipsas et recipere aute est agere recipere vo pati unde colligendum erit intellum agente ce nobiliorem qm agens nobilior e passo

Tex. idem etc) Advertit Ar. scia in habitu n idem valere qd res quas sat sciam vo in actu idem valere quare idem iudicium ferendum erit de re quae scitur et de scia in actu n aut erit idem de re quae sat et de scia in habitu Tex. Separat. etc) In ulta pe cap. colligit 3a consectaria 1um e ut-runque intellum separabilem ce et immortalem 2um separata hac mente nullu ~~intellum~~ relinqui locu memoriae qd intelligi debet de memoria sentiente n de intelligente qr intelligens et superat in mente separata 3um mente quae hic non patiendi aeporie separatam interire ubi noe mentis Ar. ut quidam dicunt intelligit imaginationem quae et recipit spes sensiles l, ut alii melius interpretantur intellit intellum patibilem qui interit n simpr et abso-lute, sed sm quid qr n recipit de novo spes aliquas intellectiles abiptis rebus

rebus et obij et hoc ē qd in recipere, intrinsecus quidā ē quod recipere uocari
potest quidam ortus—

Cap. 6.um de 3.abus actionibus intellus passibilis

Explicata natura utriusque intellus in hoc cap. Ar. disputat de functionibus intellus passibilis quæ sunt simplicium aprehensio compositio et diuisio Tex. Horum etc. Differunt autem duæ hæ operationes quia in simplicium aprehensione nulla reperit falsitas, in compositione uero ad diuisionem reperiunt uerum et falsum quia ueritas et falsitas in rerum compositione et diuisione reperiunt quæ quod Empedocles uolebat fiebant per litem et amicitiam, compositio et ueritas per inimicitiam de uero autem et falso per litem non tamen in tempore præsenti uerū et in quauis illius dria Tex. Cumque etc.) cum meminerit Ar. diuisionis explicat quibus modis aliqua dicant eē indiuisa 1.um inquit illud dr indiuisū qd licet diuidi possit actu tamen non diuidet ut linea et quæuis alia mag.do 2.o illud dr indiuiduum qd quamuis diuidat in suas species actu tamen non diuidet per quantitati 3.o illud dr indiuiduū qd nullo mo. potest diuidi neque actu neque pota. ut — — qd neque actu neque pota. diuidi pot cognoscimus autem illius indiuisionē ex diuisione magnitudinis quod unū contrarium cognoscimus ex altero contrario Tex. Qd autem etc.) Qd si inquit aliquid fuerit qd non pot diuidi sm̄ g.tem illud mens nra momento temporis ā indiuidua intelliget animi sine per cessione id autem præstat non per se, sed per aliud l, per illud qd diuidi pot nam ex diuisione tanquā ex habitu colligi debet diuisio quæ ē priuatio illius et ita indiuisū colligi debet ex diuiso Tex. Est autem etc.) Ex his colligit Ar. enunciationem quæ ē aliquid de aliquo enunciant eē u.am l, falsa quia in illa reperit compositio et diuisio at simplicium aprehensionē non semper eē u.am l, falsam sed interdum quia si intellus informat uera spē rei tam quod sensus circa proprium obium nulla roē pot decipi itaque intellus si u.a et legitima spē rei informet circa illius quidditatem nullo mo. decipiet

Caput 7.mum de intellu practico et speculatiuo

Agit in hoc cap. de intellu practico, et speculatiuo repetit tamen in primis qd in superioribus docuerat sensum moueri nil aliud eē quā per obiū reuocari de pota. in actū; sic autem motus non ē uere et proprie, sed improprie motus cogtē ē actus rei perfecti Tex. ac sensus etc.) explicat duo similid.e dari intellum practicū et speculatiuū, 1.o ē sicut necesse est det sensus qui 1.o rem aprehendat et cognoscat et deinde iudicet dulce aprehensum eē bonū et amarum malum Itaque ~~aprehensū~~ ē necesse detur intellus qui 1.o rem aprehendat deinde qui iudicet qd aprehensū ē esse bonū l, malū et ex consequ amplectendū l, fugiendū unde hi duo intellus non disting. realiter sed erunt unus et idem qui aprehendet dr speculatiuus ut autem iudicat dr practicus unde colligit

colligit Ar. quod sensus sine obiectis neque potest apprehendere neque iudicare, itaque intellectus sine fantasmatibus neque potest apprehendere neque iudicare Tex. est n. etc.) 2a similitudo est quod sensus cognoscit per species a sensibus exterioribus apprehendit obiecta contraria ut album et nigrum, et iudicat per illas, quid nam sit amplectendum et quid fugiendum, itaque intellectus per species a phantasmatibus eductas apprehendit sua obiecta iudicatque per illas quidnam sit amplectendum et quid fugiendum intellectus apprehendens est speculativus iudicansque vero dicitur practicus. Tex. Atque species etc.) 3tius modus ait Ar. intellectus per illas aliquid intelligit vero quia aliquid percipit per sensus exteriores deinde vero quia ex percepto a sensu exteriori deinde iudicat aliquid quod non potest per illum percipi quod ex corpore percipit ignem iubi iudicat deinde datum esse in signum inimicorum quod signum non sensu sed solo intellectu potest apprehendi Tex. Quae vero etc.) Animadvertit Ar. res mathematicas non cognosci ab intellectu ut simum sed ut concavum quia simum cum materia coniungit et apprehendit cum illa, at concavum licet sit unitum cum materia apprehenditur tamen sine illa, et ita res mathematicae licet sint unitae cum materia sensibili apprehenduntur tamen sine illa Tandem inquit Ar. non esse in hoc loco disputandum an intellectus unitus corpori apprehendere possit substantias separatas necne hoc n. alterius est negotij spectat siquidem ad primam philosophiam hoc explicare

Cap. 8um Intellectum esse omnia

Naturam intellectus explicans magis Ar. inquit illum esse omnia quodammodo, quod quidem et confirmat omnia quae sunt vel sunt sensilia vel intelligibilia, sed anima est intelligibilis per intellectum et sensibilia per sensum ergo anima intelligens erit omnia non quidem per essentiam sed per species quibus informatur Tex. Aliqui etc.) Quod autem praedictae formae et species recipiantur in intellectu et illum informent probat Ar. quia ad id ut res intelligamus necesse est, vel res ipsas vel species et formas earum in animo recipiantur at res non possunt recipi ut patet, erunt ergo species et imagines et ita lapis non est in anima sed species illius — Tex. Quoniam etc.) Animad. Ar. res quae in corpore et anima intelligunt coniunctas esse secundum rem cum materia sensibili, sequitur in ipsis simulacris sive phantasmatibus contineri ob quam causam sine sensu intellectus nil potest intelligere quia primus est ut sensus recipiat species ab obiectis et deinde ut deducant illas ad phantasiam et praeterea ut lumine intellectus agentis educant species a phantasmatibus quibus informatus intellectus patibilis possit intelligere — Tex. Visio autem etc.) Docet Ar. imaginationem vel visionem distingui ab affirmatione et negatione quia in his reperitur veritas vel falsitas in imaginatione vero nequaquam unde docet et imaginationem maxime distingui a prima animae notione vel a prima operatione intellectus quamvis prima operatio non possit sine vi imaginandi exercere

Cap. 9um quonam sit in a[nim]alibus principium movendi

Cum in a[nim]alibus perfectis praeter sensum et intellectum detur et motus ad locum postquam egit Ar[istoteles]
de sensu et intellectu in postrema parte lib. disputat de motu ad locum inquirit autem in hoc
cap. quonam sit principium illius in a[nim]alibus num sit tota a[nim]a vel aliqua illius pars et facultas
Tex. hoc 42º etc.) Ut sane rem explicet Ar. proponit quandam divisionem animi Plato 4º lib.
de Repub. ubi dividebat a[nim]am in rationalem quam putabat in cerebro irascibilem quam
constituebat in corde et concupiscibilem quam collocabat in epate: tradit deinde aliam aliorum
divisionem dividentium a[nim]am et illius facultates in capacem et expertem rationis. Quas divisiones reicit
Ar. primam quia vis alendi est facultas a[nim]ae quae tamen non continetur sub illis membris, et deinde
quia imaginatio et voluntas non possunt ad illas divisiones revocari quia voluntas ad solam rationem
spectat cupiditas vero ad partem expertem rationis et imaginatio ad utramque — Tex. 43 et sequentibus etc.)
Explicat iam Ar. suum institutum quonam scilicet sit principium motus ad locum in a[nim]alibus et in
primis in hoc cap. confirmat quae nam excludi debeant a[b] r[ati]one principii motus ad locum igitur principium accre-
tionis, et decretionis non potest esse principium motus ob duas rationes 1a quia motus quilibet fit cum aliqua
voluptate et dolore scilicet cum appetitu alicuius finis at nutritio accretio et decretio fiunt absque
ulla voluptate et dolore 2a quia multa sunt quae accrescunt et decrescunt quae nullo modo possunt
moveri ad locum, ut sunt plantae, et arbores (quibus non est idem principium alendi et movendi ad
locum Praeterea etc.) Neque facultas sentiendi potest dici principium motus ad locum sunt non
multa a[nim]alia quae sunt facultatem sentiendi R[espondeo] cum tamen non habeant partem movendi ad locum ut sunt
conchilia, et alia quae scopulis sese inhaerent Quod si quis inquit Ar. in huiusmodi a[nim]alibus et
referri principium motus ad locum non tamen moveri ob defectum instrumentorum 3a inquit Ar. si natura
contulisse facultatem movendi ad locum huiusmodi a[nim]alibus procul dubio eisdem contulisset ins-
trumenta accomodata ad huiusmodi motum quia natura nunquam deest in concedendo ea quae necessaria
sunt Tex. 47 et 48 etc.) Ad extremum neque mens et facultas intelligendi possunt esse
principia motus ad locum nam cum mens sit duplex una practica et alia speculativa
in primis practica non potest esse huiusmodi principium quia quamvis ipsa inspiciat quae nam
sint amplectenda et quae fugienda, sed saepe ita evenit ut remanente huiusmodi
principio mentis in nobis nondum tamen ad aliquid amplectendum moveamur vel ad refutandum
deinde neque potest esse mens speculativa huiusmodi principium quia illa tum versatur
circa contemplationes non autem circa actiones et negocia, vel ad amplectenda et
fugienda, quare neutra mens erit principium motus ad locum —

Cap. 10 quodnam sit princ. motus ad locum

Postquam in superiori cap. docuit Ar. quodnam sit princ. motus ad locum in hoc cap. explicat quod sit illud constituit quod huiusmodi princ. esse dup. mentis s. et appetitum ubi nomine mentis advertit Ar. non tantum esse intelligendum et intellectum sed etiam vim imaginandi et phantasiam quod non solum homines qui sunt praediti intellectum et ratione sed etiam alia bruta moventur ad locum in quibus nullus intellectus Tex. Haec igr duo etc.) Cum autem dup. sit mens speculativa s. et practica princ. motus ad locum non est mens speculativa cum ipsa nil agat aut operat sed tantum consistat in contemplatione sed altera practica quo versat in rebus complectendis vel refutandis est princ. motus itaque hac ratione movent quia mens practica moveat quod apprehensum est esse bonum quod cum oblatum fuerit appetitui consequitur illud appetitus atque inficit at ut moveat ad amplectendum tale bonum eligens ea media quae sunt maxime accomodata ad hunc finem consequendum unde colliget mentem non posse moveri sine appetitum quod si huiusmodi appetitus sit voluntas dicet ille motus voluntarius, si autem fuerit cupiditas vocabit secundum cupiditatem unde inquit quamvis mens et ratio sint semper recta at appetitus imaginatio non etiam ut aliquando hae facultates sunt non recte nam quamvis appetitus simpliciter ferat in bonum verum quia aliquando huiusmodi bonum tantum est apparens ideo appetitus aliquando potest esse non rectus unde falsa erit illorum sententia qui dividebant animam in triplicem partem cum sint multo plures facultates illius ut ex superioribus constare potest Tex. Omnis etc.) Cum in cap. praecedenti docuerit Ar. appetitum et rationem non esse princ. motus eorumque contrarium in hoc cap. constituit arg. in hoc loco propositum dissolvit inquiens appetitum posse esse contrarium et rationem illum et etiam appetitum ita esse inter se affecta ut aliquando ratio superet appetitum ita ut non moveat ab appetitu et aliquando appetitus superet rationem ita ut non moveat secundum illam sed contra dictamen ipsius et ita fieret aliquando alia moveant ad locum ratione sed appetitum aliquando vero moveant secundum rationem, quare arg. propositum nullum est. cum vero haec duo possint esse princ. motus ad locum Tex. (Omnis)
Advertit Ar. 3 desiderari ad omnem motum ad locum quod movet instrumentum quo moveat et illud quod moveat, quod movet est appetitus et mens practica quod movet est at instrumenta movendi aut Ar. esse quid corporeum quod autem illud sit non explicat Ar. tantum in lib. de communi animalium motu cap. 10 et 3 de partibus animalium cap. 4 docet illud esse multiplex sunt non spiritus etiam ossa nervi musculi, et multa alia advertit tantum in fine cap. Ar. illud quod est instrumentum motus praecipuum ut est cor debere habere dup. partem unam concavam, et alteram convexam quarum una est ut finis altera vero ut princ. una quiescens, et alia quae movet

movet quæ n̄ re sed sola roē inter se disting. quod ma in illo contrariū ē primum et finis qd n̄ re sed sola roē ē a supposito diversū respectu hn̄ Ar. ex quo docuerat in hoc cap.

Cap. 11.um in quo proponuntur quædam dubit.^es de primo motus ad locum —

Qn̄ in superiori cap. docuerat Ar. primū motus ad locū eē mentē practicā et appetitū roē roīs et mentis intelligens et imaginationem, et roē appetitus et voluntatem, dubitat Ar. an sint hæc eadem prīa in alibus pfectis et imperfectis ut in lone v.g. et in vermibus docet igr̄ Ar. idem eē primū in oībus alibus movendi ad locū qd eta consp. in oībus alibus reperit sensus tactus, sed ubi ē sensus tactus ē imaginatio et appetitus cum sit tactus et imaginatio — Ter Hic vero etc.) Animad. Ar. dup. eē imaginationem una sm̄ sensū qualis ē illa quæ reperit in brutis alibus et alia sm̄ intellectum ut ē in hoībus: unde colliget in hoc n̄ reperiri imaginationē practicā qr n̄ sint illā imaginationē quæ roē comparat praeterea inquit in cupiditate nullus ē locus consilij. nam aliqn̄ vicit et impellit voluntatem et aliqn̄ ea vincit et fieri pot ut quod globus globum, eta cupiditas cupiditatem efficit deinde addit quoq ad motū n̄ concurrere mentē in qua ē sciā, l, mentē speculativā in hoc .n. sciā inest n̄ eē primum motus — Ter (Quoniam etc.) proponit iterū aliam dub.^em cum sit dup. mens practica una quæ versat in coībus principijs et axiomatibus ut bonū ē ampl. et malū fugiendū, et altera quæ versat in principijs parti — cularibus l, conclusionibus privatis ut hoc bonū ē amplectendū in hoc temp et loco, et illud malū ē refugiendū: quærent ex 2.^abus mentibus quænam sit primū motus. an illa quæ versat in rebus universalis l, alia quæ versat in particularibus R.^et Ar. utrāque mentē concurrere tanquā primum ad motum præcipue hn̄ concurrere illā quæ versat in conclusionibus privatis qr altera universalis nisi hæc particularis concurrat n̄ poterit efficere motū —

Explicat quænam facult.^s aīæ reperiant in rebus animalis docet igr̄ in — primis in plantis tm̄ reperiri facult.^s aīæ vegetantes n̄ autē sentientes qd reperiant facult.^es vegetantes constat ex eo qd plantæ accrescunt et decrescunt et alunt quæ sine facult.^e vegetante et cibo sumpto pfici nulla roē possunt Ter Alt n̄ etc.) docet in plantis n̄ reperiri sensū consp. ex eo qr sunt corpora simplicia s. n̄ pfecta corpora organica ut obtineant aiam sentientem, praeterea qr plantæ n̄ possunt recipere spēs sensiles sine mā, at quæ constant sensu recipere debent spēs sine mā ut constat ex ultimo cap. libri superioris —

Tex. Animal etc.) docet deinde in alibus referri facult.em sentiendi praeter facult.em vegetandi qd quidem hac roe confir. na nil agit frustra sed oia agit ob aliquem finem et qn declinat ab illo, ut in monstris sed na contulit alibus instrumenta ad gradiendum et gressus n. pot fieri sine sensu quo mediante apprehendimus et iudicamus quae sint noxia et quae accomodata alibus & oia alia erant praedicta aia facult.e sentiendi Tex. Hec n.o etc.) Sed qr poterat aliquis Respondere sufficere mentem ad oia munera alium praestanda sicq3 n. ee ad illa necess.um sensum hanc sol.em ita refutat Ar. n. pot mens in his inferioribus sine sensu reperiri & si quodpiam mentem habuerit necesse e. habeat sensum; quare mens sola sine sensu n. poterit huiusmodi munera exercere Tex. Atqui etc.) Docet Ar. nullum at ee simplex sed oe ee compositum qd probat, qr alioquin n. haberet sensum tactus, cum n. tactus versetur circa tactilia, quae sunt multa et composita necesse e. sensum tactus compositum esse ut ita percipiat varias spes et diversas tactiles, unde ait alij tactus n. sunt oio necessarij ut at vivat qr sba illorum n. sunt necess.a ad vitam alium at n.o sensus tactus necess.us e. oio qr sbm illius e. quoque oio necess.um atq3 ita alij sensus imo videntur ee collati ad utilit.em quam ad necessit.em sed sensus iste oio ad necessit.em nam in alijs sensibus necess.o includi debet cum tn alij n. necess.o in illo includant Tex. Itaq3 etc.) In fine cap. docet Ar. falsam ee sniam asserentium reflexionem fieri p aspectum emissum in aliquam rem externam et deinde relatum n. n. ait Ar. fit hoc n.o sed ex exq ex colore et seqa aer continuus afficit ex qua affectione sequit. deinde affectio in visu p impressionem sperum ad eundem modum quo spes sigilli imprimit in cero —

Cap. ultimum corpus ais n. debere esse simplex —

In ultimo cap. Ar. in primis confir. corpus ais n. ee simplex, deinde n.o colligit 3a consectaria; in primis igr confir. corpus ais n. ee simplex sed debere componi ex 4or Elem.tis Nullum at pot ee sine tactu imo at et tactus reciprocant sed n. pot hic tactum quin habeat 4or Elem.ta cum sit hic sensus qui versat circa 4or pp.s qualitates ex quibus constant Elem.ta & oe at componet ex 4or Elem.tis Itm n. ut corpus fit in membra et organa distinctum ut ita posset exequi opes animi. Ex his patet etc.) Iam colligit Ar. 3a consectaria 1um necesse e. ut at et sensus tactus reciprocant qr si at et sensus tactus e. et si sensus tactus e. et at quoq3 necesse

necessario ee debet Iesu ob eam etc) 2m concectarium licet obta aliorum sensuum vehe-
mentia fuerint 1° et p se n labefactant et intereunt totum at p solum facultatem
propria qd si aliq n intereunt, fit ex accidenti ut ex vehementissimo sono vehemen-
tissimus aer concitet, et intereat at qd at ad obiectum tactus ut calor et frigus si
excitent vehementissime n p accidens sed 1° et p se intereunt at n tn labe-
factant sensum ut constare poterit ex praesentia Iesu caeteros etc) 3um sensus
tactus tributus e aliis anim ob necessitatem alii u melius sunt et ob utilitatem
hic est conclusio affectum ut cernamus quae in aere et quae respiciunt gustu
ut voluptate et dolorem in cibo et potu sentiamus, auditum ut percipiamus sonos et aliquid
addiscamus, at sensum tactus ~~necessit~~ concessit hanc necessitatem ut sine illo alio constare
nulla rone queant, nam cum illa possint ex aliis sensibus privari uno l. altero
sensu tn tactus privari n possunt atque hac sunt dicta de conclusione etc.

Q° 1a An detur sensus cois et in qua pte collocandus

In hac q° explicanda sit 1a asser. post sensus externos constitui debet aliquis sensus interior qui coi noie dr sensus cois conclusio his 2abus robus 1a e percipere obiecta diversa sensuum externorum spectat ad aliquam animi facultatem sed hac diversitas l. differentia n pot apprehendi ab aliquo sensu externo ergo apprehendi ab aliquo interiori, atque ita praeter sensus externos constitui debet aliquis sensus interior prop° patet cum experiamur nos collocare discrimen inter colore et sapore, et inter solum et colorem conclusio assumpta. n pot aliqua facultas exterior percipere ut visus v.g. visi suum obiectum qd e color atque illud qd collocat discrimen inter aliqua obiecta debet illa novisse ergo n pot aliqua facultas interior collocare discrimen inter obiecta sensuum externorum 2a rao experimur nos cognoscere actiones sensuum externorum ut nos videre et audire sed ~~factum~~ n pot fieri ab aliqua pota exteriori ergo praeter potas et sensus externos constitui debet aliquis sensus interior, conclusio assumpta. facultas quaelibet n pot percipere illa quae intra habitum sui obi comprehenduntur sed actiones sensuum n comprehenduntur intra habitum sui obi qd actio vocandi n comprehenditur intra actionem visus nam visus obiectum sunt colores, sed actio audiendi n e colorata ergo n poterit ulla facultas percipere suam actionem ex hac assumpta collegimus duo ee munera huius facultatis 1m est constituere discrimen inter obiecta sensuum externorum alterum cognoscere actiones sensuum externorum 2a asser. obiecta huius facultatis n sunt obiecta coia sed sunt obiecta propria sensuum externorum, hanc asser. conclusio contra quosdam philosophos asserentes obiecta huius facultatis ee obiecta coia ut sunt magistri nostri et alii et n ee obiecta propria sed asser. ita conclusio. sensus cois tn percipit ea quae sibi adferunt a sensibus externis sed obiecta sensuum externorum 1° et p se n sunt obiecta coia sed propria ergo obiecta sensus cois n erunt coia sed propria 3a asser. cois sensus e tanquam in subiecto et loco in primis ventriculis cerebri l. in parte anteriori cerebri quae 1a ex fronte e ut hanc asser. intelligamus animad: ~~ut~~ litem int Gal. et Phi. de loco et sede huius facultatis nam Galenus

nam Galenus cum arbitretur nervos oriri a cerebro ut constat ex libro de usu partium 7°
lib. de decretis putat etiam sensum communem esse in cerebro: sed Aristoteles cum existimet nervos oriri
a corde putat etiam sensum communem esse in corde ut constare potest ex lib. de iuventute
et senectute de longitudine et brevitate vitae et de sensu et sensili nos vero in hac re
Galenum sequimur, et ita asser. constitutae congr. ubi constitui debet sensus communis ubi est
principium nervorum qui deducunt ad sensus exteriores, sed cerebrum in 1a eius parte est origo et principium
nervorum qui deducunt ad sensus exteriores ergo cerebrum erit sedes huius facultatis propositio patet
assumptio ex anathomia colligimus esse veram nam aperte conspicimus a cerebro singulos nervos
oriri — 4a asser. praeter sensum communem dantur 3es aliae facultates sensus interiores hanc
asser. equum est ut aliqua ratione defuisse explicemus, sunt igitur has 3es facultates phantasia
s. vis imaginandi, et existimativa in brutis s. cogitativa in hominibus memoria in
brutis s. reminiscentia in hominibus 2a facultas est phantasia post sensum communem
quae duo munera obtinet 1um est retinere species sensiles quae sunt in sensu
communi, et cum ille ob nimiam humiditatem non possit diutius retinere has species
deferuntur ad fantasiam quae cum sit in parte cerebri quae siccior est potest illas
retinere, alterum munus est ex his speciebus quas apud se retinet multa com-
ponere monstra, et figmenta animi, nam ex specie auri et montis fingit
deinde montem aureum, et specie leonis hominis et bovis fingit deinde
aliquod monstrum, et in hac facultate exercentur somnia quia cum nobis
dormientibus calor naturalis maxime agat se sequitur quod totum corpus diffundat
excitat species sensiles quae in hac facultate continentur quibus excitatis
quae cum sint diversarum naturarum nobis in somno innumera propemodum
monstra et chymeras representant. locus huius facultatis est in 2a parte
cerebri — 3a facultas post phantasiam est cogitativa in hominibus
et existimativa in brutis cuius necessitatem ut intelligamus observandum est
esse duo genera specierum quae sunt in sensibus quaedam dicuntur sensiles, et
quaedam insensiles, sensiles sunt quae percipiuntur ab omnibus exterioribus,
ut albedo et dulcedo et aliae non sensiles vero dicuntur illae quae non percipiuntur
sensibus exterioribus neque deferuntur ad illos ut sunt species amicitiae, et
inimicitiae odii, paternitatis filiationis et alia multa, nam hae
omnes a nullo sensu exteriori percipiuntur debet igitur aliqua facultas inte-
rior constitui quae illas percipiat nam phantasia tantum percipit species
sensiles haec igitur facultas dicitur existimativa qua media apprehendimus
hunc amicum esse illum inimicum hunc patrem et illum praeceptorem
dicitur autem in brutis estimativa eo quod illa sine ullo discursu naturali
quadam propensione et impulsu has species cognoscant in hominibus vero

uo dr cogitatiua qr illi quodam discursu utuntr ad haec cognoscenda si n
p speciem sensilem quam repraesentat fantasia hasc operat aliquis sd loc to as-
pectu colligo se hunc ni locutia multis p hanc facult.em cogitatiuam hunc
hominē eē amicū, sedes huius facultatis ē 3a pars cerebri qr facultas
interior ē memoria reminiscentia quae retinet spes n sensiles pceptas a cogi-
tatiua unde se het ad cogitatiuā eo m quo se het fantasia ad sensum
coēm nam qmd fantasia retinet spes sensiles receptas a sensu coi itaque
memoria retinet spes n sensiles receptas ab estimatiua unde merito the-
saurus illius dr qmd fantasia dr thesaurus. Sunt autē haec facultates
collocatae nobis aiā ob maximam necessitatē, licet careremus memo-
ria harū specierum qd cibus et potus absint n moueremur ad illa consequenda
et ita fame et siti n solū cruciaremur, sd tm moreremur ut alia
conseruentr et quaerant alimentū et potū, et sunt illis collocata an alia
haec facultas in qua retinentr spes quae in brutis dr memoria eō
qd sine ulla collatione bruta retinent has spes, in hoibus uo dr re-
miniscentia, eoqd hoes cum quadam collatione praeteriti cū futuro
recordantr illorū alimentorū illorum quae possunt nocere, et illorū
quae possunt prodesse. Sedes huius facultatis ē posterior cerebri —
Sunt tn contra superiora haec arg. 1um illud ē coē qd dr de multis sd sensus
cois n dr de multis s. de sensibus exterioribus ergo praeter sensus exteriores n
erit alius sensus cois constituendus, huius arg.ti pondere conuicti quidam
phi putant praeter sensus exteriores n dari aliū sensū coem interiorem
sd tn R sensū coem n uocari coem in praedicando sd in recipi-
endo eoqd unus existens recipit spes oīs sensuum exteriorū unde qmd
centrū ē coē aliquod oībus lineis quae ducuntr a circumferentia n p prae-
dicationē sd qr ē finis omnium linearū ita sensus cois dr cōis n p
praedicationē sd qr ē finis et terminus omniū sensuum exteriorum —
2um eoqd ē coē debet uersari 1o et p se in obis coibus sd sensus cois ē quid coe
ergo debet 1o et p se uersari in obis coibus et n in proprijs, ut dicimus
R hanc facult.em n dici coem in ordine ad oba coia sd in ordine ad sensus
exteriores eoqd ē centrū coe oium illorū, et ita n uersabitr in obis coibus
1o et p se sd in obis proprijs sensuum exteriorū — 3um arg. Intellectu
cognoscimus nos sentire, ut uidere, audire ergo ad has actiones pcipiendas
n erit constituendus sensus cois R actionem sentiendi in coi ab
intellectu pcipi sane tn actionem singularē quae fit hic et nunc
n pcipi ab intellu sd a sensu coi, quare ad has actiones singulares
pcipiendas necessarius erit sensus cois ——

(10) 2a an detur intellus agens

Durandus in 1o lib. snarum dist. 3a q. 5a putat n dari intellm agentem sed tm patibile
qui immediate movet a phantasmatibus, hanc opinionem ex veteribus nonnulli ante Duran.
secuti fuerunt quam et Toletus censet ee probabilem quamvis contrarium iudicet ee probabiliorem
sed oes fere phi constituunt in nra aia praeter intellm patibilem dari intellm agentem
qui illuminet phantasmata, et educat e phantasmatibus spes intellectuales, hanc snam phr
docuit 3o de aia cap. 4o et 5o. D. Tho. 1a pe q. 79. ar. 3o q. unica de aia ar. 4o Capr.
in 2o dist. 2a q. 1a. scotus in 1o dist. 3 q. 7a. ferrariensis 3o de aia q. 8, ut igr hanc
qm explicemus sit 1a asser. praeter intellm patibilem constitui debet aliqs intellus agens
confr. his roibus 1a ubi e pota passiua debet dari pota actiua quae reuocet illam
de pote ad actum sed in intellu datr quidam intellus qui e pota passiua ut e intellus pa-
tibilis ergo debet dari aliqs intellus qui sit pota actiua, hunc autem nuncupamus intellm
agentem ergo constitui debet intellus agens. 2a rao in oi illo qd aliqn e in actu et aliqn
in pote ad intelligendum dari debet aliqd agens qd ipsum reuocet de pote ad actum, sed
hoes aliqn actu, et aliqn pote intelligunt ergo debet dari in ipsis aliquis intellus agens
qui eos reuocet de pote ad actum 3a rao phantasmata sunt matlia ergo cum intellus sit
immatlis n possunt immediate agere in illum, egent itaque aliqua illustratione cuius
ope reddat illa immatlia ut possint mouere intellm patibilem sed hoc n fit ab in-
tellu patibili, cum ipse n illuminet sed illuminatio fiet igr ab alia pote quam nos
uocamus intellm agentem 2a asser. intellus agens reipsa distinguit a patibili ita
docet D. Tho. q. 15a de veritate ar. 2o quod confr his 2bus arg. 1m e D. Thomae in
eo loco obiectum actu intelligibile et pote intelligibile inter se maxime differunt
sed obm intellus agentis e pota intelligibile cum illud sit illucens in phantas-
matibus obiectum et intellus patibilis e actu intelligibile nam e sit relucens in
phantbus illuminatis, et effectis immatibus ergo erunt oba inter se maxime distincta,
cum igr pota distinguant per oba intellus agens et patibilis inter se reipsa disting.
2m arg. Intellus agens illuminat et n agnoscit, patibilis cognoscit et non
illuminat sed illuminare et cognoscere, et cognoscere n vero illuminare debent
aduersis facultbus tribui ergo intellus agens et patibilis reipsa differunt —
3a asser. Intellus agens ob duo munera praecipue e collatus aiae 1o ut illu-
minet phantasmata alterum ut educat spes intellectuales de pota passiua intellus
passibilis, ut hanc asser intelligamus animadue e 1o 2bus modis aliquid posse illu-
minari, uno mo formaliter, et alio mo obiectiue quod ut conspicimus in lumine solis

solis cuius benef.o aer illuminati formaliter colores u.o illuminanti obiective qr
aer est subiectum luminis atque apparet per lumen tanquam obiectum illuminat in forma
animad. est deinde intellectum patibilem ad spes intellectiles se here eo m.o quo ma
se het ad formas nales alio qr quemadmodum ma est omnia fieri in rebus nalibus (omnia
n. nalia fieri possunt ex ma p.o) itaque intellus patibilis est oia fieri in rebus
intelligibilibus quemadmodum Ho. cap. 5 et 3o docent hi deinde qr ma est pura pota et
veluti tabula rasa ad oes formas nales in qua nulla illarum actu est descripta ita et
intellus est patibilis et pura pota et veluti tabula rasa ad spes intellectiles in qua
nulla spes est descripta. Ex his igr explicamus 1.am p.em assertionis s. intellum tribu
tum esse aia ut illuminet phan. non quidem illuminatione formali sed obiectiua nam
formali quidquid effectus dicat refert. Caiet. 1a p.e q. 79. ar. 3o nam intellus agens
nullam vim et qlitem imprimet phanbus illum.bus illuminat hi obiective eo m.o quo
illuminant colores qr per illuminationem intellus agentis apparet natura universa in
phantasmate occultatis proprietatibus individuantibus et malibus. alteram u.o p.em s.
intellum agentem de pota intellus patibilis educere spes intellectiles ita confir. In
tellus patibilis se het eo m.o ad spes intellectiles quo ma 1.a ad formas nales sed
formas nales educunt passiue aia ex qs et spes intellectiles educet de pota
passiua intellus patibilis ; aduertendum est hi in hac eductione spium dari duas
causas efficientes unam 1.am et ~~homonima~~ omonyma et alteram proxima et sinonyma 1.a et omo
nima est intellus agens p.a u.o et sinonyma sunt phantasmata illuminata, unde
quemadmodum sol et ho generant hoem, et sol et leo leonem sol ut causa omonyma homo
ut sinonyma ita et spes intellectiles oriunt ab intellu agente et a phantbus illuminatis
ab intellu tanquam a causa omonyma a phantasmate u.o ut a causa sinonyma et quemadmodum
effectus non assimilant soli et causae ~~sinonymae~~ omonymae sed sinonymae ita et spes intellectiles
non assimilantur intellui agenti qui est causa omonyma, sed phanbus illuminatis quae
sunt causae sinonymae ex quibus colligere potuimus spes intell. non educi de pota passiua
phantasmatum illuminatorum qr causa efficiens non pot esse causa matis cum igr phantasmata
illuminata sint causae efficientes sinonymae non erunt causae ~~nales~~ males ex quibus educ
rant spes intellectiles educent igr de pota passiua intellus patibilis —
sed in superiora sit 1.um arg. eo m.o se het intellus ~~ad~~ intelligendum quo sensus
et sentiendum sed non dat sensus agens ergo neque intellus agens. Rx neg. cc proph. qr
obiectum sensus sua sponte nae est sensile acomodatum, ut posset pati agensu, at obiectum intellus
sua sponte nae non est intellectile neque acomodatum ut posset pati ab intellu, et ita non
egemus sensu agente ut illustret obiectum sensile et reddat illud acomodatum ad sen
tiendum indigemus hi intellu agente ut illustret obiectum intellectile et reddat

4 reddat illu acomodatu ad intelligendu 2um arg. Si daret intellus agens cu oe gene
sit nobilius passo sequeret dari aliquod nobilius intellu patibili sed hoc e falsu
m pota hois nobilissima sit intellus patibilis q n dabit in hoc intellus agens
Rx. anistentes intellum agente ee nobiliore patibili neqs hoc e ullu absurdum
sed ita aliquis insurget n dat in hoc aliqua alia nobilior intellect q neqs dabit
in eo nobilior intellus q patibilis cu ab ipso fluat intellus Rx neg. ei conseq. qr
intellectio n tm fluit ab intellu patibili sed et ab agente Non qd intellus agens
eliciat actionem intelligendi sed qd illuminet phantas. et educat spes intellectiles que
oia necessa sunt ad intellectem et ita ca totale intellectionis e uterque intellus par-
tiale no et proxima e intellus patibilis alia arg. legite apud Caiet. autores citatos
Praeterea adversus ultam asser. sit 3um arg. illa e causa efficiens alicuius effectus cui assi-
milat effectus sed spes intellis n assimilantr intellui agenti sed phantbus illuminatis q spes
intellis n ab intellu agente sed a phan. producunt Rx prop. ee no de causa sinonyma
4 proxima esse no falsa de causa t et sinonyma et ita cu intellus agens sit causa t
et sinonyma patibilis no proxima et sinonyma spes n assimilabit intellui agenti sed
phanbus illuminatis 4um arg. Imago tm producit ab ea re cuius e imago q
imago sigilli tm producit a sigillo cuius e imago sed spes intellis e imago phantasmatu
illuminatoru q n fit illa ab intellu agente sed a phantasbus illum. Rx eadem roe
imagines tm fieri ab ea re cuius e imago tanqua a causa proxima et tanqua a ca t
et omonyma bene pot fieri ab alia re cuius n est imago —

(10) Q. 3a an intellus patibilis cognoscat singularia

In hac q e nobis disputandu cu Durando qui 2o sentiu dist. 3 q. 7. putant
intellu patibilem vere et directe cognoscere singularia qua opioni fere ois nates
seculi fuerunt et ex recentioribus quamplurimi sed contrariu tenet D. Tho 1a p. q. 86
ar. 1o et fere ois veteres phi qua ut pfficiemus advertendu e duo ee gra individuoru
qr quaedam sunt individua matia ut Petrus et hic leo et alia sunt imatia ut haec
aia rotis hic angelus, haec spes intellectilis haec scia et sic de alijs — Sit igr 1a
asser. individua imatia per se et 1o possunt pcipi ab intellu conf. qr intellus cognoscit
hanc sciam et spem intellectilem qua in se hct, sed oia haec sunt singularia imatia
q intellus potest cognoscere singul. imatia. deinde qd e imate e proporcionatum
intellui patibili est n. mate quam ipse intellis sed qualibet facultas pot apprehendere
obiectu sibi proporcionatu q intellus patib. poterit etc ubi animad e singularitati
n repugnare intellui sed materialitem, et ita si fieret aliqd singulare et individu
et imate poterit illud optime cognosci ab intellu patibili —

2ª asser. Individua materialia per se et directe non possunt apprehendi ab intellectu possibili
hanc asser. confirmo in primis testimonio Philosophi qui illam profitetur 2 lib. phys. cap. 5º ubi in fine
inquit intellectum tantum esse rerum universarum sensum autem singularium et hoc interesse
inter has duas potestas quod obiectum intellectus sit res universa sensus vero particularis. Praeterea
intellectus tantum potest percipere obiecta sibi proportionata, sed individua singularia et materialia non sunt
huiusmodi ergo non poterunt cognosci ab intellectu. confirmo assumptum quod ~~sit proportione~~ est materiale
non habet proportionem cum immateriali sed intellectus est immaterialis singularia vero materialia ergo inter intellectum
possibilem et haec singularia nulla erit proportio → 3ᵘᵐ arg. Intellectus possibilis in-
telliget res per abstractionem naturae universae ab proprietatibus singul., nam ob hunc finem
concessit nobis natura intellectum agentem ut illius beneficio separaret naturam universam a pro-
prietatibus sing. et ita separata fieret capax ad intelligendum. Sed quod intelligit naturam ali-
quam separatam a propriis sing. non potest intelligi clare et per se ergo intellectus possibilis non
intelliget sing. materiale. confirmo hoc arg. Intellectus qui intelligit aliquid ut est denudatum
a proprietatibus sing. non intelliget sing. Sed intellectus possibilis intelliget suum obiectum scilicet quidditatem
rei materialis ut illa est separata a proprietatibus sing. ergo non intelliget sing. 3ª asser. Intellectus pos-
sibilis per reflexionem et 2ario intelliget sing. et materialia. haec asser. patet si prius illa ex-
plicet quid scilicet sit intelligere per reflexionem ad hanc ergo rem intellig. observa esse intellectum hanc
hanc facultatem ut possit reflecti in suas actiones intelliget ergo se intelligere et cum intellec-
tio non possit fieri sine aliquo principio et specie intellectibili intelliget se habere speciem intellectibilem cuius
advertat se non habere illam ex sua natura sed aliunde petitam scilicet ex phantasmatibus concurrit se ad
phantasmata ex quibus illa species fuit derivata cuius phantasmata sunt rei sing. et singularia per hanc
reflexionem cognoscit intellectus sing. Sed an haec cognitio sit distincta et perspicua rei
sing. l. imo confusa et obscura controversum est apud Thomistas nam Caiet. in loco
proposito et Ferrariensis existimat cognitionem hanc esse confusam nam singularium ait intellectus non effin-
git proprium conceptum sed tantum rei universae quae perspicue refert naturam universam confuse vero
sing.; alij vero censent hanc cognitionem esse distinctam et intellectum effingere proprium et apertum
conceptum rei singularis arbitrantur: hanc sententiam amplectitur Ferrariensis contra gentes
cap. 2º et Capre. in 1º dist. 3ª q. 2ª conclus. 4ª et eiusdem Sonsinas in Epitome
Capreoli nobis vero opinio Capreoli videtur probabilior quamquidem ita confirmo. omnis conceptus
perspicuus et distinctus fit per aliam similitudinem sed intellectum non datur ulla similitudo
rei sing. ergo intellectus non cognoscet proprie et perspicuo conceptu singulare. confirmo propositio
species quae est in intellectu et similitudo est per abstractionem a proprietatibus sing. Sed non potest dari
similitudo rei individuae cum sit abstracta a proprietatibus sing. ergo non dabitur in intellectu similitudo
rei sing. Sed adversus asser. propositas sunt nonnulla argumenta. 1ᵘᵐ est Durandi intellectus incipit
ubi desinit sensus sed sensus desinet in rem singularem ergo intellectus incipit a re sing. atque ita
cognoscet sing.

Rx 1am ee prop.em de intellectu agente n. de patibili ibi incipit intellectus agens illuminare ubi desinit phantasia proponere phantasmata sed intellectus agens n. cognoscit sed illuminat patibilis incipit ubi desinit agens sed intellectus agens desinit in naturam universalem illuminandam nam et illustratam 2um e Quidquid pot virtus inferior pot superior sed intellectus est virtus superior sensus aut inferior cum igr sensus possit percipere sing. et intellectus quoque poterit eadem percipere Rx 1am ee prop.em nisi repugnet superiori qd pot inferius nam ita evenit aliqn quod homo e superior aquila cum impossit efficere q pot aquila nam aquila potest volare homo vero n pot atque ita cum repugnet superiori intellectui cognoscamus sing. natione propterea eius materiae ob hanc causam n pot cognoscere sing. q pot cognoscere sensus 3um e Intellectus collocat discrimen inter singulare et universale, sed quid collocat ~~ex~~ discrimen inter aliqua extrema cognoscit illa q intellectus n tm naturam universalem sed sing. cognoscit Rx admittendo totum arg. s. cognoscere intellectum naturam sing. et universalem diverso tamen modo qr universale cognoscit per se et directe sing. vero per reflexionem, et ad collocandum discrimen inter naturam sing. et universale sufficit cognoscere sing. indirecte 4um arg. Intellectus conficit aliquam propositionem cuius subiectum e sing. ut haec Socrates e homo sed qui conficit propositionem cognoscit illam q intellectus cognoscit sing. n cognosceret illa directe sed per reflexionem, et ita qn conficit has propositiones cuius subiectum e sing. in attributum fit directe in subiectum vero fit in directe per reflexionem Caspr. Rxt falsam ee propositionem nimirum propositionem statim subo singuli fluunt ab intellectu, sed fit ab homine proferente illam qui subiectum cognoscit per sensum, attributum vero universale per intellectum 5um arg. Intellectus practicus cognoscit sing. et conformat propositionem et proprium conceptum illius, etenim ille cognoscit hanc lectionem qua fit in hac spe et in hoc loco cum indicet illam ee legendam et dirigat praeceptorem ut illam legat nam q intellectus per se et proprie cognoscit sing. Rx intellectum practicum ut exequatur suum opus includere sensum qui cognoscat naturam sing. unde intellectus agens sine sensu procul dubio neque diriget ad rem sing. neque cognoscit illam quare intellectus n e qui cognoscit sing. sed sensus quem necessario includet ad primum quo propositio expressis verbis proponit a D. Tho. 1a pe q. 86 ar. 1 in sol. cuiusdam argi. 6um arg. Prudentia e in intellectu tanquam in subo sed prudentia cognoscit sing. nam dirigit potentias ad actiones sing.es q intellectus cognoscit sing. Rx eodem modo prudentiam dirigere ad actiones sing.es ut includet sensum, et ita n est praecisa a sensu sed sensus erit qui cognoscit sing.

(10) 4o Sit ne intelligens immortalis

Quaestionem hanc celeberrimam de immortalitate animorum varii phi luculenter satis

praetaerunt ut non vetteres praetermittam viri recentiores illam propugnarunt magister Cano lib. 12. de locis theologicis cap. ult.o Jacobus Naclantus in q.e de immortalit.e animorum Ferrariensis 2.o contra gentes cap. 79. Villalpandus in apologia de mort.e animorum Petrus munesius in illa sua diffusa diss.e de hac re edita quae epistola est commentariis ... illius in lib. de anima et quorum monumentis hanc asser. iusta rei verit.em et physicam ad mortalit.em animorum explicandam collegimus. Prima iuxta fidem catholicam anima rationalis est immortalis. hanc asser. profitentur sacrae literae Mathaei 10 Nolite eos timere qui post quam occiderint corpus non habent pot.em occidendi animam illum vero timete qui post quam corpus occiderit pot.em habet etc. Ecclesiastes 12 cap. ut corpus revertatur in terram et spiritus ad Deum qui fecit illum et Sap.ae 2.o ignoraverunt dignitatem suam Deus non immortalem fecit hominem et creavit ad similitud.em suam et imaginem eius. Praeterea 1.o ad Corinthios cap. 15. reprehendens D. Paulus illos qui docebant non esse resurrectionem ita loquitur si in hoc mundo etc. essemus miserabiliores hominibus omnibus et paulo post referens stultorum hominum sententiam qui post hanc vitam nullam aliam superesse dicebant. manducemus et bibamus etc. subiungit Paulus Nolite seduci sunt non multa alia sacrae et testimonia sacrarum literarum quae docent haec quae et reprehendunt et saduceos profitentes neque spiritum esse neque resurrectionem mortuorum; Haec asser. deinde est ita basis et fundamentum totius nostrae religionis christianae ut si illa non fuerit tanquam infallibilis veritatis admissa funditus adversa remanebit fides nostra nam si anima rationalis non est immortalis neque erit fides rerum invisibilium neque erit spes eorum quae illa vita speramus 2.a asser. anima corporis rationalis iuxta rationem naturalem et philosophos praesertim vero Aristotelem immortalis. hanc asser. profitemur adversus Scotum in 4.o dist. 43 Jandunum 3.o de anima q.e 5.a et in alia de hac re addita Petrum Pomponatium Simonem Porcium in diss.e a se edita de mente, Caiet. tum in comment. in cap. 9. Epistolae ad Rom. ubi comen. cap. 21 et 31. de anima tum et in comment. in cap. 9. Epistolae ad Rom. ubi inquit sequendum credere animam rationalem esse immortalem quemadmodum credidi alia mysteria fidei ut incarnationem et misterio sanctissimae trinitatis necesse tamen esse animam mortalem, hi igitur ipsi docent non esse aliquam rationem naturalem quae convincat animam esse immortalem et Aristotelem aut in dubium

ep...isse in hac re aut existimasse animam esse mortalem adversus quos hanc asser. constituimus atque in primis iuxta rationem naturalem et physicam et non tantum iuxta fidem catholicam animam immortalem diffinitam esse in concilio Lateranensi 3.o sub Leone 10 sessione 8.a Praeterea confirmatur his rationibus substantiae intelligentes non corrumpuntur ex natura, sed anima rationalis est substantia intelligens ergo erit immortalis. Rursus omne quod corrumpitur aut corrumpit a contrario ut frigidum a calido quemadmodum facultas videndi corrumpitur a corrupto oculo aut a causa efficiente vel conservante quemadmodum corrumpitur lux in aere absente sole sed anima intelligens neque a contrario neque a subiecto neque a causa efficiente corrumpi potest ergo anima intelligens erit immortalis. Confirmatur

assumpt.

Assumpt. in p.tis n. corrumpi pot a c.rio quia aiae nil ē c.rium cum ipsa recipiat
sp.es omnium c.riorum, deinde neq. a subo cum ipsa n. sit in aliquo tanquam in subo
et n. n.a sub.a neq. a causa efficiente, haec n. ē Deus qui immo conservat illa
quae videt quin intimat aia immortalis erit legite quam plurimas alias roes
apud D. Tho 2o c.a gentes cap. 79. altera vero p.tem s. aiam immortalem ee ut sto
decreta sit. Quae confir. his testimoniis illius apertissimis i.ē p.totelem ex lib. 12 met.o cap. 3o
in quo loco inquirens an oes formae sint separabiles aia aut n. ee oes sed mente, s. aiam
intelligentem eam q aia intellig. poterit ee separata corp.e et ita erit immortalis et 2o de p.ns
alim cap. 3o disputans qua roe formae fiant in na aut formas iales educi de pot illius
ni et facult.e seminis aiam v intelligentem venire forinsece id est a Deo et n. dependere
aia quod si n. dependet ab illa procul dubio immortalis erit at haec i.o lib. de aia cap. 1o
proponit sic. hanc hypothesim si aia hēt aliquas operoes n. communictas cum corp.e neq. p —
mixtas cum eo immortalis erit, et separabilis, sed 3o de aia cap. 3 et 4o aperte profitetur mente
passibile et actiones eius ee impermixtas et separatas a corp.e laudatq. in hac re Anaxag.
constituentem mentem impermixtam ee eam q iudicio sit aia intelligens separabilis erit a corp.e
et mortalis consulite alia testimonia apud Ferrar. lo proposito 3a asser aia rōlis n.
ē immortalis ex aliquo dono grae sed ex sua na sunt nonnulli qui putant aiam ee quidē
immortalē hanc tn immortalitatem putant n. provenire aia sed dono grae sed asser. nram
ita confir. in p.tis ex concilio Lateranensi loco citato in quo diffinitu ē aiam p se et essen —
cialiter ee immortalē et formā hōis quod ante ea diffinitum fuerat decretum in concilio
Viennensi sub clemente 5o ex quo loco ita arguitur Quod competit aiae p se et essentialr
competit ex sua na sed ee illā mortalem competit aiae p se et essentialr q convenit ex sua na
deinde aias ee immortales n. ē aliquod miraculum q ex na ipsis convenit immortalitas, at haec ita re —
ceptum ē apud oes philos et catholicos aiam sua ipsa na et n. ex aliquo et miraculo ee incorrupti —
biles, et tm ita exprimunt illa verba proposita ex sapiē cap. 11. Deus fecit hoiem inexter —
minabilem, et ad imaginē et similitudinē suā creavit illum q cum competat hoi ex sua natu —
ra ad imaginē Dei ita quoque convenit ex sua na ee inexterminabilē et incorruptibilē
unde quod Deus condidit angelos et corp.a caelestia cum na incorruptibili ita et condidit
aiam rōlem ex sua na incorruptibilē — Sed in superiora sunt haec argumenta
Primū est, In sacris literis apud eccles. cap. 3 ita hētr unus ē interitus hoium et iumentorum —
et aequa ē utriusque conditio cum q aiae iumentorum intereant q aiae hoium et interibunt
Rx hanc authoritatem probatā ee a sapiente n. in propria p.sona sed hoium stultorum, ita
D. Tho. loco citato s., Reic possumus eundē ee interitū hoium et iumentorum s.m corp.s
n. v. s.m aiam 2m arg. Modus intercundi Reic debet m.o quo aliqua incipiunt deesse
aliud dr redire in nihilum quod accepit existere a nilo, sed aia rōlis cum coepit ex nilo, —
in nihilum redibit et ita aia contra roes mortalis erit Rx aiam vertibile ee in nillu n.
ex propria na sed ex pota Dei quod ex eadē pota sunt creata ex nilo hinc tn n. sequitur
aiam ee corrupt. ab intrinseco quod angeli licet possint annihilari a Deo dr tn corrupti ab intrinseco

3m arg. species aie oes defendent a phantasmate n. n. aia post aliquid intelligere nisi
se convertat ad phan. sed phan. tm sunt in corpe. ergo tm aia poterit eē incorp
quare n poterit ab illo separari et ita corrumpet corrupto corpe. Rx aiam qn e
incorpe n posse intelligere nisi se convertat ad phan. et separata acorpe post in-
telligere sine phan. et ita n defendet simpr a phan. intelligendo sed pro statu huius
vite ∥ 4m arg. si aia esset mortalis cu mundus sm phi. sit ab aeterno transierunt
infiniti hoies daret infinitu in actu .s. infinitus numerus aiaru sed hoc dici nullo mo
post cu repugnet decretis phi. n posse dari numeru infinitu ergo n poterit eē aia imor-
talis sm phi. huic argto iam satisfecimus 3o phy. Rx nunc dicimus falsa eē post
et quamvis n dicat aia creata si mundus sit ab aeterno dast tn ultima et illi post
fieri additio quare tn erit infinitus numerus pota, qr ille numerus cui pt aliqua pte post
fieri additio tm e infinitus pota at ob genus infinitu n repugnat decretis phi. sed infi-
nitu sm actu ∥ Ultimu arg. adversus ultima asser. 1o ad Thimotheu 6o ita dicit
de Deo qui solus hēt imortalitem et lucem tm habitat inaccessibile iam ergo aia n erit
mortalis ex sua na cu hoc soli Deo possit convenire et in concilio 6o constantinopo-
litano sectione 11. diffinitu e aias et angelos n eē imortales ex sua na sed pr
graam concernente illos amorte unde ergo aias n eē imortales ex sua na sed pr donu gratuitu
Rx ad 1am authoritem Deu ase n ab alio hēre imortalitem. et aias hēre illa ab alio
.s. pr participatione na divina, itaqz licet aie et angeli pr sint ex sua na imor-
tales hnt imortalitem a Deo opt. M. qmd quamvis ex sua na ho sit particeps
rois ab alio tn .s. a Deo participat hanc naim, ad 2am posita ex concilio
Rx noe na intellexisse ase unde aie ex sua na n sint imortales
in se noe n gra intellexisse n gratuitu donu supernaturale
sed ipsam naim qr omne bonum adivina volunte
proveniens dr gra et si fuerit nalis qua
et Deus opt. M. nobis ut felicibus
auspiciis curriculu phie exordi-
mur. ita phari fine illi
ultimam manu impo
neremus oibusqz
sempiterna
concedet
beati
tudi
ne
m

